

SEJNI ZAPISKI

SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

**SEJE OD 7. II.
DO 29. II. 1964**

**LJUBLJANA
1 9 6 4**

SEJNI ZAPISKI

SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE
REPUBLIKE SLOVENIJE

SEJE OD 7. II. DO 29. II. 1964

LJUBLJANA 1964

REPUBLIŠKI ZBOR

7. seja

(20. februarja 1964)

Predsednik: Tine Remškar,
predsednik Republiškega zbora

Začetek seje ob 9.30.

Predsednik Tine Remškar: Tovarišice in tovariši! Pričenjam 7. sejo Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije, ki sem jo sklical na podlagi 44. člena začasnega poslovnika našega zbora.

Svojo odsotnost so opravičili naslednji poslanci: Rafael Baraga, Rudi Čačunovič, inž. Ivica Kavčič, Franc Klobučar, inž. Viktor Kotnik in France Popit. Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 6. seje Republiškega zbora;
2. vprašanja poslancev;
3. obravnava osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji;
4. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.
5. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka;
6. razprava o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov;
7. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih;
8. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih;
9. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov;
10. razrešitve sodnikov;
11. program dela Republiškega zbora za razdobje februar—julij 1964.

Ali se zbor strinja s predlaganim dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.) Ali ima kdo kak predlog za spremembo ali dopolnitev dnevnega reda? (Ne javi se nihče.) Če nima nihče, ugotavljam, da je predlog dnevnega reda sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda. Zapisnik 6. seje Republiškega zbora ste prejeli. Ali ima kdo kake pripombe k temu zapisniku? (Ne

javi se nihče.) Ker nima nihče nobenih pripomb, menim, da je zapisnik 6. seje odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, in sicer na vprašanja poslancev.

Poslanec inž. Slavko Korbar je stavil Izvršnemu svetu vprašanje, na kate-rega bo v imenu Izvršnega sveta odgovoril inž. Janez Perovšek, republiški sekretar za kmetijstvo in gozdarstvo. Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da odgovor.

Inž. Janez Perovšek: Tovariši poslanci! Za kompleksno vodno-gospodarsko ureditev Barja je izdelal Zavod za vodno gospodarstvo SR Slovenije investicijski program in idejni projekt. S temi elaborati so podane rešitve za ureditev Ljubljance s pritoki ter glavni osuševalni in namakalni sistem. Niso pa še določeni najbolj ekonomski načini detajlnega osuševanja — drežaže in namakanja proizvodnih zemljišč. Nejasni so še nekateri problemi kmetijske proizvodnje zaradi specifične barjanske zemlje, tako npr. vprašanje uničevanja preslice, obdelava velikih kmetijskih kompleksov s primerno mehanizacijo na teh zemljiščih in podobno.

Komisija za sestavo osnutka 7-letnega plana je zaenkrat predlagala ureditev okoli 2000 ha barjanskih zemljišč. Na teh površinah naj bi se izvedla praktična preizkušnja najprimernejših načinov detajlnega osuševanja in namakanja mineralnih in organskih tal, hkrati pa bi s kmetijskim izkoriščanjem zemljišč dobili konkretne podatke o gospodarski vrednosti zemljišč in s tem o vrednosti celotnega Barja. Na osnovi pridobljenih izkušenj in z rešitvijo ostalih tehnoloških problemov bi bilo mogoče preiti k dokončni ureditvi Barja. Že sedaj je jasno, da bo regulacija Ljubljance in hidromelioracija površin na Barju, v primerjavi z drugimi hidromelioracijami, znatno dražja, ugodna okoliščina pa je, da je zemljo možno pridobiti zelo poceni, da je razslojevanje na Barju zelo naglo in da je lokacija tolikih kmetijskih površin v bližini velikega mesta izredno primerna za organizacijo intenzivne kmetijske proizvodnje.

Kmetijstvo bi lahko prevzelo pri kompleksni ureditvi Ljubljance in Barja le del stroškov, medtem ko bi bil za preostale stroške potreben poprejšen spozrazum zainteresiranih činiteljev.

Predsednik Tine Remškar: Ali se poslanec zadovoljuje z odgovorom? (Da.) Ali želi še kdo staviti kako vprašanje? (Ne želi.)

Tovarišice in tovariši! Dovolite, da dam k tej točki dnevnega reda nekatere pripombe glede na sedanjo prakso.

Po 146. členu začasnega poslovnika Republiškega zbora ima poslanec pravico, da postavi Izvršnemu svetu, republiškim sekretarjem in drugim funkcionarjem na čelu samostojnih republiških upravnih organov vprašanja, ki se nanašajo na njihovo delo ali na vprašanja iz njihove pristojnosti.

Ta pravica poslanca je ena izmed njegovih temeljnih pravic. Pri ocenjevanju dosedaj stavljenih vprašanj pa bi opozoril na dikcijo poslovnika, kot sem jo prebral. Vprašanja, ki jih poslanci stavljajo Izvršnemu svetu, se nanašajo na njegovo delo, oziroma delo republiških upravnih organov oziroma zadeve iz njihovih pristojnosti. Doslej je bilo v obliki poslanskih vprašanj sproženih več zadev, ki imajo mnogo širši pomen, saj se nanašajo na nekatere splošne probleme naše politike do vprašanj gospodarskega sistema ipd. Poslanci imajo vsekakor pravico in dolžnost, da sprožijo obravnavo o takih zadevah. Vendar

so to zadeve, ki presegajo okvir vprašanj, ki jih ima poslanec pravico stavljati Izvršnemu svetu oziroma drugim republiškim funkcionarjem. Predlagam, da bi v takih zadevah poslanci stavili zboru predlog, da kot zbor o zadevi razpravlja, da se po potrebi stavi v njegov delovni program in da se zadeva vsestransko obravnava kot družbeno in politično vprašanje. S tem bo mogoče zadevo bolj temeljito in politično obdelati, zboru pa bo omogočeno, da svoje delo bolj sistematično programira.

Ali želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavanje osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji.

Predlagam, da bi to točko obravnavali skupaj z Gospodarskim zborom. Ali se zbor strinja s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.)

Odrejam kratek odmor. Seja se bo nadaljevala takoj.

(Seja je bila prekinjena ob 9.40 in se je nadaljevala skupno z Gospodarskim zborom ob 9.50.)

Predsedujoči Leopold Krese: Začenjam skupno sejo Republiškega zbora in Gospodarskega zbora. S predsednikom Republiškega zbora sva se dogovorila, da to skupno sejo vodim jaz.

Osnovne probleme turizma in gostinstva v republiki Sloveniji bomo obravnavali na podlagi gradiva, ki ga je dostavil Zavod za gospodarsko planiranje SR Slovenije in poročil skupščinskih odborov, ki so obravnavali to problematiko. V Republiškem zboru sta to problematiko obravnavala odbora za trgovino, gostinstvo in turizem in odbor za splošna gospodarska vprašanja. V Gospodarskem zboru pa odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov.

K skupni seji so bili povabljeni in so se tudi odzvali predstavniki nekaterih organizacij, in sicer predstavnik Gospodarske zbornice, Turistične zveze Slovenije, Kompas, in kot predstavnik Ekonomske fakultete tovariš Janez Planina. Predlagam, da damo gostom pravico, da se lahko prijavijo k besedi in razpravljajo. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.)

Izvršni svet je kot svojega predstavnika k tej točki dnevnega reda določil republiškega sekretarja za turizem tovariša Janka Potočnika, ki ga prosim, da da svoje uvodno poročilo.

Janko Potočnik: Tovarišice in tovariši poslanci! V sodobnem turizmu gre za občasne migracije milijonskih množic, za katere je udeležba v turističnem prometu postala kulturna potreba in sestavni del življenjskega standarda. Te milijonske množice predstavljajo dodatne potrošnike dobrin in storitev, in je zato razumljivo, da pri razpravah o turizmu stopa v ospredje predvsem njegov ekonomski aspekt, da se pri tem predvsem govori o njegovem ekonomskem učinku. V okviru teh množičnih gibanj in ustreznih ekonomskih učinkov je treba nedvomno iskati tudi mesto turizma v naši republiki. Po svojih naravnih pogojih in geografskem položaju razpolaga naša republika z mnogoterimi možnostmi za široko ekspanzijo turizma. Doslej so bile te možnosti iz številnih razlogov samo delno izkoriščene. Vendar pa ob upoštevanju gospodarskega pomena ne smemo zanemariti drugih pozitivnih delovanj turizma. Prav gotovo je v inozemskem turizmu najpomembnejša turistična potrošnja, ki omogoča rentabilen in količinsko pomemben devizni priliv, prispevek za odpravo deficita v plačilni bilanci, obenem pa inozemski turizem prispeva tudi k nadaljnjemu političnemu uveljavljanju in povečanju ugleda naše države.

V domačem turizmu je celo potrebno, poleg gospodarskega pomena, poudariti tudi njegove posredne učinke na gospodarstvo, ki se izražajo v krepitvi delovne sposobnosti, v dvigu življenjskega standarda in v vplivu na produktivnost dela. Posebno pa je v naši socialistični stvarnosti potrebno poudariti njegov kulturni in politični pomen.

Te misli so nas vodile pri sestavljanju materialov za izdelavo 7-letnega programa razvoja turizma in gostinstva, ki so vam bili predloženi. »Turizem kot faktor v ekonomskem razvoju«, to je študija prof. Krapfa, svetnika Združenih narodov, pa naj bi služila kot nekakšen uvoden, splošno orientacijski material v obe omenjeni monografiji. Kljub obsežnim predloženim materialom pa bi želel nekatera vprašanja jasneje osvetliti.

Domači turizem povzroča navidezno le ponovno razdelitev narodnega dohodka, zlasti njegov pretok iz gospodarsko močnih centrov v turistične predele, ki jih praviloma lahko smatramo za gospodarsko manj razvita področja. Pri tem pretakanju nastajajo številne nove potrebe in zaradi tega nove dejavnosti, kar vodi k porastu družbenega proizvoda.

Domači turizem predstavlja v turistično še tako razvitih državah nekako polovico celotnega turističnega prometa ter s tem tvori osnovo celotnega turističnega gospodarstva. Nedvomno lahko smatramo stopnjo razvitosti domačega turizma kot enega izmed pokazateljev stopnje življenjskega standarda ter mu moramo zato v naši družbeni ureditvi posvečati še prav posebno skrb.

V začetku našega povojnega razdobja smo obravnavali domači turizem skoraj izključno kot obliko rekreacije našega proizvajalca, pri čemer smo skoraj popolnoma zanemarjali ekonomske vplive. V zadnjem času pa se pojavljajo nasprotna stališča. Med tema dvema skrajnostima je treba nedvomno poiskati pravilno rešitev, ki naj bi bila v skladu tako z našim gospodarskim razvojem, kakor tudi z družbeno utemeljeno skrbjo za delovnega človeka. Menim, da ne bo odveč, če številčno osvetlim določene odnose.

Kot izhaja iz predloženih materialov, smo dosegli najvišje število prenočitev domačih gostov v letu 1960 in sicer 2 348 000. V letih 1961 in 1962 je domači turizem, merjen po številu prenočitev, upadel, v letu 1963 pa beležimo zopet porast in sicer za 3 %. Število nočitev je v tem letu znašalo 2 139 000. To dejstvo nam dokazuje, da smo iz stagnacije prešli spet v obdobje postopnega naraščanja, čeprav so bili rezultati, doseženi v l. 1963, še vedno za 9 % nižji od realizacije v letu 1960.

Če analiziramo rezultate domačega turizma v odnosu do števila prebivalstva, oziroma do aktivnega, zaposlenega prebivalstva, ugotovimo naslednje:

V celotnem jugoslovanskem prostoru so Slovenci realizirali v 1962. letu 2 869 000 nočitev. Od skupnega števila prenočitev odpade torej na vsakega Slovenca le po 1,8, na vsakega aktivnega prebivalca pa le po 3,74 prenočitve. Smatram, da lahko odštejemo poljedelce, ribiče in gozdarje, ki žive v drugačnih okoliščinah od ljudi v urbaniziranih in industrijskih naseljih ter zaradi prirode svojega dela niso v večji meri interesenti za koriščenje turističnih uslug. Tako ugotovimo, da odpade na preostale zaposlene prebivalce 5,5 prenočitve. Če poleg tega upoštevamo še povprečno število vzdrževanih oseb 0,91, število službenih potnikov 13 % in povprečno dobo bivanja v raznih turističnih krajih, lahko računamo, da aktivni prebivalci v povprečju koristijo 10,54 dni izven svojega stalnega bivališča kot letni odmor. Ugotovimo lahko torej, da le 28,1 % aktivnih prebivalcev, izvzemši poljedelce, ribiče in gozdarske delavce, koristi svoj 10-dnevni letni oddih z vzdrževanimi osebami. Takšen obseg rekreacije

prav gotovo ni zadosten, posebno ne v dobi močnega tehničnega napredka in urbanizacije naselij. Vedno močnejše se uveljavlja delitev in tempo dela v industrijski proizvodnji, zato raste možnost in potreba po rekreaciji. V bodočem razvoju bomo morali posvetiti prav tej funkciji domačega turizma večjo pozornost. Predlog nadaljnjega razvoja domačega turizma predvideva, da se bo letno število prenočitev zviševalo po 4 % stopnji, istočasno pa se bo zvišala dnevna potrošnja domačih turistov v prihodnjem 7-letnem obdobju za 50 %.

Iz navedenega torej sledi, da se bo povečevala celotna masa domače potrošnje povprečno letno za 9 %. Da bi dosegli omenjeno povečanje, je treba ustrezno okrepiti materialne osnove domačega turizma. Glavni del turističnega prometa pri domačih gostih je bil realiziran v počitniških domovih. Teh je v Sloveniji 238 s kapaciteto 8840 ležišč. Povprečna zasedba teh ležišč je znašala v letu 1963 samo 65 dni, kar prav gotovo ni ugodno, če upoštevamo potrebe, kakor tudi ekonomičnost izkoriščanja kapacitet. Pri tem ne smemo prezreti dejstva, da bi na primer v letu 1963 razpoložljiva ležišča v počitniških domovih, pri 100 % zasedbi skozi celo leto, lahko sprejela le 42 % aktivnega prebivalstva, če bi vsak koristil svoj 10-dnevni oddih. Predlog projekcije predvideva v bodočem 7-letnem obdobju izgradnjo 3000 ležišč v počitniških domovih. S tem povečanjem in z bolj ekonomičnim izkoriščanjem obstoječih kapacitet se bo stanje na tem področju močno izboljšalo. Mislimo, da je potrebno spremeniti sedanje toge predpise, ki dopuščajo dotacije oziroma regrese le počitniškim domovom. Z novimi predpisi bi morali odpraviti omejitve glede višine regresa. Kolektivi naj bi sami odločali v okviru svojih možnosti in dajali regres direktno koristniku. S tem bi omogočili domačin gostom svobodnejše gibanje, dosegli pa bi tudi močnejše vključevanje zasebnih turističnih sob v domači turizem, pri določenih kategorijah z višjimi osebnimi dohodki pa celo vključevanje razpoložljivih kapacitet komercialnega gostinstva, posebno v času veljavnosti izven-sezonskih cen.

V cilju smotrnejšega izkoriščanja, pa tudi v cilju odpravljanja dosedanje ozkosti nekaterih kolektivov, ki sicer v vedno manjšem številu zapirajo vrata drugim proizvajalcem, bi morali nadaljevati z organiziranjem počitniških iniciativnih skupnosti, ki naj bi povezovale interesente določenih področij. Te iniciativne skupnosti bi po eni strani skrbele za združevanje sredstev, za izgradnjo novih kapacitet, po drugi strani pa zagotovile širšemu krogu ustanoviteljev domov prioritarno pravico pri izkoriščanju letnega oddiha.

Zaradi naših splošnih ekonomskih interesov ter nujnosti, da tudi v počitniških domovih racionalno poslujemo, kakor tudi zaradi splošne potrebe načrtovanja pri koriščenju dopustov, da ne bi povzročali prevelikih nihanj niti v proizvodnji niti v turističnem prometu, bo morala biti prioritarna pravica omejena, oziroma bolje rečeno vezana na določen rok, saj bo le na tak način lahko dom pravočasno oskrbel zasedbo svojih kapacitet po drugih koristnikih.

Na turističnih področjih, kjer obstoja večje število počitniških domov, bomo morali povezovati domove v receptivne skupnosti in s predpisi določiti njihov status. Na ta način bo mogoče racionalneje poslovati, organizirati skupno upravo, nabavno službo, ustvariti potrebna sredstva za propagandno informativno dejavnost ter se izogniti preveliki razdrobljenosti, saj prevladujejo med domovi predvsem objekti z majhno kapaciteto pa tudi prehrano bo mogoče organizirati v bolj racionalnih in večjih prehranjevalnih centrih. Takšno integracijo počitniških domov bi bilo treba razumeti kot novo obliko, s katero se

ustanoviteljem ne omejujejo njihove pravice, pač pa se na receptivne počitniške skupnosti prenaša del nalog, ki jih je prvotno opravljajal posamezni dom.

Združevanje bi dovedlo do nastanka večjih kolektivov, kar bi omogočilo uvedbo samoupravljanja. To bi nedvomno dajalo poročstvo za racionalnejše poslovanje, za točnejše ugotavljanje cen uslug in podobno. Seveda bi morale biti v tem primeru cene storitev počitniških domov enake za slehernega koristnika. Pokrivati bi morale stvarne stroške ter zagotoviti tudi enostavno reprodukcijo.

Istočasno moramo poudariti, da se dobršen del domačega turizma odvija v zasebnih turističnih sobah in da bo porast števila teh prav tako povečal možnosti razširitve rekreacije za naše prebivalstvo.

V zadnjem času predstavlja izletniški turizem vedno močnejšo obliko nadomestila oziroma dopolnila letnemu oddihu. Ta možnost bo občutno povečana s prehodom na 42-urni tednik, to je z nadaljnjim povečanjem fonda prostega časa.

Smatramo, da bodo morala tako podjetja, kakor tudi ustanove posvetiti v svojih statutih pozornost smotrnemu koriščenju prostega časa. V okolici mestnih središč in industrijskih naselij bo potrebno organizirati rekreativne centre in izletniške točke.

Inozemski turizem. Pri inozemskem turizmu je za nas važen predvsem njegov gospodarski vpliv, ki se močno odraža v plačilni bilanci. Vpliva tudi na trgovinsko bilanco, ker daje večje možnosti za blagovno izmenjavo. To dejstvo postaja vedno bolj pomembno, posebno v času oblikovanja posameznih gospodarskih blokov, ki se vedno bolj zapirajo. Tokove turizma skoraj ni mogoče omejiti, čeprav je seveda tudi meddržavni turizem odvisen od dobrih političnih in ekonomskih odnosov med državami. Lahko rečemo, da je inozemski turizem mnogokrat predhodnik intenzivne gospodarske izmenjave.

Inozemski turizem je zlasti pomemben za dežele s hitrim tempom gospodarskega razvoja. Njegova pomembnost je v tem, da je turizem mogoče razvijati z lastnimi silami ob nepomembnem uvozu reprodukcijskega materiala in opreme.

Celoten obseg turističnih uslug v svetu cenimo na 30 milijard dolarjev, vrednost uslug v mednarodnem turizmu pa je v letu 1963 znašala okoli 7,5 milijarde dolarjev. Inozemski turizem Jugoslavije predstavlja le 1,33 % celotnega inozemskega turističnega prometa Evrope, ki je dosegel vsoto 5 milijard dolarjev. Pri nekaterih deželah je delež turizma v ekonomski izmenjavi z inozemstvom zelo velik. Tako na primer v Švici odpade na turizem od skupne vrednosti izvoženega blaga in uslug 14 %, v Grčiji in Italiji 11,5 %, v Avstriji 19 %, v Španiji celo 31,3 %, v Jugoslaviji pa 8,4 %. Število prenočitev tujih gostov v Jugoslaviji pa se je od 4 300 000 v letu 1959 dvignilo na 7 600 000 v letu 1963, devizni priliv pa v istem času od 16 300 000 na 66 700 000 dolarjev. Še v letu 1962 so bili devizni dohodki od inozemskega turizma v Jugoslaviji na 7. mestu, v letu 1963 pa so se povzpeli na 4. mesto. Večji devizni priliv so imele le kovinska industrija, živinoreja in barvasta metalurgija. Po predvidevanjih družbenega plana razvoja za leto 1964 pa naj bi turizem v letošnjem letu dosegel 3. mesto za kovinsko in lesno industrijo.

Dohodki od turizma so v Jugoslaviji leta 1963 po oceni predstavljali 54 % od deficita v naši plačilni bilanci. V istem letu so v jugoslovanskem merilu krili 40,1 % pasivnega salda naše trgovinske bilance. Delež naše republike v celotnem inozemskem turizmu Jugoslavije je znašal v 1963. letu 13,4 % z nekaj več kot milijon nočitev inozemskih gostov. V primerjavi z letom 1957 se je to

število povečalo za več kot trikrat. V našem izvozu je bila v preteklem letu na prvem mestu lesna industrija z 28,4 milijona dolarjev, na drugem mestu živinoreja 17,8 milijona dolarjev, na tretjem mestu pa kovinska industrija s 14,4 milijona dolarjev. Tekstilna industrija je zavzemala četrto mesto z 11,2 milijona dolarjev, barvasta metalurgija pa peto z 11 milijoni dolarjev izvoza. Že na šestem mestu je turizem z 10,2 milijona dolarjev.

V predloženih materialih je ocenjeno, da bo naraščal inozemski turizem v prihodnjem 7-letnem obdobju glede na število prenočitev po povprečni letni stopnji 19,6 %. Računamo, da se bo istočasno povečevala dnevna potrošnja letno po 5 % tako, da bo znašala v 1970. letu 14,3 dolarja. Število prenočitev se bo torej povečalo v celoti 3,5-krat, to je od sedanjih milijon na 3,5 milijona prenočitev, tako da bi dosegli v letu 1970 iz inozemskega turizma priliv 50 000 000 dolarjev.

Po dosedanjih predvidevanjih za leto 1970 bi bila med našimi izvozniki na prvem mestu kovinska industrija z 78,9 milijona dolarjev, že na drugem mestu pa turizem s 50 milijoni dolarjev deviznega priliva. Ekonomski pomen inozemskega turizma nam kaže tudi primerjava ustvarjenega deviznega priliva z investicijami v turizem. V letih 1955—1962 smo za potrebe turizma vložili v osnovna sredstva 14,7 milijarde dinarjev, v istem obdobju smo dosegli devizni priliv v višini 23,4 milijona dolarjev, kar znaša pri tečaju 750 dinarjev za dolar 17,1 milijarde dinarjev. Prav gotovo je, da je taka primerjava zelo poenostavljena in da lahko ugotovimo, da bi bilo treba za pravilno vrednotenje učinka inozemskega turizma upoštevati še druge elemente, kot na primer investicije v druge gospodarske panoge, ki so prispevale k doseženemu rezultatu. Vendar tudi ugotovitev, da smo na en vloženi dolar v turizmu v navedenem obdobju realizirali 1,20 obračunskega dinarja, daje možnost za zaključek o rentabilnosti inozemskega turizma.

Prav tako ugotovimo prednost inozemskega turizma, če primerjamo, po kakšni ceni izvažamo blago oziroma po kakšni ceni ga prodamo inozemskemu turistu pri nas. V letu 1962 je na primer vrednost izvoza vina znašala 685 milijonov deviznih dinarjev, izvozili pa smo 13 100 000 litrov vina. Iz tega izhaja, da smo dosegli ceno 130,5 din franko meja. V istem letu pa je znašala povprečna prodajna cena vina v gostinstvu 450 dinarjev. To pomeni, da smo morali za 1 dolar izvoziti 5,75 litra vina, medtem ko smo v gostinstvu dosegli isti rezultat z 1,75 litra vina.

Na obseg ustvarjenega deviznega priliva v Sloveniji lahko sklepamo tudi iz naslednjih pokazateljev, čeprav v celoti niso bili absorbirani v okviru naše republike. V letu 1963 je znašal odkup deviz za plačilo turističnih storitev 9 milijard 129 milijonov dinarjev, odkup v maloobmejnem prometu, ki ga v dobršni meri lahko vključujemo v turizem, pa 2 milijardi 494 milijonov dinarjev. Za vize, izstavljene na mejah, so plačali inozemci 87 milijonov, za lovne takse pa 82 milijonov dinarjev. Za tuja plačilna sredstva smo prodali industrijskega blaga z 20 % popustom za 181 milijonov dinarjev. Odkupljenih deviz je bilo torej v celoti za 11 milijard 973 milijonov dinarjev, oziroma za 82 % več kot pa v letu 1962.

Ob ocenjevanju dejanske vrednosti deviznega učinka inozemskega turizma moramo še poudariti, da gre pri deviznem prilivu iz turizma v glavnem za neto devizni priliv, da je praviloma potreben le minimalen uvoz reprodukcijskega materiala, da odpade največji del na konvertibilne valute, da dosežemo v turizmu višje cene kot pri izvozu, da inozemski turizem mnogo težje omejimo

kot zunanjo trgovinsko dejavnost s formiranjem različnih blokov, da v turizmu praviloma ne prodajamo na kredit, da ni stroškov transporta, saj potrošnik sam prihaja namesto potrošnje, ter končno, da v turizmu prodajamo za devize storitve in blago, ki za fizični izvoz ne pridejo v poštev.

Pri obravnavanju inozemskega turizma si moramo ogledati še naša inozemska turistična tržišča. V letu 1962 je odpadlo od celotnega števila prenočitev 66,1 % na turiste iz Nemčije, Avstrije in Italije. V letošnjem letu oziroma v preteklem letu 1963 pa se je udeležba teh držav celo zvišala na 66,3 %. Z izjemo Švedske se je v absolutnem številu povečal obisk iz vseh drugih evropskih držav. Delež gostov iz ZDA se je v primerjavi z letom 1962 znižal od 2,6 % na 1,9 %, na obiskovalce iz vseh ostalih držav pa je v letu 1963 odpadlo le 31,8 %. Podobno strukturo gostov imamo tudi v merilu Jugoslavije. Zaradi uvajanja novih tržišč bo nedvomno potrebno povečati dotok iz ostalih držav, pri čemer se lahko nadajamo predvsem gostov z večjo kupno močjo. Pri tem seveda ne bomo smeli zanemariti dejstva, da bodo Nemčija, Avstrija in Italija še nadalje glavni rezervoarji našega turizma ter jim bomo morali zato posvečati posebno pozornost.

Obsežne naloge, ki smo si jih zastavili tako na področju domačega turizma, kakor tudi na področju inozemskega turizma nas nujno vodijo do analize in določanja perspektiv razvoja materialnih osnov turizma, kakor tudi ostalih ukrepov. V turizmu se prepletajo številne gospodarske in negospodarske dejavnosti ter je od skladnosti njihovega razvoja odvisen tudi razvoj turizma. Tudi za turizem lahko trdimo, da je njegov napredek predvsem odvisen od preraščanja kvantitete v kvaliteto. S tem seveda nikakor nočemo zanikati pomena kompleksne izgradnje osnov turističnega prometa, saj je prav ta kompleksna izgradnja mogoča šele pri relativno velikih prenočinskih zmogljivostih. Zato lahko označimo razvoj gostinstva kot glavno bazo nadaljnega napredka.

V letu 1962 smo razpolagali s 34 953 ležišči, ki so bila izkoriščena 79 dni oziroma 22 %, v letu 1963 pa se je število ležišč zvišalo na 36 979, izkoriščanje pa na 85 dni oziroma na 25 %. Podrobnejši pregled izkoriščenosti nam pokaže, da so bila najbolj izkoriščena ležišča v raznih zdraviliščih, kjer se je izkoriščenost gibala med 180 in 200 dnevi letno, medtem ko so hoteli in moteli dosegli 152 oziroma 144 dni. Dosti nižje so bila ležišča izkoriščena v manjših gostinskih obratih pa tudi v počitniških domovih, čeprav se je tudi tu izkoriščenost dvigala od 58 na 65 dni letno. V zasebnih turističnih sobah je znašala izkoriščenost samo 44 dni.

Predhodno omenjeni podatki nedvomno dokazujejo, da že obstoječe kapacitete ne izkoriščamo dovolj racionalno ter da obstojajo v tem velike rezerve. Zato moramo doseči večjo letno povprečno zasedbo pri vseh obstoječih in novih zmogljivostih.

Koncentracija prenočitev, gledana po posameznih letnih obdobjih, nam da tako sliko: V jugoslovanskem merilu imamo v juliju in avgustu 51,8 % celotnega turističnega prometa, v Sloveniji pa 42,9 %. V naši republiki je vendarle že opaziti vplive izven sezonskega turističnega prometa in uveljavljanja zimskega turizma. V primerjavo naj navedem, da predstavlja visoka sezona v Italiji 39,2 %, v Grčiji pa celo samo 35 % od celotnega turističnega prometa. V jugoslovanskem merilu predstavljajo prvi štirje meseci leta le 5 % od celotnega števila nočitev, v Sloveniji pa že 16,8 %. Podobno sliko dajeta tudi november in december, ki v jugoslovanskem merilu predstavljata le 2,7 %,

v naši republiki pa 7,9 %. Relativni uspehi, ki smo jih na tem področju dosegli predvsem v zadnjem letu, nas morajo spodbuditi k nadaljnjim ukrepom krepite turizma v izven sezonskih mesecih ter uveljavljanja zimske sezone.

S primerno organizacijo propagande, smotrnejšo razporeditvijo različnih športnih in kulturnih prireditev ter posvetovanj, s pravilnejšo časovno razporeditvijo letnih oddihov in šolskih počitnic ter z bolj kompleksno izgradnjo turističnih krajev, predvidevamo, da bomo do leta 1970 dvignili povprečno izkoriščenost obstoječih ležišč na 95 dni v letu, v novo zgrajenih kapacitetah pa celo na 105 dni letno. S tem bomo dosegli večjo racionalnost v poslovanju in zvišali donosnost vloženih sredstev. Kljub temu pa bomo morali v istem razdobju zgraditi 26 600 novih ležišč, za kar bodo potrebna sredstva v višini 44,4 milijarde dinarjev. V komercialnem gostinstvu predvidevamo izgradnjo 11 100 ležišč, v zdraviliščih pa 2000 ležišč, prvenstveno za potrebe inozemskega turizma, da si bomo s tem zagotovili osnovo za povečanje deviznega priliva.

Težišče investicijske politike v komercialnem gostinstvu bomo morali prenesti na gospodarske organizacije. Danes gostinska podjetja prav gotovo niso sposobna prevzeti to skrb in opravljati razširjeno reprodukcijo. Posebno se je zaostрил ekonomski položaj penzijskega gostinstva kljub temu, da ustvarjeni promet neprestano raste.

V zadnjih letih smo že pričeli s precej obširno investicijsko izgradnjo, vendar je slonela predvsem na družbenih investicijskih skladih in so večinoma kot investitorji nastopale politično-teritorialne enote. Šele izgrajeni objekti so bili predani v upravljanje gostinskim kolektivom. Tak način izgradnje je vodil do številnih nezadostno premišljenih objektov, še posebej pa je bila slabó obdelana njihova funkcionalnost, saj tisti, ki so končno prevzeli delo v teh obratih, niso sodelovali pri njihovi izgradnji. Zato smo v novih obratih skoraj vedno pristopali k takojšnjim prezidavam in preureditvam. Taka izgradnja je povzročala tudi nepotrebno trošenje sredstev. Zato bomo morali s spremembo instrumentov usposobiti gostinska podjetja, da bodo sposobna opravljati razširjeno reprodukcijo. Smatramo, da bo potrebno priznati gostinskim podjetjem predvsem določeno premijo na ustvarjeni devizni promet, saj sodelujejo v zunanjetrgovinskem poslovanju, ustvarjajo devize in to v veliki meri celo z blagom, ki ga že itak premiramo. Z omenjeno premijo priznavamo deviznim ustvarjalcem tudi v gostinstvu značaj zunanjetrgovinskih podjetij in izboljšamo njihov ekonomski položaj.

Tako bodo rasli novi objekti, zagotovljena bo večja smotrnost v trošenju investicijskih sredstev, boljša funkcionalnost obratov in podobno.

Zaradi značaja turističnega prometa ni mogoče v celoti izkazati dejansko ustvarjeni devizni promet. Dobršen del uslug t. j. približno 50 % bo še nadalje nemogoče zajeti, vendar bo potrebno tudi na ta del uslug odobriti premije ter ta sredstva prenesti v naše poslovne banke. Ta del sredstev naj bi uporabile banke za kredite po bančnih principih ob upoštevanju specifičnih pogojev gospodarjenja v turizmu. Na ta način bi se izgradnja novih objektov vključila v naš poslovno bančni mehanizem.

V domačem turizmu predvidevamo, da se bodo kapacitete povečale za 3000 ležišč in sicer pri počitniških domovih. Izgradnja teh kapacitet bo morala sloneti prvenstveno na lastnih združenih sredstvih interesentov, to je na iniciativnih počitniških skupnostih.

Kot dopolnilne kapacitete komercialnega gostinstva bomo morali razvijati izgradnjo zasebnih turističnih sob. Prav na tem področju lahko z relativno

skromnejšimi sredstvi, saj računamo, da je potrebno za ureditev ležišča v zasebni turistični sobi povprečno 200 000 din, močno razširimo naše zmogljivosti. Predlog nadaljnjega razvoja predvideva izgradnjo 7000 ležišč. S tako politiko bi ne le pridobili nove kapacitete, temveč tudi prenesli del investicijskih bremen na privatnike, seveda pa jih bomo morali primerno stimulirati ter do njih voditi preudarno davčno politiko.

Naloga, ki naj bi jo izpolnili že v letošnjem letu, pa naj bi bila predvsem modernizacija vseh turističnih zasebnih ležišč četrte kategorije brez vsakršnega komforta. Uporaba takih ležišč nam prav gotovo bolj škoduje kot pa koristi, saj predvsem ta ležišča ustvarjajo pri gostih pomisleke ali je turistične sobe sploh mogoče najemati.

Prav tako predvidevamo tudi povečanje števila campingov za 3500 prostorov. Pri obstoječih bomo morali misliti na razširitev in izpopolnitev, pri novih pa predvsem preudarno iskati lokacije.

Doslej smo govorili predvsem le o tistem delu gostinstva, ki je vključeno v turistični promet, vendar bi morali zaradi popolnosti dodati nadaljnjo usmeritev razvoja tudi glede ostalega gostinstva. Skupno smo imeli v Sloveniji v preteklem letu 2703 gostišča, od katerih je odpadlo na družbeni sektor 35 %, na negostinske organizacije 19 %, na zasebnike pa 46 % od skupnega števila gostišč. Če si ogledamo udeležbo v celotnem prometu, potem ugotovimo, da odpade na komercialno gostinstvo družbenega sektorja 76,1 %, na negostinske organizacije 20,7 %, na zasebna gostišča pa le 12,2 % prometa. Ta prikaz nam jasno potrjuje dejstvo, da je komercialno gostinstvo družbenega sektorja tisto, ki daje in bo dajalo smer našemu nadaljnjemu razvoju in kateremu bo posvečena tudi naša glavna skrb ter da pa ima zasebno gostinstvo le dopolnilno vlogo. Izkoristiti moramo iniciativo zasebnega gostinstva zaradi razširitve mreže gostišč in popestritve uslug. Kot posledica dosedanje nesmotrne davčne politike, nerazumevanja v mnogih primerih pa tudi zaradi starosti lastnikov, se je število zasebnih gostišč od leta 1958 vedno bolj zniževalo. Deloma so temu vzrok tudi ekonomsko neutemeljene težnje družbenega sektorja, ki gredo za uveljavitvijo monopolnega položaja, s čimer v zvezi je tudi vključevanje majhnih gostišč zaradi povečanja števila obratov, ki pa so v večini primerov za družbeni sektor nerentabilna.

Zato smatramo, da bo potrebno spremeniti predpise, ki onemogočajo razvoj privatnega gostinstva ter z novimi omogočiti poslovanje zasebnih gostiln, bifejev in tudi penzionov. Z novimi predpisi bomo morali zagotoviti privatnim gostincem sigurnost in upoštevanje vložnega dela. Dopustiti bomo morali zaposlitev tuje delovne sile, podobno kot pri samostojni obrti. Po drugi strani pa bo potrebno zagotoviti upoštevanje veljavnih, sanitarno tehničnih predpisov glede ureditve gostinskih obratov. Prav gotovo bodo morale občinske skupščine pri določanju davčnih obveznosti zasebnim gostincem upoštevati njihove stroške za enostavno oziroma razširjeno reprodukcijo. Le na ta način bodo zasebni gostinci zainteresirani za ureditev obratov in sposobni najemati za to potrebne bančne kredite.

Sprememba dosedanjih predpisov, kakor tudi odnosov do zasebnih gostilničarjev je potrebna zaradi smotrnejšega izkoriščanja že obstoječih objektov zlasti v raznih delno opuščenih turistično zanimivih področjih. Poleg že omenjenega bo predvsem v mestih in industrijskih središčih pa tudi v večjih turističnih krajih potrebna pospešena izgradnja restavracij s hitro postrežbo, sla-

šičarn in podobnih obratov ob počasnejši rasti klasičnih restavracij, ki naj bi se v glavnem vključevale le v izgradnjo hotelov.

Projekcija nadaljnjega razvoja predvideva, da se bo povečalo število restavracijskih sedežev za 30 000 oziroma skupno s hoteli za 50 000 sedežev.

Samopostrežne komercialne restavracije bodo imele vedno močnejšo vlogo tudi pri prehrani občanov, vendar s tem še ne bo rešeno vprašanje javne prehrane. Smatramo, da bo potrebno v bodoče vprašanje javne prehrane obravnavati v zvezi z organizacijo in produktivnostjo dela ter ji posvetiti posebno študijo.

Razen določitve obsega našega nadaljnjega razvoja na področju turizma in gostinstva pa moramo začrtati tudi usmeritev bodoče izgradnje. Industrializacijo oziroma množičnost turističnega prometa si prav gotovo ne moremo predstavljati brez izgradnje turističnih žarišč, velikih močnih centrov, ki naj bi uveljavili svoje ime doma in v svetu in bi z občutnim povečanjem svojih zmogljivosti omogočili kompleksno ureditev teh krajev in ustvarili množnost, da uvedemo vse dopolnilne službe in dejavnosti, ki so v takem centru potrebne. Če razpolaga nek kraj samo z nekaj sto posteljami, prav gotovo ni pogojev niti za taksi službo niti za organizacijo zabavnega in športnega življenja in podobno. Zato seveda v takih krajih tudi ne moremo računati na goste z večjo kupno močjo, ki zahtevajo bolj raznovrstne usluge. Ta princip koncentracije sredstev za izgradnjo določenih področij bo moral veljati tudi pri razvijanju našega zimskega turizma. Pri tem moramo upoštevati dejstvo, da pri nas zimski šport še nima zadostnega domačega zaledja. Zato bomo morali poskrbeti za izgradnjo tipiziranih, cenejših, manjših vlečnic v bližini mestnih naselij, da bomo s tem po eni strani poživili zimski promet, po drugi strani pa tudi pomnožili zimskošportno udejstvovanje kot izredno pomembno panogo rekreacije. Za potrebe inozemskega turizma bomo morali dokončati izgradnjo že vpeljanih zimskošportnih centrov in dokončali naše že pričete posege v srednjegorsko področje. Seveda bomo morali istočasno proučevati in v okviru možnosti pristopiti k izgradnji visokogorskega zimskošportnega središča.

V bližnji prihodnosti bomo morali začeti z valorizacijo naših turističnih predelov ter podrobno začrtati smeri njihovega nadaljnjega razvoja. Vendar nam že pregled obstoječih kapacitet in ustvarjenega prometa daje dovolj trdno osnovo, da usmerimo bančna kreditna sredstva, kakor tudi eventualna usmerjena sredstva skupnosti, predvsem v razvoj nalednjih krajev: v Rogaško Slatino, Slatino Radenci, Bled z Bohinjskim kotom, v Kranjsko goro z Gozd Martuljkom in Planico, v Portorož s Piranom ter v Ljubljano in Maribor s Pohorjem. Navedeni kraji že sedaj razpolagajo z 48,2 % vseh naših nastanitvenih zmogljivosti ter se v njih odvija 53,1 % od celotnega števila prenočitev v naši republiki, oziroma celo 64,8 % od vseh inozemskih prenočitev. Izgradnja navedenih turističnih centrov bo dvignila našo reputacijo ter obenem tudi vplivala in oplajala razvoj ostalih krajev. Mnogi od njih predstvaljajo že sedaj potencialne centre, vendar bo treba njihovo smer razvoja še proučiti. Seveda bomo morali upoštevati ne le potrebe stacionarnega turizma, temveč tudi razvoj izletniškega turizma, kjer bodo lahko imela pomembno vlogo tudi zasebna gostišča. Več pozornosti bomo morali posvetiti izletniškemu turizmu, predvsem izletništvu iz inozemstva, saj prav ta lahko precej poveča devizni priliv brez znatnejših investicij. V Italiji na primer je število izletnikov skoro enako številu turistov in se giblje že okrog 10 milijonov. Seveda je za izletniški turizem še toliko bolj kot za stacionarnega važna nadaljnja liberalizacija obmejnih for-

malnosti, ureditev obmejnih prehodov oziroma povečanje njihove propustnosti, v maloobmejnem prometu pa še popestritev trgovine in obrti.

Prej omenjeni ukrepi bodo prav tako važni za razvoj tranzitnega turizma, za katerega bo potrebna izgradnja obratov in organizacija uslužnostnih dejavnosti, namenjenih potujočemu gostu.

Vzporedno z razvojem gostinskih zmogljivosti bomo morali razvijati tudi vse ostale dejavnosti, ki so udeležene v turističnem prometu. Tako se na primer povečani promet ne bo mogel uspešno odvijati brez izboljšanja cestnega omrežja. V letu 1963 je prišlo preko obmejnih prehodov v našo republiko 1 460 000 potnikov v 469 000 vozilih. Število vozil se je v primerjavi z letom 1962 povečalo kar za 76 %. V maloobmejnem prometu se je število vozil povečalo za 18 %, prav tako tudi število potnikov. V letu 1963 smo v maloobmejnem prometu zabeležili 2 107 000 obiskovalcev z 790 000 vozili. V celoti je torej bilo na naših cestah skupno 1 259 000 tujih vozil. Ker pričakujemo v nadaljnjih letih še večji porast avtomobilskega turizma, bomo morali izgraditi naš cestni križ pa tudi ostale ceste in jih primerno opremiti.

Kljub naraščanju motoriziranega turizma bomo morali povečati zmogljivosti in izboljšati kvaliteto železniškega prevoza, obenem pa močneje vključiti Slovenijo v mednarodni letalski in ladijski promet. Potrebna bo tudi razširitev in prilagoditev trgovine potrebam turističnega prometa, isto pa velja tudi za obrt in industrijo ter druge dejavnosti. Naše propagandne akcije bomo morali modernizirati ter se močneje osloniti na tako imenovano indirektno propagando. V naši splošni pa tudi komercialni propagandi bomo morali ne le povezati vse zainteresirane, temveč tudi zagotoviti njihovo bolj enotno nastopanje, predvsem na tujih tržiščih.

Kot je razvidno iz ankete, napravljene med tujimi turisti, je 36 % anketiranih ponovno obiskalo Jugoslavijo, 30 7 % pa jih je prišlo na podlagi priporočil sorodnikov in prijateljev. To pomeni, da 66,7 odstotka tujih obiskovalcev prihaja k nam predvsem zaradi naših turističnih privlačnosti. Razumljivo je, da terjajo določen nivo uslug, ki pa je odvisen od sposobnosti zaposlenih kadrov in od njihovega odnosa do gostov.

V zvezi s tem je potrebno omeniti še vprašanje kadrov. Med njimi so prav gotovo najpomembnejši gostinski kadri, kjer je problem najbolj pereč. Sedanji neugoden ekonomski položaj gostinskih podjetij posebno penzijskih obratov ni dopuščal niti primerne višine osebnih dohodkov niti močnejšega uveljavljanja individualnega nagrajevanja po vložnem delu. Osebni dohodki gostinskih delavcev so na predzadnjem mestu, kar prav gotovo ne ustreza potrebni kvalifikacijski strukturi, značaju dela, znanju tujih jezikov in podobno.

Ker bomo gradili nove objekte, se bo vprašanje kadrov še toliko bolj zaostriilo. Posvetiti bomo morali potrebno skrb sistematičnemu šolanju in izpopolnjevanju, obenem pa zagotoviti tudi boljše, stimulativnejše nagrajevanje vložnega dela, kar bo mogoče le z izboljšanjem ekonomskega položaja omenjenih podjetij, to je predvsem z uvedbo premiranja ustvarjenega deviznega prometa.

Prepričan sem, da bodo v diskusiji podrobneje obravnavani najrazličnejši ukrepi, organizacijska in tehnična vprašanja ter številni drugi predlogi in misli v predloženih materialih, da bomo lahko na ta način pravilneje usmerili naš bodoči razvoj.

Predsedujoči Leopold Krese: Hvala lepa. V imenu odbora za trgovino, gostinstvo in turizem bo dal poročilo tovariš Jože Tramšek.

Jože Tramšek: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite, da v kratkih besedah povzamem bistvo razprave in skušam sumirati zaključke, do katerih je prišel odbor za trgovino, gostinstvo in turizem Republiškega zbora skupno z nekaterimi poslanci Gospodarskega zbora. V razpravah smo tako, kot že večkrat prej, pa tudi v predloženih materialih je to poudarjeno, ponovno ugotovili, da ima Slovenija zaradi svojih prirodnih lepote in znamenitosti, zaradi prijetnega Primorja, lepote gora, primerne klime in še kar dobrih snežnih razmer, kakor tudi že zaradi dokaj popularnih in razmeroma številnih naravnih zdraviliških vrelcev in klimatskih zdravilišč zelo dobre pogoje za to, da v večji meri razvije turizem. Temu je dodati še geografski položaj, zaradi katerega vodijo preko naše republike številne poti, po katerih tečejo močni turistični tokovi v notranjost naše države in druge južne države.

Ugotovili smo, da je v našem turističnem razvoju, posebno v zadnjih letih, dosežen določen napredek, da pa še zdaleč nismo izkoristili vseh možnosti, ki jih imamo za razvoj te dejavnosti. Ko smo si zastavili vprašanje, kje so vzroki za tako občutno zaostajanje, smo ugotovili nekatere pojave, ki zadržujejo ta razvoj in jih bo treba iz našega gospodarskega življenja odpraviti.

V zadnjih letih nismo mnogo napredovali, ker je bilo naše gospodarstvo okupirano z nekaterimi problemi, ki so se tikalj osnov našega splošnega gospodarskega razvoja, zaradi česar so bile naše možnosti za zadovoljevanje osnovnih potreb ljudi in proizvodnje dokaj majhne in nezadostne. S tako situacijo smo že pred nekaj leti obračunali. Naše gospodarstvo se je medtem močno konsolidiralo tako, da zaostajanja turizma ne moremo več pripisovati splošnim neustreznim gospodarskim pogojem. Pokazalo se je, da leže osnovni vzroki predvsem v turističnih gospodarskih organizacijah samih. Nedvomno se da dokazati, da večina gospodarskih organizacij deluje v neustreznih ekonomskih pogojih, poleg tega pa obstoja še vrsta drugih slabosti, ki pa več ali manj izvirajo iz takega ekonomskega položaja, kakor tudi iz vzrokov subjektivnega karakterja, ki leže v neustrezni organizacijski in kadrovski pripravljenosti, kakor tudi v drugih faktorjih, ki delujejo na to.

Za turizem so zelo važne tako imenovane terciarne dejavnosti, za katere se po naši praksi skoraj izključno brigajo komune. Njihovo vlogo smo več ali manj zreducirali le na zadovoljevanje potreb domačega prebivalstva ter jim pri tem odrekli širši gospodarski pomen in širšo vlogo gospodarske aktivnosti. Rezultat takšnega obravnavanja teh dejavnosti, kombiniran z močno utrjenim mnenjem, da samo industrija pomeni gospodarstvo in gospodarski razvoj, je stisnjenost v meje komun in splošna gospodarska zaostalost.

Danes skoro v vseh teh organizacijah, terciarnih dejavnosti, zlasti pa v gostinstvu ugotavljamo izredno nizko akumulativnost, ki v znatni meri prispeva k temu, da se te organizacije borijo še danes z mnogimi problemi in da jih spremljajo tudi take slabosti, ki so jih druge organizacije v gospodarstvu že prebolele. Med njimi so posebno izrazite: premajhen dohodek, nezadostni skladi, med njimi zlasti sklad za osebne dohodke, ki so že več let na več kot 10 % nižji ravni od povprečja v gospodarstvu, nesposobnost, da bi svoje delovanje do kraja prilagodili poslovnosti, zlasti glede investicijske politike, ker zaradi nizkih skladov v investicijah ne morejo enakomerno, niti enakopravno sodelovati. Tako so večkrat prisiljene v razne investicije brez svoje zavestne

in prostovoljne ekonomske določitve ali pa so post festum primorane prevzeti gotove objekte in z njimi vse breme neracionalne izgradnje in drugih slabosti.

Razumljivo je, da se tudi delavsko samoupravljanje v takih pogojih ne razvije na potreben nivo. Posledica tega so neustrezni in nestimulativni sistemi notranje delitve, kar še bolj poslabša situacijo. Od tod tudi nezainteresiranost in druge kadrovske slabosti, s katerimi se dnevno srečujemo in tako dalje. V tem pogledu seveda najbolj izstopajo gospodarske organizacije, ki sodelujejo v inozemskem turističnem prometu, ker se jim kot je bilo tukaj že povedano s strani tovariša predgovornika, ne prizna udeležba na devizah in ker se jim s premijo ne izravna dohodek, na katerega so upravičene enako kot druge gospodarske organizacije, ki izvažajo in ustvarjajo devize.

Odbor se je v svoji razpravi o vzrokih zaostajanja in ekonomskem položaju gospodarskih organizacij v turizmu zadržal tudi na problemu prometnega davka v gostinstvu. Le-ta je nesorazmerno visok, poleg tega pa je njegov način obračunavanja povsem neustrezen in nestimulativen in v svojem bistvu pomeni davek na boljšo kvaliteto uslug. Odbor meni, da tudi to v znatni meri vpliva na dohodek in s tem na poslabšanje ekonomskega položaja teh organizacij, v skrajni liniji pa seveda na zaostajanje v razvoju turizma.

Med važnejše vzroke zaostajanja v turizmu je odbor štel tudi dejstvo, da se je vsa zadnja leta vodila politika zaviranja razvoja privatnega sektorja v gostinstvu in turizmu, namesto, da bi temu sektorju omogočili, da tudi odigra svojo vlogo koristnega dopolnjevalca našega turističnega prometa.

To so v glavnem važnejši razlogi, zaradi katerih je iz takšne situacije zraslo le malo takih turističnih, gospodarskih in drugih organizacij, ki bi že danes mogle suvereno povesti naš turistični razvoj v znatno hitrejšo ekspanzijo.

Tovarišice in tovariši! Odbor meni, da bi morala naša bodoča politika na področju turizma izhajati zlasti iz naslednjih osnov: Glede na razmere na mednarodnem turističnem trgu in glede na dejstva, da v jugoslovanskem merilu absorbiramo še vedno le minimalen odstotek evropskih turistov, obstoje torej dejansko vse možnosti za njihov mnogo večji dotok. To pomeni, da so dani vsi pogoji za bistveno prelomnico, ki jo v razvoju turizma lahko napravimo v sedemletnem obdobju, in da bo inozemski turizem s svojim prilivom deviz lahko postal eden najmočnejših virov našega deviznega dotoka.

Naš splošni gospodarski razvoj bo z letnim dvigom standarda vse bolj sproščal tudi domači turistični potencial. Tako more torej turizem v Sloveniji postati zelo pomembna gospodarska dejavnost, ki bi bistveno prispevala k hitrejšemu splošnemu gospodarskemu razvoju. Spremeniti moramo tudi pri nas zakoreninjeno gledanje, da je le hotelski turizem prava oblika turizma. Dejstvo je namreč, da v turističnem prometu sodeluje neposredno in posredno vrsta gospodarskih dejavnosti, kot so gostinstvo, trgovina, obrt, industrija, kmetijstvo in druge negospodarske dejavnosti, kot kulturne, zabavne, športne prireditve, lov, ribolov, upravne in druge dejavnosti. Gre torej za to, da vse te dejavnosti med seboj povežemo v harmonični gospodarski harmonizem, ki bo točno, kvalitetno in kvantitetno zadovoljeval potrebe množice turistov.

Še posebej moram opozoriti na vrsto drobnih uslug, to je drobnih stvari, ki jih človek rabi za svojo osebno garderobo in podobno, pa jih velikokrat ne more dobiti in na katere tako radi pozabljam. To ne omenjam toliko z vidika možnega zaslužka, pač pa bolj zaradi tega, da bomo res čimbolj dvignili usluge, ki jih potrebujejo turisti, ki prihajajo v Jugoslavijo, pa tudi naši domači ljudje.

Če torej tako gledamo na turizem, potem se ni mogoče izogniti temeljnemu programiranju turističnega razvoja in vsega tistega, kar je z njim povezano. Takšne programe bi morali izdelati za vsa naša turistična središča pa tudi za širša turistična območja. Poleg urbanističnih programov, s katerimi bomo zavarovali pokrajino in krajevne znamenitosti, morajo ti programi vsebovati tudi perspektivo razvoja vseh dejavnosti, ki so potrebne turističnemu življenju takšnega središča. Programe posameznih turističnih središč je potrebno strniti in uskladiti v širšem obsegu in končno tudi za celo republiko. To je pomembno zato, ker se tako vnaprej izognemo raznim neracionalnim rešitvam, ki poslabšujejo stopnjo rentabilnosti teh središč in objektov. Na primer: če se morebiti odločimo za izgradnjo zimskošportnega centra v triglavskem pogorju, nam prav gotovo ne more biti vseeno, kako bo potekala gorenjska magistrala, ker je od tega v večji ali manjši meri odvisna višina investicij v ta center in seveda tudi njegova rentabilnost. To je samo na hitro izbran primer. Pri usklajevanju programov bomo naleteli še na vrsto problemov, ki jih bomo morali uskladiti, kajti ne more nam biti na primer vseeno, koliko drsališč želimo imeti v Sloveniji, oziroma koliko jih potrebujemo v določenem obdobju.

Ko je odbor razpravljal o delovnih organizacijah, ki sodelujejo v turizmu, in proučeval pota, po katerih naj bi se razvijale v bodoče, je menil, da je treba posvetiti posebno pozornost tistim gospodarskim organizacijam, od katerih je v največji meri odvisen nadaljnji razvoj turizma, to je tistih, na katerih sloni turistični razvoj. Predvsem so to gostinske organizacije. Te bi se morale razviti v sodobne, velike hotele, ki jih v svetu imenujejo hotelska industrija. Zdi se nam, da bi bilo dobro, da tudi mi povzamemo to ime, ne zaradi zunanje forme, temveč zaradi vsebine, ki jo naziv vsebuje. Gostinske organizacije morajo napredovati po poti medsebojnega gospodarskega povezovanja, integriranja, da bi tako v največji meri racionalizirale svoje poslovanje in bile tisti faktor, ki bo vzor dobrega poslovanja in pobudnik in povzročitelj naglega povečanja turističnega prometa.

Ob tem nujno potrebujemo sodobno organizirane potovalne agencije in organizacije, ki se ukvarjajo s turistično propagando. Sodobno pomeni, da morajo te organizacije težiti k najmodernejši opremi, se posluževati najmodernejše tehnike, znanstvenih metod ter študijsko poglobljenih ekspertiz v propagiranju našega turizma, v akviziciji in zadovoljevanju turistov, posebej upošteva njihovo razvajenost in pa iz leta v leto močnejšo konkurenco.

Ob tem moramo razviti še širšo mrežo srednjih in manjših podjetij ter gostišč, vse do privatnih gostiln. To zlasti poudarjam glede na posebno geografsko lego naše republike, preko katere, kot sem rekel, pričakujemo v bodoče še mnogo močnejše tokove turistov, ki potujejo v notranjost in sosednje države — Bolgarijo, Grčijo, Turčijo, Italijo pa tudi v Afriko. Prav tako moramo računati z vedno močnejšim izletniškim turizmom, tako inozemskim v okviru obmejnega prometa pa tudi izven, kakor tudi domačim izletniškim turizmom, ki bo glede na višji standard iz leta v leto močnejši.

Naši bodoči investicijski politiki bi tudi morali začrtati jasno pot. Potrebno se je bolj osredotočiti na izgradnjo manjšega števila turističnih središč, in sicer takih, ki poleg gradnje nastanitvenih kapacitet dovoljujejo tudi gradnjo vseh tistih spremljajočih objektov, ki so v sodobnem turističnem centru nujni in ki so rentabilni le ob velikem številu turistov. Brez take politike bi bilo

nemogoče znatno povečati število turistov, jih dalj časa zadržati in povečati njihovo dnevno potrošnjo.

Ob koncu ne bi smel iti mimo v odboru izrecno poudarjene potrebe, da se vsem v turizmu angažiranim gospodarskim organizacijam zagotovi enak položaj v našem gospodarskem sistemu, ki jim bo v normalnih razmerah omogočil takšno povprečno poslovanje kot drugim organizacijam, ki sodelujejo v našem gospodarstvu.

Zlasti je potrebno turističnim gospodarskim organizacijam priznati pravico in možnost enakopravnega sodelovanja v razširjeni reprodukciji. Menimo, da bi vsaj praviloma ne smeli več graditi brez kolektiva, brez zavestne odločitve tistega, ki bo z objektom gospodaril. Ob tem pa morajo te organizacije imeti na razpolago tudi kreditna dopolnjujoča sredstva pod takimi pogoji, ki so običajni, ozirajoč se tudi na prakso naših konkurentov v svetu.

Dovolite tovarišice in tovariši, da čisto na kratko obrazložim še nekaj konkretnih ukrepov, za katere meni naš odbor, da jih je treba tako rekoč že jutri uvesti v življenje, če hočemo, da bomo s sprejetjem 7-letnega programa razvoja dejansko stopili v novo ero razvoja turizma v naši republiki.

Vsekakor je na prvem mestu zahteva, da se vsem organizacijam, ki delujejo v inozemskem turističnem prometu, prizna premija in udeležba na devizah. Druga važna stvar je turistična propaganda, ki je tako kvalitetno kot kvantitetno v močnem razkoraku s potrebami glede na konkurenco predvsem na mednarodnem tržišču, doma je pa praktično nimamo več. Nujno je torej omogočiti ustrezno propagando. Mejne in carinske formalnosti vključno izdajanje potnih dovoljenj, prihaja kljub znatnemu izboljšanju v zadnjih letih ponovno v navzkrižje, rekel bi v navzkrižje s človeško potrpežljivostjo in dostojnostjo zaradi vse večjega navala tujih turistov na naša konzularna predstavništva, mejne prehode in njihove fizične in tehnično mogoče prepustnosti. Ne pomaga nič drugega kot da hitro delamo na nadaljnji poenostavitvi teh zadev vse do ukinitve viz vsepovsod tam, kjer se to da doseči. Govorili smo še o potrebi, da v večji meri v turistično gospodarstvo vključimo tudi privatni ali zasebni sektor zato, da bi dali našemu turizmu večjo pestrost, da bi nam pomagali razbremenjevati družbeni sektor v konicah sezone in da bi po svoje prispevali k ekspanziji izletniškega turizma na nova območja. Brez določene stalnosti, rekel bi sigurnosti, prav gotovo ne bo nič iz tega, ker je bilo storjeno preveč napak. Zato se moramo hitro lotiti izdelave tozadevnih predpisov za ureditev statusa zasebnikov v turizmu, kakor tudi okvirov za tako davčno politiko, ki jim bo omogočila nagrajevanje po delu kot vsem drugim delovnim državljanom in pa možnost vzdrževanja sodobnega obrata.

Tovarišice in tovariši poslanci! Na osnovi obrazložitve in razprave v obeh odborih predlagam v razpravo in dopolnitev zboroma naslednji osnutek osnovnih stališč za nadaljnji razvoj turizma v republiki:

(Poslanec Jože Tramšek prebere osnutek stališč Republiškega in Gospodarskega zbora — Glej priloge.)

Predsedujoči Leopold Krese: Odrejam 20 minut odmora in prosim, da se tovariši prijavijo za diskusijo.

(Seja je bila prekinjena ob 11. uri in se je nadaljevala ob 11.40.)

Predsedujoči Leopold Krese: Pričenjam razpravo. Besedo ima tovaris Riko Rižnar.

Riko Rižnar: Tovarišice in tovariši poslanci! S področja turizma se želim dotakniti treh problemov in sicer turistične propagande, investicij v turizmu in prometa.

Z namenom, da bi dosegli kar najhitrejšo vključitev novih turističnih objektov v gospodarstvo, izboljšali izkoriščanje kapacitet, posebno v izvensezonskem obdobju ter povečali dotok inozemskih turistov, izboljšali njih strukturo, zaradi povečanja potrošnje, je potrebno turistično propagando smotrno organizirati po sodobnih principih in s ciljem za čim večji ekonomski uspeh. Potrebno je pristopiti k sistematičnemu delu ter določiti obliko turistične propagande, njene nosilce in način financiranja.

Pri turistični propagandi bi bilo treba doseči izboljšanje kvalitete in povečanje njenega obsega. Od dosedanjih prospektov, kart, letakov in cenikov je potrebno preiti na večjo vključitev filma, radia in televizije, nadalje kulturnih, športnih in zabavnih prireditve, sejmov, raznih strokovnih in znanstvenih razprav, učinkovitih člankov in oglasov v domačih in tujih časopisih ter v velikih kolektivih neposredno organizirati posebne oblike turistične propagande. Nosilci splošne turistične propagande naj bodo turistične družbene organizacije, kot Turistična zveza Slovenije, področne turistične zveze ter krajevna turistična društva. Nosilci komercialne propagande pa turistična podjetja kot Kompas, Izletnik, Turistični transportni biro, Primorska turistična agencija in podobno ter neposredno zainteresirane in v turizmu sodelujoče delovne organizacije iz gostinstva, trgovine, prometa, zdravilišč in podobno.

Financiranje turistične propagande bi moralo potekati iz posebnih skladov, ki bi se formirali pri turističnih družbenih organizacijah. V celoti bi se naj v ta sklad stekala vsa turistična taksa, dodatno k tej pa naj bi plačevale svoj prispevek tudi v turizmu sodelujoče delovne organizacije. Nelogično je, da se turistična taksa steka v proračune občin, nakar se v veliki meri uporablja za docela neturistične namene. Zato bi bilo potrebno spremeniti predpise o turistični taksi tako, da se ne bi stekala več v proračune, ampak v turistične sklade.

Uporaba turističnih skladov, ki bi se formirali iz turistične takse in posebnih prispevkov, naj bi bila omejena izključno na financiranje turistične propagande, ki bi zajemala uvodoma naštetih oblik in prireditve, ki so v zvezi s turizmom. Za vzdrževanje turističnih družbenih organizacij bi morali tudi vnaprej skrbeti iz proračunskih sredstev, ter določiti objektivne kriterije za višino teh dotacij; verjetno bi bilo najprimerneje določiti fiksni znesek od števila doseženih nočitev ter tako stimulirati turistične družbene organizacije za čim večji turistični promet.

Glede na družbeno vlogo turističnih družbenih organizacij ter pomena njihove dejavnosti, ki se odraža zlasti v ekonomskih učinkih in pospeševanju rekreacije naših delovnih ljudi, je prav gotovo taka družbena pomoč upravičena. Pri predlaganem načinu financiranja turističnih organizacij v bodoče bi le-te prav gotovo lahko programirale turistično propagando za daljše razdobje ter bi s tem dosegli več smotrnosti in sistematičnosti.

Nadalje bi želel opozoriti na problem financiranja turistične izgradnje na območjih nerazvitih komun. Znano je, da se večina turističnih centrov, posebno naravnih zdravilišč, razvija prav v gospodarsko nerazvitih komunah. V zvezi s tem se že vse pretekla leta pojavlja problem, kako zagotoviti so-

udeležbo za kredite iz zveznih sredstev, kajti brez teh je skoraj nemogoče računati na pomembnejše turistične investicije. V drugih republikah imajo posebna sredstva za nerazvita področja, s katerimi sodelujejo v naložbah v turizmu in tako dosegajo bistveno boljše rezultate v povečanju turističnih kapacitet kakor mi v Sloveniji. Smatram, da je potrebno proučiti način izgradnje in financiranja v predstojećem 7-letnem planu, ter določiti sprejemljiv in realen način, ki bo omogočil pospešeni razvoj turizma tudi na območjih gospodarsko manj razvitih območij, kot so pri nas v celjskem okraju Šmarje in Mozirje, in kakršnih je v Sloveniji seveda še več. V vseh teh krajih bi morali v prihodnjih letih pričeti izkoriščati naravne pogoje, zdravilišča in druge znamenitosti, ki so za turizem zelo interesantne.

Kot zadnje naj še omenim potrebo po pospešeni izgradnji turističnih cest. V zadnjem času smo že obravnavali kritičen položaj v prometu, ki postaja resna ovira za uspešnejši razvoj našega celotnega gospodarstva; prav posebej pa grobe pomanjkljivosti prometa ovirajo razvoj turizma. Pri sedanji politiki investiranja v ceste pa tudi ni izgledov, da bomo kmalu dočakali bistveno izboljšanje. Smatram, da smo se odločili za zelo drage načine modernizacije in izgradnje naših cest in bomo zato gradili sicer moderne, široke ceste, ki bodo pa kratke. V svetu rešujejo izgradnjo cest na različne načine ter bi verjetno tudi pri nas kazalo, glede na mala razpoložljiva sredstva, posnemati tiste države, ki so dale prednost dolžini asfaltiranih cest in ne toliko njih širinam. Tako bi lahko zgradili mnogo paralelk in preko njih zelo razpredli turistični promet, hkrati pa uspešno reševali ostale prevoze za gospodarstvo. Zvedel sem, da pri nas nastopajo cestna podjetja kot projektant, kot investitor in kot izvajalec. Če je res tako, menim, da ne bomo dosegli večjih uspehov in cenejše izgradnje. Smatram, da bi bilo potrebno tudi to področje gospodarjenja podvreči družbeni kontroli in načelom licitacije.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Davorin Ferligoj.

Davorin Ferligoj: Tovarišice in tovariši poslanci! Kljub temu, da smo že lani v jeseni obravnavali vprašanje ekonomskega položaja gostinstva, bi se še enkrat dotaknil te teme in dodal še neke nove momente.

Kljub temu, da se je skupni promet v gostinstvu v letu 1963 povečal za okoli 27 %, se ekonomski položaj tega področja ni bistveno izboljšal. Skladi gospodarskih organizacij so se sicer v absolutnem znesku povišali vendar v strukturi celotnega dohodka niso bistveno porasli. Tudi v letu 1963 sezonska podjetja niso obračunala celotne s predpisi dovoljene amortizacije, ker niso ustvarila zadostnega dohodka. Osebnih dohodki v gostinstvu so leta 1963 v povprečju sicer porasli za 20 %, vendar so bili kljub temu do vključno meseca novembra 1963 za 12,2 % pod povprečnimi osebnimi dohodki v gospodarstvu, v letu 1962 pa so bili pod povprečjem za 11,2 %. Pri oceni razlike v osebnih dohodkih je potrebno upoštevati, da je povprečni kvalifikacijski sestav v gostinstvu večji od povprečja v gospodarstvu ter da so v povprečne osebne dohodke šteti tudi zneski za nadurno delo in da nadure v nobeni drugi dejavnosti niso tako visoke kot v gostinstvu.

Gostinstvo je sicer tudi leta 1963 v povprečju pokrilo družbene obveznosti in navedene povprečne osebne dohodke ter ustvarilo minimalne sklade, položaj pa je kritičen predvsem pri tistih gospodarskih organizacijah, ki so obremenjene z anuitetami za investicijska posojila. To so predvsem sezonska

podjetja, pri katerih anuitete za odplačilo kreditov presejajo ustvarjene sklade tudi za 150 in več odstotkov. Če analiziramo vzroke takega ekonomskega položaja, ugotovimo predvsem naslednje: prodajne cene gostinskih storitev so odvisne od kupne moči domačega potrošnika predvsem pa od konkurence tujih turističnih tržišč, zaradi česar se prodajna cena ne more izenačiti s stvarno kalkulacijo. Še posebej težak je položaj glede cen v penzijskem gostinstvu, ki mora formirati in objaviti ceno eno leto pred izvršitvijo storitve. Na samo ceno pa bistveno vpliva stvaren porast cen kmetijskih proizvodov in tujih uslug, ki predstavljajo v strukturi cene okoli 65 %. Ker so podjetja zaradi pritiska tržišča morala zadržati iste penzijske cene, so zniževala stroške na škodo količine in kvalitete obrokov, kar je lahko zelo škodljivo za naš nadaljnji porast turističnega prometa. Deloma so podjetja poskušala povečane stroške pokriti s povišanimi cenami izven penzijskih storitev, pri tem pa so cene tem storitvam tudi že dosegle mejo, ki jo tržišče še prenese. Na formirano ceno in doseženi dohodek bistveno vpliva tudi obračunski tečaj dolarja, ki je določen na 750 din, pri tem pa podjetja ne dobivajo nobene razlike oziroma premije.

Kar zadeva splošne instrumente za delitev dohodka oziroma družbene obveznosti, moramo ugotoviti, da uživa gostinstvo določene olajšave pri obrestih na poslovne sklade, pa tudi občine prispevke iz dohodkov niso predpisale v maksimalni stopnji. V primerjavi z drugimi gospodarskimi področji v Sloveniji moremo torej vzroke za slab ekonomski položaj gostinstva iskati v tem, da je gostinstvo izrazito storitvena dejavnost in je zaradi tega udeležba osebnega dohodka v neto produktu mnogo višja, kot pri drugih panogah. V gostinstvu predstavljajo bruto osebni dohodki 55,7 % od doseženega neto produkta, v sezonskem gostinstvu celo 61,2 %, nasprotno pa v celotnem gospodarstvu Slovenije samo 46,7 %, v industriji 42,7 %, v trgovini na malo pa le 39 % — podatki po bilancah za leto 1962. Pri tem pa ne moremo reči, da je gostinstvo družbeno nerentabilno, saj je razmerje med vloženimi sredstvi in doseženim proizvodom v gostinstvu na splošno ugodnejše kot v celotnem gospodarstvu ali kot v industriji. Slabše je samo v sezonskem gostinstvu, kjer je potrebno vložiti višja sredstva za dosego dohodka in kjer so sredstva izkoriščena relativno kratko dobo.

Visoka udeležba osebnih dohodkov povzroča, da je tudi vpliv družbenih obveznosti, ki so določene v razmerju na te dohodke — proračunski in stanovanjski prispevek — v gostinstvu ostrejši kot pri ostalih gospodarskih področjih.

Zaradi visoke udeležbe osebnih dohodkov ostane od doseženega neto produkta v gostinstvu samo 9,6 % sredstev za sklade podjetij, medtem ko ostane v celotnem gospodarstvu v Sloveniji povprečno 13,4 %. To razmerje onemogoča gostinski dejavnosti, da bi sama uspešneje sodelovala pri razširjeni reprodukciji.

Posebno mesto ima v strukturi celotnega dohodka gostinskih podjetij prometni davek. Tega davka sicer ne moremo smatrati kot instrument za delitev dohodka, vendar je tudi kot instrument za reguliranje tržišča pri sedanjih stopnji 25 % od prodajne cene izgubil svoj pomen, saj je zaradi visokih cen znatno padel količinski promet z alkoholnimi pijačami. V gostinstvu predstavlja prometni davek 23,3 % od doseženega neto produkta. Kako občutno to vpliva na ekonomski položaj tega področja, nam pokaže primerjava z dru-

gimi dejavnostmi, saj doseže prometni davek v celotnem gospodarstvu samo 12,4 0/0, v industriji 16 0/0, v trgovini na malo 21,7 0/0 od neto produkta.

Ker je kot osnova za obračun prometnega davka določena končna prodajna cena, ki poleg materialne vrednosti vključuje tudi stroške za način in kvaliteto postrežbe, je vpliv prometnega davka najbolj občuten prav v obratih z višjim nivojem uslug in torej direktno odvrča kolektive od boljše kvalitete in boljše ter kulturnejše postrežbe.

Za ekonomski položaj gostinstva je karakteristična ugotovitev, da je gostinstvo v preteklih sedmih letih sodelovalo s svojimi skladi v skupnih investicijskih vlaganjih v svojo dejavnost s komaj 18 0/0. Ob tem povprečju pa je udeležba sezonskega gostinstva še mnogo nižja. Te investicije so se vršile predvsem zaradi povečanja inozemskega turizma, ne pa iz ekonomskega interesa gospodarskih organizacij. Nizka lastna sredstva so prisilila podjetja na posojila iz investicijskih skladov in iz bančnih sredstev tudi takrat, ko pogoji za najemanje kredita niso bili skladni z ekonomskimi sposobnostmi te panoge gospodarstva. Da so bili kreditni pogoji res težki, dokazuje dejstvo, da je znašala povprečna odplačilna doba kreditov ob koncu leta 1962 za gostinske investicije trinajst in pol let. Poudariti moramo, da je zaradi koncentrirane izgradnje na obmorskem področju v obdobju zadnjih 3 let najtežji položaj v okraju Koper, kjer znašajo krediti na 10-letno odplačilno dobo milijardo 612 milijonov dinarjev, krediti na 5-letno odplačilno dobo pa 682 milijonov dinarjev. V letu 1963 so bili dani krediti pod ugodnejšimi pogoji in bi se stanje lahko precej izboljšalo vendar, ker so pri vseh investicijah, ki so se izvršile v lanskem letu, nastopile podražitve v povprečju za okoli 25 0/0, ki jih morajo kriti podjetja ali občine s kratkoročnimi premostitvenimi krediti, se je položaj še poslabšal. Če bi z lastnimi sredstvi podjetja lahko pokrila vsaj polovico investicij, bi bil položaj mnogo ugodnejši, ker bi lahko z ustvarjenimi dohodki pokrila anuitete tudi na srednjeročne kredite.

Kljub temu, da predstavljajo v celotnem gostinstvu krediti za osnovna sredstva preko 31 0/0 od skupno vloženi sredstev, v vsem gospodarstvu Slovenije samo 16,6 0/0, v industriji 18 0/0, v trgovini na malo 6,5 0/0, pa so gostinski objekti glede na dosedanjo investicijsko politiko, ko se ni ustvarila niti minimalna amortizacija, v kritičnem položaju. Gostinstvo mora najemati tudi za obnovo objektov drage investicijske kredite pod težkimi odplačilnimi pogoji, čeprav s takimi investicijami ne povečuje svojih kapacitet ter bi jih normalno moralo kriti iz redno ustvarjene amortizacije. Rekonstrukcije so kljub temu potrebne, ker današnje stanje, posebno v penzijskih podjetjih, že občutno vpliva na raven cen, ki jih objekt lahko doseže na tržišču.

Na slab ekonomski položaj v gostinski dejavnosti v veliki meri vplivajo tudi subjektivne slabosti, ki izvirajo iz neustrezne kvalifikacije in splošne kadrovske strukture. Pri tem imamo zlasti pogoste primere slabe kontrole materialnega in finančnega poslovanja, negospodarskega ravnanja z materialom, kar vse še poslabša že tako slab ekonomski položaj. Upoštevati je potrebno, da je sedanja kadrovska struktura v določeni meri posledica nizkih povprečnih osebnih dohodkov v gostinstvu, ki zato ni interesantno za kadre z ustrežno ekonomsko ali komercialno izobrazbo, prav tako pa tudi posledica kadrovske politike pri postavljanju vodilnih delavcev v gostinstvu.

Če ocenjujemo gostinstvo s stališča celotne družbene akumulacije, ugotovimo, da se ta giblje na povprečju gospodarstva v Sloveniji. V gostinstvu

znaša družbena akumulacija 57,5 % od doseženega bruto produkta, v vsem gospodarstvu pa 59,1 %, v industriji 61,8 %, v trgovini na malo pa 63,9 %.

Vendar pa akumulacije v gostinstvu glede na pomembno vlogo te dejavnosti v turističnem prometu, ne moremo ocenjevati izključno skozi družbene dajatve gostinstva. Turistični promet se lahko razvija tam, kjer so poleg ostalih pogojev tudi gostinske kapacitete. Samo zaradi turističnega prometa povečan promet v gostinstvu je omogočil, da se je iz iztrška penzijskih uslug v letu 1963 prelilo v druge panoge okoli 7,5 milijarde dinarjev za plačilo materiala in uslug, od celotnega gostinskega iztrška pa se je prelilo v druge panoge 24,8 milijarde dinarjev za material in usluge. Pri tem je potrebno upoštevati da so samo od inozemskega turističnega prometa v letu 1963 druge panoge, kot so trgovina, promet, obrt, prireditve in podobno, dosegle okoli 3 milijarde dinarjev neposrednega iztrška.

Ob navedenih ugotovitvah o ekonomskem položaju našega gostinstva posebno sezonskega, se postavlja vprašanje, kako da lahko hoteli v drugih turističnih deželah najemajo in odplačujejo investicijske kredite, oziroma kako privatni kapital v inozemstvu najde interes za vlaganje v hotelsko industrijo. To nam pojasnujejo nekateri primeri. Struktura dohodkov in stroškov hotela Palace v Portorožu, ki je vzet namenoma, ker je od sezonskih objektov v najugodnejšem ekonomskem položaju, ter njihova primerjava s prvorazrednim hotelom v Švici — po podatkih in študiji profesorja Frapfa za konferenco Organizacije združenih narodov o turizmu preteklo leto v Rimu — nam pokaže naslednje:

V strukturi dohodkov švicarskega hotela predstavlja iztržek za prenočitve 40,9 %, na hrani in pijačah 38,2 % in na drugih uslugah 20,9 %, pri našem hotelu pa je iztržek za prenočitve 29,5 %, na hrani in pijačah 55,4 % in na ostalih uslugah 15,1 %. Pri švicarskem hotelu predstavlja najmočnejšo postavko iztržek od prenočitev, ki v svoji strukturi vsebuje najmanj materialnih stroškov, pri našem hotelu pa so najvišji iztržki na hrani in pijačah, kjer predstavljajo čisti materialni stroški tudi do 65 % od prodajne cene. Neugodna struktura je pri našem hotelu pogojena z nivojem sanitarno tehnične in splošne ureditve, ter s splošno kakovostjo storitev, ki v konkurenci z mnogo boljšimi hišami v drugih turističnih deželah ne dopuščajo tako visoke cene za prenočitev, visoke cene za prehrano v penzionu pa nam narekujejo cene kmetijskih proizvodov, pri pijačah pa visoka postavka prometnega davka.

Še bolj neugodna je primerjava strukture stroškov. Stroški za kurjavo, razsvetljavo in vodo znašaja v Švici 5,4 %, pri nas pa 6,4 %, čeprav je evidentno, da so te postavke v materialnem pogledu v švicarskem hotelu relativno mnogo višje kot pri nas že glede na nivo uslug. Takse, javne dajatve in drugo predstavlja v Švici 1,8 % iztrška, pri nas pa predstavlja družbene dajatve, prispevek iz dohodka, proračunski prispevek iz osebnega dohodka, stanovanjski prispevek, prispevek v družbeno-investicijske fonde brez prometnega davka, ki ga v tej primerjavi štejemo med materialne stroške, skupno 13 %. V tej razliki je bistvo problema. Glede na velik odstotek družbenih dajatev naši hoteli nimajo možnosti niti za enostavno niti za razširjeno reprodukcijo. Ta razlika omogoča švicarskemu hotelu, da izloči za stroške reklame, propagande, zavarovanja in obresti 15,6 %, naš hotel pa samo 8,4 %, oziroma lahko izločijo za stroške vzdrževanja zgradb in opreme v Švici 13,1 %, pri nas le 9,5 %. Amortizacija predstavlja v Švici 9,4 %, pri nas pa 6,4 % od skupnega iztrška.

Čeprav predstavlja neto dohodek švicarskega hotela samo 2,2 % iztržka, pri našem podjetju pa predstavljajo neto skladi 3,6 %, je vendar naše podjetje v slabšem položaju kolikor zadeva možnosti za razširjeno reprodukcijo, ker moramo pri tej oceni medsebojno primerjati skupno vrednost sredstev, ki ostanejo za te namene v podjetju, to je stroške za vzdrževanje in obnovo, amortizacijo in neto dohodek oziroma neto sklade. Pri tem razpolago švicarski hotel skupno s sredstvi v višini 24,7 % od celotnega iztržka, naš hotel pa s sredstvi v višini 19,4 % od iztržka. Na videz nizka razlika 5,3 % iztržka pa predstavlja za naš hotel skoro ca. 150 % večje sklade, kot bi jih sicer dosegli ali od 12 milijonov 388 tisoč skladov — brez amortizacije — na 29 milijonov 390 tisoč din po načinu delitve švicarskega hotela.

Relativno nizka obremenitev švicarskega hotelirstva z javnimi dajatvami je rezultat politike, ki temelji na ekonomskem spoznanju, da akumulacija iz turizma ne moremo črpati samo z neposredno akumulacijo iz gostinskih podjetij, temveč moramo upoštevati dohodek, ki ga iz neposredne prodaje blaga in storitev turistom dosegajo druga gospodarska področja, in dohodek, ki ga ta področja posredno ustvarjajo iz turizma, ko prodajo blago in storitve gostinskim podjetjem.

Drug primer je iz Italije in se nanaša na investicijsko politiko pri izgradnji večjih in pomembnejših turističnih centrov. Iz posebnih namenskih sredstev se uredi celotni kompleks s komunalnimi, športnimi in drugimi napravami. Te investicije ne obremenjujejo investitorja, ko nalaga v gostinske kapacitete. Za izgradnjo gostinskih kapacitet na takem področju se dajejo krediti za dobo 30 let z nizko obrestno mero, z večletnim odlogom pričetka odplačevanja posojila in z večletno, tudi do 10 let oprostivjo plačevanja taks in davka na dohodek. Ob takih pogojih je zrastel turistični center Lido di Iesolo, kjer so na 20 km peščene plaže ustvarili v nekaj letih več deset tisoč novih hotelskih ležišč. Enako politiko zasledimo — po navedbah Andrea Guignanda na kongresu Aiest v Ischiji — tudi v Franciji, kjer lokalne oblasti brezplačno odstopajo terene za izgradnjo in prevzemajo na sebe obveznosti ureditve »infra strukture« na določenem področju, za objekte namenjene »socialnemu turizmu« pa polovico investicije za izgradnjo objektov pokrje država, za drugo polovico pa se dajejo krediti z odplačilnim rokom trideset let. Prav tako je z javnimi sredstvi brez obveznosti povračila v Franciji izgrajenih preko tisoč terenov za kempiranje. Vsi ti podatki so iz referata Henryja Barre »Vloga javnih financ v financiranju turističnih investicij« na istem kongresu Aiest.

Glede na sedanje stanje v našem turizmu bi bili potrebni naslednji ukrepi, ki so sicer že navedeni v predlogu republiškega sekretarja za turizem tovariša Potočnika in v predlogu resolucije ter obrazložitvi tovariša Tramška.

Gostinske gospodarske organizacije naj se pri obračunu deviznega iztržka izenačijo z ostalimi gospodarskimi organizacijami izvozniki in naj se razlika med turističnim deviznim tečajem in stvarno kalkulacijo v višini 350 din na dolar priznava gospodarskim organizacijam.

Sedanja stimulacija, ko se priznava podjetjem 175 din za dolar kot kredit, v ničemer ne izboljšuje ekonomskega položaja podjetij, saj teh sredstev ne morejo uporabiti niti za odplačilo anuitet. Ker predstavljajo gostinske storitve v skupni potrošnji inozemskega turista samo okoli 55 % in še teh ni mogoče v celoti ugotoviti kot devizni iztržek gostinstva, naj se iz naslova participacije na preostalem deviznem prilivu iz turizma odobrijo sredstva v enaki višini

350 din za dolar republiškim gospodarskim bankam kot kreditna sredstva v razmerju za devizni promet, ki ga dosežejo podjetja na območju posamezne republike. Ta sredstva bi v republiki služila za usmerjanje turističnih investicij v ključne turistične objekte.

Namesto s premijo bi bilo mogoče izboljšati ekonomski položaj gostinskih gospodarskih organizacij, v odnosu na inozemski turizem, tudi s povišanjem turističnega deviznega tečaja. Povišanje tečaja bi povzročilo zvišanje dinarskih cen, takšnega povišanja pa pri sedanji fazi domače tržišče ne prenese, dvojnih dinarskih cen pa ne moremo imeti. Zato mora biti premija prehodan ekonomski ukrep.

Z dodelitvijo premije se bo znatno izboljšala sposobnost podjetij, da sama vlagajo lastna sredstva v nove investicije, oziroma, da se s povečano udeležbo lastnih sredstev lahko poslužijo tudi bančnih sredstev za določene investicije. Kljub temu ukrepu pa je nujno potrebno doseči podaljšanje dosedanjih srednjeročnih in kratkoročnih investicijskih kreditov na dobo, ki je pod normalnimi ekonomskimi pogoji panoga lahko prenese.

Za bodoče investicije je potrebno odplačilne obroke in obrestno mero prilagoditi ekonomskim pogojem, naši splošni politiki in interesu za izgradnjo turističnih zmogljivosti, poleg tega pa pri vseh novih objektih najmanj za eno leto po pričetku poslovanja odložiti začetek odplačevanja anuitet, da se objekt vpelje in uveljavi na turističnem tržišču. Pod enakimi pogoji je potrebno zagotoviti tudi sredstva za rekonstrukcije obstoječih objektov.

Kljub temu, da je z letošnjo spremembo predpisov v amortizaciji v gostinstvu povečana povprečna amortizacija od 4,6 % na 6,4 % od vrednosti osnovnih sredstev, ter da praviloma tudi za sezonske objekte ni več mogoče znižati amortizacije, še vedno ne pomeni funkcionalne amortizacije. Zato bi se bilo potrebno prizadevati, da se tudi za to gospodarsko področje čimprej uveljavi ekonomsko upravičena amortizacija.

Stopnjo prometnega davka na prodajo alkoholnih pijač v gostinstvu je treba znižati, da se s tem omogoči večji promet in da se odpravijo nesorazmerja med ceno vina v naših turistično najbolj interesantnih področjih — Primorske, Gorenjske — in sosednjimi državami. Razen tega je potrebno doseči spremembo osnove za obračun prometnega davka tako, da se bo davek obračunaval od količine in ne od prodajne cene. Tako bo davek na vseh prodajnih mestih enakomerno obremenjeval materialno vrednost pijače in ne tako kot danes, ko obremenjuje tudi način in kvaliteto postrežbe.

Navedeni ekonomski ukrepi bodo pripomogli, da se bo bistveno izboljšal gospodarski položaj turizma. Povprečni osebni dohodki se bodo lahko izravnali z dohodki v ostalem gospodarstvu, kar bo omogočilo priliv kvalifikacijsko ustrezne delovne sile. Vendar vsi ti ukrepi ne bodo zadostovali, če se prav na kadrovske področju ne izvrši bistvena sprememba. K temu pa morajo s svojimi prizadevanji pripevati poleg občinskih skupščin tudi sindikati, politični forumi in zbornice, ter pomagati, da se ob izboljšanju strukture vodilnega kadra izboljša notranja organizacija in gospodarjenje v podjetjih.

Izboljšana notranja organizacija v podjetjih in ekonomsko sposobnejši kadri bodo prispevali tudi k spremembi organizacijske strukture gostinske mreže. Povsem nam mora biti jasno, da perspektiva družbenega sektorja ni v razdrobljenih, majhnih in ekonomsko šibkih gospodarskih organizacijah, temveč v močnih in ekonomsko sposobnejših organizacijah, vendar te ne morejo nastati z mehničnim spajanjem obratov po teritorialnem principu. Upoštevajoč struk-

turo obratov, značaj in dobo njihovega poslovanja, bi bilo potrebno doseči da se bodo združevala podjetja, ki bodo izmenoma poslovala čim daljšo dobo v letu in z medsebojno izmenjavo ter premiki boljše izkoriščala delovno silo in del osnovnih sredstev. K taki organski rasti in krepitvi gospodarskih organizacij lahko mnogo pripomore tudi ustrezna investicijska politika.

Ureditev problemov, ki jih zajemajo navedeni predlogi, je izredno nujna. Predlogi so skladni s stališči in predlogi, ki jih je v obravnavi ekonomskega položaja gostinstva sprejel Izvršni svet Skupščine SR Slovenije. Vsi pristojni republiški organi bi si morali prizadevati, da se predlagani ukrepi čimprej uresničijo. Ob tem je potrebno pripomniti, da je bila večina teh ukrepov in sprememb že večkrat predlagana pristojnim zveznim organom. Ukrepi glede ekonomske sanacije gostinstva, posebno sezonskega, s posebnimi analizami, že v začetku junija 1963 in ponovno oktobra 1963. leta. Zvezni organi pa so rešili do sedaj samo vprašanje kreditiranja nadaljnje izgradnje turističnih objektov za inozemski turizem. Ta rešitev prej zaostruje, kot pa izboljšuje ekonomski položaj gostinstva.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima tovariš dr. Danilo Dolgan, predsednik Turistične zveze.

Dr. Danilo Dolgan: Tovarišice in tovariši poslanci! Eden izmed osnovnih problemov razvoja našega turizma je vprašanje smotrne, organizirane in sistematične izgradnje turističnih žarišč v Sloveniji. Ne moremo namreč mimo dejstva, da se v vsaki turistični deželi odvija pretežni del turističnega prometa v krajih, ki razpolagajo z izrazitimi prirodnimi ali umetno ustvarjenimi turističnimi privlačnostmi in ki so ravno zato osnovne celice turističnega gospodarstva in celotnega turističnega dogajanja. Če ugotovimo, da ta trditev drži tudi za Slovenijo, potem moramo sprejeti določena načela in smernice za našo bodočo investicijsko politiko v odnosu do izgradnje naših turističnih centrov, če hočemo uspešno razvijati turizem v naši republiki, oziroma uspešno izvajati naloge, ki jih predvideva 7-letni plan gospodarskega in družbenega razvoja na področju turizma, s tem pa doseči optimum v okviru sredstev, ki bodo zagotovljena za razvoj turizma v tem obdobju.

S tem v zvezi se postavljata predvsem dve vprašanji, ki sta že stari, na kateri pa bi morali končno najti jasen odgovor.

Prvo: Ali bomo osvojili tako politiko vlaganja investicijskih sredstev v turizem, ki bo zagotovila koncentracijo sredstev za izgradnjo naših najpomembnejših in najperspektivnejših centrov in s tem omogočila njihovo kompleksno izgradnjo v čim krajšem času, ali pa bomo razpršili razpoložljiva investicijska sredstva za izgradnjo turističnih objektov po vsej Sloveniji?

Drugo: Kolikor se odločimo za koncentracijo sredstev v tako imenovana turistična žarišča, kar je po mojem mnenju pravilno, pa nastopa vprašanje, v katere vrste turističnih objektov in naprav na območju teh turističnih žarišč in njihovih ožjih gravitacijskih območij, ki tvorijo z njimi zaokroženo celoto, bomo vlagali razpoložljiva investicijska sredstva. Če pogledamo dosedanje investicijsko dejavnost v naši republiki, moramo ugotoviti, da smo v zadnjih letih pravilno povezovali politiko koncentracije investicijskih sredstev na našem obalnem področju z nasprotno politiko razprševanja investicijskih sredstev na celotnem kontinentalnem področju naše republike. Res je sicer, da so bili zaradi tega zgrajeni številni turistični objekti tudi v kontinentalnih turi-

stičnih žariščih, ki so enako pomembna kakor je obalno področje, na primer na Bledu, v Bohinju, v Kranjski gori, na Pohorju in v zdraviliških krajih, vendar je do tega prišlo bolj zaradi akutnih potreb, ne pa na osnovi načelne težnje po kompleksni izgradnji teh turističnih centrov.

V opravičilo take politike razpršenih investicijskih vlaganj v preteklosti bi se moglo navesti edinole dejstvo, da so ta sredstva v določeni meri le pomagala ublažiti probleme prehodnega in poslovnega turizma ter zadovoljila določene lokalne potrebe. Po drugi strani pa je bila koncentracija investicijskih sredstev na naši obali predvsem rezultat širšega, močnejšega interesa družbe na deviznem prilivu, ki je terjal izgradnjo turističnih objektov na tem področju zaradi velikih možnosti razvoja inozemskega turizma, pri čemer smo bili v srečnem položaju, da je bilo to območje eno redkih, ki je imelo izdelan plan razvoja turizma ter regionalne in urbanistične rešitve, ki v znatni meri upoštevajo tudi načela kompleksne turistične izgradnje tamkajšnjih turističnih središč.

Mnenja sem, da bi osredotočenje investicijskih vlaganj v naše najpomembnejše in najperspektivnejše turistične kraje moralo biti osnovna značilnost naše bodoče investicijske politike. Taka politika se je izvajala in se še izvaja v vseh tistih državah, ki so na začetku turističnega razvoja in ki ne razpolagajo z znatnimi finančnimi sredstvi, kakor je to nedvomno primer tudi pri nas. Po teh načelih izgrajena in urejena turistična žarišča bodo samodejno vključevala v turistični promet tudi vsa obrobna, manj razvita in perspektivna turistična območja, ki nanje gravitirajo. Razen tega je značilno, da imajo večja in kompleksno zgrajena turistična središča daljše sezone in boljšo izkoriščenost svojih zmogljivosti, ker pač ob vsakem letnem času lahko nudijo gostu pestrejšo izbiro turističnih uslug. Povsem jasno pa je, da terja politika koncentriranih investicijskih vlaganj v določene centre pravočasno in temeljito izdelavo programov turističnega razvoja in regionalnih ter urbanističnih načrtov. Prav tako je jasno, da tako politiko lahko izvajamo samo s pomočjo vseh ali vsaj večine razpoložljivih sredstev, od usmerjenih zveznih, kolikor bodo še obstojala in republiških sredstev, namenjenih za turistične investicije, tja do lokalnih in sredstev gospodarskih organizacij kot primarnih nosilcev razširjene reprodukcije. Pri tem je seveda zelo verjetno, da bi del lokalnih sredstev tudi v bodoče služil za izgradnjo takih turističnih objektov, v manj pomembnih turističnih krajih, ki bodo zadovoljili predvsem lokalne potrebe ali potrebe tranzitnega in zlasti izletniškega turizma.

Osnovna prednost osredotočenja investicijskih vlaganj v določena središča je v tem, da v največji meri omogoča njihovo sistematično in čim hitrejšo kompleksno izgradnjo. Slednja pa nikakor ne obstoja samo v gradnji prenočitvenih in prehrabnih zmogljivosti, ki sicer predstavljajo neobhodno nujnost za bivanje gostov, temveč tudi v gradnji takih objektov, ki bodo nudili gostom možnost, da zadovolje svoje rekreacijske potrebe, ki jih posamezni turistični kraj lahko zadovolje s svojimi prirodnimi, klimatskimi, zdravstvenimi, športnimi, zabavnimi, zgodovinskimi, izletnimi in drugimi možnostmi. Vse to pomeni, da je kompleksna izgradnja turističnega kraja tista, ki vključuje v gradnjo vse tiste objekte, s katerimi je mogoče zadovoljiti vse navedene potrebe in zahteve domačega in inozemskega turista, hkrati pa preko tega doseči njegovo večjo dnevno potrošnjo, kar je prav gotovo ena izmed najpomembnejših nalog 7-letnega plana.

S tem v zvezi naj podčrtam, da stoji prav na začetku kompleksne izgradnje nekega turističnega središča njegova vsestranska komunalna ureditev. Če ne bomo v turističnih središčih pospešeno urejevali številnih, danes še nerešenih komunalnih problemov, potem je vsaka akcija za ostalo kompleksno izgradnjo izredno tvegana. Enako je treba vrednotiti potrebo po zadostni trgovinski mreži, servisni službi, obrtni dejavnosti in tako dalje.

Pri kompleksnem izgrajevanju turističnega centra nastane zlasti vprašanje, kako izgraditi osnovne turistične to je gostinske objekte, bodisi, da so namenjeni bivanju, prehrani ali pa zabavi gostov. Tu je treba doseči čim večjo pestrost; poleg velikih hotelov je treba graditi manjše penziona in podpirati zdravo zasebno iniciativo, skratka čimbolj povečati asortiment tovrstnih uslug, ker so tudi zahteve domačega in inozemskega gosta izredno pestre. Prav v tem pogledu naši turistični kraji izredno zaostajajo za inozemskimi.

Če govorimo o kompleksni izgradnji naših obstoječih turističnih središč, lahko ugotovimo, da imajo vsi svoje specifične potrebe. Tako mora biti pri urejevanju zdraviliških krajev težišče na sodobnih in zadostnih zdravstvenih zmogljivostih, saj prihajajo tja gostje pretežno zaradi zdravljenja. V gorskih, zlasti pa v zimsko turističnih krajih je na primer neobhodna izgradnja žičnic vset vrst, saj jih obiskujejo turisti predvsem zaradi doživljanja gorske prirode in izvajanja smučarskega športa. Obmorska in kontinentalna letovišča zopet nujno potrebujejo športne naprave in izletne točke. Gostom prav vseh turističnih krajev pa je treba zagotoviti pestre zabavne možnosti od kavarn, plesišč, barov, do kvalitetnih prireditev. Če predpostavimo, da bi se morala politika kompleksne turistične izgradnje izvajati v naših najpomembnejših turističnih središčih, ki so dosegla določeno stopnjo razvoja in določen renome na domačem, zlasti pa na inozemskih turističnih tržiščih, torej kraji kot so na primer Bled, Bohinj, Kranjska gora z zgornjo Savsko dolino, Radenci, Rogaška Slatina, Piran s Portorožem, s čimer pa spisek seveda ni izčrpan, bi mogel glede njihove dosedanje izgradnje in trenutne urejenosti ugotoviti zlasti naslednje:

Za Bled nesporno velja, da ni bil načrtno izgrajevan; prevladujejo hoteli velikega tipa, medtem ko primanjkuje gostinskih obratov penzijskega značaja; manjka športnih prostorov, med drugim bi bilo treba nujno obnoviti golf igrišče, ki je veljalo in velja še danes gledé na prirodno lego za enega najlepših v Evropi. Ureditev cest do najbolj interesantnih izletniških točk še vedno čaka rešitve, kar velja zlasti za rekonstrukcijo ceste na Pokljuko in v Bohinj. Še vedno neproučena je možnost širšega izkoriščanja termalnih vrecev na Bledu, s čimer bi bilo v določeni meri rešeno vprašanje zimske sezone in tako dalje.

Podobne probleme nadaljnjega urejevanja imamo tudi v Bohinju. Potrebno bi bilo dokončati študijo o dokončnem formiranju turističnega središča na prostoru med Staro Fužino, jezerom in Ribčevim lazom. Vzporedno s čuvanjem lepote neposredne okolice jezera je treba pospešeno urejevati izletniške točke v bližnjem gorskem svetu, zlasti pa izgraditi sistem sedežnic in žičnic na samem Voglu. V Bohinju manjkajo urejeni prireditveni prostori, kino dvorana, manjša gostišča, trgovina, servisna delavnica; realizirati je treba predvideni objekt za zabavno življenje, predvsem pa sanirati Staro Fužino.

Naš najpomembnejši turistično zimsko športni center Kranjska gora je na začetku svojega razvoja. Danes bazira na skromnih smučarskih terenih na Vitrancu. Te je treba razširiti, poleg tega pa brezpogojno vključiti v turistično eksploatacijo zgornje savske doline Vršč s sistemom smučarskih žičnic. Potrebno

je urediti tudi druge športne objekte, zlasti kopališča, zaradi nemotenega poteka letne sezone, modernizirati drsališča, urediti sistem sprehajevalnih poti, sanirati naselje v celoti ter rešiti urbanistično in arhitektonsko problematiko naselja Kranjska gora v smislu turističnih interesov. Radenci imajo izdelan urbanistični program, čigar rešitve so zadovoljive in se že realizirajo, medtem ko je treba v Rogaški Slatini zastarele zdraviliške naprave rekonstruirati in razširiti ter čimprej uvesti tople kopeli, kar bo velikega pomena za nadaljnji razvoj. Nasploh je potrebno v naših najpomembnejših zdraviliških dati največjega poudarka modernizaciji zdravstvenih naprav in sistematično ter pospešeno nadaljevati s proučevanjem zmogljivosti mineralnih in toplih vrelcev, ker je od tega odvisen obseg turističnih gradenj v prihodnosti.

Na obalnem področju, zlasti pa v Piranu in Portorožu se načela kompleksne izgradnje v zadnjih letih dokaj učinkovito izvajajo. Vložena sredstva smo izkoristili v veliki meri za izrazito gostinske naprave, vendar bo treba z urejanjem teh še nadaljevati. Že je nastopil čas, ko bo treba pospešeno urejevati tudi izletniške točke, predvsem pa kopališča in odpirati nove obale za kopanje ter smiselno vključevati in povezovati Sečo, Strunjan in Fieso s Portorožem oziroma Piranom.

Za vse prej navedene turistične centre razen tega lahko ugotovimo, da je stanje njihovih komunalnih naprav, kljub nekaterim izboljšavam v zadnjih letih, še vedno izrazito slabo in da njihove zmogljivosti ne morejo zadostiti potrebam stalno naraščajočega prebivalstva in turistov in ponekod tudi drugih gospodarskih panog. To velja zlasti za vodovode, kanalizacijo, javno razsvetljavo, parkirne prostore, javne nasade in tako dalje. Vse te pomanjkljivosti niso mogle biti odpravljene, ker ni bilo dovolj sredstev, vendar bi se moglo tudi v preteklosti z razpoložljivimi sredstvi začeti z izvajanjem pravilne investicijske politike v smislu koncentracije sredstev, če bi se ta sredstva koncentrirala v večini v te kraje in če bi povsod obstojali dobro proučeni, dolgoročni programi turističnega razvoja, še posebej pa urbanistični načrti.

Ta načela bo treba v bodočem sedemletnem obdobju odločno uveljaviti vendar bo to praktično moglo priti do izraza samo v primeru, če bodo gostinske organizacije ob sočasnem izboljšanju svojega ekonomskega položaja postale nosilci razširjene reprodukcije in če bodo zvezna ter republiška sredstva za turistične investicije namenjena predvsem za kompleksno izgradnjo najpomembnejših in najperspektivnejših turističnih žarišč.

V tej zvezi je treba opozoriti na problem, ki se danes vse ostreje pojavlja na raznih naših turističnih območjih. Gre za tendence razvijanja raznih gospodarskih panog, zlasti industrijskih v krajih, ki jih je zaradi njihovih prirodnih in ekonomskih pogojev mogoče valorizirati predvsem kot izrazito turistična območja. V takih primerih bi morala pristojna komuna in ostali činitelji spoštovati načelo, da se mora v turističnih krajih podrediti ostala gospodarska dejavnost interesom turizma in da na primer ne silimo v take kraje industrijo, zlasti ne tisto, ki s svojimi napravami in proizvodnimi procesi moti turistični promet in zmanjšuje rekreacijske možnosti domačih in tujih turistov.

Prepričan sem, da bo sleherna komuna kljub temu našla dovolj življenjskega prostora za razvijanje industrijskih in drugih gospodarskih dejavnosti, ki jih naše gospodarstvo na takem področju neogibno potrebuje.

Pri vsem tem je popolnoma jasno, da je za turizem Slovenije poleg njenih velikih turističnih centrov še posebej pomemben tranzitni turistični promet, saj predvidevamo, da bo prišlo v Jugoslavijo v letu 1970 pet milijonov ino-

zemskih turistov, ki bodo dopotovali v ogromni večini skozi Slovenijo. Zato je treba načela kompleksne izgradnje aplicirati tudi na zahteve in potrebe tranzitnega turizma. Konkretno to pomeni, da bi že letošnja zvezna sredstva, ki bodo po zadnjih informacijah dodeljena Sloveniji za potrebe tranzitnega turizma, bilo treba usmeriti bodisi v izgradnjo celotne turistične opreme glavnega cestnega križa ali pa v dokončno ureditev vseh turističnih objektov na obmejnih prehodih, nikakor pa ne dopustiti razpršitev teh sredstev v gradnjo objektov, ki sicer tudi služijo v določeni meri tranzitnemu turizmu, vendar na manj pomembnih prometnih komunikacijah.

Zavedam se, da sem zaradi skopo odmerjenega časa mogel le površno nazkazati nekatera osnovna gledanja na boljše reševanje aktualnih investicijskih problemov, ki bi morali najti svojo dokončno rešitev v načelnih stališčih in predvidevanjih sedemletnega plana razvoja turizma v SR Sloveniji. Naj mi bo dovoljeno, da k predlogu resolucije, ki ga je dal tovariš Tramšek, predlagam kratko dopolnilo, iz katerega bodo razvidne nedvomno važne funkcije in naloge naših turističnih in ostalih družbenih organizacij, ki so že v preteklosti dale pomemben prispevek k razvoju turističnega prometa in ki bodo še večji delež morale prispevati tudi v bodoče. Na ta način se bo tudi tem organizacijam s tako pomembnim aktom naložila odgovornost za izvajanje bodočih planskih nalog na področju turizma.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima tovariš Janez Varl.

Janez Varl: Tovarišice in tovariši poslanci! V materialih za sestavo programa razvoja turizma v SR Sloveniji je obširno obdelano celotno gradivo in so nanizani skoro vsi najvažnejši faktorji, ki vplivajo na pravičen razvoj. Dokaj pomanjkljivo pa je obdelano vprašanje kadrov, čeprav je osnovna ugotovitev, da istih v vseh panogah turističnih dejavnosti ne samo primanjkuje, temveč je slaba tudi njihova strokovna usposobljenost in to še zlasti tistih, katerim je glavna naloga vsakodnevna operativa v realizaciji turističnega prometa.

Turizem vpliva skoraj na vse družbene in gospodarske panoge. Po nam do sedaj znanih pokazateljev je mednarodni turizem že leta 1960 dosegel preko 45 milijonov turistov. To število se vsako leto povečuje za okoli 15 %. Če k temu zanimivemu podatku dodamo še podatek o strukturi potrošnje teh turistov, vidimo, da trošijo na prehrani in nastanitvi komaj nekaj čez 40 %, vsa ostala potrošnja v denarju pa se manifestira skozi transportne usluge, razne nakupe, zabave in ostalo.

Teh nekaj podatkov nam pove, da je turizem množični pojav in sega v sleherno družbeno in gospodarsko panogo. Zato ni nič manj zapleteno njegovo kadrovsko vprašanje. Smatram, da moramo na področju kadrovske politike v turizmu ločiti izobraževanje celotnega prebivalstva, izobraževanje turističnih kadrov in izobraževanje ostalih kadrov za potrebe turizma.

Splošno turistično izobraževanje mora dobiti svoje mesto že pri sami začetni vzgoji naše mladine. Smatram, da bi morali že učni programi osemletk vsebovati osnovne elemente turistične vzgoje ali preko študija geografije ali kakršnegakoli drugega predmeta. Prav tako je mogoče vcepljati turistično miselnost najširšim množicam preko okrepljene propagande, radia, časopisja, televizije, delavskih univerz in ostalih oblik. To izobraževanje bi moralo biti

neprekinjeno in bi se moralo nadaljevati skozi učne programe vseh šol II. stopnje, kakor tudi višjih in visokih šol. Z vcepljanjem pravilne turistične miselnosti v najširše sloje naših občanov bomo v bodoče tudi lažje in bolje kadrovali prepotreben kader tako v čisti turistični dejavnosti, kakor tudi v ostalih dejavnostih, ki tega dopolnjujejo.

Vprašanje kadrov v turizmu je v materialih, po mojem mnenju, premalo obdelano. Z golim naštevanjem, da primanjkuje kadrov za potrebe poslovanja, za vodiče, tolmače, za potrebe pravilnega in vzporednega rasta društvene dejavnosti in podobno, kakor tudi za potrebe analiz ter ekspertiz s področja turizma, nismo dosegli svojega namena. Mnenja sem, da je potrebno v programu razvoja ugotoviti poleg pomanjkljivega sedanjega stanja tudi osnovne potrebe po tem kadru, razčleniti za posamezne profile njihovo potrebno šolsko izobrazbo in s tem v zvezi predlagati že obstoječemu šolstvu take učne programe, ki so čim bližji stvarnim potrebam strokovne usposobljenosti v praksi. Le s takšno analizo bomo lahko realno ugotovili ali je naše današnje šolstvo — bodisi na ekonomski srednji šoli, bodisi na višji ali visoki šoli ali fakulteti — v stanju, da nam da potrebni kader in ali so učni programi prilagojeni zahtevani izobrazbi.

Predaleč bi me zavedla razprava o raznih profilih in potrebah po potrebnih kvalifikacijah oziroma izobrazbi, o pravilnosti ali nepravilnosti učnih programov, o tem ali je naše šolstvo na vseh stopnjah danes v stanju, da nam da potrebne kadre. Zato smatram, da je moja dolžnost, da v razpravi nakažem in ugotovim potrebo po tovrstnem profilu, strokovnjaki pa naj ugotove, kakšno število je potrebno, tako po raznih profilih, kakor tudi po stopnji izobrazbe.

Največji poudarek je vsekakor treba dati kadrovskemu vprašanju v gostinstvu še posebej zaradi tega, ker sedemletni plan predvideva skoraj 55 milijard dinarjev novih investicij v gostinske objekte, hkrati pa predvideva okoli 7000 novih gostinskih delavcev. Če upoštevamo, da samo povečanje gostinskih kapacitet, nadalje prirodno osipanje gostinskih delavcev, zahteva novih kadrov, lahko z vso smelostjo trdimo, da bo potrebno okoli 1700 novih gostinskih delavcev letno.

Če izhajamo iz dejstva, da izobražujemo gostinske delavce v Sloveniji v sedmih gostinskih šolskih centrih, ki usposablajo letno okoli 300 novih poklicnih delavcev in če obstoječe kapacitete centrov podvojimo, moramo kljub temu ugotoviti, da bo število gostinskih delavcev glede na navedene potrebe premajhno. Res je, da dobe gostinski delavci najbolj primerno obliko vzgoje ravno v gostinskih šolah, vendar se bo potrebno zaradi velikih potreb posluževati tudi drugih oblik; od priučevanja na delovnem mestu pa do raznih tečajev in podobno. Skrb za tak način vzgoje gostinskih delavcev ne bi smela biti prepuščena samo gospodarskim organizacijam, temveč bi morali imeti pri tem odločilno vlogo tudi gostinski centri.

Glavno skrb za dotok mladih v gostinske poklice bi morale imeti gospodarske organizacije, katerim pa morajo brezpogojno pomagati poklicne posveovalnice, kakor tudi osemletke in druge šole.

Gostinskih strokovnjakov na višji stopnji sploh nimamo. Zato bi kazalo proučiti možnost za ustanovitev ali posebne šole ali pa posebnega oddelka na dosedanjih šolah in sicer za vzgojo takih kadrov kot so šefi kuhinj, šefi strežb in podobno. Stopnjo kvalificiranega delavca priznamo le kot stopnjo strokovne usposobljenosti in ne kot kvalifikacijo. Ker vsakodnevne potrebe narekujejo

več strokovnega kadra in tudi širše teoretično znanje, smatram, da bi morali sistem vzgoje kadrov za potrebe gostinske gospodarske panoge dopolniti.

Z ustanovitvijo oddelka za turizem in gostinstvo pri Ekonomski višji šoli v Mariboru in pri Ekonomski fakulteti v Ljubljani so dane možnosti za izobrazbo potrebnih, primerno izobraženih kadrov za opravljanje komercialnih in podobnih poslov v gostinstvu. V programu je nakazana potreba po 320 višjih strokovnih kadrih, ki jih vzgajajo prej navedene šolske ustanove. Višja ekonomska šola v Mariboru je do danes dala le 14 diplomantov in še ti niso dobili ustrezne zaposlitve v gostinskih in turističnih organizacijah, kar kaže na slab odnos do tega kadra. Če bomo hoteli doseči zgoraj navedeno številko, bo treba poskrbeti za načrtno vpisovanje v te šolske ustanove. Smatram, da bi kazalo sprejeti predpis, ki bi odredil za določena delovna mesta potrebno šolsko izobrazbo.

Tak predpis bi bil glede izobrazbe jasen kriterij za že zaposlene, za podjetja in za posameznike. Tak predpis se že danes zadovoljivo odraža v zunanji trgovini in smatram, da ni nič manj važen in potreben za rešitev kadrovskega vprašanja v turizmu in gostinstvu.

S svojim prispevkom v današnji razpravi sem želel opozoriti na pomanjkljivosti kadrovskega vprašanja, tako v današnjem stanju razvoja turizma in gostinstva, še prav posebno pa v sedemletnem obdobju razvoja, v katerem nameravamo v to panogo veliko investirati. Prepričan pa sem, da vse te investicije ne bodo dosegle v celoti zaželenega uspeha, če ne bodo vzporedno pogojene z večjim številom kadra v vseh dejavnostih, posebno pa še v gostinstvu. Le primerno izobražen in vesten turistični in gostinski delavec ter delavec v drugih terciarnih dejavnosti, ki tvorijo skupno turistično dejavnost, nam je zagotovilo, da bodo investirana sredstva v turistične objekte obrodila pričakovane in zaželene sadove.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Uroš Ruprecht.

Uroš Ruprecht: Tovarišice in tovariši poslanci! Med obširnim gradivom za razpravo na današnji seji je poudarjen tudi pomen ribolovnega turizma, ki dobiva v Sloveniji vedno večji značaj in pomen. Sedanja stopnja njegovega razvoja je v gradivu v bistvu ocenjena kot nezadovoljujoča. Kot negativno je v gradivu navedeno, da zaradi svojstvenega značaja te zvrsti turizma njegovo statistično zajemanje skoro ni mogoče, kar onemogoča tudi vsako izračunavanje njegovega gospodarskega pomena. Gradivo navaja tudi več drugih negativnih momentov, ki so vplivali na to, da je začel ribolovni turizem po letu 1961 stagnirati. Ti razlogi, kot jih navaja gradivo, so naslednji:

- da je 95 % vodnih površin v upravljanju ribiških športnih organizacij;
- da so nosilci dejavnosti v veliki večini amaterji, torej v bistvu nestrokovnjaki;
- da obstoji precejšnje nerazumevanje do inozemskega turizma pri znatnem številu članstva ribiških organizacij;
- da je pot do ribolovne dovolilnice za inozemskega turista težavna in zamudna;
- da ne obstoji enoten ribolovni režim ter da se v zvezi s tem režimom stalno spreminjajo predpisi ribolovnih organizacij;
- da je stalež rib nezadovoljiv ter da stalno nazaduje;
- da je propaganda pomanjkljiva ter

— da se večina lovnega turizma vrši na 5 % voda, ki so pod upravo Zavoda za ribištvo, da pa je 95 % voda v upravljanju ribiških organizacij, ki so več ali manj nezainteresirane za turistični ribolov.

Glede na podatke, s katerimi razpolagam in ki jih redno dostavlja stalna statistična služba ribiških organizacij, moram ugotoviti, da so v materialu citirane informacije in podatki zelo pomanjkljivi, v nekaterih primerih pa celo netočni. Ker so za ribolovni turizem zanimive skoraj izključno le salmonidne vode, ki imajo bogat ribji stalež in ki niso prizadete po industrijskih odpadnih vodah ter se tudi sicer nahajajo v turistično privlačnem okolju, je število ribolovnih voda take vrste omejeno. Če vzamemo hektarsko površino vseh salmonidnih voda v Sloveniji, znaša po katastrskih podatkih in statistikah ribiških organizacij 1447 ha in ne 4000 kot je navedeno v materialu. Le del teh voda je tudi turistično zanimiv, nasprotno pa so vse vode v upravi Zavoda za ribištvo turistično zelo zanimive.

Korigirati moram tudi podatek, ki pravi, da je voda, ki so v upravi Zavoda za ribištvo, v Sloveniji le 5 %. Podatki statistične službe ribiških organizacij kažejo, da je teh voda v renici 35 % s površino preko 500 ha. Iz teh podatkov je razvidno, da ribiške organizacije upravljajo pretežno z vodami, ki so drugorazrednega pomena, ker so večinoma že prizadete po odplakah in zato pride v poštev, kot je iz samega materiala razvidno, za turistični ribolov le še troje voda. Kljub temu pa glede na podatke ne more vzdržati kritike trditev, da večina ribolovnega turizma danes bazira na 5 % voda v upravi Zavoda za ribištvo. Kolikor so podatki v materialu, ki govore, da je Zavod za ribištvo na 5 % oziroma pravilno na 35 % prvorazrednih salmonidnih voda izdal v 1962. letu 1016 ribolovnih dovolilnic tujim turistom, točni, potem je podatek, s katerim razpolaga statistika ribiških organizacij, ki pravi, da je bilo v letu 1962 izdanih 2065 ribolovnih dovolilnic inozemskim turistom in 3241 domačim turistom na drugorazrednih vodah, relativno zadovoljiv.

Nikakor pa ni točna ugotovitev, da se ribiške organizacije zapirajo same vase, saj ni znan niti en sam primer, da bi bila kateremukoli domačemu ali tujemu turistu odklonjena izdaja turistične ribolovnice. Res pa je nasprotno, da so ribiške organizacije močno gospodarsko zainteresirane na razvoju turističnega ribolova, ker prihajajo na ta način do sredstev, potrebnih za intenzivno poribljavanje voda spričo dejstva, da v te namene družbeni skladi do danes niso bili dostopni. Prav zato so imele že doslej nekatere močnejše ribiške organizacije kot na primer ribiške družine Bled, Novo mesto, Koper, Gorica, pa tudi druge aranžmaje z gostinsko in hotelsko mrežo in turističnimi agencijami, pri katerih je vsak turist lahko dobil osnovne informacije o ribolovnih vodah ter ribolovno dovolilnico.

Prav tako moram demantirati trditev v materialu, ki pravi, da različni ribolovni režimi na različnih vodah otežkočajo razvoj ribolovnega turizma. Resnica je namreč, da je že drugo leto v veljavi pravilnik o izvajanju športnega ribolova na vseh vodah Slovenije v upravi ribiških organizacij, ki določa enotne kriterije za izvajanje športnega ribolova.

V ilustracijo velike zainteresiranosti ribiških organizacij za razvoj turizma omenjam primer, da je ribiška družina Novo mesto izločila iz svojih voda v čiste turistične namene vodo Radešico, ki jo je intenzivno poribila z merskimi ribami ter že v prvem letu omogočila neomejen turistični odlov v tej vodi, iz katere so turisti po statistikah odlovili 240 kg salmonidov, za kar je ribiška družina Novo mesto prejela 447 000 dinarjev.

Lahko trdim, da ribiške organizacije niso le dojele velik pomen, ki ga ima ribolovni turizem, ampak so pri njem tudi gospodarsko zelo zainteresirane ter so zato podvzele resne korake v posnemanju citiranega primera. To trditev pa dokazuje tudi podatek o gojenju in vlaganju ribjega naraščaja. Medtem ko so v letu 1957 ribiške organizacije vložile v svoje vode 1 910 000 kosov zaroda in 506 000 kosov mladice v vrednosti 9 097 000 dinarjev, so se ta vlaganja iz leta v leto večala ter dosegla v letu 1962 vrednost 34 765 000 dinarjev. Po oceni za leto 1963 so bila vlaganja že za okoli 20 % večja kot v letu 1962 s pristavkom, da je bilo vloženih v odprte vode, ravno glede na važnost ribolovnega turizma, tudi okoli 5000 kosov morskih rib. Prav glede na tako intenzivno poribljanje je bil v letu 1963 inozemskim turistom omogočen bogatejši ribolov. V tem letu je bilo izdanih tujim turistom za vode ribiških organizacij preko 5000 ribolovnih dovolilnic, ne upošteva večkratnega števila ribolovnic, izdanih domačim turistom. Ob tem dejstvu pa v materialu čitamo, da bi po planu v vseh vodah Slovenije bila omogočena izdaja 5000 turističnih ribolovnic šele v letu 1964.

Čeprav je ribolovni turizem ena izmed pomembnih in perspektivnih vej našega turizma, pa vendarle ne smemo pozabiti, da je osnovni namen ribiških organizacij le rekreacija članstva ribiških organizacij, to je našega delovnega človeka. Priljubljenost tovrstne rekreacije med delovnimi ljudmi kažejo podatki o nenehnem naraščanju članstva ter o njegovi strukturi. Medtem ko so imele ribiške organizacije v 1957. letu 4833 članov, je to število v letu 1963 naraslo na 6604, v tekočem letu pa je zabeležen nadaljnji porast. Medtem ko je bilo v letu 1957 med članstvom 39 % delavcev, je njihovo število v letu 1962 naraslo na 46 %. V letu 1957 je bilo v ribiških organizacijah vključenih le 209 mladincev, v letu 1963 pa je njihovo število naraslo na 1600, kar kaže, da ribiške organizacije opravljajo tudi pomembno vzgojno nalogo.

Podano gibanje članstva v ribiško-športnih organizacijah in njegova struktura narekujeta pri programiranju perspektivnega razvoja te panoge nujno upoštevanje nakazanih dejstev, zlasti še, ker ribolovni turizem ne zajema le inozemski turizem, pač pa zajema tudi domači turizem, kateremu često posvečamo vse premalo pozornosti, čeprav je danes še pomembnejši ekonomski faktor kakor inozemski turizem. Taki rezultati so bili mogoči, ker so ribiške organizacije v času svojega obstoja zgradile tolikšno število ribogojnih objektov, da danes v njih lahko proizvedejo preko 7 000 000 iker letno. Ta proizvodnja pa omogoča, da poleg vzgoje ribjega naraščaja za vlaganje v odprte vode proizvedejo ribogojnice ribiških organizacij že danes preko 35 000 kg porcijskih postrvi, ki se lahko uporabijo bodisi za konsum, bodisi za vlaganja v turistične odprte vode. Kot izreden primer navajam podatek za leto 1964, ki nam kaže, da samo ribogojnica ljubljanske ribiške zveze v Povodju lahko proizvede v enem letu poleg drugih vrst rib, ki jih rabi za poribljanje svojih voda, še dodatno 20 000 kg porcijskih postrvi, za katere pa nima trenutno zagotovljenega plasmaja. Problem ni torej v pomanjkljivi amaterski organizaciji športnih ribičev, ampak v nerešenem financiranju vložkov ribjega naraščaja v odprte vode, kar bodo z namenom pospeševanja razvoja ribolovnega turizma nujno morali rešiti pristojni organi,

Podatek iz materiala kaže, da bi bilo mogoče šele v letu 1970 vložiti v odprte vode 20 000 kg ribjega naraščaja. Podatki ribiških organizacij pa kažejo, da bo v tekočem letu 1964 proizvedenih samo v obratih ribiških organizacij okoli 35 000 kg salmonidov. Res je, da je bilo za dosego teh rezultatov potrebno

ogromno dela članstva ribiških organizacij, ki je bilo opravljeno večinoma na amaterski podlagi, res pa je tudi, da zaposlujejo ribogojni objekti ribiških organizacij že danes 30 profesionalnih kadrov ter 23 honorarnih sodelavcev, od tega 12 visoko kvalificiranih in 21 kvalificiranih, bi jih pa prav gotovo še več, če bi to dopuščali materialni pogoji, v katerih ribiške organizacije danes delajo. S tako prizadevnostjo so ribiške organizacije ustvarile v času svojega obstoja osnovna sredstva v knjižni vrednosti 260 milijonov din. Pri vsem tem pa imajo ribiške organizacije izredno škodo, ki jo povzročajo odpadne vode. Kljub trdovratni borbi ribiških organizacij za čistočo voda in kljub določilu zakona o varstvu voda, da morajo industrijska in druga podjetja do leta 1967 zgraditi ustrezne čistilne naprave, moramo ugotoviti, da je stanje pereče in da industrijske odpadne vode po količini in po kakovosti stopnjujejo svoj negativni učinek na ribji živelj naših voda. Poleg vsakodnevnega negativnega učinkovanja industrijskih odpadnih voda na ribji živelj naših vodotokov, je bilo v razdobju od letu 1957 do 1962 zabeleženih še 268 primerov množičnih zastrupitev rib in je samo ta škoda po grobih cenitvah bila ocenjena na 291 milijonov dinarjev. Nasprotno temu pa so ribiške organizacije uspele v navedenih letih izterjati od povzročiteljev takih katastrof le 98 milijonov dinarjev, kar predstavlja komaj 33 % dejansko povzročene škode. Vso ostalo škodo so morale ribiške organizacije nadomestiti same s svojim delom in s svojimi sredstvi, da so ne samo ohranile, temveč celo bistveno izboljšale ribji stalež v svojih vodah.

Če želimo razvijati ribolovni turizem ob naših vodah, je nujno potrebno, da se problemu čiščenja industrijskih odpadnih voda posveti več družbene pozornosti, ker bo sicer obstojala latentna nevarnost za razvoj ribiškega turizma in ki bo privedla do stanja, v katerem se zaradi razvite industrije in odpadnih voda že nahajajo mnoge države v zahodni Evropi, kjer jim že primanjkuje čiste vode, ne samo za potrebe prebivalstva, temveč tudi za proizvodnjo samo.

Opisani razvoj stanja na področju ribištva in tudi razvoj začetka ribolovnega turizma je brez dvoma pogojen z zakonom o sladkovodnem ribištvu Slovenije, ki je bil sprejet leta 1958 in ki je v načelu izročil vode v upravljanje ribiškimi organizacijam, katere torej niso le športne organizacije, ki omogočajo svojemu članstvu športno izživljanje, pač pa so družbeno odgovorne za gospodarjenje z vodami po enakih načelih, kot je delavec v tovarni odgovoren za gospodarjenje s podjetjem. Doseženi rezultati tega gospodarjenja so tako pomembni in nesporni, da je tudi Zveza športnih ribičev Jugoslavije sklenila dati Zvezni skupščini iniciativo za sprejem zveznega zakona o sladkovodnem ribištvu, ki naj bi družbeno upravljanje z vodami razširil na področje vse Jugoslavije.

Iz tega sledi utemeljena in ponovno izražena želja vseh ribiških organizacij Slovenije, da se sistem družbenega upravljanja razširi tudi na tiste vode, ki danes družbenega upravljanja še niso deležne. Ta težnja članstva ribiških organizacij je docela v skladu z našim celotnim družbeno-političnim razvojem, in bi jo bilo treba v duhu nadaljnjega razvoja in poglobljanja našega družbenega razvoja v celoti upoštevati.

Na bazi podanih dejstev predlagam temu forumu, da zadolži pristojne organe, naj korigirajo in dopolnijo materiale v zvezi s programiranjem perspektivnega plana razvoja ribolovnega turizma ter izdajo ukrepe za realizacijo tega plana na podanih osnovah.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima inž. Viktor Klanjšček.

Inž. Viktor Klanjšček: Tovarišice in tovariši poslanci! Hotel bi se dotakniti nekaterih razvojnih problemov turizma v Soški dolini.

Turistični promet v Soški dolini sicer narašča, vendar je njegov razvojni tempo mnogo počasnejši kot v sosednji Savski ali Kanalski dolini v Italiji. V Posočju so nočitvene kapacitete kolikor toliko dobro izkoriščene le v juliju in avgustu; poletna sezona pa je prekratka, da bi prinesla toliko dohodka, da bi pokrila ostale več ali manj pasivne mesece. Tolminska občina se trudi, da bi se razvoj turističnega prometa povečal in pri svojih skromnih sredstvih in možnostih daje znatna sredstva za turizem. V lanskem letu je bil na pritisk republiških turističnih strokovnjakov dograjen reprezentativni Alp-hotel v Bovcu, izboljšan je bil vóvodovod in zgrajen manjši bazen. Sedaj se intenzivno pripravlja idejni projekt za kaninsko žičnico, ki naj bi odprla kaninska smučišča in s tem novo stran pri uvajanju zimskega turizma na Bovškem. Za kaninsko žičnico se je našel tudi investitor.

Brez okrepitve poletnega turizma in dodatnega zimskega turizma ni mogoče pričakovati kakšnih znatnejših uspehov, kljub vsem naravnim krasotam, ki jih Soška dolina nedvomno ima.

Vsi naporu občine so sedaj prinesli bolj mršave finančne uspehe. Lansko poslovanje Alp-hotela je prineslo občini 10,3 milijona izgube. Pri takih rezultatih mora pogum za nadaljnja tovrstna investiranja nujno upadati. Glavni razlog za finančno slabe uspehe je v dejstvu, da je Soška dolina proti severu, od koder bi bil lahko dotok tujcev največji, sorazmerno slabo odprta. Problematični sta predvsem obe cesti s severa, to je preko Vršiča in preko Predila, Cesta čez Vršič je 5 do 6 mesecev na leto zaprta zaradi snega. V tem času je Soška dolina zaprta kot slepo črevo in dostopna samo z južne strani. Čiščenje alpskih cest pozimi ni danes noben tehnični problem, kot je to bil še pred desetimi leti. Če konkretno pregledamo vršiško cesto, lahko ugotovimo, da na trentarski strani ni nikakih plazov, le včasih, morda vsakih trideset let enkrat pride plaz s Prisanka mimo tunela. Redno vsako leto pa pride manjši plaz z Mojstrovke v smeri Erjavčeve koč, ki pa oplazi samo eno cestno serpentino. V glavnem zaradi tega plazu se cesta ne čisti; od Erjavčeve koč navzdol se cesta čisti vsako leto. Možni sta dve rešitvi, ali da se plaz preusmeri bolj levo mimo serpentine, kar je danes tehnično docela izvedljivo z okoli 10—15 milijonsko investicijo, ali pa druga možnost, da se približno tri do štiri kilometre ceste prestavi nazaj na prejšnjo traso pod lovsko koč, kar bi stalo prav tako 10—15 milijonov. Za modernizacijo vršiške ceste smo žrtvovali že precej denarja. Sedaj bi morali izvesti še to enkratno in sorazmerno majhno investicijo, nakar bi bila cesta varna pred plazovi.

Seveda bi bilo treba poleg tega uvesti tudi zimsko službo čiščenja z vsaj eno snežno frezo. Res je sicer, da denarja nimamo preveč, vendar pa se mi upira, da bi delali tako kot nekoč, ko so roke prekrizali čez prsi in rekla: »Bog ga je dal in bog ga bo vzell« Seveda, vzame ga, toda šele konec maja, takrat, ko je spomladanska turistična sezona šla že mimo, da o eventualni zimski sezoni sploh ne govorimo. Če mislimo vprašanje turizma v Soški dolini urediti, potem je vprašanje odprtosti vršiške ceste pozimi eno od pomembnih vprašanj, ki ga moramo rešiti v doglednem času.

Drugo, mogoče še važnejše vprašanje pa je rekonstrukcija predilske ceste. Važnosti tega vprašanja se niti ne zavedamo dovolj. Velika večina poletnega

turizma se izvaja z avtomobili. V srednji Evropi se ta migracija odvija na relaciji sever—jug, ko se Avstrijci, Nemci in Nordijci pomikajo proti Sredozemskemu morju. Glavna vstopna prehoda v našo državo sta bila do sedaj Šentilj, predvsem pa Podkoren, letos pa se bo k tema dvema priključil še Ljubelj. Kot vhodna vrata za turiste pa ima velike potencialne možnosti tudi Predil. Med Avstrijo in Italijo sta dva glavna prehoda in sicer Brenner ter prehod na relaciji Beljak—Trbiž. Na tem zadnjem prehodu je bilo lansko leto izvršenih preko 1 milijon avtomobilskih prehodov, na vseh prehodih v Sloveniji pa samo okoli 340 000 ali nekaj takega. V poletni sezoni gre preko prehoda po 10 000, v konicah celo 24 000 prehodov avtomobilov na dan. Pred blokom stojijo kolone tudi po pet ur in ob konicah lahko znaša maksimalna brzina prometa samo 10 km na uro. Ker pontebanska cesta tega prometa ne more več požirati, so italijanski turistični strokovnjaki sami začeli prositi, da bi s predilsko in soško cesto razbremenili pontebansko cesto, ker se bojijo, da se bodo severnjaki naveličali te gneče in jo raje ubrali drugam. Lansko leto so bile izražene take želje s strani turističnih organizacij v Trbižu, posebno pa iz italijanske Gorice in Trsta. Poslednji si obetajo, da se bo del te turistične reke, ki je pretežno odtekala proti Benetkam, potem v večji meri odlival preko Gorice proti Gradežu in Trstu, to se pravi, da bi v tem primeru šlo za tranzitni turizem. Bili bi zelo kratkovidni, če ne bi te situacije izkoristili. Če bi samo 10 % te migracije usmerili preko Predila, pomeni to 120 000 avtomobilov na leto. Ne bi rad izgubljal časa z opisovanjem, kaj bi to pomenilo za gostinski promet, hotelski promet, bencinske postaje v Soški dolini, potem pa tudi glede konjunktura za bodočo kaninsko žičnico, ki bi se na mah povečala. Ni pa to vse. Če bi znali z dobrimi prospekti na predilskem prehodu napraviti učinkovito propagando, ne bi imeli koristi samo od tranzitnega prometa, temveč bi se del prehodnikov verjetno sploh odločil za letovanje na istrski obali. Predilska vrata bi torej v tem primeru služila za pritek turistov, ki prvotno niso bili k nam niti namenjeni. Za izvedbo tega projekta, ki bi lahko presegel vsa naša pričakovanja, je potrebno nekaj smelosti. Na državni sekretariat za notranje zadeve v Beogradu smo že vložili prošnjo za uvedbo brezplačne tranzitne prepustnice za 72 ur na relaciji Predil—Gorica in bi se ta tranzitna dovoljenja izdajala kar na samem bloku na Predilu. Tudi z italijanske strani se pripravljajo podobni ukrepi.

Nastane pa vprašanje ali smo sposobni ta okrepljeni turistični promet prevzeti in v kakšnem stanju je predilska cesta. Cesta od Bovca do Gorice je sposobna prevzeti ta promet, kritičen pa je sektor ceste Bovec—Predil—Rabelj. Italijani so izrazili, da so pripravljene rekonstruirati okoli 3 km ceste med Predilom in Rabljom. Na naši strani znaša dolžina neasfaltirane ceste 12 km, od tega je 7 km ceste že razširjene in je potreben samo še asfaltni pokrov, 5 km ceste pa bi bilo treba še razširiti. Po grobih cenitvah celotna investicija ne bi smela znašati več kot 340 milijonov dinarjev. Jasno pa je, da je tolminska komuna pri tem nemočna in da je pri tej investiciji potrebna pomoč cele družbe, saj se konec koncev razpravlja o otvoritvi novih mednarodnih vrat.

Mogoče ta moja diskusija ni najbolj primerna za današnjo razpravo, vendar pa nisem imel možnosti, da bi sodeloval v razpravi pri sprejemanju družbenega plana za leto 1964. Mislim pa, da so zaradi pritoka deviz in zaradi okrepitev turističnega prometa te investicije, kot sem jih predlagal, toliko interesantne, posebno pa predilska cesta, da je ne bi mogli v celoti preložiti na leto 1965.

Predlagam torej, da se zadeva podrobno prouči, da se spomladi in poleti pripravijo potrebni načrti za rekonstrukcijo predilske ceste, jeseni pa naj bi se pričelo z delom. Tekom letošnje jeseni in zime bi se lahko izvršila razširitev ceste, spomladi 1965 pa bi se lahko izvršilo asfaltiranje. Mogoče bi lahko republiški cestni sklad najel posojilo za izvedbo jesenskih del.

Smatram, da sta oba navedena problema, torej problem zimskega vzdrževanja vršiške ceste in problem rekonstrukcije predilske ceste važna in prosim, če bi lahko do naslednje seje Republiškega zbora Izvršni svet zavzel svoje stališče in dal svoj odgovor, kdaj in na kakšen način bi se lahko ta dva problema rešila.

Predsednik našega zbora je danes dejal, da se z vprašanji morda malo preveč obračamo na Izvršni svet. Smatram, da ima prav in da bi bilo pravilneje, če bi vprašanja stavljali preko predsednika našega zbora, ki bi sam razsodil, ali se bodo vprašanja obravnavala v Skupščini sami ali pa bo nanje odgovoril Izvršni svet.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Teodor Okrožnik.

Teodor Okrožnik: Tovarišice in tovariši poslanci! Rad bi vas seznanil s pripravami, ki so bile preteklo jesen podvzete z namenom, da bi bila Gornjesavska dolina za zimo turistično primerno pripravljena. Seveda ta prizadevanja niso bila namenjena samo pripravam za to zimo, ki je žal s snegom zelo skopa, temveč so imela dolgoročnejši značaj.

Nekatere ukrepe, ki jih je izvedla občinska skupščina Jesenice, lahko smatramo za uspešne, druge za manj uspešne. Razumljivo je, da je občina pri vsem svojem trudu, ki je šel za tem, da se poleg letnega poživi tudi zimski turizem, naletela na številne probleme, ki se vlečejo že več let in so v mnogih primerih rešljivi samo z izdatnimi finančnimi sredstvi. Na terenu samem lahko zasledimo naslednje stanje:

Gostišče Mojmir je nujno potrebno obnove, enako tudi gostišče na Korenskem sedlu, ki je potrebno nove električne napeljave, obnove tal in raznih drugih del. Gostišče Mojca na vrhu Vitrancā je sicer novo in na oči urejeno, vendar pa je brez primerne kanalizacije in vode, da ne omenjam težav, ki jih imajo gostje, če se želijo zadržati v gostišču dalj časa pa kasneje nimajo možnosti za povratek, ker žičnica zvečer in ponoči ne obratuje. Hotel Razor ima sicer urejene restavracijske prostore in kuhinjo s kapaciteto za 130 oseb, ima pa samo 30 ležišč, še ta pa bi lahko imenovali skupna, saj so sobe natrpane s štirimi in več posteljami.

Že dolgo časa dela preglavice v zimski sezoni hotel Erika, ki ima slabe vodoyodne naprave in sanitarije, ter bo brez večjih popravil v naslednjih letih uporaben samo čez poletje. Malo zahtevnim gostom lahko služi še hotel Slavec v Kranjski gori. Da pa ne bi izgledalo vse tako slabo oziroma neuporabno, moramo povedati, da je tudi nekaj hotelov, ki so opremljeni tako, da se v njih zadržujejo tudi inozemski gostje, na primer hotel »Triglav« v Mojstrani, zdravilišče »Franc Rozman« v Martuljku, »Dom v Planici«, delno »Vitranc« v Podkorenu, motel in hotel »Prisank« v Kranjski gori.

Déjstvo je, da še tiste skromne kapacitete, ki so na razpolago, niso popolnoma izkoriščene. Poleg zgoraj naštetih razlogov je sigurno eden najvažnejših nerešeno vprašanje reklame. Na razpolago ni nobenega primernege prospekta ali letaka s podatki v slikah in besedi o Gornjesavski dolini. Dogovorjeno je

menda, da bi tak reklamni letak oziroma prospekt financirale vse gostinsko-turistične organizacije, ki imajo interes na razvoju turizma v Gornjesavski dolini, vendar se tu spet postavlja vprašanje 6 milijonov dinarjev, ki so potrebni za tiskanje in za izdelavo. Mnenja sem, da ne samo v Gornjesavski dolini, temveč tudi drugod, reklamni in propagiranju bodisi zimskih ali letnih krajev posvečamo mnogo premalo pozornosti. Tega se po navadi zavedemo šele takrat, ko bi morali sklepati dolgoročne oziroma kratkoročne aranžmaje z domačimi ali tujimi gosti. Razumljivo je, da v reklamo ne sodi samo letak oziroma lepak, temveč tudi ažurna poročevalska služba, ki hitro in točno obvešča o snežnih razmerah, prevoznosti cest, zasedenosti prenočišč in tako dalje.

Za samo Kranjsko goro ter ožjo okolico izdeluje Inštitut za urbanizem Socialistične republike Slovenije širši urbanistični program. Od izdelave in sprejetja načrta je odvisno, kdaj bo lahko občinska skupščina Jesenice naročila zazidalne načrte za center Kranjske gore, športni park, stanovanjski del in del za javne institucije. V letošnjem letu bo tako urbanistično obdelan še Marčuljk s Srednjim vrhom, Radeče s Tamarjem, Dovje-Mojstrana z Vrati in pa Vršič, ki bo povezan s Kranjsko goro ustvaril pogoje za podaljšanje zimske sezone. V sklopu teh programov bodo obdelani tudi campingi v Kranjski gori in Mojstrani. Za vse navedene projekte bo potrebno okoli 35—40 milijonov dinarjev. Če k temu prištejemo še nujno potrebne objekte komunalnega značaja, pa še nadaljnjih 40 milijonov; s tem denarjem pa bodo zagotovljeni šele načrti. Že to predstavlja za občinsko skupščino velik problem, pri tem pa se poraja še drugi, morda nič manjši kot prvi, to je še neizbrana in nedoločena trasa nove avtomobilske ceste in rezervati.

V naslednjih letih se bo še bolj intenzivno nadaljevalo z gradnjo žižnic. Poleg vlečnice Podles in Mojce v Kranjski gori je nujno aktivirati še žičnico v Planici, nekoliko kasneje pa dve vlečnici v Podkorenu pod Cipernikom. Če se bo pokazala vlečnica »Mojca« v Kranjski gori kot rentabilna, bo postavljenih še več vlečnic enakega tipa in to tam, kjer bo za aktiviranje turizma na Vršiču najbolj primerno. Celotna vrednost del na žižnicah, brez žičnice na Vršiču, je predvidena na okoli 110 milijonov dinarjev. S samimi žižnicami pa razumljivo ne bo rešeno vse, urediti bo potrebno še posamezne proge in poseke, med njimi smuško progo z Bukovnika v Podkorenu in izsek za sankško progo v Kranjski gori. Na teh delih so do sedaj sodelovale mladinske brigade in je tako predvideno tudi v naprej.

Zavod za gradnjo športnih objektov Jesenice bo skušal urediti športno središče na desnem bregu Pišnice, kjer naj bi bil prostor za hokej, tenis, odbojko in balinanje, vendar bo zavod to nalogo zelo težko izpolnil spričo dejstva, da mora do prihodnjega svetovnega prvenstva v hokeju na ledu, ki bo pri nas, dograditi pokrito igrišče na Jesenicah. Že v letošnjem letu bodo bolj intenzivno začeli z deli na ureditvi miniaturnega pokritega kopališča ob novi šoli v Kranjski gori. Mnogo pa je še drugih drobnih vprašanj in naprav, ki jih tujeji pogrešajo oziroma postavljajo pri sklepanju pogodb kot pogoj.

Iz perspektivnega sedemletnega razvoja turizma v Gornjesavski dolini sledi, da je potrebno zgraditi še najmanj 36 večjih objektov komunalnega ali komercialnega značaja. Vsi se začenjajo pri vodovodu, kanalizaciji, nadaljujejo preko servisnih delavnic, ureditev PTT, dograjevanja in adaptacije raznih hotelov in dependans in končujejo pri popolnih novogradnjah hotelov. Približna vrednost del, ki so predvidena v sedemletnem programu po lanskoletnih cenah, znaša 3 milijarde dinarjev. Razumljivo je, da so objekti le približno ocenjeni

in so mogoče tudi bistvene razlike, toda objekti kot taki so nujni. Pred pričetkom investicij bo potrebno razmisliti o vrstnem redu gradenj, načinu financiranja, lokacijah in drugih važnih pogojih, ki so nujni za uspešno izvedbo predvidenih načrtov. Nekaj objektov starejše gradnje bo verjetno potrebno kot okras in značilnost Kranjske gore nujno zaščititi in vzdrževati. Občina Jesenice bo zelo težko zagotovila vsoto treh milijard dinarjev, kolikor je predvideno v sedemletnem planu. Zato ne bi bilo pravilno, da bi vse breme padlo samo nanjo, kajti če bi bilo tako, potem bi bil ves program, ki je sicer lep, samo iluzija. Nujno bi se morali odločiti in to ne samo v občinskem merilu, temveč tudi v okrajnem in republiškem, da bomo v Kranjsko goro, ki je izrednega pomena za slovenski in jugoslovanski turizem, vlagali več kot doslej.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima Dominik Tomažin.

Dominik Tomažin: Tovarišice in tovariši poslanci! Glede na sedemletni razvoj gostinstva in turizma bi se v svoji razpravi rad posebej dotaknil položaja in statusa zasebnih gostišč.

Statistični podatki dokazujejo, da je v zadnjih letih promet v zasebnih gostiščih padel predvsem zaradi znatnega znižanja števila zasebnih gostišč in pa zaradi padca prometa z alkoholnimi pijačami. To je vzrok, da se je obseg storitev, ki jih lahko nudi naše gostinstvo, močno skrčilo, predvsem na področjih, kjer večja gostinska podjetja družbenega sektorja nimajo ekonomskih pogojev za obratovanje. Zato je zaradi vedno večjega razvoja turizma, predvsem pa motoriziranega izletniškega turizma potrebno, da znatno razširimo mrežo zasebnih gostišč. Zasebna gostišča naj bi bila prvenstveno na postojankah z občasnim prometom, ki se močneje pojavlja ob sobotah, nedeljah in praznikih.

Izletniški turizem se bo v bodoče vedno bolj razvijal, tako inozemski kot domači. Domači odslej še toliko bolj, ko bo z uvedbo 42-urnega delovnega tedna več časa za rekreacijo in oddih. Za tak turizem rabimo postojanke, ki niso preveč oddaljene in so vsakomur dosegljive. S tem ni rečeno, naj se zasebni sektor razvija samo na teh področjih, pač pa skladno s potrebami, ki so v posameznih krajih. Praksa sama nam kaže, da je potreben zasebni sektor gostinstva kot dopolnilo in popestritev tudi tam, kjer je že dobro razvit družbeni sektor. Ker ljudje v zasebnem gostinstvu doslej niso imeli pravega zagotovila za svoj obstoj, zato tudi niso vlagali sredstev za modernizacijo in boljšo opremo gostišč. Zasebniki, ki imajo te obrate in ki te obrate odpirajo, bi morali imeti določeno zakonsko garancijo za svoj obstoj. Na osnovi tega bodo morale imeti občinske skupščine do tega sektorja jasno in perspektivno politiko. Manjše turistične postojanke, ki so šele v razvoju, bi morali razvijati tako, da bi bilo omogočeno odpiranje primerno in udobno urejenih zasebnih gostišč, ki bi lahko nudila turistom vsestransko in kvalitetno postrežbo. Ta gostišča bi bila tudi v dopolnilo večjim turističnim centrom, saj danes turist brez dvoma nerad ostaja dalj časa na istem mestu in si rad ogleda še razne manjše turistične kraje. Nedvomno je težko določiti, kje naj bi se razvijal družbeni sektor gostinstva in kje privatni. Zasebni sektor naj bi nekje postal enakovreden družbenemu sektorju. Občinske skupščine bi morale voditi elastično politiko, da bi lahko dopolnjevale družbeno gostinstvo z zasebnim povsod tam, kjer je potrebno. Koeksistenca socialističnega in privatnega sektorja gostinstva je v določenih krajih ne samo potrebna, temveč celo nujna. Z minimalnimi družbenimi vlaganji se zboljšuje kvaliteta storitev, pri tem pa tudi ni bojzani, da bi pri-

vatni sektor prerasel družbenega, ker bi bila v zasebnem sektorju omejena možnost zaposlitve tuje delovne sile.

Razširitev mreže zasebnih gostišč bi bilo mogoče doseči s primerno kreditno politiko in s primerno davčno politiko, ki naj bi se odražala predvsem v tem, da bi zasebnikom pri obračunu davčne osnove priznali vlaganja za funkcionalno in moderno ureditev, obnovo in vzdrževanja gostišča. Davčna obveznost bi se morala določati na daljšo dobo, od treh do štirih let s pogodbo. Sredstva, ki so bila vložena v investicije, naj bi se obravnavala kot odbitna postavka pri obračunu davka oziroma pavšala. Tako bi imel zasebnik interes, da vlaga sredstva za modernizacijo in ureditev lokala ter da modernizira in vsestransko razvija gostinske storitve na sodoben način.

Vzporedno z razširitvijo mreže zasebnih gostišč bi bilo potrebno čimprej z ustrezno spremembo predpisov urediti vprašanja zaposlitve dodatne delovne sile in uvajanja novih kadrov na enak način, kot v privatni obrti. Dosedanji predpisi namreč ne dovoljujejo najemanja delovne sile v zasebnih gostiščih. Tudi to je eden od vzrokov upadanja in slabe kvalitete storitev zasebnega gostinstva. Taka gostišča vodijo sedaj večinoma starejši ljudje, saj se giblje starostni sestav od 55—60 let, njihovi otroci pa se zaposlujejo v drugih poklicih. Z vidika turizma se mora težiti za tem, da se ne bi odpiralo lokalov oziroma zasebnih gostišč, v katerih bi se točile samo alkoholne pijače, temveč taka gostišča, v katerih bi bilo mogoče dobiti tudi čim kvalitetnejšo hrano. Premalo je takih gostiln, ki bi se ukvarjale z različnimi domačimi specialitetami, ki so za turiste, predvsem za inozemske turiste zelo privlačne. Zato je nujno, da sme privatni gostilničar zaposliti tujo delovno silo, da ima lahko vajence v takem številu, kot privatni obrtnik, kar dosedaj ni bilo mogoče, kljub temu, da mora plačevati od davčne osnove 10-odstotni prispevek za kadre. Ne glede na ne-logičnost tega prispevka praktično tudi nima nobene možnosti za razvoj, pa tudi ne kadrov, ki bi nadaljevali njegovo delo oziroma prevzeli takrat, ko bi ga sam zaradi starosti moral opustiti.

Važno je rešiti tudi socialno zavarovanje in starostno zavarovanje v zasebnem gostinstvu. Sklad vzajemne pomoči, ki je skupen z obrtjo, je finančno zelo šibek, starostni sestav v zasebnem gostinstvu pa, kot že omenjeno, zelo visok.

Vse te stvari narekujejo, da je nujno, da se vprašanje zasebnega gostinstva uredi z zakonskimi predpisi in to v čim krajšem času na enak način, kot je bilo to urejeno v privatni obrti.

Predsedujoči Leopold Krese: Prekinjam sejo, ki se bo nadaljevala ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 13.15 in se je nadaljevala ob 16.05.)

Predsedujoči Leopold Krese: Nadaljujemo sejo. Besedo ima poslanec Mitja Vošnjak.

Mitja Vošnjak: Tovarišice in tovariši poslanci! V materialih, ki govore o turizmu in ki jih je dobila Skupščina, lahko človek večkrat zasledi ugotovitev, da hoteli sami še niso vse. Če gledate razvoj turizma po svetu, opazate, da išče danes človek, ko se odloča za to, kje bo preživel dopust, v bistvu nekaj različnega od okolja, v katerem živi, skratka išče spremembo.

Če imamo danes v Jugoslaviji vedno več inozemskih turistov, če se tuji turist večkrat odloči raje za našo državo kot pa za Italijo, potem to ni posledica kvalitete uslug ali cen, niti samo zaradi naravnih lepote, ki jih ima naša domovina, pač pa v precejšnji meri zaradi dejstva, da je pri nas narava ostala še kolikor toliko neskomercializirana, nepokvarjena in da dejansko pri nas lahko najde to, česar v trušču raznih visoko organiziranih in v bistvu urbaniziranih letoviških centrov drugod ne more več najti.

Zaradi tega mislim, da je poleg naporov za graditev modernih obratov, velikih restavracij, hotelov in tako dalje, treba posvečati vse večjo pozornost tudi izgradnji takšnih kapacitet, takih manjših obratov, kjer bomo lahko tujcem nudili nekaj, kar je drugačno kot so gostinske usluge in gostinske kapacitete, kakršne lahko dobi drugod po Evropi. Lokalov, ki so takšni, kot so tam, od koder prihaja, in trušča, ki bi bil takšen, kot je tam, se velik del inozemskih turistov ne bo razveselil tako in jih ne bo pritegnilo tako, kot bi jih pritegnili res tipični, specializirani obrati.

Mogoče bi posegel po nekaj primerih iz prakse v turizmu drugod. Na Dunaju inozemci, zlasti ameriški turisti, smatrajo, da niso bili na Dunaju, če so sedeli v restavracijah najrazkošnejših dunajskih hotelov, pač pa obvezno izkoristijo čas, pa če je še tako kratek, za to, da gredo v Grinzing, kjer zažive v okolju, ki je drugačno od njihovega in kjer si lahko ustvarjajo iluzijo, da imajo direktni stik z vinogradniško produkcijo, s staro tradicijo Dunaja in tako naprej.

Za Nemca je izreden turistični doživljaj v tem, da gre lahko v trenutku ko cveti sadno drevje v velikih sadjarskih predelih v področju reke Havel tjakaj to opazovat, hkrati pa da lahko neposredno pri proizvajalcih poskuša lanskoletni pridelek raznih sadnih pijač.

V Rimu je neprimerno večji pritisk na umetno skromneje pobarvane lokale v nekdanjem proletarskem delu mesta v Trastevere, kot pa na najbolj moderne lokale v centru mesta. Redko boste našli turista, ki pride v Rim, da ne bo krenil zlasti v času trgatve nekam v Albanske gore proti Frascatiju poskušat njihovo vino in pogledat, kako nastaja.

Mislim, da bi lahko pri nas poleg investicij v velike moderne objekte, posvetili precej pozornosti gostinski uporabi raznih bogastev, raznih možnosti, ki jih nudi naša domovina.

Mogoče samo nekaj idej: so ideje, ki dejansko niso vezane niti na velika investicijska sredstva, pač pa na malo posluha, na malo razumevanja in jasno na pričakovanje, da bomo začeli enkrat smatrati turizem pri nas ne samo kot nalogo, s katero se naj ukvarjajo gostinci in razne turistične organizacije, pač pa za nekaj, kar bi moralo postati eden od osnovnih interesov vsakega občana. V takih izrednih pogojih kot jih ima naša država in zlasti Slovenija, v perspektivi lahko pričakujemo in zahtevamo ne samo to, da se bo povzpela devizni priliv iz turizma na drugo mesto, pač pa mislim, da ima več pogojev za doseganje deviznega efekta od katerekoli druge veje gospodarstva pri nas.

Poglejmo na primer Brda. Mislim, da bi lahko v Brda, ki so danes turistično praktično neizkoriščena in zanemarjena, pritegnili ljudi. Zato bi morali razviti seveda primerno propagando, s primernim prikazovanjem teh lepote. Cvetenje češenj, ki je edinstven doživljaj, bi lahko povezali z raznimi turističnimi ekskurzijami, z ogledom kleti, s poskušanjem domačih vin. Prav lahko bi izkoristili tudi čas, ko zore češnje. Staro dejstvo je namreč, da je turistu bodisi domačemu ali tujemu, češnja, ki si jo sam obere, vredna precej več kot tista,

ki jo kupi na tržišču. Mislim, da bi lahko v Brdih in drugod v raznih vinogradniških ali sadjarskih področjih v večji meri ponujali ob cestah v sezoni tujcu, ki potuje, vse mogoče vrste sadja, pri tem bi lahko to sadje vlagali v lično izdelane košarice ali podobne izdelke in na ta način prodajali hkrati še izdelke našega pletarstva.

Tudi v Beli krajini bi lahko v veliki meri poživili turizem, čeprav kakih posebnih naravnih znamenitosti tam ni. Vsekakor tu ne bi smeli utirati konvencionalne poti turizma, temveč bi se morali orientirati na razkazovanje in propagiranje folklornih znamenitosti. V Beli krajini bi lahko tujcu pokazali zidanice, pečenje prašičkov in jagenčkov na ognju in tako dalje. Vse to bi bilo za inozemske turiste atrakcija prve vrste, s tem pa bi tudi velik del turistov usmerili v takšna področja, kjer bi turizem od njih imel ogromno korist, turisti pa bi čutili, da imajo pri nas poleg sonca, morja, hribov, zraka, poleg zrezkov, kot so pač povsod po svetu in poleg postelj, kot so povsod, še neke specifične atraktivne stvari.

Omenil bi na primer, da bi za marsikoga pomenilo naravnost veliko doživetje, če bi ga vključili v trgatev nekje v štajerskih gorinah, mu pustili, da stopi v vinograd in da si utrga grozd. Ta grozd bi bil gotovo nekajkrat bolje plačan, kot je plačan, če ga prodamo na tržišču ali če ga predelamo v vino.

Isto bi hotel omeniti tudi v zvezi z jedilnimi listi naših gostinskih obratov, kjer se le prepogosto vrtimo v začaranih okvirih stare dunajske kuhinje in se ne znamo iz njih izkupati in pri tem v največji meri zanemarjamo zlasti tiste specialitete, ki so pri nas edinstvene in ki bi tujemu turistu ugajale.

Druga stvar, ki bi jo morali v večji meri vključiti v naš turizem, so spomeniki iz naše preteklosti. Jasno je, da lahko npr. sosedna Italija postreže z neprimerno več umetnostnimi spomeniki, kot je to mogoče pri nas, vendar pa imamo pri nas tudi tako čudovito lepe stare spomenike, bodisi iz srednjega veka, razne naše gradove, bodisi še starejše, iz rimskih časov pa do spomenikov iz narodnoosvobodilne borbe, ki pa jih danes turistično sploh ne znamo izkoriščati.

Mislim, da pri nas ni nevarnosti, kakor je v nekaterih drugih državah, kjer se ljudje bore že proti pretirani komercializaciji zgodovinskih in kulturnih spomenikov. Pri nas bi lahko, ne da bi šli v takšno skrajnost, prezentirali tujcu obisk cele vrste naših spomenikov, organizirali izlete in na nek način dvignili tudi službo obveščanja in službo vodičev. Včasih bi lahko razkazovanje spomenikov pobarvali tudi nekoliko romantično, ker taka romantika na marsikakšnega tujca precej dobro deluje. Celjski grad bi lahko postal res prvorazredna atrakcija. Predjamski grad, povezan s Postonjsko jamo, z Rakovim Škocjanom in tako dalje, bi lahko prav tako neprimerno bolj izkoriščali kot se to dogaja sedaj.

Drugo vprašanje, o katerem sem hotel spregovoriti nekaj besed, pa je vprašanje lovskega turizma. Mi mogoče danes v precejšnji meri pretiravamo, ko govorimo o lovskem turizmu kot o viru deviz. Že danes in tudi v bodoče devize, ki prihajajo direktno od odstrela divjadi v naših loviščih, ne predstavljajo pomembne postavke v našem gospodarstvu. Mislim pa, da je lovski turizem izredno pomemben, če ga vključimo kot eno od atraktivnih točk v celoten razvoj našega turizma. Če gledamo, da inozemcu, ki prihaja k nam, poleg vseh drugih atrakcij, ki mu jih nudimo, lahko ponudimo tudi lov, ne bomo dobili deviz samo od odstrela nekaj kosov divjadi, pač pa neprimerno več od potrošnje v hotelu, od obiska nočnih lokalov in tako dalje. Mislim, da je za

nekatera področja, na primer za področje mariborskega Pohorja ali pa za področje Pomurja, lovski turizem oziroma možnost vključitve lova v razne turistične atrakcije, še izredno pomembna zaradi tega, ker podaljšuje turistično sezono, ki je sedaj že dvojna, zimska in letna, še na jesenski čas.

Zato, da bomo lahko lovski turizem izvajali v naših loviščih, da bomo zagotovili še večje možnosti odstrela tudi za inozemce, je na vsak način potrebno podvzeti ukrepe za dvig staleža divjadi, ki je danes že v glavnem precej visok, kar je rezultat gospodarjenja lovskih družin, njihovega prostovoljnega dela in vlaganj njihovih lastnih sredstev v lovišča. Mislim pa, da bi bil že končno čas, da tudi nekje drugod poiščemo sredstva skupnosti, ki bi jih vlagali v lovišča in ki bi se nam potem lahko obrestovala. Pri tem mislim, da je treba ta sredstva vlagati v obliki kooperacije med upravljalci lovišč, med zainteresiranimi občinami in med tistimi, ki imajo sredstva zato, da jih vlagajo. Mislim, da bi bila najboljša dejansko bančna sredstva, dajanje kreditov pod normalnimi pogoji, ker bomo samo potem, če bomo šli na reševanje vprašanj investicij v lovstvo na podlagi normalnih kreditov najsigurneje vedeli ali so te investicije dejansko upravičene in rentabilne, da ne bi skrivali napačnih računov za nekimi nerealnimi plani oziroma nekimi nerealnimi ocenami.

Zaradi tega smatram, da bi morali proučiti, na kak način bomo lahko upravljalcem lovišč pomagali bodisi s krediti bodisi z drugačno, obliko investiranja v lovišča, s katero bi dvignili stalež. Mislim pa, da bi bilo zlasti potrebno realno proučiti, kakšne so sploh pri nas možnosti, katere so meje, ki so še dosegljive v dvigu staleža divjadi v naših loviščih. Dejstvo je namreč, da je planiranje oziroma izvajanje plana na področju lovstva v precejšnji meri odvisno od cele vrste faktorjev, ki niso odvisni samo od naše dobre volje. To so vremenski pogoji, poslabšanje življenjskih pogojev za divjad kot posledica intenzifikacije kmetijstva, vse večje uporabe strojne obdelave v kmetijstvu, agrokemičnih sredstev, intenzivnejšega gospodarjenja v gozdovih in tako dalje. Nujno bo torej, da poprej med zainteresiranimi, to se pravi med turizmom, med lovstvom, med kmetijstvom in gozdarstvom nekje v okviru komune kot osnovne enote naše družbeno politične ureditve poskušamo najti sporazum in razmejiti, ugotoviti, kako daleč segajo možnosti in kje je treba odstopiti, kje je treba dati koncesije za to, da se druga panoga lahko razvija.

Po drugi strani pa bi predlagal, da skupščina oziroma skupščinski odbori ponovno proučijo plan razvoja lovstva in lovskega turizma pri nas in to skupno s tistimi, ki so pri nas strokovno za lovska vprašanja najbolj kvalificirani, s tistimi, ki se dejansko ukvarjajo z upravljanjem večine lovišč na Slovenskem, to je z lovskimi organizacijami. Na žalost je plan, ki je bil predložen Skupščini v monografiji in ki je vključen v razpravo o turizmu in v monografijo o razvoju kmetijstva in gozdarstva, do skrajnosti nerealen in izdelan brez kakršnekoli povezave z lovskimi organizacijami. Je tipičen plan, ki nastaja brez stika z življenjem, za pisalno mizo in ki zato dejansko ne more dati niti realne slike sedanjega stanja niti realne slike v bodoče. Za majhno ilustracijo, kako ocenjujejo lovske organizacije ta plan, ki je bil Skupščini predložen predvsem v razpravo, bi morda navedel samo nekaj kratkih izvlečkov iz stališč, iz ocen, ki so jih posamezne področne lovske zveze poslale Glavni lovski zvezi Slovenije.

Iz Kočevja na primer ugotavljajo, če bomo gojili jelenjad v taki meri, kot jo predvideva plan, jo bomo gojili le na škodo srnjadi, s čimer se bo že sedaj občutna škoda po jelenjadi, v primeru dvakratnega povečanja staleža, občutno povečala. Lovska zveza Celje na primer ugotavlja, da se prirastek, naveden

za posamezne vrste divjadi, ne ujema s ključem, ki smo ga upoštevali pri sestavi navodil za bonitiranje.

Načrt za zasaditev remiz je zelo skromen, saj predvideva v celi Sloveniji le 700 ha v sedmih letih. Samo na področju lovske družine Pšata pa je z intenzifikacijo kmetijstva bilo posekanih v zadnjih nekaj letih okrog 800 ha remiz.

Planiranje osmih fazanarij s kapaciteto 140 000 fazanov je tvegana zadeva. Na področju celjske zveze je planirana gradnja fazanarije za 10 000 fazanov; smatramo, da ta fazanerija nima primerne zaledja in tako dalje. Dvomimo, da je v kateremkoli gojitvenem lovišču v Jugoslaviji sploh uspelo upleniti 60 % od skupnega števila 10-tedenskih fazanov, spuščeni v lovišče. Praksa pokaže čisto druge številke, ki so včasih porazne za rentabilnostni račun.

Pripominjamo, da bi bili realna osnova za sestavo republiškega sedemletnega plana gojitveni načrti za vsa lovišča, tako pa stoji sedemletni načrt na zelo trhljih nogah.

Lovska zveza Nova Gorica ugotavlja, da se jim zdi plan prenapet v celoti.

Iz Lovske zveze Ljubljana sporočajo, da smatrajo, da bi lovišča lovskih družin, če bi bila deležna finančne podpore skupnosti, ki bi bila takšna kot jo uživajo gojitvena lovišča, dosegla zavidljive uspehe in nadaljujejo, da je ocena kapacitet lovišč v perspektivnem planu nerealna, da je povečanje staleža za nekatere vrste divjadi mogoče, toda le v mejah naravnih pogojev in gojitve. V perspektivnem planu prikazan stalež jelenjadi je nerealen in zlasti so za gojitev jelenjadi neprimerna lovišča z manjšimi gozdnimi kompleksi, kot na primer Zasavje in Kum. In tako dalje in tako dalje.

Mislim, da bi te materiale, pripombe iz Maribora in pripombe iz Murske Sobote, morali proučiti skupščinski odbori in nato na osnovi sodelovanja z Lovsko zvezo Slovenije sestaviti plan, ki bi bil realen in ki bi ga lahko vzeli kot stvarno izhodišče za ocenjevanje možnosti lovstva sploh in zlasti lovskega turizma pri nas.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Rafael Baraga.

Rafael Baraga: Tovarišice in tovariši! Sem nekoliko slabe volje ob proučevanju tega materiala, ki nam je bil predložen in ob diskusijah nekaterih tovarišev, ki imajo pregled nad celotno situacijo turizma v republiki. Moj prispevek k današnji razpravi se nanaša na tisti del in tisto področje turističnega prometa, s katerim se vsi, ne le Slovenci, ampak tudi ostali Jugoslovani, v tujini postavljamo, se ga veselimo in smo ponosni, da imamo v svoji domovini svetovne bisere prirode, kot so naše edinstvene kraške jame, jezera in polja. Nimam v mislih le vrhunskih speleoloških podvigov in lepote, temveč predvsem edinstvene tvorbe kraškega sveta, ki so navdušile množice ljubiteljev narave in postale pomemben del turističnega prometa, ne le v finančnem, pač pa tudi v kulturnem smislu.

V turističnem svetu so za Jugoslavijo — to nam bo priznal vsak turistični delavec — že postali pojem kraji: Dubrovnik, Bled, Postojna in drugi. Vsi obiskovalci v Postojnski jami, vključno do najvišjih državnikov, nam to potrjujejo. To pomeni, da za te lepote vemo, vendar pa v monografiji o turizmu, kot v izvlečku materiala za sestavo sedemletnega plana razvoja turizma in gostinstva ni niti z besedo omenjena ta edinstvena naravna atrakcija našega kraškega sveta niti ne turistični promet, ki se na tem področju odvija.

Bojazen, da bi se ob razpravljanju o kraškem turizmu razvile nezdrave lokalistične težnje, je docela odveč. Saj te lepote niso postojnske, sežanske, ilirskobistriške ali pa cerkniške, te lepote so naše, jugoslovanske. Glede na to, da so nekaj edinstvenega na svetu, bi morali imeti skupen interes za to posebnost, s katero se lahko postavimo v svetu in pri tem zaslužimo. Morali bi jo popularizirati, ne pa obiti iz ne vem kakšnih razlogov. Gore in morje ima nešteto držav v svetu, toda lepote kraškega sveta so in ostanejo naša posebnost in edinstvenost. Temu daje svoj poudarek tudi svetovni kongres speleologov, ki bo septembra 1965 pri nas.

Vsi priznavamo, da so osnova turizmu v Sloveniji predvsem štiri prirodne turistične kvalitete, to so: gore, kras, morje in zdravilni vrelci. Vse te kvalitete, razen krasa, obravnava tudi material, ki je osnova današnji razpravi. Da se je izpustilo kraški turizem, je zame in za mnoge druge nerazumljivo, ker vemo, da je bila prav za to kvaliteto turizma izdelana leta 1959 obširna in dobra študija o njenem razvoju v naslednjih desetih letih. O tej študiji je tedaj — po mojih informacijah — razpravljaj ob obravnavi 11 turističnih centrov tudi Izvršni svet Slovenije. Sedaj, ko bi to lahko bil soliden material za razvijanje iniciative tega področja, ni omenjena niti ta študija in niti ne kvaliteta tovrstnega turizma; obenem pa kritiziramo, kako teren nima pripravljenih svojih študij in programov. Na tem primeru vidimo, da tudi tisto, kar imamo, ne znamo ali pa nočemo razvijati in s tem podpreti težnje terena. Takšno gledanje na ta vprašanja ima že danes škodljive posledice; nadaljevanje takšne politike pa bo povzročilo še večjo družbeno škodo.

Kras, oziroma kraško turistično področje v Sloveniji, z edinstvenimi prirodnimi tvorbami in pojavi, je vzbujalo že v pretekli dobi veliko zanimanje. Danes pa se to zanimanje ne kaže samo v izživiljanju posameznikov v znanstvenem delu, pač pa postaja važen vir dohodkov občanov, ki je zahteval minimalna investicijska vlaganja, kajti teh lepot ni bilo treba graditi, zgradila jih je narava.

Kras je prav v ožjem in širšem področju Postojne tako raznolik in bogat po svojih oblikah, da je v turističnem pogledu praktično neizčrpen in se nam povsod ponujajo možnosti za razširitev turistične dejavnosti. To potrjuje tudi zapisek v Rakovem Škocjanu, ki ga je napisal inozemski turist v tujem jeziku in v katerem pravi: »Če bi to lepo pokrajino imeli pri nas, bi bila moja domovina lahko druga Švica in to brez tovarniških dimnikov.« Tem prirodnim lepotam se pridružuje še prometno ugodno lega, saj gre samo skozi Postojno v času turistične sezone do 15 000 motornih vozil dnevno. Iz tega lahko zaključimo, da ni zadržkov, ki bi delovali proti turističnemu razvoju kraškega področja.

Poseben namen pa bo dobila ta veja turističnega prometa po izgradnji enega od najpomembnejših turističnih objektov v Jugoslaviji — Jadranske magistrale — ki bo najbrž povzročila pravo revolucijo v turističnem tržišču Evrope. S prilivom turistov, ki jih prej ali slej lahko pričakujemo tudi iz vzhodnih držav, pa lahko pridemo v res težaven položaj, če se problem kraškega turističnega območja ne začne reševati kompleksno in hitro. Vsak dan se bo povečala škoda, ker ne bomo sposobni absorbirati zahtev po uslugah, čeprav vsi vemo, da gre tu prav za gospodarsko slabo razvite občine: Sežano, Postojno, Cerknico in Ilirsko Bistrico. Ta faktor mislim, da bi moral odigrati tudi določeno vlogo pri usmerjanju razvoja v Sloveniji in pri kreditni politiki.

Kot vidite, zajemam širše področje, ne le Postojno s Postojnsko jamo, kajti prepričan sem, da vse dotlej, dokler bomo pod kraškimi turističnimi področjem razumeli le Postojno in njeno jamo, toliko časa tu ne bo bistvenega napredka, toliko časa bomo ozki in krivični do vseh ostalih edinstvenih lepot, od Škocjanskih jam do Križne jame, Planinske jame, Cerkniskega jezera in Snežnika. Združevanje posameznih objektov s Postojnsko jamo tudi ni solidna osnova za rešitev teh vprašanj, saj npr. združitev Škocjanskih jam s Postojnsko jamo ne bo zagotovila bistvenih kvaliteten premikov, če problema ne začnemo reševati pri korenu. Po integraciji omenjenih objektov bo res od 1. januarja 1964 krila izgubo, morda malo manjšo zaradi boljše organizacije in propagande, ampak še zmeraj izgubo, Postojnska jama, namesto občine Sežana. Stanje se pa ne bo bistveno izboljšalo vse do takrat, ko bodo tudi tam osnovni gostinski, komunalni in drugi objekti, ki jih sodoben turizem zahteva.

Kolikor se pa odločimo za varianto izgradnje turističnega centra v Postojni, kot centru kraškega turizma, tedaj bi moral biti ta sposoben vsaj za nekaj dni stacionirati goste, ki bi jih nato usmerjali v ostale kraške objekte. Tak koncept bi moral odražati že tudi propagandni material, saj bi s tem dosegli tudi veliko večji obisk prej navedenih področij: cerkniskega, sežanskega in ilirskobistriškega. Seveda bi to zahtevalo od Postojne, kot centra kraške turistične regije, ki je tu naravni center, tako zaradi prometne lege, kot zaradi njenih prirodnih kvalitet, da se dodatno angažira in ustvari pogoje za nekajdnevno bivanje turistov na tem področju. V ilustracijo, kako pereče je to vprašanje, mi dovolite, da navedem nekaj podatkov, ki nas lahko prepričajo o resnosti problema.

Oprema Postojnske jame je zelo malo napredovala; zmogljivost jamske železnice znaša 2800 oseb dnevno, prepeljali so jih pa 4000 in več dnevno. Pri tem je trpela kvaliteta in zato ni čudno, da mnogi niso bili pripravljeni plačati 1 dolar vstopnine zato, da bi še enega človeka ali morda celo kakšen paket vzeli na kolena pri vožnji po jami ter so se raje pred vhodom v jamo obrnili. Koliko je bilo takih, ki so se pred jamo obrnili, niti točno ne vemo, slišal sem, da kak dan tudi okrog 500. Z letošnjo modernizacijo se bo to stanje nekoliko izboljšalo, vendar pa to še zdaleč ne predstavlja rešitve problema. Ta razširitev zmogljivosti bi ustrezala, če bi bilo število obiskovalcev nekako isto kakor v letu 1963. Vemo pa, da to število iz leta v leto raste. Ta porast je znašal lansko leto v primerjavi z letom 1962 kar 32 % pri tujih gostih. Absolutno pa so to številke, nad katerimi smo se prisiljeni zamisliti. Lani je samo Postojnsko jamo obiskalo 340 679 obiskovalcev, od tega kar 190 962 tujih gostov. Kaj to predstavlja v slovenskem merilu, nam bo jasno, če to primerjamo s podatki predloženega gradiva, da je imela cela Slovenija leta 1963 po oceni 330 000 tujih gostov, torej je imela Postojnska jama kar dve tretjini vseh, če je imela skoraj 200 000. Če pa upoštevamo še obiske domačih in tujih gostov v ostalih turističnih objektih v postojnski občini, se število obiskov poveča na 400 000. To bi morali upoštevati tudi pri načrtovanju cest, posebno ob projektiranju nove ceste. Žal nisem uspel v tem kratkem času zbrati podatkov o frekveni obiskov ostalih področij, ki jih omenjam, to je v Sežani, Bistrici in Cerknici.

Ustvarjeni devizni priliv, ki ga je priznala banka postojnski občini, znaša v 1963. letu 640 milijonov deviznih dinarjev. V letošnjem letu pa predvideva občina Postojna, da se bo devizni priliv dvignil na 800 milijonov deviznih dinarjev, v prihodnjih letih pa bi naj dosegel že eno milijardo deviznih dinarjev. Kaj to pomeni v slovenskem merilu, mislim, da si lahko predstavljamo, če

upoštevamo, da znaša celotni slovenski izvoz približno 40 milijard deviznih dinarjev.

Tovarišice in tovariši! To je množica več stotisočev tujih turistov in mi jih sramežljivo ali pa smelo pozabljamo, ko programiramo naš razvoj v bodočem obdobju. Vprašujem se, komu navkljub in komu na škodo ter za koliko lahko ta škoda poraste, če ne aktiviramo poleg postojnskih objektov še drugih, ki sem jih navedel? Podatki iz Postojne kažejo, da ima Postojnska jama dve tretjini tujih in skoraj polovico vseh turistov v Sloveniji in kolikšne bi lahko bile koristi, če bi se lotili aktiviranja kraške regije, ki ima pogoje za turizem.

In kakšno smer razvoja programiramo za bodoče? V izvlečku je na strani 9. in 10. zapisano, da se računa z višjo stopnjo porasta domačega turističnega prometa v gorskih in obmorskih krajih, z nižjo stopnjo pa se računa v zdraviliških; pri inozemskem turizmu pa se računa z višjim porastom v gorskih krajih in v zdraviliških; kraško področje pa ni niti omenjeno. Najbrž so se tu zmotno uveljavili tisti, ki menijo, da je temu področju zaenkrat zadoščeno in ne potrebuje ničesar več. Ker se pod tem porastom turističnega prometa v nekaterih krajih najbrž razume tudi večanje kapacitet in drugo določeno investicijsko dejavnost, saj najbrž ni mišljeno, da bi nekoga z roko vodili v gorske ali pa obmorske kraje, moram reči še nekaj o tem, kako neizprosna so predvidevanja za naše področje in še posebej za Postojno.

Poznavalci starih postojnskih razmer trdijo, da so danes turistične in gostinske zmogljivosti v Postojni manjše, kot so bile leta 1920, kljub temu, da bomo imeli vsak čas pol milijona obiskovalcev in gostov. Poudariti je treba občuten napredek v strukturi, saj smo imeli leta 1958 le 39 % nočitev tujih in 61 % domačih gostov, leta 1963 pa že obratno, 74 % nočitev inozemcev in 26 % domačih. Žal nimam podatkov, s kakšnimi nočitvami in drugimi kapacitetami razpolagajo ostali turistični centri, Bled in drugi, v odnosu na frekvenco obiska. Menim pa, da bi bili ti podatki zanimivi in realen pokazatelj, kako potrebne so kraški turistični regiji nove kapacitete in drugi novi objekti, če se naj usposobi vsaj za nekajdnevno stacioniranje turistov.

Število nočitev v Postojni rapidno raste; lanski porast nasproti letu 1962 je pri inozemskih gostih znašal 35 %; za vse nočitve pa 31 %. V Postojni je v 1963. letu nočilo 11,7 % od skupnega števila obiskovalcev, v letu 1958, ko smo imeli manjše nočitvene kapacitete, pa komaj 5,3 % od skupnega števila obiskovalcev. Tako se je število nočitev dvignilo od 12 600 v letu 1958, na 41 500 v letu 1963. To se pravi, da so se skladno z možnostmi za nočitve povečale tudi nočitve same.

Posteljni fond predstavlja poseben problem, saj je znašal s šolskim internatom in campom v letu 1962 le 313 postelj, v 1963. letu 364 ležišč oziroma z dograditvijo hotela konec sezone pa 451 ležišč. Povprečna zasedba znaša, po nepopolnih podatkih, v campu 105 dni, v motelu 135 dni, v hotelih pa 241 dni. Če primerjamo to z navalom turistov in z zasedbo v ostalih turističnih krajih ali državah, vidimo, kako smo na tesnem s prostorom. Pravijo npr., da je v Švici 130-dnevna zasedba zadostna za rentabilnost hotela. Če za letos računamo z lanskim porastom nočitev, potem bi potrebovali ob isti gneči in ogromnem povpraševanju po posteljah, novih $364 \times 0,31$ to je 103 nova ležišča; nobenega pa ne gradijo, ker je občina ves denar porabila za obveznosti, ki izvirajo iz prejšnjih gradenj turističnih objektov. Takšna investicijska politika pa je v bodoče za občino, posebej, ko gre za gospodarsko slabo razvito občino — naj mimogrede omenim, da ima določena kategorija zaposlenih, ki delajo v druž-

benih službah v naši občini 33 do 35 000 osebnega dohodka na mesec, medtem ko ima ista kategorija v bolj razvitih občinah 50 000 dinarjev osebnega dohodka na mesec — za bodoče destimulativna.

Ne vem po kakšnih kriterijih dajejo banke kredite drugod, vem le, da je situacija v občini Postojna za kolektive in za občino neugodna, za kar bom navedel nekaj primerov. Od skupne vsote investicij v osnovne objekte v zadnjih treh letih, kar znaša 569 milijonov, je bilo odobrenih kreditov izven območja komune 195 milijonov din, 394 milijonov ali skoraj 70 % pa je znašala udeležba sredstev občine in gospodarskih organizacij. Karakterističen je primer jame, kjer je od skupne investicijske vsote 210 milijonov le 70 milijonov bančnih sredstev; 66 % sredstev je torej bilo od delovne organizacije, občine in okraja, medtem ko smo slišali v razpravah, da jih je drugje komaj 18 %, in to je pri objektu, kjer ni odprto vprašanje rentabilnosti naložbe. Ne bom našteval vrste objektov, ki so bili že danes tukaj navedeni in ki se po svoji važnosti ne morejo primerjati z objekti, povezanimi s Postojnsko jamo. Vendar naj samo povem, da se na tisoče turistov, ki prihajajo vsak dan preznojeni in prašni z vlaki — računajte 4000—5000 — nima niti kje okopati in to danes, ko ima že skoraj vsak večji kraj kopalni bazen. Pravzaprav pa tudi vode nimamo, saj teče ta le 8 ur v povprečju od 24 ur pa smo že zadovoljni. Hočem torej reči, da gre dejansko za center, kateremu je treba dati nekaj več poudarka.

Ob takem investiranju, kot sem ga prej navedel, je komuna jasno prisiljena spremeniti tudi smer investiranja, čeprav se dobro zaveda, da je turizem ena od njenih osnovnih dejavnosti. Izgleda, da v bodoče ne bo mogoče več tako nadaljevati, ker že vsi skupaj opažamo, da vse ostale panoge zaradi tega trpijo. Morda je bančni režim, kakršen je bil uveljavljen v Postojni, posledica gledanja, da je dovolj za kraško turistično področje to, kar je. Če je tako, potem je to zgrešeno in dvakrat škodljivo. Prvič, ker se onemogoča razvoj panoge, ki ima vse pogoje za večji prispevek gospodarski krepitvi; drugič pa, ker ima to področje v gospodarskem pogledu že tako ali tako omejene možnosti razvoja. Naj povem, da znaša narodni dohodek v Postojni 280 000 dinarjev, v občinah, Cerknica in Sežana pa prav gotovo še manj. Za ilustracijo bi omenil, da sem ravno včeraj čital, da ima celo Bela krajina, o kateri smo včasih mislili, da je manj razvita, 288 000 din narodnega dohodka na prebivalca. Seveda pa so omenjene občine precej pod republiškim povprečjem. Turizem je panoga, ki bi lahko nekaj več prispevala k hitrejši materialni krepitvi družbeno-političnih skupnosti in povečanju narodnega dohodka ter standarda prebivalcev.

Tovarišice in tovariši poslanci! Štel sem si v dolžnost, da z omenjenimi problemi seznanim naš forum, obenem pa predlagam, da se kraški turistični promet obravnava v programu razvoja enakopravno in skladno s potrebami in možnostmi, tako kot ostale vrste turističnega prometa. Upoštevati pa ga je treba ob tem še posebej: prvič, v programu razvoja turizma in mu dati primeren poudarek kot edinstvenim znamenitostim, s katerimi nas je obdarila narava na kraškem turističnem področju in ne pri tem prezreti programiranje tovrstne kvalitete turističnega prometa; drugič, da gre za slabo gospodarsko razvito področje in, da je treba temu primerno prilagoditi tudi politiko kreditiranja novih gradenj, ne pa ravno obratno, kot sem prej s primeri ilustriral, ko so bili ti pogoji zaradi visokih soudeležb težji na območju Postojne.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Bogo Verdev.

Bogo Verdev: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite, da spregovorim nekaj besed o vlogi in perspektivah zdravilišč v okviru razvoja turizma. Zdraviliški turizem je bil vedno eden izmed najstabilnejših elementov slovenskega in jugoslovskega turističnega gospodarstva. Podatki zadnjih let kažejo stalno naraščanje domačih in inozemskih gostov, toda vsega turističnega prometa v zdraviliščih ni mogoče ocenjevati samo po teh podatkih. Dejstvo je, da vzporedno s porastom števila stacioniranih gostov raste tudi rekreativni, počitniški, izletniški, mobilni in tranzitni turizem. Obseg te zvrsti turizma se ne odraža v številu nočitev, ampak predvsem v povečanju prometa, najbolj seveda v gostinstvu. To potrjujejo tudi podatki zdravilišča Radenci, kjer je bil promet v 1961. letu za 48 %, v 1962. letu za 123 % in v 1963. letu za 147 % večji kot v letu 1960. Ta tendenca povečanja prometa je značilna tudi za ostala slovenska zdravilišča.

Za zdravilišča je poleg povečanja števila inozemskih gostov značilno tudi povečanje deleža inozemskega prometa v skupnem turističnem prometu in to predvsem zaradi ugodne geografske lege zdravilišč, maloobmejnega prometa s sosednjimi deželami, novih tranzitnih cest, ter zaradi turističnih prireditev, športnih in drugih objektov v teh krajih, predvsem pa zaradi ugleda, ki ga imajo naši mineralni vrelci iz preteklih časov. Ta nazadnje omenjeni faktor pa mi neodgovorno zanemarjamo, dočim ga v inozemstvu še kako negujejo in usklajujejo z zahtevami sodobnosti. Povečanje navedenega deleža inozemskega prometa je težko zasledovati. Gotovo pa je, da narašča hitreje od splošnega prometa. V podkrepitev te trditve naj navedem samo podatke o tuji valuti, ki so jo zamenjali v menjalnici zdravilišča Radenci. V letu 1961 so zamenjali za 6,8 milijona tuje valute, v letu 1962 za 81,8 milijona din in v letu 1963 za 305,6 milijona dinarjev ali 407 459 dolarjev.

Vloga zdravilišč v inozemskem turizmu bi bila lahko še mnogo večja, če bi izkoristili vse potencialne možnosti. Tako so se npr. Švedi v preteklem letu zanimali za 1000 postelj v slovenskih zdraviliščih; na Danskem so pa v preteklem letu izdali zakon, ki omogoča, da se lahko vsak njihov državljan na priporočilo zdravnika zdravi na stroške socialnega zavarovanja v kateremkoli evropskem zdravilišču. Z ustrezno propagando bi se dalo te državljane usmeriti v naša zdravilišča. Podobne lastnosti kot jih imajo naši zdravilni vrelci imajo vrelci v nemških zdraviliščih, toda Danci ne marajo Nemcev in to bi mi lahko izkoristili. Seveda so vsi postavili za pogoj, kompletan komfort. Slovenska zdravilišča danes teh pogojev ne morejo izpolniti, ker so zato potrebne investicije, ki se jih je začelo resneje izvajati v zdraviliškem turizmu šele v letih 1962 in 1963 ter bodo dale prve rezultate šele v drugem polletju letošnjega leta.

Iz povedanega sledi, da pri naravnih zdraviliščih ne moremo več govoriti le o klasičnem zdraviliškem turizmu, saj zajema ta danes tudi ostale zvrsti turizma in to tudi tiste, ki z zdraviliškim zdravstvom niso nujno povezane. Važnejša je ugotovitev, da pod pojmom zdraviliškega turizma zajamemo tudi turistična dogajanja izven ožjega zdraviliškega območja, ki so pa lokacijsko vezana na kraj, v katerem je naravno zdravilišče. Zato ne moremo v tej panogi turizma govoriti le o naravnih zdraviliščih, temveč o zdraviliških krajih; to so torej kraji z naravnimi zdravilnimi sredstvi, ki dajejo vsemu turizmu v tem kraju ton in barvo, kar bomo morali tudi upoštevati, ko bomo razpravljali o zakonu, ki bo urejal materijo naravnih zdravilišč. Ta predpis bi naj opredelil zdraviliške kraje, jim določil status, in jim zagotovil programiranje nadaljnega razvoja. Program razvoja bi moral nujno upoštevati zdravstvo in turizem ter

zagotoviti ob ustrezni urbanistični ureditvi usklajen razvoj obeh dejavnosti, da bi se tako dopolnjevala v stičnih točkah interesov.

Svet zavoda, ki ga predvideva zakon, o katerem bomo danes razpravljali, ne bo v stanju reševati kompleksnih problemov zdravilišč, ampak lahko rešuje le družbene probleme zavoda, ne pa probleme celotnega zdraviliškega kraja, saj zdravilišč ne moremo kratko malo izenačiti z bolnicami ali hoteli.

Razen omenjenih problemov so v zdraviliških krajih odprti tudi problemi urbanizma in komunalne ureditve v širšem smislu. Zdravilišče je mesto v malem. Teh problemov pa ne bodo mogli reševati niti sveti zavodov niti krajevne skupnosti. Prvi imajo preozke kompetence, dejavnost drugih pa zajema preširoko področje. Žal, so naravna zdravilišča v manj razvitih področjih in zato bo okolica preko krajevne skupnosti po svoje, s tamkaj formirano miselnostjo neugodno vplivala na razvoj zdraviliških krajev; take so naše dosedanje izkušnje. Potreben bi bil torej nekakšen vmesni organ, svet zdraviliškega kraja, ki bi ga sestavljali člani delovnega kolektiva zdravilišča, predstavniki krajevne skupnosti in drugi predstavniki javnosti. Ta organ naj bi upravljal z zdraviliškim krajem. Podoben svet obstoja že leta v Rogaški Slatini in je dosegel pozitivne rezultate. O tem je dr. Globevnik že pred leti izdelal ustrezno študijo in torej ni rešitev problema nova, treba jo je samo uskladiti z načinom urejanja takšnih vprašanj v današnjem času. Dokler se s predpisi ne bo posebej uredilo problematiko naravnih zdravilišč, bo razumljivo tudi v teh veljal za organizacijo upravljanja zakon, ki je na dnevnem redu današnje seje.

V turističnem pogledu bi naj šel razvoj zdraviliških krajev v smeri podpiranja tistih vrst turizma, ki so specifične za dotično turistično področje in za razvoj katerih ima kraj največ možnosti, seveda s tem, da ne nasprotuje interesom in pogojem zdraviliškega zdravljenja. V zvezi s tem bi bilo potrebno izboljšati in povečati gostinske kapacitete, urejati komunalne in športne objekte ter pomembnejše športne in druge prireditve locirati tako, da ne bodo vse v enem centru. Posvetiti bi morali več pozornosti prireditvam, ki privabljajo goste, obenem pa mnogo več žrtvovati za sistematično propagando, zlasti v inozemstvu.

Pri usklajevanju vseh teh interesov in problemov je treba upoštevati specifičnost posameznih zdraviliških krajev. S teh vidikov je v okviru turističnega gospodarstva posebej tretirati zdraviliške kraje in jim zagotoviti v okviru našega gospodarskega sistema možnosti za ustvaritev materialne osnove in s tem za njihov splošni razvoj.

Zavedati se je treba, da naravnih zdravilišč ne moremo razviti v socialno-turistične, temveč le v zdravstveno-turistične ustanove. Zato so pa potrebne, zaradi specifičnosti zdravljenja in zaradi nadaljnjega razvoja ne samo nastanitvene in restavracijske kapacitete ter zdravstveni inštrumentarij in kadri, temveč tudi objekti za rekreacijo in razvito raziskovalno dejavnost. O tej usmeritvi pa nočejo ničesar slišati ne zavodi za socialno zavarovanje in ne pristojne družbeno-politične skupnosti.

S tem, ko se v zdraviliškem kraju ustvari materialna osnova, zlasti narave za rekreacijo, se dejansko ustvarja osnova za razvoj nove vrste turizma, za rekreativni turizem in sploh za komercialni turizem, ki se sicer ne bi mogel razviti. Naši delovni kolektivi bi lahko tudi v zdraviliških krajih gradili objekte za rekreacijo zaposlenih. Ti kraji lahko nudijo namreč mnogo kompleksnejšo rekreacijo kot katerikoli drugi kraji. V teh krajih se razvijajo vse sodobne narave za razvedrilo, zraven tega pa je v njih organizirana dietna prehrana,

zobozdravstvena služba in vrsta drugih služb, ki jih človek potrebuje. Vse to bi lahko naši ljudje s pridom koristili.

... Dovolite, da to razpravo dopolnim z uvodom članka »Zapostavljanje zdravilne vode«, ki je bil 14. t. m. objavljen v časopisu »Delo« in v katerem novinar ugotavlja: »Spoznanje, da je zdraviliški turizem najvišja oblika turizma, je prevladalo že v vseh turistično razvitih državah, pri nas pa si to spoznanje žal šele s težavo utira pot. Kdor pozna razvoj zdravilišč po svetu, lahko to ugotovitev potrdi.«

Za uspešni vsestranski razvoj zdravilišč je pa med drugim potrebno:

... — usposobiti zavod za balneologijo, da bo kos nalogam na področju raziskovalne dejavnosti;

... — zavodi za socialno zavarovanje bi morali priznati ekonomsko ceno oskrbnega dne in tako omogočiti normalen razvoj zdravilišč;

... — zavodi za socialno zavarovanje naj bi nasproti zdraviliščem izvajali pozitivne predpise o pošiljanju ljudi v zdravilišča, ne pa, da vsak komunalni zavod ustvarja »svojo zakonodajo« ne glede na zvezne predpise;

... — zdravilišča se naj vsaj z delom svojih kapacitet usposobijo za solidno zdravstveno službo.

... Problemi raziskovalne dejavnosti, razmerja med zavodi za socialno zavarovanje in zdravilišči ter odnosi med zdravilišči in zdravstveno službo Slovenije pa zaslužijo in zahtevajo posebno analizo.

O tovrstnih problemih bomo verjetno morali razpravljati takrat, ko bomo usklajevali zakon o naravnih zdraviliščih in naravnih zdravilnih sredstvih z določili ustave.

... Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Franc Čop.

... Franc Čop: Tovarišice in tovariši poslanci! Nekaj splošnih meril o našem zimskem turizmu.

Slovenija, kolikor jo v tujini poznajo, slovi bolj po svojem gorskem svetu kot po svoji morski obali. V jugoslovanskem merilu pa slovenske planine po svoji dostopnosti, urejenosti komunikacij in turistično nadgradnjo ter ne nazadnje po pogojih za izvajanje zimskih športov, dominirajo nad ostalimi gorskimi predeli v naši državi, medtem ko pa slovenska obala predstavlja sorazmerno zelo majhen del celotne jugoslovanske obale. Doslej tega dejstva nismo upoštevali pri usmerjanju investicijske politike v turizmu v naši republiki. Po podatkih Gospodarske zbornice SR Slovenije smo v letih 1962 in 1963 investirali v hotelske nastanitvene kapacitete ob slovenski obali 2,3 milijarde, v podobne objekte v gorskih krajih z letno in zimsko sezono pa okrog milijarde dinarjev. Tako razmerje vlaganj v zadnjem obdobju je opravičljivo, ker smo z obmorskim turizmom na mednarodnem tržišču lažje prodrli. V bodoče pa bo potrebno upoštevati ekonomske prednosti gorskih predelov naše republike. Iz uradnih statističnih podatkov in podatkov materiala, ki smo ga prejeli, izhaja, da je povprečna zasedba kapacitet v obmorskih krajih bila že doslej nad 11 dni nižja od povprečne zasedbe kapacitet v gorskih krajih, ki imajo dve sezoni.

Osnutek 7-letnega plana razvoja turizma v SR Sloveniji predvideva, da leta 1970 povečamo domače nočitve v gorskih krajih za 40,7 %, v obmorskih pa za 30,9 %. Pri inozemskih nočninah pa predvidevamo v gorskih krajih povečanje za 296 % in v obmorskih za 247 %. Z drugimi besedami 925 000 nočnin v gorskih krajih leta 1963 bo treba dvigniti na 2 150 000 nočnin v letu 1970. Pri

predpostavki, da je povprečna zasedba ene postelje 120 dni v letu, bi torej do leta 1970 morali zgraditi v komercialnem gostinstvu, počitniških domovih in zasebnih hišah v gorskih krajih okrog 10 000 novih postelj.

Jasno nam je, da je število teh 10 000 novih postelj tako zaskrbljujoče veliko, da bo to morda osrednji problem študija o razvoju gorskega turizma v Sloveniji. Za uspešno izvajanje take gradbene politike je potreben pravočasen poseg urbanistov in načrtovalcev v kraje, ki prihajajo v poštev za predvideni razvoj, da bi rezervirali površine za tako velika turistična žarišča z vsemi napravami, ki so potrebne za izvajanje zimskih športov. Hkrati ko bomo določali lokacije zelo omejenega števila večjih zimskih centrov, bo treba izbrati in določiti tudi lokacijo za osrednji visokogorski center v višini nad 2000 metrov. Ker bo pa za njegovo izgradnjo potrošen znaten del sredstev, ki jih v naslednjih 7 letih nameravamo investirati v gorski turizem, bosta objekt in njegova lokacija morala ustrezati predvsem naslednjim zahtevam: eksploatacija bi morala biti možna poleti in pozimi; zadostiti bi morali potrebam turista-izletnika in hkrati zahtevam turista, stacioniranega v njem ali v njegovem širšem območju; objekt bi moral ležati v čimvečji bližini slovenskega cestnega križa in novega letališča Brniki; po prirodnih in umetno ustvarjenih pogojih pa bi moral biti na evropski ravni.

Če vse navedeno upoštevamo, nam je že danes povsem jasno, da je ta osrednji visokogorski center možno zgraditi le v triglavskem pogorju. Šele po izgradnji tega osrednjega žarišča bi lahko Slovenija z nekaj večjimi zimskošportnimi centri konkurenčno nastopila na svetovnem turističnem tržišču tudi v zimski sezoni.

Dosedanjemu deviznemu prilivu iz obmorskega turizma bi se s tem pridružil še izdaten devizni priliv v doslej domala mrtvi sezoni. Treba pa je takoj ugotoviti, da bi bila nevarna in tvegana pri tem izključna ali pretežna usmeritev na inozemski turizem, če ne bi imeli za osnovo domačega turističnega potenciala.

Na razpolago imamo nekaj podatkov, ki dokazujejo hitro naraščanje domačega in inozemskega turizma pozimi. Indeks nočnin v zimski sezoni 1963 nasproti sezoni 1961 znaša v Kranjski gori, skupno za domači in inozemski turizem, 124, na Mariborskem Pohorju pa 111. Indeks prevoženih potnikov na žičnicah v zimskih mesecih, januar, februar in marec 1963 nasproti 1961, znaša za Kranjsko goro 144, za Mariborsko Pohorje pa 254. Indeks prodaje smuči vodilne slovenske tovarne samo na slovenskem tržišču v zimi 1963/64 nasproti zimi 1960/61 znaša 345.

Gornji podatki nedvomno kažejo močno tendenco naraščanja in zato lahko za trdno računamo, da bo že število domačih zimskih turistov zadostna baza za izgradnjo predvidenih zimskih centrov. Interes naše družbe za ureditev zimskošportnih centrov pa je opravičljiv tudi zato, ker se bo s tem pričelo avtomatično reševati problem dopustov, ki bi se v perspektivi delili na letne in zimske, kar bi se pozitivno odrazilo v našem celotnem gospodarstvu.

Če je porast domačega zimskega turizma v določeni odvisnosti od kupne moči našega turista, potem je slika inozemskega zimskega turizma precej drugačna. Dotok inozemskih turistov bo v glavnem odvisen od konkurenčnih cen, od kvalitete naših zimsko-turističnih središč in od spretnosti propagande. Ni slučajna bojazen nekaterih avstrijskih in švicarskih strokovnjakov pred konkurenco, k jim preti, če bomo uspeli dvigniti naša zimskošportna središča na evropsko raven. Verjetno so manj občutljivi za naš napredek v obmorskem

turizmu, dočim pa, ker čutijo konkurenco, imamo v zadnjih časih vse več podatkov, kako budno sledijo našim prizadevanjem za dvig tudi te vrste turizma.

Če z ekonomske plati utemeljujemo prednost dvosezonskega turizma, moramo še posebej poudariti dejstvo, da zimski turist po podatkih konference v Rimu potroši dnevno še 20—30 % več, kot letni turist za storitve, ki spadajo k zimskemu turizmu, to je za prevoze z žičnicami, za smučarske šole in za izposojnino smučarske opreme. Sam dan se pa tudi konča dosti prej in je konsumacija v večernih urah popolnoma drugačna kot pri letnem turizmu.

Če te zadnje ugotovitve izrazimo v številkah, bi z uporabo podatkov iz osnutka 7-letnega plana razvoja turizma dobili takle račun. Predvideno število tujih nočnin v gorskih krajih leta 1970 naj bi znašalo 2 150 000. Če od tega predvidevamo samo $\frac{1}{3}$ v zimski sezoni, dobimo 700 000 nočitev. In če vemo, da je dnevna potrošnja inozemskega turista, oziroma če jo planiramo v letu 1970 na 14,3 \$ in da računamo, da znaša prej omenjena povečana potrošnja zimskega turista še dnevno 3,5 \$, dobimo pri 700 000 nočitvah v zimski sezoni za 2 450 000 \$ večji devizni priliv, kot pri istem številu nočnin v letni sezoni.

Iz navedenih skopih podatkov in ugotovitev jasno izstopata dva momenta, ki govorita v prid investiranju v objekte zimskega turizma v gorskih krajih Slovenije. Prvič, investicija v dvosezonske objekte je rentabilnejša od investicije v enosezonske objekte, in drugič, dnevna potrošnja zimskega turista, tako domačega in tujega, je večja kakor potrošnja letnega turista in s tem povečan devizni priliv pri istem fondu nastanitvenih kapacitet.

Predsedujoči Leopold Krese: Hvala lepa. Besedo ima Ivan Gorenc.

Ivan Gorenc: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da spregovorim nekaj besed o domačem turizmu in v zvezi s tem o privatnih turističnih sobah.

Ko ocenjujemo pomen domačega turizma za našo družbo, moramo predvsem poudariti njegovo dvojno vlogo: Prvič, njegovo ekonomsko vrednost in drugič, njegov rekreativni značaj.

Najprej bi se rad nekoliko zadržal na ekonomski vrednosti domačega turizma. Smatram, da ne bi bilo pravilno, če bi domači turizem diferencirali od inozemskega v pogledu njegovega splošnega gospodarskega pomena. Če odštujemo vpliv inozemskega turizma, ki ga ima ta na priliv deviz in na kvaliteto uslug, lahko ugotovimo, da je vpliv obeh vej na gospodarstvo nekega kraja enak. Če pogledamo vlogo domačega turizma v ekonomiki družbe, vidimo, da vpliva na povečanje potrošnje, da pospešuje ustvarjanje tako imenovane turistične industrije in da razvija terciarne dejavnosti.

Podobno kot vpliva inozemski turizem na prelivanje sredstev v večini primerov iz gospodarsko bolj naprednih držav v gospodarsko zaostalejše, enako pomaga domači turizem pri boljši preporazdelitvi narodnega dohodka. S tem bomo tudi do neke mere uspeli zavreti beg iz vasi v mesto. Jasno je, da denar, ki ga potroši turist, ostane na takem področju predvsem zaradi že razvitih terciarnih dejavnosti, se tam naprej obrača in tako pozitivno vpliva na ekonomiko kraja.

Pri ocenjevanju domačega turizma ne smemo pozabiti, da v večini držav turistična dejavnost v veliki meri sloni na bazi domačega turizma. Domači turizem ne smemo zanemariti kot ekonomsko dejavnost že zaradi narave inozemskega turizma, zaradi spremenljivosti povpraševanja po naših turističnih

uslugah v inozemstvu, ki je zelo podvrženo vplivom ekonomskega stanja, politični situaciji in modi ter na drugi strani zaradi neelastičnosti ponudbe turističnih uslug, ki temelje na izgrajenih kapacitetah, ki se ne morejo seliti in prilagoditi toku inozemske potrošnje. Za tujega turista pa bo interesantneje, če se bo srečal z našim človekom še kje drugje, razen z natakarjem in recepcijem.

Rekreativna vloga turizma je splošno znana in priznana. V naših pogojih je kljub temu treba reči o njej nekaj besed. Podatki o tem, da je namreč v Sloveniji izkoristilo svoj dopust izven kraja bivanja komaj 26 % zaposlenih, nikakor niso razveseljivi. Ne bom se zmotil, če trdim, da so bili to predvsem ljudje z višjimi osebnimi dohodki. Kaj storiti, da bo vsaj večina ostalih 74 % odšla na oddih? Jasno je, da lahko govorimo o turizmu šele, ko so zadovoljene osnovne in še nekatere druge življenjske potrebe. Zato bo tudi s tega vidika nujno načeti vprašanje standarda in možnosti, da se rekreacija sploh vrši. S skrajšanjem delovnega časa bomo ustvarili še boljše osnovne pogoje za oddih. S podaljšanjem delovne dobe bomo pa še bolj zaostrili vprašanje obnavljanja življenjskih sil našega človeka. Ustvariti moramo torej še nujni pogoj za večjo rekreacijo, da našemu delavcu omogočimo tak višek kupne moči, da ga bo potrošil tudi za oddih, ne pa, da bo skrajšani delovni čas in dopust uporabil za dodatno delo, da si zagotovi dodatne dohodke. Jasno je, da je pogoj zato v prvi vrsti večja proizvodnost dela, o kateri je bilo že dosti povedanega, pa vendar še vse premalo storjenega.

Smatram, da so razni regresi in dotacije posameznim počitniškim domovom samo začasni ukrep, ki nam sicer trenutno rešuje, hkrati pa zamegljuje situacijo. Danes koristijo te domove in regres v glavnem tisti, ki jim ta ni več niti tako nujno potreben, predvsem pa ne gredo tja tisti, ki ga najbolj potrebujejo. Zato bi kot prvi ukrep morali podpreti akcijo, ki se je ponekod že začela, da se regres izplača delovnemu človeku, ki naj ga izkoristi za odmor, kjer ga hoče.

Mnenja sem, da se bo odvijala borba za večjo proizvodnost dela v celotnem gospodarstvu še naprej in skladno s tem dvigal delavčev standard, tako da mu v bodoče ne bo treba dajati regres. Po drugi strani pa moramo pogledati tudi, kakšna je produktivnost dela v turizmu, kjer je nujno, da rešimo ekonomski položaj gostinstva, hkrati pa z večjo produktivnostjo ustvarimo pogoje za rekreacijo našega delovnega človeka. Če pogledamo, kje se najbolj pozna dvig produktivnosti dela oziroma doseže najhitreje znižanje stroškov, vidimo, da je to pri zasedenosti kapacitet. Podaljšanje sezone ali prehod na 2 sezoni pri zasedenih kapacitetah je enakovreden ukrep, kot v industriji uvajanje druge in tretje izmene. Tukaj pa prvenstveno grešimo in ne iščemo dovolj uporno rezerv, ki jih imamo. Temu botruje neorganiziranost in slaba propaganda v domačem turizmu nasploh, premajhno prizadevanje delovnih organizacij, ozko gledanje ustanoviteljev posameznih počitniških domov na druge goste itd. Očiten primer za to je, kako smo zanemarili propagando v drugih republikah za naše turistične kraje, kar se nam že kaže v občutnem padanju števila nočitev. V zadnjem času poskušamo to popraviti, bo pa preteklo še precej časa, preden bomo spet prišli na staro raven.

Iz gradiva, ki smo ga prejeli, je tudi razvidno, da so bili počitniški domovi zasedeni samo 46 %, če upoštevamo njihovo obratovalno dobo in samo 17,6 %, če računamo razpoložljive kapacitete skozi celo leto. Iz tujih izkušenj pa je znano, da morajo biti taki obrati zasedeni vsaj 80 % v odnosu na dobo obra-

tovanja, če hočemo, da bodo rentabilni. Pri nas torej nastaja izguba, ki jo mora naša družba nekako pokrivati. Izguba pa je dvojna, in sicer ekonomska in na delovni ter življenjski sposobnosti našega človeka. Smatram, da je zato nujno, da se s primernimi ukrepi čimprej preide tudi v počitniških domovih na ekonomski princip poslovanja, kar jih bo sililo k boljšemu izkoriščenju kapacitet. Seveda s tem ne mislim, da so edino počitniški domovi slabo izkoriščeni; tudi na drugih področjih turizma bomo morali poiskati možnosti, da bolje izkoristimo dane pogoje.

V zvezi s tem bi rad spregovoril še nekaj besed o privatnih turističnih sobah. Na tem področju smo naredili že korak naprej, lahko pa še precejšnjega naredimo. Od leta 1955, ko smo imeli v Sloveniji le 489 ležišč v privatnih turističnih sobah, je to število narastlo 1962. leta na 6680. Če ocenimo samo lanskoletno delo turističnih društev, ki so glavni organizatorji te dejavnosti na dveh naših najvažnejših turističnih področjih, vidimo, da so v obmorskih občinah lani pridobili 519 in izboljšali 113 ležišč v privatnih sobah. Za vse to so porabili 113 milijonov dinarjev investicijskih sredstev, torej okoli 218 000 na novo posteljo. Ne glede na to, da so te postelje zasedene samo pol toliko časa, kot hotelske, samo okoli 44 dni, nam vendar ta podatek kaže, da se je investicija izplačala, saj vložimo za pridobitev ene hotelske postelje okoli 2 milijona din. Na Gorenjskem pa so lani usposobili v privatnih sobah 802 ležišči, 475 pa so jih izboljšali. Za to so porabili 128 milijonov din. Če upoštevamo samo nove postelje, so porabili za eno okoli 160 tisoč din.

Vidimo, da lahko s sorazmerno skromnimi sredstvi aktiviramo velike prenočitvene kapacitete in vplivamo na boljšo izkoriščenost ostalih gostinskih kapacitet v kraju. Rizika pri tem ni, kajti krediti bodo vrnjeni v kratkem roku. Našemu pa tudi tujemu turistu omogočimo cenejše prenočevanje, istočasno s tem pa razširjamo bazo turizma; turizem pa razširjamo v kraje, kjer ni velikih hotelskih kapacitet. S privatnimi sobami rešujemo tudi sezonske viške povpraševanja. To pa je še važnejše, če upoštevamo, da za vzdrževanje teh sob ne potrebujemo nobenih kvalificiranih ali sezonskih delavcev, prebivalstvu turističnih krajev pa pomagamo do dodatnega zaslužka. Vidimo, da je to za naš turizem važna dejavnost in jo moramo zato vsestransko podpreti in razvijati.

Za primerjavo navajam podatke o razmerah v sosednji Avstriji. Od skupno 645 000 ležišč so imeli 1962. leta samo 64 000 ležišč ali okoli 10 % v večjih hotelih, 295 000 ali 40 % jih je bilo v privatnih sobah, ostalih 332 000 pa v gostiščih in penzionih, ki imajo do 8 postelj. Pri nas pa je bilo istega leta stanje naslednje: od približno 35 000 postelj jih je bilo v turističnih privatnih sobah 6680 ali 19 %. Vsa ostala ležišča so bila izgrajena v družbenem sektorju in so seveda kot taka polno bremenila družbo pri investicijah in vzdrževanju.

Glede na omenjeno imamo še lepe možnosti za razvoj te vrste dejavnosti. Smatram pa, da jo moramo razvijati smotrno, ker drugače bodo sobe slabo zasedene. Tukaj mislim predvsem na solidno sistematično propagando v drugih republikah, na ustrezno recepcijsko službo, na primerno kontrolo kvalitete teh sob in na organizacijo prehrane in razvedrila, v prvi vrsti na možnost kopanja. Privatne turistične sobe bi morali zato koncentrirati predvsem v krajih, ki izpolnjujejo te pogoje, ob primerni zainteresiranosti vseh krajevnih sil. Če bomo imeli ljudi, ki bodo znali izkoristiti naravne in zgodovinske pogoje, o katerih je govoril prvi popoldanski diskutant, pa sem prepričan, da bo tudi ta oblika turizma uspela.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Viktor Zupančič.

Viktor Zupančič: Tovariši in tovarišice poslanci! Hiter razvoj turizma, kot ga predvideva sedemletni plan, je nujno pogojen tudi z vzporednim razvojem trgovine, proizvodnje in obrti. Delež teh dejavnosti v neposredni turistični potrošnji izraža raven razvitosti turizma ter sposobnost celotnega gospodarskega potenciala za čim večjo absorbiranje denarnih sredstev turistov ter s tem preko turizma povezuje celotni gospodarski učinek.

V dosedanji praksi smo lahko ugotovili, da dejavnost teh panog že dosedaj ni mogla v celoti zadostiti potrebam turistične dejavnosti. Trgovina ni bila vedno dovolj dinamična in sposobna, da bi zadovoljila potrebe v glavni sezoni v turističnih centrih. Trgovske gospodarske organizacije in komune so premalo storile za to, da bi se v turističnih krajih gradile dovolj velike kapacitete trgovskih lokalov, premalo so prilagajale čas poslovanja turističnim potrebam ter premalo skrbele za založenost trgovine z ustreznim asortimentom. Tako ni bilo malo primerov, da inozemski turist ni imel možnosti potrošiti denarja, ki ga je namenil za bivanje pri nas.

Plan razvoja trgovine se bo moral v celoti prilagoditi tudi potrebam turizma. Potrebno bi bilo, da se trgovska mreža za potrebe turizma ne razvija samo v naseljenih turističnih krajih, temveč tudi ob močnejših prometnih žilah in križiščih, na obmejnih prehodih, zlasti pa v sestavi postaj, motelov in podobno. Prodajo je treba organizirati tudi na kopališčih, sprehajališčih in turističnih taborih. Na vseh teh mestih imajo turisti različne potrebe, od sladoleda, sadja, razglednic, tobačnih izdelkov, hladnih pijač vseh vrst, do vrste drugih predmetov dnevne potrošnje. Trgovino bi bilo potrebno opremiti tudi s tehničnimi napravami, s hladilnimi napravami, s prevoznimi sredstvi itd.

V turističnih centrih bo potrebno usmeriti investicije v trgovino, v izgradnjo samopostrežnih trgovin, v katerih je mogoče organizirati boljše postrežbo in večjo izbiro. Pri izgradnji nekaterih turističnih objektov bi lahko sodelovala tudi trgovska podjetja tako, da bi se v večjih objektih zgradili manjši lokali, v katerih bi se prodajali razni predmeti, spominki, razglednice, v objektih, ki so oddaljeni od turističnih centrov, kot so na primer nekatera zdravilišča, pa tudi ostali predmeti, ki jih potrebuje turist vsak dan.

Tak poskus se je dobro obnesel v zdravilišču Šmarješke Toplice, ki je v majhnem prostoru organiziralo samopostrežno trgovino in v njem napravilo v 1963. letu 16 milijonov din prometa. V tem pogledu bodo morali odigrati večjo vlogo tudi sami kolektivi večjih turističnih objektov, sama proizvajalna podjetja pa lahko tudi veliko prispevajo k reševanju tega problema z odpiranjem svojih trgovin v teh centrih. To velja enako za gospodarske organizacije industrije kot kmetijstva.

Za uspešen razvoj turizma so potrebne tudi nekatere dobro razvite panoge industrije, ki proizvajajo izdelke, zanimive neposredno za turiste, predvsem industrija prehrabnih artiklov, industrija pijač in proizvodnja izdelkov, ki imajo spominsko vrednost za turiste. Doslej je v glavni turistični sezoni mnogokrat primanjkovalo piva, sadnih sokov, raznih konserviranih izdelkov prehrabne industrije itd. Nujno bi bilo zato zagotoviti investicijska sredstva za izgradnjo takih kapacitet predelovalne industrije, zlasti prehrabne industrije, ki bi bile v stanju zadostiti povpraševanju po teh proizvodih.

Predelovalna industrija bi morala proučiti možnosti priprave prehrabnih artiklov za gostinske obrate, kot je konserviranje nekaterih kmetijskih pridel-

kov, zelenjave, sadja; izdelavo zadostnih količin kvalitetnih mesnih izdelkov in boljšo preskrbo z ribami v turističnih krajih in tako naprej. Tudi kapacitete naših pekarn so bile dostikrat v glavni turistični sezoni premajhne, kar bo v naslednjem obdobju nujno povečati in poskrbeti za večjo in kvalitetnejšo izbiro kruha in peciva.

Pomembno vlogo pri izboljšanju turističnih pogojev ima obrtna dejavnost. Kapacitete naše obrti ne zadostujejo niti za potrebe domačega prebivalstva, kaj šele v turistični sezoni, ko se povpraševanje po takih uslugah skoraj podvoji, tako je npr. v Slovenji lansko leto prenočevalo okrog 1 milijon turistov, od tega 340 000 tujih, to je dvakrat toliko kot ima Ljubljana prebivalcev, k temu je treba dodati okrog 1 900 000 tujih in domačih turistov, ki so šli skozi Slovenijo na dopust v druge kraje naše države in 1 500 000 prestopov meje v okviru maloobmejnega prometa ter veliko število izletniških turistov. Te številke nam zgovorno pričajo, da takšna moderna občasna selitev velikega števila ljudi, razumljivo postavlja pred vsako turistično deželo vrsto problemov, ki so povezani z zadovoljevanjem vsakodnevnih potreb turista. Zato nam posebno v glavni turistični sezoni v obmorskih in drugih močnejše razvitih turističnih krajih primanjkuje skoraj vseh vrst uslug obrtne dejavnosti oziroma so obstoječe kapacitete veliko premajhne, da bi mogle hitro in kar je posebno važno, na dostojni kulturni in strokovni ravni kriti tako velike potrebe.

Poleg vseh vrst klasičnih obrtnih storitev za osebno potrebo gostov in najnujnejših popravil osebne garderobe, ki so že brez turističnih potreb deficitarne, prinaša nagli razvoj tehnike in nove oblike življenja s seboj zahteve po celi vrsti novih obrti podobnih dejavnosti, ki so pri nas šele v razvoju ali pa jih sploh še nimamo.

V letu 1963 je prišlo čez mejne prehode v Slovenijo 1 250 000 tujih motornih vozil. Mi pa nimamo ob avto cesti od Škofljice pa skoraj do Zagreba niti najmanjše mehanične delavnice, bodisi v sklopu bencinske črpalke ali bifeja, da bi si lahko dali turisti popraviti manjše okvare.

Vedno večje potrebe se kažejo tudi po servisih za popravilo najrazličnejših aparatov, tranzistorjev, fotoaparatom, kinokamer, brivskih aparatov, popravila športnih rekvizitov in še vrsto tehničnih pripomočkov, ki jih nosi s seboj tuji turist. V turističnih krajih primanjkuje tudi šiviljske in krojaške obrti, frizersko-brivskih obratov, kemičnih čistilnic, taksijev, nosačev ter organizacij, ki bi organizirale izposojevanje čolnov in drugih športnih pripomočkov. Nekatere od teh dejavnosti bi brez dvoma lahko organizirala sama gostinska podjetja; v glavnem pa bi to morala postati naloga komun, turističnih društev ter nekaterih gospodarskih organizacij, kot so Petrol in podobno. Komuna in komunalne banke bodo morale pri nadaljnjem razvoju turizma nameniti tudi sredstva za razvoj teh dejavnosti.

Poleg takih velikih potreb in možnosti razvoja obrti na področju turizma pa bi rad opozoril še na eno važno dejavnost, ki je tesno povezana s turizmom, to je proizvodnja in prodaja spominkov. Spominkarstvo je v razvitih turističnih deželah zastopano z 10 in več odstotki v turističnem prometu, pri nas pa komaj s 5 %. Slovenija ima glede tega že kar staro tradicijo, kot je to na ribniškem področju, na idrijskem, škofjeloškem, v Beli krajini in še drugod. Na teh področjih so zelo ugodni pogoji za proizvodnjo teh izdelkov na obrtni kot industrijski način.

Na idrijskem področju so v letu 1963 izdelali in prodali čipkarskih izdelkov v vrednosti 160 milijonov din, od tega je bilo prodano v inozemstvo 95 %.

V proizvodnjo je vključenih okrog 3000 ljudi, ki delajo delno oziroma večinoma na domu. Taka oblika proizvodnje je za nekatere pasivnejše kraje zelo koristna, saj se z njo lahko zaposli veliko število ljudi posebno v zimski sezoni. Treba bo pa posvetiti več pozornosti kvaliteti proizvodnje teh izdelkov domače obrti, ker se na tržišču opaža vedno več slabih izdelkov. Zato bi bilo nujno, da se daje večji poudarek kulturni in estetski plati pri izdelavi spominkov. Naš odbor je bilo celo mnenja, da bi moral biti za to poseben organ, ki bi se ukvarjal s kvaliteto proizvodnje, skrbel za strokovni dvig potrebnih kadrov in dajal nove pobude za izdelavo takih spominkov, ki ponazarjajo posamezne kraje in običaje.

Nujno je, da se tudi trgovina s spominki še bolj vključi v organizacijo proizvodnje, kakor to ponekod že poskuša. Trgovsko podjetje Dom in druga bi morala čimprej urediti prodajo spominkov tujim turistom na 20 % popust, saj se tudi preko tega poveča dotok deviz.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima tovarišica Tončka Rebek.

Tončka Rebek: Tovarišice in tovariši poslanci! Pri obravnavi perspektivnega razvoja turizma je skoraj nujno upoštevati skladnost razvoja turizma z razvojem nekaterih vrst živilske stroke, lahko pa rečemo tudi industrije. Važno vlogo pri tem razvoju imajo izdelki iz moke, zlasti najosnovnejši prehranski artikel, kruh. V perspektivnem planu je predvideno pet tovrstnih podjetij v Sloveniji, ki bi se naj ukvarjale s predelavo vseh vrst žit za široko potrošnjo in ki imajo v svojem sklopu obrate za predelavo moke v kruh in pecivo.

Utrditev teh podjetij narekujejo potrebe in ekonomski pogoji na teh področjih. Po planu, ki je bil vključen že v zvezni plan 1959—1963, pripravilo pa ga je bivše zvezno združenje za predelavo in proizvodnjo moke, se ta program uresničuje. V Sloveniji posluje pet pooblaščenih podjetij, ki se med drugim ukvarjajo tudi s predelavo moke v kruh in pecivo. To so: »Žito« Ljubljana z obrati, »Mlin-testenine« Maribor, »Mlinotest« Ajdovščina, »Pomurska« Murska Sobota in »Veležitar« Celje.

Potrošnja belih žit v Jugoslaviji je med največjimi na svetu, saj znaša 216 kg na prebivalca, v Slovenji znaša 157 kg, medtem ko znaša v ZDA od 52 do 60 kg, v zahodni Evropi pa od 60 do 90 kg na prebivalca. V kalorični vrednosti prehrane so žitarice udeležene v Jugoslaviji s 56 %, v Sloveniji pa z okrog 40 %. Poleg tradicije v predelavi žitnih prehrambenih izdelkov je osnovni razlog še vedno rastoča potrošnja hranil iz moke ter neustrezno razmerje med ceno moke in ceno kruha na eni strani in večino ostalih vrst hrane na drugi strani.

Predvideti je, da bo potrošnja izdelkov iz žit v naslednjih letih nekoliko padla. Vendar še bo kljub temu povečala potrošnja izdelkov iz moke, ki so bili industrijsko predelani v pekarnah. Povečanje industrijske predelave moke v kruh nujno narekuje povečanje proizvodnih kapacitet, hkrati pa s povečanjem turizma še razširitev asortimenta predelave v manjše oblike, to je pecivo. Vse do leta 1964 v Sloveniji nismo imeli industrijskih pekarn, razen v Mariboru, kjer je začela obratovati v začetku tega leta; v Ljubljani pa pričakujemo začetek obratovanja nove industrijske pekarnice v tem letu. Vse ostale pekarnice so izrazito obrtne.

Po razpoložljivih podatkih iz leta 1961 je bilo v Sloveniji 276 družbenih in 107 privatnih pekarn. Družbeni sektor je zaposloval okrog 2300 delavcev, pri-

vatni pa okrog 260 delavcev. Družbeni sektor je proizvajal 95 %, privatni pa 5 % kruha.

Od potrošene količine moke je bilo predelano v 1952. letu 26 % v kruh in pecivo, v letu 1960 pa že 50 %. Po podatkih statističnega godišnjaka SFRJ za leto 1962 pa je bilo v Sloveniji predelano v kruh in pecivo že 54 % prodane moke. To pomeni, da je prodaja kruha v Sloveniji v razdobju 1952—1962 narasla od 31 000 ton dnevno v letu 1952 na 97 000 ton v letu 1962, ali za 313 %, ki kaže še nadaljnjo tendenco porasta.

Zaradi minimalnih investicij v pekarstvu v preteklem desetletju sedanje pekarne količinsko ne zadovoljujejo potreb. Maksimalna obremenitev pekarn in primitivnost proizvodnih sredstev so marsikje vzrok slabi kvaliteti kruha. Zaradi težkih pogojev dela in pa zaradi zelo slabih higienskih pogojev ter zaradi nesorazmernih nizkih osebnih dohodkov pekarskih delavcev, morajo reševati podjetja kadrovsko problematiko z nekvalificirano delovno silo, ker je dotok mladih delavcev v to stroko zaradi težkih delovnih pogojev minimalen.

V zadnjih letih je imenovanih pet podjetij pričelo intenzivno delati na razvoju pekarstva. Ta usmeritev je pozitivna zato, ker bo izgradnja sodobnejših in modernejših pekarn znižala stroške proizvodnje kruha, delovni in higienski pogoji delavcev se bodo izboljšali, odpirajo se pa tudi nove možnosti za razširitev asortimenta in izboljšanje kvalitete kruha. S koncentracijo sredstev v teh podjetjih so ustvarjene večje možnosti za hitrejši razvoj pekarstva v primerjavi z malimi pekarskimi podjetji. Pri tem je važno omeniti dejstvo, da so ta mala podjetja kot komunalna podjetja bila deležna raznih olajšav pri prispevku iz dohodka, obrestnih merah itd.; v sklopu večjih podjetij pa morajo plačevati te obveznosti, kar neugodno vpliva na predvideni razvoj, saj se kažejo tendence k dezintegraciji. Tem podjetjem je zato potrebno zagotoviti vsaj enake obveznosti, kot so jih imela poprej, če hočemo doseči napredek in smotre integracije ter jim omogočiti ustvarjanje večjih sredstev, kot so jih lahko ustvarjali do sedaj. Rezultati skupnega vlaganja pa se že kažejo.

Glede na to, da je pekarstvo v Slovenskem primorju med zelo zaostalimi, ne bo mogoče rešiti vseh problemov s sredstvi podjetij in komun, ker so potrebe po novih kapacitetah izdelave kruha prevelike. Menim, da je mnogo lažje reševati te probleme gospodarsko močnejšim komunam, kot na primer Mariboru, Ljubljani, Celju in Kranju, kot pa v komunah s slabšo gospodarsko močjo, kot na primer Ilirski Bistrici, Postojni, Sežani, Tolminu, Ajdovščini, Izoli in Idriji.

Po drugi strani se postavlja tudi vprašanje življenjske ravni delavcev te stroke, ki delajo stalno ponoči, ob nedeljah, praznikih, v sezoni pa skoraj brez počitka. Nerešena so tudi vprašanja ukinitve nočnega in nadurnega dela, prehoda na 42-urni delovnik, izgradnje stanovanj itd. O teh problemih se je do sedaj zelo malo razpravljalo in še manj napravilo na našem področju. Zato je nujno, da se tudi merodajni republiški činitelji zainteresirajo za te potrebe in da se pristopi k saniranju pekarstva, kolikor to dopuščajo možnosti. Prav to narekujejo potrebe turizma ob rastočih turističnih objektih na našem področju, ker ne obstoja samo tranzitni turizem, temveč je veliko realnih možnosti za turizem skozi vse leto. Mogoče bi se le dalo v okviru sredstev, ki se dajejo za turizem, vsaj del uporabiti za modernizacijo pekarstva, saj je tovrstna panoga tesno povezana z uspešnim razvojem turizma na našem področju.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Franc Leskovec.

Franc Leskovec: Tovarišice in tovariši poslanci! V razpravi o današnji temi bi rad sodeloval z nekaj mislimi v zvezi s perečim problemom kadra v gostinstvu, še posebej v hotelirstvu, predvsem sezonskem.

Iz materiala, ki smo ga prejeli, je razvidno, da je stanje kadra v gostinstvu nezadovoljivo, še posebej pa povzroča tako stanje skrb, če hočemo v gostinstvu in turizmu doseči to, kar predvideva osnutek sedemletnega plana in če hočemo, da bo družba od te panoge imela take koristi, kot jih lahko ima. Zgolj investicije v objekte nam gotovo ne bodo dale zaželenih rezultatov, če ne bo hkrati z njimi rasel tudi ustrezen gostinski kader in to po številu in po kvaliteti, pri čemer je treba dohiteti tudi zamujeno, če hočemo, da bo kvaliteta gostinskih uslug ustrezala sodobnim zahtevam. Da bi zadostili rastočim potrebam, ni dovolj samo urediti vse probleme šolanja gostinskega kadra in dopolnilnega izobraževanja na delovnem mestu, temveč je treba najprej ustvariti take pogoje, da bo ta panoga sploh postala interesantna za mlade ljudi, kar doslej ni bila.

Predvsem gre za nekatera materialna vprašanja, ki jih ne bo težko rešiti, če se našemu gostinstvu, predvsem hotelirstvu in turizmu v ekonomskem sistemu da tisto mesto, ki mu glede na pomembnost tudi gre. V sedanjih pogojih neenakopravnosti in do pred časa še zapostavljenja te panoge, ko je mladina imela možnost zaposlovanja na nešteti, zanjo zaradi delovnih pogojev in tudi materialne stimulacije, bolj interesantnih področjih gospodarstva, stanje z delovno silo ni moglo biti drugačno, kot je. Navedel bom primer piranske občine, kjer so v preteklem letu med učenci osmih razredov osemletk razpisali anketo o tem, kdo se želi zaposliti v gostinstvu, pa se ni javil niti eden. Enako ali vsaj podobno gledanje je tudi drugod. Zaradi takih pogojev je v tej panogi tudi izredno velika fluktuacija, saj je npr. od vseh po vojni za gostinstvo izšolanih kadrov po nekih ocenah odšlo v druge panoge okrog 70 % tega kadra.

Eden od vzrokov za slab dotok delovne sile v gostinstvo so osebni dohodki, kar velja še posebej za sezonske delovne organizacije. Podatki govore, da osebni dohodki v tej panogi zaostajajo za povprečjem osebnih dohodkov v gospodarstvu še vedno za 12 %, čeprav so se v zadnjih letih sorazmerno precej dvignili, kar kaže, da je bilo stanje v prejšnjih letih še slabše. Tega dejstva bistveno ne spremeni niti okoliščina, da nekateri sicer precej zaslužijo pri napitnini, saj je te deležen samo del gostinskega kadra. Tako stanje tudi ne vodi k temu, da bi se v večjih gostinskih organizacijah zaposlovali ljudje z visokošolsko izobrazbo, predvsem ekonomisti in pravniki.

Majhna masa sredstev za osebne dohodke tudi ne stimulira zaposlenih h kvalitetnejšemu delu, ker dobijo osnovne dohodke tudi, če so usluge nekoliko slabše. Masa osebnih dohodkov bi morala biti tolika, da bi bilo dobro kvalitetno delo in večja produktivnost dela tudi v redu nagrajeno, tako da bi materialna stimulacija res vplivala na boljše delo. Zaradi majhne materialne zainteresiranosti tudi samoupravljanje v teh delovnih kolektivih ne more močnejše zaživeti, še posebej, če upoštevamo, da so tudi ostala sredstva, s katerimi gospodarijo številni kolektivi, majhna. Zato tudi ni slučajno, da je izdelava statutov gostinskih delovnih organizacij med vsemi ostalimi panogami prav med zadnjimi.

Drug problem, ki je ponekod celo težji od prejšnjega, je pomanjkanje stanovanj za gostinske delavce. Sredstva, ki so ostajala kolektivom v ta namen, so bila tako minimalna, da so reševali lahko le najnujnejše primere, marsikje pa niti teh ne. Tako je teža tega vprašanja večinoma visela na občinah; kakšne pa so možnosti teh, je vsem znano. Ponekod so gostinski kolektivi skušali sta-

novanjsko stisko reševati s tem, da so svoje člane ob minimalni najemnimi nastanjevali po turističnih sobah in s tem manjšali že tako pičel sobni fond in dohodke svoje organizacije. Bili pa so tudi primeri, da so posamezna vodstva gostinskih organizacij smatrala, da je za nižje kvalificiran kader dobro vsako, še tako neprimerno stanovanje, čeprav so ponekod razpolagali s sredstvi, s katerimi bi te pogoje lahko vsaj delno izboljšali.

Tretja stvar, ki dela težave sezonskim gostinskim organizacijam, je neurejeno vprašanje sezonskih delavcev. Problem je v tem, da za sezonsko zaposlene ni urejeno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje. Ti ljudje, ki so za gostinske organizacije v času sezone nenadomestljivi, delajo v sezoni tudi po 12 do 16 ur dnevno, za kar prejemaajo tudi osebne dohodke, od katerih se odvajajo vse dajatve socialnemu zavarovanju, ne prizna pa se jim čas, ki so ga opravili v teku sezone preko rednih delovnih ur, v delovni staž. Pri tem gre večinoma za nižje kvalificiran kader, ki ga gostinske organizacije priučujejo na posebnih tečajih za opravljanje manj zahtevnih del in za ta namen porabijo določena finančna sredstva, ki pa so dostikrat naložena za kratko dobo, ker je fluktuacija zaradi opisanega razloga med temi ljudmi zelo velika. Čim se jim ponudi priložnost stalnejše zaposlitve, zapustijo gostinstvo, na njihova mesta pa je treba iskati nove in jih ponovno priučevati. Da bi se sezonska delovna sila bolj ustalila, iščejo ponekod rešitev v tem, da bi ustanavljali manjša obratna podjetja, v katerih bi ti ljudje bili zaposleni v času nesezone, v sezoni pa bi ta podjetja spet zaprli. Drugod poskušajo s tem, da si sezonsko delovno silo izposojajo, predvsem iz obmorskih krajev v zimsko-turistične, pri čemer nastopa problem nastanitve teh ljudi. Kako se bodo ti poskusi obnesli, se bo še pokazalo, na vsak način bi pa bilo treba proučiti vprašanje priznanja vsega opravljenega dela v času sezone v delovno dobo, ker bi s tem le dosegli večjo navezanost sezoncev na stalnejše delo v gostinstvu.

Ko govorimo o problemih kadrov v gostinstvu in ko to obravnavamo z materialne plati, ni mogoče mimo tega, da ne bi omenili tudi potreb po gostinskih kadrih z visokošolsko izobrazbo. Dokler se je na gostinstvo in turizem gledalo kot na malo pomembno, tretjerazredno panogo, tudi ni bilo čutiti potreb po takem kadru, največkrat pa smo se zadovoljili s tem, da smo statistično prikazovali, koliko visoko kvalificiranega kadra imamo. Te številke bi še nekako zadovoljevale, če bi res ves ta kader tako kvalifikacijo imel. Znano pa je, da je velik del kadra, ki se šteje kot visoko kvalificiran, tako izkazan le zaradi takega tretiranja po kategorizaciji delovnih mest v pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov. Med tako imenovanimi uslužbenci pa je še takih malo. Po razpoložljivih podatkih je v SR Sloveniji v vseh večjih gostinskih organizacijah med vodilnimi uslužbenci samo eden, ki ima visokošolsko izobrazbo; nekaj boljša je situacija v turističnih organizacijah. Že današnje, predvsem pa bodoče potrebe v našem gostinstvu terjajo večje število kadrov z visokošolsko izobrazbo. Bolj točne analize o teh potrebah ni, ocenjuje se, da bi v nekaj naslednjih letih že potrebovali vsaj 30 takih kadrov, od tega večinoma ekonomistov, nekaj pa pravnikov.

Celotno gostinstvo trenutno štipendira 91 ljudi, od tega pa samo 2 na visokih šolah, 9 na višjih, vse ostalo pa je na raznih srednjih šolah. Od vseh 91 štipendistov jih je le 10, ki so bili že doslej zaposleni v gostinstvu, vsi ostali so novi in je vprašanje, koliko od teh se bo zaposlilo po končanem šolanju v gostinstvu, predvsem tistih, ki študirajo na ekonomskih šolah, ker se je že dosedaj

dogajalo, da so zaradi boljših materialnih pogojev odhajali v druge gospodarske panoge.

Na drugi strani pa je tudi v gostinskih kolektivih izredna konservativnost v pogledu zaposlovanja ljudi z visoko izobrazbo. Kolektivi se jih namreč krčevito branijo iz strahu, da jih bodo morali drago plačevati in bo drugim ostalo manj, nekateri posamezniki pa se jih otepajo iz bojazni za lastna vodilna delovna mesta. Republiška gospodarska zbornica je v zadnjih treh letih prav za potrebe gostinstva štipendirala na fakultetah 6 ljudi, ki pa jih potem noben kolektiv ni hotel sprejeti in so se zaposlili drugod.

Razlog za tako stanje je tudi v dosedanji zastareli notranji organizaciji gostinskih podjetij, ko delovna mesta z visokošolsko izobrazbo sploh niso predvidena, tako da sedaj marsikje niti ne vedo, na kakšna mesta bi jih dali, čeprav npr. nikjer nimajo organizirane dobre analitske službe. Ta bi lahko bila skupna tudi za več gostinskih organizacij in bi lahko prav na vprašanju dobrega gospodarjenja veliko napravila. Z ureditvijo pogojev gospodarjenja gostinskih organizacij, ko bodo te razpolagale z večjimi sredstvi, bo to postala nujna potreba in rentabilna naložba.

Ko že govorimo o materialnih problemih gostinstva v zvezi s kadri, bi omenil še to, da ni dovolj, če imamo določeno število šol za gostinske delavce; važno je, česa se lahko v njih naučijo. To pa ni odvisno samo od učnega programa, ampak v veliki meri od sodobne opremljenosti šol. Ta pa vemo, da večinoma ne ustreza niti sedanjim, še manj pa perspektivnim potrebam po kvalitetnem kadru. Zato je potrebno sistem financiranja tega šolstva urediti tako, da bodo na razpolago zadostna sredstva za moderno, sodobno šolanje gostinskih kadrov.

Če eliminiramo vse subjektivne vzroke, ki ovirajo dotok kadra z visokošolsko izobrazbo, tega vprašanja še vedno ne bomo rešili, če se pogoji gospodarjenja ne spremenijo. Tako stanje bo vse dotlej, dokler bodo druge gospodarske panoge nudile boljše pogoje dela, višje osebne dohodke, stanovanja in podobno. To velja v enaki meri za ves kader v gostinstvu.

Perspektivni program razvoja turizma in gostinstva narekuje potrebo po okrog 1700 novih gostinskih delavcih letno, od tega jih mora polovica imeti ustrezno šolsko izobrazbo. Nemogoče si je zamišljati rešitev te naloge, če se gledanje in tretiranje gostinstva bistveno ne spremeni, tako da se bodo ljudje zanj šolali in v njem zaposlovali z enakim interesom, kot v drugih panogah gospodarstva. Sedanja nizka akumulativnost večine gostinskih organizacij to preprečuje. Investicijskih sredstev ne smemo vlagati samo v objekte, temveč vzporedno tudi v šolanje kadrov, stanovanja itd., sicer bomo imeli lepe nove objekte brez ustreznega kadra. Takšne investicije pa so že vnaprej obsojene na slabo rentabilnost, čeprav od njih veliko pričakujemo.

Predložena resolucija nakazuje ustrezno rešitev teh problemov s tem, da se da gostinstvu ustrezno mesto v našem gospodarskem sistemu, kot mu tudi glede na njegovo pomembnost gre, zato se z njeno vsebino v celoti strinjam.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima Tomaž Tomažič.

Tomaž Tomažič: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da zelo na kratko omenim vprašanje, ki tare predvsem gostinska in trgovska podjetja v obmejnih področjih.

Za obmejna mesta in okraje je značilno, da jih obiskujejo v večji meri prehodni tuji gostje, ki se tam zadržujejo le malo časa. Čeprav je znaten devizni priliv ustvarjen od teh prehodnih gostov, vprašanje devizne participacije po dosedanjih veljavnih predpisih ni ugodno rešeno. Glede gostinskih uslug, ki jih gostinska podjetja nudijo tujcem, bi morala biti navodila v zvezi z osnovo, od katere imajo pravico zahtevati devizno participacijo, drugače formulirana.

Po sedaj veljavnih predpisih imajo pravico zahtevati to participacijo samo od nočitev in penzijskih ter drugih storitev, kot so likanje, krpanje in podobno, nimajo pa pravice zahtevati participacije za prehrambene usluge. Po pojasnilu glavne centrale Narodne banke pridejo za participacijo v poštev samo storitve rednim gostom; prehrana mora torej biti vezana na nočnino. Zaradi tega ogromno gostinskih storitev ne pride v poštev za obračun te participacije.

Bančni predpisi glede uveljavljanja te pravice naj bi se tudi poenostavili, tako da bi gostinska podjetja predlagala spiske faktur za gostinske storitve tujim gostom le z naslednjimi rubrikami: tekoča številka, številka in datum fakture, znesek fakture in država. Odpadlo pa naj bi vpisovanje imena in priimka tujega gosta ter vpisovanje številke potnega lista. Nadalje naj bi se gostinskim obratom, ki imajo le malo število tujih nočitev, dovolilo, da predlagajo banki spiske faktur in preglede o pritožni devizni kvartalno, ne pa mesečno, kot doslej.

Na koncu sem še mnenja, da bi se morala priznati devizna participacija tudi trgovskim podjetjem, ki prodajajo blago za devize, enako kot sicer v primeru izvoza blaga.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima Vida Vajd.

Vida Vajd: Tovariši in tovarišice poslanci! Ob obravnavanju turizma in gostinstva v Sloveniji želim spregovoriti še nekaj besed o politiki investiranja in o pogojih gospodarjenja na tem področju s posebnim ozirom na hotelirstvo.

Navedbe in ugotovitve, ki jih bom navedla v svoji razpravi, so več ali manj znana dejstva, podkrepjena še z ugotovitvami na terenu, ki jih je zbral odbor za splošna gospodarska vprašanja, ko je obiskal občine: Ljubljano-Center, Piran, Radovljico in Jesenice, ter ob tej priložnosti analiziral tudi stanje nekaterih hotelov na teh območjih.

Ocena o tem, kakšno je trenutno stanje na področju turizma, je ta, da je panoga dezinvestirana tako glede objektov, opreme in naprav, kakor tudi glede kadrov. Zato bodo za nadaljnji uspešni razvoj te dejavnosti neobhodno potrebna znatna investicijska vlaganja. Vendar lahko takoj tudi ugotovimo, da ob sedanjih pogojih gospodarjenja in politiki investiranja ne moremo pričakovati bistvenih izboljšav v tem pogledu.

Eden izmed faktorjev, ki nedvomno vpliva na to, kako se na turizem in gostinstvo gleda v našem celotnem gospodarskem sistemu, je, da se panogo obravnava kot negospodarsko, terciarno področje. Prenehati bi zato bilo treba s takšnim obravnavanjem te dejavnosti in jo upoštevati, z vsemi posledicami, kot gospodarsko panogo.

Mislím, da ni treba posebej poudarjati in naštevati, kakšen je ravno prispevek turizma in gostinstva celotnemu gospodarstvu. Položaj, ki ga ima trenutno ta panoga, vpliva nespodbudno na delovne kolektive in njih delo, hkrati pa tudi bistveno vpliva na politiko investiranja.

Zelo donosno področje gostinstva predstavlja nedvomno hotelirstvo, ki se ga še zmeraj obravnava skupno s celotno gostinsko dejavnostjo. Hotelirstvo predstavlja zunaj v svetu posebno oziroma ločeno vrst gostinskega obrata. Mislim, da ne bi bilo odveč, če bi tudi pri nas hotelom priznali takšen položaj in jih upoštevali kot komercialno dejavnost; posebno še ob ugotovitvi, da večini inozemskih turistov ravno hotel predstavlja tisto obliko nastanitve, kjer si želijo ob solidnih uslugah prebiti svoj oddih. In kakšno je sedanje stanje naših hotelov? Pri večini, posebno pri hotelih starejšega tipa, je iztrošenost obstoječih objektov velika, tudi 50—60 %. Novograjeni hoteli pa s svojimi kapacitetami ne zadostujejo za vedno večji vsakoletni dotok gostov.

Iz tega sledi, da je treba zastarele objekte obnoviti in graditi še nove kapacitete. Vsem tem objektom pa dati tudi takšno obliko, ki bo ustrezala zahtevam in standardu današnjih gostov. Ob tem se bo gotovo postavilo vprašanje, če bo novi posteljni fond v zadostni meri izkoriščen. Ta bojazen, predvsem za hotele, je nepotrebna. Hotel Slon v Ljubljani ima letno izkoriščenost 69—72 %, medtem ko je rentabilna izkoriščenost v inozemstvu že pri 50 %. Ali Park hotel na Bledu, ki ima kot sezonski hotel izkoriščenost 34 %, v svetovnem merilu pa se šteje, da je pri tovrstnih hotelih realna izkoriščenost že pri 30 %.

Da se ne bom omejila samo na potrebe v hotelirstvu, bi poudarila tudi važnost izgradnje turističnih centrov, v katerih se povezujejo še ostale dejavnosti, ki so tudi nujne in potrebne za razvoj turizma. Prav tako pa je treba pri financiranju investicij upoštevati potrebe standarda osebja, ki je zaposleno v gostinstvu, predvsem sredstva za stanovanja in njihovo šolanje.

Glede na to, da je v perspektivnem planu razvoja turizma in gostinstva predviden izreden nagel vzpon turističnega prometa, ki je pogojen z izgradnjo potrebnih zmogljivosti, je nujno, da se gospodarskim organizacijam gostinstva omogoči, da bodo same nosilci izgradnje objektov. Panoga bo lahko v tej smeri prosperirala le tedaj, če se ji bodo zagotovili takšni pogoji, da bo lahko ekonomsko in akumulativno poslovala. Ob zdajšnjih pogojih gospodarjenja gostinske organizacije skorajda nimajo lastnih sredstev za financiranje investicij. Podatki bilanc večine hotelov kažejo, da so sredstva na skladih za reprodukcijo iz leta v leto v upadanju in so marsikje le simbolična. Kakšna je v tem primeru kreditna sposobnost gospodarskih organizacij, ni potrebno posebej omenjati. To naj še podkrepim s tem, da je v zadnjih sedmih letih od skupnih investicijskih vlaganj v gostinstvo bilo le 18 % lastne udeležbe s strani gostinskih gospodarskih organizacij.

Kot investitorji so v večini primerov nastopale občine, pri čemer pa ni bilo mogoče zaslediti, da so ta vlaganja potekala načrtno in programsko. Takšne investicije, če jih lahko imenujem politične investicije, so bile kampanjske. Roki, ki so bili postavljeni za izvršitev investicij, so bili izredno kratki, tako da v mnogih primerih tudi ni bilo mogoče izdelati dokončnih gradbenih načrtov. Vsi ti momenti so potem vplivali na to, da se je gradnja takega objekta do končne faze še znatno podražila. V ilustracijo tega navajam, do so bile zaradi podražitev investicije v turistične in gostinske objekte na področju Slovenije v letu 1962/1963 presežene za 1 657 000 000 din. Po drugi strani pa bi omenila primer hotela Union v Ljubljani, ki ima že precej časa pripravljene in izdelane načrte za obnove in dograditev hotela, ki temelji na realnih pokazateljih, kolektiv se pa zaman trudi že nekaj let, da bi dobil potrebna kreditna sredstva vsaj za prvo fazo gradnje. Takšen način financiranja investicij prav gotovo ni spodbuden za gospodarske organizacije, hkrati pa povzroča,

da se vedno bolj večja vloga občine pri urejanju in usmerjanju nadaljnega razvoja. Ne mislim s tem kritizirati ali poudarjati nepravilnost takšnega načina, nasprotno, hočem celo poudariti, da so posamezne občine doslej vložile maksimalna sredstva v to panogo. Vse to je namreč odraz pogojev in razmer na posameznih teritorijih in spričo tega res ni bilo mogoče drugače postopati, če smo hoteli, da se je sploh kaj investiralo. Vendar pa takšen način investicijskih vlaganj sedaj, ko vse bazira na ekonomski in rentabilnostni računici, ni na mestu.

Prav tako so kreditni pogoji za gostinsko dejavnost takšni, da jih panoga enostavno ne prenese. Le-ti bi morali biti taki, da bi ustrezali ekonomskim posebnostim turizma in gostinstva. Sedanji šablonski kriteriji za izračun rentabilnosti objektov v turizmu in gostinstvu naravnost silijo investitorje v ne-realnost predvidevanj, in ne samo to, ti kriteriji zelo odstopajo od tistih, ki jih imajo na primer industrijske panoge. Neustrezni so tudi odplačilni roki anuitet.

Izkušnje pri izgradnji gostinskih obratov, predvsem hotelov z restavracijami, so pokazale, da je prvo leto poslovanja novega obrata manj uspešno. To pa zaradi tega, ker novo formirano podjetje še ni vpeljano na domačem, še manj pa na tujem tržišču. Po drugi strani pa ima vsak novozgrajen objekt določeno vrsto pomanjkljivosti, ki se pokažejo šele potem, ko je objekt že v obratovanju. Posebno gostinska podjetja, ki imajo kratkoročne kredite, se v teh primerih znajdejo v težavnem položaju. Hotel Metropol v Portorožu je, na primer, v letu 1963 ustvaril 251 milijonov dinarjev prometa, od tega pa je imel 144 milijonov dinarjev obveznosti za anuitete. Komentar, v kakšnem stanju se je znašlo to podjetje, verjetno ni potreben.

Za gostinske gospodarske organizacije bi se naj v bodoče odobraval investicijski krediti z 20 do 25-letno odplačilno dobo, dosedanjim kratkoročnim kreditom pa bi se podaljšali odplačilni roki na 10 let. Za celotno panogo, ki jo tu obravnavamo, bi se že tudi s pogodbo o najetju kredita določila enoletna poskusna doba obratovanja, tako da bi zapadla prva anuiteta v plačilo šele po preteku tega leta, ali pa da bi se v prvih petih letih obratovanja odplačevalo zmanjšane anuitete, šele potem pa bi se prešlo na redno plačilo anuitet.

Eden ali drugi od danih predlogov bi nedvomno pomagal gostinskim gospodarskim organizacijam pri njihovem začetnem poslovanju. Banka bi v bodoče morala biti tista, preko katere bi potekalo celotno investiranje v gostinstvu in turizmu. Urediti je treba kompetence med samimi bankami glede financiranja investicij ter jim dati tudi večjo samostojnost pri kreditiranju te panoge. Za turizem in gostinstvo naj bi financiranje investicij potekalo v okvirih splošne investicijske politike s tem, da pa tudi banke upoštevajo realne kriterije pri kreditiranju teh dejavnosti.

Vzrok naštetih problemov in težav v financiranju investicij je prav gotovo v samih pogojih gospodarjenja te dejavnosti. Sedaj veljavni predpisi in instrumenti ne zagotavljajo v gostinstvu akumulativnega poslovanja. Prometni davek, prispevek iz dohodka, postrežnina, so instrumenti, katerih sprememba in korektura bi stimulatивно vplivala na poslovanje, vendar pa to ne bi predstavljalo takšnih sredstev, da bi se bistveno popravila akumulativnost. Edini učinkoviti ukrep bi za gostinske gospodarske organizacije predstavljala stimulatívna udeležba pri prometu z devizami. Sedaj ima gostinsko podjetje le pravico do retencijske kvote v višini 7% od ustvarjenega deviznega prometa, od istega zneska pa participira tudi s 175 dinarji občina za sklade, ki se namensko upo-

rabljajo za turizem in gostinstvo. Uvoz artiklov, ki bi jih pa gostinska podjetja, predvsem pa hoteli, nujno potrebovali in katere bi bilo mogoče uvoziti ravno za sredstva retencijske kvote, je prepovedan, zato se ne smemo čuditi, če se posamezna gostinska podjetja poslužujejo špekulativnih prijemov v primerih, ko jim je kakšen artikel iz uvoza nujno potreben. Stimulacija, ki jo sedaj dobijo gostinske gospodarske organizacije od ustvarjenega deviznega prometa, ne daje neposrednih koristi v obliki večjih skladov ali pa večjega dohodka. V tem pogledu bi se zato morala doseči izenačitev pri obračunavanju deviznega iztržka z ostalimi izvoznimi gospodarskimi organizacijami. Prim od ustvarjenega deviznega prometa bi naj šel v dohodek podjetja, s čimer bi bil znatno izboljšan gospodarski položaj, kar bi tudi omogočilo večja odvajanja v sklade za reprodukcijo. Vendar menim, naj bi pri določenem odstotku tega prima participirala tudi občina.

Rešeno tudi ni vprašanje obračunavanja amortizacije. Gostinstvo v preteklem obdobju ni moglo obračunavati niti dovoljene amortizacije in tako v povprečju ni ustvarjalo niti najnujnejših sredstev za enostavno reprodukcijo. Z novim zakonom o stopnjah amortizacije osnovnih sredstev gospodarskih organizacij pa so za področje gostinstva občinam še vedno dane možnosti za zmanjšanje plačevanja amortizacije. Gospodarske organizacije bi morale obračunavati polno amortizacijo v predpisani višini ne glede na dobo obratovanja posameznih objektov.

Spremembe pogojev gospodarjenja bodo pripomogle, da se bo ekonomski položaj gostinstva bistveno izboljšal. S tem se bodo okrepili skladi tako, da bo panoga lahko sama sodelovala pri pospešeni izgradnji novih kapacitet in vlagala tudi ustrezna sredstva v obnovo in vzdrževanje obstoječih objektov ter delno tudi v izgradnjo stanovanj za svoje delavce. Vendar tudi s temi ukrepi ne bo mogoče doseči, da bi se celotna razširjena reprodukcija krila samo iz sredstev podjetij. Zato je treba tudi v prihodnje kreditirati investicije v gostinske objekte pod ugodnejšimi pogoji, ki bodo prilagojeni ekonomskim posebnostim panoge.

Namen moje razprave je bil, čeprav sem nekatere stvari ponovila, da podčrtam in podkrepim stališča, katera je v svoji resoluciji predlagal odbor za trgovino, gostinstvo in turizem našega zbora.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Rado Dolgan.

Rado Dolgan: Tovarišice in tovariši poslanci! V razpravi o osnovnih problemih turizma in gostinstva v naši republici bi želel prikazati nekatere probleme v zvezi z maloobmejnimi prometom v SR Sloveniji v minulemu letu.

V razpravi bi se predvsem omejil na maloobmejni promet z Italijo, ki se izvaja na osnovi videmskega sporazuma. Kot vemo, ureja ta sporazum maloobmejni promet prebivalcev v 10-kilometerskem obmejnem področju med našo državo in republiko Italijo; enak sporazum imamo tudi z našo severno sosedo, z republiko Avstrijo.

Pomembnost teh sporazumov glede maloobmejnega prometa, tako z Italijo kot z Avstrijo, želim prikazati z nekaj skopimi podatki. V minulemu letu je naše obmejne prehode na italijanski in avstrijski meji prešlo 2 107 000 turistov oziroma potnikov ali 18 % več kot v letu 1962. Če upoštevamo vse potnike, ki so prešli te prehode z rednimi potnimi listi in obmejnimi propustnicami, znaša

število teh 3,5 milijona. Prehodov motornih vozil je bilo 1 250 000, v maloobmejnem prometu pa nekaj več kot 790 000, kar pomeni porast skupnih prehodov za 76 %. Glede na to je seveda močno narastla tudi realizacija v deviznih dinarjih, ki znaša 2494 milijonov ali 3 325 000 \$. Realizacija se je torej v minulem letu povečala v primerjavi z letom 1962 za približno 50 %. Zanimivo je, da je bilo samo na območju sežanske občine lani realiziranih približno 1280 milijonov deviznih dinarjev. Ti skopi podatki, ki sem jih omenil, dokazujejo, kako iz leta v leto narašča maloobmejni promet, predvsem z Italijo.

Še posebej pa želim poudariti, da je opaziti stalni porast zamenjave denarja vse od leta 1961 dalje. Nimam še točnih podatkov, koliko znaša celotni znesek zamenjanih lir v minulem letu, vendar lahko spričo dosedanje dinamike porasta pričakujemo, da bo ta znašal približno 1500 milijonov do 1600 milijonov italijanskih lir, kar je več kot 2,5 milijona \$. Zaradi ugodnega kurza menjave za italijanske državljane, saj prejmejo koristniki obmejnih propustnic pri menjavi za 100 lir 120 dinarjev, je za njih zanimiv nakup vrste predmetov. Naj omenim samo nekatere, po katerih je s strani italijanskih državljanov največje povpraševanje: špecerijsko blago, zlasti jedilno olje, sir in drugi mlečni izdelki ter razne konzerve; usnjena galanterija; kristalno steklo; razni tekstilni izdelki ipd.

S povečanjem števila obiskov imetnikov propustnic iz tržaškega in goriškega področja se povečuje tudi povpraševanje po gostinskih in drugih uslugah na našem obmejnem področju. Cenimo, da znaša vrednost nakupov v trgovinski mreži za prvih sedem mesecev leta 1963 približno 627 milijonov lir, gostinskih in drugih uslug pa je bilo za približno 337 milijonov lir. Naj v tej zvezi pripomnim, da je še posebno zanimanje italijanskih državljanov za nakup prehrambenih artiklov, kot so meso, surovo maslo in podobno, predvsem zaradi tega, ker se je na italijanskem trgu pojavila panika, da ponarejajo nekatera živila.

Zanimivo je, da za meso, ki ga prodajamo v maloprodaji v obmejnih območjih, dobimo približno dvakrat toliko deviz, kot jih sicer sprejmemo pri rednem izvozu mesa v Italijo. Seveda se potniki oziroma turisti iz onstran meje poslužujejo tudi drugih uslug, predvsem obrtnih, kar nedvomno tudi povečuje priliv deviz.

Iz vsega, kar sem navedel, je razvidno, da je maloobmejni promet zelo pomemben v našem turizmu. Na leto nam prinaša precejšnje vsote deviznih sredstev, mimo tega pa seveda zbližuje dva sosedna naroda na vseh področjih kulturnega, gospodarskega in tudi političnega življenja. Nedvomno je, da to veliko prispeva k nadaljnjemu razvijanju dobrih razmerij med Jugoslavijo in Italijo.

Ugotavljam pa, da na področju maloobmejnega prometa še nismo uspeli izkoristiti vse možnosti in nuditi državljanom onstran meje, oziroma koristnikom teh propustnic, več primernih uslug, večjo izbiro in če hočete, čimboljše počutje v naši državi.

Dejstvo je namreč, da še nimamo na obmejnih območjih zadostno razvite prodajne mreže, servisnih služb, da je še vedno občutno pomanjkanje različnega blaga v naših trgovinah, da še nimamo zadostnih kapacitet v gostinstvu, da v gostilnah in restavracijah še ni primerne izbire, da še nimamo povsem urejeno cestno omrežje, da občutno primanjkuje, glede na vedno večji prihod motornih vozil, parkirnih prostorov, da ni dovolj bencinskih črpalk in podobno.

Zato menim, da moramo, če hočemo še bolj povečati priliv tuje valute iz tega vira, nuditi tujim državljanom udobno bivanje pri nas, dvigniti ugled našega turizma in izkoriščati vse možnosti, ki nam jih nudi videmski sporazum.

Predvsem pa moramo posveti več pozornosti naslednjim vprašanjem:

1. čimbolj moramo razviti prodajno mrežo na obmejnih območjih in seveda hkrati skrbeti, da bo imela ta trgovska mreža zadostno izbiro kvalitetnega blaga. Ko pravim zadostno izbiro, mislim predvsem na tiste predmete, po katerih je s strani drugih državljanov največje povpraševanje;

2. menim, da tudi ni prav, da se naša trgovska mreža še tako »birokratsko«
drži urnika obratovanja. Čestokrat se namreč dogaja, da so trgovine zaprte tedaj, ko je precejšen naval tujih turistov. Zato bi morala naša trgovska mreža stremeti, da uvede v vseh obmejnih območjih tako imenovano nonstop službo, prilagojeno potrebam, kar se da vsekakor vpeljati ob medsebojnem dogovoru med samimi trgovskimi podjetji;

3. posvetiti moramo vso potrebno pozornost našim gostinskim lokalom, ki bi morali bolj kot doslej biti v stanju nuditi v zadostni meri izbiro vsakovrstnih jedil in pijač, ki jih želijo turisti. Ni dovolj, da naši gostinski obrati postrežejo samo s pijačo in mrzlimi jedili, mislim predvsem na obmejnih prehodih, temveč bi morali skrbeti, da bi vedno imeli tudi razna topla jedila;

4. naše servisne službe bi morale biti bolj založene z zadostno izbiro nadomestnih delov za manjša popravila in nuditi hitre ter kakovostne usluge; in

5. cestnemu omrežju na obmejnih območjih bomo morali posvetiti več skrbi in pozornosti. To je namreč eden izmed pogojev, če hočemo, da bodo tuji turisti obiskovali ne samo večja središča, temveč tudi druge kraje naše domovine, ki so morda po svojih lepotah in privlačnosti še zanimivejši.

Dovolite mi, tovariši poslanci, da se na kraju svoje razprave dotaknem še enega vprašanja, ki je bilo sicer danes že večkrat omenjeno. Razna podjetja, kot so gostinska, trgovska, razni servisi in podobno, ki usvarjajo devizna sredstva, bi morala participirati na določenem delu teh sredstev. Tako bi bila ta podjetja bolj zainteresirana na razvijanju svojih dejavnosti, za modernizacijo in povečanje kapacitet. Točni podatki še niso znani, vendar cenimo, da proda v večjih obmejnih središčih, kot so Sežana, Kozina, Koper, Nova Gorica, trgovinska mreža približno 50 % svežega mesa kupcem iz onstran meje, nadalje približno 30 % tobačnih izdelkov, 60 % bencina, 10 do 15 % živil, medtem ko jim industrijskega blaga proda znatno manj.

Menim, da so podatki, ki sem jih pravkar navedel, dovolj zgovorni, da je potrošnja deviz v teh središčih dokaj velika. Zato bo torej treba nujno poiskati rešitev, kako omogočiti upravičeno participacijo tem podjetjem. Uvesti moramo seveda zato dobro evidenco potrošenih sredstev, ki naj omogoči njihovo pravično delitev. Brez te rešitve prizadete komune ne bodo mogle odpravljati pomanjkljivosti, o katerih sem prej govoril, niti ne bodo mogle graditi novih kapacitet.

V svoji razpravi sem nekoliko podrobneje načel vprašanja maloobmejnega prometa, predvsem z Italijo, pri čemer sem želel prikazati predvsem tiste probleme, ki danes še zavirajo ustvarjanje večje koristi za našo družbeno skupnost, tako z materialne strani, kot tudi s strani ugleda našega turizma in gostinstva nasploh.

Predsedujoči Leopold Krese: Besedo ima poslanec Jože Stanonik.

Jože Stanonik: Tovarišice in tovariši poslanci! S svojim prispevkom bi želel v diskusiji orisati pomen in namen mladinskega turizma, ki je sestavni del splošnega turizma.

Hiter razmah domačega, zlasti pa inozemskega turizma v zadnjih letih, nas sili, da iščemo najprimernejše oblike, kako zadovoljiti potrebe in želje turistov.

Kot sestavni del domačega turizma se vedno bolj uveljavlja mladinski turizem, ki zajema mladino do 25 leta. To je sicer šele porajajoča veja turistične dejavnosti, ki pa je ne smemo zanemarjati, in bomo morali nanjo v bodoče resno računati.

V pretečenih letih so mladinski turizem obravnavale le Zveza mladine in specializirane mladinske organizacije. Po pomenu in zahtevah je mladinski turizem prerasel okvire teh organizacij in je zato nujno, da o njem razpravlja tudi širša družbena skupnost.

Oblike kot so letovanja, zimovanja, taborjenja, krajši in daljši izleti, so med mladino navdušeno sprejete. Kapacitete domov in taborov že ne zadoščajo več in ne krijejo potreb želja, ki se hitro večajo. Ta problem bo postal še večji, ko se bo uveljavil 42-urni tednik, in bo več prostega časa in možnosti organiziranja izletov.

Dosedanje izkušnje organizacij, ki se programsko bavijo z mladinskim turizmom, nam odkrivajo še druge momente, ki so velikega pomena za našo družbo. Njihov program postavlja na prvo mesto vzgojo mladega človeka v duhu socialistične etike in patriotizma. Torej je namen razvijanja mladinskega turizma tudi v tem, da poleg prijetnega bivanja nudi mlademu človeku nove možnosti vzgoje in dodatnega izobraževanja. V skupnih akcijah urejanja taboriščnih prostorov, domov za letovanje in v bogatih oblikah družbeno-političnega in športnega udejstvovanja se krepijo medsebojni odnosi in smisel za kolektivno delo.

Tak aktiven odmor je velikega pomena tudi z zdravstvenega vidika, saj se vzporedno s krepitvijo organizma oblikujeta zdrava miselnost in nazor mladih ljudi. Pobudniki in vodje letovanj in izletov so komisije za rekreacijo in oddih ali posamezniki. Že iz tega sledi, da ravno v vrstah mladine lahko iščemo sposobne organizatorje mladinskega turizma. To pa je tudi namen programskega dela; tako Počitniška zveza kot Zveza tabornikov, Planinska zveza, Zveza prijateljev mladine, TVD Partizan, Zveza študentov in RK usposobijo vsako leto vrsto novih, sposobnih organizatorjev, ki lahko pomagajo pri nadaljnjem razvoju turizma v vseh oblikah.

Sedemletni program daje še večji poudarek vzgoji. Zato se bodo morali mladi organizatorji turistične dejavnosti izobraževati v rednem sistemu šolanja. Dosedanji razvoj mladinskega turizma je pokazal, da ga izkorišča največ šolska mladina, nadalje mladi proizvajalci, v manjši meri pa se vanj vključujejo kmetijski delavci in vajenci. Zagotoviti pa je treba vsem enake možnosti. Z vključevanjem vajencev in mladih kmetovalcev v turistično dejavnost bo porastla njihova delovna sposobnost, ki bo vplivala na povečano produktivnost dela in omogočala izkoriščanje notranjih rezerv. Množično vključevanje mladine v turistične dejavnosti bo treba krepiti ne samo v letni in zimski sezoni, ampak tudi izven sezone. To pa bo možno doseči z razporejanjem koriščenja dopustov v gospodarskih organizacijah, v daljšem časovnem obdobju, in ne samo v poletnih sezonskih mesecih. Tako se bodo lahko razvijale najrazličnejše oblike mladinskega turizma preko vsega leta.

Podatki organizacij, ki se ukvarjajo z mladinskim turizmom, kažejo, da so bile razpoložljive kapacitete doslej polno zasedene. V materialu za sestavo 7-letnega programa razvoja turizma v Sloveniji je nazorno prikazana dejavnost na področju turizma. 147 289 mladincev in mladink, članov Zveze tabornikov, Počitniške zveze in Zveze študentov se je udeležilo 11 118 taborov, pohodov, izletov in letovanj. Nista pa v tem podatku zajeta telesno-vzgojno društvo Partizan in Planinska zveza s svojo turistično dejavnostjo.

Če upoštevamo, da je v Sloveniji okoli 210 000 mladincev in mladink v starosti od 14 do 25 let, vidimo, kako veliko je zanimanje mladine, da lepo in koristno izrabi prosti čas. Zanimiv je podatek o nočitvah v mladinskem domu v Bohinju, ki ga navajam v ilustracijo. V letu 1961 je prenočilo v tem domu 6189 domačih gostov, v 1962. letu 6148, v 1963. letu 5564. Podatki o nočitvah mladine iz drugih držav pa dajejo naslednjo sliko: V letu 1961 je bilo 1688 nočitev tujih gostov, v 1962. letu 2061, v letu 1963 pa že 4016. Povprečno se je vsak inozemski gost zadrževal v domu 4,62 dni, kar je precej nad povprečjem, ki ga v nočitvah dosegajo starejši turisti. V letu 1963 je bilo skupaj 9580 nočitev, kar predstavlja pri kapaciteti povprečno 70 ležišč 137-dnevno izkoriščenost na leto. S tako velikim izkoristkom kapacitete se ne more ponašati noben drug podoben turistični objekt. Zasedenost v počitniških domovih v Sloveniji znaša povprečno 65 dni na leto, v ostalih turističnih objektih pa komaj 80 dni.

Tuja mladina si vedno bolj želi bivati pri nas, kar nazorno kaže podatek istega doma. V letu 1961 so se v njem ustavili obiskovalci iz 16 tujih držav, v letu 1962 iz 17, v letu 1963 pa že iz 20 tujih držav. Navedeni podatki pa ne zajemajo 100 do 1300 nočitev izletniških šolskih skupin, ki povečujejo izkoristek kapacitete doma na 170 dni letno. Dejanske potrebe so še dosti večje, vendar je ob sedanjih pogojih nemogoče povečati kapaciteto doma.

Že ta primer nam kaže, da bo nujno potrebno razvijati take in slične domove rekreacijskega značaja in zagotoviti možnost izkoriščanja teh domov čim širšemu krogu mladine. Ob prehodu na 42-urni tednik bo to vprašanje postalo še bolj pereče. Zato je upravičena želja mladine, da se začne mladinski turizem reševati v širši družbeni skupnosti. Načrtna gradnja novih objektov, tako v občinskem, okrajnem in republiškem merilu za namene mladinskega turizma, ni več želja posameznikov, pač pa dejanska potreba več kot 200 000 mladincev v naši republiki.

Te potrebe morajo jasno nakazati tudi urbanistični programi razvoja naših turističnih predelov. Tu pa smo precej zaostali, saj ne gremo niti v korak z ostalimi republikami. Ljubljana, na primer kot glavno mesto Slovenije, nima niti sprejemnega centra za mladino, ki bi bil nujno potreben, da o Mariboru, Kopru, Celju in drugih krajih ne govorim.

Tovarišice in tovariši poslanci! To so dejstva. Skupine in posamezniki posedajo po klopeh železniških postaj in bližnjih parkov, ker nimajo možnosti prenočitve drugje kot v hotelih, ki pa so za mlade turiste predragi. Z zagovarjanjem nasprotnih stališč bomo napravili kaj slabo uslugo tistim, ki jim pripisujemo največjo bodočnost, to je mladini.

Dosedanji rezultati razvoja mladinskega turizma nadalje kažejo, da mladina prav dobro gospodari z objekti, ki so ji dani v upravljanje. To pa je bistveno za ceno in prijetno letovanje. Ni namen, da se mladinski turizem komercializira, pač pa, da je z zmernimi cenami uslug vsem dostopen.

Smotrno gospodarjenje in usposabljanje lastnih kadrov za razvijanje raznih oblik mladinskega turizma zagotavlja, da bomo ob primerni podpori širše druž-

bene skupnosti dosegli svoj cilj. Zavedamo se, da je gradnja objektov, ki bi služili razvoju mladinskega turizma, vezana z velikimi stroški. Te bi pa lahko znižali, če bi k gradnji pripomogla mladina sama s prostovoljnim delom v obliki delovnih akcij. Mladina bi se zavedala, da s ceneno in hitro gradnjo ustvarja sebi boljše pogoje dela pri razvijanju turistične dejavnosti. Ob pomoči občinskih, okrajnih in republiških organov in z ugodnimi krediti bi se problem mladinskega turizma lahko kmalu rešil. Rešitev tega problema bi imela ugodne posledice, tako za gospodarstvo, kot za hitrejše vključevanje mladih kadrov v družbeno-politično delo, kar je ob sedanjem hitrem procesu razvoja družbe nujno.

Predsedujoči Leopold Krese: Hvala lepa. Besedo ima poslanec Tone Preložnik.

Tone Preložnik: Tovarišice in tovariši poslanci! Nekaj besed o problemih prometa, ki so zanimivi za razvoj turizma. Pri obravnavanju tega problema moram takoj poudariti, da turizma ni mogoče obravnavati ločeno od problematike prometa, in da so interesi turizma pomembni činitelji, ki nas bodo silili v to, da bomo poznane probleme prometa reševali hitreje in bolj usklajeno.

Pri cestnem prometu je za turizem najvažnejše vprašanje propustna moč cestnega križa Šentilj—Koper in Podkoren—Bregana. Pri tem moramo seveda računati, da bo potrebno usposobiti te ceste za takšno število vozil, kot jih pričakujemo v letu 1970. Že po grobih cenitvah bo moral cestni križ na koncu sedemletnega obdobja prepustiti v glavni sezoni dnevno znatno večje število motornih vozil. To bo zahtevalo graditev avto ceste vsaj proti Gorenjski in morju. Mislim, da bi morali pri obravnavanju te materije v okviru razprave o sedemletnem programu proučiti tudi vprašanje virov financiranja.

Avtomobilski turizem ima za našo republiko pretežno tranzitni značaj. Od opremljenosti cest je odvisno, koliko časa se bodo zadrževali turisti pri nas. Od tega pa je odvisen devizni priliv.

Pri opremljenosti cest se mi zdita važna dva vidika: Prvi, opremljenost krajev ob glavnih cestah z bencinskimi črpalkami, s potrebnim asortimentom goriv in maziv, opremljenost z mehaničnimi delavnicami, gostišči, trgovinami in drugim, kar potujoči turist potrebuje. To so vsa vprašanja, ki jih bo treba bolj konkretno proučiti, kot smo jih uspeli pri pripravi dosedanjih materialov. Pri tem gre za konkretni vprašanji, koliko in kje česa potrebujemo. V doglednem času bo treba rešiti že sedaj akutno vprašanje rezervnih avtomobilskih delov, ki jih potrebujejo inozemski turisti, morda z organizacijo konsignacijskih skladišč vsaj v nekaterih turističnih centrih ob cestnem križu.

In drugi, po mojem mišljenju najpomembnejši činitelj za večje zadrževanje tujih turistov v naši republici, so urejene ceste, ki vodijo od glavnih cest h kulturno-zgodovinskim spomenikom in naravnim lepotam naše republike. To nam bo omogočilo, da bomo poleg turističnih centrov razvijali tudi manjše, nič manj privlačne in pomembne turistične kraje in s tem povečavali dohodke od turizma. Za primer naj navedem dostop v Rakovo dolino, v Idrijo, Soško dolino in druge. Menim, da je tudi od reševanja tega vprašanja odvisna intenzivnost razvoja te vrste turizma.

Za turizem je važno, da je železniški, kakor tudi cestni promet hiter, varen in udoben, kar pa zahteva velika investicijska vlaganja za ureditev prog, var-

nostnih naprav, za nabavo vlečnih sredstev, motornih in električnih vlakov ter za nakup udobnih vagonov. Sprejeti program modernizacije železnic bo že v tem obdobju zadostil zahtevam turizma, če ga bomo dosledno izvajali. Kljub slabemu stanju naših železnic pa bi jih lahko še danes boljše izkoriščali, če bi v sezonskih mesecih organizirali posebne turistične vlake. Enako kot ceste bi morali urediti tudi zunanji izgled železniških postaj, vzpostaviti kulturnejši odnos do potnikov, razen tega se mi zdi zelo važno, da se uredi na železniških postajah, kjer se vlaki zadržujejo dalj časa, preskrba potnikov s prehrambenimi in drugimi artikli, ki so iz turističnega vidika zanimivi. Predloženi material ne upošteva v zadostni meri vpliva zračnega prometa in povečan priliv turistov. Doseženi začetni rezultati našega charterskega podjetja in izkušnje v drugih turističnih državah pa kažejo, da se je koristno bolj angažirati v tej smeri. To mislim predvsem zaradi tega, ker je zračni promet zelo važen činitelj, da se turistično zaledje tako naše republike, kakor Jugoslavije močno razširi. Urejen zračni promet bo prav gotovo vplival na večji priliv turistov iz Skandinavije, Anglije, Francije, Sev. Afrike, pa tudi drugih prekoceanskih držav. V ilustracijo naj navedem le nekaj splošnih podatkov: v letu 1960 je prišlo z avioni v Grčijo 37 %, v Anglijo 55 %, v Turčijo pa celo 68 % tujih turistov, medtem ko jih je prišlo v Jugoslavijo v letu 1961 le 2 %.

Za charterski zračni prevoz se zanima veliko število turistov zlasti iz razvitih držav. Ti turisti obiskujejo v glavnem le določene turistične centre, njihova dnevna potrošnja pa je precej večja kot pri ostalih turistih.

Naše lastno chartersko podjetje in sodobno letališče ustvarjata naši republikli ugodne pogoje, da se s charterskimi dogovori izdatno poveča devizni priliv. Ti dogovori so zanimivi bodisi za tranzitna potovanja, to se pravi, da se turisti poslužujejo letališča Brniki kot izhodišča za druge turistične kraje izven naše republike, ali da jih prevažata naše podjetje na druga letališča v Jugoslaviji. Samo s prevozi bi lahko ustvarili od 30 do 50 % vrednosti celotnega turističnega aranžmaja.

Razvoju turističnega letalskega prometa bi morali posvetiti vso pozornost, saj ta v precejšnji meri lahko vpliva na podaljšanje turistične sezone v naših turističnih centrih in na razmah inozemskega zimskega turizma. Turistični letalski promet je pri nas šele v povojih. Dograditev letališča v Brnikih, izkušnje podjetja Adria-Aviopromet ter turistične agencije Kompas in kvalitetne prevoznike in druge turistične usluge ustvarjajo velike možnosti za razvoj te oblike turizma. V ilustracijo naj navedem, da je podjetje Adria-Aviopromet opravilo 1963. leta 480 charterskih poletov, da bo teh poletov letos že 950, od tega samo za potrebe turizma 300. Predvideva se, da se bo letos prepeljalo 20 000 potnikov, kar pomeni, da se bo število prepeljanih turistov povečalo za 100 %. Skoraj polovica teh turistov bo preživela dopust v turističnih centrih naše republike. Zelo zgovoren je podatek, da je podjetje opravilo lani v Severno Ameriko 2 turistična poleta, medtem ko jih bo letos opravilo že 20. S charterskimi turističnimi dogovori je bil v letu 1963 ustvarjen posredni ali pa neposredni devizni priliv v višini približno 1 400 000 dolarjev. Ta vsota pa se bo, kot kaže, letos podvojila. Ni dvoma, da charterski turistični aranžmaji povečujejo devizni priliv. Omeniti pa moram še vzgojni pomen teh dogovorov. Charterski turistični aranžmaji zahtevajo namreč tesno in strokovno sodelovanje prevoznika, letališča, turističnih agencij, turističnih centrov, trgovin in drugih činiteljev. Ti dogovori zahtevajo kompleksne turistične usluge, to je pa za razvijanje poslovnosti v našem turističnem gospodarstvu izredno pomembno.

Iz mojih izvajanj torej sledi, da bi morali v sedemletnem planu razvoja turizma predvideti mnogo hitrejši porast prevoza turistov z letali, kot je to bilo doslej.

Na koncu pa bi rad poudaril, da je pri izdelavi sedemletnega plana razvoja turizma potrebno odločno poudariti boljše izkoriščenje zmogljivosti in sedanjih možnosti ter razvijati tiste, ki ne zahtevajo večjih investicij. Za promet namreč velja, da usklajeno sodelovanje transportnih podjetij vseh vrst, turističnih agencij, podjetij in organizacij, omogoča večjo kvaliteto uslug, zmanjšuje pa se in omili problem pomanjkanja prometnih zmogljivosti.

Predsedujoči Leopold Krese: Želi še kdo razpravljati? Prijavljenih govornikov ni več. Prosim, tovariš Potočnik!

Janko Potočnik: Tovariši in tovarišice poslanci! Dovolite mi, da se najprej v imenu sestavljalcev tega programa zahvalim za številne sugestije, ki so bile podane v današnji diskusiji. Ker pa so bile istočasno sprožene tudi pripombe, ki so imele obliko vprašanj, mi dovolite, da tudi na te pripombe v čim krajši obliki odgovorim.

Najprej bi se ustavil pri vprašanju ribolovnega turizma in njegove ocene. Današnja razprava je pokazala, da ocena, ki je podana v izvlečku, ne ustreza. Ocena in izvleček sta izdelana na osnovi turističnega gledanja na ribolovni turizem. Razumljivo je, da ni mogoče statistično zajemati turistične potrošnje turista-ribiča, ker običajno kraj njegovega bivanja ni isti, kot kraj ribolova. Zato smo v materialu poudarili, da nam ni mogoče prikazati ekonomski efekt ribolovnega turizma kot celote, pač pa v številnih materialih statistično obdelati le tiste pokazatelje, ki so dostopni, to pa so takse in vplen.

Razen tega bi želel podpreti predlog, da se ponovno prouči plan. Naša skupina bo področje ribolovnega turizma še posebej obdelala, vendar bi rad pripomnil, da je osnutek predloženega plana izdelal zavod za ribištvo, v sodelovanju z Zvezo ribiških družin SR Slovenije. Jaz sam sem zaprosil ti dve organizaciji za izdelavo plana, ki sta bili tako ljubeznivi, da sta ga izdelali, ker v skupini za izdelavo plana ni bilo strokovnjaka za lovni oziroma ribolovni turizem. Kot pa kaže, so se kljub temu vrnile v plan napake, in zato bo skupina to področje še enkrat ponovno obdelala.

Ko odgovarjam v imenu skupine oziroma kot poročevalec, mi dovolite, da izkoristim nekaj trenutkov še kot diskutant, ker imam danes slučajno tudi to pravico. Dotakniti bi se želel mnenja in stališč diskutanta tovariša Uroša Ruprehta.

Kljub temu, da je v tej dvorani precej lovcev in ribičev, bi želel poudariti, da ne moremo vedno enačiti interesov družbe, to je slovenskega naroda, ki ga je 1 800 000 in toliko, s stanjem lovskih družin in iskati vseh rešitev te gospodarske panoge samo v njih. Tako mišljenje preveč poenostavlja problem. Obračam se na vse tiste, ki bodo še obdelovali ta material, da poiščete tako rešitev, ki bo zadovoljila skupnost, zlasti njene gospodarske težnje in interese lovcev, ribičev in Slovencev. Taka kompromisna rešitev, ki naj bi zadovoljila vse, prav gotovo ni nedosegljiva.

V odgovoru na drugo vprašanje pa bi se rad zaustavil na pripombah, ki jih je podal ing. Klanjšček. To sta vprašanji rekonstrukcije ceste na Vršič in ceste na Predil. Turistični organi in pristojni organi za promet so ti dve vprašanji že obsežno obravnavali. Podatki iz teh razprav so precej drugačni kakor podatki, ki so bili navedeni v današnji diskusiji. Strokovna cestna služba v

svojem elaboratu ugotavlja: od Erike do Mihovega doma je 5 drsnih področij, po katerih drsi po dosedanjih opažanjih okrog 200 m³ snega in grušča. Ker so plazovi odvisni od temperaturnih razlik, ni mogoče zagotoviti varnosti prometa brez predhodnih zavarovanj. V serpentinah št. 22 in št. 24 so stalni veliki plazovi izpod gorskih masivov Slemenca in Mojstrovke. Kakršnikoli strojni ali ročni posegi predstavljajo nevarnost predvsem za delovne ekipe, ker bi se z odstranjevanjem podnožja sproti prožile nove gmote snega, ki nosijo s seboj skale, grušč in drevje. To pa predstavlja veliko nevarnost za promet, ki lahko že sam z ropotom sproži plazove. Ker na prelazu pade običajno okrog 2 do 3 m snega v povprečno 40 padavinskih dneh, zaradi velikih strmin nad cesto plazov ni mogoče zadržati z branami. Edina možnost, da bi se zagotovilo redno vzdrževanje in varen promet, bi bila gradnja galerij na eksponiranih mestih, v dolžini okrog 500 m.

Pri km 9 in km 11,20 je cesta speljana skozi usek, po katerem piha glavni tok vetrov. Za presojo naj služi iskustveni podatek, da v 1 uri snežni zameti zatrpajo cesto do višine 1 m pri 9 km v dolžini okrog 350 m, pri 11,200 km pa v dolžini okrog 400 m. Preusmeriti tega ni mogoče, ker bi morale stati pališade na samem vozišču. Edina možnost zavarovanja je izgradnja galerij lažjega tipa. Glede na velike količine snega in pogoste padavine, ni mogoče pri zimskem vzdrževanju izkoriščati ekip in mehanizacije od drugod. Potrebna bi bila tudi dodatna nabava strojev-rezkarjev. Da bi se odpravile naštete ovire, bi bilo po približni oceni potrebno: za galerijo težjega tipa 523 milijonov, za galerijo lažjega tipa 460 milijonov, za nabavo strojev pa 38 milijonov.

Poleg sredstev za rekonstrukcijo ceste in nabavo strojev bi bilo potrebnih še 18 milijonov letno za vzdrževanje dela v letni sezoni. V teh stroških pa niso zajeti stroški v višini 8 milijonov letno za občasno modernizacijo ceste. Toda ne glede na to, da so stroški ureditve in vzdrževanja ceste za promet v zimski sezoni previsoki, moram opozoriti tudi na dejstvo, da predstavljajo vzponi in krivine kljub ustreznemu vzdrževanju še vedno določeno nevarnost za voznike motornih vozil.

Iz teh razlogov v najbližji bodočnosti ni predvidena dokončna ureditev ceste na Vršič, ker je ta preveč zahtevna, čeprav bi bila iz turističnih razlogov zanimiva, zlasti, ker bi Soška dolina dobila boljšo povezavo z ostalimi predeli. Zaenkrat naši cestni organi predvidevajo samo manjše posege za modernizacijo ceste. Dosežen je bil sporazum z občinsko skupščino Jesenice na področju katere se nahaja najtežje prehodni del ceste, da bo vsako leto cesta očiščena pred 1. majem in, da bo tako omogočena spomladanska izletniška sezona. Popolna in dokončna ureditev samega višinskega prometa pa je nakazana v študijskem materialu sedemletnega programa razvoja cestnega prometa v njegovi drugi polovici.

Želel bi pojasniti tudi vprašanje, ki je bilo postavljeno o predilski cesti. Predilška cesta ima sicer pogoje za rekonstrukcijo, vendar gostota današnjega prometa na njej ne opravičuje večjih investicijskih vlaganj.

Poudaril bi rad, da smatramo predilski prehod za prehod druge kategorije. Na tem prehodu je bilo skupaj le 5 % prehodov druge kategorije, kar ne predstavlja niti 1 % našega celotnega obmejnega prometa. Iz obdelanega materiala je razvidno, da je potrebno rekonstruirati 15 km cestišča in da bi znašali stroški rekonstrukcije 750 milijonov do 1 milijarde dinarjev. Poleg tega pa je seveda važno vprašanje, da italijanska stran uredi priključek na svojo cesto, ki pelje na Trbiž. Kljub temu si je po nalogu Izvršnega sveta posebna komi-

sija ogledala teren. Predstavniki obmejne službe, turizma, banke, cestnih podjetij in občine Tolmin so na terenu proučili možnosti rekonstrukcije te ceste, vendar je bilo nadaljnje reševanje tega vprašanja odgodeno na drugo polovico sedemletnega plana razvoja predvsem zaradi visokih stroškov 1 milijarde dinarjev. Menim pa, da bi bilo treba bolj kot na ti dve cesti misliti v bovških turističnih krogih na odpravo tistih drobnih problemov, ki so značilni ravno za ta predel. Bovec je eden redkih krajev, ki nima niti ene trgovine za prodajo blaga inozemskim kupcem s popustom. V letošnji sezoni je bil ta kraj edini, kjer so nastale težave v menjavi denarja zaradi pomanjkanja gotovine, čeprav je bila ta z brezobrestnimi krediti zagotovljena.

Glede posebnega režima, ki naj bi veljal na predilski cesti, bi vas rad informiral o tem, da se problem rešuje, vendar ne kot je bilo prvotno predlagano, da bi ta dolina postala eksteritorialna, kjer naj bi veljal poseben režim tranzitnega prometa, temveč tako, da bi se na vseh naših obmejnih prehodih izdajale prehodne vize. Izstavljanje viz inozemcem na kateremkoli prehodu bi rešilo problem prehodnosti te doline.

Nazadnje bi se rad zaustavil samo še na vprašanju oziroma oceni, ki jo je podal tovariš, katerega ime mi žal ni poznano, glede kraškega turizma oziroma glede Postojške jame.

Zelo močno je bilo poudarjeno, da Postojnska jama ni upoštevana v naših materialih. V ilustracijo bi navedel, da so v materialih sledeči podatki: Postojnsko jamo je v letu 1959 obiskalo 262 046, v 1960. letu 257 646 in v zadnjem letu 280 224 turistov. Ravno tako je prikazan podroben obisk Škočjanske jame, kobilarne Lipica in Predjamskega gradu. Daljših serij pa na žalost ni bilo mogoče obdelati v materialu, ker republiški zavod za statistiko šele štiri leta spremlja in zbira podatke o izletniških točkah in republiških zanimivostih. Zdi se mi, da so ugotovitve, da zanemarjamo Kras in da Postojnska jama v materialu ni omenjena, odsev lokalnih mišljenj. To sem skušal tudi dokazati s citanjem nekaterih podatkov.

Korigirati moram tudi postavke o odobrenih turističnih kreditih: žal ne morem posredovati podatkov o splošnih kreditih, ki jih je najela občina Postojna; turistični krediti za Postojno pa so bili najeti pod sledečimi pogoji. Za ureditev jame je bilo odobrenih 140 milijonov din. Zveza je prispevala 50 %, republika 25 % in samo 25 % sta si delila Postojnska jama in občina. Podatki, da je moral sodelovati kolektiv s 66 % sredstev, torej niso točni. Poudariti sem hotel, da je posvečena razvoju jame vsa pozornost, saj smatramo, da je jama eden izmed naših največjih svetovno znanih turističnih objektov.

Tudi ostali kraški kraji se ne zanemarjajo, saj je bila v preteklem letu odobrena izgradnja hotela v Sežani. Vendar moram tudi tu poudariti, da je od prošnje in odobritve kredita minilo precej časa in je bilo potrebno mnogo urgenc, da se je kredit pričel koristiti šele sedaj v zimskih mesecih.

Poudaril bi rad, da monografija ne obravnava posebej kraškega turizma. Metodologija, ki jo je uporabljala naša skupina, je upoštevala le splošne republiške pokazatelje, v katerih pa je seveda tudi vključen turistični promet v Postojni. Že moj uvodni govor kakor tudi vaša resolucija, o kateri boste še razpravljali, pa stremita za tem, da se ta plan še obdela in da se napravi valorizacija posameznih predelov. Ko pa se bodo ocenili objekti in možnosti posameznih območij, to pa je druga faza, bo plan izpopolnjen tudi s podatki, ki jih v prvi fazi dela sploh nismo upoštevali. To so moji odgovori na postavljena vprašanja.

Predsedujoči Leopold Krese: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Sodim, da vsestransko izredno aktivna in široka diskusija pomeni velik prispevek in dopolnitev k materialu, ki je bil predložen kot osnova za to razpravo in da bo ta material lahko bogato služil sestavljalcem sedemletnega programa oziroma Izvršnemu svetu za pripravo sedemletnega programa, o katerem bomo še v tem letu razpravljali.

Izredno pomemben se mi zdi poudarek, ki je bil dan v mnogih diskusijah, da je treba tudi tej panogi omogočiti, da se uveljavlja na podlagi ekonomskih zakonitosti, ki ji bodo omogočale izkoriščati vse, po katerem bo lahko ta veja gospodarstva uveljavila gospodarske možnosti za samogospodarjenje, in njen nadaljnji razvoj z lastnimi prigospodarjenimi sredstvi. To se mi zdi izrednega pomena in mislim, da je treba v zaključkih in v našem nadaljnjem prizadevanju podkrepiti predvsem to zahtevo, ki je izrednega pomena za hitrejši razvoj te panoge.

V razpravi je bila nakazana vrsta problemov, vprašanj, predlogov, sugestij, ki so dolgoročnega značaja in ki jih bomo morali reševati v daljši perspektivi skozi sedemletni program, pa tudi mnogo predlogov in napotkov, ki jih je mogoče s spremenjenim odnosom do te veje gospodarstva reševati takoj. Upam, da bodo te sugestije našle pravo mesto, in da bodo naletele na razumevanje pri merodajnih činiteljih.

Nadalje ugotavljam, da so poslanci obeh zborov s svojo diskusijo potrdili oziroma sprejeli zaključke, ki jih je tu prebral tovariš Tramšek.

Predsednik Turistične zveze Slovenije je konkretno predlagal dopolnitev, in sicer, da je med osnovo bodoče politike na področju turizma treba uvrstiti še naslednje: »Turistične družbene organizacije naj postanejo mobilizator vseh subjektivnih in materialnih sil v naporih za povečanje turističnega prometa. Zato jim je treba dati organizacijsko pomoč in zagotoviti ustrezna materialna sredstva.«

Predlagam, da se taka dopolnitev vnese. Se tovariš Tramšek s tem strinja? (Jože Tramšek: Strinjam.) Se oba zbora s tem strinjata? (Poslanci se strinjajo.) Če nima nihče kakih dopolnitev, menim, da to točko lahko zaključimo.

Odrejam 20 minut odmora, nakar se bodo nadaljevale ločene seje obeh zborov.

(Skupna seja Republiškega in Gospodarskega zbora je bila zaključena ob 19.30. Seja Republiškega zbora se je nadaljevala ob 19.35.)

Predsednik Tine Remškar: Nadaljujem sejo Republiškega zbora in prehajam na 4. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

Predlog zakona je predložil Izvršni svet in kot svojega predstavnika določil Alojza Žoklja, republiškega sekretarja za promet. Izvršni svet je predlog zakona tudi pisмено obrazložil. Ali želi dati predstavnik Izvršnega sveta še ustno obrazložitev?

Alojz Žokalj: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Zvezna ljudska skupščina je 1962. leta sprejela zakon o javnem cestnem prevozu. Ta zakon določa, da zasebniki z 8. 1. 1964 leta izgube pravico delovanja v javnem cestnem prevozu. Hkrati s tem zakonom je Zvezna ljudska skupščina

pooblastila republike, da imajo pravico po svojem preudarku urediti vprašanje privatnikov v javnem cestnem prevozu.

Naša republika izkorišča to pravico in je na osnovi vsestranskih in gospodarskih ocen, na osnovi javne diskusije in razprav v skupščinskih odborih, prišla do zaključka, da so našemu gospodarstvu prevozniki — zasebni lastniki vozil — potrebni. Ta potreba se kaže zlasti na ožjem občinskem področju in na važnih gradbiščih nizkih in visokih gradenj in tako dalje. V rokah imate predlog tega zakona, ki je dopolnjen z amandmaji, ki so bili sprejeti oziroma predlagani v raznih odborih Skupščine. Predlagatelj se strinja z amandmaji in zato predlagam, da se zakon, dopolnjen s temi amandmaji, sprejme. S tem zakonom bomo omogočili, da bodo zasebni vozniki z lastnim voznim parkom sodelovali v javnem cestnem prometu. Zato vas prosim, da tako dopolnjen zakon sprejmete.

Predsednik Tine Remškar: Predlog zakona so obravnavali odbor za industrijo in promet kot pristojni odbor, odbor za splošna gospodarska vprašanja in odbor za organizacijsko-politična vprašanja. Predlog zakona je obravnavala tudi zakonodajno-pravna komisija. Ali želijo pristojni odbori in pa komisija dati še ustna poročila? (Ne.)

Zbor obveščam, da je poslanec inž. Viktor Klanjšček dal k 3. členu naslednji amandma, po katerem se drugi odstavek tega člena glasi: »Izjemoma se lahko izda istemu občanu dovoljenje za eno vozilo za prevoz blaga in za eno vozilo za prevoz oseb z avtotaksijem.« Predlagani amandma so sprejeli pristojni odbori in Izvršni svet ter je s tem postal sestavni del zakonskega predloga.

Začenjam razpravo. Želi kdo razpravljati o predloženem zakonu? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javlja, zaključujem razpravo in dajem predlog na glasovanje. Kdor je za to, da se predlagani zakon sprejme, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

S tem prehajamo na 5. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Predlog zakona je Skupščini predložil v obravnavanje Izvršni svet in določil kot svojega predstavnika v razpravi o tej zadevi Ermina Kržičnika, republiškega sekretarja za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve. Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona še ustno obrazložiti? (Želi.) Prosim!

Ermin Kržičnik: Zakon o stanovanjskem prispevku z dne 1. 3. 1961 določa, da se stanovanjski prispevek plačuje v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri se plačuje proračunski prispevek iz osebnega dohodka, če ni s posebnim predpisom Zvezne skupščine za posamezne gospodarske organizacije, državne organe ali zavode določeno, da se plačuje prispevek ali del prispevka v republiški stanovanjski sklad. Ta zakon je bil spremenjen že 29. 12. 1961 v tem smislu, da se stanovanjski prispevek plačuje v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri ima stalno prebivališče delavec, na čigar osebni dohodek oziroma prejemke se prispevek obračunava in plačuje. Izjema velja v tem pri-

meru le za prispevek, ki se plačuje neposredno v republiški stanovanjski sklad na podlagi predpisov Zvezne skupščine. Izjemoma sme republika z zakonom predpisati, da se plačuje v letu 1962 do 50 % stanovanjskega prispevka v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri ima sedež oziroma stalno prebivališče izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Z zveznim zakonom od 30. 12. 1962 je bilo to pooblastilo, kjer lahko republika z zakonom predpiše, da se deli stanovanjski prispevek na prebivališče in delovišče delavca, preneseno tudi na 1963. leto in z zakonom 24. 12. 1963 še na 1964. leto. Naša republika je uresničila ta pooblastila o delitvi stanovanjskega prispevka na dva dela in je sprejela za 1962. leto zakon o določitvi dela prispevka za stanovanjsko izgradnjo, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju je sedež izplačevalca osebnega dohodka, z veljavnostjo za leto 1962 in za 1963. leto.

Za plačevanje stanovanjskega prispevka veljajo roki in način, ki so določeni za plačevanje proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev. Predpisi, ki to materijo obravnavajo, so zakon o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka ter pravilnik o obračunavanju in plačevanju prispevkov iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja. V 4. členu tega pravilnika je tudi pojasnjen pojem, kdo je izplačevalec osebnega dohodka iz delovnega razmerja, v 64. členu pa tudi pojem sedeža izplačevalca osebnega dohodka oziroma stalno prebivališče delavca.

Po predlogu zakona naj bi se tudi v letošnjem letu odvajalo 50 % prispevka v stanovanjski sklad tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec osebnega dohodka delavca, 50 % pa v stanovanjski sklad tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno bivališče. V materialu ste prejeli tudi kratko obrazložitev, ki kaže, da se pomembnejšim občinam zmanjša priliv sredstev v stanovanjske sklade za okrog 286 milijonov pri delitvi v razmerju 50 : 50, če pa bi se stanovanjski prispevek v celoti stekel v tiste stanovanjske sklade, na katerih območju imajo delavci svoje prebivališče, bi ta izguba znašala 573 milijonov. Iz materiala je razvidno, katere občine so to: to so predvsem industrijske občine v naši republici, kar pomeni, da bi bil pri 100 % odvajanju stanovanjskega sklada ta prispevek močno razpršen in bi močnejše industrijske občine izgubile okrog pol milijarde dinarjev. Slabitev občinskih stanovanjskih skladov mestnih in industrijskih občin bi bila v nasprotju z našimi prizadevanji urbanizacije, ki gre za tem, da se izgrajujejo predvsem mesta in industrijska središča.

Zato smo predlagali, da se sprejme zakon o delitvi stanovanjskega prispevka v optimalnem razmerju, kot ga dopušča zvezni zakon to je 50 : 50. Popolna prepustitev stanovanjskega prispevka občinskemu stanovanjskemu skladu, na katerem območju ima delavec svoje stalno prebivališče, pa bi povzročila zmanjšanje stanovanjske graditve v pomembnih mestih in industrijskih središčih, kar ni v skladu z našo osnovno koncepcijo, da je treba razvijati v prvi vrsti večja gospodarska in kolikor toliko komunalno že urejena mesta in onemogočiti veliko disperzijo sredstev stanovanjskih skladov.

Predsednik Tine Remškar: K predlogu zakona sem prejel pismeni amandma poslanca inž. Viktorja Klanjščka k prvemu odstavku 1. člena zakonskega osnutka. Pristojni odbor za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve je amandma obravnaval; po obravnavi v odboru je poslanec svoj amandma umaknil.

Predlog zakona je kot pristojni odbor obravnaval odbor za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve ter odbor za splošna gospodarska vprašanja, kot tudi zakonodajno-pravna komisija. Ali želijo predstavniki odborov oziroma komisije dati še ustno obrazložitev? (Da.) (Poročevalec odbora za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve Republiškega zbora, poslanec Jože Laznik prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predsednik Tine Remškar: Začenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Prehajam na 6. točko dnevnega reda, in sicer na razpravo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov.

To vprašanje bomo obravnavali na podlagi pismenega gradiva, ki je bilo poslancem dostavljeno. Izvršni svet je za svojega predstavnika določil republiškega sekretarja za šolstvo Borisa Lipužiča. V Republiškem zboru je kot pristojni odbor obravnaval to vprašanje odbor za prosveto in kulturo, ki je dal o tem pismeno poročilo, ter odbor za družbeni plan in finance. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev? (Da.) Prosim.

Boris Lipužič: Tovarišice in tovariši poslanci! Poročilo Republiškega sekretariata za šolstvo o financiranju vzgojno izobraževalnih ustanov v letu 1963 s predlogi za bodočo ureditev financiranja, ki ga je poslal v obravnavo Skupščini Izvršni svet, ima namen prikazati problematiko financiranja na področju šolstva. Poročilo vsebuje prikaz mehanizma financiranja, ki je trenutno mogoč na podlagi temeljnega zakona o financiranju šolstva. Čeprav je v gradivu prikazano formiranje in razdeljevanje sredstev po posameznih vrstah vzgojno-izobraževalnih ustanov in je podana ocena rezultatov sistema financiranja, mi dovolite, da za uvod v razpravo o poročilu opozorim na nekatere probleme in ugotovitve. Ker se največji del sredstev za financiranje šolstva oblikuje v občinskih družbenih skladih za šolstvo, bi rad opozoril na vire sredstev teh skladov.

V letu 1963 so znašala sredstva vseh občinskih družbenih skladov za šolstvo 18 628 000 000 dinarjev. Podrobna analiza virov dohodkov občinskih skladov kaže, da so se v primerjavi z letom 1962 sicer zvišala sredstva teh skladov iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo za 53 %, hkrati pa so se znižali prispevki občin v občinske sklade za šolstvo iz dela proračunskega prispevka po delitvi in iz dela občinske doklade. Dejansko povečanje sredstev v občinskih skladih za šolstvo znaša dejansko v preteklem letu komaj 3 %. To skromno povečanje sredstev je povzročilo, da so se skrčile investicije za izgradnjo šolskega prostora in opreme, ker je bilo treba večji del sredstev zagotoviti za osnovno dejavnost šol. Tako so bile po oceni Republiškega sekretariata za šolstvo v letu 1963 realizirane investicije, ki so jih predvidele občine v vse vrste šol, po vloženi sredstvih samo z 62 %. Zaradi zvišanja osebnih dohodkov se je poslabšalo tudi razmerje med osebnimi in materialnimi izdatki predvsem v škodo funkcionalnih izdatkov za vzgojno izobraževalno dejavnost. V neka-

terih šolah imamo zaradi tega skrajno neustrezno razmerje med sredstvi za osebni dohodek in za materialne izdatke, ki znašajo 90 % : 10 % v korist osebnih dohodkov.

Namen temeljnega zakona o financiranju šolstva je bil, da se sredstva iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo, ki se stekajo v občinske sklade za šolstvo, namenijo predvsem za financiranje investicij. Razpoložljiva sredstva v posameznih občinskih skladih za šolstvo pa žal ne dopuščajo, da bi namenili ta sredstva v celoti za investicije, marveč se uporabljajo tudi za financiranje osnovne dejavnosti.

Nujne potrebe, ki jih terja modernizacija šolskega pouka, izgradnja šolskega prostora in stimulatívna delitev osebnega dohodka po delu, opozarjajo, da bo treba posameznim občinskim skladom za šolstvo zagotoviti večja sredstva iz rednih dohodkov občin, ker sicer ne bo mogoče izvajati normalnega dela v šolah. Podobno kot pri gimnazijah, ki že imajo določene minimalne pogoje za delo, ter pri strokovno izobraževalnih šolah, katerim bo z verifikacijo prav tako določen minimum, ki ga morajo doseči, se vse bolj kaže tudi potreba po minimalnih materialnih normativih za osnovne šole, če hočemo zagotoviti ustrezno minimalno raven vzgojno izobraževalnega dela v osnovni šoli.

V okviru takega miníma bodo občinske družbeno-politične skupnosti kot ustanovitelji osnovnih šol morale zagotoviti ustrezni dohodek šol za njihovo vzgojno-izobraževalno delo.

Seveda materialni minimum ne more pomeniti, da se osnovne šole v razvitejših občinah, ki ustvarjajo višji narodni dohodek, ne bi mogle hitreje razvijati in nadalje izboljševati svojih materialnih osnov.

Pri izboljševanju materialne baze osnovnega šolstva si moramo predvsem prizadevati, da posamezne šole ne bodo pod določenim minimumom materialnih potreb. Napačno pa bi bilo zavirati razvoj šolstva v družbeno-političnih skupnosti, kjer gospodarski razvoj, subjektivne sile in drugi činitelji pospešujejo hitrejši napredek šolstva.

V zvezi z investicijami v šolstvu želim seznaniti zbor, da proučujejejo pristojni zvezni organi konkretne možnosti za dolgoročno kreditiranje investicij na področju šolstva pod ugodnimi pogoji, kot nakazuje 38. člen temeljnega zakona o financiranju šolstva. V naši republiki smo si že doslej prizadevali, da bi z združevanjem sredstev v komunalnih bankah omogočili nekaterim šibkejšim občinskim skladom za šolstvo, da najamejo posojila v skupnem znesku 500—600 milijonov din pri področnih komunalnih bankah. S temi posojili bo mogoče rešiti najbolj pereče probleme za gradnjo, dozidavo oziroma prezidavo 11 osnovnih šol. To je brez dvoma prvi korak v naših skupnih prizadevanjih, da najdemo ustrežnejše rešitve za kreditiranje investicij na področju šolstva.

Večjih rezultatov investiranja na področju šolstva pa ne bo mogoče doseči zgolj s povečanjem sredstev za izgradnjo šolskega prostora in nabavo opreme. Naša prizadevanja bomo usmerili tudi v racionalnejše in funkcionalnejše gradnje šol, kar bo mogoče uresničiti predvsem s tipiziranimi montažnimi gradnjami šolskih poslopij. Pristojni zvezni organi, kakor tudi v naši republiki že proučujemo možnosti, da bi na ta način dosegli hitrejše rezultate pri izgradnji prostora ne le za potrebe osnovnih šol, temveč tudi za druge vrste vzgojnih in izobraževalnih dejavnosti.

V vseh letih, odkar uveljavljamo nov sistem financiranja šolstva, je bilo najbolj neurejeno financiranje strokovno izobraževalnih ustanov. Medtem ko občinski skladi za šolstvo v celoti financirajo osnovno šolstvo, republiški sklad

za šolstvo pa visokošolstvo, je zlasti financiranje strokovnega izobraževanja v okviru šolstva druge stopnje najbolj pomanjkljivo. Del sredstev za financiranje strokovno izobraževalnih ustanov zagotavljajo družbeno-politične skupnosti preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo. Prav tako zagotavljajo sredstva za delo svojih šol nekatere velike gospodarske organizacije, ki imajo svoje industrijske šole; za financiranje pa so doslej skrbele tudi gospodarske zbornice. Kljub temu pa je še ostalo nerešeno financiranje predvsem posameznih šol s praktičnim poukom in vajenskih šol, ker ni bilo rešeno vprašanje ustanovitelja in ni bilo določeno skupno financiranje prizadetih družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih organizacij.

Nekoliko boljšo perspektivo v financiranju strokovnega šolstva v okviru sedaj veljavnega sistema financiranja vnaša sprememba v zakonu o prispevkih iz dohodka gospodarskih organizacij, ki jo je 14. januarja letos sprejela Zvezna skupščina. Ta sprememba se izraža v povišanju 1 % na 2,5 % od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov za financiranje strokovnega izobraževanja. Teh 2,5 % pomeni v naši republiki okoli 6,5 milijarde din. Seveda je razumljivo, da bodo mnoge gospodarske organizacije, ki se zavedajo svojih nalog v zvezi z izobraževanjem strokovnih kadrov, namenile del teh sredstev za potrebe strokovnega izobraževanja v lastnih organizacijah, za štipendiranje in druge oblike investiranja v kadre. Za nekatere gospodarske organizacije, ki so imele razvito izobraževalno dejavnost, pa že doslej ni bil dovolj 1 % sredstev za potrebe izobraževanja strokovnih kadrov, in so dajale znatno večja sredstva v ta namen. Menim pa, da je v okviru sedanjega sistema financiranja šolstva ta vir financiranja za potrebe strokovnega izobraževanja prav tako pomemben, kot sredstva, ki jih dajejo družbeno-politične skupnosti.

V letu 1963 je bilo za financiranje osnovne dejavnosti vajenskih šol, šol s praktičnim poukom, tehničnih ter njim ustreznih šol ter domov potrošeno 6 200 000 000 din. Struktura virov pokaže, da so od navedene vsote ustvarile strokovne šole in domovi z lastno dejavnostjo 49 % sredstev, kar velja zlasti za šole s praktičnim poukom, družbeno-politične skupnosti so prispevale preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo ali direktno iz proračunov 39 % sredstev, gospodarske organizacije pa le 12 % sredstev oziroma 780 milijonov din.

Če upoštevamo, da so del sredstev prispevale gospodarske organizacije preko gospodarskih zbornic iz povečanih članskih prispevkov in sicer 267 milijonov, predstavlja razlika 513 milijonov, ki so jih prispevale gospodarske organizacije iz lastnih sredstev, v strukturi celotnih sredstev za financiranje osnovne dejavnosti strokovnih šol in njihovih domov, le 8,2 %.

Težnja nekaterih šol, da bi si s pomočjo šolskih delavnic same ustvarile zadostna sredstva za financiranje osnovne dejavnosti, ni povsem v skladu z njihovo osnovno nalogo, ker se ponekod zaradi prevelikega poudarka na čim večjem ekonomskem efektu zapostavljajo vzgojno izobraževalni smotri praktičnega pouka v šolskih delavnicah.

Prikaz stanja občinskih skladov za šolstvo brez dvoma dokazuje, da so sredstva teh skladov tako skromna, da v letošnjem letu ne moremo pričakovati od njih bistveno večjega deleža v financiranju strokovnih šol. Glede na povišanje stroškov za materialne izdatke šole in glede na potrebno povišanje osebnih dohodkov, bi bilo treba letos po oceni Republiškega sekretariata za šolstvo povečati celotna sredstva za osnovno dejavnost strokovnih šol v pri-

merjavi s 1963. letom za 10 % tako, da bi se zvišala ta sredstva od 6,3 milijarde na okoli 7 milijard dinarjev.

V letošnjem letu bi bilo treba posvetiti večjo pozornost tudi investicijam za izgradnjo šolskega prostora za potrebe strokovnega izobraževanja ter za opremo delavnic, kabinetov in laboratorijev strokovnih šol.

Da bi omejili pretirano težnjo nekaterih strokovnih šol po ustvarjanju sredstev iz lastne dejavnosti na račun izobraževalnega programa, ki ga terja določen profil poklica, in da bi nadomestili sredstva iz članskih prispevkov, ki jih v letu 1964 gospodarske zbornice ne bodo več prispevale, in da bi uspešneje reševali problem kapacitet strokovnih šol, bo treba tako pri financiranju osnovne dejavnosti kot tudi investicij v strokovno šolstvo in domove učencev strokovnih šol, nujno povečati udeležbo gospodarskih organizacij pri financiranju iz možnih 2,5 % od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov. Da bi za financiranje strokovnega izobraževanja lahko angažirali vsaj polovico od možnih 6,5 milijarde za potrebe strokovnega šolstva, si prizadevajo občine, okraji, republiška in okrajne gospodarske zbornice, kakor tudi prizadeti republiški organi, da bi s prepričevalno družbeno-politično akcijo zagotovili ustrezno neposredno udeležbo gospodarskih organizacij pri financiranju izobraževanja strokovnih kadrov. Rezultati teh prizadevanj in dogovorov v posameznih okrajih se že kažejo v delu dosedanjih in na novo ustanovljenih medobčinskih skladov za financiranje šolstva oziroma strokovnega izobraževanja. Ti skladi zbirajo sredstva vseh zainteresiranih družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih organizacij. Pri tem se tudi rešujejo problemi glede ustanoviteljstva in soustanoviteljstva posameznih strokovno izobraževalnih ustanov, ki doslej niso bili rešeni.

Na zaključku želim poudariti, da analiza s predlogi za ureditev financiranja v letu 1964 temelji na sedaj veljavnem sistemu financiranja, torej na temeljnem zakonu o financiranju šolstva. Dosedanje triletne izkušnje pri uveljavljanju tega sistema financiranja, kakršnega določa omenjeni zakon, bodo služile za izpopolnitev sedanjega sistema financiranja šolstva, ki naj zagotovi stabilnejše in trajnejše rešitve financiranja vzgoje in izobraževanja v prihodnosti. Rešitve bo treba najti v okviru delitve narodnega dohodka med posameznimi družbenimi dejavnostmi, kot tudi pri delitvi med družbeno-političnimi skupnostmi. Že ob začetku izdelave novega splošnega zakona o vzgojno izobraževalnem sistemu v Jugoslaviji, ki bo predvidoma vključeval tudi določbe glede financiranja, bo potrebno dodobra proučiti dosedanje izkušnje pri financiranju šolstva. Od ustrezne rešitve tega problema bo poleg drugih pogojev odvisen tudi nadaljnji razvoj šolstva v 7-letnem perspektivnem programu gospodarskega in družbenega razvoja.

Predsednik Tine Remškar: Želi dati ustno obrazložitev še tudi poročevalec odbora za prosveto in kulturo? (Ne.)

Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi poslanka Kristina Lovrenčič.)

Kristina Lovrenčič: Tovarišice in tovariši poslanci! Ni slučajno, da se je prav problemu financiranja šolstva, ki je vključen v obravnavo na sedanjem zasedanju Republiškega zbora, posvetilo še pred tem v skupščinskih odborih in na terenu veliko pozornost. Ta problem je pereč in je prav, da

Skupščina o njem razpravlja in zavzame določena stališča. Dobro osnovo za takšno razpravo daje poročilo, ki ga je pripravil republiški sekretariat za šolstvo. Poročilo celovito obravnava financiranje šolstva. Očitani pa bi mu lahko to, da predlogi, ki jih ob zaključku daje, nakazujejo le začasne rešitve. Toda kljub temu poročilo daje osnove, da se sproži široka družbena akcija, ki naj pomaga rešiti pereče probleme financiranja našega šolstva. V bodoče bi morala Skupščina dobivati podobna poročila, ki opozarjajo na tako pomemben problem, kot je financiranje šolstva, ne samo enkrat na leto, marveč vsaj polletno. To je potrebno še posebej zagraditi, ker ima na dosedanji sistem financiranja šolstva velik vpliv politika družbeno-političnih skupnosti, gospodarskih organizacij in drugih zainteresiranih činiteljev. Ni dovolj le enkrat letno ugotavljati, ali je politika financiranja bila v skladu s potrebami in postavljenimi načeli, marveč je politiko treba ocenjevati sproti že med letom. Le tako bo Skupščina lahko pravočasno opozorila na morebitne napake, ki se pojavljajo.

Ne bi se spuščala v vse oblike financiranja šolstva, govoriti želim samo o občinskih skladih za šolstvo kot njegovi najmočnejši obliki. Kot smo že slišali, so ti skladi samo lani zbrali okrog 18 milijard dinarjev ali 65,5 % vseh sredstev, ki so bila namenjena za financiranje šolstva. Iz teh skladov se financira predvsem dejavnost 1116 osnovnih šol v naši republiki. Razprava o financiranju šolstva pa nas nujno pripelje do vprašanja, ali držijo trditve, da naše šolstvo, kljub velikim družbenim vlaganjem, ne more držati koraka s sedanjim razvojem. Pesek bi si metali v oči, če ne bi priznali, da se še vedno borimo z velikimi problemi, ki imajo svoj izvor predvsem v pomanjkanju sredstev. Dejstvo je, da imamo danes v naši republiki še 44 osnovnih šol, kjer je pouk v treh izmenah, da je pouk v dveh izmenah splošna praksa, da nam primanjkuje več kot 1000 predmetnih učiteljev, da imamo okrog polovico šolskih zgradb še iz prejšnjega stoletja, da še prevladuje zastarela metoda verbalnega pouka in da sorazmerno visok odstotek naše mladine ne zaključi uspešno osemletnega obveznega šolanja.

Nujno je, da ugotovimo vzroke takega stanja in skušamo te probleme trajnejše in učinkovitejše reševati kot smo to delali doslej. Napak bi bilo, če bi iskali vzroke za probleme in pomanjkljivosti v financiranju šolstva samo v pomanjkanju predpisov, ki ga urejajo. Imamo temeljni zakon o financiranju šolstva in 44. člen zvezne ustave! Ta pravi, da imajo občani ob enakih, z zakonom določenih pogojih, pravico pridobiti si potrebno znanje in izobrazbo na šolah in drugih izobraževalnih zavodih vseh vrst. Isti člen pravi dalje, da je osemletno osnovno šolanje obvezno ter da mora družbena skupnost zagotoviti materialne in druge pogoje za ustanovitev in delo šol ter drugih zavodov za izobraževanje občanov.

Temeljni zakon o financiranju šolstva pa, kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki jih je praksa odkrila v njem, daje dovolj jasne smernice in nakazuje način financiranja šolstva.

Tretji člen tega zakona pravi, da pripadajo v skladu z zakonom šolam kot samostojnim zavodom sredstva, ki so jim potrebna za izobraževalno in vzgojno delo. Sredstva za delo ter sredstva za gradnjo in opremo zagotavljajo šolam družbeno-politične skupnosti, gospodarske in družbene organizacije, samostojni zavodi, državni organi in druge družbeno pravne osebe, ki si prizadevajo za izobraževanje in vzgojo otrok, mladine in odraslih. Mislim, da ta zakon dovolj jasno postavlja, kdo in kako se financira osnovna ter investicijska dejavnost šol. Žal pa ugotavljamo, da politika družbeno-političnih skupnosti ni bila vselej

v skladu s tem zakonom, ki med drugim v svojem 77. členu nalaga družbeno-političnim skupnostim, da ne smejo dajati za šolstvo manj sredstev, kot so jih dajale pred uveljavitvijo tega zakona. Kako pa je v praksi? Vzemimo za primer občinske sklade za šolstvo. Tabela na drugi strani predloženega poročila Republiškega sekretariata za šolstvo pove, da imamo sedaj 7 virov financiranja teh skladov, od katerih pa je samo 1, in to del proračunskega prispevka pred delitvijo, splošen instrument financiranja. Vsi ostali viri pa so odvisni od odločitve občinskih skupščin vsako leto posebej.

Delež proračunskega prispevka pred delitvijo se je lani povečal za 53 % v primerjavi s prejšnjim letom, skupni dohodki pa so se, kot smo že slišali, povečali v skladih za šolstvo v občinah samo za 3 %. Zanimiva je podrobnejša razčlemba dohodkov teh skladov v letih 1962 in 1963. V primerjavi z letom 1962 so lani porasli dohodki občinskih šolskih skladov za 84 milijonov v delu dotacij in za 1,2 milijarde din v delu odstotka od vseh dohodkov po tretjem odstavku 22. člena zakona o financiranju šolstva. Drugi dohodki so lani porasli za 557 milijonov din. Od proračunskega prispevka po delitvi pa so lani občine prispevale v sklade za šolstvo 1,5 milijarde dinarjev manj, kot leta 1962, od dopolnilnega proračunskega prispevka 115 milijonov din manj in od občinskih doklad 834 milijonov manj. Če izvzamemo obvezni del proračunskega prispevka pred delitvijo, lahko ugotovimo, da bi občinski skladi za šolstvo dobili lani celo 580 milijonov din manj, kot leta 1962, če ne bi bilo proračunskega prispevka pred delitvijo. Proračunski prispevek pred delitvijo predstavlja le 16 % sredstev šolskih skladov, ki naj bi se po zakonskih predvidevanjih uporabili predvsem za financiranje investicij. Dejstvo je torej, da je financiranje celotne osnovne dejavnosti osnovnih šol odvisno od občin in njihove politike.

Stanje ni prav nič rožnato, in se utegne še poslabšati, če tega ne bo preprečila določena družbena akcija. Že sedaj obstoja zelo neugodno razmerje med osebnimi in funkcionalnimi izdatki v osnovnih dejavnostih šol. To razmerje je v nekaterih primerih celo 90 : 10 v korist osebnih izdatkov. V povprečju pa je znašalo lani 83 : 17. Letos računamo, da se bodo osebni izdatki v prosveti še zvišali, kot to nakazuje letošnji družbeni plan. Če se bodo npr. sredstva za občinske sklade povečala kot lani samo za 3 %, bodo nujno osebni izdatki zasegli še znatni del preostalih sredstev za funkcionalne izdatke.

To pa bi pomenilo nadaljnjo osiromašenje materialne osnove naših šol. Podatki namreč kažejo, da dohodki v šolstvu občutno zaostajajo za nekaterimi drugimi službami in gospodarstvom. Po analizi znaša trenutno povprečje dohodkov v primerjavi s kadri z isto izobrazbo, pri profesorjih gimnazije 45 000 din, v občinski upravi 53 000 din, sodstvu 84 000 din in v zdravstvu 97 000. Če se ne bodo osebni dohodki v šolstvu vsaj deloma približali dohodkom v drugih panogah, bo strokovni kader še nadalje zapuščal šole.

Ti problemi se ne pojavljajo samo v osnovnem šolstvu, ampak tudi v drugih šolah. Toda strokovnemu šolstvu se z zvišanjem prispevka za izobraževanje kadrov na 2,5 % ob ustrezni družbeni akciji odpirajo nove perspektive.

Nosilec financiranja za osnovno šolstvo je in ostane občina s svojim skladom za šolstvo in mora zanjo v okviru svojih zmogljivosti zagotoviti sredstva za kritje stvarnih potreb. Oceniti moramo, ali lahko zagotovi občina danes svojemu skladu za šolstvo taka sredstva, ki ne bodo omogočala šolstvu zgolj reprodukcije, marveč tudi razširitev njegove materialne osnove, da bo lahko izpolnjevalo naloge, ki jih pred njega postavlja družbeni razvoj.

Res je, da so večkrat upravičeni očitki, da zakon o financiranju šolstva ni bil vedno spoštovan, da bi se politično teritorialne enote lahko marsikdaj odpovedale mnogim nerentabilnim investicijam v korist šolstva, in da bi namesto marsikatere nepotrebne izgube lahko zrastle nova šola. Toda hkrati moramo priznati, da zaradi velikih obveznosti, ki jih občine prevzemajo brez dodatnih sredstev, te ne bodo zmogle zagotoviti šolstvu tiste gnotne osnove, ki jo predvideva ustava, zakoni in zahteve našega razvoja. Izračuni kažejo, da bi potrebovali okrog 30 milijard din, če bi hoteli ukiniti tretjo izmeno pouka, zagotoviti eni tretjini učencev celodnevno bivanje v šoli in preseliti šole iz neustreznih dotrajanih zgradb. Vse naše investicije v osnovne šole pa so lani znašale le 2,8 milijarde dinarjev. Napačno bi bilo stališče, da naj bo šola v neki občini pač takšna, kolikor ima občina denarja. Naša ustava zagotavlja vsem državljanom načelno enake pogoje za izobraževanje. Misliti pa moramo tudi na to, da je potrebno za drugo stopnjo izobraževanja določeno osnovno znanje, ki ga morajo imeti vsi učenci, ne glede na to, v kateri občini so hodili v šolo. Seveda je nemogoče zahtevati, da bi bile šole povsod enakovredne, toda pregled povprečnih izdatkov za osnovno dejavnost osnovnih šol na enega učenca pa nam kaže, da so le prevelike razlike med posameznimi občinami. Iz pregleda, ki je priložen poročilu Republiškega sekretariata za šolstvo, vidimo, da je lani znašal najnižji izdatek na učenca 30 000 dinarjev, najvišji pa 73 000, torej več kot enkrat več. Celo v posameznih okrajih so velike razlike. V celjskem okraju je bil lani najnižji izdatek 35 000 dinarjev, najvišji 54 000 dinarjev; v koprskem je bil najnižji 39 000 dinarjev, najvišji 54 000 dinarjev; v ljubljanskem najnižji 30 000 dinarjev, najvišji 73 000 dinarjev; v mariborskem najnižji 32 000 dinarjev in najvišji 51 000 dinarjev. Prav gotovo, da te razlike vplivajo na različno raven znanja, ki si ga učenci pridobijo, in ki vpliva na njihov uspeh na šolah druge stopnje. Te razlike so porodile težnje po centralizaciji sredstev. Po mojem mnenju pa centralizacija ne bo rešila ničesar. Na ta način smo nekoč že skušali reševati materialne probleme šolstva, danes pa ugotavljamo, da je njegova materialna osnova slaba in glavna ovira za njegov hitrejši razvoj. Centralizacija sredstev bi nujno rodila težnje po uravnilovki. Ali naj to pomeni, da je treba bogatejšim občinam vzeti sredstva, manj razvitim pa jih dodeljevati, in s tem ustvariti šolstvu na videz ugodnejši položaj? Za manj razvite komune bi to res pomenilo napredek, za bolj razvite, ki so že dosedaj dajale več za šolstvo in ga hitreje razvijale, pa prav gotovo nazadovanje. S takimi ukrepi bi napravili podobno napako, kot če bi v našem gospodarstvu skušali doseči, da naj bi bolj razvita področja počakala na manj razvita, ker je pač treba doseči »enakost«. Mi pa pravimo, da bo hitrejši razvoj razvitih področij omogočil tudi drugim hitrejši napredek. Take centralistične težnje bi tudi težko uskladili s položajem, ki ga šole kot delovne organizacije dobivajo z novo ustanov in s samoupravnimi pravicami njihovih kolektivov. Stališča odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora o financiranju šolstva so podana v pismenem poročilu, ki ga je odbor predložil zboru, zato jih ne bi ponavljala.

Financiranje bo prav gotovo ponovno treba obravnavati tedaj, ko bo Skupščina obravnavala problem šolstva v celoti. Takrat bomo morali nakazati o trajnejših rešitvah tega problema. Vendar bi jih želela že sedaj skazati. Odbor je mnenja, da moramo iskati trajnejšo rešitev financiranja osnovnega šolstva v tem, da se za osnovno minimalno dejavnost obveznega šolstva izločajo družbeno sredstva pred delitvijo. Hkrati pa je treba napraviti temeljito analizo

stvarnih potreb šolstva, ki naj ne izhaja iz sedanjega stanja, temveč iz potreb in perspektiv, ki jih družba zagotavlja šolstvu.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.) Ker se nihče ne javi, zaključujem razpravo. Ker bo Republiški zbor Skupščine o problematiki šolstva bolj podrobno razpravljati še v zvezi s programom razvoja za prihodnje sedemletno obdobje, se bo prav gotovo ob tej priložnosti moral temeljiteje ukvarjati s problematiko, ki smo jo danes imeli na dnevnem redu. Zato ima današnja razprava le bolj informativni značaj, ki naj pripomore k razčiščevanju nekaterih drugih problemov na tem področju in naj služi tudi kot priprava za razpravo o problematiki šolstva na eni od prihodnjih sej našega zbora.

S tem prehajamo na 7. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih.

Predlog zakona je predložil Izvršni svet in kot svojega predstavnika določil člana Izvršnega sveta Ludvika Gabrovška. Izvršni svet je predlog zakona tudi pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev? (Da.) Prosim.

Ludvik Gabrovšek: Tovarišice in tovariši poslanci! O tem zakonu smo pred kratkim razpravljali tja do polnoči, zato želim skržiti svojo obrazložitev na najpotrebnejše ugotovitve, ker ne bi hotel preizkušati vaše potrpežljivosti z daljšo obrazložitvijo, ki sem jo sicer pripravil.

Obvestiti moram zbor, da je Izvršni svet v zvezi z razpravami v odborih skupščine poslal skupščini izpopolnjeno besedilo zakonskega predloga, v katerem so bili sprejeti amandmaji in predlogi odborov. Izpopolnjeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih vsebuje naslednje bistvene spremembe:

V zakonu o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih naj bi veljalo načelo začasnosti, dokler ne bodo vprašanja organov upravljanja v šolah usklajena z ustavo in z zakoni za posamezne vrste šol. Zato je v prečiščenem besedilu določen nov prvi odstavek prvega člena, ki smiselno prevzema določbo prvega odstavka prvega člena predloga zakona o organih upravljanja v zavodih, ki je na splošno bolj okviren. V posebnem členu predloga zakona je dana možnost, da se s statutom šole določijo tudi druge oblike sodelovanja predstavnikov javnosti in ne samo sodelovanje predstavnikov javnosti v svetu šole, kot je bilo določeno v prvotnem predlogu.

V skladu s 3. odstavkom 81. člena splošnega zakona o šolstvu, predlog zakona precezira v posebnem členu, da potrjuje statute šole na splošno občinska skupščina; statute šol, katere je ustanovil okraj, oziroma republika, pa potrdi okrajna skupščina oziroma Skupščina SR Slovenije.

Prav tako obveščam zbor, da se Izvršni svet strinja z amandmaji, ki sta jih k predlogu zakona o organih upravljanja na šolah sprejela dne 17. tega meseca na skupni seji odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora in odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora, s čimer so postali sestavni del predloga.

Glede amandmaja, ki ga je izglasoval Prosvetno-kulturni zbor, da se naziv direktor v vsem besedilu zakona zamenja z nazivom ravnatelj, je bilo danes na skupni seji zakonodajno-pravne komisije in odbora za organizacijsko-

politična vprašanja Republiškega zbora osvojeno stališče, da je naziv direktor uveljavljen v ustavi in da ga ne bi kazalo menjati v tem zakonu. Na skupni seji je bila zato sprejeta rešitev, da se v 3. členu zakonskega predloga, kjer se prvič omenja naziv direktor kot organ upravljanja, pristavi v oklepaju ravnatelj, povsod drugod pa naj se naziv direktor ohrani. S tako rešitvijo je soglašal tudi predsednik Prosvetno-kulturnega zbora.

V imenu Izvršnega sveta prosim Republiški zbor, da sprejme predlog zakona, sklicujoč se pri tem na pismeno obrazložitev.

Predsednik Tine Remškar: Predlog zakona je obravnaval kot pristojni odbor odbor za organizacijsko-politična vprašanja ter odbor za prosveto in kulturo kot tudi zakonodajno-pravna komisija Skupščine, ki so dali pismene obrazložitve. Ali želijo predstavniki odborov oziroma komisije dati še ustno obrazložitev? (Ne.) Ne želijo. Potem začnjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Če se nihče ne javlja k besedi, zaključujem razpravo in dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. O predlogu je na svoji seji dne 18. februarja razpravljala tudi Prosvetno-kulturni zbor in ga sprejel v enakem besedilu.

Prehajam na 8. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih.

Predlog zakona je predložil Izvršni svet in za svojega predstavnika določil člana Izvršnega sveta Borisa Kocijančiča. Izvršni svet je predlog zakona pismeno obrazložil. Ali želi tovariš Kocijančič dati še ustno obrazložitev? (Da.) Prosim.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Sklicujem se na pismeno obrazložitev, ki vam je bila že s prvotnim besedilom zakona predložena. Dovolite mi, da zato poudarim samo nekatere značilnosti zakona in razloge, ki so bili merodajni za Izvršni svet, da se je odločil in predložil ta zakonski predlog Skupščini v obravnavo.

Predvsem je tu določilo ustave, ki zahteva, da se do 9. 4. prilagode in uskladijo vsi statuti delovnih organizacij z načelom ustave; dalje določilo zakona o izvedbi ustave, da nehajo veljati določila zakona in drugih predpisov, ki se nanašajo na organe upravljanja delovnih organizacij, če ni v ustavi izrecno predvideno, da se za njihovo neposredno uporabo izda zakon. Gre torej za izredno pomembno akcijo v delovnih organizacijah, gre za statute, ki so vsebinsko drugačni, kot so bili dosedanji, gre za to, da se vrsto vprašanj rešuje v novih statutih izvirno. Ustava namreč izrecno predvideva, da se določena vprašanja rešujejo v izključni pristojnosti delovne organizacije kot njena primarna in izključna pravica. Zato je povsem razumljivo, da je po sprejemu ustave bila v delovnih organizacijah sprožena izredna aktivnost za pripravo novih statotov. Pri tem so sodelovale zelo aktivno tudi družbene organizacije. Začetna vnema pa je prenehala, čim so se pojavila nekatera odprta vprašanja, med katerimi zavzema nedvomno najpomembnejše mesto prav nerešeno vprašanje formiranja organov upravljanja v zavodih. To je sicer samo eno izmed področij, ki mora biti urejeno s statutom. Na podlagi dosedanjih ugotovitev pa je prav vprašanje formiranja organov upravljanja v zavodih najbolj nejasno

in zato je bilo potrebno predložiti ta zakonski osnutek. Prvotno, ko smo v skupščini obravnavali delo na pripravah statotov občinskih in okrajnih skupščin ter delovnih organizacij, tako gospodarskih kot organizacij na področju družbenih služb, sicer ni izgledalo, da se bo ta problem tako zaostрил in da bo ustrezen predpis potreben. Nedvomno bo zakon sam pomagal sedaj v veliki meri, tako delovnim organizacijam, kot tudi družbeno-političnim organizacijam, da bodo reševale to perečo problematiko, ki zahteva nujne rešitve, ker se, kot kažejo podatki, statuti prepočasi pripravljajo in končno, ker je doba do sprejema, to je do 9. aprila, sorazmerno kratka.

Predlagatelj je prepričan, da bodo s pomočjo določil tega zakona delovne organizacije bolj smelo reševale in iskale take rešitve, ki jim najbolj ustrezajo. Izvirna statutarna področja, ki jih ustava prepušča statutom v celoti — tu gre za notranje razmere v delovnih organizacijah, za pravice delovnih ljudi, za način poslovanja, za položaj delovnih enot itd. — so namreč izredno pomembna. Rešitev sama pa terja takojšnje odločitve.

Opozoriti moram, da ni večjih vprašanj pri gospodarskih organizacijah, kjer se obstoječi predpisi najmanj razlikujejo od nove ustave, saj je ustava v načelu sprejela dosedanjo organizacijo samoupravljanja v gospodarskih organizacijah.

Povsem drugačen je položaj na področju družbenih služb; prav zato predlagamo ta zakon. Zakon, ki ga obravnavamo, se ne nanaša samo na zavode s področja filma, radia, televizije, časopisne in založniške zavode ter na zavode za socialno zavarovanje. Omeniti moram, da ne iščemo in ne predlagamo zakonskih rešitev zato, ker to zahtevajo zvezni predpisi; za znanstvene zavode na primer obstoji tudi republiški predpis in zato rešuje predloženi zakonski osnutek tudi znanstvene zavode.

Predlog zakona ne omejuje statotov, temveč sprošča okvire obstoječih zakonov, ki še niso usklajeni z ustavo. Povsem razumljivo je tudi, da traja veljavnost zakona samo do tedaj, dokler ne bodo s posebnimi zakoni področja posameznih družbenih služb usklajena z ustavo.

Že nekaj let teče proces izenačevanja gospodarskih organizacij in delovnih organizacij na področju družbenih služb. Ta proces je Izvršni svet aktivno podpiral in v svojem poročilu za leto 1962, ki je bilo predloženo skupščini, tudi ugotovil, da je bil napravljen pomemben napredek v izenačevanju teh delovnih organizacij. Ustava ne razlikuje delovnih organizacij in zato je povsem razumljivo, da so organi upravljanja v delovnih organizacijah na področju družbenih služb delavski svet, upravni odbor in direktor ali drug temu ustrezen organ. Ta izhodišča so formulirana tako tudi v zakonskem predlogu, ki ga obravnavamo. Že iz ustave izhaja, da morajo v zavodih formirati organe upravljanja. Zakon ponzema ustavna načela o prepovedi ponovne izvolitve in načelo rotacije članstva v upravnem odboru, dalje rešuje nekatera vprašanja izvolitve in formiranja teh organov. Zakon prvenstveno ureja vprašanja, kako naj sodelujejo predstavniki občanov, organizacij ter družbene skupnosti. Na to vprašanje daje zakon jasen odgovor v 9., 10., 11., 12. in 13. členu. Obstojajo tri možnosti in vsakemu zavodu je prepuščeno, da izbere tisto možnost, ki pomeni najustreznejši način sodelovanja predstavnikov v javnosti.

Da se zavarujejo samoupravne pravice delovnih skupnosti, so izredno pomembne omejitve o odločanju predstavnikov javnosti, ki so navedene v 3. in 4. odstavku 11. člena. Imenovanje direktorjev rešuje zakon v smislu določil 83. člena ustave. Direktorja imenuje delavski svet na predlog razpisne komi-

sije. Zakon dovoljuje tudi imenovanje direktorjev zavodov po obstoječih predpisih s posameznih področij družbenih služb; po splošnih določbah pa se bodo lahko imenovali direktorji le pri tistih zavodih, za katere so do uveljavitve ustave veljale določbe temeljne uredbe o finančno samostojnih zavodih. Glede imenovanja direktorja bo namreč šele z uskladitvijo predpisov, ki urejajo posamezna področja družbenih služb, odločeno, pri katerih zavodih bo imenovan direktor na ta splošen način.

Zakon zahteva, da se direktor zavoda imenuje za štiri leta, če posamezni zakon ne določa krajšega roka. Dotedanji direktor lahko sodeluje v ponovnem razpisu brez omejitve. S statutom pa se lahko uvede tudi reelekcija drugih funkcij v zavodu.

To so bistvene poteze zakona o organih upravljanja v zavodih. Zakon skuša v največji možni meri razširiti pravice samoupravljanja organov delovne skupnosti v zavodih, oziroma tistih članov organov samoupravljanja, ki so člani delovne skupnosti ter s tem omogočiti zavodom, da bodo lahko s svojimi statuti učvrstili samoupravne pravice članov delovne skupnosti. Čeprav zajema zakon samo eno izmed področij, ki jih je treba urediti s statuti zavodov, bo z učvrstitvijo samoupravnih pravic članov delovne skupnosti dal pomembno pobudo, da bo delo na sprejemanju statotov zavodov pravočasno končano. Zakon pa bo tudi pomemben prispevek h kvalitetnejšemu oblikovanju statotov zavodov in opora vsem družbenim organizacijam, ki so, zavedajoč se izrednega pomena novih statotov ves čas priprav, iniciator smejejših pobud in usmerjevalec tam, kjer bi stara gledanja na statute pomenila oviro za rast samoupravnih pravic članov delovnih organizacij.

Zato predlagam v imenu Izvršnega sveta, da skupščina ta zakon sprejme.

Predsednik Tine Remškar: Predlog zakona so obravnavali kot pristojni odbor odbor za organizacijsko-politična vprašanja, odbor za prosveto in kulturo in odbor za zdravstvo in socialno politiko ter zakonodajno pravna komisija. Odbori in komisija so predložili pismena poročila. Ali žele dati predstavniki še ustno obrazložitev? (Ne javi se nihče.) Če ne, pričnjam razpravo. Kdo želi besedo? (K besedi se prijavi poslanec Mitja Stupan.)

Mitja Stupan: Tovarišice in tovariši poslanci! Čeprav zakon o organih upravljanja v zavodih, ki ga danes sprejemamo, obravnava začasno do sprejema zakona za posamezna področja družbenih služb le del pestre problematike s tega področja in ureja upravljanje le nekaterih zavodov, je vendar velikega pomena, ker bo pomagal razjasniti nekatera še vedno nejasna vprašanja o upravljanju v družbenih službah. Zakon bo v pomoč organom samoupravljanja, ki prav sedaj razpravljajo o statutih svojih delovnih organizacij; obenem pa v smislu ustavnih določb o enakem družbenoekonomskem položaju delovnih ljudi omogoča in podpira proces demokratizacije upravljanja v teh zavodih, ki jih osvojajo različnih administrativnih vplivov in posegov.

V razpravi o zakonu bi rad povedal nekaj stvari, ki se ne nanašajo toliko na sam zakon, temveč na položaj in gledanje na področje družbenih služb, s katerimi se srečujemo v obdobju po sprejemu nove ustave.

Že med ustavno razpravo je prišlo do živahne diskusije o položaju družbenih služb. V teh razpravah sta se izoblikovali v glavnem dve mnenji. Prvo, da v družbene službe ni potrebno vnašati nikakršnih bistvenih sprememb, češ da sistem družbenega upravljanja in včasih celo administrativnega vmešavanja

zagotavljata smotrno delovanje teh služb in da obstajajo celo načelni razlogi, ki govore proti samoupravi glede na značaj teh služb in njihov pomen. Drugo, da je treba izenačiti družbenoekonomski položaj delovnih ljudi, ne glede na delo, ki ga opravljajo; to mnenje pa je včasih prešlo celo v negativno skrajnost. V imenu samoupravljanja se je odklanjala vsaka odgovornost nasproti družbeni skupnosti, do izraza je prišla cehovska zaprtost vase, zahtevali so se neupravičeni privilegiji.

Nova ustava, po kateri je družbeno delo, od neposredno proizvodnega do znanstvenega in kulturnega ustvarjanja, enoten proces in po kateri je družbenoekonomski položaj človeka družbenemu delu načelno enak, ne glede na to, kakšno delo opravlja, je vsaj začasno napravila konec tem razpravljanjem. Kljub temu pa se je zlasti ob sestavljanju statutow zavodov s področja družbenih služb pokazalo, da poleg pravnih ovir, ki so posledica dosedanje zakonodajne ureditve teh služb, obstojajo še zelo različna gledanja na položaj teh služb, ki jih nikakor ne bi mogli smatrati za napredna.

Zato smatram, da ni pomen tega zakona samo v tem, ker bo zavodom dana pravna osnova, da bodo lahko do 9. aprila t. l. na široko in v skladu s težnjami ustave urediti upravljanje, temveč tudi v tem, da se ob družbenopolitični podpori uredi to področje v skladu z intencijami ustave.

Logična posledica dosedanjih razprav in poskusov pri statutarnem urejanju zavodov s področja družbenih služb je zakon, o katerem danes razpravljamo. Če pogledamo dosedanje osnutke statutow, vidimo, da so delno zaradi pravnih ovir, še bolj pa zaradi napačnih idejno političnih izhodišč pri njihovi sestavi, marsikje napravili korak nazaj, ali pa ostali pri dosednji ureditvi, namesto da bi smelo zagrabili za možnosti, ki jih je odprla nova ustava. Zanimivo je, da negativnih teženj v drugo smer, v smer pretiranega poudarjanja samouprave in zapiranja v cehovstvo, skoraj ni mogoče zaslediti, kar je po svoje tudi značilno. To nam brez dvoma dokazuje, da smo pri urejanju tega področja obremenjeni z mnogimi predsodki, ki so predvsem rezultat dolgoletnega administrativnega urejanja in zapoznelosti samoupravnega razvoja. Zato smatram, da je pravno in politično nevzdržno mnenje, da ustavnih določb o organih upravljanja delovnih organizacij in o njihovem delovnem področju ni mogoče neposredno uporabljati v družbenih službah in da naj veljajo dosednji predpisi tako dolgo, dokler ne bodo usklajeni z ustavo, čeprav so že danes v nasprotju z njo. Vsak poskus zadržati stare oblike upravljanja na tem področju bi pomenil znatno oviro pri uveljavljanju naprednih teženj in predstavlja skoraj leto dni po sprejetju ustave anahronizem.

Največje nejasnosti so se pokazale predvsem pri vprašanju, kako naj sedaj sodelujejo v organih upravljanja zavodov predstavniki javnosti, kakšne organe upravljanja naj imajo zavodi in kakšna je razmejitev kompetenc med organi, v katerih sodelujejo predstavniki javnosti, in drugimi organi zavoda.

Marsikje je bilo veliko razprav o tem, kako in v kakšni obliki naj sodelujejo predstavniki javnosti, pri tem pa so popolnoma pozabili na pravico delovnih ljudi v zavodu in na razvijanje njihovih samoupravnih pravic. Razprava o takšni ali drugačni obliki sodelovanja predstavnikov javnosti je tako potisnila v ozadje samoupravne pravice delovnih kolektivov.

Da bi ilustriral ta stališča, navajam nekaj primerov iz popolnoma slučajno izbranih statutow nekaterih zavodov. V nekaterih statutih se predvidevajo naslednji organi: zbor delovne skupnosti, svet zavoda, upravni odbor in direktor oziroma upravnik. Zbor delovne skupnosti je zamišljen bolj kot nekakšno re-

prezentativno telo, saj se mora sestati le trikrat na leto in ga sklicuje predsednik upravnega odbora; njegova pristojnost je, da lahko daje mnenja k delovnemu programu zavoda, sprejema načelne sklepe o organizaciji dela v zavodu in odloča o delitvi čistega dohodka.

Kompetence sveta zavoda, ki ga sestavlja sedem oziroma trinajst članov, le dva oziroma trije člani vključno z direktorjem pa so člani delovne skupnosti, so: sprejme statut zavoda, predpiše pravilnik o delitvi dohodka zavoda, sprejme delovni program zavoda, spremlja delo strokovnega sveta, daje soglasje k pravilniku o delovnih razmerjih itd.

Pristojnosti upravnega odbora so omejene predvsem na sestavljanje predlogov; samoupravljanje, o katerem je sicer v statutu veliko govora, ostane pri praznih besedah in deklaracijah.

Tudi v tezah nekega drugega statuta se veliko govori o samoupravljanju, o tem, da upravljanje pripada delovnemu kolektivu itd. Teze predvidevajo vse-mogočni upravni odbor; nato pa loči zadeve, o katerih delovni kolektiv razpravlja neposredno, zadeve, kjer mora delovni kolektiv sodelovati s predlogi, mnenji, in zadeve, o katerih mora biti delovni kolektiv le obveščen.

V kakšni zadregi se včasih znajdemo, ko urejujemo ta področja, lahko vidimo tudi iz evolucije stališč, ki smo jo napravili v enem tednu razprav skupščinskih odborov o tezah in nato v predlogu zakona o upravljanju v zavodih. Tako smo npr. v tezah dajali precej poudarka organu, ki v zavodih ustrezajo delavskemu svetu. V tezah in prvem predlogu zakona smo predvidevali za socialne in zdravstvene zavode precej drugačno ureditev, kot je v predlaganem osnutku, in zato navajali tehtne razloge, v 13. členu smo predvidevali soglasje k odločitvam pristojnega organa zavoda s strani predstavnikov javnosti tudi za stvari, ki so po ustavi izrazito zadeve organov upravljanja, ki jih volijo člani delovnih skupnosti. S tem je mišljena predvsem organizacija dela in delitev dohodka.

Menim, da zakon o organih upravljanja v zavodih v predlagani obliki pomeni pomemben korak pri uresničevanju ustavnih načel, seveda pa se moramo zavedati njegove začasnosti in omejitve, preko katerih po obstoječih zakonih ne moremo. Ne strinjam pa se s trditvijo v obrazložitvi, da dokončno usklajeni zakoni o upravljanju na posameznih področjih ne bodo mogli bistveno odstopati od načelne ureditve samoupravljanja v zavodih, kot jo določa ta zakon. Jasno je, da ne bo mogoče odstopati od določil 16. člena ustave SR Slovenije, da pri upravljanju delovne organizacije lahko sodelujejo v zadevah posebnega družbenega pomena tudi zainteresirani občani ter predstavniki zainteresiranih organizacij in družbene skupnosti. O tem, katere zadeve so posebnega družbenega pomena, se že sedaj veliko razpravlja, verjetno pa bo teh razprav vedno več. Nekateri smatrajo, da spadajo sem vse družbene službe in vsi zavodi teh služb; zato si večkrat zelo shematično predstavljajo, da morajo predstavniki javnosti sodelovati prav povsod. Pri tem pa ne upoštevajo pomena in značaja posameznih zavodov in pogosto pozabljajo na samoupravne pravice delovnih kolektivov. Že predloženi zakon v drugem odstavku 9. člena dopušča v določenih primerih, da predstavniki javnosti več ne sodelujejo pri upravljanju zavoda; na številnih področjih verjetno ne bo v bodoče več potrebe po skupnih organih predstavnikov javnosti in delovnega kolektiva oziroma sploh ne bo več potrebe po nekem zakonskem urejanju sodelovanja med kolektivom in družbeno skupnostjo.

Zavedati se moramo, da je odnos posameznih dejavnosti in delovnih organizacij do družbe različen, zato bodo tudi odnosi med družbeno skupnostjo in delovno organizacijo oziroma dejavnostjo urejeni zelo različno, odvisno od trenutnega stanja in potreb družbe. Vsekakor pa bo moralo biti to sodelovanje čimbolj neposredno, izven togih shem. Le tako bomo preprečili vsako administrativno vmešavanje v delo delovnih organizacij.

Predlog zakona predvideva zaenkrat le tri oblike sodelovanja predstavnikov javnosti. Zastavlja se vprašanje, če je to dovolj že na sedanji stopnji razvoja. Mislim, da samo te oblike v bodoče nikakor ne bodo zadoščale. Prav kmalu bo moralo priti še do drugih oblik sodelovanja javnosti in njenega vplivanja; od poročil zborom volivcev in drugim organizacijam zainteresiranih občanov, skupščinam koristnikov, do določenih oblik sodelovanja z občinsko skupščino in krajevno skupnostjo, do vedno večjega vpliva tiska in podobno.

Pomembno je, da se funkcije skupnih organov upravljanja omejujejo na zelo določene zadeve, ne pa na celotno delo in poslovanje. Le tako bo lahko v delovnih organizacijah samoupravljanje zares zaživelo. S tega stališča je korak naprej določba 3. odstavka 11. člena, po kateri predstavniki javnosti ne morejo sodelovati pri odločanju v vprašanih, ki se tičejo organizacije dela, delitve dohodka, razpolaganja z delovnimi sredstvi ter delovnih razmerjih v zavodu. Vloga javnosti se bo verjetno vedno bolj omejevala na dvoje: sodelovanje pri določanju nalog in programa delovnih organizacij; določanje konkretnih oblik sodelovanja pa bo treba prepuščati vse bolj delovnim ljudem, delovni organizaciji in občini, ki bodo prav gotovo našli najprimernejše oblike.

Zdi se mi pa, da vsaj, če pogledamo obstoječe osnutke statutov, niti ni najpomembnejše vprašanje oblika sodelovanja javnosti, temveč kako v statutu zagotoviti samoupravne pravice proizvajalcev. Tudi v tej smeri bo treba še veliko storiti.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Predlog zakona je obravnaval tudi Prosveto-kulturni zbor in je svoje stališče k predlogu zakona sporočil v posebnem sklepu. Zbor se s predlogom zakona strinja, izrazil pa je pomislek glede ustreznosti prvega člena. K tej pripombi Prosveto-kulturnega zbora je zavzel svoje stališče odbor za organizacijsko-politična vprašanja v svojem pismenem poročilu, ki ste ga prejeli.

Če nihče ne želi več besede, dajem predlog zakona na glasovanje.

Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor predlog zakona o organih upravljanja v zavodih soglasno sprejel.

Prehajamo na 9. točko dnevnega reda, in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov.

Predlog zakona je predložil Skupščini v obravnavo Izvršni svet in za svojega predstavnika določil republiškega sekretarja za zakonodajo in organizacijo dr. Branka Premroua. Izvršni svet je predlog zakona tudi pismeno obrazložil. Ali želi predstavnik Izvršnega sveta dati k predlogu zakona še tudi ustno obrazložitev? (Ne.)

Predlog zakona je kot pristojni odbor obravnaval tudi odbor za organizacijsko-politična vprašanja in zakonodajno-pravna komisija. Ali želijo predstavniki odbora oziroma komisije dati še ustno obrazložitev? (Ne.) Če ne, za-

čenjam razpravo. Želi kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Zaključujem razpravo in dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno sprejel predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov.

Prehajamo na 10. točko dnevnega reda, in sicer na razrešitev sodnikov.

Izvršni svet je predlagal razrešitev naslednjih sodnikov: dr. Antona Vidica, sodnika Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije v Ljubljani, Draga Hercoga, sodnika Okrožnega sodišča v Celju, Romana Keržana, sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu in Milana Abrahamsberga, sodnika Okrožnega sodišča v Kopru.

Prosim poročevalca komisije za volitve in imenovanja, da da poročilo k predlogu o razrešitvi sodnikov. (Poročevalec komisije za volitve in imenovanja, poslanec Adolf Arigler, prebere poročilo komisije. — Glej priloge.)

Dajem predlog komisije v razpravo. Želi kdo besedo? (Nihče.) Če se nihče ne javlja k besedi, prehajamo na glasovanje. Kdor je za predlog sklepa o razrešitvi sodnikov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Republiški zbor soglasno razrešil dr. Antona Vidica, sodnika Višjega gospodarskega sodišča v Ljubljani, Draga Hercoga, sodnika Okrožnega sodišča v Celju, Romana Keržana, sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu in Milana Abrahamsberga, sodnika Okrožnega sodišča v Kopru.

Prehajamo na 11. točko dnevnega reda, in sicer na program dela Republiškega zbora za razdobje februar—julij 1964.

Ta program, ki smo ga predložili, je samo okvirni program, ker je težko predvideti prav vse zadeve, ki jih bodo predložili Izvršni svet in odbori Skupščine. Kot ste videli, je osnovna problematika okvirnega programa 7-letni plan gospodarskega razvoja Slovenije.

Ali želi kdo razpravljati o predloženem programu? Ali ima morda kdo kakšne predloge za dopolnitev?

Anton Rovtar: Tovarišice in tovariši poslanci!

K obvirnemu programu dela Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije za obdobje februar—julij letošnjega leta, predlagam dopolnilo pod I/4, ki naj bi se glasilo: Kmetijstvo, gozdarstvo in lesna industrija.

Svoj predlog utemeljujem z naslednjim: Lesna industrija je v ospredju pri ustvarjanju deviznih sredstev v republiki. Mnoge probleme, ki se znotraj te panoge pojavljajo, predvsem administrativno določanje cen osnovni surovini, nezadostno proučeno področje nadaljnjega širjenja in novogradnja že obstoječih razrezovalnih kapacitet, zapiranje občinskih meja glede prelivanja osnovne surovine na območja izven občinskega teritorija, in še vrsto drugih, je potrebno razčistiti, ker v nasprotnem primeru ne bo mogoče obdržati oziroma povečati te proizvodnje za domače in tuje tržišče.

Nujnost rešitve problemov narekujejo tudi že večkratna posvetovanja predstavnikov gozdne proizvodnje in predstavnikov lesne industrije, ki pa niso prinesla zaželenih uspehov. Snov za obravnavo, ki je zelo obširna, naj

se črpa iz razprave, h kateri naj se povabi predstavnik prizadetih delovnih organizacij lesne in gozdne stroke.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo razpravljati?

Angelca Kržan: Tovarišice in tovariši poslanci! Imam pripombo, in sicer k 14. točki prvega dela okvirnega programa, ki predvideva analizo periodičnih obračunov za prvih devet mesecev 1963. leta. Menim pa, da bi bila bolj učinkovita analiza zaključnih računov, ki so že izgotovljeni. Služba družbenega knjigovodstva bo že do aprila meseca imela zbrane vse podatke za vso republiko in mislim, da je dovolj časa, da bi napravili analizo zaključnih računov. To spremembo predlagam k 14. točki.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo besedo?

Franc Lubej: Tovarišice in tovariši poslanci! Dan je bil predlog, da bi skupno s kmetijstvom in gozdarstvom obravnavali tudi lesno industrijo. Mislim, da sodi to v program obravnave o industriji. Predlagal bi, da tega predloga ne bi upoštevali tudi iz razloga, ker je obravnava o kmetijstvu in gozdarstvu predvidena že v naslednjem mesecu. Ker ne razpolagamo še z zadostnim gradivom, z monografijami za lesno industrijo bi bila ta obravnava skupno s kmetijstvom in gozdarstvom izredno težka. Predlagam, da se problematika lesne industrije obravnava kasneje, ko se bodo obravnavale posamezne veje industrije.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo razpravljati?

Anton Rovtar: Strinjam se z obrazložitvijo tovariša Lubeja, vendar imam za potrebno, da se ta materija, če ne sedaj, pa kasneje vključi v razpravi.

Predsednik Tine Remškar: Želi še kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.) Če ne želi nihče več razpravljati, menim, da Republiški zbor sprejema okvirni program, ki ga bomo sproti prilagajali, in da predlog poslanke Angelce Kržan in poslanca Antona Rovtarja upoštevamo s tem, da bi lesno industrijo obravnavali pozneje, ko bomo kompleksno obravnavali industrijo.

Če nima nihče več pripomb, zaključujem to točko dnevnega reda.

Predsednik Gospodarskega zbora me je obvestil, da je Gospodarski zbor vse akte, ki smo jih obravnavali skupaj, sprejel v enakem besedilu.

S tem zaključujem sejo Republiškega zbora.

(Seja je bila zaključena ob 20.45.)

GOSPODARSKI ZBOR

6. seja

Predsedoval: Leopold Krese,
predsednik Gospodarskega zbora

Začetek seje ob 9.40.

Predsednik Leopold Krese: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 6. sejo Gospodarskega zbora SR Slovenije.

Svojo odsotnost so opravičili poslanci: Ivan Heller, Lado Jamnik, inž. Miloš Kobe, inž. Silvo Rozman in Janez Suštar, nekateri zaradi bolezni, nekateri pa zaradi odsotnosti izven republike.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 5. seje Gospodarskega zbora;
2. vprašanja poslancev;
3. obravnava osnovnih problemov prometa v SR Sloveniji;
4. razprava o statutih delovnih organizacij s področja gospodarstva;
5. obravnava poročila o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogi za bodočo ureditev financiranja teh ustanov;
6. obravnava o okvirnem programu dela Gospodarskega zbora v prvem polletju 1964 in sklepanje o ustanovitvi ustreznih začasnih odborov Gospodarskega zbora.

Ali se strinjate s tem predlogom dnevnega reda? Ima kdo kake dodatne predloge ali dopolnitve k dnevnemu redu? (Ne javi se nihče) Če nihče, potem menim, da je dnevni red sprejet.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, to je na odobritev zapisnika 5. seje našega zbora.

Zapisnik 5. seje zbora ste prejeli. Ima kdo kako pripombo? (Ne javi se nihče.) Ker ni nobenih pripomb, menim, da je zapisnik odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, na vprašanja poslancev.

Na zadnji seji zbora je poslanec Edo Komočar stavil dvojje vprašanj, na katera bo Izvršni svet odgovoril na prihodnji seji. Se zbor s tem strinja? (Poslanci se strinjajo.)

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo o osnovnih problemih prometa v SR Sloveniji.

Gradivo za to točko dnevnega reda ste prejeli. Prosim poslanko Dragico Rome, da da uvodno poročilo v imenu komisije, ki je pripravljala ta material.

Dragica Rome: Tovarišice in tovariši poslanci! Povojni dinamični razvoj gospodarstva, mednarodnih odnosov in rast družbenega standarda zahtevajo pospešeni razvoj prometnih kapacitet in vsestranske dinamične sposobnosti za zadovoljevanje naraščajočih potreb. Sodobne, tehnično razvite in vsestransko zadovoljujoče prometne storitve postajajo vsak dan pomembnejši pogoj za celoten gospodarski razvoj. V težnji proizvodnje po specializaciji in kooperaciji in z vse večjim razvojem turizma še te zahteve še povečujejo. Družbeni plan za leto 1964 ugotavlja, da promet vse močneje zaostaja za potrebami gospodarstva in da je postal že resna ovira za nemoten razvoj proizvodnje in blagovnega prometa. Zato je treba že v 1964. letu pričeti z realizacijo programa modernizacije prometnega omrežja, ki bo zagotavljal ustrezno povečanje zmogljivosti ob smotrnem izkoriščanju sredstev.

Današnje stanje, za katero je značilna neskladnost med potrebami in možnostmi nuditi sodobne prometne storitve, je posledica dosedanjega prepočasnega razvoja prometa v primeri z naglim naraščanjem gospodarskega potenciala in mednarodne menjave. Razumljivo je, da smo v prvih letih po vojni morali zaradi pospešene obnove in kasneje še prioritete izgradnje posameznih gospodarskih panog vlagati pretežni del družbene akumulacije v te namene. Zato v promet ni bilo mogoče vlagati dovolj sredstev, čeprav je bila ta dejavnost med vojno še posebej prizadeta. Pri nadaljnjem razvoju našega gospodarstva pa pomeni zaostajanje v prometu ovira normalno in ekonomično izkoriščanje obstoječih gospodarskih zmogljivosti.

Za proučitev položaja in stanja prometnih dejavnosti je bila imenovana pri našem zboru začasna komisija, katere člani so bili poleg poslancev zbora tudi predstavniki Republiškega sekretariata za promet in nekaterih delovnih organizacij s področja prometa. Komisija je v okviru delovnega programa zbrala gradivo, se posvetovala s predstavniki industrijskih in turističnih organizacij in je na sejah z odborom za proučevanje zakonskih in drugih predlogov pripravila gradivo o tej problematiki. To naj bi služilo kot uvodna razprava o osnovnih načelih razvoja prometa v okviru sedemletnega programa gospodarskega razvoja, ki bi hkrati podprla težnje delovnih kolektivov s področja prometa po njihovi dejanski ekonomski osamosvojitvi in uveljavljanju njihove ustvarjalne samoiniciative in pokazala tudi na vzroke in posledice neuskkljenosti med zahtevami po sodobnih prometnih storitvah in možnostmi prometnih kapacitet.

Pri obravnavanju problematike prometa je treba upoštevati dejstvo, da sestavljata proizvodnja in promet neločljivo celoto in da ju torej ni mogoče obravnavati ločeno. Skladnost obeh je funkcionalno in ekonomsko nujna. Nerazvitost prometa ovira proizvodnjo in menjavo blaga, povečuje transportne stroške, povzroča pa tudi precejšen izpad deviznega dohodka. Zato izolirano obravnavanje in urejanje prometa ter centralistično in administrativno upravljanje v tej panogi deformira kriterij enotnega vrednotenja dela in povzroča motnje v razvoju gospodarjenja, upravljanja in delitvi dohodka. Ker je torej promet izključno gospodarska dejavnost, morajo zanj veljati vsa ekonomska in samoupravna načela, kot veljajo za druge gospodarske dejavnosti. Sedanji predpisi, ki regulirajo položaj posameznih prometnih dejavnosti, jim sicer dajejo statut gospodarskih organizacij, vendar jim ne zagotavljajo v zadostni meri tudi pogojev za gospodarjenje.

V sedanjih pogojih proizvodnja v kalkulacijah in obračunih ne upošteva dejanskih stroškov prometnih storitev. To pa seveda terja uveljavljanje vseh

ekonomskih načel, to je tudi sposobnosti in odgovornosti za enostavno in razširjeno reprodukcijo.

Uveljavitev ekonomskih načel zagotavlja šele dejansko osnovo za razvoj delavskega samoupravljanja in ustvarjalno iniciativo delovnih kolektivov. Zaradi specifičnosti prometnih dejavnosti: železnica, ceste, PTT, mestni promet itd., je družba pri uveljavitvi ekonomskih zakonitosti na tem področju v celoti odgovorna za razvoj in pravilno funkcioniranje te panoge. To svojo odgovornost družbena skupnost na različnih nivojih uresničuje z ustrežno kreditno politiko in sistemom delitve dohodka oziroma s prispevki družbe.

Usposobiti promet za sodobne potrebe pa je daljši proces zlasti glede modernizacije in zagotavljanja pogojev za razširjeno reprodukcijo. Takoj pa je mogoče zagotoviti na ekonomski podlagi samoupravni položaj delovnih kolektivov v tej panogi. Zato je nujno že v prvih letih izvajanja 7-letnega plana izvesti odločne ukrepe za modernizacijo prometa. Zato so potrebni dolgoročni krediti, ki jih bo moderniziran promet v pogojih ekonomskega poslovanja sposoben odplačevati.

Železniška transportna podjetja še vedno poslujejo na način, ki izvira iz dobe monopolnega položaja železnice, ki je nastal zaradi nerazvitosti ostalih transportnih panog, nezadostno razvite cestne mreže in obveznosti, ki jih ima železnica do javnosti, če se upoštevajo samo administrativni, ne pa tudi ekonomski pogoji poslovanja.

Osnovni problem železnice je v dotrajanosti osnovnih sredstev in v centralističnem urejanju ekonomskih problemov. To povzroča vse druge težave, ki se kažejo v vsakodnevnem poslovanju železnice in ki jih tudi neposredno občutijo koristniki železniških storitev, predvsem gospodarstvo.

Gospodarske investicije v železniške objekte so bile precejšnje — od 3 do 5 milijard letno — vendar še zdaleč ne zadostne, da bi razvoj železnice uskladile z razvojem in potrebami gospodarstva.

Dotrajanost osnovnih sredstev povzroča s povečanim obsegom dela nerazmeren porast stroškov vzdrževanja, slabše delovne pogoje in povečano nevarnost za večje in hujše prometne nesreče. Vlečna vozila že v zadnjih dveh letih niso zmogla opraviti zahtevanih prevozov redno in brez zastojev. Nabava novih vlečnih vozil je neizogibna, sicer bo zaradi zaostajanja železniškega transporta povzročena gospodarstvu vsako leto večja gospodarska škoda. Skladno s tem pa je treba tudi urejati proge in vozlišča. Vse te probleme ni mogoče reševati posamezno, temveč le s kompleksno, sistematično modernizacijo najbolj obremenjenih prog.

Vzporedno s programom modernizacije je treba zavzeti enotno stališče do sistema elektrifikacije in signalno-varnostnih naprav v jugoslovanskem merilu. Spremeniti pa bo treba tudi organizacijo in preiti na sodobnejši način poslovanja.

Financiranje investicij se postavlja kot najosnovnejši problem, katerega železniška transportna podjetja ob sedanjih pogojih poslovanja niso sposobna samostojno rešiti. Poleg dolgoročnih kreditov bi bilo treba v prehodnem obdobju reševati to stanje tudi z drugimi ukrepi, ki bi zagotovili večjo akumulativnost in postopno ekonomizacijo gospodarjenja v železniškem prometu.

Predvsem je nerazčiščena vloga in sistem železniških tarif. Sedanji klasifikacijski sistem tarif na osnovi vrednosti blaga, ki je administrativno določen za vso jugoslovansko železniško mrežo, ima negativne ekonomske posledice za celotno gospodarstvo. Če hočemo uvesti v poslovanje transportnih podjetij

osnovne ekonomske elemente in urediti tudi odnose med transportno dejavnostjo in ostalim gospodarstvom, je nujno, da se na železnici opusti sedanji tarifni sistem in uvede sistem tarif po progah, osnovan na vrednosti konkretne transportne storitve. Le tak sistem bo diferenciral med seboj družbeno ustrezne in neustrezne transportne dejavnosti, v železniškem prometu pa ločil proge, kjer bodo prevozne cene v skladu z ekonomsko zmogljivostjo področja, na katerem obratujejo, od prog, katerih družbena koristnost je dvomljiva. Sprememba sistema tarif ne bi povzročila sama po sebi dviga transportnih stroškov. Gre v prvi vrsti za racionalnejšo razporeditev stroškov železniškega prometa in za porazdelitev tržišča transportnih podjetij.

S postopnim formiranjem ekonomskih cen v ŽTP bi bilo nujno spremeniti tudi že dolgo obravnavani sistem delitve skupnih transportnih dohodkov na podlagi tarif po progah in vrstah prevozov, torej po načelu vrednosti transportne storitve ter s tem preiti na dejanski obračun posameznih prevozov.

Obstoječe cestno omrežje po svoji gostoti v glavnem zadošča, saj je skoraj dvakrat gostejše od jugoslovanskega povprečja. Kljub dosedanjim naporom za izboljšavo pa ne ustreza stanje cest in cestnih objektov sedanjemu, še manj pa bodočemu prometu. Neustrezni elementi so: preozka vozišča, preostri, nepregledni zavoji, strmi vzponi, pregosti priključki in križanja z železnico, ki znižujejo hitrost, hkrati pa povzročajo neudobno in neekonomično vožnjo, ter pogoste prometne nesreče. Resna ovira v cestni mreži so tudi neustrezni mostovi.

Težka vozila, ki pomenijo 56 % celotne obremenitve cest, zahtevajo znatno močnejši zgornji ustroj cestišča, sicer povzročajo veliko materialno škodo. Celo ceste cestnega križa, ki so najbolj obremenjene prometne smeri s 55 % celotnega prometa cest I. in II. reda in ki prevzemajo glavni mednarodni tranzit, imajo na 34 % dolžine prešibek zgornji ustroj.

Statistika o žrtvah cestno prometnih nesreč je za Slovenjo zaskrbljujoča. Samo v letu 1962 je bilo v Sloveniji 4681 cestno prometnih nesreč, pri katerih je bilo 240 mrtvih, 2186 težje in 2674 lažje poškodovanih oseb.

Neustrezne ceste povzročajo znatno škodo že pri sedanjem prometu. Povečujejo stroške vzdrževanja vozišč, ki naraščajo s prometno obremenitvijo, znatno pa vplivajo tudi na eksploatacijske stroške vozil, ki se cenijo na okoli 4 din bruto ton/km na slabem vozišču. Tako ocenjena škoda znaša v motornem prometu v Sloveniji okoli 11 milijard letno, bo pa naraščala še hitreje, če se stanje cest ne bo izboljšalo.

Razvoj cestnega prometa, ki ga niso napovedale niti najbolj optimistične prognoze, čeprav smo šele na začetku motorizacije, postavlja torej naše cestno omrežje ponekod že v kritičen položaj. Za vzdrževanje in gradnjo cest so bila uporabljena precejšnja sredstva. Vendar so se pri izbiri stopnje modernizacije cest vlagala sredstva po hitrem programu, ki je pretežno usposobil ceste za prvo etapo manjšega prometa. Akcije so bile v preteklem obdobju precej drobljene. Naraščajoči promet zahteva v nadaljnji gradnji temeljitejšo rekonstrukcijo in modernizacijo na daljših odsekih, ker daje tak način večje učinke v ekonomiki eksploatacije in racionalnejšo zaposlitev operative in mehanizacije.

Za nadaljnjo nujno izboljšavo cestnega omrežja bo potrebno sprejeti perspektivni program izgradnje in modernizacije cest. Program mora temeljiti na načelu hitrega in varnega prometa. Vzporedno s tem ne bi smeli zanemariti

vzdrževanja že obstoječih cest. To vzdrževanje bo treba doseči z modernejšimi tehničnimi sredstvi.

Osrednje vprašanje pri izboljšanju cestnega omrežja je finančno vprašanje. Ceste so bile do sedaj financirane direktno, pretežno z dotacijami. Uporabniki cest sorazmerno malo prispevajo k izdatkom za ceste. Tak način ima več pomanjkljivosti. Sorazmerno nizka sredstva, odvisna od vsakoletne višine in možnosti politično-teritorialnih enot, onemogočajo vsako solidnejše planiranje dolgoročnih ukrepov na cestah, ki so vezani tudi na urbanistične načrte in potrebujejo za racionalne rešitve ustrezne dolgoročne kredite.

Nujno je, da bi bil reden dohodek cestnih podjetij odvisen od doseženega cestnega prometa. Glavni vir za vzdrževanje in gradnjo cest bi moral biti že obstoječi prometni davek na gorivo, ki bi se pa moral v celoti zbirati pri cestnih podjetjih, dočim prejmejo sedaj cestna podjetja komaj eno tretjino od celotnega davka na promet z gorivom. Namenska usmeritev obstoječega prometnega davka na gorivo bi omogočila redna sredstva za ceste in s tem ustrežnejše načrtovanje del ter v širšem obsegu krila stroške vzdrževanja cest.

Sredstva proračunov in skladov politično-teritorialnih enot bodo seveda tudi v prihodnje pomemben vir. Hitrejše in načrtno modernizacijo cestne mreže, ki bo omogočala varen promet, je torej mogoče realizirati le z nadaljnjim združenjem sredstev cestnega sklada, prispevkov koristnikov in politično-teritorialnih enot, z ustreznimi bančnimi krediti in ne nazadnje tudi z večjim prizadevanjem vseh kolektivov cestnih podjetij.

Od vseh prometnih dejavnosti v Sloveniji se cestni promet razvija najhitreje, vendar dokaj nenačrtno. Vedno večja potreba po prevozih je prisilila cestno-prevozna podjetja, da so naglo povečavala prevozne kapacitete, zlasti še, ker so bili nekaj časa na razpolago za te investicije večji zvezni krediti. Od leta 1952 so povečala svoje kapacitete za 267 % predvsem v avtobusnem in kamionskem prometu.

Spričo administrativno določenih tarif v železniškem prometu se je kamionski promet v prizadevanju za rentabilnost vse bolj orientiral na dolge relacije s težkimi vozili. S tako usmeritvijo niso zadovoljivo pokrite potrebe na kratkih relacijah, zato razvijajo gospodarske organizacije lastne režijske avto parke, ki so pogosto slabo izkoriščeni. Tudi v avtobusnem prometu je zadnja leta očitna težnja po daljših relacijah.

Struktura podjetij javnega cestnega prevoza je zelo pisana, z različnim poslovanjem in statusi in šele v zadnjem času se konsolidirajo in vsaj nekoliko specializirajo. Kljub sporazumevanju in uravnavanju voznih redov preko gospodarske zbornice je konkurenca presegla meje koristnosti. V interesu zaščite potnikov se pojavlja upravičena zahteva po večji kontroli nad ustaljenostjo voznih redov, uvajanju prevozov tudi na krajših relacijah, če so ekonomsko opravičljivi, po boljšem tehničnem vzdrževanju vozil in izvajanju cestno prometnih predpisov za večjo varnost potnikov in tovora, ter kontroli nad prekomerno zaposlitvijo voznikov.

Na boljši pregled nad tovari blaga, na maksimalno izrabo prevozov v obe smeri ter na omejitev režijskega prevoza bi lahko pomembno vplivale špedicijske službe. Izvršena integracija v cestnem prometu bo vsekakor doprinesla k boljšemu izkoriščanju vozil in boljši organizaciji javnega cestnega prometa. Osnovnih problemov, ki vplivajo na ekonomski položaj te dejavnosti, pa ne morejo odpraviti cestna podjetja sama.

Obnova voznega parka, povečanje potrebnih vozil z enotnejšo tipizacijo, modernizacija delavnic in gradnja garaž, so neodložljive investicije za sedanje in predvidene potrebe cestnega prevoza. Kolikor trenutno ni mogoče uvesti ekonomskih cen za prevoze, bo treba dodeliti ustrezne kredite za realizacijo programa.

PTT promet na področju Slovenije hitro narašča. V podrobnejših analizah zasledimo porast storitev, ki se jih poslužuje prebivalstvo in to predvsem pri časopisih in dopisnicah. Telegrafsko-telefonskih storitev, ki so porasle v primerjavi z 1952. letom za 256 %, pa se poslužuje največ gospodarstvo. Za kvaliteto zadovoljitev poštних storitev in hitrejšega prenosa poštних pošiljk je potrebno z različnimi oblikami še izboljšati organizacijo poštne službe in z mehanizacijo ter zagotovitvijo sodobnih transportnih sredstev še izboljšati proces dela.

Če je poštni promet vsaj delno zadovoljiv, ker je gostota poštnega omrežja znatno večja od jugoslovanskega povprečja, pa je bistveno drugačno stanje v telegrafsko-telefonskem prometu. Ne zadostna investicijska vlaganja, zastarele in nesodobne kapacitete ter velik razvoj gospodarstva, kot glavnega koristnika TT storitev povzročata, da TT promet, kljub odločnejši preusmeritvi na avtomatizacijo in kabliranje, močno zaostaja za razvojem.

Zaostajanje TT mreže vpliva tudi na mednarodni promet. Sedanje kapacitete naših mednarodnih TT zvez ne zadovoljujejo naraščajočih zahtev mednarodne trgovine, kulturnih odnosov, turizma ter obveznosti po posebnih mednarodnih sporazumih s področja telekomunikacij. Še posebej je treba omeniti pomanjkanje primernih kapacitet za mednarodni tranzitni promet. Stopnja sposobnosti TT kapacitet je sorazmerno nizka. Da bi odpravili zaostalost TT mreže, je potrebna odločna preorientacija na avtomatizacijo in sodobnejše telekomunikacijske naprave, kot so kabelske zveze, gradnja koaksialnih kabelskih sistemov in krajevnih kabelskih mrež, avtomatske telefonske centrale in avtomatske telegrafске centrale.

Investicijska vlaganja so bila v prvih povojnih letih usmerjena na obnovo, kasneje pa na rekonstrukcijo obstoječih zastarelih kapacitet in so imela pretežno intervencijski značaj. Načrtna izgradnja sodobnejše TT mreže se je pričela v 1958. letu na postavkah generalnega plana izgradnje TT mreže. Vsi objekti, ki so že zgrajeni ali so v gradnji, predstavljajo osnovne kapacitete prve etape razvoja TT zvez. Začeto gradnjo je potrebno nujno pospešeno nadaljevati v celoti, ker bi bile sicer dosedanje investicije v pretežnem obsegu brez koristi. Hkrati z magistralnimi objekti se morajo graditi tudi tisti, ki neposredno povezujejo koristnike storitev in zagotavljajo smotrno izkoriščanje magistralnih TT zvez.

Poseben problem neskladnega razvoja TT kapacitet je izgradnja oziroma razširitev samostojnih telekomunikacijskih omrežij večjih koristnikov kot so Tanjug, železnice, RTV, elektrogospodarstvo itd., ki svoja samostojna telekomunikacijska omrežja v velikem obsegu vzpostavljajo v istih smereh kot poštno TT omrežje. Smotrnejše bi bilo, da bi te kapacitete gradili skupaj kot enotno telegrafsko-telefonsko mrežo s primernimi zagotovili za potrebe teh koristnikov.

Odločna preusmeritev na modernizacijo in mehanizacijo zahteva tudi večjo specializacijo strokovnega kadra, ki bo sposoben kvalitetno ravnati s sodobnimi sredstvi. Sedanja kvalifikacijska struktura PTT delavcev ni primerna potrebam in odgovornosti PTT službe. Razvoj avtomatizacije in modernizacije

ter nujni ukrepi za večje strokovno izobraževanje bodo povečali produktivnost in izboljšali delovne pogoje, kar bo omejevalo precejšnjo fluktuacijo delovne sile. Glede financiranja velja tudi za PTT isto, kot za druge prometne dejavnosti. Predvsem bi bilo treba zagotoviti tej dejavnosti večje bančne kredite in kredite iz zbranih sredstev poštno-hranilnih vlog pod primernimi pogoji koriščenja in odplačevanja.

V Sloveniji imamo podjetje za pomorski promet Splošno plovbo Piran, ki ima 16 plovnih objektov s skupno 150 000 ton nosilnosti; 68 % sedanjih kapacitet je zastarelih in neekonomičnih. Tako kot luški in letalski, je tudi pomorski promet skoraj v celoti vključen v mednarodno menjavo in zato odvisen od različnih pogojev, ki se formirajo na svetovnem tržišču. Ta odvisnost se v našem sistemu prepleta s še dokaj močnimi administrativnimi vplivi na gospodarjenje tega podjetja.

V 1963. letu je bil uveljavljen nov sistem premiranja na dosežen neto devizni priliv. Pri tem pa ni bil upoštevan različen sestav ladjevja, sestav linij in drugi pogoji, pod katerimi poslujejo posamezna podjetja. Tak sistem pa omogoča podjetju komaj rentabilno poslovanje, večkrat pa ga rešuje sklad rizika pomorskih podjetij, ki je postavljen na kreditno osnovo. Za uspešno poslovanje so potrebne tehnično sodobne opremljene ladje, ki so lahko rentabilne tudi pri nizkih vozninah.

Če naj se podjetje razvija in vzdrži konkurenco v mednarodnem pomorskem prometu, potem je nujno v doglednem času obnoviti vsaj 50 % ladjevja in ga povečati z novimi specializiranimi ladjami. Določiti bi bilo treba smer in tempo specializacije ladjevja v skladu s vlogo naše trgovske mornarice v mednarodnem trgovskem prometu. Šele nato bo možno preiti k izvajanju programa in pri tem izkoristiti tudi možnosti inozemskih kreditov.

Pri predvidenem povečanju mornarice pa nastopa nov problem, to je pomanjkanje strokovnjakov. Delovni pogoji pomorščakov so razmeroma neugodni. Sistem šolanja in pridobivanja kvalifikacij ni zadovoljiv. Poenostaviti bi bilo treba predpise za sprejemanje strokovnjakov v mornarico in urediti vprašanje v zvezi s pokojninskim zavarovanjem mornarjev.

Nagel razvoj luke Koper je posledica dejstva, da gravitira na severni Jadran 70 % jugoslovanskega izvoznega in uvoznega prometa, ter 100 % tranzita. Tega prometa reška luka ne more obvladati sama, ker nima zadostnih luških kapacitet in ker njeno železniško vozlišče omejuje možnost sprejema in odpreme blaga. Prav zato je promet v luki Koper rasel skladno z gradnjo njenih osnovnih kapacitet in sicer pretežno za generalni tovor v zunanjetrgovinskem prometu. Promet je pri sedanjih luških napravah in kapacitetah za prevzem in odpravo blaga v 1963. letu dosegel že maksimalno ekonomsko in tehnično mejo in je ena izmed najbolj izkoriščenih jugoslovanskih luk severnega Jadrana.

To pomeni, da v bližnji prihodnosti brez dodatnega investiranja ni realnih možnosti za povečanje prometa in bo nastopila stagnacija. To pa ne bi bilo škodljivo samo za gospodarstvo tega področja, temveč bi izpadel tudi pomemben devizni priliv in kar je še važnejše, tranzit bi se preorientiral. Taka preorientacija pa je običajno definitivna, ker je vključena v dolgoročne mednarodne sporazume.

Ekonomsko nujnost razširitve luke in skladišč narekuje tudi predvideni razvoj bazičnih podjetij Slovenije, ki bodo uvažala velike količine surovin. Če luke Koper ne bi razširili skladno z razvojem teh podjetij, bi se s pre-

orientacijo prevoznih poti podražile surovine in s tem prizadelo ta podjetja in celotno gospodarstvo.

Vzporedno z gradnjo oziroma razširitvijo luke Koper je nujno zgraditi tudi industrijski tir Koper—Prešnica v dolžini 31 km. Kamionski prevoz blaga iz luke Koper na železniško postajo Hrpelje predstavlja že pri sedanjem 800 000-tonskem prometu ozko grlo, ter finančno negativno vpliva na ekonomičnost in rentabilnost, oboje pa zmanjšuje konkurenčnost luke.

Pri razširitvi luke Koper, kakor tudi pri gradnji industrijskega tira ne smemo prezreti posebnega pomena te luke za razvoj tranzitnega prometa, za katerega se ne zanimajo samo Avstrija, Češkoslovaška in Madžarska, ampak tudi Švica in Zahodna Nemčija. Prizadevanja za pridobitev inozemskega in tuzemskega kredita za skupno izgradnjo skladišč in drugih objektov v zvezi z razširitvijo luke in izgradnjo industrijskega tira, ki so v teku, so ekonomsko utemeljena. Dinamika realizacije je odvisna od možnosti kreditiranja. Za odpravo ozkih grl, sunkovite odpreme in s tem zastojev v luškem prometu je neodločljiva izgradnja prve in druge etape, to je gradnje potrebnega skladiščnega prostora, mehanizacije, gradnje luških naprav in industrijskega tira.

Letalstvo je najmlajša prometna dejavnost, ki počasi prehaja na poslovanje po gospodarskih principih. Ta dejavnost se v naši republici šele razvija in zato stoji pred številnimi nerešenimi problemi. Letališče v Polju ni ustrezalo sodobnim letalom. Večji letalski promet, gosta megla, ki je v zimskih mesecih celo onemogočala prevoz, elektrifikacija železnice, ki poteka poleg letališča in urbanizacija Ljubljane so zahtevali odstranitev tega letališča. Novo letališče, odprto decembra 1963 v Brnikih, bo ustrezalo zahtevam sodobnega prometa in bo opremljeno z naj sodobnejšimi napravami za varen promet tudi ponoči in v megli. Za izpopolnitev letališča pa bodo v naslednjih letih potrebne še znatne investicijske naložbe. Samo letališče sicer ni akumulativno, ker bi moralo imeti veliko večji promet, da bi doseglo ekonomičnost. Vendar za gospodarstvo in zlasti turizem ustvarja in omogoča posredne gospodarske koristi.

V 1963. letu je letalsko podjetje Adria-aviopromet prešlo iz poskusnega na redno poslovanje. Čeprav je v sezoni imelo vsa štirimotorna letala polno izkoriščena in je opravilo v tem letu 3000 ur letenja, to ni zadoščalo za aktivno poslovanje. Podjetje posluje v zelo neugodnih pogojih, ker njegov položaj še ni popolnoma reguliran, saj niso urejeni enakopravni gospodarski odnosi v primerjavi z JAT. Temu pa se pridružujejo še investicijske težave, problem plačila anuitet in pomanjkanje sredstev za opremo tehnične baze, sodobno tehnična oprema letal ter vzgoja letalskega kadra.

Položaj zračnega prometa je zato treba v celoti regulirati, ker naše letalstvo, podobno kot pomorski promet, posluje pretežno na mednarodnem tržišču. Potrebna je družbena podpora, kakor povsod po svetu, vendar ne kot dotacije, temveč v obliki instrumentov in kreditov, ki naj veljajo enotno za celotno jugoslovansko civilno letalstvo tako da bodo vsa podjetja letalskih prevoznikov in letališč stimulirana za čim smotrnejše poslovanje.

Problematika prometnih dejavnosti je torej pestra in specifična. Celotni prometni panogi pa je skupen osnovni problem uskladitve prometnih kapacitet s potrebami sedanjega gospodarskega razvoja na ekonomskih principih.

Cene prometnih storitev bi morale predstavljati osnovni ekonomski odnos med prometnimi dejavnostmi in v razmerju z ostalim gospodarstvom. Formiranje cen prometnih storitev na dosedanji administrativni način povzroča,

da so cene večidel neekonomske, enostavna in razširjena reprodukcija pa je prav zato večinoma regulirana po trenutnih družbeno-finančnih zmogljivostih. Ustvarjanje ekonomskih odnosov tako znotraj prometa, kot med prometom in ostalim gospodarstvom je sicer v današnjih pogojih dolgotrajen proces. V interesu nadaljnjega skladnejšega razvoja celotnega gospodarstva pa je treba vendarle odločneje težiti k uresničevanju ekonomskih odnosov tudi v prometu.

Pri nadaljnjih gradnjah novih velikih proizvodnih kapacitet, ki bistveno spremene obseg prometa, je treba v bodoče hkrati reševati tudi razvoj prometnih kapacitet. Le istočasno programiranje proizvodnje in prometa omogoča smotrno izbiro vrste transporta in zvez ter realno kalkulacijo cene proizvodov na tržišču. Postopno ustvarjanje pogojev za enostavno in razširjeno reprodukcijo v prometu ne rešuje takoj problema zaostalosti prometnih kapacitet.

Modernizacijo prometa je treba zagotoviti torej v prvih letih 7-letnega razvoja. Zato pa so potrebni dolgoročni krediti, ki jih bo moderniziran promet v pogojih ekonomskega poslovanja sposoben odplačevati. Prvenstveno je izvesti modernizacijo na najbolj obremenjenih smereh prometa.

Hkrati z modernizacijo je treba razvijati ugodnejše pogoje za izkoriščanje notranjih rezerv. Kakor v ostalem gospodarstvu tudi v prometu obstojajo možnosti večjega učinka dela in boljšega izkoriščanja osnovnih sredstev ob primernih organizacijskih, in ponekod tudi integracijskih ukrepih, boljši stimulaciji in sproščeni iniciativi zaposlenih.

Modernizacija prometa in poslovanja po gospodarskih načelih zahteva tudi spremembo tehnologije, višjo strokovnost kadra in tudi spremembo miselnosti v samih prometnih kolektivih. Že sedanja kvalifikacijska struktura kadra ne ustreza potrebam in odgovornosti prometnih služb. Fluktuacija kadra je v vseh prometnih dejavnostih precejšnja. Modernizacija bo delno izboljšala delovne pogoje, zviševala produktivnost, omogočila ustrežnejšo delitev dohodka in rast osebnih dohodkov, s tem pa bolj ustalila zaposlenost. Sprememba kadrovske strukture bo zahtevala vzporedno z naložbami v osnovna sredstva tudi večja sredstva za redno in dopolnilno šolanje strokovnega, zlasti tehničnega in ekonomskega kadra. Le tako bomo z modernizacijo dosegli kvalitetne in ekonomske efekte.

Predsednik Leopold Krese: Prosim tovariše poslance, da se javijo za diskusijo. Na naši seji so poleg predstavnikov Izvršnega sveta navzoči še predstavniki nekaterih drugih organizacij, kot Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Gospodarske zbornice, Skupnosti ŽTP, Skupnosti PTT, Skupnosti cestnih podjetij, Turistične zveze itd. Vabim tudi te tovariše, da sodelujejo v razpravi. Besedo ima tovariš Miro Benedejčič.

Miro Benedejčič: Tovarišice in tovariši poslanci! Želel bi razpravljati o nujnosti razširitve Luke Koper in gradnje industrijskega tira Koper—Prešnica.

V zadnjem razdobju je blagovni promet zaradi vse večjega prizadevanja za čim aktivnejše vključevanje jugoslovanskega gospodarstva v mednarodno delitev dela znatno porasel. Prometna panoga pa postaja iz dneva v dan večji problem in je že v letu 1963 predstavljala ozko grlo blagovnega prometa. Kapacitete prometa naraščajo z manjšim tempom kot ostale panoge gospodarstva.

Tako je za letošnje leto predviden porast prometnih kapacitet za 6%, medtem ko je predviden porast zunanje trgovine za okrog 11%. Porast prometa za razdobje od 1964 do 1970 je predviden po oceni Ekonomskega instituta v Zagrebu za 9,3%, medtem ko je porast zunanjetrgovinskega prometa za isto obdobje ocenjen na 11%.

Pomorski promet, kot najekonomičnejša oblika transporta, je zavzemal v l. 1963 okoli 60% zunanjetrgovinskega prometa Jugoslavije. Preko luk Severnega Jadrana, t. j. Reke in Kopra je šlo okoli 67% tega prekomorskega prometa, tranzitni promet z nizom držav centralne Evrope pa v celoti. Zaradi intenzivnega in zelo širokega zaledja zlasti na Severnem Jadranu, so dane velike možnosti prav v tranzitnem prometu.

Tranzitni promet preko reške in kopske luke ter drugih jugoslovanskih prometnih komunikacij bo po ocenah lahko znašal 2 200 000 ton. S tem bi dosegli okoli 4 000 000 dolarjev neblagovnega deviznega priliva. Zaradi nezadostnih luških kapacitet in tudi zaradi neuskladenosti vseh naših prometnih kapacitet na severnem Jadranu, je naše gospodarstvo prisiljeno uporabljati sosednjo italijansko luko Trst za uvoz in izvoz blaga in usluge plačevati s prostimi devizami. Že ob sedanjem obsegu prometa, to je nekaj nad 6 in pol milijonov ton blaga, so kapacitete severno-jadranskih luk premajhne in povzročajo ogromne zastoje, čakanje ladij v lukah in plačevanje velikih penalov. Zaradi tega smo prisiljeni celo odklanjati velike količine tranzita in s tem lajšati konkurenčni položaj tujim lukam.

Zaradi premajhnih kapacitet prevoza predvsem za razsuto blago, gredo posamezni tovari, ki bi sicer naravno gravitirali na jadranske luke, celo v luke Severnega morja. Čeprav je oddaljenost znatno večja, so skupni transportni stroški manjši zaradi hitrejšega raztovarjanja in manjšega zadrževanja ladij v lukah. Da bi to stanje izboljšali, je treba povečati zmogljivosti severno-jadranskih luk.

Temu bi znatno pripomogla tudi nova luka v Kopru, ki že danes zajema vidni del severno-jadranskega pomorskega blagovnega prometa. Ta luka ima izredno ugoden položaj, saj se tu Jadran najgloblje zajeda v evropski kontinent in poleg tega leži ob stičišču važnih tranzitnih poti, v smeri centralne Evrope in ob pomembnih morskimi linijah, ki povezujejo Trst in Benetke z vsemi morji.

Tudi topografski pogoji kopske luke so zelo ugodni. Sem prištevamo predvsem obsežni ravninski teritorij z okoli 530 ha površin, ki ga je zelo lahko valorizirati za potrebe pomorskega prometa ter ugodnost blagih vzponov komunikacij proti gravitacijskemu zaledju. Ti izredni geografski in topografski pogoji kopske luke so skupaj z njeno dosedanjo specializacijo in usmeritvijo v dodelavo in oplemenitenje blaga tudi bili odločilni za dodelitev statusa proste carinske cone v kopski luki, ki bo v bodoče tudi znatno prispevala k nadaljnjemu povečanju mednarodnega blagovnega prometa.

Potrebe po novih severno-jadranskih luških kapacitetah so narekovale pričetek gradnje nove kopske luke, v začetku sicer še v skromnem obsegu, morda celo malo stihijsko, vendar pa je vse večji promet že v prvih letih zahteval njeno hitrejšo in intenzivnejšo izgradnjo in njenih dopolnilnih kapacitet.

Tako je bilo v letih 1959 do 1963 zgrajenih že naslednje število luških objektov: 550 m operativne obale, 43 000 m² zaprtih skladišč, 60 000 m² odprtih skladišč, 64 000 m² manipulativne površine, celice za dezinfekcijo in umetno dozorevanje s kapaciteto 600 m² in rezervoarji za olje s kapaciteto 8000 t.

Doslej je bilo v luko Koper investirano skupno 3 milijarde 303 milijonov din. Od tega je družbenih sredstev v obliki kreditov 1 milijarde 543 milijonov. Iz zveznih investicijskih sredstev je bilo odobrenih 587 milijonov dinarjev, iz republiških 612 milijonov din, lokalna investicijska sredstva pa so znašala 343 milijonov dinarjev. V komaj štiriletnem obdobju dela je luka Koper vložila v izgradnjo 1 milijardo 129 milijonov din lastnih sredstev. Za svojo izgradnjo je luki uspelo angažirati tudi sredstva drugih gospodarskih organizacij v višini 631 milijonov din.

Luka Koper je uspela takoj aktivirati zgrajene objekte, pri izkoriščanju luških objektov pa je celo dosegla nadpovprečne rezultate. Tako znaša izkoriščenost obale preko 1100 t na dolžinski meter, medtem ko znaša izkoriščenost obale v drugih evropskih lukah povprečno 400—600 t, jugoslovansko povprečje pa okoli 900 t na dolžinski meter obale.

Tako močan pritisk blaga prav na koprsko luko gotovo ni slučaj. Ta luka naj bi delno nadomestila tržaško, ki je bila zgrajena za 15 milijonov ton prometa in bi ga gotovo tudi dosegla, da ni že desetletja odcepljena od svojega naravnega zaledja. Tako beležimo vse večji pritisk blaga preko koprške luke: v 1959. letu 61 000 t prometa, 1960. leta 122 000 t, 1962. leta 268 952 t, leta 1963 pa je bil dosežen promet že v višini 628 500 t. Pritisk blaga preko koprške luke pa je v letošnjem letu že večji, saj je bilo samo v mesecu januarju pretovorjenih 83 000 t, dočim je bilo v januarju lanskega leta pretovorjenih 37 174 t tovara. Že sedaj je za leto 1964 najavljenih preko koprške luke 1 milijon 200 t prometa, pričakovati pa je še nadaljnji porast dotoka blaga. Zaradi pomanjkanja osnovnih in dopolnilnih luških kapacitet in zaradi težav kopnega transporta pa luka Koper tega blaga ne bo mogla sprejeti in ga je prisiljena celo zavračati. Vsi pa vemo, da je težje ponovno dobiti izgubljenega komitenta, kot pridobiti novega.

Pri tako hitrem porastu prometa blaga preko koprške luke so nastale težave pri odvozu in dovozu blaga, ker je cesta edina povezava luke Koper z zaledjem. Ta problem se skuša omiliti s tem, da se blago večidel prevažna s kamioni samo na relaciji Koper—Kozina, od tam dalje pa po železnici. To pa prinaša luki dodatne stroške in znatne organizacijske težave ter pači normalne ekonomske in pravne odnose z njenimi komitenti.

Dejstvo, da koprška luka ni povezana z obstoječim železniškim omrežjem, povzroča vrsto problemov in težav. Ker je železniška postaja s sklepom upravnega odbora Skupnosti jugoslovanskih železnic nominalno v Kopru, dejansko pa v Hrpeljah-Kozini, nastopa v kompleksu kopnega transporta iz luke do železniške postaje več prometnih organizacij. Tako je pravni nosilec transporta železnica, ki pa je celotno breme organizacije prevoza uspela prenesti na luko Koper.

Luka je bila prisiljena prevzeti vlogo organizatorja kombiniranega cestno železniškega transporta blaga, če je hotela, da se bo kopni prevoz blaga odvijal nemoteno. Morala je s pogodbo o organizaciji kombiniranega cestno železniškega prevoza blaga prevzeti od železniško-transportnega podjetja Postojna organizacijo uslug kamionskega prevoza, železniških uvoznih, izvoznih in tranzitnih pošiljk. Po tej pogodbi plača železniško-transportno podjetje za pretovor in prevoz uvoznih, izvoznih in lokalnih pošiljk le del dejanskih stroškov, razliko pa mora kriti luka Koper. Na podlagi tako prevzete dolžnosti organizacije prevoza je podjetje luka Koper sklenila s cestno-transportnimi podjetji pogodbo o prevozu blaga s kamioni na Kozino. Da bi si luka zagotovila za-

dostno število vagonov za odvoz blaga, je bila prisiljena skleniti z železnico pogodbo o naročanju vagonov, čeprav je to zadeva špediterjev.

Zaradi takšnih pogodb je luki onemogočeno voditi in vzdrževati s svojimi komitenti odnose, ki bi bili v skladu z luškimi uzancami in splošnimi pogoji. Tako je onemogočeno zaračunavanje čakanja delovne sile, zaračunavanje stroškov skladiščenja blaga in dodatnih manipulacij. Zahtevati ne more plačila ladijskih zamudnin s strani odgovornih udeležencev transporta, nasprotno pa mora luka plačevati visoke zneske penalov za nerazložene vagone, čeprav do stojnine ni prišlo po njeni krivdi. Tako bi npr. morala luka Koper plačati za tranzit češkega sladkorja in madžarskega železa v dneh od 25. decembra 1963 do 27. januarja 1964 stojnino za vagone v višini 230 milijonov dinarjev.

Za luko in njeno poslovanje pa je finančno breme, ki ji ga povzroča izvrševanje pogodb z železnico in cestnimi transporterji najtežje. V ilustracijo navajam naslednje podatke: v 1963. letu je bilo v kombiniranem cestno-železniškem transportu blaga realiziranih 304 000 t tovora. Stroški tega kombiniranega prevoza in pretovora na relaciji Koper—Kozina so znašali za eno tono blaga v povprečju 1158 din. Teh stroškov pa luka še zdaleč ni mogla pokrivati s plačilom, ki ga železnica luki priznava tudi za prevoz blaga in to od 1. do 5. tarifnega razreda 965 din, od 6. do 10. tarifnega razreda le ustrezni del železniške voznine, ki odpade na cestno relacijo, kar znaša v povprečju 147 din. Razliko v višini 140 milijonov din je morala luka plačevati sama iz dohodkov luške dejavnosti. Predvidoma bo luka Koper imela v letu 1964 preko Kozine 450 000 ton prometa, pri tem pa bo morala prispevati okoli 212 milijonov din za reševanje vprašanja kopnega prevoza. Ker pa mora po pogodbi s cestnimi prevozniki luka Koper zagotoviti trinpolkratno obračanje vozil, kar je pri določenih tovorih težko doseči, in ker se predvideva zaradi sprememb cen gorivu tudi siceršnje povečanje tarif cestnega prevoza, se bo ta znesek verjetno povečal na 340 milijonov dinarjev.

Pretežni del naštetih problemov, ki zadevajo blago, ki naravno gravitira na koprsko luko, bi bilo mogoče rešiti s čimprejšnjo izgradnjo železnice Koper—Prešnica in z dopolnitvijo novih luških kapacitet.

Po elaboratu »Ekonoška utemeljitev gradnje industrijskega tira Koper—Prešnica in dodatnih luških kapacitet«, ki ga je izdelala luka Koper, se ceni promet preko te luke na 1 milijon ton generalnega in 1 in pol milijona ton razsutega blaga. V objekte, ki bi omogočali tolikšen promet, bi bilo potrebno vložiti skupno okoli 9 milijard dinarjev družbenih sredstev. Ta sredstva naj bi bila vložena takole: v 1964. letu za izgradnjo skladišč in notranjih komunikacij 575 milijonov, za izgradnjo kompleksa za razsute tovore 1 milijardo 671 milijonov, za izgradnjo industrijskega tira 2 milijardi. V letu 1965 za skladišče in notranje komunikacije 225 milijonov, za izgradnjo kompleksa za razsute tovore 2 milijardi 239 milijonov, za izgradnjo industrijskega tira 1 milijardo 900 milijonov.

Po letu 1965 pa bi luka Koper potrebovala še 2 milijardi 36 milijonov din investicijskih sredstev za zaokrožitev kompleksa generalnega tovora.

Izgradnja koprskе luke je v nujnem interesu celotnega slovenskega gospodarstva, posebno pa še bazične industrije. Po izvršeni rekonstrukciji te industrije, ki sovpada z dograditvijo industrijskega tira do Kopra in izgradnjo luke za razsute tovore bo samo črna in barvna metalurgija na tem področju potrebovala letno preko 264 000 t prekomorskih surovin, medtem ko bo bazična kemična industrija po rekonstrukciji uvažala preko 730 000 ton razsutih

tovorov. Potrebe ostale predelovalne industrije tako v uvozu kakor v izvozu se računajo na nadaljnjih 100 000 ton tovara. Poleg tega so analize pokazale, da bo transport razsutih tovorov preko Kopra za navedeno bazično industrijo znatno cenejši in primernejši od prometa preko sosednih istrskih luk, pa tudi reške in bakarske luke, saj gre za krajšo razdaljo v transportu in za široke možnosti deponiranja blaga v koprski luki.

Kot primer navajam izračun jeseniške železarne, ki pokaže pri 100 000 ton rude in 63 000 ton starega železa letni prihranek 48 milijonov dinarjev, če gre blago preko Kopra namesto preko Reke. Če pa računamo, da bi koristniki iz kemične industrije morali prevažati fosforite preko oddaljenega Šibenika, ki se želi specializirati za takšne tovore, bi razlika na relaciji Šibenik—štajerski industrijski bazen znašala 384 milijonov dinarjev v korist Kopra itd.

V prekomorskem prometu imajo namreč velik pomen tudi velike luške deponije, ker s tem odpade potreba po gradnji skladišč v industrijskih centrih, prihranijo se veliki zneski na stojninah vagonov, odpravijo pa se tudi sunkoviti transporti blaga v notranjost. Luka Koper pa ima ugodne naravne pogoje za zgraditev primernih odprtih in zaprtih skladišč za deponijo blaga.

Slovenska podjetja so se z vpisovanjem obveznic Splošne gospodarske banke iz 5 % rezerve odločila za sodelovanje pri izgradnji koprške luke zaradi ekonomskih upravičenosti.

Družbena koristnost investicij v koprsko luko se kaže tudi v primerjavi z investicijami v reško in bakarsko luko. V lukah Reka in Bakar se bo z vloženi 29 milijardami 500 milijonov dinarjev doseglo povečanje kapacitet za 3 500 000 ton. V koprski luki se z investicijskimi sredstvi v višini okoli 11 milijard din lahko zgradijo nove kapacitete za 2 milijona ton blaga. Če primerjamo vložena investicijska sredstva z doseženimi kapacitetami v bakarski in reški luki, dobimo odnos 8 : 4, medtem ko znaša ta odnos v koprski luki 5 : 3. Iz tega izhaja, da so investicije v koprsko luko znatno cenejše.

Reševanje perečih problemov v zvezi s pomanjkanjem luških kapacitet v Severnem Jadranu z aktiviranjem in gradnjo manjših istrskih luk npr. Pule, Rovinja, celo Poreča, Umaga, Vrsarja, ni gospodarsko smotno. S tem se znatno drobijo luške kapacitete, prevoz blaga pa je daljši za okoli 80 km. Smatram, da bi pri planiranju razvoja luških kapacitet na Severnem Jadranu morali skrbeti za ekonomsko upravičenost investicij ter pri tem vsekakor upoštevati načelo enotnosti gospodarskega področja Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Glede na utemeljenost nadaljnje izgradnje luke Koper predlagam, da se vrši financiranje investicij v luške objekte in v industrijski tir v letih 1964 in 1965 iz naslednjih virov:

Republiška sredstva za kreditiranje investicij v 1964. letu 900 milijonov din in v 1965. letu 2 milijardi, to je skupno 2 milijardi 900 milijonov. Lokalna sredstva za kreditiranje investicij v 1964. letu 400 milijonov, v letu 1965 pa 800 milijonov, to je skupaj 1 milijardo 200 milijonov. Premostitveno posojilo Splošne gospodarske banke v 1964. letu 2 946 850 000, v 1965. letu pa 1 864 682 000. Torej skupno 4 811 532 000.

Predlagam, da bi se vračilo premostitvenega posojila Splošne gospodarske banke iz investicijskih sredstev družbeno-političnih skupnosti izvršilo v letih 1966 in 1967.

Že iz navedenega je razvidno, da gre v primeru koprške luke za zelo premišljena vlaganja, ki naj bi jih naš zbor v kompleksu obravnavanja težav in

problemov, ki se danes pojavljajo v prometu, podprl in dal tudi priporočilo, da se zagotovijo potrebna sredstva. K izgradnji prepotrebne železnice do Kopra in predvidenih luških kapacitet pa naj se pristopi čimprej, kot je predvideno v predlogu podjetja luke Koper.

Predsednik Leopold Krese: Medtem je poslanec inž. Franc Mihelič stavil vprašanje, katerega bom prečital zato, da bi morda nanj dobil odgovor že v diskusiji. Vprašanje se glasi:

V materialu: »Problematika in program razvoja železniškega transporta v razdobju od leta 1964 do 1970 na področju Skupnosti železniških podjetij Ljubljana« je na strani 7, v drugem odstavku pod tabelo izražena intencija, naj bi se nezadostno obremenjene proge ukinile in promet usmeril na ceste. Navedene so proge Kranj—Tržič, Brezovica—Vrhnika, Tržič—Krmelj, Novo mesto—Straža, Črešnjevce—Slovenska Bistrica ter Ajdovščina—Gorica.

Ker se nahajamo v obdobju izdelave sedemletnih planov za posamezne občinske teritorije oziroma gospodarske organizacije in ker je vprašanje ukinitve prog zaradi ekonomizacije prometa aktualno, postavljam naslednja vprašanja:

1. Ali je morda že izdelana študija o ukinitvi navedenih prog oziroma posameznih od navedenih prog?

2. Ali so dosedanje obravnave že prišle do konkretnjših zaključkov o tem vprašanju?

3. Ali so občinske skupščine oziroma pristojni organi nižjega ranga že dobili o tem jasnejša oziroma uradna stališča?

Na postavljena tri vprašanja želim dobiti načelen odgovor, ki lahko vnese več jasnosti in prepreči eventualne neskladnosti, ki bi zaradi nerazčiščenih vprašanj s področja prometa, rezultirale v osnutkih sedemletnih planov gospodarskega razvoja posameznih občinskih teritorijev oziroma gospodarskih organizacij.«

Kolikor bo mogoče, bo tovariš poslanec dobil odgovor na vprašanje že v teku razprave. Sicer pa ga bomo posredovali merodajnim činiteljem in bo dobil odgovor, kot je navada, na prihodni seji. Besedo ima tovariš Zvone Hribar iz Skupnosti PTT.

Zvone Hribar: Tovarišice in tovariši poslanci! Iz gradiva za današnjo sejo, iz ekspozicije podpredsednice Skupščine tovarišice Rometove, kakor tudi iz razprav in ugotovitev upravnega odbora Skupnosti PTT podjetij Slovenije in ostalih organov upravljanja naših kolektivov, je glede PTT prometa razvidno, da je stanje v naši stroki, kljub nekaterim uspehom, še vedno kritično. Razvoj poštno-telegrafsko-telefonskega prometa zaostaja za splošnim gospodarskim razvojem. PTT kapacitete so nezadostne, že zastarele in dokaj preobremenjene ter tako PTT stroka ne zadovoljuje družbenih potreb zlasti ne v telegrafsko-telefonskem prometu.

V ilustracijo naj povem, da je leta 1963 od prijavljenih telefonskih pogovorov ostalo neizvršenih 200 tisoč. Prav tako se tehnološki proces prenosa PTT sporočil opravlja še vedno pretežno ročno, medtem ko gospodarstvo zahteva moderne in sodobne zveze. Vzroki temu so, kot je znano, predvsem v statusu PTT stroke kot proračunske ustanove, vse do prehoda na gospodarski račun in nizke cene PTT storitev. Znatni del akumulacije se je preko takih cen prelival v dobro uporabnikom tako gospodarstva kot široke potrošnje. Pri tem pa PTT

stroka že nekaj let daje družbi polne obveznosti kot vse ostale gospodarske organizacije.

Iz gradiva tudi izhaja, da PTT stroka ni dobila zadostnih družbenih kreditov in da je pretežni del izvedbe programa modernizacije in tehnološkega procesa ter avtomatizacije odvisen od lastnih sredstev, ki pa so iz prej omenjenih razlogov premajhne.

Kot poseben problem, ki ima svoj vpliv tudi na gospodarske sposobnosti PTT, je omeniti še formiranje cen ter obračun dohodkov med PTT podjetji v Skupnosti jugoslovanskih pošt, telegrafov in telefonov.

Gospodarska organizacija v sedanjih pogojih vsekakor ne more uspešno gospodariti, če nima možnosti, da sama postavlja prodajne cene svojim storitvam, oziroma proizvodom na osnovi svojih stroškov. Prav tako gospodarska organizacija tudi ne more uspešno gospodariti, če nima možnosti, da bi sproti spremljala rezultate poslovanja. Ti dve pomanjkljivosti se pri PTT podjetjih spriče dosedanjega sistema formiranja cen in delitve dohodkov po PTT tarifi postavljata kot najbolj pereči.

Če hoče PTT stroka zadovoljiti potrebe po PTT storitvah, je treba smotno rešiti nakazane probleme, to je zagotoviti potrebna sredstva za razširjeno reprodukcijo ter rešiti problem ekonomizacije PTT prometa.

Analiza podatkov našega razvoja in primerjava s stanjem v gospodarsko razvitih področjih drugod kaže, da bi morali v Sloveniji za zadovoljitev najnujnejših potreb v okviru sedemletnega plana vsako leto v telefoniji zgraditi vsaj 6000 telefonskih ter do 200 telegrafskih priključkov z vsemi ustreznimi napravami in urediti krajevno, medkrajevno ter mednarodno povezavo, kakor tudi zagotoviti potrebno mehanizacijo in motorizacijo za zboljšanje kvalitete v pošt-nem prometu. Ta program, ki je že izdelan, je usklajen z razvojem PTT prometa v Jugoslaviji in z inozemstvom, dane pa so tudi možnosti, da domača industrija te potrebe krije. Za realizacijo tega programa so zato med domačo industrijo, podjetji za PTT promet in komunalnimi skupnostmi že sklenjeni ustrezni dogovori. Problem zagotovitve potrebnih sredstev za razširjeno reprodukcijo je bil že lani težak, v letošnjem letu pa je še bistveno težji zaradi nespremenjenih cen za PTT storitve, porasta stroškov in nespremenjenega sistema delitve dohodkov v merilu Skupnosti jugoslovanskih pošt kljub določenim izboljšavam, racionalnejšemu poslovanju ter večji intenziteti dela v podjetjih PTT prometa. Zaradi rednega poteka razširjene reprodukcije, ki je skladno z najnujnejšimi potrebami že v teku, je podjetjem za PTT promet potrebno zagotoviti ustrezna finančna sredstva pod sprejemljivimi pogoji v obliki kreditov. Glede na to, da imajo podjetja za PTT promet razpoložljivih lastnih finančnih sredstev samo 1 milijardo dinarjev, bo treba preostalo razliko za 1964. leto v višini 3 milijarde 100 milijonov iskati kot kredite predvsem v Poštni hranilnici, v gospodarskih in komunalnih bankah ter pri ostalih družbenih investicijskih skladih, da bomo lahko dokončali vsaj magistralne zveze in morda tudi kapacitete drugega nivoja, ki so podrobno našteje v priloženem gradivu.

Upravni odbor Skupnosti PTT podjetij smatra, da je PTT stroka kot zbiratelj poštno-hranilnih vlog prva upravičena uporabiti ta sredstva v okviru danih možnosti kot dolgoročne ali kratkoročne kredite in da se pri ostalih dolgoročnih bančnih kreditih upošteva prioriteta PTT stroke v sedanjih pogojih prav zaradi dejstva, da je preko nizkih tarif in družbenih instrumentov delitve dohodka do danes dajala družbi pretežni del svoje akumulacije.

Nujnost pospešenega razvoja PTT kapacitet in čimprejšnja uskladitev PTT prometa z ostalim razvojem pa zahteva, da se PTT promet dosledno obravnava kot gospodarska dejavnost in da se temu ustrezno vzpostavijo ekonomski odnosi. Skladno s tem je treba postaviti cene PTT storitvam na ekonomsko osnovo, sprostiti formiranje prodajnih cen PTT storitvam, vzpostaviti ekonomske odnose med podjetji za PTT promet in uskladiti gradnjo vseh telekomunikacijskih zvez z družbenimi potrebami. PTT kolektivi upravičeno pričakujemo polno razumevanje pristojnih institucij ter pomoč pri reševanju nakazanih problemov, ker bi v nasprotnem primeru posledice nerealiziranega programa občutno škodovale tudi hitremu razvoju vsega gospodarstva. PTT kolektivi so pripravljeni izvršiti predvideni program tako, da bo PTT služba v Sloveniji kvalitetna.

Končno se zahvaljujem tovarišu predsedniku zbora in vsem poslancem za priložnost, ki so mi jo nudili, da ta forum lahko seznanim s problematiko PTT stroke v Sloveniji.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima poslanec Riko Rižnar.

Riko Rižnar: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite, da spregovorim nekaj besed o problematiki železniškega tovornega prometa v Celju.

Iz poročil je razvidno, da prometne zmogljivosti niso vzporedno naraščale s proizvodnjo in blagovno menjavo. Ker smo doslej promet obravnavali kot nekaj, kar mora biti in teče samo po sebi, se vedno dogaja, da ugotovimo kritično situacijo šele takrat, ko svojih nalog več ne zmoremo.

Tak problem imamo danes v Celju, saj je naše postajno vozlišče znano ozko grlo železniškega tovornega prometa. Celjska postaja ne oskrbuje le gospodarskih organizacij v samem mestu, temveč se preko nje vrši tudi oskrbovanje savinjskega področja in Velenja. Oskrbovanje z železniškim tovornim prometom preko celjske postaje zajema več kot četrtino vsega železniškega tovornega prometa Slovenije — 660 vagonov dnevno od skupnih 2200 v Sloveniji. Ker pa postaja nima ločenih tirnih kapacitet za tovorni promet, se vršijo lokalni tovorni premiki preko lokalnih prevoznih tirov proge Zidani most—Marišor. Res je, da se je pričela graditi nova železniška tovorna postaja, toda ta še ne rešuje tovornega prometa, ker je zgrajeno doslej le pet tirov, ki pa so še vedno povezani samo s postajo oziroma z obstoječimi industrijskimi tiri preko glavnih prevoznih tirov. Pri tej situaciji je oskrbovanje v samem Celju zelo otežkočeno in kot končni odraz je zakasnela ter neenakomerna dostava vagonov na razkladalna ter nakladalna mesta.

Naj omenim, da so v preteklih zimah zaradi zatrpanosti prihajali vagoni šele po nekaj dneh na razkladalno mesto. Tudi odvzem vagonov ni pravočasen, ker koristniki večje količine vagonov ne morejo raztovoriti pravočasno, saj je to delo pretežno še vedno ročno. Vse te težave pa se končno odražajo v izredno dolgem zadrževanju tovornih vagonov na celjskem postajnem vozlišču, ki v poletnih mesecih dosega povprečno 50 ur, v zimskih pa celo preko 70 ur, kar je za 50 do 60 % iznad že tako visokega normativa. Zaradi tega zadrževanja je na celjskem železniškem vozlišču našemu gospodarstvu dnevno odtegnjeno najmanj 50 tovornih vagonov. Ureditev prometnih komunikacij in rekonstrukcije večjih podjetij v Celju narekujejo tudi rekonstrukcijo dosedanje industrijske tirne mreže. Ker pa se pri vseh podjetjih z rekonstrukcijo menjajo industrijsko-tirni objekti, je vsako forsiranje mehanizacije pretovarjanja na sedanjih nakladalnih in razkladalnih mestih nesmotrno.

Železniški tovorni promet pa bo za potrebe celjskih podjetij nadalje naraščal in bo že v letu 1967 dosegel preko 30 % v dovozu oziroma preko 60 % v odvozu nasproti sedanjemu stanju, to je stanju konec 1963. leta. V 1970. letu pa bo dovoz celo več kot 2-krat presegel sedanje stanje, odvoz pa bo 3-krat večji. Z nadaljnjo razširitvijo proizvodnje naše osnovne industrije ter ostale blagovne menjave pa bo železniški tovorni promet še bolj naraščal.

Pri tej situaciji, ki jo upravičeno lahko označimo kot kritično, so naša podjetja, ki imajo lastna nakladalna oziroma razkladalna mesta, sklenila v okviru sodelovanja takoj pričeti z izgradnjo novih industrijskih tirov, ki bodo vezani in oskrbovani iz nove tovarne postaje v Čretu. Poleg skupnih objektov pa si mora vsako podjetje na novo urediti lastne industrijske tire ter nakladalne oziroma razkladalne klančine, kar zahteva znatna sredstva, ki bodo po grobih predračunih znatno preseгла 1 milijardo dinarjev. Ker pa so novi industrijski tirni objekti vezani na novo tovarno postajo, bo nujno, da se izgradnja te vrši vsaj istočasno.

Sedanji programi železnice predvidevajo izgradnjo tovarne postaje v Celju šele v 1970. letu, torej takrat, ko bo tovorni promet v samem Celju dvakrat večji in ga pri sedanjem stanju železniških objektov absolutno ne bo mogoče obvladati.

Govorimo in razpravljamo mnogo tudi o koncentraciji prevoza kosovnega blaga ter ustrezni embalaži in paletizaciji tega tovora. Vendar zopet ugotovimo, da je vsak napredek pri sedanjem stanju skladiščnih prostorov za kosovno blago na celjski postaji nemogoč. Ta skladišča so taka, kot so bila pred 40 oziroma 50 leti in celo zmanjšana, saj je sedaj v teh prostorih tudi carinarnica, ki je imela pred vojno svoja posebna skladišča.

Kratko nakazana problematika celjskega postajnega vozlišča nam narekuje, da moramo z gradnjo tovarne postaje v Celju in vzporedno z izgradnjo industrijskih tirov začeti takoj, saj ozko prometno grlo v Celju ne ovira le ožjega področja, temveč že posega z zadrževanjem tovornih vagonov v kapacitete našega železniškega tovarnega prometa v širšem merilu.

V prvotnem osnutku 7-letnega plana je bila gradnja tovarne postaje v Celju predvidena v letih 1964—1968. Kasnejša sprememba, ki je premaknila začetek te gradnje v 1970. leto, je glede na dejanske potrebe docela nerazumljiva.

Na drugi strani pa zapažamo, da sama podjetja tovarnemu prometu ne posvečajo dovolj pozornosti. Nimamo analiz o gibanju in stroških prometa, niti o gibanju tovarnega prometa za več let vnaprej. Investicijski elaborati niso nakazali oziroma rešili kako in kje se bo odvijal tovorni promet in če je ta usklajen predvsem s kapacitetami železnice. Vsa ta problematika nam narekuje potrebo po proučevanju prometa v širšem smislu, po uvedbi ustreznih služb, kjer obstoja za to že potreba in po koordinaciji med koristniki ter vsemi prevozniki tovarnega blaga.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima tovariš Ivan Umnik.

Ivan Umnik: Tovarišice in tovariši poslanci! Želim govoriti o problemih v cestnih podjetjih. Sredstva za vzdrževanje in rekonstrukcije cest ne rastejo sorazmerno s prometom, temveč ostajajo v glavnem na isti ravni že več let. Prometna obremenitev posameznih cestnih odsekov se je v zadnjih štirih letih povečala skoraj za 100 %. Niso več redki odseki cest z gramoznim voziščem, kjer dosegajo obremenitve 4-metrskih vozišč že 2500 bruto ton v 24 urah, čeprav je

gramozno vozišče, utrjeno s prvorazrednim gramozom, sposobno prenesti le do 800 bruto ton obremenitve v 24 urah. Zato tudi ni cestno podjetje edino odgovorno uporabnikom za stanje vozišča in ne more biti plačnik za poškodbe vozil. Če so prispevki uporabnikov cest premajhni, da bi z njimi krili vse stroške, jih je treba s tem seznaniti in jim prikazati dejanske stroške vzdrževanja in modernizacije cest.

Realno planiranje je v sedanjem sistemu financiranja, vzdrževanja in modernizacije cest povsem nemogoče. Podjetjem ni dana možnost, da bi planirali po svojih obstoječih kapacitetah delovnih priprav in delovne sile, ker je finančni plan podjetja vsako leto odvisen od finančnih zmogljivosti republiških in okrajnih cestnih skladov, ki obenem določajo tudi vrsto in obseg gradenj, ne glede na obstoječe kapacitete podjetij.

Ker pa so tudi cestni skladi odvisni od višine sredstev, ki pritekajo iz proračunov, tudi sami ne morejo planirati pravočasno niti enakomerno. Dotacije iz proračunov cestnim skladom pa so zopet odvisne od dohodkov teh proračunov ter raznih potreb izven potreb cestnih skladov. Tako je že v osnovi onemogočeno vsakršno planiranje po dejanskih zmogljivostih podjetij in dejanskih potrebah cestnega omrežja.

Pristojbina od goriva predstavlja zaenkrat še minimalen znesek v finančnem planu, le približno 10 % potrebnih sredstev za redno in investicijsko vzdrževanje. Da je zadeva planiranja še bolj nejasna, je krivo tudi to, da so sredstva cestnih skladov znana podjetjem šele v drugem tromesečju in še to ne v celoti. Kako naj podjetje uskladi število delovne sile preko zime, da ne bo poslovalo z izgubo? Kako naj vršijo predpriprave za sezono, če podjetje nima pravočasno delovnega plana?

Skladi v cestnih podjetjih pa so posebno zanimivi. Obstoja tendenca, naj cestna podjetja ne formirajo skladov, češ da je ta denar iz proračunov ter je tako ali tako namenjen za ceste. Kako naj potemtakem formira podjetje sklad za nabavo delovnih priprav, sklad obratnih sredstev in sklad skupne porabe? In končno, kdo naj krije stroške nekaterih del, ki se zaradi pomanjkanja načrtov in pomanjkljivosti aproksimativnih predračunov redno pojavljajo, ter stroške, ki nastajajo zaradi vremenskih nepravilnosti. Sklad za riziko ne obstoja, ker ga cestna podjetja pri tako točnem polaganju računov niso v stanju ustvariti. Ker pa so cestni skladi s krediti iz preteklih let že premočno obremenjeni, niso v stanju dati dodatnih sredstev. Zato cestna podjetja često vršijo le začasne sanacije poškodb, čeprav jim je znano, da so tako vložena sredstva izredno neekonomsko naložena.

Pri tako nesigurnem delu pa tudi ni nič čudnega, če postaja v cestnih podjetjih pereč problem fluktuacija delovne sile. Zaradi izredno težkih delovnih pogojev mlajši ljudje v ta poklic ne vstopajo, ker so drugi boljše stimulirani za manj odgovorno in zahtevno delo. Statistični podatki tudi kažejo, da samo 40 % delavcev dočaka polno pokojnino, medtem ko jih že pri 35-letni delovni dobi skoraj 60 % invalidsko upokojijo.

Ker cestna podjetja niso v stanju formirati skladov, tudi ne morejo vlagati sredstva za dvig življenjskega standarda delavcev in praktično skoraj niso zgradila nobenih stanovanj, čeprav občine vse vloge za stanovanja pošiljajo na podjetja.

Nekatera podjetja tudi nimajo možnosti najeti investicijskih kreditov, da bi zgradila potrebne delavnice za svoje obrate, ker se vsa za to namenjena sredstva stekajo še vedno večinoma v industrijo, čeprav bi sama industrija že morala

spoznati, da brez možnosti normalnega prometa ne bo mogla nuditi tistega, kar se od nje pričakuje.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima inž. Miran Mejak, podpredsednik Gospodarske zbornice SR Slovenije.

Inž. Miran Mejak: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da v imenu zbornice povem nekaj besed in zavzamem stališče v zvezi z gradivom, ki je bilo predloženo temu zboru.

Lahko bom kratek, kajti gradivo, ki je predloženo, je bilo sestavljeno v sodelovanju z našimi člani in proučevanje samega materiala kaže, da kakih bistvenih različnih stališč do tega tudi ne moremo imeti. Zato bi poudaril samo nekaj problemov, ki se nam zdijo posebno važni.

Prvo je vprašanje predloga za spremembo tarifnega sistema na železnici. Pravilno je ugotovljeno, da je zastareli sistem dirigiranih tarif na železnici povzročil niz anomalij. Te anomalije se izražajo v tem, da npr. ob pomanjkanju vagonov prihaja do raznih križnih prevozov materiala, posebno nizko tarifiranega. V situaciji, ko določene industrijske grupacije morajo omejevati svojo proizvodnjo zaradi pomanjkanja vagonov, potuje tak nizko tarifirani material izredno daleč, oziroma obratno, tak nizko tarifirani material se od zelo daleč prepeljuje k nam. Tak položaj seveda otežuje prizadevanja samoupravnih organov na železnici za povečanje produktivnosti dela, onemogoča kakršnokoli komercialno in poslovno akcijo železnice, ovira uvajanje raznih stimulacij za predčasno razkladanje in nakladanje voz, sklepanje raznih bilateralnih, izredno poslovnih pogodb med koristniki vagonov in železnico itd. Zato smo razpravljali že na našem svetu za promet, hkrati pa je v teku diskusija pri okrajnih gospodarskih zbornicah o spremembi sedanjega sistema železniških tarif. Močno podpiramo formiranje ekonomskih cen prevoza po progah in sicer tako, da bodo tiste proge, ki so bolj ekonomske, imele nižje tarife od prog, ki bodo manj izkoriščene.

Tak način bo seveda ogromno doprinesel razvoju same železnice. Omogočal bo železnici vse tisto, o čemer sem prej govoril, najvažnejša pa bo seveda povečana produktivnost dela in boljše nagrajevanje kadrov. Posledica tega bo, da bodo na železnici lahko dosegli večji priliv mladih kadrov in bodo lahko sposobnejši in boljši kadri tudi na železnici imeli perspektivo za boljše prejemke v skladu z njihovim uspehom in uspehom njihovih enot in po ekonomskem izkoriščanju kapacitet.

Mimogrede povedano, pričakujemo tudi letos izredno težko situacijo glede vagonov. Pri rekonstrukcijah določenih prog bo prišlo do počasnejših voženj, tako da se bo tudi izkoriščanje vagonov zaradi tega še poslabšalo. Zato se bo tudi letos moralo celotno gospodarstvo v sodelovanju z gospodarskimi zbornicami močno angažirati na nedeljskem prekladanju, na hitrem raztovarjanju in natovarjanju vagonov, skratka na vseh tistih ukrepih, ki bodo omogočili čimboljše izkoriščanje teh kapacitet. V lanskem letu smo s takšno akcijo uspeli doseči neprimerno boljše izkoriščanje vagonov. Dobri rezultati so se pokazali v pretovarjanju vagonov predvsem ob nedeljah. Ta akcija bo letos morala biti še močnejša, če bomo hoteli čimbolj omiliti krizo, ki nas čaka v letošnjem letu.

Gospodarska zbornica je kot predstavnik gospodarstva izredno zainteresirana na izgradnji luke Koper in predvsem na njeni povezavi z zaledjem. Za

to akcijo se nismo angažirali zaradi nekih kratkoročnih namenov ali pa določenega razpoloženja, ampak predvsem zaradi izrednega interesa gospodarstva na tej luki. Ne bi ponavljal podatkov, ki jih je tovariš predgovornik že navedel, vendar vsi ti podatki kažejo, da je predvsem bazična industrija v Sloveniji, npr. cinkarna Celje, tovarna dušika Ruše, železarna Jesenice, dalje Agrotehnika in še npr. tekstilna industrija itd., torej večji del industrije v Sloveniji, ki predstavlja ogromno udeležbo v našem narodnem dohodku, izredno močno zainteresirana na razvoju koprške luke. Zaradi tega je treba čimprej pričeti z izgradnjo ključnih objektov. To so: povezava koprške luke in zaledja z železnico, dalje izgradnja skladišč in drugih objektov, ki so bili že naštet. V letošnjem letu je treba nujno pričeti predvsem z gradnjo železniške proge. Pritisk blaga je namreč takšen, da bomo brez železniške povezave onemogočili razvoj luke, partnerji pa bodo izgubili interes zaradi dolgih stojnin in dragega čakanja.

Sedanje stanje v luki Koper je dejansko izredno težko. Vse težave izhajajo predvsem iz tega, ker Koper nima železniške povezave. Gospodarka zbornica se v rešitev teh problemov skuša vključiti in išče vedno najboljše rešitve. Zdi se nam, da je v teh objektivnih težavah treba iskati predvsem skupne rešitve, opustiti pa moramo medsebojno obdolževanje in iskanje krivcev za takšne ali drugačne pojave. Reči moramo, da so se železnica in avtoprevozniki v reševanju problematike koprške luke vključili na zadovoljiv način. Mislim, da je osnovni problem predvsem sodelovanje vseh treh partnerjev, kajti vsak od njih ima svoj osnovni problem v maksimalnem izkoriščanju svojih prevoznih kapacitet, to je vagonov, luških kapacitet in avtoprevoznih sredstev.

Dovolite, da navedem grob primer slabe organizacije prevoza iz luke do železnice. Postaja Kozina-Hrpelje ni povezana z nobenim modernim komunikacijskim sredstvom z luko Koper, kar pomeni, da Kozina nima hitre zveze s Koprom, da ne govorimo o teleprinterjih, radijski zvezi, saj celo telefonska zveza ni v redu.

To so osnovne težave in dokler ne bomo imeli železniške proge, bomo morali med tremi strankami iskati vedno medsebojne rešitve, ki morajo temeljiti na čimboljši organizaciji in čimvišji produktivnosti dela.

Izgradnja proge, o kateri so že prej tovariši govorili, predstavlja za naše področje v perspektivi izredno interesanten objekt tako za celotno gospodarstvo kot glede luke same. Podatki kažejo, da bi pri prometu 2,5 milijona ton — od tega približno 1 milijon ton tranzitnega prometa — luka Koper dosegla približno 2 milijona dolarjev deviznega priliva.

Seveda je treba rešiti tudi vprašanje regionalnega razvoja tega področja in verjetno uskladiti razvoj luke z nadaljnjim razvojem turizma. To bo slej ko prej postalo zelo pereče in mislim, da bi bilo racionalno, če bi o teh stvareh že zdaj začeli razmišljati. V nasprotnem primeru bi vsako parcialno planiranje enega ali drugega lahko imelo določene negativne posledice v bližnji, posebno pa še v daljni perspektivi.

Verjetno bi bilo treba v materialih dati tudi nekaj prognoz in ocen glede na položaj Slovenije v zvezi s tranzitom iz vzhodnoevropskih dežel preko našega področja in to ne samo pri železnici, temveč tudi v cestnem prometu. Verjetno bodo vzhodnoevropske dežele pri tranzitu na Jadransko morje in sicer na točki, kjer sega Sredozemsko oziroma Jadransko morje najgloblje v Evropo, zainteresirane ne samo na ureditvi železniškega, temveč tudi cestnega prometa. Tu so verjetno še močno neraziskane možnosti, ki bi lahko pokazale na velik tranzitni pomen koprške luke predvsem za potrebe vzhodnoevropskih dežel.

V gradivu je govora o avtoprevoznih podjetjih in so ocene v redu podane, vendar moramo reči, da se je v zadnjem času zaradi določenega ekonomskega pritiska situacija nekoliko izboljšala.

Tovarišica Rometova je v svojem ekspezeju poudarila, da je republiška Gospodarska zbornica usklajevala vozne rede v avtobusnem prometu. Usklajevanje voznih redov med avtobusnimi podjetji je zavrlo nadaljnje širjenje negativnih pojavov, to se pravi nadaljnjo nezdravo konkurenco med temi podjetji. To pa še ne pomeni, da se je stanje bistveno izboljšalo. S tem smo uredili le eno vprašanje, urediti pa bo treba še druge stvari, ki bodo našim avtobusnim podjetjem pokazale nekatere notranje rezerve, ki jih lahko še izkoriščajo.

V materialih je zajet tudi naš zračni promet. Zdi se mi, da je ta material preskop in ne nudi jasne slike, kakšno mesto bo zračni promet oziroma AA zavzel kot perspektivna transportna panoga. Po nekih ocenah bi lahko smatrali, da bodo potrebna precejšnja vlaganja v to dejavnost. Skratka, material ne nudi temeljitega vpogleda, kako bodo v perspektivi te investicije izgledale in kako in na kakšen način jih bomo upravljali.

Predsednik Leopold Krese: Odrejam 30 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 11.15 in se je nadaljevala ob 12. uri.)

Predsednik Leopold Krese: Nadaljujemo sejo. Besedo ima tovarišica Elka Grilc.

Elka Grilc: Tovarišice in tovariši poslanci! V poročilih o osnovnih problemih prometa v SR Sloveniji so izčrpno prikazane velike pomanjkljivosti v prometu in njihove posledice. Mnenja sem, da so vse negativne strani cestnega in železniškega prometa v celoti prikazane. Prav tako je prikazana in utemeljena potreba po takojšnji ureditvi zamujenega, da bi preprečili veliko gospodarsko škodo, ki iz leta v leto narašča. Vendar v vseh poročilih ugotavljamo, da imamo na razpolago tako majhna sredstva, da ne zadoščajo niti za enostavno reprodukcijo.

Financiranje izvajamo le na podlagi enoletnega priliva sredstev in ni stalne finančne podlage za izvedbo 7-letnih investicijskih načrtov. Če gledamo kritično stanje v prometu s stališča potreb človeka, ki ga v naši socialistični družbi oblikujemo in pri delu ščitimo ter skušamo nuditi vsestransko pomoč, moramo na žalost ugotoviti, da so zastarela osnovna sredstva v prometu, predvsem na železnici in cestah, vzrok nesrečam, ki so v letu 1962 terjala 240 življenj in 4860 telesnih poškodb, da ne govorimo o ostali ogromni gospodarski škodi.

Z ugotovitvami o nezadostnih finančnih sredstvih se ne moremo zadovoljiti. Ne smemo mimo žrtev, ki iz leta v leto naraščajo. Sredstva za ureditev varnega prometa nam morajo biti s plani zagotovljena. Republiška in lokalna sredstva moramo še nadalje do najvišjih možnosti vlagati za ureditev prometa.

Zveza bi morala v celoti sprostiti prometni davek na gorivo za namensko uporabo in omogočiti najemanje dolgoročnih kreditov, odplačilne roke pa uskladiti z amortizacijsko dobo osnovnih sredstev. Prometnim podjetjem je treba omogočiti ekonomizacijo prometa, kar naj podjetja upoštevajo tudi pri sestavljanju investicijskih programov in uveljaviti enakopravnost pri formiranju in delitvi dohodka, kot jo imajo tudi ostale gospodarske organizacije.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima tovariš Janko Kolarič.

Janko Kolarič: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite, da se vam zahvalim za vabilo, ki sem ga prejel z izrednim zadovoljstvom, ker mi je na ta način omogočeno, da posredujem nekatere probleme naših kolektivov neposredno najvišjemu forumu naše republike.

Prav tako so bili v naših kolektivih zadovoljni, ko so izvedeli, da bomo na tem najvišjem forumu obravnavali probleme prometa na enak način, kakor se obravnavajo problemi ostalih panog našega gospodarstva.

Iz pripravljenega materiala je razvidno slabo stanje vseh prometnih sredstev, posebno pa še železniških. Menim, da je med ostalimi znanimi vzroki prav posebno negativno deloval dosedanji tarifni sistem na železnici. Zato mi dovolite, da se zadržim nekoliko pri tem problemu in posredujem nekatere ugotovitve s tega področja in iz naše prakse.

Produktivnost gospodarstva merimo tudi po višini stroškov, ki nastanejo od zasnove proizvodnje pa vse do trenutka, ko pride blago na mesto potrošnje. Splošen napredek in dvig življenjskega standarda sta zagotovljena le ob znižanju teh stroškov. Na gospodarnost ne vplivajo torej samo stroški proizvodnje, temveč tudi stroški prometa, saj je promet sestavni del blagovne menjave in s tem proizvodnega procesa. Vendar smo do sedaj tem problemom posvečali premalo pozornosti.

Primerjava nekaterih številk izgleda takole: v Jugoslaviji znašajo prevozní stroški vključeni v blagovno proizvodnjo 7,72 %, v Italiji 6,4 %, v Angliji 5,9 %, v Franciji 4,7 %, v Zahodni Nemčiji 4,0 %, na Poljskem celo samo 2,4 %. Prevozní stroški obremenjujejo torej naše blago mnogo močneje kot v drugih državah, zaradi česar je celotna proizvodnja dražja in s tem naša gospodarska produktivnost zmanjšana. Na domačem tržišču so zato cene višje, na zunanjih tržiščih pa s tem zmanjšujemo konkurenčno sposobnost našega blaga.

Iz primerjave navedenih števil se takoj poraja vprašanje, zakaj so naši prevozní stroški tako visoki. Gotovo ne manjka tudi subjektivnih in organizacijskih slabosti v samih prometnih organizacijah. Analiza pa nam odkriva dva splošna zunanja vzroka, in sicer zelo dolgo povprečno prevozno pot blaga in nepravilno delitev dela med prevoznimi vejami in s tem neracionalno uporabljanje posameznih prevoznih sredstev. Dolžina povprečne prevozne poti blagovne pošiljke znaša pri nas v železniškem prometu 235 km, v Zahodni Nemčiji 176 km, v Avstriji 172 km, v Angliji 113 km in v Belgiji celo le 104 km. V čestnem prometu se je od leta 1957 do leta 1961 povprečna prevozna pot blaga dvignila za preko 60 % in je znašala pri kamionih s prikolicami v letu 1961 že 196 km, kar je po našem mišljenju previsoko. Naše prevozne poti so dolge in med avtovlaki in železnico glede tega skoraj ni razlike, čeprav je znano, da je kamionski promet bolj prikladen za prevoze na kratke razdalje, železnica pa za prevoze na daljših razdaljah.

Delni vzrok dolgih povprečnih prevoznih poti je v neizgrajenosti našega prometnega omrežja, saj je zaradi tega treba marsikje vršiti krožne proge. Na dolžino povprečne poti pa zelo vplivajo družbeno neopravičljivi in navzkrižni prevozi. Naj navedem nekaj konkretnih primerov. Iz Velenja gre v zadnjih mesecih dnevno povprečno 7 vagonov lignita v Split, od koder ga deloma prevajamo še naprej na sosednje otoke. Že razdalja od Velenja do Splita znaša 530 km. Samo rudnik Trbovlje je v prvi polovici lanskega leta pošiljal dnevno povprečno 560 ton premoga na Hrvaško in v Srbijo. Hkrati pa je Slovenija

uvozila iz Bosne 64 271 ton premoga. Pri vsem tem so bosanski premogovniki omejevali proizvodnjo zaradi pomanjkanja vagonov, zaloge premoga pri marsikaterem slovenskem podjetju pa so često zadoščale le za nekaj ur proizvodnje. Ker podjetja niso mogla dobiti domačega premoga, so bila prisiljena kupovati ga v Banovičih. Hkrati pa se je in se še vozi domač premog tako rekoč v banoviško okolico. Tako smo v prvi polovici lanskega leta prevozili preko slovensko-hrvaške meje 260 000 ton premoga 400 km predaleč, za kar je bilo po teoretičnem računu stalno angažiranih preko 150 vagonov. Podobne stvari se prav gotovo ne dogajajo samo pri premogu in prav gotovo ne samo preko slovensko-hrvaške meje.

Drugi vzrok visokih stroškov našega prometa je neracionalno uporablanje posameznih prevoznih sredstev. Iz Velenja gre dnevno v Šoštanj povprečno 6 vagonov lignita po železnici. Prevozna razdalja znaša 6 km. Da se vagon vrne v izhodiščno postajo, traja 2 dni. Tako je za prevoz 120 ton lignita angažiranih 12 vagonov, katerih približna nabavna vrednost znaša 60 milijonov dinarjev, čeprav bi isto delo z lahkoto opravil 1 kamion s prikolico, katerega nabavna vrednost je okoli 14 milijonov dinarjev. Drugi primer: iz Celja se pošilja staro železo in apno v Štore po železnici. Prevozna razdalja znaša tudi tukaj samo 6 km. Zaradi tehtanja pošiljke v Celju, kjer so težki pogoji dela, traja obtok vagona 3 dni. Premog in surovine prevažamo vzdolž Save in drugih plovnih rek po železnici, čeprav je znano, da je vodni promet cenejši. Skoraj za vsakim vogalom lahko vidimo kamione, ki iz Beograda, Subotice, Reke ali celo Makedonije dovažajo v Slovenijo končne oziroma dražje izdelke, to je izdelke, ki visoko tarifirajo.

Po vsem tem se vprašamo, zakaj in kdo je temu kriv? Cestni promet svobodno določa prevozne tarife skladno s ponudbo in povpraševanjem na tržišču prevoznih uslug, izbira ugodnejše prevozno blago in ugodnejše relacije, medtem ko imajo železniška transportna podjetja predpisano obveznost prevažanja vsakega blaga na vseh relacijah po predpisani enotni tarifi, ki ne upošteva stroškov, nastalih na določeni relaciji pri prevozu določenega blaga. Tako sme železnica npr. zaračunati za prevoz 1 tone lignita iz Velenja do Šoštanja le 310 dinarjev z vsemi prispevki vred, čeprav znaša lastna cena vsaj 800 dinarjev. Kamionski stroški pa bi znašali največ 580 din, vendar komitenta ne zanimajo stroški prevoza, temveč samo cena, ki jo mora plačati za prevoz in tako izpade cenejši kamionski promet iz kombinacije. Enako je s prevozom surovin ob plovni rekah. Za nekatere izdelke, za tako imenovane finalne izdelke, mora obvezno železnica zaračunati 18 din za neto tonski kilometer tudi na ugodnih ravninskih relacijah, čeprav znašajo stvarni stroški le 3—10 din. Kamionski stroški za neto tonski kilometer pa znašajo približno 14 din, zaradi česar se visoko tarifirano blago prevažajo po cesti.

Glavni vzrok za anomalije v našem prometu leži torej v sedanjih železniških tarifah, ki ne temeljijo na stroških, ki jih posamezni prevoz povzroča, temveč na vrednosti blaga. Manj vredno blago se prevažajo po ceni, za drago blago pa so tarife zelo visoke. Zaradi nizkih tarif se pri množičnem blagu malo daljši ali krajši prevoz ne občuti, zato so tudi komitenti ravnodušni, če se tako blago prevažajo navzkrižno. Nizke tarife vsiljujejo železnici pri tem blagu tudi prevoze na zelo kratke razdalje; obratno je stanje pri visoko tarifiranem blagu, ki se prevažajo po cesti na kratke in dolge razdalje, vendar ne zato, ker bo bili prevozniki stroški cestnega prometa nižji, temveč zato, ker so železniške tarife previsoke. S tem nastaja družbeno škodljiva deformacija v delitvi dela med

prevoznimi vejami, saj se posamezna prevozna sredstva ne usmerjajo na prevoze, ki bi bili stroškovno najnižji in s tem družbeno učinkovitejši, temveč je osnova za delitev dela ekonomsko izumetničena in za današnje stopnje razvoja našega gospodarstva neutemeljena železniška tarifa. Zato si cestni in železniški promet škodljivo konkurirata, namesto da bi se dopolnjevala tako, da bi cestni prevoz prevzel krajše relacije in manjše obsege tovara, železniški prevoz pa dolge relacije in velike obsege tovara v razmerju dejanskih stroškov prevoza.

Sedanja načela obveznosti obratovanja za železnico zahtevajo, da ima železnica aktivirane vse postaje in da vozi po vseh progah ne glede na višino stroškov. Pred 100 leti, ko so bile naše proge v glavnem grajene, so bile postaje določene glede na tedanjo konjsko vprego in peš hojo. Skladno današnjemu motoriziranem dovozu in odvozu bi morali postaje zredčiti, vendar smo v zadnjih letih odpirali celo nove. Tako imamo danes v Sloveniji 341 postajališč oziroma postaj ali na vsake 4,4 km proge. Na vsakem postajališču je za poslenih vsaj 6 delavcev, katerih bruto osebni dohodek znaša letno okoli 4,2 milijona dinarjev. Kje so pa stroški zgradb, signalno-varnostnih naprav in stroški zvezani z zaustavljanjem vlakov. Saj znaša samo pri eni zaustavitvi in ponovni izpeljavi strošek na zavorah in premogu okoli 800 din. Pri tem odpravi 28 postaj v Sloveniji le do 50 potnikov dnevno. Postaje Kožna, Kršan, Raša, Urška, Šentmaver pa ne odpravijo niti 10 potnikov dnevno. Manj kot 3 vagone predaje in odprave ima dnevno 91 postaj v Sloveniji ali 41 %, na celotni mreži jugoslovanskih železnic pa je takih postaj celo 47 %. 56 postaj v Sloveniji odpravi dnevno manj kot pa pol tone paketov ali kosovnega blaga. Z določilom obveznega obratovanja na vseh postajah je vzeta torej železnici glavna možnost za znižanje poslovnih stroškov in za uvajanje sodobnega tehnološkega postopka. Često zaustavljanja vlakov ne povečuje samo stroškov, temveč manjša tudi komercialno brzino prevozov in s tem splošno efektivnost železnice. Pri izbiranju prevoznega sredstva primerjajo potniki kot tudi pošiljatelji blaga najprej prevozne čase za posamezna prometna sredstva in šele nato ceno in udobnost potovanja.

Železnica je bila prvo moderno prevožno sredstvo, zato se je razvijala pod predpostavko, da mora opravljati vse prevoze. Z uvedbo drugih modernih vozil je treba področje gospodarno razdeliti. Železnica se mora iz prevoznih področij, ki ji ne pripadajo, umakniti. Ne samo relacija Poljčane—Zreče, temveč tudi relacija Slovenska Bistrica, Ljubljana—Vrhnika, Kranj—Tržič. Nova Gorica—Ajdovščina in še druge imajo le tolik obseg dela, da pripadajo cesti, ne pa železnici. To je tudi delen odgovor na prejšnje vprašanje.

Stvar nadaljnjih študij je, katere proge po novih ekonomskih pogojih ne bodo več obratovalne in kdaj bodo zrele za ukinitve.

Obveznost obratovanja in medsebojno pokrivanje stroškov v merilu celotnega omrežja jugoslovanskih železnic preko tarifnega sistema povzročata v gospodarstvu odpor proti kakršnim koli racionalizatorskim ukrepom, ki bi jih sicer železnica lahko izvedla v sedanjih pogojih. Naj navedem naslednji primer: Na ozkotirni progi Poljčane—Zreče so bili stroški po enoti prevoza za 123 % višji, kot so povprečni stroški železniškega transportnega podjetja Maribor. Čeprav smo zagotovili nadomestni promet po cesti, po veljavnem železniškem režimu in prevozno uslugo podaljšali do hiše, je bilo mnogo pritožb in kasneje še neutemeljenih očitkov in celo direktnih izigravanj. Naj navedem konkreten primer: prav na tej progi je neka tovarna vztrajala na zahtevi, da za dostavo na dom zaračunamo le 20 % naše normalne dostavne tarife, sicer na dostavo

ne pristane in bodo še nadalje prevzemali blago na prejšnji železniški postaji, ker imajo 6 ur časa, da ga preložijo iz našega kamiona na svoje vozilo in ga odpeljejo v nekaj 100 metrov oddaljeno tovarno. Pri tem so se sklicevali na pravico, ki jim pripada po obstoječih predpisih.

Sedanje železniške tarife temeljijo na načelu, da krije prevoz končnih izdelkov izgubo pri prevozu surovin. Toda kakšna je stvarnost?

Ponovno en primer. Letos bo morala železnica prepeljati 110 000 ton bok-sita iz Krševa v Kidričevo po 10 c razredu in dohodno postavko 5,96 dinarjev za neto t/km. Povprečni stroški ŽTP Postojna, Ljubljana in Maribor so znašali v letu 1962 10,04 din za 1 neto tonski km. Izgubo čez 4 dinarje pri neto t/km, to je skupaj preko 150 milijonov dinarjev, naj bi kril prevoz aluminija, ki ga pa od približno 34 000 ton odpade na prevoz po železnici le 5000 ton, torej manj kot 15 %. Zaradi visoke železniške tarife večino proizvodnih količin aluminija prevažamo po cesti. Teorija ravnotežja stroškov in dohodkov je pri tem porušena, s tem pa so tudi evidentne finančne težave železniških transportnih podjetij.

Iz tega torej lahko zaključimo, da je naš promet danes drag in neučinkovit, ker sedanji predpisi omogočajo in povzročajo navzkrižno prevažanje, neracionalne oziroma nepotrebne dolge prevoze, stroškovno nepravilno delitev dela med posameznimi prevoznimi sredstvi, neracionalno izkoriščanje transportnih kapacitet in zaposlitev delovne sile znotraj transportnega podjetja in končno utrjujejo miselnost, da je promet še vedno in samo javna ustanova. Stanje se lahko sanira le s prehodom na jasne odnose, kjer se bodo stroški posamezne prevozne usluge odrazili tudi v ceni te usluge. Apeliranje na zdrav razum in prepričevanje, kaj je družbeno smotno in kaj ne, ni učinkovito, če tarife materialno stimulirajo koristnike k drugačnemu ravnanju. Zato je nujno treba železniški tarifni sistem spremeniti in od sedanjih enotnih tarif preiti na tarife po stroških posameznih prevozov.

S tem se bodo sicer tarife za surovine ponekod dvignile, za finalne izdelke pa padle. V načelu se bodo dvignile na težkih in malo obremenjenih progah, na magistralnih progah pa se bodo znižale. Kar je pa najvažnejše, na ustvarjenem prostem tržišču prevoznih uslug bo za posamezno relacijo prevoz prevzelo tisto prevozno sredstvo, ki bo najcenejše. Na cesto bo prišel tudi prevoz surovin na krajše razdalje, končni izdelki pa se bodo na dolge razdalje prevažali tudi po železnici. Prevozni stroški se v merilu države s tem lahko le znižajo in zato ni podlage, da bi se v povprečju tarife dvignile. Pravilnejša delitev dela in zdrava konkurenca bosta prisilili transportna podjetja k sodobnejšim prijemom in večji gibčnosti v poslovanju. Ekonomizacija poslovanja že danes nakazuje določene ukrepe, ki bi jih bilo treba uvesti, vendar celotni današnji režim preprečuje njih uspešno realizacijo. Taki ukrepi, ki jih že uvajamo, čeprav ne vseh z enakim uspehom, so dostavni promet, zbirni promet, paletizacija, uvajanje kontinerjev, sklepanje bilateralnih pogodb.

Z dostavnim prometom podaljšujemo prevoz od vrat do vrat, komitentu odpade s tem skrb za odvoz in dovoz pošiljke in je s tem prevozna usluga kompletnejša. Z izbiranjem blaga naj bi se koncentriralo delo z blagovnimi pošiljkami v večjih postajah, s čimer bi postali postanki tovornih vlakov na manjših postajah nepotrebni, nove vmesne postaje pa bi se lahko ukinile, ne da bi s tem kakorkoli osiromašili obseg prevoznih uslug.

Zbiranje blaga bi se vršilo s cestnimi vozili bodisi v režiji železnice ali v kooperaciji s cestnimi prevozniki. Hkrati bi zmajšano število postaj lažje me-

hanizirali in uvedli uporabo palet na celotnem prevozu od pošiljatelja do prejemnika. Paletizacija zmanjšuje izgube in postanke blaga pri prekladanjih in omogoča uspešno mehanizirane manipulacije z blagom. Sklepanje biletarnih pogodb med koristniki in železnico kot enakopravnima partnerjema bo prineslo več poslovnosti za oba. Z obojestranskimi obveznostmi bo železnica dolžna preskrbeti vagono in prepeljati blago v določenem času, koristnik pa bo dolžan toliko blaga oddati v prevoz. Komercialne bilateralne pogodbe bodo lahko materialno stimulirale pošiljatelja na nakladanje v maršrutne vlake, na predajanje večjih pošiljk, na enakomernejšo predajo tovora itd.

Pri sedanjem sistemu dela brez obojestranskih bilateralnih pogodb imamo silovita nihanja tudi pri oskrbovanju naše industrije z vozovi. Če vzamemo na primer spet rudnik Velenje, je v to nihanje zajetih približno 200 vagonov. Dosedaj je npr. rudnik Velenje zahteval dnevno po 500 vagonov in tudi več, pred nekaj tedni pa je to potrebo znižal na 350 oziroma na 300 vagonov, ne da bi se vnaprej pripravili na njegovo jutrišnjo potrebo.

Realnejše prevozne tarife bodo sprožile tudi zelo koristna stremjenja v iskanju bližnjih surovinskih baz. Tako bi npr. zvišanje tarif v letu 1961 zneslo za steklaro Pančevo 350 milijonov dinarjev. Tako visoka številka pa jih je pripravila k iskanju bližnjih dobaviteljev. Končni rezultat je bil, da je kljub zvišanju tarif znižala steklarina prevozne stroške skoraj za 100 milijonov dinarjev. S tarifami po stroških posameznega prevoza se ne želi izpodriniti katerokoli prevozno sredstvo, niti osiromašiti obseg prevoznih uslug ali gospodarstvo kakorkoli neutemeljeno izsiljevati, temveč je glavni namen le, da se vsak prevoz kanalizira na tisto prevozno sredstvo, ki lahko opravi prevoz z najnižjimi stroški.

Zaradi vseh nakazanih ugotovitev sta zvezni sekretariat za promet in zveze in skupnost JŽ izdala predlog za spremembo v sistemu gospodarskega poslovanja železniških transportnih podjetij, ki je sestavljen v obliki tez. V predlogu so jasno postavljena načela, da je promet gospodarska dejavnost, ki mora preiti na principe tržnega gospodarjenja s tem, da naj bodo v končni fazi prevozne tarife odraz stroškov, ki jih posamezni prevozi povzročajo. Kot predhodno fazo pa predlagajo teze področne tarife, to so enotne tarife po železniških transportnih podjetjih.

Ker so pa tudi na področju enega železniškega transportnega podjetja nekatere proge dražje, nekatere cenejše, bi področne tarife še vedno pogojevale prelivanje dohodkov iz ene na drugo progo in s tem ustvarjale nejasno sliko. Še vedno bi se v takih pogojih zagovarjalo v rentabilnem železniškem transportnem podjetju rentabilnost vseh prog, rentabilnost vseh prevozov in rentabilnost vseh postaj. Zato se s tezami strinjamo, vendar s predlogom, da se dopolnijo in korigirajo v tem smislu, da ne bi uvajali najprej področnih tarif, ki bi bile v bistvu sedanje enotne tarife za manjša področja, temveč da se takoj preide na tarife po relacijah in s tem na bolj zdrave, racionalne in za družbo pravilnejše odnose v prometu.

Tovarišice in tovariši! Posređoval sem vam samo nekatere probleme z željo, da bi vas seznanil s problemi, ki težijo naše kolektive. Menim, da je prav danes, ko se širom naše domovine na vseh nivojih in forumih razpravlja o problemih ekonomizacije našega gospodarstva, najprimernejši čas, da se ta problem reši tudi v korist železniškega prometa. Pri tem seveda prosimo ter pričakujemo, da bodo naši kolektivi pri svojih prizadevanjih deležni pomoči in podpore s strani najvišjega foruma v naši socialistični republiki.

Predsednik Leopold Krese: Želi še kdo besedo? (K besedi se prijavljuje podpredsednik Izvršnega sveta Janko Smole.)

Janko Smole: Tovarišice in tovariši! Dotaknil bi se rad nekaterih vprašanj, ki so bila danes že predmet razprave. V današnji razpravi je bilo popolnoma jasno podčrtano, da je modernizacija prometa in povečanje prometnih kapacitet v bodoče sestavni del modernizacije celotnega našega gospodarstva in je to eden od osnovnih pogojev za bodoči razvoj gospodarstva, tako industrije kot ostalih panog. Mislim, da je treba to dejstvo še bolj poudariti, ker v prihodnjem 7-letnem obdobju računamo predvsem na bistvene spremembe na področju prometa in elektrogospodarstva. Področje prometa in elektrogospodarstva sta dve bistveni področji, ki naj menjata pogoje gospodarjenja ostalih podjetij in tudi omogočita preusmeritev celotnega gospodarstva na področju razširjene reprodukcije.

Ko govorimo o tem, da je promet sestavni del gospodarstva in da ga ni mogoče ločeno obravnavati od ostalih gibanj v našem gospodarstvu, to ne velja samo glede že ugotovljenega neskladja med potrebami prometa in njegovimi kapacitetami, ki postajajo vse bolj ozko grlo za kvalitetno izvrševanje proizvodnih nalog, temveč mislim, da je ta povezanost tudi v tem, da si ni mogoče zamisliti modernizacije prometa ob sočasnem ekstenzivnem gospodarjenju na ostalih področjih gospodarstva. Če je bil dosedaj promet v veliki meri zanemarjen, in če so vladali na tem področju odnosi, ki niso sproščali ekonomske iniciative, je praktično promet dosedaj na nek način subvencioniral ostale panoge. Če ta trditev drži in če vemo, da moramo iti na modernizacijo prometa, ki ga moramo usposobiti za hitrejšo akumulacijo in hitrejše razvijanje njegove lastne materialne baze, potem najbrž to zahteva tudi ustrezne spremembe v vsem ostalem gospodarstvu. Naše gospodarstvo, zlasti pa industrija mora zato pod vplivom sprememb v prometu hitreje prehajati na intenzivnejše gospodarjenje in hitrejše dvigovanje produktivnosti dela. V nasprotnem primeru z uvajanjem ekonomskih tarif in raznih drugih ukrepov na področju prometa ne bi ničesar dosegli, temveč bi to pomenilo samo povečanje poslovnih stroškov industrijskih podjetij in predstavljalo osnovo industrijskim in ostalim podjetjem, da zaradi povečanih tarif dvignejo prodajne cene. Skratka, mislim, da rešitev tega strukturalnega problema v našem gospodarstvu, ki ga mora družba postopoma odpravljati ob polni podpori in iniciativi delovnih kolektivov na teh področjih, zahteva razumevanje delovnih kolektivov tudi na ostalih področjih in da je nastopil čas, ko je treba te spremembe podpirati s hitrejšim prehajanjem na intenzivno gospodarjenje.

Tovariši, mislim, da to ne velja samo za promet, temveč tudi za ostale panoge, zlasti še za kmetijstvo in komunalno gospodarstvo.

Če je v industriji in na ostalih področjih danes še vedno precej neracionalno gospodarjenje in nizka produktivnost, ki se odraža tudi v nizkih osebnih dohodkih, je jasno, da z njimi najbrž ni mogoče reševati ekonomskega položaja komunalnih podjetij in najbrž tudi ne moderne tehnologije in modernizacije na področju kmetijstva. Povsem jasno je, da samo višji osebni dohodki, ki nastanejo v industriji in na ostalih področjih samo kot posledica višje produktivnosti dela, lahko omogočajo, da se na njih normalno navezujejo drugačne cene komunalnega gospodarstva in seveda tudi drugačne cene in spremenjen ekonomski položaj našega kmetijstva. Čeprav je današnja razprava že po svoji naravi omejena samo na sektor prometa, mislim, da je važno razumeti

celoten kompleks. Zaradi tega morajo napredek na področju prometa spremenljati ustrezni naporji vseh ostalih dejavnosti. Spremenjene tarife sicer pomenijo zaostritev pogojev, ki jih v bodoče promet pred njih postavlja, to pa naj jih spodbudi k racionalnejšemu delu in k večji produktivnosti dela.

Menim, da taka ugotovitev izhaja tudi iz tez, ki so bile predložene za današnjo razpravo, kjer je na raznih mestih ugotovljeno, da so naša poštna podjetja in železnica na en ali drug način subvencionirali do sedaj gospodarske dejavnosti, ker je v dosedanem obdobju bilo težišče predvsem na razvijanju industrije.

Drugi problem je, da nas ugotovitev o obstoju ozkih grl na področju prometa in vprašanje nujnosti njegovih povečanih in modernejših kapacitet ne bi smela demobilizirati v izvrševanju nalog, ki stojijo pred nami v zvezi z družbenim planom za 1964. leto. Glede tega bi morali v razpravi opozoriti na določene rezerve in možnosti, ki ob sedanjih, čeprav zelo nemodernih in zastarelih kapacitetah, vendarle v prometni dejavnosti obstojajo in s katerimi družbeni plan tudi računa.

V letošnjem letu računamo na povečanje industrijske proizvodnje za preko 12%. Enako računamo — in mislim, da je tudi neogibno potrebno — na veliko povečanje izvoza. Če z ene strani stojimo pred temi nalogami v 1964. letu, z druge strani pa dobimo iz tez občutek, da so vse kapacitete na področju prometa maksimalno izkoriščene in da je prišlo vse do maksimalnih mej, potem ne vem, kakšne realne perspektive obstojajo, da bomo v letošnjem letu to proizvodnjo lahko realizirali tudi na tržišču, ker je realizacija vendarle vezana na delo kolektivov v prometnih dejavnostih. V tem pogledu bi morali biti malo realnejši in bi morali poleg velikih zamahov in prijemov, ki so potrebni za bodoče dolgoročneje oblikovanje zmogljivosti na področju prometa, hkrati videti vse možnosti, da že v sedanjem sistemu čimbolje izkoristimo obstoječe zmogljivosti, ker je od tega odvisen tudi celoten potek naše proizvodnje in našega izvoza.

Mislim, da je razprava na neke take rezerve že pokazala, ko je bilo govora o vprašanju luke Koper. Z ene strani se govori, da so vse luške naprave in vse kapacitete izkoriščene, z druge strani pa so tovariši v razpravi o tem problemu vendarle nakazali, da na tem področju ne obstoja ravno najboljša koordinacija med različnimi prevoznimi dejavnostmi, tako med luko, cestnim prevozom in železnico.

Tudi iz drugih analiz vemo, da obstojajo ob boljši koordinaciji teh dejavnosti določene možnosti, da se v letošnjem letu lahko opravi še večji promet preko te luke. Skratka, mislim, da bi morali v letošnjem letu čisto aktivistično mobilizirati sile za izvršitev tistih nalog, ki so bistvene ne samo za uspeh celotnega gospodarstva, pač pa tudi za realizacijo programa na področju prometa, o katerem danes razpravljamo.

Naslednje vprašanje, ki bi ga hotel načeti in ki bi mu morali v diskusiji posvetiti več pozornosti, je problem sistema na področju prometa. Tovariši, povsem jasno je, da bodo te investicije, ki si jih zamišljamo na področju železnice, kot na področju ostalih prometnih dejavnosti, uspešne samo toliko, kolikor bodo povezane z enim neprestanim in postopnim spreminjanjem sistema. Ugotovljeno je bilo, da imamo v prometu izredno močne ostanke nekdanjega administrativnega sistema, da se je zaradi tega v veliki meri zmanjšala vloga delovnih kolektivov, ki nimajo vseh možnosti, da bi v borbi za svoj dohodek lahko čimbolj racionalno poslovali.

Mislim pa, da na področju sistema obstojajo z ene strani širši programi, ki bodo zahtevali precej dela za njihovo realizacijo, z druge strani pa obstojajo konkretni predlogi, ki bi jih lahko realizirali v letošnjem letu in ki bi vnesli nekatere nove elemente na področje prometnega sistema.

V diskusiji je bilo že omenjeno npr. vprašanje koriščenja 20 % poštno-hranilnih vlog. Mislim, da je ta stvar zrela glede na to, da je v celotnem sistemu komunalnih bank priznana pravica, da se koristi del hranilnih vlog tudi za potrebe razširjene reprodukcije, to je za dajanje kreditov. Ni nobenih razlogov, da ta predlog ne bi čimprej realizirali in da tudi pošta dobi pravico razpolaganja z 20 % od hranilnih vlog za svojo modernizacijo, ker je povsem naravno, da naj te vloge služijo kot sredstva za oblikovanje njenih investicijskih sredstev. Z druge strani bi to povzročilo tudi povečano aktivnost pošt pri nadaljnjem zbiranju teh sredstev za povečanje potenciala hranilnih vlog, kar pa hkrati pomeni tudi prispevek h konsolidaciji našega gospodarstva. Glede na to, da se pošta pojavlja s takim zahtevkom, ki je povsem upravičen in na nek način zadeva v konkurenčnost drugih bank, ki so doslej mobilizirale taka sredstva, smo večkrat principialno sicer za tak predlog, v praksi pa se le pojavljajo razni argumenti proti njegovi realizaciji.

Drug takšen predlog, ki ga moramo realizirati v večji meri že v prihodnjem letu, je vprašanje cestnih skladov, to je samostojnejših dohodkov, ki jih cestni skladi morajo imeti v odvisnosti od razvoja motorizacije. V letošnjem letu smo uveljavili, da določen prispevek od cene bencina gre v sklad, toda to so relativno majhna sredstva. Menim, da obstojajo možnosti, da v letošnjem letu dosežemo nadaljnji premik tako, da bi cestni skladi dobili večjo možnost lastnega financiranja nadaljnje izgradnje cestne mreže in njenega vzdrževanja.

Mislim, da je cela stvar važna tudi zaradi tega, ker bi na ta način cestni skladi, pa tudi celotna družbena skupnost, vendarle imeli več meril za določen avtomatizem, ki mora vladati na področju razvoja motorizacije in cestnega omrežja. Na ta način ne mislim omejevati, da bi cestni skladi v bodoče bazirali samo na lastnih dohodkih, toda morajo pa le imeti večji delež lastnih dohodkov, ki dotekajo skladno z razvojem motorizacije, da bi bili na ta način bolj uspešni v odnosu do kreditnega mehanizma, ker bi na osnovi lastnih dohodkov samostojneje najemali kredite pod določenimi pogoji, ki veljajo v našem bančnem sistemu.

Nadaljnja stvar je vprašanje prometnih investicij. Povsem jasno se moramo zavedati, da morajo investitorji konkretne investicije reševati z bankami in da niti upravni organi niti drugi forumi niso mesto, kjer naj bi se te investicije reševale, oziroma kjer naj bi se vršil pritisk za takšno ali drugačno investicijo. V vsakem drugem primeru bomo naš bančni sistem samo deformirali. Mislim, da je stvar investitorja, da pred banko dokaže upravičenost svoje investicije, da jo prikaže z računico in ekonomskimi argumenti. Zaradi tega se moramo vsi nekako osvoboditi dosedanje prakse, ki je v tem pogledu vnašala razne, tudi neekonomske in administrativne elemente na področje investicij. Na to, tovariši, opozarjam zaradi tega, ker v tezah plediramo za čisto konkretne stvari, ki naj jih reši ta ali druga banka. Mislim, da posredovanje na področju prometa določenih forumov za odobritev 500 ali ne vem koliko milijonov za konkretno investicijo ne doprinaša zdravemu razvijanju našega bančnega sistema in pravilnemu usposabljanju banke, da po svojih ekonomskih merilih in na podlagi splošnih družbenih smernic, predvsem družbenega plana, izvaja svojo kreditno dejavnost.

Na kraju, tovariši, bi se dotaknil še problema cen. Mislim, da je na področju cen, kolikor gre za prometne dejavnosti, pravilno postavljena teza, da nosilci politike cen morajo biti v bodoče delovni kolektivi. Z druge strani pa bo potrebna tudi določena družbena kontrola. To še posebej velja za tako specifično področje, kot je promet. Nemogoče si je zamisliti, da je na področju prometa samo zakon ponudbe in povpraševanja tisti činitelj, ki naj definitivno odloča o vsakem konkretnem primeru odrejanja cene. To bi bila zelo kratkoročna politika, ki bi ne bila skladna z našim sistemom, zlasti v panogah, kjer imamo vendarle opravka z določenim monopolom. Zaradi tega razumem, da drugačna politika cen, o kateri so govorili zlasti tovariši od železnice, zahteva seveda z druge strani tudi ustrezno družbeno kontrolo.

Če tega ne bi tako razumeli, bi lahko postali plen raznih zelo nevarnih tendenc.

Dotaknil bi se samo še enega problema, ki je v zadnjem času zelo aktualen. To je zahteve, da se zvišajo cene avtobusnega in tovornega cestnega prevoza. Pri tem podjetja, ki nastopajo v tej dejavnosti, z ene strani kažejo na upravičene argumente povečanja cen bencina in taks, ki so bile letos uvedene. Z druge strani pa v njihovi argumentaciji za precej visoko povečanje cen, ki gre ponekod celo nad 20 %, srečujemo take argumente, ki v ničemer nimajo opravka z dobrim gospodarjenjem oziroma s funkcijo teh prometnih dejavnosti. Tako so npr. določena avtobusna podjetja zahtevala v letošnjem letu povečanje cen zaradi tega, ker se predvideva uvedba 42-urnega tednika. Druga podjetja zopet smatrajo, da je zvišanje cen utemeljeno zaradi uvedbe funkcionalne amortizacije. So celo podjetja, ki so zahtevala zvišanje cen, češ da morajo v letošnjem letu plačati večje dotacije sindikatom in raznim družbeno-političnim organizacijam. Nadalje so podjetja, ki se sklicujejo na nove carine, čeprav carinske stopnje takrat še niso bile objavljene in ne zadevajo teh podjetij. In končno je bila v tem materialu ugotovitev, da morajo v letošnjem letu povečati plače, da pa pri njih ni mogoče povečati hkrati tudi produktivnosti dela.

Mislim, tovariši, da je tudi na tem področju treba uveljaviti vlogo delovnih kolektivov in družbenih sil, da bi se borili v prvi vrsti za izkoriščanje notranjih rezerv, ne pa, za stvari, ki lahko samo poslabšajo njihov položaj in onemogočijo pravilno poslovanje. Zaradi tega mislim, da je treba upoštevati pri reševanju problema cen tudi te momente in da gre predvsem za takšne cene, ki bodo nas same in ostale potrošnike navajale na ekonomičnejše in rentabilnejše poslovanje in vplivale seveda tudi na odstranitev vseh tistih neracionalnosti, ki so v sedanjem sistemu obstojale.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima Robert Sila.

Robert Sila: Tovarišice in tovariši poslanci! Problematika, ki je predmet današnje razprave, ni za vse nas nova niti neznanca. Znani so problemi prometa kot celote, posebno železniškega prometa, katere občutimo vsakodnevno več ali manj vsi, bodisi kot potniki v 70 let starih lesenih vagonih, pripetih za nič manj stare lokomotive — želimo hiter in udoben prevoz — čutimo jih, kot koristniki železniških transportnih uslug, ko pričakujemo redno dostavo potrebnih surovin za našo industrijo in hitro dostavo finalnih proizvodov v potrošniška središča, prav tako pa jih čutijo železničarji, ko si prizadevajo nuditi koristnikom take transportne usluge, kot jih zahteva se-

danja stopnja našega gospodarskega in družbenega razvoja in čas, v katerem živimo.

Ko sem pregledal materiale, ki smo jih prejeli za današnjo razpravo, lahko samo ugotovim, da so v teh navedeni taki ključni problemi železniškega prometa, tako po obsegu kakor po načinu reševanja, ki zahtevajo polno pozornost našega zbora. Predloženi materiali, kakor tudi dosedanja razprava, jasno ugotavljata sedanje stanje in vzroke takega stanja, obenem pa tudi jasno začrtujeta pot in materialne pogoje za njegovo izboljšanje. To je po mojem mišljenju najpomembnejše.

Vsa povojna leta je železniški promet vidno naraščal in se po svojem obsegu povečal za trikrat. Tehnična sredstva za opravljanje tako povečanega prometa pa se spričo dejstva, da se v posameznih obdobjih ni vlagalo zadosti denarnih sredstev za njihovo obnovo in modernizacijo, še zdaleč niso prilagojena nalogam, katerim so namenjena. Ne moremo mimo ugotovitve, da so pri tako zastarelih in iztrošenih tehničnih kapacitet železničarji nosili večji del tega bremena pri reševanju problemov transporta, ki so se porajali ob nagli in nenehni rasti našega gospodarstva kot celote. S tem ne mislim reči, da je bilo s strani železničarjev storjeno vse, kar je bilo mogoče storiti; v železniškem prometu je še cela vrsta težav subjektivne narave, od slabosti v organizaciji prevozov, do vsakodnevnih pomanjkljivosti pri opravljanju transportnih uslug. Odpravljanju teh pomanjkljivosti bodo morali železniški kolektivi in njihovi organi samoupravljanja posvečati v bodoče še več pozornosti, kolikor želimo, da bodo za to predvidena vlaganja v modernizacijo prometa rodila take sadove, ki jih vsi upravičeno pričakujemo.

Poslani materiali jasno nakazujejo, da pri reševanju navedene problematike železnice ne gre samo za spremembo načina gospodarjenja in obratovalnih procesov, temveč za osnovo, ki bi naj železnici zagotovila vse pogoje, ki jih mora imeti kot gospodarska organizacija. V ospredje stopa dejstvo, da gre predvsem za sodobno obnovo in opremo najbolj obremenjenih prog in za zgradnjo ustreznih ranžirnih postaj, za uvedbo racionalnejših vlečnih vozil, za nabavo specialnih tovornih voz velikih nosilnosti, za nabavo učinkovite mehanizacije in za dvig kvalitete v potniškem prometu z uvedbo sodobnih potniških voz, motornikov in motornih vlakov. Skratka, gre za načrtno izboljšanje tehničnega stanja vlečnih, prevoznih in predelovalnih kapacitet, od česar pa bo imelo naše celotno gospodarstvo in družbena skupnost kar največ koristi.

Prav s tega stališča lahko pozdravimo predloženi 7-letni program železniškega transporta in mu nudimo vso podporo v izvajanju.

O nujnosti realizacije takega programa jasno govorijo nekateri podatki, s katerimi razpolagamo:

Od skupne dolžine prog imamo le 6 % prog, ki so sposobne za hitrosti od 80 do 90 km na uro. 90 % vseh signalno varnostnih naprav je bilo vgrajenih pred letom 1914. 80 % parnih lokomotiv je zastarelih; povprečna starost tovornih voz je 40, potniških pa 38,6 let. Takih podatkov bi lahko našteali še več. Vsi podatki pa govorijo o zaostajanju železnic v tehničnem pogledu.

V predloženih investicijskih vlaganjih vzbuja pozornost tisti del materiala, ki govori o učinkih teh investicij. Predvidena investicijska vlaganja bodo pravzaprav šele omogočila izvršitev transportnih nalog, ki se postavljajo železnici v naslednjem obdobju, tako preko povečanja propustne moči prog in tehničnih postaj, kakor tudi preko nabave posebnega voznega in vlečnega parka. Te

investicije bodo prav tako omogočile povečanje produktivnosti dela in osnovnih storitev, vplivale na zmanjšanje stroškov poslovanja in v veliki meri povečale akumulativnost železnice kot gospodarske organizacije.

S predvidenimi vlaganji ne bo rešen samo problem preobremenjenosti posameznih prog, temveč bo omogočena celo njihova nadaljnja obremenitev. Vlečne in vozovne kapacitete bodo na eni strani usklajene s predvidenim porastom dela, na drugi strani pa s sočasnim reševanjem ostalih železniških tehničnih kapacitet, ki bistveno vplivajo na njihovo število.

Predvidena modernizacija bo uvrstila jugoslovanske železnice kot enakovrednega partnerja ostalim železnicam pri opravljanju mednarodnih transportov.

S predvideno elektrifikacijo naših prog se bomo navezali na elektrificirano železniško omrežje Italije in Avstrije in vključili v program elektrifikacije prog jugoslovanskih železnic. Mislim, da ni treba posebej poudariti, kaj pomeni 20 % povečanje hitrosti potniških vlakov za nadaljnji razvoj turizma in medsebojnega zблиževanja prebivalcev posameznih področij naše jugoslovanske družbene skupnosti, da ni potrebno posebej poudariti vpliva povečane potovalne hitrosti tovornih vlakov za 40 % za nadaljnjo povezavo našega notranjega tržišča. Povečanje obremenitve tovornih vozil za 18 % pomeni zmanjšanje potrebe po nabavi novih 3000 tovornih vozil. Povečanje obtoka vozil za 14 % pomeni pokrivanje 1100 vozil dnevno itd. Predvidena mehanizacija del in večja ekspeditivnost pomeni, da bomo lahko celo z manjšim številom delavcev, kot jih imamo danes, opravili vse naloge, ki se nam v nadaljnjem razvoju gospodarstva postavljajo.

Velik učinek predvidenih investicijskih vlaganj v modernizacijo prog in vleke je viden iz naslednjih podatkov: kolikor ne bi šli na programirano modernizacijo, bi morali nabaviti na območju Skupnosti železniških podjetij Ljubljana 120 novih parnih lokomotiv v vrednosti 18 milijard din, okoli 3400 novih tovornih vozil več v vrednosti preko 13 milijard dinarjev. Z uvedbo modernizacije bi se pa potrošilo za nove vlečne kapacitete samo 17 milijard dinarjev, kar pomeni samo pri vlaganjih čisti prihranek za okrog 14 milijard dinarjev.

Z uvedbo modernizacije, ki nam pravzaprav šele omogoča izvedbo predvidenega transportnega dela, se lahko zniža lastna cena od 8,11 din na reducirani tonski kilometer v letu 1963, na 8,02 din v letu 1970, to je za 1 %. Znižanje sicer ni znatno, vendar je v novi ceni zapopadeno povečanje sredstev amortizacije za okoli 9 milijard dinarjev zaradi vlaganja novih sredstev in uvedbe funkcionalne amortizacije. Hkrati se bodo dvignili tudi skladi podjetij za okoli 2,5 milijarde dinarjev, kar pomeni, da bodo imela železniška transportna podjetja pri isti prodajni ceni kakor v 1963. letu, tudi v 1970. letu za 11,5 milijarde dinarjev več sredstev za obnovo, razširjeno reprodukcijo, objekte družbenega standarda in kritje normalnih obveznosti iz sredstev amortizacije, kot v 1963. letu. V primeru, da bi podjetja porabila eno tretjino razpoložljivih sredstev amortizacije za kritje normalnih obveznosti v višini okoli 2,7 milijarde dinarjev in okoli 1,5 milijarde din letno za objekte družbenega standarda, bi ostalo za obnovo in za razširjeno reprodukcijo še 7 milijard din letno amortizacijskih sredstev.

Ob koncu bi želel poudariti, da bi se vložena sredstva, ki so nujno potrebna za usposobitev železnice za predvidene njene naloge, in ki znašajo okrog 130 milijard dinarjev, lahko vrnila v razdobju od 15 do 18 let. Poleg omenjenih

efektov predvidenih investicijskih vlaganj je še cela vrsta drugih, ki se ne dajo denarno ovrednotiti. Tu mislim na izboljšanje varnosti, urejenosti in udobnosti prometa, na zmanjšanje transportnih škod in nezgod itd. Tudi ti efekti morajo biti deležni potrebne pozornosti. Menim, da so v železniški promet vložena sredstva nujna ne samo zaradi nadaljnjega razvoja železnic, temveč predvsem zaradi nadaljnjega razvoja celotnega gospodarstva. Prav zaradi tega smatram, da morajo biti na razvoju prometnih sredstev zainteresirana predvsem proizvodna podjetja, ker jim cenen in sodoben železniški promet zaradi nižjih prevoznih stroškov omogoča lažje plasiranje njihovih izdelkov na tržišču.

Menim, da naš zbor podpre težnje in napore za komercializacijo in modernizacijo železnice in priporoči večjim gospodarskim organizacijam, da tudi same prispevajo k tem naporom v nabavi nakladalne in razkladalne mehanizacije, uvedbe paletalizacije, v nabavi novih tovornih voz, kontinerjev, izboljšanju industrijskih tirov, kajti le s skupnimi napori bomo lahko dosegli to, kar vsi želimo.

Predsednik Leopold Krese: Želi še kdo razpravljati?. Tovariš Alojz Žokalj.

Alojz Žokalj: Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! Iz diskusije o prometu in iz uvodnih besed tovarišice Rometove lahko povzamemo najvažnejše ugotovitve, da je promet v svojem razvoju zaostal in zastarel v odnosu na ostalo gospodarstvo, da je njegov ekonomski položaj neenakopraven z ostalim gospodarstvom in da ga je treba odločneje obravnavati in reševati, da ne bi v bodoče negativno deloval na splošno rast našega gospodarstva. Tem ugotovitvam bi rad v diskusiji dodal nekatere pokazatelje in podatke ter skušal s tem dopolniti samo uvodno diskusijo. Vprašanje bi načel takole: zaradi česa in v čem se kaže zaostajanje prometa ter zaostalost in neenakopravnost v njegovem gospodarskem položaju?

Z zakonom je prometnim dejavnostim priznan status gospodarskih organizacij. Toda spričo še vedno veljavnih administrativnih ostankov gospodarjenja v prometni dejavnosti, ki se pri železnici in pošti izražajo v tarifah za opravljanje storitve, v sistemu in načinu delitve dohodka v cestnih podjetjih, v minimalnem dohodku cestnih podjetij od neposrednih koristnikov cest, v neenakem poslovnem odnosu med podjetji v zračnem prometu tako, da ta podjetja niso v stanju kot ostalo gospodarstvo, da bi poslovala po ekonomskih zakonih. Tak položaj prometnih organizacij posebno v cestnem prometu, na železnici in pošti, ki izvira iz obravnave dejavnosti prometa, kot javne službe, pa tudi še iz dobe administrativnega upravljanja v našem gospodarstvu, ima negativne vplive na miselnost samih proizvajalcev, ki se nahajajo v proizvodnem procesu v prometu, ki ga ne smatramo kot gospodarsko kategorijo v procesu proizvodnje, obenem pa ima negativne posledice in vplive na miselnost proizvajalcev drugih gospodarskih organizacij, katerim promet opravlja svoje usluge.

Kako se pri enih in pri drugih odraža ta miselnost »javnosti«? Pri samih kolektivih v prometnih organizacijah se javlja ta miselnost v tem, da se dostikrat koristijo administrativne oblike upravljanja, ki vplivajo na način gospodarjenja, na sam razvoj in utrditev delavskega upravljanja v njihovih organizacijah in na iniciativo neposrednega proizvajalca v prometnem proizvodnem

procesu. Gospodarske organizacije od vsega začetka obnove naprej pri svojem programiranju niso dovolj skrbale o izbiri lokacije svojih objektov.

Ravno tako gospodarske organizacije, zaradi miselnosti o javnosti prometa, ko programirajo svojo dejavnost in kalkulirajo cene svojih proizvodov in uslug, ne upoštevajo stroške prevoza v ceni proizvodov. V tekmi med cestnim in železniškim prometom se je v zadnjem času razvil konkurenčni boj med železnico in pa cestnimi podjetji za dolge in kratke relacije prevozov, za višje kategorije prevoznih tarifnih postavk itd. Podjetja niso gledala, kakšen prevoz je racionalnejši, da bi s tem vplival na znižanje cene njihovih proizvodov. Taka miselnost ima še danes negativne posledice pri samih prometnih organizacijah in v širšem gospodarstvu. Tudi skupnosti komun — okraji in občine — niso pri obravnavi svoje gospodarske politike obravnavale ta problem prometa.

Taka miselnost pa je prav verjetno imela in ima še danes vpliv na ekonomski položaj prometa in negativen odnos do njega samega. Promet je udeležen v neto produktu nacionalnega dohodka s 7,8 %, in je v strukturi gospodarskih panog na drugem mestu; akumulacija je znašala 4,3 %. Vrednost osnovnih sredstev je bila 313 milijard din ali 38 % in je bilo v prometu zaposlenih 9,2 % delavcev. Pri tem nisem upošteval 412 milijard vrednosti osnovnih sredstev cest, kar bi zneslo 600 milijard dinarjev, pri tem je znašala akumulacija 8 milijard din. Če vzamemo, da razpolaga industrija s približno istimi osnovnimi sredstvi — okoli 600 milijard, ustvarja pa okoli 120 milijard akumulacije, pomeni, da je neto produkt narodnega dohodka v panogi prometa glede na vrednost osnovnih sredstev prometa in število zaposlenih, prenizek, zato je tudi akumulacija prometa prenizka v strukturi vseh panog gospodarstva. Pri tem pa je družbena akumulacija v prometu enkrat večja od akumulacije podjetij, in se izraža v razmerju 5 : 3. Iz tega sledi, da delo in osnovna sredstva prometa, posebno v železnici, pošti in cestnem prometu niso ekonomsko enako akumulativne. Zaradi omenjene miselnosti in zaradi takega ekonomskega položaja se je vse do danes iz prometne dejavnosti odlivala akumulacija v ostale panoge gospodarstva in se zaradi tega promet ni mogel razvijati skladno in je nazadoval za ostalim našim gospodarstvom; v celoti znaša dotrajanost osnovnih sredstev okoli 56 %, pri železnici pa celo preko 60 %. Storilnost dela pa se je prav pri železnici, glede na pokazatelje v evropskih deželah tako po intenziteti dela na človeka, kakor na realizirani ton/kilometer, dvignila od 1952. leta do 1962. leta za 52 %. Železnica sama, pri ekonomski situaciji, v kakršni se nahaja, ni v stanju s svojo amortizacijo v 25 letih obnoviti svojih osnovnih sredstev. Cestna podjetja premirajo le 18 % dohodka iz prispevka od prodanega bencina. S tem dohodkom krije le stroške investicijskega vzdrževanja, da ne govorim o potrebah za razširjeno reprodukcijo. Tudi poštna podjetja nimajo sredstev za razširjeno reprodukcijo.

V zadnjih desetih letih je bilo vsega skupaj vloženi v promet 123 milijard dinarjev, od tega v glavnem za ceste: severna magistrala, avto cesta — Koper, Kočevje, Novo mesto, ljubljansko železniško križišče, gorenjsko in primorsko telefonsko avtomatizacijo. To so pomembnejši objekti, v katere se je vložilo okoli 60—70 milijard dinarjev. Ostala sredstva pa so se v obnovi najnujnejših objektov porazgubila in niso dala pomembnejših rezultatov.

Zaradi take situacije in odnosa vsega gospodarstva do prometa, zaradi miselnosti, ki prevladuje v kolektivih, zaradi neracionalnega gospodarjenja v posameznih prometnih dejavnostih in ekonomskega položaja, v kakršnem se

nahaja promet ter principov, zaradi katerih mu je otežkočeno poslovanje, saj je železnica od 1952. leta povečala obseg dela za 1-krat, to se pravi od 1 300 000 ton/km na 2600 ton/km, v bodoče pa se predvideva povečanje letne proizvodnje v gospodarstvu od 10 do 12 % in je pričakovati še večji obseg dela. Ob tem pa ne smemo prezreti dejstva, da je železnica — za 80 % — glavni nosilec blagovnih tokov, da pa so, kot sem prej rekel, njena osnovna sredstva iztrošena okoli 60 %, da danes niti železniškega križa nimamo sposobnega za brzino 80 km, da imamo vsega skupaj 4 % tako usposobljene proge, da imamo le 40 % proge usposobljene za 18-tonske pritisk itd. Od stare Jugoslavije pa do danes, t. j. polnih 18 let, je železnica delala s sredstvi, ki jih je imela in so se osnovna sredstva izrabila do te stopnje, da stoji železnica pred problemom generalne rekonstrukcije. Vsako parcialno reševanje situacije, v katero smo zapadli, bi bilo nekoristno.

Pozabil sem omeniti elektrifikacijo proge Postojna—Ljubljana.

Situacija na cestah se je tudi spremenila. Treba je stvari tudi tukaj pogledati v oči. Promet na cestah se je popetoril, nekje celo poosmoril, obremenitev se je povečala. Nobene ceste I. in II. reda nimamo več izpod obremenitve 1000 ton/km. V inozemstvu take ceste rekonstruirajo, posebno ceste prvega in drugega reda. Razvoj tovornega, avtobusnega in osebnega prometa je tak, da je treba ceste, zlasti pa cestni križ urediti, ker bo sicer nastal zastoj v prometu.

Podobna situacija je z organizacijo poštnega omrežja. Morda smo uspeli ravno na tem področju v preteklih 10 letih precej urediti. Medtem nam je ostala še naprej odprta ureditev kablovskega omrežja na liniji Trst in na liniji do Avstrije.

Postavlja se vprašanje pred celotno naše gospodarstvo, kako zagotoviti sredstva prometnim dejavnostim, ki so glede teh v najslabšem položaju. Prometna podjetja nimajo lastnih sredstev zaradi ekonomskega neenakopravnega položaja, v katerem se nahajajo. Naloge in bodoči razvoj gospodarstva terjajo modernizacijo, reorganizacijo ter rekonstrukcijo osnovnih prometnih panog. Kako stvar rešiti? Strinjam se s tovarišem Smoletom, da se s cenami stvari ne more urediti. Če ne rekonstruiramo in ne obnovimo teh panog, bomo paralizirali promet. Če povečamo cene prometnih uslug, bomo paralizirali ekonomsko situacijo vsega gospodarstva; pomeni, da je rešitev treba iskati nekje v sredini. Mislim, da je treba pametno razvijati ekonomizacijo prometa, regulirati tarife in cene uslug, ki naj bodo skladne s stroški prometnih podjetij. Po drugi strani pa je potrebno, da vsi skupaj razmislimo, kako omogočiti prometu potrebno razširjeno reprodukcijo, kje najeti kredite, pod pogoji, ki bi bili glede vračanja anuitet usklajeni z možnostmi prometnih podjetij. Zato predlagam, da odgovarjajoči organi skupščine proučijo problematiko prometa in ukrepe, ki bi z združevanjem sredstev gospodarstva, katero je 20 let participiralo na prometu, sedaj zagotovili v obratni smeri prometu potrebna sredstva. Smatram, da ob razumni ureditvi cen prometnih uslug prometu niso potrebne dotacije, temveč so mu potrebni dolgoročni krediti, katere bi bil promet v stanju z anuitetami odplačevati.

Predsednik Leopold Krese: Še kdo, prosim? Nihče.

V zvezi z vprašanjem tovariša Miheliča smo prejeli delni odgovor od uprave skupnosti železniških podjetij in prosim tovariša sekretarja, da ga prebere.

Dr. Rastko Močnik: Prvo vprašanje se glasi: »Ali je morda že izdelana kaka študija o ukinitvi navedenih prog Kranj—Tržič, Brezovica—Vrhnika, Tržišče—Krmelj, Novo mesto—Straža, Črešnjevce—Slovenska Bistrica in Ajdovščina—Gorica.«

Odgovor se glasi: »Konkretne študije so bile že pred nekaj letih izdelane za ukinitve prog Kranj—Tržič in Črešnjevce—Slovenska Bistrica, z namenom, da se železniški prevoz nadomesti s cestnim. Taka nadomestitev se je izkazala za gospodarsko upravičeno. Do izvedbe ni prišlo predvsem zaradi veljavnega sistema železniških tarif, po katerem dobro izkoriščene proge krijejo slabo izkoriščene in na osnovi katerega niso niti železniška transportna podjetja, niti ožje družbene skupnosti, ekonomsko zainteresirane za taki spremembi.«

Drugo vprašanje: »Ali so dosedanje obravnave že dale konkretnejše zaključke o tem vprašanju?«

Odgovor: »Konkretno se je ukinitela železniška zveza Poljčane—Zreče in nadomestila s cestnim prometom. Vprašanje ukinitve ostalih prog se bo konkretno obravnavalo po načelni rešitvi sistema tarif in statusa slabo izkoriščenih prog glede pokrivanja deficita njihove eksploatacije.«

In tretje vprašanje: »Ali so posamezna področja, občinske skupščine oziroma pristojni organi nižjega ranga o tem že dobili kaka jasnejša oziroma uradna stališča?«

Odgovor: »O načelni smernici glede ukinitve nekaterih prog so bili obveščeni preko materiala o spremembi načina gospodarjenja na jugoslovanskih železnicah vsi okraji.«

Predsednik Leopold Krese: Želi kdo razpravljati o tem vprašanju? Tovariš Mihelič, se zadovoljuješ z odgovorom? (Hvala.)

Ker se nihče ne javlja za razpravo, menim, da lahko to točko dnevnega reda zaključimo.

Na osnovi razprave v komisiji, ki je bila za to postavljena, materialov, ki so bili predloženi in današnje diskusije bi bilo mogoče ugotoviti naslednje:

Prvič: nerazvitost prometa ovira proizvodnjo in blagovno menjavo ter s tem postaja ovira za nadaljnji pospešeni razvoj gospodarstva.

Drugič: prometna dejavnost je del celotnega gospodarstva in je ni mogoče obravnavati ločeno od gospodarskega procesa v celoti. Na področju prometa je treba uveljaviti ekonomska načela, ki veljajo za druge gospodarske panoge. Problematiko prometa je mogoče reševati le skladno in skupno s celotnim gospodarstvom, predvsem pa v sodelovanju z industrijo.

Tretjič: specifičnost prometnih dejavnosti terja, da kljub uveljavitvi ekonomskih načel na tem področju leži odgovornost za razvoj in pravilno funkcioniranje te panoge tudi na družbeni skupnosti. To svojo odgovornost naj družba uresničuje z ustrežno kreditno politiko in s sistemom delitve dohodka oziroma prispevki družbe. Pri tem pa morajo biti izenačeni pogoji za vsa podjetja v določeni panogi in družba ne more dajati kateri od njih privilegije.

Četrto: Cene prometnih storitev morajo temeljiti na ekonomskih odnosih med posameznimi prometnimi dejavnostmi in prometom z ostalim gospodarstvom. Usposobiti morajo delovne kolektive s področja prometa za enostavno in razširjeno reprodukcijo ter izvajanja načel delitve dohodka. Odpraviti je treba dosednji način formiranja cen po administrativni poti; tako je treba npr. na železnici uvesti sistem tarif po progah, ki bo temeljil na dejanskem obračunu

konkretne transportne storitve. Namesto administrativno določenih tarif v prometu naj se uvede ustrezen sistem družbene kontrole.

Petič: ekonomske pogoje gospodarjenja v delovnih kolektivih prometnih dejavnosti je izenačiti z drugimi gospodarskimi dejavnostmi in na tej osnovi uvesti boljšo organizacijo in racionalnejšo poslovanje. To bo sprožilo spremembe v miselnosti kolektivov in ustvarilo pogoje za učinkovito uveljavljanje načel delavskega samoupravljanja. S tem bo sproščena ustvarjalna iniciativa zaposlenih in dana spodbuda za izkoriščanje notranjih rezerv.

Šestič: usposobitev in prilagoditev prometa sodobnim potrebam je daljši proces. Takoj pa je treba zagotoviti delovnim kolektivom v tej panogi družbeni in ekonomski samoupravni položaj. Že v prvih letih izvajanja sedemletnega plana pa je odločno pristopiti k postopni modernizaciji prometa, kar bo ustvarilo v perspektivi realno osnovo za učinkovitejšo uporabo prometnih sredstev in s tem znižanje cen prevoznih uslug, ki morejo tvoriti sestavni del cen blaga, ki se prevaža.

Ima draga kdo še kako dopolnitev k tem zaključkom? (K besedi se prijavi poslanka Dragica Rome.)

Dragica Rome: Predlagala bi, da se v popoldanskem delu zasedanja ti zaključki in mogoče tudi moje poročilo predlože poslancem.

Predsednik Leopold Krese: Sprejmete ta predlog? (Poslanci se strinjajo.) Če se nihče več ne prikloni k besedi, potem zaključujem 3. točko dnevnega reda. Sejo bomo nadaljevali ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 13.30 in se je nadaljevala ob 16.10.)

Predsednik Leopold Krese: Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na razpravo o statutih delovnih organizacij s področja gospodarstva.

Gradivo vam je bilo dostavljeno vnaprej. Prosim tovariša Komočarja, predsednika komisije za pripravo tega materiala, da da svoje poročilo.

Edo Komočar: Začasna komisija za statute Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije, ki se je prvič sestala 14. 10. 1963, je bila ustanovljena z namenom, da spremlja in analizira izdelavo statutov v gospodarskih organizacijah. Komisija je obiskala nekatere gospodarske organizacije na področju SR Slovenije in komisije pri občinskih skupščinah ter pri tem ugotovila, da večina obiskanih gospodarskih organizacij še ni pričela z izdelavo statutov. Komisije v nekaterih delovnih organizacijah očitno niso dovolj resno pristopale k delu in niso pravilno ocenile pomembnosti tega akta. Kot opravičilo za takšno stanje so navajale predvsem pomanjkanje kvalitetnega kadra in to, da organizacija podjetja še ni dokončno določena. Le redke so bile delovne organizacije, v katerih so člani delovnega kolektiva o statutu razpravljati, prav tako tudi organizacije, v katerih so o tem razpravljali organi samoupravljanja. Razprave so se omejevale na člane komisije.

V januarja letos je komisija v sodelovanju s komisijo za delavsko samoupravljanje pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije pristopila k temeljiti analizi statutov delovnih organizacij s področja gospodarstva. Ta analiza je zajela podjetja iz industrije, gradbeništva in kmetijstva, pa tudi nekaj organizacij s področja uslužnostne dejavnosti. Analiza o izdelavi statutov, ki je iz-

delana po vzorcu, nam realno prikazuje sedanje stanje pri izdelavi statotov in njihovo vsebino. Analizirali smo gospodarske organizacije, ki imajo nad 100 zaposlenih. Predvideno je bilo, da bo vzorec povzet iz 200 statotov, vendar nam je uspelo do 25. januarja dobiti samo 118 statotov, od katerih smo analizirali 99.

Pri izbiranju statotov v nekaterih organizacijah so se pojavljale težave zaradi nerednega pošiljanja statotov na Republiški svet sindikatov Slovenije, kjer se je gradivo zbiralo in pa pri analiziranju statotov po določenem vprašalniku. Kljub velikemu prizadevanju obeh komisij, predvsem članov komisije za delavsko samoupravljanje pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije, in ostalih, ki so pri delu sodelovali, ni bilo mogoče delo opraviti do določenega roka, ki je bil zelo kratek.

Glede na 99 analiziranih statotov moramo zaključiti, da situacija pri izdelavi statotov ni zadovoljiva, zlasti če upoštevamo, da je čas, ki je še na razpolago, kratek. Opažamo pa, da je stanje boljše v velikih podjetjih, kot v majhnih in da je delo v zadnjem mesecu močno napredovalo. Šele v zadnjem času se je pričelo intenzivno delati na statutih. Pri tem moramo opozoriti, da zaradi naglice ne smemo prezreti mesta in vloge, ki jo je določila statutu ustava. Zaradi stiske s časom pri sestavljanju statotov mnogokrat pozabijo na nekatere bistvene stvari, na načela, na katerih bi morali statuti temeljiti in katera bi morala biti v statutu konkretizirana.

Čeprav v zbranem gradivu, pa tudi v tem poročilu, navajamo le pomanjkljivosti, ki se kažejo v pripravah za izdelavo statotov in v besedilu statotov, s tem ne želimo zanikati uspešnih prizadevanj in rezultatov pri tem delu v nekaterih delovnih organizacijah.

Kot gradivo za današnjo razpravo so poslanci Gospodarskega zbora prejeli pregled iz poročil občinskih sindikalnih svetov in analizo statotov delovnih organizacij.

Pregled iz poročil občinskih sindikalnih svetov je izvleček, ki ga je pripravila komisija za delavsko samoupravljanje pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije in daje nazoren prikaz organizacijskih, pravnih in vsebinskih problemov, ki povzročajo težave sestavljalcem statotov. Ta pregled navaja tudi nekatere dobre in slabe rešitve, ki so jih zasledili občinski sindikalni sveti v statutih.

Analiza statotov delovnih organizacij daje statistične podatke o organizacijah, v katerih je bila izvršena in povzema določene podatke iz prej omenjenega pregleda in iz poročil občinskih sindikalnih svetov. Osrednji del analize pa obravnava položaj samoupravljalca in pa delitev dohodka v delovnih organizacijah. Čeprav ugotovitve analize ne zajemajo vseh delovnih organizacij, vendar lahko služijo kot pokazatelj za tendence, ki se kažejo pri sestavljanju statotov in v njihovih določbah. Zaradi kratkih rokov analiza ni popolna niti po obsegu niti po globini in tehtnosti. V gradivu navedena stališča in mnenja zato ne gre jemati kot napotila ali pa kot prispevek za diskusijo.

Za uvod v razpravo navajam le nekaj problemov, ki nastajajo pri sestavljanju statotov v gospodarskih organizacijah. Zbrano gradivo prikazuje, da je teh problemov mnogo, da niso lahko rešljivi in da ni mogoče dajati splošnih rešitev, ki bi jih lahko vedno in povsod uspešno uporabili.

Opaziti je, da sestavljalci statotov posvečajo izredno mnogo skrbi problemu, kako doseči, da bo besedilo statuta v duhu nove ustave, pa vendar usklajeno z dosedaj veljavnimi pravnimi predpisi. Pri tem prizadevanju za obliko statotov ostajajo ob strani važna vsebinska vprašanja. Z dejansko problematičnimi re-

ščitvami skušajo iz statotov odpraviti vse tisto, kar bi pomenilo korak naprej pri razvoju ekonomskih in družbenih odnosov zaradi tega, ker sedaj veljavna zakonodaja teh zadev ali ne rešuje ali pa jih rešuje drugače kot ustava. Tako prizadevanje nas lahko pripelje do tistega, česar nočemo, da bomo samo konservirali sedanje stanje, ki ga je razvoj že prehitel in ga je zato treba spremeniti in razvijati naprej. Statut mora omogočiti nadaljnji razvoj in ne sme biti gola registracija sedanjega stanja in odnosov v delovnih organizacijah še zlasti ne, če ti odnosi niso na zadovoljivi stopnji.

Velika večina pregledanih statotov ohranja takšno sistematiko snovi, kot so jo imela prejšnja pravila. Najprej urejuje vprašanja organizacije dela, postavlja shemo samoupravljanja, opredeljuje poslovno politiko in deli pristojnosti med strokovnimi službami ter samoupravnimi organi. Značilno je, da gre tu predvsem za pravice, redkeje tudi za dolžnosti in odgovornosti. Za vsem tem šele skušajo statuti urediti in opredeliti položaj delovnega človeka. Ta razporeditev dokazuje, da statuti večinoma ne gradijo od človeka kot osnovnega faktorja proizvodnje navzgor, marveč je v njih človek in njegov položaj večinoma anonimen. Le redko kje je omenjen človek, če pa je že omenjen, potem v tem smislu, da se zanj skrbi, da se ga izobražuje, razmešča, ščiti in tako dalje, vedno je le objekt. Prizadevati pa si moramo, da bi odprli pot novim procesom in tako utrjevali aktivno vlogo človeka. Zato se je treba pri izdelavi statotov v večji meri opreti na ustavo in sam statut sestaviti tako, da izhaja iz vloge delovnega človeka. Obravnavanje vloge delavca v delovnih organizacijah na tak način bo tudi pripomoglo k odpravljanju administrativnega pojmovanja delovnih razmerij. To bo močno orožje subjektivnih sil v boju proti ostankom mezodne miselnosti.

Statut, ki ne temelji predvsem na razdelitvi vlog in pristojnosti organov samoupravljanja in posameznih služb delovne organizacije, temveč temelji neposredno na delovnem človeku—proizvajalcu, že zaradi svojega koncepta obravnava mnoge težave in pomanjkljivosti, ki so se pokazale v dosedanjih pravih podjetij, pa tudi v predlogih statotov. Statuti se ne smejo omejiti na oris odnosov samoupravnih organov in vodij posameznih služb, temveč morajo posebno skrb posvetiti prav pravicam in dolžnostim proizvajalca samega, nato delovni enoti, v kateri delovni človek dela, in tako dalje do najvišjih organov delovne organizacije.

Ko govorimo o pravicah in dolžnostih, gre tu tudi za pravice do informacij, do odločanja o vseh posebnih vprašanjih na delovnem mestu in v sami delovni organizaciji do delitve dohodka, o skladih, osebnih dohodkih in tako dalje, pa tudi za konkretizacijo vsega tega v statutu. Le tako lahko realizira delavsko samoupravljanje kot sistem v našem gospodarstvu in ustrezno povezuje družbeno samoupravno funkcijo z organizacijsko, tehnično, upravno funkcijo, ki sta obe sestavni deli enotnega sistema delavskega upravljanja.

V nekaterih statutih je čutiti razliko med umskim in fizičnim delom. Kadar mislijo na fizičnega delavca, govore o delavcu, ki ima določene pravice, seveda pa tudi konkretne dolžnosti, zlasti povrniti povzročeno škodo. Če pa govorijo o umskem delavcu, ga označujejo kot člana kolektiva in v tem primeru odpade konkretna materialna obveznost za povzročeno škodo, marveč velja le splošno načelo osebne odgovornosti. Razlike so tudi v nagrajevanju. Medtem ko je za fizičnega delavca uveljavljeno konkretno načelo nagrajevanja po delu in je torej njegov osebni dohodek odvisen od njegovega dela, uspeha delovne enote in končno še realizacije na trgu, je dohodek umskih delavcev še vedno določen

v mesečnem znesku, ki je le deloma in v nepomembnem odstotku odvisen od realizacije. Statuti morajo uveljaviti načelo nagrajevanja vseh delovnih ljudi po delu in določiti, kako naj se to načelo konkretno v posamezni delovni organizaciji uresniči. V zvezi z nagrajevanjem pa je treba tudi omogočiti uveljavljanje delovnega človeka in mu dati možnost za napredovanje; to pa seveda terja materialne možnosti za izobraževanje in materialne možnosti za usposabljanje na delovnem mestu.

Nadaljnja značilna pomanjkljivost v predlogih statutov je v tem, da statuti pravice in dolžnosti delovnega človeka obravnavajo le načelno in jih največkrat ne konkretizirajo. Statuti se zadovoljujejo z navajanjem in ponavljanjem besedila 9. člena ustave in ne realizirajo ustavnih določb.

Tudi vprašanju reelekcije vodilnih kadrov je treba posvetiti v statutih vso skrb. To je treba obravnavati kot sestavni del sistematične kadrovske politike v podjetju, ki omogoča družbeno presojo kvalitet in sposobnosti vodilnega kadra od mojstra do direktorja. Seveda ostane instrument reelekcije le formalen, če hkrati niso dane praktične možnosti za izobraževanje in usposabljanje kadrov, ki lahko le tako tudi konkurirajo za posamezna mesta.

Poslano gradivo govori še o drugih značilnih pomanjkljivostih v predlogih statutov, pa tudi današnja razprava bo dodala nedvomno še nekatere nove ugotovitve. Pri tem je bila komisija mnenja, da ni mogoče pričakovati, da bodo delovne organizacije izdelale vsaka zase najboljši statut. Sprejete statute bo treba še in še dopolnjevati. Delo s statuti je zato vzeti kot nenehen proces, usklajen z nadaljnjim razvojem našega družbenega življenja in gospodarstva. Zato tudi ne bi bila v statutu odveč določba, da je obvezno od časa do časa, npr. vsako leto statut pregledati, o njem razpravljati in ga potem po potrebi tudi dopolniti.

Poskrbeti pa je treba, da bodo statuti temeljili na pravilni osnovi. Ta osnova pa je naša ustava in je zato treba predvsem opozoriti na tiste pomanjkljivosti, ki pomenijo odklon od ustave ali pa so celo njeno nasprotje.

Pri svojem delu je začasna komisija za statute obiskala tudi nekatere občinske skupščine, se zanimala za delo občinskih komisij za statute in za njihovo povezavo s komisijami za izdelavo statutov v delovnih organizacijah, za obseg in stopnjo sodelovanja teh komisij med seboj, oziroma za pomoč, ki jo občinske komisije za statute nudijo komisijam v delovnih organizacijah. Naša komisija je ugotovila, da je sodelovanje med občinskimi komisijami za statute in komisijami v delovnih organizacijah zelo šibko oziroma, da ga sploh ni in da te komisije, razen v enem primeru od obiskanih, sploh niso stopile v medsebojni stik. V tem enem primeru pa je občinska komisija zaradi slabega poznavanja konkretnih razmer v podjetju dala samo pravno-tehnične pripombe k predlogu statuta.

V zvezi z vlogo občinske skupščine moramo opozoriti na pojav, da se skušajo nekatere občinske skupščine postaviti nasproti delovnim organizacijam kot samostojna sila enostranskega administrativnega prisiljevanja, ki daje oziroma jemlje neke pravice.

Prav je, da statuti občin odražajo težnjo občine, da čimprej in čimbolj okrepi gospodarstvo na svojem območju. Od tod izvirajo v osnutkih občinskih statutov motivi za odnose občinskih skupščin z delovnimi organizacijami glede zbiranja sredstev, združevanja podjetij itd. V statutih najdemo poleg pravic, ki jih ima občinska skupščina po zakonitih določilih in po ustavi tudi določbe, ki so prisilne narave in to tam, kjer gre za svobodne odločitve delovne organi-

zacije. Nekateri občinski skupščine imajo v statutih določbo, da v primeru, če samoupravni organ delovne organizacije ne sprejme priporočila občinske skupščine, lahko občinska skupščina sama ali na opozorilo sveta ali komisij odkloni garancijo ali posojilo iz občinskih skladov oziroma sredstev komunalne banke.

Osnutki nekaterih občinskih statutow govorijo o medsebojni obveznosti občine in delovne organizacije, ki jih določajo veljavni predpisi in medsebojni sporazumi. Slednji izraz omogoča individualno odločanje prav tako kot izraz posebni dogovori, ki ga omenjajo nekateri drugi občinski statuti. V obeh primerih bi bilo prav dodati novo besedilo »občinske skupščine in samoupravni organi delovne organizacije«.

Odstopanje od ustavnih določil se kaže v nekaterih občinskih statutih pri določbah o združevanju delovnih organizacij. Po ustavi je za odločanje o združevanju in pripojitvi pristojen samo delovni kolektiv. V nasprotju s tem pa žele doseči nekateri občinski statuti, da bi predlog o združevanju dali občinski sveti, odločala pa naj bi občinska skupščina.

Na navedene pomanjkljivosti opozarjamo zato, ker imajo nedvomno tudi odraz v statutih delovnih organizacij z določenega krajevnega območja in zato negativno vplivajo na sestavljanje statutow v delovnih organizacijah.

Po določbah zakona o izvedbi ustave morajo delovne organizacije do 9. aprila letos sprejeti statute. Pred sprejemom mora o njih razpravljati delovni kolektiv, pa tudi občinska skupščina. Za ves postopek sta na razpolago še dva meseca. Zadnji čas je, da delovne organizacije oziroma komisije pospešeno pristopijo k izdelavi statutow in k razpravam v delovnih kolektivih. Občinske skupščine in njihove komisije za statute ter družbene organizacije morajo nuditi pri tem delovnim kolektivom vso pomoč, zlasti pa morajo z njim sodelovati pri iskanju najustreznejših rešitev za probleme, ki so v vsaki delovni organizaciji drugačni.

Zavedati se je treba, da bo le najširša razprava o določbah statuta, v kateri bo delovni kolektiv konkretno razpravjal o problemih in njihovem reševanju, lahko omogočila pravočasno sestavo takega statuta, ki bo ustrezal potrebam naše družbene stvarnosti in s tem tudi potrebam kolektiva samega. Predvsem pa bo ta način omogočil, da bo delovni človek našel v statutu samega sebe, svojo vlogo in svojo mesto.

Tovarišice in tovariši. Kot je bilo že omenjeno, je to poročilo sestavila naša komisija skupaj s komisijo za delavsko samoupravljanje pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije. Če primerjamo težave, ki so se pokazale pri izdelavi statutow in trenutno stanje, če bi danes ponovno delali analizo, bi ugotovili, da je verjetno sedanje stanje že veliko boljše. Menim, da so kolektivi v januarju, to se pravi v sedanjem času posvečali mnogo več pozornosti izdelavi statutow kot doslej. To predvsem zaradi tega, ker je v dnevnem časopisju in v različnih materialih dovolj gradiva, ki omogoča komisijam v delovnih organizacijah, da pristopajo veliko lažje k izdelavi statutow, kot pa v avgustu, septembru in oktobru lanskega leta.

Predsednik Leopold Krese: Pričenjam razpravo. Prosim tovariše, da se prijavijo za diskusijo. Besedo ima tovarišica Ivanka Šulgaj.

Ivanka Šulgaj: Tovarišice in tovariši poslanci! V analizi statutow delovnih organizacij so obdelani najpomembnejši elementi statuta delovnih organizacij, ki govorijo o vlogi proizvajalca, organih upravljanja, informiranosti, delitvi dohodka itd. Menim pa, da bi morali statuti delovnih organizacij poleg

tega, kar analiza obdeluje, dati poudarka ustavnemu določilu o reelekciji. Tu gre za ustavno določilo, ki ni našlo svoje realizacije v statutih delovnih organizacij, ali vsaj ne v celoti. Smatram, da je to poleg ostalega odraz slabe kadrovske politike v gospodarstvu, katere se v največ primerih tudi v statutih ne obravnava kot sestavni del poslovne politike.

O problemih kadrovske politike je bilo v zadnjem obdobju izdelanih vrsta analiz, programov, razprav in ocen, odraz vsega tega pa je, da večina statutow obravnava te probleme prav tako skromno, kot bivša pravila in poslovniki. Statuti manjših gospodarskih organizacij o kadrovske politiki sploh ne govorijo. Ponekod določajo posamezne naloge, ne uzakonijo pa sistematičnega kadrovanja, temveč to uzakonjujejo le v splošnih načelih brez konkretizacije. Še vedno se poraja, da se prav ob sklenitvi delovnega razmerja smatra bodočega proizvajalca vse preveč kot objekt, kot delojemalca, delovno organizacijo pa kot delodajalca. Tak odnos, že ob prihodu v delovno organizacijo, delavcu največkrat zapre možnost nadaljnjega razvoja, saj se ob takšni kadrovske politiki v podjetju napreduje lahko le takrat, kadar je kdo upokojen, če kdo umre, ali se odpre novo delovno mesto. Tako napredovanje največkrat ni odvisno od delavca, četudi se izobražuje in izpopolnjuje. Vse to pa povzroča v kolektivnih birokratsko stanje, ki zapira delavcem perspektive. Podatki o strokovnosti neposrednih organizatorjev proizvodnje nam kažejo, da so to ljudje z veliko praktičnega znanja in polni obrtniške mentalitete. Temu je delno kriv hiter gospodarski razvoj, ki je terjal od razpoložljivih kadrov maksimalne napore. Ker so bili pogoji takšni, se je od teh ljudi zahtevala minimalna tehnična izobrazba, zasedli pa so odgovorna delovna mesta in s tem tudi zagotovljene primerne osebne dohodke. To je bil vzrok, da je padel interes teh ljudi do izpopolnjevanja na svojem delovnem mestu, modernizacija tehnologije pa danes njihove sposobnosti že prekaša. Taka zasedba delovnih mest je pogosto ovira uvajanju sodobne organizacije proizvodnje in razvoju ekonomskih enot. Ljudje s praktičnim znanjem premnogokrat zaradi ožine tehničnega znanja omejujejo delokrog res dobrim strokovnjakom. To je tudi eden od vzrokov fluktuacije strokovnih kadrov. Takšni primeri bi morali biti opozorilo najodgovornejšim ljudem v delovnih organizacijah. Navedeni pojavi imajo različne posledice. Omenim naj dejstvo, da se ob takih pogojih ti kadri zapirajo v ozke okvire, ker ne najdejo družbenega priznanja za svoje delo in nimajo možnosti uveljaviti svojih naprednih pogledov in pridobljenega znanja.

Lahko bi še in še analizirali probleme, katere več ali manj vsi poznamo, saj se dnevno srečujemo z njimi in se sprašujemo, kaj napraviti, da se stanje popravi. Menim, da se je treba odločno spoprijeti z dejstvi, o katerih sem že govorila. Spremeniti bo treba kadrovske politiko povsod tam, kjer je nesistematična in brezperspektivna. V statutih delovnih organizacij bo treba upoštevati načelo reelekcije s tem, da bi delovne organizacije nujno morale zelo jasno precizirati in čim bolj razširiti ta pojem na vse odgovorne strokovne službe v podjetju. Nekatere delovne organizacije so v svojih statutih to upoštevale ter ta princip postavile za ves vodilni kader, vse do neposrednih organizatorjev proizvodnje. O tem vprašanju so razprave ne samo pogoste, temveč zelo načelne in resne. Ob tem se pojavlja vrsta nepravilnih tolmačenj in gledanj na reelekcijo kot obliko stalne družbene ocene kadra. Menim, da ne gre za kampanjsko zamenjavo kadrov, temveč za družbeno presojo dela teh ljudi. S tem določilom bo dana možnost, da bo delavec vplival na svoj položaj in s tem tudi na uspeh podjetja, da bo zagotovljena stimulacija za lastno izpopolnjevanje in

za boljše medsebojne odnose znotraj kolektiva. Gre za to, da v vsaki delovni organizaciji vzbudimo tudi interes za stalnost vseh strokovnih kadrov ter jim damo taka delovna mesta, katerim odgovarjata njihovo znanje in sposobnost. Dati in omogočiti jim moramo pogoje za nenehno teoretično in praktično izpopolnjevanje. Trajno obnavljanje in širjenje kadrovske osnove nam bo lahko tudi trajno zagotovilo, da se bodo novi kadrovske principi uspešno uveljavili.

Imamo dosti primerov, kjer je določilo reelekcije dobilo svoje mesto v statutih delovnih organizacij. Dovolite mi, da navedem enega izmed določil o reelekciji v delovni organizaciji tržiške občine. V osnutku statuta je poleg ostalega določeno, da se vse osebe od neposrednega organizatorja proizvodnje, to je mojstra oddelka, do direktorja podjetja imenujejo za dobo štirih let. O ponovnem imenovanju odloča delavski svet podjetja na predlog samoupravnih organov ekonomskih enot. Načelo reelekcije pa začne veljati od dneva, ko statut stopi v veljavo. Skratka, vsaka štiri leta so ta delovna mesta odprta in dana v družbeno presojo. Zaradi nekaterih določil zakona o delovnih razmerjih se v nekaterih kolektivih ne lotijo reševanja teh principov z izgovorom, da to ni v skladu z zakonitimi predpisi, pri čemer se v največ primerih skriva bojazen preraščanja sposobnejših kadrov. Zato smatram, da je prav, da Skupščina socialistične republike Slovenije opozori, da je nujno potrebno uskladiti obstoječo zakonodajo z ustavo, pa ne samo z ustavo, temveč tudi z določbami statutih delovnih organizacij, to je z vsem tistim konkretnim življenjem, ki pogloblja pojem najširje demokratičnosti našega družbenega sistema.

Prav tako menim, da je prav, če preko občinskih skupščin damo priporočilo delovnim organizacijam, naj uzakonijo stalno družbeno oceno vodilnih kadrov, za kar naj bodo občinske skupščine pri dajanju soglasja k statutom delovnih organizacij poleg ostalega pozorne tudi na to določilo. Na ta način bomo odprli kadrovske področje enakim tokovom, kot so v našem gospodarstvu sploh, ter s tem preprečili, da se prav tu stvari vedno ustavljajo.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima tovariš Miro Benedejčič.

Miro Benedejčič: Tovarišice in tovariši poslanci! Ne glede na to, da sem danes že diskutiral, bi se želel z nekaj mislimi vključiti tudi v razpravo o statutih v zvezi s kadrovske politiko. To tembolj, ker analiza statutih delovnih organizacij, ki smo jo prejeli, kaže, da je v statutih delovnih organizacij, ki se sedaj izdelujejo ali so že izdelani, posvečeno vse premalo pozornosti kadrovske politiki. Predgovornica je tudi že opozorila na to vprašanje.

Medtem ko se je v delovnih organizacijah v gospodarstvu že dokaj jasno izkristaliziralo spoznanje, da brez sposobnih ljudi, brez strokovnjakov ni mogoče računati z večjo dinamičnostjo v proizvodnji in da ni mogoče preiti k novim na znanosti grajenim proizvodnim dosežkom, je opaziti, da kolektivi kljub temu niso dali v svojih statutih ustreznega poudarka kadrovske politiki. Znana je vrsta primerov, da se med nalogami in pristojnostmi delavskega sveta ne omenja kadrovska politika. Mnenja sem, da tako pomembnega vprašanja v delovnih organizacijah ne bi smeli več prepuščati posameznikom ali personalnim službam, kar se žal še često dogaja, temveč bi morali statuti jasno postaviti, da o politiki kadrovanja odločajo samoupravni organi tako, kot o drugih važnih vprašanjih delovne organizacije, da postane tudi kadrovska politika integralni del poslovne politike delovnih organizacij. Kadrovske politike ne bi smeli reševati z neko nestrpnostjo, ker se seveda čez noč ne da rešiti. Izredno pa je

važno, da se v statutih zagotovi samoupravnim organom, da bodo lahko izoblikovali solidne temelje dolgoročnemu programiranju vzgoje kadrov tako, kot jo narekuje dolgoročno planiranje proizvodnje, bodisi v skrbi za pravilno razporeditev obstoječih strokovnjakov, v rednem štipendiranju in povezovanju študentov z družbenim okoljem, v katerem bo njihovo prihodnje delovno mesto, v razvijanju izrednega študija za kadre, ki so pokazali v praksi določene sposobnosti, a jim je potrebna teoretična izpopolnitev, ali v razvijanju internega izobraževalnega sistema oziroma sistema usposabljanja za delovna mesta itd.

Iz prakse ugotavljam, da z razpisi v dnevnem časopisju ne bomo uspeli rešiti kadrovskih problemov.

V Tomosu smo že prešli na sistematično dopolnilno izobraževanje obstoječega kadra z rednim in izrednim šolanjem. Postavili pa smo tudi načelo, da po določenem času nihče ne more zasedati določenega delovnega mesta, če v tem času ni izkoristil možnosti za uspešno strokovno izpopolnitev, kot jo zahteva delovno mesto. Podobne težnje in akcije so tudi v drugih podjetjih na Primorskem. Ob tem pa seveda ostane odprto vprašanje prilagoditve sedanjega strokovnega šolstva na vseh stopnjah potrebam gospodarstva, vprašanje šolskih kapacitet, sistema financiranja teh šol itd., čemur bo treba posvetiti vso pozornost, da ne postane zavora pozitivnim gibanjem in prizadevanjem.

Pravilna kadrovska politika je predpogoj za uveljavljanje načela rotacije in reelekcije v gospodarstvu. Ustava je uvedla v skupščine in njihove organe načelo rotacije. Za direktorje delovnih organizacij pa določila, da so voljeni za določeno dobo in da so lahko ponovno izvoljeni. Pregled nekaterih statotov kaže, da so nekateri delovni kolektivi tudi omejili reelekcijo zgolj na direktorja, kot je to v ustavi zapisano. Ponekod pa so šli dalje in so razširili načelo reelekcije tudi na ostala vodilna delovna mesta v delovnih organizacijah in mislim, da je to v redu in prav nič v nasprotju z ustavnimi določili. Še več: to je zelo pozitivno, saj dejansko tudi odpravlja teorijo o vodenju in upravljanju v gospodarstvu, kar ima ponekod za posledico takšno postavljanje: na področju upravljanja lahko uvajate rotacijo, na področju vodenja pa morajo biti stvari čvrsto postavljene in ne more biti diskusij itd. Po načelu volilnosti bodo proizvajalci zaupali odgovorno delo tistemu, ki je zato resnično sposoben, in kar je še posebno važno pri tem, da se bodo strokovni kadri, organizatorji proizvodnje, več ukvarjali z notranjimi problemi in postali sestavni del skupnosti proizvajalcev, saj bodo skupaj z njimi ustvarjali, delili in tudi zamenjavali delavce na delovnih mestih.

Načelo volilnosti za vodilna delovna mesta bi bilo treba v delovnih organizacijah uzakoniti v statutih, za kar so se nekateri kolektivi že odločili, kljub temu, da določila ustave izrecno ne določajo volilnosti za vodilna delovna mesta v gospodarskih organizacijah. Tega ne predvideva niti osnutek zveznega zakona o ustanavljanju organov upravljanja, ki se pripravlja, in če sem pravilno seznanjen, da ne predvideva reelekcije za vodilna delovna mesta v delovnih organizacijah razen za direktorja.

Mnenja sem, če kolektivi že usvajajo takšna pozitivna načela, da bi bilo treba tudi v zakonu, ki bo izšel, vsaj načelno predvideti reelekcijo za vsa vodilna delovna mesta v delovnih organizacijah. Stvar samih delovnih kolektivov pa je, da konkretno določijo v svojih statutih delovna mesta, ki so sestavni del samoupravljanja. Del samoupravnega mehanizma v delovni organizaciji pa je tako direktor kot vodja ekonomske enote.

Smatram, da gre zlasti za naslednja deloma principialna vprašanja: da enotno uzakonimo v statutih volilnost za vsa vodilna mesta v delovnih organizacijah, da kolektivi določijo vodilne delavce za določeno razdobje, ki ga je tudi treba določiti s statutom, da jih volijo samo samoupravni organi, ki so s kolektivom soodgovorni za posledice uspešnega ali neuspešnega dela vodilnega osebja, in da uveljavimo načelo obvezne presoje po določenem času s strani kolektiva in samoupravnih organov o tem, če vodilni delavci uspešno opravljajo zaupano delo v strokovnih in moralno-političnih pogledih.

Odpira se vprašanje, kdaj prvič uveljaviti reelekcijo v delovnih organizacijah, ali takoj po sprejemu statutom, ali kasneje. Prav gotovo, da ne bi smeli odlašati z uveljavitvijo teh določb pa tudi ne delati kampanjsko, saj gre za proces, ki ga ne gre poenostavljati. Zato zahteva reelekcija temeljite razgovore in priprave. Vloga subjektivnih sil pa bo morala biti ob uvajanju reelekcije vodilnega kadra v gospodarstvu brez dvoma znatna.

Vsem tem vprašanjem bi morali posvetiti ustrezno pozornost tudi občinski statuti, saj je opaziti, da tudi dosedanji osnutki občinskih statutom kadrovske politiki niso dali takšnega poudarka, kot bi ji sicer pripadal.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima Ignac Karničnik.

Ignac Karničnik: Tovarišice in tovariši poslanci! V svoji kratki razpravi se bom dotaknil dveh vprašanj in sicer: položaj proizvajalca v delovni organizaciji in pa materialni odnos med komuno in delovno organizacijo.

Dokaj dolga in vsestranska razprava o statutih delovnih organizacij in o statutih sploh nam v neki meri dokazuje, da gre tokrat za zelo važna določila, ki naj urejajo razmerja med delovnimi ljudmi in delovno organizacijo, občanov do komune ter drugih družbenih služb itd. Smatram, da gredo zamude pri sestavljanju statutom v precejšnji meri na račun dejstva, da želijo komisije za statute pripraviti to gradivo v tako dovršeni obliki oziroma vsebini, da praktično skoraj ne bi moglo priti pri sprejemanju do bistvenih in večjih pripomb in sprememb.

Pri sestavljanju teh elaboratov se komisije in svetovalci ter ostali izvedenci trudijo, da bi iz vsestranskega gradiva in virov izvlekli čim več določil, ki bi do podrobnosti urejala sleherno dejavnost in odnose v delovni organizaciji. Zato je večina dosedaj pripravljenih statutom, predvsem pa v večjih delovnih organizacijah sestavljena zelo obširno in z mnogimi členi. Kljub obsežnemu gradivu pa se težko zasledi osrednji smoter, ki ga hoče družba s tem doseči, ali pa se to osnovno jedro nekje zgubi in zbledi v mnogih členih takega gradiva. V vsem tem obsežnem gradivu so marsikje tista poglavja, ki bi morala konkretnije in jasneje urejati položaj delavca proizvajalca, dokaj slabo obdelana. Deklaracijska načela o pravicah proizvajalca bi morale zamenjati konkretnejše določbe zlasti, kako se naj ta pravica v praksi uveljavlja. Potreba po zamenjavi oziroma odpravi starih pravilnikov je ravno v tem, da že dosedaj dosežen napredek pri poglobljanju družbene demokracije pridobi svoje mesto tudi v statutu. V tem pogledu pa je treba iti še dalje. Statuti morajo nakazovati in odpirati perspektivo poglobljanja demokratičnosti v upravljanju, ki naj doseže takšen nivo, da bo izginil sleherni znak nadoblasti, ali pa kakršnakoli druga oblika samovolje oziroma šefovstvo. Vse negativne pojave pri oblikovanju odnosov v delovnih organizacijah je treba opravljati s sproščeno in konstruk-

tivno kritiko. Toda ravno pri kritiki, kot zunanji manifestaciji demokracije, se dogaja marsikaj, kar povsem odvzema vsebinsko plat in smoter te kritike.

Prvo in najvažnejše je to, da se kritika ali opisovanje nepravilnosti iznaša vedno le na pristojnem mestu. Kje je to pristojno mesta, pa nam večkrat ni povsem jasno. V najčeseših primerih naj bi to bil delavski svet, upravni odbor ali sindikalna organizacija. Vse kritike, ki se iznašajo izven teh institucij, pa največkrat razglušamo za kritizerstvo. Če se bomo omejili na iznašanje kritike samo na ta pristojna mesta, potem smo v dokajšnji meri odvzeli smisel kritiki. Težko je pričakovati pravi učinek kritike, če se mora čakati nekaj tednov ali celo mesec, da se lahko na pristojnem mestu iznese. Mnogi delavci težko iznašajo stvari, ki jih težijo, vpričo množice. Pravi smisel kritike pa mora biti predvsem v tem, da je obrnjena tudi navzgor in ne samo, da se jo poslužujejo funkcionarji in starešine, kadar skušajo svojo odgovornost na ta način upravičiti.

S tem mojim izvajanjem hočem predvsem poudariti, da ne smemo razglušati vse takoj za kritizerstvo, če se nepravilnosti, ki jih zagrešijo posamezniki, odkrivajo sproti, čeprav včasih na samem delovnem mestu, to je pri stroju. Tudi ne bi bilo prav, če borbo nasprotujočih si mnenj zamenjamo za kritiko oziroma kritizerstvo. Biti nam mora povsem jasno, da bo borba mnenj zajemala tem večji obseg, čim bolj bomo poglobljali demokracijo v delavskem samoupravljanju in čim večji bo intelektualni, strokovni in splošni družbeni nivo proizvajalcev oziroma upravljavcev.

Položaj proizvajalca lahko merimo tudi po tem, kako se počuti na svojem delovnem mestu. Lahko trdimo, da so tako v občinskem merilu, kakor v posameznem delovnem kolektivu še vedno močne tendence na čim večji akumulaciji in razširjeni reprodukciji. V bistvu je to nujen, naraven in zakonit proces. Predvsem se za večja vlaganja sredstev za gospodarske investicije borijo in zavzemajo vodilni kadri v podjetjih. Morda nekateri vidijo v povečani proizvodnji tudi svoj večji ugled in družbeno veljavo. Investicijski programi pa navadno ne zajemajo tudi projektov za gradnjo objektov družbenega standarda; če pa že sama procedura to zahteva, se ti objekti v teku gradnje postavijo na zadnje mesto. In kakor ponavadi za vsako investicijo, ki je v gradnji več let, zmanjka sredstev za njeno dokončanje. Zato običajno zmanjka sredstev za garderobe, sanitarne objekte, varnostne ter klimatske naprave in seveda tudi za stanovanje. Res je sicer, da je prevladoval v letih obnove in prve petletke ta način gospodarske graditve, ker so to narekovale tedanje okoliščine, toda danes mora biti skrb za človeka primaren kriterij, ki bo odločal, kako naj potekajo gospodarske investicije. Imeti moramo vedno pred očmi družbeno načelo, da proizvodnja ni šama sebi namen, marveč da preko tega procesa gospodarskega ustvarjalnega dogajanja pridejo državljeni do potrebnih dobrin. Sicer je res, da je življenjska raven odvisna od stopnje proizvodnih sil, predvsem pa od obsega in kvalitete sredstev za proizvodnjo, vendar nam sedanji materialni pogoji že dovoljujejo, da strukturo celotne potrošnje zboljšamo v korist splošne, predvsem pa osebne potrošnje. Danes še vedno utemeljujemo gospodarske investicije s tem, da bodo le-te postale materialna baza za povečanje narodnega dohodka, kar je v bistvu povsem točno. Gospodarski proizvodni potencial neke komune v glavnem določa, kakšen bo obseg, kvaliteta in funkcionalnost družbenih služb. Ta okolnost v največji meri tudi usmerja in opravičuje investicijsko politiko komune, ki je do sedaj šla predvsem za tem, da so bila vlaganja v gospodarske investicije razmeroma velika. Tako stanje v strukturi celotne potrošnje pa uvršča v strukturi delitve narodnega dohodka našega državljana,

v primerjavi z nekaterimi drugimi evropskimi državami v nekoliko slabšo situacijo. Te primerjave nam povedo, da pri nas še vedno odvajamo od 20 do 30 % narodnega dohodka več za investicije, kot v drugih državah. Seveda gre ta povečan procent investicij na račun manjšega dela narodnega dohodka, ki odpade na osebno potrošnjo. Enaka situacija je tudi v strukturi delitve bruto proizvoda, kjer odpade pri nas 51 % bruto proizvoda na osebno potrošnjo, drugod pa od 60 % navzgor.

Ker smo v Sloveniji, posebno pa v nekaterih komunah, že zelo razvili proizvodjalne sile, ni nobenega razloga več, da ne bi postopno začeli izboljševati strukturo delitve družbenega proizvoda v korist osebne in splošne potrošnje. Prav te globoke vsebinske kategorije, ki urejajo materialni in tudi družbeni položaj proizvajalca, so v nekaterih statutih delovnih organizacij, kakor tudi občinskih, premalo jasne, premalo obdelane ali pa samo bežno omejene. Osrednje vodilo, ki naj usmerja oziroma določa vsebino statotov, mora biti skrb za človeka. Naš družbeni sistem postavlja proizvajalca v primarni položaj, vse drugo pa mora biti temu smotru prilagojeno oziroma podrejeno.

Ko že navajam delitev družbenega proizvoda kot osnovno pravico proizvajalcev, preko katere se pravzaprav manifestira osvoboditev dela, naj omenim tudi nekatera zgrešena stališča, ki so vznikla ob uveljavljanju politike decentralizacije. Nepravilno tolmačenje tega pojma je povzročilo napačno razumevanje nalog in problemov. Največkrat smo decentralizacijo pravic razumeli tako, da mora vedno ta proces spremljati tudi decentralizacija sredstev. Ni pa nujno, da ta dva akta tečeta vedno vzporedno. Centralizacija oblasti ali pravic je kvalitetno nekaj drugega, kakor pa koncentracija ali centralizacija sredstev. Decentralizacija pravic je sprožila možnost, da se delovni kolektivi enakopravno in svobodno sporazumevajo za združevanje svojih sredstev za kreditiranje ali financiranje pomembnih gospodarskih ali drugih investicij. Gospodarska integracija vsebuje v mnogih primerih poleg drugih ciljev, tudi zdrave tendence za koncentracijo sredstev. Zato se mi zdi, dokaj neumestno, da so ponekod samo zaradi formalnih razlogov, pretiravali z decentralizacijo sredstev, brez ekonomskih smotrov.

Na področju združevanja sredstev bodo nastali zanimivi odnosi med podjetjem in komuno. Do sedaj so bili doseženi dokajšnji uspehi v teh odnosih, kot na primer v Kočevju, čeprav jih niso urejali niti statuti niti kakšni drugi predpisi. Ta razmerja naj bi v bodoče urejali statuti delovnih organizacij, kakor tudi občinski statuti. Toda vsakršna toga določila v statutih lahko porušijo to, kar je bilo dosedaj doseženo brez njih. Te odnose je treba tam, kjer so bili že dokaj dobro urejeni, razvijati in poglobljati v naprej. Tam, kjer se ti odnosi še niso oblikovali z vsakdanjo prakso, pa naj se uredijo tako, da v določeni občini ne bodo obstojale neke bistvene razlike med interesom posamezne gospodarske organizacije in med interesi komune. Komuna naj postane središče, kjer se zblizujejo in tudi urejajo interesi delovnih organizacij. Med komuno in delovno organizacijo bi skoraj ne moglo priti do nesoglasij; če pa že do tega pride, pa smatram, da je treba dati prednost stališču, ki ga zavzemajo ob takih primerih organi občinske skupščine oziroma skupščina sama.

Končno želim poudariti še to, da smo v zmoti, če mislimo, da bodo statuti, posebno če jih jemljemo kot pravno listino, uredili vse probleme, ki jih imamo s poglobljanjem delavskega samoupravljanja. V tem procesu ne gre za to, da delimo pravice proizvajalcem, kajti te pravice določa sama ustava, temveč gre za konkretizacijo teh pravic. Določila v statutih bodo ostala mrtva črka na

papirju, kot je to rekel tov. Tito, če jih ne bomo znali uresničiti v življenje in prakso. Iz lastne izkušnje lahko trdim, da ljudje niso vedno enako pripravljene uveljavljati svoje pravice in tudi ne izpolnjevati dolžnosti, zato tudi statuti sami po sebi ne bodo sprožili tega procesa.

Ko bodo statuti predloženi v potrditev se bo pravo in najvažnejše delo šele začelo, ki bo dalo nove kvalitete na področju poglobljanja demokratičnih družbenih odnosov in uvajanja v življenje, navade in prakso proizvajalcev. To nam sicer glede na družbeno zavest naših proizvajalcev pravzaprav ne bi smelo delati velikih težav; ker smo v času velike narodne preizkušnje, to je v ljudski revoluciji, znali oblikovati ustrezne odnose ob dokaj skromni podlagi pisanih zakonov.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima tovarišica Erna Podbregar, sekretar Sekretariata za delo Izvršnega sveta.

Erna Podbregar: Tovariši in tovarišice! Spričo kratkega roka, ki ga še imajo delovne organizacije na razpolago, saj so dolžne sprejeti statute do 9. aprila, ugotavljamo, da postaja delo na izdelavi statutov vse bolj intenzivno. Če analiziramo akcijo priprav za izdelavo statutov, ugotavljamo, da je bila vse do septembra lanskega leta prepuščena iniciativa izključno družbeno-političnim organizacijam in da nihče ni organizirano zbiral podatkov in vodil evidenco o izdelavi in sprejemanju statutov. Zato je republiški sekretariat za delo v smislu sklepa Izvršnega sveta v septembru 1963 uvedel enotno evidenco, ki jo vodijo pristojni upravni organi vseh občinskih skupščin. S tem naj bi zagotovili koordinirano in sistematično spremljanje poteka in izdelave statutov, hkrati pa tudi odkrivanje problemov in pojavov, ki se ob tem manifestirajo v delovnih organizacijah.

V času organiziranega spremljanja priprav pri izdelavi in sprejemanju statutov smo ugotavljali, da je stanje glede izdelave statutov zadovoljivo predvsem le v večjih gospodarskih organizacijah. Ves čas so zato prednačile organizacije s področja industrije, medtem ko so zlasti gospodarske organizacije s področja obrti, trgovine, gostinstva ter stanovanjsko komunalne dejavnosti, torej na tistih področjih, kjer imamo manjše, a najbolj številne organizacije, zaradi pomanjkanja ustreznega strokovnega kadra, pa tudi zaradi premajhne strokovne pomoči strokovnih institucij, zlasti gospodarskih zbornic, bile ves čas v znatnem zaostanku.

Po zadnjih podatkih, to je po datumu 31. januarja letošnjega leta, ugotavljamo, da imamo na področju gospodarstva neaktivnih še vedno 12,5% gospodarskih organizacij, to so takšne, ki sploh še niso začele niti ne z izdelavo tez niti statuta niti niso še izdelale osnutka statuta. To predstavlja skupaj okoli 280 gospodarskih organizacij, od katerih odpade okoli 240 prav na omenjena področja, to je na obrt, gostinstvo, trgovino in na stanovanjsko komunalne dejavnosti. Čeprav bi takšno stanje za področje celotnega gospodarstva lahko sicer ocenili kot zadovoljivo, pa stopa ob tem v ospredje zlasti vprašanje pravočasnega sprejema statutov tako v gospodarskih organizacijah kot njegova obravnava na občinskih skupščinah. Statut je namreč doslej sprejelo le 243 gospodarskih organizacij oziroma preko 1970 gospodarskih organizacij ali 89% gospodarskih organizacij statuta še ni sprejelo. Ob takšni situaciji se bodo tako gospodarske organizacije, kot tudi občinske skupščine, znašle v po-

ložaju, da statutih ne bodo obravnavale odgovorno, temveč kampanjsko in zgolj formalno.

Težave, ki se pojavljajo ob pripravah in ki so zavlačevale potek priprav, pa tudi nekateri negativni pojavi, ki izhajajo iz izdelanih statutih, izvirajo po oceni gradiva, ki smo ga prejeli od občinskih skupščin, predvsem iz naslednjih dejstev.

Nezadostno poznavanje dejstva, da je statut temeljni samoupravni akt delovne organizacije, ki se bistveno razlikuje od sedanjih pravil, in ki zahteva pri izdelavi ustrezno poglobljeno in intenzivno delo. Ta okolnost je čestokrat zavajala organe upravljanja, da se niso takoj z vso resnostjo lotili izdelave statuta in da so se zanašali, da bodo v kratkem času pred potekom roka lahko sestavili in sprejeli statut. Delovne organizacije so se vse premalo zavedale, da gre v bistvu za kompleksno revizijo celotne notranje ureditve delovne organizacije, da bi uveljavili boljše, sodobnejše rešitve in zagotovili realizacijo ustavnih načel o socialističnih družbenih odnosih. V marsikateri delovni organizaciji so se namreč odločili za takojšnjo formulacijo statuta, ne da bi iskali izvirmih rešitev in predhodno proučili predvsem vprašanje organizacije samoupravljanja, predvsem to, kdo kaj odloča, o čem odloča, kakšen položaj ima delavec kot član kolektiva itd.

Eno nadaljnjih, prav tako osnovnih vprašanj, ki je bilo premalo analizirano in tudi v razpravah zanemarjeno, je vprašanje organizacije dela, racionalne organizacijske strukture gospodarske organizacije, ki opredeljuje družbenoekonomski položaj proizvajalcev. Delo pri izdelavi statutih so zavirala tudi posamezna nerazčiščena vprašanja kot na primer: kdo naj razpiše referendum in kakšna naj bo udeležba za njegovo veljavnost, kakšen je pravni položaj kolegija in njegov odnos do organov upravljanja, pomen arbitraže v delovni organizaciji in v odnosu do družbeno-politične skupnosti in kakšen naj bo njen sestav, če je umestno in v skladu z določbami ustave, da so v statutu določena nekatera vprašanja, o katerih bi obvezno odločala delovna skupnost z referendumom, o drugih pa fakultativno oziroma, da se v statutu sploh ne navedejo taksativno vprašanja, temveč se določi v statutu, da o tem proti odloča delovna skupnost ali delavski svet; ali se lahko s statutom določi, da v določenih primerih in to v obsegu poslovanja delovne enote, zastopa podjetje nasproti tretjim fizičnim in pravnim osebam ter pred oblastvenimi organi vodja delovne enote, ali je morda za to potrebno še posebno pooblastilo direktorja podjetja, v katerih primerih se zastopanje podjetja lahko s statutom prenese na drugo osebo in v katerih to ni mogoče; kako bi se v statutu oblikovalo zastopanje podjetij po pooblastilu, ki izvira iz samega delovnega mesta; kakšen je pravni status gostišč v zakupu, predvsem za manjša gostišča, v katerih niso zaposleni več kot trije delavci; ali se kot organizacije v smislu ustavnih določb štejejo te delovne organizacije in s kakšnim samoupravnim aktom se urejajo njihova notranja razmerja, ali s statutom, ali s pravili?

Razlogi, da je razmeroma malo delovnih organizacij predložilo osnutke statutih v obravnavo občinskim skupščinam, so še naslednji: osnutke statutih obravnavajo, preden jih pošljejo v razpravo občinski skupščini, statutarne komisije občinskih skupščin. Namen take predhodne obravnave statutih s predstavniki statutarnih komisij delovnih organizacij je, da se že pred obravnavo pred občinsko skupščino izmenjajo stališča, ugotovi specifična problematika, dožene pravilna vsebinska obdelava in razčistijo sporna vprašanja, ki so po-

membna in značilna za ta samoupravni akt delovne organizacije, ki je predložila osnutek statuta.

Dalje, vračanje že predloženih osnutkov statotov po občinski statutarne komisiji delovnim organizacijam zaradi dopolnitev, popravkov, priporočil, sugestij, mnenj in podobno, ki bi jih bilo treba še vnesti v osnutek statuta. Marsikje obstoja pretirana skrb oziroma kritičnost nekaterih statutarne komisij delovnih organizacij, da osnutek še vedno ni dovolj popoln in želja, da bi bil osnutek izdelan tako, da v nadaljnjih razpravah ne bi doživel popravkov, dopolnitev in podobno, bodisi pred organi upravljanja ali pred delovno skupnostjo delovne organizacije, bodisi pred družbenimi organizacijami ali pred občinsko statutarne komisijo. Namerno je zadrževanje osnutka statuta v nekaterih delovnih organizacijah z namenom, da bi ga čim pozneje predložili v obravnavo občinski skupščini, da se čim več nerazčiščenih vprašanj poprej dokončno reši v tisku, ustrezni literaturi, s pojasnili in priporočili občinskih statutarne komisij, ob razpravi o osnutkih statotov drugih delovnih organizacij. Glede na obstoječe stanje menimo, da gre sedaj predvsem za to, da občinske skupščine, ki so skupaj z delovnimi organizacijami odgovorne za pravočasen sprejem statotov: povečajo aktivnost obravnavanja predloženih statotov in ukrenejo vse potrebno, da jim delovne organizacije pospešeno predlagajo statute v obravnavo; da zlasti okrajne gospodarske zbornice zagotovijo potrebno strokovno pomoč predvsem manjšim gospodarskim organizacijam s področja obrti, trgovine, gostinstva in komunalne dejavnosti; da so delovne organizacije dolžne tudi že sprejete statute nenehno izpopolnjevati in tako zagotoviti čim ustrežnejšo realizacijo ustavnih načel in končno, tudi zakonodajna praksa ne bo smela preprečevati graditve enotnega samoupravnega sistema s statutom. Dosedanji zakoni, ki so naložili delovnim organizacijam izdajo določenih pravilnikov, niso namreč upoštevali, da mora vsaka delovna organizacija imeti svoj temeljni samoupravni akt. S tem, da so za ureditev določenih področij odredili poseben pravilnik, so to področje izločili iz obsega statuta. Vsi ti pravilniki so namreč izdani na podlagi zakona in so zato izvršilni predpis k zakonu, ne pa k statutu.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima Jože Dušej.

Jože Dušej: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da se v svoji diskusiji dotaknem problematike pri sprejemanju statotov gospodarskih organizacij.

Dosedanje analize aktivnosti pri sprejemanju statotov delovnih organizacij kažejo, da se delovne organizacije srečujejo z različnimi problemi in to v prvi vrsti z organizacijskimi, na drugi strani pa tudi s pravnimi in vsebinskimi problemi. Kljub temu, da so vse delovne organizacije oziroma njih samoupravni organi izvolili komisije, v večjih delovnih organizacijah tudi podkomisije za izdelavo statotov, je v večini podjetij opravljalo delo na statutih manjše število ljudi ali celo posamezniki. V takih primerih je bilo zaslediti v nekaterih statutih potenciranost določil ravno s področij, na katerih delajo ti strokovni kadri, ekonomisti, pravniki ipd. Res je, da je čutiti predvsem v naših delovnih organizacijah pomanjkanje strokovnega kadra, vendar pa to ni vzrok, da bi se morala tako odgovorna naloga prepustiti samo določenim delavcem, ki so na odgovornejših delovnih mestih. Mislim, da ni potrebno niti zaželeno, da bi komisije bile sestavljene samo iz strokovnjakov oziroma

delavcev na odgovornih delovnih mestih, ker bi se s tem konkretno izgubila vez med delavcem-proizvajalcem in delavcem-upravljalcem. To pomeni, da bi morale biti komisije sestavljene iz delavcev, ki imajo določeno družbeno-politično izobrazbo in zdrav pogled na dogajanja v kolektivu, za določena strokovna vprašanja pa lahko angažirajo tiste strokovnjake, ki v podjetju delajo. Iz tega sledi, da izgovori posameznih podjetij glede primanjkovalja strokovnega kadra za izdelavo statutov niso utemeljeni. Vse premalo so k aktivnosti pri sprejemanju statutov prispevale družbeno-politične organizacije. S tem, da so poskrbele za imenovanje komisij za izdelavo statutov preko organov upravljanja, so smatrale, da so odigrale svojo vlogo v celoti, dejansko pa bi morale ravno družbeno-politične organizacije v podjetjih biti pobudnik in organizator razprav s člani delovnih kolektivov in skrbeti za vsebinsko oblikovanje statutov. V marsikaterem podjetju niso smatrali za potrebno, da se osnutek statuta, ki so ga sestavili strokovni delavci za zaprtimi vrati, da v razpravo kolektivu, dokler ne razpravlja o osnutku statuta komisija pri občinski skupščini. Ob takih pojavih se vprašujemo, kje so družbeno-politične organizacije, da puščajo samovoljo posameznika. Prav tako je nerazumljiva premala odločnost samoupravnih organov v delovnih organizacijah, da ne zahtevajo od izvoljenih komisij poročila o svojem delu. Delavski sveti morajo razpravljati o osnutkih statutov v delovnih organizacijah in s svojimi sklepi dajati kolektivu osnutke v razpravo. V mnogih podjetjih se je zgodilo, da so komisije za sestavo statutov dajale osnutke v razpravo kolektivu mimo delavskih svetov z izgovorom, da se zaradi takšnih malenkosti ne izplača sklicevati delavskih svetov. Postavlja se vprašanje, ali se te delovne organizacije zavedajo pomembnosti tega samoupravnega akta in posledic, ki izvirajo iz takega načina obravnavanja oziroma sprejemanja statuta.

Vse premalo se kaže aktivnost občinskih komisij za pomoč pri izdelavi statutov delovnih organizacij, ki naj bi bila v tem, da pomagajo posameznim delovnim organizacijam pri reševanju določenih problemov. Isto velja glede pregledov osnutkov, saj je bilo na enem izmed zadnjih posvetovanj občinskih komisij v mariborskem okraju ugotovljeno, da razen ene občinske komisije v celotnem okraju še niso pristopili k pregledu osnutkov. Nastaja vprašanje, ali bodo lahko občinske komisije v tako kratkem času, ki še preostane do roka sprejetja statutov, temeljito obdelale posamezne statute in preko občinskih skupščin dajale priporočila delovnim organizacijam in ali bodo lahko delovne organizacije obravnavale ta priporočila in sprejemale določena stališča. Odgovor je jasen in sicer, da bodo občinske komisije in delovne organizacije opravile to delo površno ali pa ne bodo statuti sprejeti v določenem roku.

Tovarišice in tovariši! Želim se nekoliko zadržati pri vsebinskem delu osnutkov statutov delovnih organizacij. Položaj delovnega človeka v proizvodnji, ureditev in pogoji dela na delovnem mestu, so osnove, na katerih je treba izgrajevati organizacijsko strukturo podjetja. Zato je nujno potrebno začeti izgrajevati notranjo organizacijo od temelja, to je od delavcev na delovnem mestu. Organizacija podjetja in organizacija samoupravljanja delujeta v procesu dela in poslovanja enotno, oblikujeta enoten organizem delovne organizacije, v katerem se funkcija samoupravljanja in funkcija izvrševanja nalog združujeta. Zaradi navedenih načel, ki jih zasledimo v osnutkih statutov, je nerazumljivo, da posamezne delovne organizacije v tistem delu statuta, kjer govorijo o organizacijski strukturi podjetja, navajajo klasično organizacijsko obliko podjetja, to je, da podjetje delijo na posamezne sektorje, v poglavjih

o samoupravljanju pa o organizacijskih enotah, delovnih enotah in o organih upravljanja, ki nimajo ničesar skupnega s prej navedenimi organizacijskimi enotami. V takšnih podjetjih se kaže dvotirnost in sicer v tem, da izstopajo na eni strani organi vodenja, na drugi strani pa organi upravljanja. Takšne pojave je bilo zaslediti v marsikaterem osnutku statuta, kot posledica, da delovne organizacije niso pred izdelavo osnutkov utrdile svoje organizacije.

V svojih osnutkih so delovne organizacije hotele izvršiti decentralizacijo upravljanja z uvedbo delovnih enot, ki pa so bile samo na papirju, brez kakršnihkoli pogojev za obstoj, brez samoupravnih pristojnosti, ker so le-te ostale centralizirane, to pomeni, da v teh podjetjih ni bil razčiščen pojem delovne enote, marveč so jih predvidevali v statutih in s tem smatrali, da so izvršili decentralizacijo upravljanja. V marsikateri delovni organizaciji so formirali delovne enote in jim dali določene pristojnosti, ki so nebitvene, pristojnosti glede delitve dohodka, sprejemanja in odpusta delavcev pa so ostale centralizirane. Menim, da so take delovne organizacije samo na papirju, ker v praksi pod takšnimi pogoji ne morejo zaživeti. Delovne enote bodo lahko zaživele le v tistih delovnih organizacijah, ki imajo v svojih statutih določeno, da delavci v posameznih delovnih enotah neposredno spremljajo proces dela, da kot proizvajalci-upravljalci neposredno gospodarijo in odločajo o organizaciji dela, ugotavljajo rezultate dela in delijo dohodek v odvisnosti od doseženih uspehov svoje delovne enote.

Posebno skrb je treba v statutih delovnih organizacij posvetiti planiranju v delovnih enotah. Večina osnutkov statotov predvideva planiranje na nivoju strokovnih služb v podjetju kot celote, s tem da se na podlagi letnega plana podjetja izdelajo letni plani delovnih enot. Smatram za pravilno, da se v podjetju vrši planiranje od spodaj navzgor, to je od delovne enote do delovne enote, naj na podlagi svojih zmogljivosti izdelajo svoje proizvodne plane v skladu s smernicami strokovnih služb, katere naj delavski svet podjetja uskladi v enotni letni plan za celotno podjetje, kot se sestavljajo družbeni plani občin na podlagi planov delovnih organizacij v občinah. Prav tako naj se obdela v statutih delovnih organizacij način usklajevanja planov med delovnimi organizacijami in občinskimi skupščinami. Statuti naj vsebujejo tudi določila, v kateri meri in v kakšnih primerih je mogoče odstopiti od letnega plana, ter kdaj in po kakšnem postopku se letni plan lahko spremeni. Redki statuti tudi predvidevajo, v kolikih razdobjih morajo organi samoupravljanja razpravljati o izpolnjevanju letnega in perspektivnega plana in kolikokrat je treba o izpolnitvi poročati članom delovnega kolektiva.

Ko govorimo o delovnih enotah, ne smemo pozabiti v statutih delovnih organizacij postaviti volilnost kadrov seveda tam, kjer so za to dani pogoji. Redki osnutki statotov vsebujejo določila glede volilnosti predelavca, mojstra, vodje delovne enote in strokovne službe, omejujejo se le na volilnost direktorja. Jasno je, da v vseh delovnih enotah niso dani pogoji za postavitev volilnosti kadrov, ker je po mojem mnenju pri takem načinu paziti na to, kako zna kandidat svoje znanje prenašati na druge delavce in kako s svojim znanjem vpliva na razvijanje samoupravljanja.

Ko govorimo o informiranosti, ugotavljamo, da statuti delovnih organizacij vsebujejo načelna določila o pravici proizvajalcev in o informiranosti. Redki osnutki pa vsebujejo določila o informiranosti kolektiva, glede poslovne tajne in o načinu obveščanja članov kolektiva s strani članov organov upravljanja. Taka določila so neobhodno potrebna predvsem, kar se tiče ob-

veščanja članov kolektiva s strani članov organov upravljanja. Če izhajamo iz tega, da so člani kolektiva izvolili svoje predstavnike v organe upravljanja, potem je nujno potrebno, da se ti predstavniki — člani delavskih svetov posvetujejo s svojimi volivci o problemih in vprašanjih, ki se bodo obravnavala na sejah delavskih svetov, prav tako pa so dolžni tolmačiti sprejete sklepe.

V osnutkih statotov so različno posvetili pozornost odnosom do organov družbene skupnosti. Nekateri statuti na široko govorijo o vlogi komune v tem, da komuna ustvarja pogoje za razvoj proizvodjalnih sil, da usklaja splošne pogoje za delo in gospodarjenje, da delovna organizacija sodeluje s komuno zaradi zadovoljevanja skupnih potreb delovnih organizacij v komuni itd.

O vlogi komune govorijo občinski statuti; zaradi tega smatram, da o teh stvareh ni treba ponavljati v statutih delovnih organizacij. Mnenja pa sem, da je treba odnos med delovno organizacijo in občino postaviti na načelo samostojnosti podjetja, medsebojnih obveznosti in pravic in poznavanja splošnih družbenih obveznosti, kakor tudi na princip dogovarjanja.

Posebno skrb o statutih je treba posvetiti strokovnemu in družbeno-političnemu izobraževanju kadrov. Osnutki statotov vsebujejo določila o pravici delavcev do strokovnega izobraževanja, redki pa tudi o dolžnosti strokovnega in družbeno-političnega izobraževanja. Statuti naj bi vsebovali načela izobraževanja kratkoročnega in dolgoročnega značaja. Sistem izobraževanja mora biti odraz dejanskih potreb, ki se pojavljajo v delovnih organizacijah, kar pomeni, da ne smemo pri tem povzemati načel in sistema iz drugih podjetij ali iz tujih izkušenj ter jih avtomatično prenašati v delovne organizacije. Vsaka delovna organizacija je dolžna vnesti v statut skrb za strokovno in družbeno politični dvig svojega kadra v skladu s perspektivnimi programi njenega razvoja. Posebno se opaža v statutih delovnih organizacij premala skrb za rekreacijo članov delovnih kolektivov. Potrebna bodo določila, ki bodo jasneje in precizneje določala skrb kolektivov za športno in kulturno udejstvovanje delavcev, kakor tudi za potrebni oddih v cilju povečanja delovne storilnosti.

Opaža se tudi, da delovne organizacije v svojih osnutkih statotov vse premalo posvečajo pozornost udeležencem NOB, vojaškim in delovnim invalidom, ter prav tako njihovim svojcem. V statutih delovnih organizacij je treba zagotoviti borem NOB, ki so zaradi sodelovanja v NOB predčasno onemogli, menjavo delovnih mest in pri tem skrbeti, da ne bodo prikrajšani pri osebnih dohodkih. Mišljenja sem, da bi morala delovna organizacija predvidevati v svojih statutih določila o oblikovanju posebnih skladov, iz katerih bi se črpala nadomestila za primer onemoglosti premeščenih članov na lažja delovna mesta. Prav tako je treba posvetiti posebno skrb za prekvalifikacijo udeležencev NOB s tem, da se jim omogoči dodatno izobraževanje in usposabljanje za boljša delovna mesta.

Navedene pomanjkljivosti v osnutkih statotov delovnih organizacij naj bodo le prispevek in predmet razprav komisijam za sestavo statotov delovnih organizacij.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima tovariš Mitja Švab.

Mitja Švab: Želel bi dati nekaj pojasnil k analizi, ki ste jo pred časom dobili z gradivom. Predmetna analiza je bila namreč šele danes končana in bi zato ob pregledu tega materiala lahko dobili vtis, da je položaj pri iz-

delavi statotov oziroma v rešitvah, ki jih vključujejo statuti, sila slab, in da skoraj ni mogoče zamujeno popraviti in tako naprej. Treba je poudariti, da je bilo v osnutke statotov, katere smo ocenjevali v 58 % industrijskih podjetij, ki imajo nad 100 zaposlenih, vložena ogromno dela in prizadevanj. To je mogoče sklepati že zaradi dejstva, da gre skoraj v celoti za originalne, torej ne prepisane osnutke statotov. Naštevali bi lahko le nekaj izjem, pri katerih ne gre za popolne plagiate, marveč za poskus prilagojevanja osnutkov bolj ali manj posrečenim vzorcem. Če pravimo »originalni«, pri tem ne mislim, da gre za tisto neutemeljeno iskanje originalnosti za vsako ceno, temveč gre za določbe na področju organizacije proizvodnje, ko statuti rešujejo probleme in iščejo novih poti in oblik v organizaciji dela. Prav gotovo je, da so v tem pogledu statuti najbolj popolni. Analiza, ki nam je bila predložena, tega dela in teh problemov seveda ni obravnavala; pač pa ostajajo slabosti v določbah glede položaja človeka v podjetju. Nasprotno, mnogo samostojnih in smotrnih rešitev je najti v teh določbah. Žal pa gre omenjena podrobnost in popolnost — če lahko tako rečem — preciznost, tu in tam že na račun jasnosti določil sploh, še prej pa na škodo tistih določil, ki naj bi urejala oziroma postavila položaj delovnega človeka na pravo mesto.

V nekaterih primerih je zanimivo ocenjevati razmerja posameznih poglavij oziroma njih obsežnost po številu členov, čeprav to ne more biti absolutno merilo. Medtem ko nekateri statuti v 20 členih urejajo pravice in položaj človeka, urejajo v dvestotih členih delovno organizacijo, posamezne službe in tako naprej. Poudarjam, da to razmerje ni absolutno merilo, vendar pa le kaže na tendenco, na katero analiza opozarja, da je delovni človek zapostavljen, ker niso konkretizirane njegove pravice, ki jih ima po ustavi.

V takih primerih so ocenjevalci — po mojem mnenju — upravičeno pomenovali statute kot organizacijske sheme, ne pa za bodoče statute podjetij. Pri tem ponovno pravim in ni zanikam, da je tako izdelana organizacijska shema podjetja potrebna, vprašanje pa je, če ne bi bilo smotno, da se taka določila izključijo iz statuta in uporabijo v posebnem pravilniku o organizaciji dela oziroma poslovanja v podjetju. No, vse to so po našem mnenju posledice že večkrat in tudi danes citirane problematike samih statotov, ki niso grajeni od položaja delovnega človeka navzgor, marveč narobe — od najvišjih organov, strokovnih služb, navzdol. Kljub temu pa velja ugotovitev, da so statuti že doslej močno angažirali subjektivne sile, zlasti pa strokovnjake in vodstva političnih organizacij, ki so o vseh teh problemih razmišljali in zaradi pozitivnih hotenj vnesli v statute tudi dovolj perspektivnih rešitev.

Vprašanje pa je, kakšna bo razprava o osnutkih statotov, med delovnimi ljudmi. Verjetno ne bo posebno živahna tam, kjer je človek tako rekoč izginil iz statuta in postal objekt, s katerim imajo opravka vsi drugi, le človek sam s seboj, torej v medsebojnih odnosih nima ničesar. To dokazujejo tudi posamezne formulacije v statutih, kot na primer: Podjetje skrbi za osebni dohodek; podjetje skrbi za stanovanja; ali pa: podjetje skrbi za standard; ali pa delovna enota skrbi za zaščito pri delu. Torej formulacije, ki so v navzkrižju s principi samoupravljanja. Za vsako konkretno določeno stvar, denimo, zaščito pri delu, lahko skrbi le delovodja ali pa kak drug človek oziroma komisija, torej vselej le ljudje, za katere lahko tudi vemo, da so za konkretno zadolžitev tudi odgovorni. Po mojem mnenju delovne enote kot take ne morejo biti odgovorne, če nekaj pri zaščiti dela ni v redu. V preteklem letu smo imeli dve

prekinitvi dela zaradi tega, ker zaščita dela ni bila urejena tako, kot bi morala biti in verjetno ni bilo mogoče ugotoviti tistega, ki je bil zato odgovoren.

S statuti, takimi kot so, so verjetno prešibka osnova in se strinjam s tovarišem, ki je govoril pred menoj, da ne moremo idealizirati statotov v tem smislu, da bodo omogočili takojšnjo realizacijo boljših odnosov na področju samoupravljanja. Nedvomno pa so lahko soliden temelj, ki odpira boljše perspektive za uveljavljanje dejanskega samoupravljanja in uveljavljanje človeka kot subjekta in ne objekta znotraj delovnega kolektiva.

Prav tako ne dvomimo, da je še vedno dovolj časa, da se s korekturami izboljšajo posamezni statuti glede položaja človeka in moram reči, da vlada glede tega med komisijami za statute v posameznih podjetjih velika pripravljenost. Opazni so le posamezni primeri glede zapiranja in skrivanja statotov, o katerih je bilo tudi govora. Vsekakor je bilo drugače pred dvema ali tremi meseci. Gre torej za to, koliko bodo subjektivne sile, pri tem ne mislim samo znotraj podjetja, temveč tudi vse upravne in politične organe, zmogli in bili pripravljeni sodelovati pri razpravah, ki bi lahko pomenile dopolnjevanje v bistvu že formiranih oziroma že oblikovanih statotov.

Pri vsem tem je seveda treba upoštevati zlasti to, da sestavljanje statotov konec koncev ni tako preprosta stvar, ker gre za normativni akt, ki naj smotrno in z jasnimi formulacijami uredi ves splet družbenih in proizvodnih odnosov v delovni organizaciji. Pri tem mislim, da je treba posebej poudariti, da je razveseljiva ugotovitev — vsaj za moja poznavanja odnosov — da velika večina, okoli 90 odstotkov, analiziranih osnutkov statotov smotrno in pravilno urejajo položaj strokovnih služb. Upam si trditi, da gre za večino in da velja to tudi za tiste statute, ki jih nismo utegnili prebirati. S tem bo pravzaprav, vsaj v bistvu, pravilno urejeno vprašanje tako imenovane delitve funkcij vodenja in upravljanja, o katerem smo v zadnjih mesecih ogromno razpravljali, zgleda pa, da so nas kolektivi s svojo prakso in aplikacijo in kodifikacijo teh odnosov v statutih prehiteli. To je po mojem mnenju samo razveseljivo in koristno, razen v konkretnih primerih, kjer so bili statuti, grajeni na vzorčnih statutih, ki so jih pripravili posamezni baje za to poklicani inštituti ali zavodi, da so postavili v statutih te strokovne službe in s tem tudi odnose do strokovnega dela v glavnem pa pravo mesto. Menim, da je na ta način doseženo predvsem to, da te službe pripravljajo, analizirajo in ocenjujejo vse strokovne zadeve, vendar vselej tako, da ima kolektiv preko tega ali drugega organa ali pa celo direktno možnost sodelovati in povedati svoje mnenje. Da pa si pri tem nekatere, povsem strokovne odločitve, pridrže ožji organ, kot je upravni odbor, ali pa direktor, bi ob tem lahko ugotovili, da je to na mestu.

Bilo je že govora o reelekciji na vseh delovnih mestih. Ne vem, če je smotrno uvajati reelekcijo na vseh delovnih mestih. Po mojem mnenju in po mnenju komisije, ki je sledilo iz zadevne analize in tistih statotov, ki že vsebujejo ta določila, bi bilo verjetno pravilneje, da se omogoči v kolektivih menjava strokovnih kadrov, s tem, da zasede sposobnejši delovno mesto tistega, ki je manj sposoben. Po tej poti pridemo do eventualne možnosti, da na določenem delovnem mestu pride do zamenjave na osnovi določenih kriterijev. Kako pa bo to določeno v statutu ali tako, da kolektiv voli osebo za določeno delovno mesto, ali da oceni sposobnost osebe kadrovska komisija, s tem, da je nekdo sam napredoval, ali ob primeru, da so ga ostali prerasli, ali zato, ker je oddelek napredoval v proizvodnji, oziroma je bila dosežena boljša organizacija dela in tako dalje; so osnove, po katerih odloča o zamenjavi direktor

ali upravni odbor. Mislim, da je treba pri tem vendarle upoštevati nivo določene delovne organizacije in stopnjo materialnega in družbenega razvoja in prepustiti odločitev o tem, da naj se omogoči menjavo na vsakem delovnem mestu, posameznim kolektivom. Da je pa to interesantno tako ekonomsko kot psihološko. Dejstvo, da človeku odpiramo perspektive ne samo takrat, kadar gre nekdo v pokoj ali pa umre, ampak tudi takrat, če bo pridobil več znanja in sposobnosti, pa menim, da ni treba govoriti, da je to interesantno tako iz ekonomskih, kakor tudi iz psiholoških vidikov.

Želel bi omeniti samo še eno stvar, o kateri do zdaj nismo dosti razpravljali in tudi v analizi, žal, nismo uspeli podati konkretnih zaključkov. Gre za probleme delitve dohodka. V oceni, ki ste jo glede tega vprašanja prejeli, je značilno to, da so glede delitve dohodka brez osnovnih načel, oziroma brez konkretnjših določil. Po mnenju komisije za osnove in merila često spreminjajo, čeprav s tem ne trdimo, da jih ni treba dopolnjevati in po potrebi tudi spreminjati. Gre predvsem za postopek pri spreminjanju teh osnov in meril za delitev dohodka, kdo jih določa in kdo jih lahko spreminja, če ta merila lahko temeljito spreminjajo odnose v delitvi osebnih dohodkov med različnimi skupinami zaposlenih. To končno velja tudi za odnose, oziroma merjenje učinka dela med delovnimi enotami.

Pravilniki o delitvi dohodka in osebnih dohodkov pa naj bi ta načela izpeljali do delovnega mesta. To se zdi potrebno zlasti zaradi tega, če vemo, da je večina konfliktov — 90 % — pa morda še več, večina zapletov in tudi skrajnih oblik teh zapletov, to je v prekinitvi dela, pravzaprav nastalo v 1963. letu na tej osnovi. Samovoljo glede sprememb in odtegljajev na osebnih dohodkih, da je nekdo nekaj odstrigel, nekdo nekaj spremenil, je delavec ugotovil šele iz plačilne kuverte. V izogib temu je bilo treba s statutom postaviti taka načela, da se taka omenjena praksa onemogoči z normativnim določilom.

Zelo nizek je odstotek tistih osnutkov statotov, ki bi imeli razen splošnega načela, da se osebni dohodki delijo po delu, še kakšne druge konkretnjše določbe, kriterije, normative ali kaj podobnega. Malo je statotov, ki vsebujejo to, da je merilo za delitev po delu, na primer: enota proizvoda. V kolektivih je že mnogo stvari v praksi izpeljanih ne samo na področju delitve, marveč tudi v odnosih na drugih področjih pa kaže, da je praksa postala nekakšna družbena norma in sestavljalci statotov mislijo, da ni potrebno za to posebnih določb, ker je že tako to v podjetju urejeno. Po mojem mnenju pa bi bilo koristno take stvari, ki so sicer že praksa in obenem že družbena norma, prav tako vnesti v statute, že zaradi tega, da se ne bi mogle kdaj pozneje deformirati, zlasti pa zato, da bi jih lahko na ta način posredovali tistim kolektivom, ki tega nimajo ne v praksi in ne v statutu. Torej takih določil ni v statutih in le nekaj je takih, ki govore na primer o tem, da je osnova za delitev osebnih dohodkov analitska ocena delovnih mest, da delitev temelji na zahtevnosti, upošteva enostavnost ali multipliciranost dela in tudi to, kako se spreminjajo merila. Merila delitve kot na primer »enota proizvodov«, ne vključujejo vsaj treh elementov in sicer: količino, stroške in kakovost; ker si sicer lahko od enote proizvoda predstavljamo zelo poenostavljeno količinsko merjenje dela v tonah in kg, kar pa verjetno ne moremo sprejeti v osnove, za dejansko delitev o delu, niti za nagrajevanje po delu.

V statutih ni zaslediti, razen količinskih še drugih normativov dela, kot na primer merila za delo, tehnologa. Njegov normativ bi bil lahko krajši ali daljši cikel proizvodnje. Prav tako ni zaslediti finančnih ali kakršnihkoli

drugačnih normativov in iz tega izvira tisto, kar je bilo že tudi danes v poročilu ugotovljeno, da se samo le del zaposlenih nagrajuje po delu, da pa tisti del zaposlenih, ki delajo v tako imenovanih stranskih službah, v ta sistem nagrajevanja niso vključeni. Skrajni primer tega pa se kaže v navedbah, da tako imenovani neproizvodni oddelki, pomožne službe in delovne enote pomožnih služb in pa delovne enote strokovnih služb, participirajo na dohodku, ki je dosežen v proizvodnji. Po mojem mnenju taka formulacija ni niti teoretično točna niti je politično vzdržna. Delavci se lahko sprašujejo, zakaj inženir participira na njihovem delu dohodka, če nič ne ustvarja. Taka formulacija samo še podkrepi tako gledanje in razpoloženje delavcev.

Če že ne dobesedno, je prav stvar tako postavljena v določbah, ki govorijo o delitvi po delovnih enotah. Participacija na osebnih dohodkih tistih delavcev, ki jim drugih meril ni mogoče najti, mora biti najbrž odvisna od realizacije nalog in od dejanskih stroškov za določeno opravljeno strokovno nalogo, kar v statutih ni napisano. Posledica tega je, da marsikje še te službe, administracija, razvojni oddelki, laboratoriji itd. niso neposredno vključeni v proizvodnjo, ker bi jih sicer že samo s to neposredno odvisnostjo od proizvodnje, ki bi bila speljana preko obračunov proizvodnje, bi verjetno hitreje prišli tudi do boljših meril za taka delovna mesta v podjetjih.

Poleg teh obstojajo še drugi problemi. Želel sem samo povedati, da celotna analiza, ki smo jo izdelali v komisijah, vendarle kaže, da je opravljeno ogromno delo, in da je prav zato treba biti pri ocenah, kolikor se da objektivni, da so ljudje, ki so sodelovali v teh komisijah, odkrili mnogo pozitivnih stvari, ki bodo nedvomno — če jih bomo tudi posredovali od podjetja do podjetja — do 9. aprila dale relativno dobre statute. Mislim, da idealnih statotov še leta ne bomo imeli.

Predsednik Leopold Krese: Besedo ima inž. Danilo Dolgan.

Inž. Danilo Dolgan: Tovarišice in tovariši poslanci! Iz analize, o stanju izdelave statotov delovnih organizacij s področja gospodarstva, ki nam je bila predložena, je razvidno, da poteka izdelava statotov prepočasi in da se resno sprašujemo, če bo to delo lahko kvalitetno opravljeno do predpisanega roka. Med vzroki, ki zavirajo uspešnejše napredovanje izdelave statotov, se med drugim tudi navaja neusklajenost obstoječih predpisov z ustavo. Čeprav ta neusklajenost ne bi smela ovirati nobene delovne organizacije pri pripravljanju dokončnih osnutkov in ne bi smela preprečevati originalnih rešitev posameznih problemov, le lahko ugotavljamo, da marsikje obstoja bojazen in določena previdnost pred prevelikimi spremembami, posebno če ustava ne sugerira nekih določenih rešitev. Ta trditev velja zlasti za delovne organizacije, ki so nastale z združitvijo več podjetij, in ki se po svoji organizacijski strukturi razlikujejo od ostalih podjetij. Zaradi specifičnih pogojev, med katerimi je treba posebno omeniti dislociranost posameznih delovnih enot in služb in pa razčlenitev oziroma poglobitev delavskega samoupravljanja, terja praksa pogosto enostavnejše in hitrejše rešitve, ki pa so v očitnem nasprotju s pozitivnimi predpisi. To je seveda povsem razumljivo, saj zakoni in uredbe takrat, ko so nastajali, niso mogli predvideti takšnega poteka dogodkov oziroma takšnega združevanja v gospodarstvu. V takšnem primeru pogosto prevlada mnenje, da takšnih rešitev ne gre vnašati v statute, ker bi to predstavljalo direktno kršitev zakonitih predpisov ali pa bi onemogočalo pravilno poslovanje pod-

jetja vse dotlej, da se predpisi spremenijo. Takšno mnenje je včasih do neke mere tudi utemeljeno.

Naj navedem samo nekaj primerov takšnih določil, ki se nanašajo predvsem na tako imenovana integrirana podjetja. Predpisi, ki obravnavajo promet z nepremičninami in pa vpis v zemljiško knjigo, določajo, da spada vsako odločanje o prodaji ali prenosu nepremičnin v pristojnost delavskega sveta podjetja in da o tem ne morejo odločati delavski sveti delovnih enot tega podjetja. Na drugi strani pa glede odprodaje ali prenosa premičnin, kot so npr. stroji, naprave itd., ki imajo včasih lahko veliko večjo vrednost, kot jo ima kakšna parcela od 100 ali pa 200 m², pa ni takih omejitev. Integrirane delovne organizacije bi verjetno prav rade prenesle večje pristojnosti na delavske svete svojih delovnih enot, vendar so previdne, ker se bojijo težav v obdobju, ko obstoječi zakoni še veljajo in ker ustava takšnih rešitev direktno ne omenja.

Naj navedem nadalje primer volitve direktorja. Člen 93. zvezne ustave določa, da imenuje direktorja na podlagi javnega razpisa delavski svet delovne organizacije na predlog razpisne komisije ob pogojih in v postopku, kot to določa zakon. Razpisno komisijo pa pri tem sestavlja z zakonom določeno število predstavnikov delovne organizacije in občinske skupščine oziroma druge družbeno-politine skupnosti. Postavlja se vprašanje, kako naj se tak primer rešuje pri integriranih podjetjih, ki imajo svoje delovne enote v različnih občinah ali celo v različnih republikah in ker obstoja celo možnost, da se v neki občini nahaja samo uprava in sedež podjetja, vse ostale delovne enote pa se nahajajo v ostalih občinah. Ni še znano, kakšne rešitve bo predvideval ustrezn zakon; ne bi bilo pa prav, če bi v tem primeru sodelovali v razpisni komisiji samo zastopniki občine, v kateri ima delovna organizacija svoj sedež.

Dalje naj navedem še primer, da uredba o ustanavljanju podjetij in obrtov določa, da pri ustanavljanju obratov družbene prehrane, raznih servisov in trgovin in tako dalje, odloča delavski svet podjetja, ki jih ustanavlja. V primeru integriranega podjetja, ki ima svoje dislocirane obrate, ki imajo s statutom delovne enote precejšnjo samostojnost in ki se nahajajo v oddaljenem kraju in če gre tu za ustanovitev novega obrata družbene prehrane, za katero je tista delovna enota zagotovila prostore in ostala sredstva iz svojih skladov, je takšen predpis vsekakor preveč tog. Ker pa ustava ne predvideva oziroma ne sugerira, kakšne bodo rešitve v takem primeru in ker tudi ni znano, kako bo to stvar rešil zakon, je razumljivo, da v takšnih delovnih organizacijah odlašajo s prenašanjem pristojnosti na delavske svete delovnih enot.

Kot sem dejal že uvodoma, primeri neskladja med ustavo in obstoječo zakonodajo ne bi smeli ovirati delovnih organizacij pri izdelavi statotov, ki naj bi bili bolj v skladu s smerjo našega družbenega razvoja, in ki bi predvidevali tudi nove rešitve, ki nam jih narekuje konkretna praksa. Dejstvo pa je, da je neskladje do določene mere vzrok za previdnost, ki jo kažejo delovne organizacije do vnašanja takšnih novosti v statute. Tega jim seveda ne bi smeli zameriti, saj s tem le kažejo, da se zavedajo, da statuti delovnih organizacij niso neke vrste šolska naloga, ki bo ocenjena, ali je bila dobro ali slabo narejena in bo potem šla ad acta, pač pa se zavedajo, da je statut akt, po katerem se bodo morali ravnati takoj, ko ga bodo sprejeli in bi jim ta neskladnost takoj naslednji dan po sprejemu že povzročala težave. Zato se pridružujem predlogu tovarišice Šulgajeve, naj se opozorijo merodajni organi, da je treba vsaj osnovne zakone v najkrajšem času uskladiti z ustavo in pri

tem upoštevati sugestije, ki bodo prišle na dan ob izdelavi statotov v gospodarskih organizacijah.

Preden končam, mi dovolite, da povem še naslednje. Zdi se mi, da si še vedno nismo edini, kaj naj vsebujejo statuti delovnih organizacij, oziroma točneje povedano, kako daleč naj statuti definirajo organizacijo podjetja, postopke pri sprejemanju samoupravnih aktov, pravice in dolžnosti upravljalcev itd. Do tega mnenja sem namreč prišel, ko sem primerjal stališča, ki jih je sprejel OPZ na svoji 6. seji in pa stališča, ki so razvidna iz poročila komisije, ki ga je pripravila za naš zbor.

Organizacijsko-politični zbor je namreč ob razpravi občinskih statotov sprejel stališče, naj se v statute vnesejo le osnovna načela o organizaciji in delovanju organov občinske uprave, dočim naj podrobnejšo organizacijo, notranje odnose, rešujejo posebni akti. Iz poročila naše komisije pa vidimo, da je komisija, če sem to poročilo prav razumel, precej bolj zahtevna in da ugotavlja, da vsebujejo statuti vse preveč splošna določila, ki ne dajejo vedno odgovora na vprašanje, kdo, v kakšnem času in pa na kakšen način. Komisija med drugim tudi ugotavlja — samo v ilustracijo povem — da iz statotov ni razvidno, kako so zagotovljena materialna sredstva za delovanje službe obveščanja v delovnih organizacijah.

Mnenja sem in pa tudi tukaj je bilo že ugotovljeno, da je težko dajati enotne recepte za izdelavo statotov, pač pa, da se je treba ozirati na specifičen položaj tiste delovne organizacije. V majhni delovni organizaciji bo lahko statut veliko podrobneje definiral vse te probleme, medtem ko pa statut neke večje delovne organizacije vsega tega ne bo mogel tako podrobno obdelati, pač pa bodo morali posamezne podrobnosti pojasniti in pa definirati ostali akti. Po mojem mnenju bi moral statut definirati le načela o upravljanju in organizaciji podjetja, o pravicah in dolžnostih članov delovnega kolektiva, o delovnih razmerjih in temeljih poslovanja podjetja, ne bi se pa smel spuščati v prevelike podrobnosti in pri tem pasti na raven opisa delovnih mest ali pa na raven organizacijskih predpisov in bi s tem določal vsako podrobnost v poslovanju podjetja. Takšne podrobnosti naj bi obravnavali ostali akti organov upravljanja, ki bi pa morali biti taksativno naštetih v statutu.

Predsednik Leopold Krese: Želi še kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.) Smatram, da ne bi bilo potrebno in niti koristno, da bi naš zbor sprejel neko posebno priporočilo, neka podrobna navodila za izdelavo statotov gospodarskih organizacij, ker je takih priporočil in navodil bilo že dovolj izdelanih, tako v tej skupščini, kakor tudi v drugih družbeno-političnih organizacijah. Gre predvsem za to, in to je bil namen dela naše komisije, da vidimo osnovne tendence, osnovne pomanjkljivosti, osnovne slabosti pri izdelavi statotov v delovnih organizacijah in da na njih že v samem stiku z delovnimi kolektivi pri zbiranju tega materiala, v diskusijah, poskušamo vplivati na odpravo teh stališč in slabosti pri samem delu statotov, in drugo — da jasno zavzamemo stališče in odklonimo vse tendence in tihe želje, ki so se nekje pojavile, naj bi se rok za sprejemanje statotov odgodil ali raztegnil. Smatram, da za to ni nikakršne osnove, ker nimamo nobene garancije, da bi čez mesec ali dva bila situacija bistveno boljša.

Osnovna ugotovitev, kar je pokazala tudi naša diskusija, je, da se same priprave teh statotov vrše v premajhnem krogu, kot je nekdo rekel — za zaprtimi vrati. Mislim, da bi moralo biti osnovno naše stališče: prvič, da se

držimo roka, in drugič, da v tem času do 9. aprila preko vseh subjektivnih činiteljev, preko vseh organizacij, poslancev skupščine našega zbora in drugih organizacij zagotovimo, da se statuti ne glede na kakšni stopnji so in kakšna je njihova vsebina, dajo v javno diskusijo najširšemu krogu, pravzaprav celotnemu kolektivu. Ne moremo seveda pričakovati, da bodo sedaj ali pa tudi čez eno leto statuti idealni, četudi je situacija verjetno nekoliko boljša, kakor smo jo danes tu obravnavali. Marsikaj se bo popravilo še v tem času, če se bodo razprave vršile v širokem krogu z neposredno zainteresiranimi proizvajalci.

Kot rečeno, vse to nam še ne daje garancije, da bodo to idealni statuti, ker se bodo dejanske pomanjkljivosti, dejanske potrebe, slabosti ali prednosti pokazale šele v praksi. Praktično izvajanje statotov pomeni daljši proces, na katerem bo treba tudi po 9. aprilu ravno tako aktivno delati in spremljati. Ne samo, da se je dosedaj priprava statotov vršila v ozkem krogu strokovnjakov, mislim, da je tudi slabost, ki jo je treba ugotoviti, večja od prve, da se razprave niso vršile niti na sejah delavskih svetov. To kaže, da odnos, razumevanje, kaj pomenijo ti statuti, ni prodrlo v zavest družbenih organizacij, delovnih kolektivov, niti organov samoupravljanja. Ena od glavnih nalog bo tudi doseči, da se bodo te razprave vršile v organih upravljanja in preko njih v najširšem krogu kolektivov.

Nesprejemljive so težnje, zahteve, pomisleki, da ni mogoče statotov sprejemati, ker ni še sprejeta cela vrsta drugih zakonskih predpisov, ki jih predvideva ustava. Osnovna teža in vrednost teh statotov je, da urejujejo notranje odnose v kolektivih, da urejujejo notranje odnose tako na področju ekonomike kakor na področju družbenih odnosov. Dalje gre za urejanje odnosov med delovnimi organizacijami, med družbeno skupnostjo, med komunami in podobno, ki bi jih morale delovne organizacije s svojimi generalnimi akti urejati tudi, če bi ne bilo ustave. Tudi če ne bi ustava predvidevala, da je treba statute sprejeti do 9. aprila, bi bil zaradi samega reda, zaradi poslovanja, zaradi urejenih odnosov delavskega upravljanja, ekonomskih odnosov znotraj organizacije in med organizacijami tak generalni akt potreben ne glede na to, ali bodo neki poznejši akti stvari bolj ali manj idealno urejevali. To bo toliko lažje, kolikor bomo te stvari imeli že urejene.

Predlagal bi dve stvari:

1. da poskušamo iz današnje razprave ugotoviti najbolj bistvene probleme, na katere bi bilo treba opozoriti, ki imajo — rekel bi — širši pomen in širši obseg tudi v kvantitativnem smislu in da preko publicitete, preko časopisov, morda preko »Delavske enotnosti« posredujemo ta naša zapažanja, ki so bila tudi iznesena, in

2. da se mi poslanci angažiramo v svojih volilnih enotah, da dosežemo in povzročimo, da se bodo sprožile javne in množične razprave pred sprejetjem statotov. Seveda je v praksi nemogoče, da bi vsak od nas šel v vsako delovno organizacijo. Zamišljam si tako, da si zagotovimo obvestila, kdaj bodo take razprave in se bomo pač na dveh ali treh mestih teh udeležili in videli, kako o teh stvareh razpravljajo. Že samo to, da se pojavimo v eni ali drugi organizaciji, bo prav gotovo povzročilo, da se bo k temu pristopilo. Kot rečeno, vsak si bo izbral določene organizacije, kakor mu pač dopušča čas in to tiste organizacije, ki so po svojem položaju in mestu najinteresantnejše. Če se s tem predlogom strinjate, zaključujem to točko in odrejam 15 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 18. uri in se je nadaljevala ob 18.35.)

Predsednik Leopold Krese: Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, na obravnavo poročila o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v 1963. letu in predlogi za bodočo ureditev financiranja teh ustanov.

Prosim predstavnika Izvršnega sveta tovariša Borisa Lipužiča, da da uvodno poročilo.

Boris Lipužič: Tovarišice in tovariši poslanci! Poročilo Republiškega sekretariata za šolstvo o financiranju vzgojno izobraževalnih ustanov v letu 1963 s predlogi za bodočo ureditev financiranja, ki ga je poslal v obravnavo Skupščini Izvršni svet, ima namen prikazati problematiko financiranja na področju šolstva.

Čeprav vsebuje poročilo podroben prikaz mehanizma financiranja, ki ga določa temeljni zakon o financiranju šolstva, to je formiranje in razdeljevanje sredstev po posameznih vrstah vzgojno izobraževalnih ustanov ter oceno rezultatov tega sistema financiranja, mi dovolite, da za uvod v razpravo o poročilu opozorim na nekatere probleme in ugotovitve.

Največji del sredstev za financiranje šolstva se oblikuje v občinskih družbenih skladih za šolstvo, saj so v letu 1963 tvorila sredstva vseh občinskih družbenih skladov za šolstvo 18 milijard 628 milijonov din. Podrobna analiza virov dohodkov občinskih skladov kaže, da so se v primerjavi z letom 1962 sicer zvišala sredstva teh skladov iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo za 53^{0/0}, hkrati pa so se znižali prispevki občin v občinske sklade za šolstvo iz dela proračunskega prispevka po delitvi in iz dela občinske doklade tako, da znaša dejansko povečanje sredstev v občinskih skladih za šolstvo v preteklem letu komaj 3^{0/0}. To skromno povečanje sredstev je povzročilo, da so se skrčile investicije za izgradnjo šolskega prostora in opremo, ker je bilo treba večji del sredstev zagotoviti za osnovno dejavnost šol. Tako je bil po oceni Republiškega sekretariata za šolstvo realiziran plan investicij v vse vrste šol, razen visokega šolstva, katerega investicije financira republiški sklad za šolstvo, po vloženi sredstvih samo z 62^{0/0}. Zaradi določenega zvišanja osebnih dohodkov se je poslabšalo razmerje med osebnimi in materialnimi izdatki, predvsem v škodo funkcionalnih izdatkov šol za njihovo vzgojno izobraževalno dejavnost, tako da je na posameznih šolah skrajno neustrezno razmerje med sredstvi za osebne dohodke in za materialne izdatke, ki znaša 90 proti 10.

Namen temeljnega zakona o financiranju šolstva je bil, da se sredstva iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo, ki se stekajo v občinske sklade za šolstvo, namenijo predvsem za financiranje investicij. Razpoložljiva sredstva v posameznih občinskih skladih za šolstvo pa žal ne dopuščajo, da bi namenjali ta sredstva v celoti za investicije, marveč se izkoriščajo tudi za financiranje osnovne dejavnosti. Nujne potrebe, ki jih terja modernizacija šolskega pouka, izgradnja šolskega prostora in stimulatívna delitev osebnega dohodka po delu, opozarjajo, da bo treba v posameznih občinah zagotoviti večja sredstva za šolstvo iz dohodkov družbeno-političnih skupnosti, ker sicer ne bo mogoče izvajati normalnega dela v šolah.

Podobno kot pri gimnazijah, ki imajo določene minimalne pogoje za delo, ter pri strokovno izobraževalnih ustanovah, katerim bo z verifikacijo prav tako določen minimum, ki ga morajo doseči, se vse bolj kaže tudi potreba, da se določijo minimalni materialni normativi, ki jih mora izpolniti vsaka osnovna šola, če hočemo zagotoviti določeno minimalno raven izobraževalnega dela v vsaki osnovni šoli. V okviru takega minima bodo občinske družbeno-politične

skupnosti kot ustanovitelji osnovnih šol dolžne zagotoviti ustrezni dohodek šolam za njihovo vzgojno izobraževalno delo. Seveda, enotni materialni minimum ne more pomeniti, da se osnovne šole v razvitejših občinah, ki ustvarjajo višji narodni dohodek, ne bi mogle hitreje razvijati in nadaljnje izboljševati svojih materialnih osnov, kot osnovne šole v občinah s slabšim razvitim gospodarstvom, ki tega ne zmorejo. Vsakršna težnja po takem izravnavanju materialnih pogojev šol bi bila nedvomno v nasprotju z našim družbenoekonomskim sistemom in razvojem. Pri izboljševanju materialne baze osnovnega šolstva si moramo predvsem prizadevati, da posamezne šole ne bodo pod določenim minimumom materialnih potreb. Napačno pa bi bilo zavirati razvoj šolstva v družbeno-političnih skupnostih, kjer gospodarski razvoj, subjektivne sile in drugi činitelji pospešujejo hitrejši napredek šolstva.

V zvezi z investicijami v šolstvu želim informirati zbor, da proučujejo pristojni zvezni organi konkretne možnosti za dolgoročno kreditiranje šolskih investicij pod ugodnimi pogoji, kar nakazuje v 38. členu tudi temeljni zakon o financiranju šolstva. V naši republiki pa smo doslej proučili z Združenjem komunalnih bank SRS možnosti za najetje posojil v skupnem znesku 500 do 600 milijonov din, s katerimi bodo priskočile na pomoč nekaterim občinam, ki imajo nizek narodni dohodek, njihove področne komunalne banke pri reševanju najbolj aktualnih problemov dograditev, dozidav oziroma adaptacij 11 osnovnih šol.

V vseh letih, odkar uveljavljamo nov sistem financiranja šolstva, je bilo najmanj urejeno financiranje strokovno izobraževalnih ustanov. Medtem ko občinski skladi za šolstvo v celoti financirajo osnovno šolstvo, republiški sklad za šolstvo pa visoko šolstvo, je bilo zlasti financiranje strokovnega izobraževanja v okviru šolstva druge stopnje do nedavna najbolj nestabilno in pomanjkljivo. Del sredstev za financiranje so sicer zagotavljale družbeno-politične skupnosti preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo, prav tako so zagotavljale sredstva za delo svojih šol nekatere velike gospodarske organizacije, ki imajo svoje industrijske šole, za financiranje pa so skrbele tudi nekatere gospodarske zbornice. Kljub temu pa je še ostalo nerešeno vprašanje predvsem posameznih šol s praktičnim poukom in vajenskih šol, ker ni bilo urejeno ustanoviteljstvo in ni bilo določeno skupno financiranje prizadetih družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih organizacij.

Jasnejšo perspektivo za financiranje strokovnega izobraževanja v okviru obstoječega sistema financiranja vnaša sprememba določbe v zakonu o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij, ki jo je 14. januarja letos sprejela Zvezna skupščina. Ta sprememba se izraža v povišanju odstotka od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov za financiranje strokovnega izobraževanja in sicer od dosedanjega 1 možnega procenta na 2 in pol odstotka, kar bi znašalo predvidoma, v naši republiki okoli 6 in pol milijarde din.

V letu 1963 je bilo za financiranje osnovne dejavnosti vajenskih šol, šol s praktičnim poukom, tehniških in njim ustreznih šol ter domov, potrošeno 6 milijard 282 milijonov din. Struktura virov pokaže, da so od navedene vsote ustvarile strokovne šole in domovi strokovnih šol z lastno dejavnostjo 49,8 % vseh sredstev, kar velja zlasti za šole s praktičnim poukom; družbeno-politične skupnosti pa so prispevale preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo ali direktno iz proračunov 38,8 % sredstev, gospodarske organizacije pa le 12,4 % sredstev oziroma 780 milijonov din. Če upoštevamo, da so del teh sredstev

prispevale gospodarske organizacije preko gospodarskih zbornic iz povečanih članskih prispevkov in sicer 267 milijonov, predstavlja razlika 513 milijonov, ki so jih prispevale gospodarske organizacije iz lastnih sredstev, v strukturi celotnih sredstev za financiranje osnovne dejavnosti strokovnih šol in njihovih domov, le 8,2 %.

Težnja nekaterih šol, da bi si s pomočjo šolskih delavnic same ustvarile zadostna sredstva za financiranje osnovne dejavnosti, ni v skladu z njihovo osnovno nalogo, ker se ponekod zaradi prevelikega poudarka na čim večjem ekonomskem efektu zapostavljajo vzgojno izobraževalni smotri praktičnega pouka v šolskih delavnicah. Prikaz stanja občinskih skladov za šolstvo nedvomno dokazuje, da so sredstva teh skladov tako skromna, s katerimi v letošnjem letu ne moremo pričakovati bistveno večjega deleža za financiranje strokovnih šol. Glede na zvišanje stroškov za materialne izdatke šol in glede na potrebno zvišanje osebnih dohodkov bi bilo treba letos po oceni republiškega sekretariata za šolstvo povečati celotna sredstva za osnovno dejavnost strokovnih šol v primerjavi z letom 1963 za 10 %, tako da bi se zvišala ta sredstva od 6,3 milijarde na okoli 7 milijard din.

V letošnjem letu bi bilo treba posvetiti večjo pozornost tudi investicijam za izgradnjo šolskega prostora za potrebe strokovnega izobraževanja ter za opremo delavnic, kabinetov in laboratorijev v strokovnih šolah. Da bi omejili pretirano usmerjenost nekaterih strokovnih šol na ustvarjanje sredstev iz lastne dejavnosti in na račun izobraževalnega programa, ki ga terja določeni profil poklica, in nadomestili sredstva iz članskih prispevkov, ki jih v letu 1964 gospodarske zbornice ne bodo več prispevale, in da bi uspešneje reševali problem kapacitet strokovnih šol, bo treba tako pri financiranju osnovne dejavnosti, kot tudi investicij v strokovno šolstvo in v domove učencev strokovnih šol, nujno povečati udeležbo gospodarskih organizacij pri financiranju iz možnih 2,5 odstotka od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov. Da bi za financiranje strokovnega izobraževanja angažirali od možnih 6,5 milijarde vsaj polovico sredstev za potrebe strokovnega šolstva, je potrebna temeljita akcija drubeno-političnih skupnosti in gospodarskih zbornic, da bodo organi upravljanja v gospodarskih organizacijah določili svojo udeležbo pri financiranju izobraževanja strokovnih kadrov. Rezultati teh prizadevanj in dogovorov v posameznih okrajih se že kažejo v angažiranju dosedanjih in na novo ustanovljenih medobčinskih skladov za financiranje šolstva oziroma strokovnega izobraževanja, ki so zbiralec sredstev tako vseh zainteresiranih družbeno-političnih skupnosti kot gospodarskih organizacij, izražajo pa se tudi pri urejanju problemov glede ustanoviteljstva in soustanoviteljstva posameznih strokovno izobraževalnih ustanov, ki doslej niso imele rešenega tega problema.

Tovarišice in tovariši poslanci! Analiza problematike financiranja šolstva v preteklem letu navaja h konkretnim zaključkom in predlogom za nadaljnje izpopolnjevanje sistema financiranja šolstva, za oblikovanje novih praktičnih rešitev, ki se porajajo v družbeni praksi, kar vse naj prispeva k izgrajevanju čim stabilnejšega sistema financiranja šolstva v prihodnosti.

Predsednik Leopold Krese: Za odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov bo dala poročilo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in o predlogih za financiranje v letu 1964, poročevalec tega odbora poslanka Elka Grilc. (Poročevalec odbora za proučevanje zakonskih in

drugih predlogov, poslanka Elka Grilc, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predsednik Leopold Krese: Slišali smo obrazložitev Izvršnega sveta in poročilo našega odbora. Pričenjam razpravo. Želi kdo besedo? (K besedi se prijavi poslanec Edo Komočar.)

Edo Komočar: Imam pripombo k 5. odstavku na 4. strani »Ker z določitvijo višjega procenta iz bruto osebnih dohodkov, ki lahko gre iz materialnih stroškov, odpadejo sredstva gospodarskih zbornic za financiranje šolstva, je odbor mnenja, da zbornice ne bi smele skrb o šolstvu popolnoma prepustiti vzgojno-izobraževalnim ustanovam.« Zadnji stavek v tem odstavku naj bi se glasil: »Še vedno morajo (ne: bi morale) nuditi le-tem pomoč.«

Predsednik Leopold Krese: Se strinjate? (Poslanci se strinjajo.) Ima še kdo kak predlog? (Nihče.) Zaključujem razpravo. Določiti moramo člana, ki bo ta stališča obrazložil na Prosvetno-kulturnem zboru, ki bo sklepal o tem predlogu. Predlagam tovarišico Tatjano Menna, če se zbor s tem strinja. (Poslanci se strinjajo.)

Ugotavljam, da je poslanka Tatjana Menna določena za predstavnika našega zbora na Prosvetno-kulturnem zboru.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda, na program dela našega zbora. Prosim tovariša Špolarja, da obrazloži predlog.

Milan Špolar: Tovarišice in tovariši poslanci! Program dela Gospodarskega zbora za prvo letošnjo polletje je sestavljen pretežno na osnovi ugotovitev iz razprave o letošnjem družbenega plana Slovenije za leto 1964 in se nanaša na vprašanja s področja gospodarstva in financ. Vključuje pa tudi vse tiste zakonske in druge predloge Izvršnega sveta, ki so nam glede na program dela Izvršnega sveta že znani.

Gospodarski zbor bo poleg tega proučeval poročila in analize Izvršnega sveta ter spremljal gibanje in razvoj celotnega gospodarstva, pri čemer se bo zlasti opiral na delo republiških sekretariatov, Zavoda za gospodarsko planiranje, bančnih zavodov, gospodarske zbornice, republiškega sindikata ter gospodarskih odborov Republiškega zbora. Tako zbrano gradivo bo za seje Gospodarskega zbora pripravljala odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, ki pa bo moral spričo zelo obširnega in pestrega programa pritegniti k svojemu delu čimveč poslancev Gospodarskega zbora ter drugih strokovnih sodelavcev z raznih družbeno-političnih, gospodarskih in znanstvenih ustanov.

Z obravnavo po tako načrtanem programu želi Gospodarski zbor ne le samo vplivati na čim ugodnejše izpolnjevanje obveznosti iz družbenega plana za leto 1964, temveč prispevati tudi k zasnovanju čim realnejših osnov za perspektivni, družbeno-politični gospodarski razvoj, ki naj ga začrta 7-letni družbeni plan. To pomembno nalogo pa bo zbor uspešno opravil le tedaj, če bo tekoče in temeljito informiran o aktualni gospodarski problematiki in če bo od odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov prejemal tako izčrpna poročila, da bo lahko na tej osnovi sprejemal čim koristnejše zaključke in priporočila. Smatram, da je za tako pomembno in obširno nalogo po sestavu in številu odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov prešibak in da bo nujno formirati iz vrst poslancev zbora in drugih strokovnih sodelavcev dodatne

odbore in komisije, ki naj bi proučevali določeno gospodarsko problematiko ter pripravljali za delo zbora izčrpno gradivo. V ta namen je tovariš predsednik zbora tudi že poslal vsem poslancem zbora vprašalnik, po katerem se lahko vsak poslanec odloči za ožje gospodarsko področje, na katerem bo lahko naj-uspešneje sodeloval.

To mnenje o uspešnejšem delu po specializiranih odborih in komisijah potrjuje tudi današnja uspešna obravnava problematike s področja prometa in razprava o statutih delovnih organizacij, ki je bila obdelana in za sejo odbora in zbora pripravljena po ločenih specializiranih komisijah. Delo teh odborov in komisij naj bi bilo samostojno, tako da bi pripravljali gradivo za zbor brez poprejšnje obdelave na dosedanem odboru. Ta naj bi v bodoče spremljal gospodarsko problematiko s področja družbenega plana, proučeval zakonske in druge predloge. V tem smislu naj bi se mu tudi ime ustrezno spremenilo.

K predloženemu programu, za katerega smatram, da ni potrebno, da se ga tu prečita, ker ste ga vsi prejeli, moram pripomniti še to, da je sestavljen le za prvo polletje ter ga bomo morali pred poletnimi počitnicami dopolniti še za drugo polletje. Tudi ga je smatrati bolj okvirno, ker le ni mogoče točno predvideti vse dogodke na gospodarskem in drugih področjih in je odvisen od dela in programa Izvršnega sveta, republiških sekretariatov ter drugih institucij, ki delujejo na tem področju. Zaradi obširnosti programa in pomembnosti njegove problematike bo moral zbor zasedati vsaj dvakrat mesečno, čemur se bo morala prilagoditi tudi aktivnost zborovih odborov in komisij.

Predsednik Leopold Krese: Pričenjam razpravo k predlogu programa. Kot rečeno, je program bolj okvirni in skuša zajeti osnovne probleme, za katere se smatra sedaj, da bi jih bilo treba obravnavati, to pa seveda ne pomeni, da če bodo vmes prišle nove naloge, da bi jih lahko takle naš program oviral. To je le okvir za delo. Mi bi morali že danes, tako kot je že obrazložil poročevalec, imenovati ustrezne odbore za posamezne naloge, vendar bi bilo to skoraj nemogoče zaradi tega, ker se še premalo poznamo in ne razpolagamo s podatki, kaj bi komu najbolj ustrezalo. Zato smo tudi razpisali to anketo, katere pa še nismo uspeli realizirati in smo dobili doslej samo polovico odgovorov. Prosim, da bi do prihodnje seje, oziroma pred prihodnjo sejo poslali odgovore še tisti, ki jih niste, da bi lahko potem upoštevali vaše želje, v katerih komisijah in na kakšnem področju želi kdo delati, da bi potem dejansko te odbore sestavili skladno z interesi posameznih poslancev. Na prihodnji seji bi morali odbore imenovati. Kdo želi razpravljati o tem? (Ne javi se nihče.) Če se ne javi nihče, potem smatram, da je tudi ta točka izčrpana.

Prihodnja seja bo, kot ste že obveščeni, 20. tega meseca. Na dnevnem redu bodo problemi turizma kot glavna točka; razprava bo predvidoma skupaj z Republiškim zborom, ker je ta tematika gospodarsko izredno važna za našo republiko. Pričakujem, da se boste v velikem številu pripravili tudi na to diskusijo. S tem zaključujem današnjo sejo.

(Seja je bila zaključena ob 19.05.)

GOSPODARSKI ZBOR

7. seja

(20. februarja 1964)

Predsedoval: Leopold Krese,
predsednik Gospodarskega zbora

Začetek seje ob 9.30.

Predsednik Leopold Krese: Pričenjamo 7. sejo Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije.

Odsotnost so opravičili poslanci Leopold Rebernik, Srečko Rihtar in Ivan Heller.

Za današnjo sejo predlagam naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 6. seje Gospodarskega zbora;
2. obravnava osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov;

4. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Ali se strinjate s predlaganim dnevnim redom? (Poslanci se strinjajo.)

Zapisnika 6. seje Gospodarskega zbora, ki je bila 14. februarja 1964, zaradi tehničnih ovir ni bilo mogoče pravočasno poslati, in ste ga prejeli šele danes. Zato predlagam, da bi sklepali o odobritvi zapisnika šele na koncu današnje seje.

Ali se strinjate s tem predlogom. (Poslanci se strinjajo.)

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji.

Predlagam, da to točko obravnavamo skupaj z Republiškim zborom. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.) Prekinjam sejo.

(Seja je bila prekinjena ob 9.35 in se je nadaljevala ob 19.30.)

Predsednik Leopold Krese: Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prometa z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

Predlog zakona je predložil Izvršni svet in je za svojega predstavnika določil inž. Stojana Šubica. Prosim, ali želi predstavnik Izvršnega sveta predlog zakona ustno obrazložiti? (Da.)

Inž. Stojan Šubic: Tovariš predsednik, tovariši poslanci! Zakon o opravljanju javnega prometa z motornimi vozili, ki so v lasti privatnikov, je potreben iz razloga, ker je temeljni zakon o javnih prevozih z motornimi vozili

v načelu predvidel ukinitvev prevozov v lasti privatnikov. Vendar je dopustil možnost, da republike po svojem preudarku lahko podaljšajo pravico opravljanja tega poklica, če smatrajo, da je ta vrsta zasebne dejavnosti družbeno še potrebna.

Analiza dejavnosti teh privatnikov, kakor tudi analiza javnega prevoza cestno prometnih organizacij v družbenem sektorju je v Sloveniji pokazala, da družbeni sektor za določene vrste prevozov nima interesa, ker so zanj relativno malo rentabilni. Tu gre predvsem za prevoze na zelo kratkih relacijah, to je na področju posameznih komun, za usluge posameznim državljanom, ker je izguba časa precejšnja in se podjetjem taki prevozi običajno ne izplačajo. Poleg tega se je pri izvajanju raznih gradbenih del izkazalo, da je udeležba privatnih prevoznikov koristna, ker je bilanca za obe strani sorazmerno ugodna. Z ene strani ugotavljajo gradbena podjetja, da je cena privatnikov zelo solidna, z druge strani pa tudi privatniki pri tem sorazmerno dobro zaslužijo, zaradi česar se ta dejavnost tudi precej uveljavlja. Na tej podlagi je v zakonu predvideno, da se možnost opravljanja te dejavnosti v privatnem sektorju podaljša. Pravica podaljšanja ni samo začasna, temveč je uzakonjena zaradi zagotovitve perspektive privatnemu sektorju, da se vključi v cestno prometno dejavnost na področju komune. Zakon tudi omogoča, da se zasebniki po pogodbi lahko vključijo v družbeni sektor na podoben način, ki velja po obrtnem zakonu tudi za lastnike obrtnih delavnic.

Zato zakon predvideva možnost, da izdajajo občine po potrebi dovoljenja trajne veljavnosti s tem, da po določenem razvoju nadaljnja dovoljenja novih prosilcev lahko odklonijo. Kdor dobi dovoljenje, ima pravico opravljati prevoz, kolikor časa smatra za potrebno.

Na drugi strani daje zakon pravico, da se privatni prevozniki pogodbeno vežejo s katerokoli gospodarsko organizacijo za opravljanje prevoznih uslug. To sta dva glavna načela predloga zakona, ki na ta način z ene strani vključuje prevozniško dejavnost zasebnikov v politiko komune, z druge strani pa omogoča preraščanje tega sektorja v družbeni sektor.

Amandmaji, ki so bili dani k predlogu zakona v razpravah na posameznih odborih, so v novem tekstu upoštevani in predlagam, da predlog zakona sprejmete.

Predsednik Leopold Krese: Predlog zakona je obravnaval tudi odbor za proučevanje zakonskih in drugih predpisov, zato prosim poročevalca, da da obrazložitev.

(Poročevalec odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, poslanec Franc Tesovnik prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predsednik Leopold Krese: Slišali ste poročilo in obrazložitev. Zakonodajno-pravna komisija se strinja s predlogom in amandmaji, ki so sestavni del predloga. Pričenjam razpravo. Kdo želi besedo? (Ne javi se nihče.) Obveščem sem, da je poslanec inž. Viktor Klanjšček v Republiškem zboru predložil amandma naslednje vsebine: »Izjemoma se lahko izda istemu občanu dovoljenje za eno vozilo za prevoz blaga in za eno vozilo za prevoz oseb z avtotaksijem.« To pomeni, da lahko lastnik motornega vozila opravlja tako prevoz blaga kot tudi taksi službi, če ima za to primerno vozilo. Na primer v Tolminu je samo en taksi, ki pa ima tako malo posla, da se mu ne izplača opravljati te dejavnosti, če nima zraven še poltovornega avtomobila. Splošno načelo je, da se ta

iniciativa ne omejuje, če je za to potreba. Sicer pa taka dovoljenja izdajajo občine.

Želi kdo razpravljati o predlogu tega zakona in o predlaganem amandmaju še posebej? (Ne javi se nihče.) Če se nihče ne javlja k razpravi, zaključujem razpravo in dajem predlog zakona na glasovanje. Kdor je za predlog zakona, kot je bil predložen, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Hvala!

Ugotavljam, da je predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov sprejet.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Predlog zakona je predložil Izvršni svet in za svojega predstavnika določil inž. Marjana Prezlja. Izvršni svet je prav tako dal k predlogu zakona pismeno obrazložitev. Vabim inž. Marjana Prezlja, da da še ustno obrazložitev.

Inž. Marjan Prezelj: Tovarišice in tovariši poslanci! Zakon o stanovanjskem prispevku z dne 1. 3. 1961 določa, da se stanovanjski prispevek plačuje v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri se plačuje proračunski prispevek iz osebnega dohodka, kolikor ni s posebnim predpisom zvezne skupščine za posamezne gospodarske organizacije, državne organe in zavode določeno, da se plačuje ves prispevek ali del prispevka v republiški stanovanjski sklad. Ta zakon je bil spremenjen dne 29. 12. 1961 v tem smislu, da se stanovanjski prispevek plačuje v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri ima stalno prebivališče delavec, na čigar osebni dohodek oziroma prejemke se prispevek obračunava in plačuje. Izjema velja le za prispevek, ki se plačuje neposredno v republiški sklad na podlagi predpisov zvezne skupščine. Izjemoma pa je smela republika z zakonom predpisati, da se je plačevalo v 1962. letu do 50 % stanovanjskega prispevka v stanovanjski sklad tiste občine, v kateri ima sedež oziroma stalno prebivališče izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Z zveznim zakonom z dne 31. 12. 1962 je bilo to pooblastilo preneseno še na 1963. leto in z zakonom z dne 24. 12. 1963 še na leto 1964. Socialistična republika Slovenija je izkoristila omenjena pooblastila v zveznem zakonu in je sprejela dne 6. 2. 1962 zakon o določitvi dela prispevka za stanovanjsko izgradnjo, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, z veljavnostjo za 1962. in 1963. leto ter predlaga enak zakon tudi za 1964. leto.

Za plačevanje stanovanjskega prispevka veljajo roki in načini, ki so določeni za plačevanje proračunskega prispevka iz osebnega dohodka delavcev. Predpisi, ki to urejajo, so: zakon o proračunskem prispevku iz osebnega dohodka delavcev in pravilnik o obračunavanju in plačevanju osebnega dohodka iz delovnega razmerja. V 4. členu omenjenega pravilnika je pojasnjen pojem plačevanja osebnega dohodka iz delovnega razmerja, v 64. členu pa pojem sedeža izplačevalca osebnega dohodka oziroma stalnega bivališča delavca.

Po predlogu zakona naj bi se tudi v 1964. letu odvajalo 50 % prispevka v stanovanjski sklad tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, ostalo polovico prispevka pa v stanovanjski sklad tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno bivališče.

Iz analize, ki jo je pripravil Republiški sekretariat za ubranizem za pomembnejše občine v SR Sloveniji, je razvidno, da so izgubili njihovi občinski stanovanjski skladi zaradi premika sredstev stanovanjskega prispevka v razmerju 50 : 50 okrog 286 milijonov din. Zaradi popolnega odstopa stanovanjskega prispevka občinam, na katerih območju imajo delavci svoje delališče, pa bi ta izguba znašala okrog 273 milijonov din. Menim, da je slabitev občinskih stanovanjskih skladov v izrazitih mestnih občinah z veliko gostoto prebivalstva v nasprotju z našimi prizadevanji, da se izgrajujejo predvsem mesta in industrijska središča. Zato predlagamo, da se sprejme zakon o delitvi stanovanjskega prispevka v optimalnem razmerju 50 : 50. Popolna prepustitev stanovanjskega prispevka eni občini, na katere območju ima delavec svoje stalno delališče, bi namreč povzročila še večji pritisk na gradnjo izven mest in industrijskih središč, kar ni v skladu z našo osnovno koncepcijo, da razvijamo v prvi vrsti večja gospodarska središča in kolikor toliko komunalno že urejena zemljišča. Prosim, da razpravljate o predlogu zakona in ga sprejmete.

Predsednik Leopold Krese: Odbor Gospodarskega zbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov je pooblastil tovariša inž. Kobeta, da v imenu odbora da poročilo. (Poročevalec odbora, poslanec inž. Miloš Kobe, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Predsednik Leopold Krese: Zakonodajno-pravna komisija se tudi strinja s tem predlogom zakona in zato lahko preidemo na razpravo. Kdo želi razpravljati? (Ne javi se nihče.) Če nihče, potem prehajamo na glasovanje o predlaganem zakonu.

Kdor je za ta zakon, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, sprejet.

V enakem besedilu je ta zakon sprejel tudi Republiški zbor.

Med tem je sprejel Republiški zbor tudi predlog zakona o prevozu z motornimi vozili v lasti zasebnikov z amandmajem, o katerem smo govorili pod 2. točko dnevnega reda.

Mi smo predlog zakona sprejeli, zdaj moramo glasovati še o amandmaju, katerega je Republiški zbor že sprejel.

Besedilo amandmaja se glasi: »K 3. členu se doda nov drugi odstavek, ki se glasi: „Izjemoma se lahko izda istemu občanu dovoljenje za eno vozilo za prevoz blaga in za eno vozilo za prevoz oseb z avtotaksijem.“«

Želi kdo razpravljati o tem amandmaju? (Ne javi se nihče.) Če nihče, dajem amandma na glasovanje. Kdor je za ta amandma, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je amandma sprejet in da je tako predlog zakona v enakem besedilu sprejet v obeh zborih.

Vračamo se na 1. točko dnevnega reda, na odobritev zapisnika, ki smo ga vam šele jutraj razdelili. Ima kdo kakšno pripombo v zvezi z zapisnikom? (Ne javi se nihče.) Če nihče, smatram, da je zapisnik sprejet in da ga lahko podpišem.

Skladno s programom dela, ki smo ga sprejeli na naši zadnji seji, predlagam formiranje začasnih odborov za izvrševanje tega programa. Že na zadnji seji

smo obenem s programom dela sprejeli tudi sklep, da bomo za pripravo gradiva oblikovali v našem zboru ustreznečasne odbore. Celotnega predloga za formiranje odborov, ki bi zajeli ves naš program, še nismo pripravili. Zato bomo danes izvolili le nekatere komisije, za kar imam predlog pripravljen. (Predsednik Leopold Krese prečita naslednji predlog sklepa:)

»Na podlagi 173. člena ustave SR Slovenije in 8. člena začasnega poslovnika Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije zbor sprejme naslednji sklep o ustanovitvi in sestavi začasnih odborov Gospodarskega zbora.

Ustanovi se začasni odbor Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije:

1. za produktivnost,
2. za proučevanje kmetijstva in gozdarstva,
3. za proučevanje problemov gradbeništva in stanovanjske graditve,
4. za trgovino in blagovni promet s posebnim ozirom na preskrbo industrijskih središč in

5. za proučevanje poročil DOZ — Zavarovalne skupnosti, Gospodarske zbornice, Gospodarske banke in Zveze komunalnih bank.

V začasne odbore se izvolijo naslednji poslanci Gospodarskega zbora:

1. v začasni odbor za produktivnost:

za predsednika: Andrej Lah,

za člane: Miloš inž. Kobe, Anton Beravs, Danilo inž. Dolgan, Silvo inž.

Rozman;

2. v začasni odbor za kmetijstvo in gozdarstvo:

za predsednika: Milovan inž. Zidar,

za člane: Ciril inž. Žmahar, Dane Melavc, Štefan Karba, Ernest Kerec,

Franc Cigler;

3. v začasni odbor za gradbeništvo:

za predsednika: Jože inž. Valentinčič,

za člane: Saša inž. Škulj, Franc inž. Filipčič, Teodor Okrožnik, Tinka

Muhar;

4. v začasni odbor za trgovino in blagovni promet:

za predsednika: Riko Rižnar,

za člane: Stane Zupančič, Danica Vilčnik, Ema Kruhar, Mimica Alt, inž.

Jelka Kajzersberger;

5. v začasni odbor za proučevanje poročil Zavarovalne skupnosti, Gospodarske zbornice, Zveze komunalnih bank in Gospodarske banke:

za predsednika: Franc Zaviršek,

za člane: Ivan Heller, Rado Jamnik, Zora Šoba, Miran Medvešček, Tatjana

Menna, Uroš Rupreht.«

Ima mogoče kdo kakšne dopolnitve oziroma spremembe ali pripombe? Besedo ima tovariš Špolar.

Milan Špolar: Predlagam, da člani odbora za pripravo zakonskih in drugih predpisov Gospodarskega zbora, ki posluje kot stalni odbor, v teh komisijah ne bi sodelovali, ker bodo namreč imeli v bodoče s proučevanjem gradiva, ki prihaja na odbor, več kot preveč dela.

Predsednik Leopold Krese: Kateri so ti tovariši?

Milan Špolar: To so inž. Miloš Kobe, inž. Ciril Žmahar in Tatjana Menna.

Predsednik Leopold Krese: Se zbor s tem predlogom strinja? (Poslanci se strinjajo.) Prehajamo na glasovanje. Kdor je za sestav teh začasnih odborov, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Prosim zbor, da mi odobri kot predsedniku dve pooblastili. Prvič, da v toku dela med dvema zasedanjema po potrebi lahko imenujem komisijo za pripravo nekega gradiva, ki bi jo na prvi prihodnji seji naknadno potrdili. Drugič, prosim za pooblastilo, da lahko na predlog predsednikov komisij dopolnim in razširim sestav komisij s strokovnjaki iz posameznih področij.

Kdor je za ta pooblastila, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

S tem je današnja seja končana in jo zaključujem.

(Seja Gospodarskega zbora je bila zaključena ob 20. uri.)

PROSVETNO - KULTURNI ZBOR

6. seja

(18. februarja 1964)

Predsedoval: Ivo Tavčar,
predsednik Prosveto-kulturnega zbora

Začetek seje ob 9.35.

Predsednik Ivo Tavčar: Tovarišice in tovariši poslanci, začenjam 6. sejo Prosveto-kulturnega zbora.

Svojo odsotnost sta opravičila poslanca Bernarda Perc in Jože Tiran; tovariš Jože Tiran je hudo zbolel in mu v imenu vseh želim, da bi čimprej okreval.

Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Za današnjo sejo je bil predlagan naslednji dnevni red:

1. odobritev zapisnika 5. seje Prosveto-kulturnega zbora;
2. obravnava poročila o financiranju vzgojno izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogov za bodočo ureditev financiranja;
3. obravnava informacije o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji in
4. obravnava okvirnega programa dela zbora.

Preden bomo sprejemali dnevni red, želim tole pojasniti:

Pred dnevi smo dobili dva zakonska predloga, in sicer: zakonski predlog o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih in zakonski predlog o organih upravljanja v zavodih. Oba predloga smo vam poslali po pošti s pripombo, da bosta glede na postopek, ki bo v tem času tekel, najbrž že pripravljena za obravnavo na današnji seji zbora. Glede na številne spreminjavalne in dopolnilne predloge k obema zakonskima predlogoma, ki so bili predlagani na sejah odborov v tem času, pa je Izvršni svet kot predlagatelj izdelal in predložil prečiščeno besedilo obeh zakonskih predlogov in pri tem že upošteval predlagane spremembe in dopolnitve. To prečiščeno besedilo imate na svojih klopek.

Glede na to in glede na potrebo, da po hitrem postopku sprejmemo oba zakonska predloga, predlagam, da bi današnji dnevni red dopolnili z dvema novima točkama, in sicer, da bi kot 4. točko obravnavali zakonski predlog o organih upravljanja v zavodih, kot 5. točko pa bi obravnavali in tudi sklepali o zakonskem predlogu o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. S tem bi predlagana 4. točka dnevnega reda postala 6. točka.

Ta predlog za dopolnitev dnevnega reda dajem na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko! (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog soglasno sprejet in s tem dnevni red dopolnjen.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda, na odobritev zapisnika prejšnje seje. Ima kdo kakšno pripombo k zapisniku 5. seje, oziroma predlaga kako spremembo ali dopolnitev tega zapisnika? (Ne javi se nihče.) Potem menim, da je zapisnik 5. seje sprejet.

Prehajamo na naslednjo, na 2. točko dnevnega reda, to je na obravnavo poročila o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogov za bodočo ureditev financiranja.

Gradivo za to točko dnevnega reda je predložil Izvršni svet. Želi predstavnik Izvršnega sveta dati k temu gradivu še ustno obrazložitev? Prosim, tovariš Boris Lipužič, republiški sekretar za šolstvo.

Boris Lipužič: Tovarišice in tovariši poslanci! Poročilo Republiškega sekretariata za šolstvo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 s predlogi za bodočo ureditev financiranja, ki ga je poslal v obravnavo Skupščini Izvršni svet, ima namen prikazati problematiko financiranja na področju šolstva. Čeprav vsebuje poročilo podroben prikaz mehanizma financiranja, ki ga določa temeljni zakon o financiranju šolstva, to je, formiranja in razdeljevanja sredstev v posameznih vrstah vzgojno-izobraževalnih ustanov ter oceno rezultatov tega sistema financiranja, mi dovolite, da za uvod v razpravo o poročilu opozorim na nekatere probleme in ugotovitve.

Največji del sredstev za financiranje šolstva se oblikuje v občinskih družbenih skladih za šolstvo, saj so v letu 1963 znašala sredstva vseh občinskih družbenih skladov za šolstvo 18 628 000 000 dinarjev. Podrobna analiza virov dohodkov občinskih skladov kaže, da so se v primerjavi z letom 1962 sicer zvišala sredstva teh skladov iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo za 53 %, hkrati pa so se znižali prispevki občin v občinske sklade za šolstvo iz vira proračunskega prispevka po delitvi in iz vira občinske doklade, tako da znaša dejansko povečanje sredstev v občinskih skladih za šolstvo v preteklem letu komaj 3 %.

To skromno povečanje sredstev je povzročilo, da so se skrčile investicije za izgradnjo šolskega prostora in za opremo, ker je bilo treba večji del sredstev zagotoviti za osnovno dejavnost šol. Tako je bil po oceni Republiškega sekretariata za šolstvo realiziran plan investicij v vse vrste šol, razen visokega šolstva, katerega investicije financira republiški sklad za šolstvo, po vloženih sredstvih, samo z 62 %. Zaradi določenega zvišanja osebnih dohodkov se je poslabšalo razmerje med osebnimi in materialnimi izdatki, predvsem v škodo funkcionalnih izdatkov, tako da je na posameznih šolah skrajno neustrezno razmerje med sredstvi za osebne dohodke in za materialne izdatke in znaša 90 : 10.

Namen temeljnega zakona o financiranju šolstva je bil, da se sredstva iz dela proračunskega prispevka pred delitvijo, ki se stekajo v občinske sklade za šolstvo, namenjajo predvsem za financiranje investicij. Razpoložljiva sredstva v posameznih občinskih skladih za šolstvo pa žal ne dopuščajo, da bi namenjali ta sredstva v celoti za investicije, marveč se izkoriščajo tudi za financiranje osnovne dejavnosti. Nujne potrebe, ki jih terjaja modernizacija šolskega pouka, izgradnja šolskega prostora in stimulatívna delitev osebnega dohodka

po delu, opozarjajo, da bo treba v posameznih občinah zagotoviti večja sredstva za šolstvo iz dohodkov družbeno-političnih skupnosti, ker sicer ne bo mogoče izvajati normalnega dela v šolah. Podobno, kot v gimnazijah, ki imajo določene minimalne pogoje za delo, ter pri strokovno-izobraževalnih ustanovah, katerim bo z verifikacijo prav tako določen minimum, ki ga morajo doseči, se vse bolj kaže tudi potreba, da se določijo minimalni materialni normativi, ki jih mora izpolniti vsaka osnovna šola, če hočemo zagotoviti določeno minimalno raven vzgojno-izobraževalnega dela v vsaki osnovni šoli.

V okviru takega minimuma bodo občinske družbeno-politične skupnosti kot ustanovitelji osnovnih šol dolžne zagotoviti ustrezni dohodek šolam za njihovo vzgojno-izobraževalno delo. Seveda enoten materialni minimum ne more pomeniti, da se osnovne šole v razvitejših občinah, ki ustvarjajo višji narodni dohodek, ne bi mogle hitreje razvijati in nadalje izboljševati svojih materialnih osnov, kot osnovne šole v občinah s slabše razvitim gospodarstvom, ki tega ne zmorejo. Vsakršna težnja po takem izravnavanju materialnih pogojev šol bi bila nedvomno v nasprotju z našim družbenoekonomskim sistemom in razvojem. Pri izboljševanju materialne baze osnovnega šolstva si moramo predvsem prizadevati, da posamezne šole ne bodo pod določenim minimumom materialnih potreb, napačno pa bi bilo zavirati razvoj šolstva v družbeno-političnih skupnostih, kjer gospodarski razvoj, subjektivne sile in drugi činitelji pospešujejo čimvečji napredek šolstva.

V zvezi z investicijami v šolstvu želim informirati zbor, da proučujejo pristojni zvezni organi konkretne možnosti za dolgoročno kreditiranje pod ugodnimi pogoji, kar nakazuje v 38. členu tudi temeljni zakon o financiranju šolstva. V naši republiki pa smo z združenjem komunalnih bank proučili možnosti za najem posojil v skupnem znesku do 600 000 000 dinarjev, s katerimi bodo priskočile na pomoč nekaterim občinam, ki imajo nizek narodni dohodek, njihove področne komunalne banke pri reševanju najbolj akutnih problemov dograditve, dozidav oziroma adaptacij enajstih osnovnih šol.

V vseh letih, odkar uveljavljamo nov sistem financiranja šolstva, je bilo najmanj urejeno financiranje strokovno izobraževalnih ustanov. Medtem ko občinski skladi za šolstvo v celoti financirajo osnovno šolstvo, republiški sklad za šolstvo pa visoko šolstvo, je bilo zlasti financiranje strokovnega izobraževanja v okviru šolstva II. stopnje do nedavnega najbolj nestabilno in pomanjkljivo.

Del sredstev za financiranje so sicer zagotavljale družbeno-politične skupnosti preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo; prav tako so zagotavljale sredstva za delo svojih šol nekatere velike gospodarske organizacije, ki imajo svoje industrijske šole; za financiranje so skrbele tudi nekatere gospodarske zbornice. Kljub temu pa je ostalo nerešeno financiranje predvsem posameznih šol s praktičnim poukom in vajenskih šol, ker ni bilo urejeno ustanoviteljstvo in ni bilo določeno skupno financiranje prizadetih družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih organizacij.

Jasnejšo perspektivo v financiranje strokovnega izobraževanja v okviru obstoječega sistema financiranja vnaša sprememba določbe v zakonu o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij, ki jo je 14. januarja letos sprejela Zvezna skupščina. Ta sprememba se izraža v povišanju odstotka od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov za financiranje strokovnega izobraževanja, in sicer od 1 %

na 2,5 %, kar bi predvidoma znašalo v naši republici okoli 6 in pol milijarde dinarjev.

V letu 1963 je bilo za financiranje osnovne dejavnosti vajenskih šol, šol s praktičnim poukom, tehniških in njim ustreznih šol ter domov teh šol potrošenih 6 milijard 282 milijonov dinarjev. Struktura virov pokaže, da so od navedene vsote ustvarjale strokovne šole in njihovi domovi z lastno dejavnostjo 49,8 % sredstev, kar velja zlasti za šole s praktičnim poukom. Družbeno-politične skupnosti so prispevale preko občinskih in medobčinskih skladov za šolstvo ali direktno iz proračunov 38,8 % sredstev, gospodarske organizacije pa le 11,4 % sredstev oziroma 780 milijonov dinarjev. Če upoštevamo, da so del teh sredstev prispevale gospodarske organizacije preko gospodarskih zbornic iz povečanih članskih prispevkov, in sicer 267 milijonov, predstavlja razlika 513 milijonov, ki so jih prispevale gospodarske organizacije iz lastnih sredstev, po strukturi celotnih sredstev za financiranje osnovne dejavnosti strokovnih šol in njihovih domov, le 8,5 %.

Težnja nekaterih šol, da bi si s pomočjo šolskih delavnic same ustvarile zadostna sredstva za financiranje osnovne dejavnosti, ni v skladu z njihovo osnovno nalogo, ker se ponekod zaradi prevelikega poudarka na čimvečjem ekonomskem efektu zapostavljajo vzgojno-izobraževalni smotri praktičnega pouka v šolskih delavnicah. Prikaz stanja občinskih skladov za šolstvo nedvomno dokazuje, da so sredstva teh skladov tako skromna, da iz njih v letošnjem letu ne moremo pričakovati bistveno večjega deleža za financiranje strokovnih šol. Glede na povišanje stroškov za materialne izdatke šol in glede na potrebno povišanje osebnih dohodkov bi bilo treba letos po oceni Republiškega sekretariata za šolstvo povečati celotna sredstva za osnovno dejavnost strokovnih šol v primerjavi z letom 1963 za 10 %, tako da bi se zvišala ta sredstva od 6,3 milijarde na okoli 7 milijard dinarjev.

V letošnjem letu bi bilo treba posvetiti večjo pozornost tudi investicijam za izgradnjo šolskega prostora, za potrebe strokovnega izobraževanja ter za opremo delavnic, kabinetov in laboratorijev strokovnih šol. Da bi omejili pretirano usmerjenost nekaterih strokovnih šol na ustvarjanje sredstev iz lastne dejavnosti na račun izobraževalnega programa, ki ga terja določen profil poklica, in nadomestili sredstva iz članskih prispevkov, ki jih v letu 1964 gospodarske zbornice ne bodo več prispevale, ter da bi uspešneje reševali problem kapacitet strokovnih šol, bo treba pri financiranju tako osnovne dejavnosti kot tudi investicij v strokovno šolstvo in domove učencev strokovnih šol nujno povečati udeležbo gospodarskih organizacij pri financiranju iz možnih 2,5 % od izplačanih bruto osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko krijejo v breme poslovnih stroškov.

Da bi za financiranje strokovnega izobraževanja angažirali od možnih 6 in pol milijarde vsaj polovico sredstev za potrebe strokovnega šolstva, je potrebna temeljita akcija družbeno-političnih skupnosti in gospodarskih zbornic, da bodo organi upravljanja v gospodarskih organizacijah določili svojo udeležbo pri financiranju izobraževanja strokovnih kadrov. Rezultati teh prizadevanj in dogovorov v posameznih okrajih se že kažejo v angažiranju dosedanjih in na novo ustanovljenih medobčinskih skladov za financiranje šolstva oziroma strokovnega izobraževanja, ki so zbiralec sredstev tako vseh zainteresiranih družbeno-političnih skupnosti kot gospodarskih organizacij. Izražajo pa se tudi pri urejanju problemov glede ustanoviteljstva

in soustanoviteljstva posameznih strokovno-izobraževalnih ustanov, ki doslej niso imele rešenega tega problema.

Tovarišice in tovariši poslanci! Analiza problematike financiranja šolstva v preteklem letu navaja h konkretnim zaključkom in predlogom za nadaljnje izpopolnjevanje sistema financiranja šolstva, za oblikovanje novih praktičnih rešitev, ki se porajajo v družbeni praksi, kar vse naj prispeva k izgrajevanju čim stabilnejšega sistema financiranja šolstva v prihodnosti.

Ivo Tavčar: Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov k tej točki dnevnega reda vam je bilo predloženo; poročevalko odbora, poslanko Magdo Malovrh prosim, da ga prebere. (Poročevalec odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, poslanka Magda Malovrh prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

O problematiki financiranja izobraževanja je razpravljal na svoji seji pred nedavnim tudi Gospodarski zbor Skupščine SR Slovenije; pri tem je sklenil, da bo svoje mnenje posredoval tudi našemu zboru. Pooblastil je podpredsednico Gospodarskega zbora tovarišico Tatjano Menna, da to mnenje sporoči našemu zboru. Prosil bi jo, če to stori.

Tatjana Menna: Gospodarski zbor Skupščine SR Slovenije je na seji 14. 2. 1964 razpravljal o financiranju vzgojno izobraževalnih ustanov v letu 1963 in o predlogih za financiranje v letu 1964. Zbor, ki je predvsem izhajal iz dejstva, da je šolstvo treba prilagoditi novim pogojem, ki bodo v skladu s potrebami nadaljnjega razvoja gospodarskega sistema, je na osnovi poročila odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije na podlagi diskusije ugotovil:

1. Da je nova ustava zagotovila človeku povsem drugačen položaj kot ga je le-ta imel do sedaj. Od slehernega člana naše družbe se pričakuje široko udejstvovanje na vseh področjih dejavnosti. Odločati mora na raznih stopnjah o družbenoekonomskih odnosih. Biti mora aktiven in vsestransko zasledovati tok dogajanja družbenih procesov. Pred njega se postavljajo problemi, ki so zanj mnogokrat nerešljivi in preveč komplicirani, da bi jim sploh lahko sledil, kaj še, da bi o njih konkretno odločal. Vsak član naše družbe ima sicer enake pravice in dolžnosti, toda mora biti sposoben, da jih spozna, razume in zna uveljavljati.

2. Da je dobro urejeno šolstvo največja garancija za uresničitev načel ustave v takem duhu kot so postavljena. Šolstvo je neposredno in široko povezano s procesom proizvodnje. Vsi napor, da se ta poveča, so direktno povezani tudi z ustreznim šolstvom. Da bi socialistični ekonomski sistem na osnovi delavskega in družbenega samoupravljanja čimbolj vsestransko razvil ekonomsko bazo in enakopravne ekonomske odnose, mora nosilec teh odnosov najprej poznati svoje mesto in zahteve, ki se pred njega postavljajo. Delavec bo hitro in dosledno lahko premostil vse nejasnosti le z dobro organiziranim sistemom izobraževanja, zato smo mnenja, da je šolstvo najbolj poklicano in odgovorno za reševanje teh problemov. Zato je v bodoče treba šolstvo primerno organizirati in mu nuditi materialne in družbene pogoje, ki bodo dejansko lahko zagotovili vsebino in rešitve, ki jih vsi želimo in pričakujemo.

3. Mnogo neurejenih problemov in velik pomen izobraževanja vpliva na to, da se šolstvo pojavlja kot kompleksen problem, ki zahteva široko razumevanje in dosledno rešitev. Neredki so primeri, da zaradi nestrokovnosti novi

obradi ne poslujejo dovolj rentabilno, da stroje uporabljajo nestrokovnjaki, kar nam povzroča tako in tako škodo, itd.; reden pa je pojav, da kapacitete prav zaradi tega niso dovolj izkoriščene, kar vse vpliva na višino narodnega dohodka in na standard ljudi.

Analiza o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki jo je napravil republiški sekretariat za šolstvo, na osnovi katere je zbor razpravljajal in prišel do svojih stališč, dovolj jasno kaže, da je bilo v šolstvu že marsikaj napravljenega in urejenega, da pa je zaradi velike vloge, ki jo ima šolstvo v družbi, in zaradi situacije, v kateri se nahaja, še mnogo problemov, ki čakajo na rešitev. Ti problemi so objektivnega in subjektivnega značaja.

Nesporno je, da je velik del naših osnovnih šol v materialnem stanju, ki ne ustreza več normativom, ki bi bili za našo družbo še sprejemljivi. Mnogo je šol, ki so neprimerne in ne ustrezajo niti tehničnim niti zdravstvenim zahtevam. Prav tako pereče je stanje materialne opremljenosti, ki je daleč od tega, da bi nudilo možnost uporabe sodobnih metod pri proučevanju. Precej je šol, katerih kapacitete so premajhne, da bi lahko normalno sprejemale učence k pouku. Te šole rešujejo problem tako, da uvajajo pouk z več izmenami. Oddaljenost šol slabo vpliva na kvaliteto učencev.

Tudi subjektivni faktorji pogosto ne ustrezajo. Ugotoviti moramo, da še vedno ni dovolj dobrih predavateljev in da jih verjetno ne bo vse doslej, dokler ne bo možna selekcija med njimi. Še vedno je pomanjkanje učiteljev in profesorjev in določene šole nimajo vseh predavateljev, ali pa so celo nepopolne. Sistem nagrajevanja ni dovolj stimulativen, da ne bi preprečil prehod strokovnega kadra v gospodarstvo.

Napake dosedanjega financiranja so bile v glavnem v tem, da niso bili viri tako trdno postavljeni, da ne bi prišlo do situacije, ko posamezne šole niso vedele, kje naj dobijo sredstva za osnovno dejavnost in investicije. Vprašanje ustanoviteljstva je bilo marsikdaj neustrezno rešeno, kar je imelo svoj vpliv na izvajalce pouka. Združevanje sredstev je bilo nepopolno, še posebno tedaj, ko je bilo treba financirati šole, ki so imele širši družbeni interes. Neenak ekonomski položaj posameznih občin je dovedel do kaj različnih materialov in drugih pogojev posameznih občin. Sredstva so se koristila v druge namene, bila pa so tudi odvisna od subjektivne presoje organov, ki niso imeli pravega interesa za razvoj šolstva. Razlike med posameznimi občinami so velike in v določeni meri nedopustne. Boljši ekonomski položaj nekaterih organizacij je zaradi ugodnejših pogojev pospeševal proces migracije iz tistih gospodarskih organizacij, ki so določile velika sredstva za strokovno usposabljanje in kljub temu niso uspele obdržati svojih kadrov. Miselnost nekaterih gospodarskih in drugih organizacij še vedno ni bila tako pozitivno usmerjena, da bi spoznale važnost in potrebe po izpopolnjevanju kadrov.

Zbor, ki je z vso pozornostjo problem obravnaval, smatra, da je sistem šolstva potrebno čimprej uskladiti z načeli ustave.

V sedemletnem planu naj se za financiranje šolstva predvidi sredstva, ki bodo garancija za uspešen in sistematičen proces na področju razvoja subjektivnih sil. Problem je za celotno družbo zelo pomemben, zato morajo čimprej in vsestransko pristopiti k njegovemu reševanju, da nas razvoj in potreba ne bodo prehiteli. Strokovnost in razvito delovno silo moramo smatrati kot bogastvo in stalen vir novega bogastva.

Vsa gibanja v gospodarstvu gredo v smeri intenzifikacije proizvodnega procesa, ker je bil v zadnjem obdobju ustvarjen velik potencial produkcijskih

sredstev, ni pa ta potencial dovolj izkoriščen med drugim tudi zaradi tega, ker nimamo primerne strokovnega kadra. Izkoriščanje sredstev in doseganje maksimalnega dohodka pa terja delavca in upravljalca, ki vsestransko pozna svoje delo, delovna sredstva in odnose družbene delitve dela. Problematiko lahko najbolj uspešno predočijo delavcu prav vzgojno-izobraževalne ustanove, ki imajo dober kader, dobre materialne pogoje in primerno usklajen odnos med teorijo in prakso. Rešitev problema šolstva je predpogoj za pospešen nadaljnji razvoj našega gospodarstva.

Financiranje vzgojno-izobraževalnih ustanov mora v naslednjem obdobju temeljiti na večji sigurnosti in enakopravnosti. S tem predvsem mislimo na financiranje osnovnega šolstva. Tendenca, da se financiranje osnovnih šol prenese na občine, je v skladu z decentralizacijo sredstev. Čimbolj se bodo sproščale administrativne vezi, tembolj bo prišel do izraza profil strokovnjaka, ki ga določeno področje ali organizacija zahteva. Decentralizacija financiranja in gradnje šol bodo neposredno materialno zainteresirale ustanovitelja. Nove gradnje bodo le, če bodo ekonomsko ali družbeno upravičene. Pri centraliziranih fondih za šolstvo se je včasih pretiravalo s potrebami. Vsak je hotel imeti svojo šolo, gradilo se je nenačrtno.

Republika naj financira samo visoke šole in take višje šole, ki imajo pomen za celo republiko.

Srednje šole naj v glavnem financirajo medobčinski skladi, povsod, kjer je interes šole širši od interesa občine.

Velik del sredstev je namenjen izobraževanju kadrov direktno iz proizvodnje. Po novih predpisih lahko vsaka gospodarska organizacija 2,5% od bruto osebnih dohodkov krije direktno iz poslovnih stroškov za pospeševanje izobraževanja. Dosedanje izkušnje so pokazale, da sredstev kljub temu, da niso velika, ne izkoriščajo vsa podjetja za izobraževanje. Nekatere gospodarske organizacije niso smatrale za potrebno, da svoj kader izobražujejo. Prevladovala je misel, da imajo dovolj strokovnjakov. Marsikatera gospodarska organizacija je preplačala strokovnjaka, ki se je izšolal pri drugi organizaciji. Drugje so se opravičevali, da zaradi nezadostnih sredstev ne morejo financirati izobraževanja iz svojih sredstev. Prišli so do izraza celo momenti, da mladih kadrov iz lastnih interesov ni treba forsirati. Mnenje odbora je, da bi se morala vsa ta sredstva uporabljati za izobraževanje, bodisi v okviru enega podjetja ali v sodelovanju z različnimi organizacijami. Vsekakor pa je treba nadalje podpirati in razvijati lastne izobraževalne centre v gospodarskih organizacijah.

Ker z določitvijo višjega procenta iz bruto osebnih dohodkov, ki lahko gre iz materialnih stroškov, odpadejo sredstva gospodarskih zbornic za financiranje šolstva, je zbor mnenja, da zbornice ne bi smele skrb za šolstvo popolnoma pustiti vzgojno-izobraževalnim ustanovam; še vedno morajo nuditi le-tem pomoč.

Šolstvu bi po mnenju zbora v bodoče morali nuditi možnost, da pod ugodnimi pogoji najema kredite za urejevanje najnujnejših zadev predvsem v občinah, ki niso tako močne, da bi same lahko prenašale vsa bremena.

V bodoče bi bilo potrebno posvetiti več skrbi tudi varstvu otrok, katerih starša sta oba zaposlena.

Zbor je mnenja, da bo migracija kulturno-prosvetnega kadra v gospodarstvo mnogo manjša, ko se bodo osebni dohodki še bolj približali nivoju osebnih dohodkov v gospodarstvu.

Gospodarske organizacije bi morale svoje zahteve po kadrih čim bolj prilagoditi tehnološkemu procesu in specifičnosti lastne proizvodnje. Ugotovitve o potrebah določenih profilov s podrobnimi elaborati naj bi gospodarske organizacije signalizirale vzgojno-izobraževalnim ustanovam, da bi te lahko nudile gospodarskim organizacijam zadostno pomoč in potrebne strokovne kadre, ki jih organizacije potrebujejo.

Zbor je mnenja, da dosedaj tovrstno sodelovanje ni bilo zadostno. Šole so dajale splošne tipe strokovnjakov, gospodarstvo pa je rabilo prav določene ljudi z določeno šolsko kvalifikacijo. Praksa je bila premalo povezana z teorijo, teorija pa s prakso.

Predsednik Ivo Tavčar: Preden začnemo z razpravo, vas obveščam, da sem povabil na današnjo sejo k tej točki dnevnega reda tudi predstavnike organizacij in vseh okrajnih skupščin; mislim, da soglašate s tem, da predstavnikom, ki žele razpravljati, damo v razpravi besedo. Pričenjam razpravo o tej točki dnevnega reda. Če imajo poslanci mogoče že napisane prijavnice za razpravo, prosim, da jih posredujejo, sicer pa prosim za priglasitev iz klopi.

Kdo želi besedo? Poslanec Stanko Vrhovec.

Stane Vrhovec: Dovolite mi, da povem nekaj zaključkov iz gradiva o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov. Gre namreč za primerjavo tabel, ki obravnavajo odstotek narodnega dohodka za občinske sklade za šolstvo in pa povprečne zneske izdatkov za učence osnovnih šol; oboje za leto 1963. Navedel bom kratek pregled po posameznih okrajih.

V Celju imajo od 11 občin največji odstotek narodnega dohodka za šolski sklad naslednje občine: Brežice, Mozirje, Sevnica, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah; obenem pa najnižje izdatke na učenca naslednje: Brežice, Sevnica, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Videm-Krško.

V okraju Koper imajo od 10 občin največji odstotek občine: Ajdovščina, Idrija, Koper, Postojna, Tolmin; najnižje izdatke na učenca pa: Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Postojna, Sežana, Tolmin.

Okraj Ljubljana: od 26 občin imajo največji odstotek Črnomelj, Grosuplje, Kočevje, Ljubljana-Vič, Metlika, Novo mesto, Škofja Loka, Trebnje, Vrhnika, najnižje izdatke na učenca pa Grosuplje, Hrastnik, Kamnik, Kočevje, Litija, Novo mesto, Ribnica, Trebnje in Zagorje.

Okraj Maribor: od 15 občin imajo največji odstotek Lenart, Lendava, Ljutomer, Murska Sobota, Ormož, Slovenj Gradec, najnižje izdatke na učenca pa Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer, Murska Sobota.

Med okraji pa je primerjava naslednja: največji odstotek narodnega dohodka za šolski sklad imata Koper in Maribor, najnižje izdatke na učenca pa dosejata Celje in Maribor. Razumljivo je, da se v republiškem merilu bolj zabriše razlika med posameznimi okraji, je pa še vseeno znatna.

Zaključek, ki neposredno sledi iz gornje primerjave pa je, da v občinah, kjer dajejo večji odstotek narodnega dohodka za osnovno izobraževanje, odpade na posameznega učenca manj sredstev.

Da ni v zgornjem pregledu še večjega ujemanja, si razlagam tako, da manjka primerjava s povprečnim zneskom narodnega dohodka na enega prebivalca. Ta bi verjetno še lepše pokazala stanje. Prav gotovo bi lahko ugotovili, da gospodarsko nerazvite občine zaostajajo tudi v razvoju prosvetne

dejavnosti. Pregled kaže, da morajo že tako skromna sredstva v večji meri vlagati v prosvetne in druge dejavnosti, manjša vlaganja v gospodarstvo pa jih postavljajo v še bolj neugoden položaj proti razvitejšim občinam. In če bi te nerazvite občine še toliko vlagale za razvoj prosvete, bi morali kadri, za katerih vzgojo se je največ potrošilo, odhajati v občine z razvitim gospodarstvom.

To, samo v skopem prikazano protislovje je prav gotovo del splošnih notranjih protislovij razvoja naše družbe. Občutimo ga tako v posameznih občinah, okrajih in republikah kot v državah, celinah in na svetu sploh, ko gre za vprašanje razvitih in nerazvitih področij, ki jih v svetovnem merilu pogojuje tudi vprašanje miru. S tega gledišča lahko razumemo združevanje občin in okrajev, da bi jim bilo reševanje teh vprašanj lažje; saj nam življenje vsak dan kaže, kako zapletene in med seboj odvisne so te naloge.

Mislím, da smo na današnji stopnji razvoja že premagali staro pojmovanje, češ, dovolj je, da se postavi v nekem odročnem kraju tovarna in bo napredek zagotovljen. Premišljena investicija mora zagotoviti vse, tako sredstva kot kadre. Kadrom pa moramo zagotoviti tudi primerne pogoje; ne samo stanovanje, temveč tudi ostalo: športno, kulturno in drugo življenje.

V luči takega položaja moremo šele pravilno razumeti vse težave, ki so v zvezi s položajem prosvetnih delavcev, z vprašanjem njihovih stanovanj, izenačevanjem osebnih dohodkov z drugimi dejavnostmi in podobno. Tudi same štipendije ne morejo zagotoviti dotoka novih prosvetnih delavcev, če ne bodo ustvarjeni drugačni pogoji. Naj zopet omenim primer, da občinska skupščina mirno predvidi v proračunu sredstva za stanovanja delavcev občinske uprave, da pa sklad za šolstvo za svoje prosvetne delavce ne more zbrati teh sredstev.

To so vprašanja, ki jih je nujno treba poglobljeno obravnavati. Priznati moram, da ni težko predvideti teh problemov, pripraviti načrte za reševanje je že težje, izredno težko pa je načrte uresničevati. Zato mislim, da s tem nikakor ne smemo zavlačevati.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Janez Švajncer.

Janez Švajncer: Na osnovnih šolah sestavlja prosvetni kader precej mladih moči, od katerih so še mnogi po kvalifikaciji pripravniki. Zato je razumljiva težnja in želja mladih kadrov, da si izpopolnijo svoje strokovno znanje kot izredni slušatelji na pedagoški akademiji. Vendar pa njihov študij ne napreduje, kot bi bilo želeti, in sicer zaradi preobremenjenosti na šolah, kjer, na primer, poučujejo v dveh oddelkih, opravljajo nadure in dodatni pouk ter sodelujejo v interesnih krožkih.

Zdi se mi, da bi bilo treba takim tovarišem, ki se odločijo za nadaljevanje študija kljub rednemu delovnemu razmerju, nuditi večje ugodnosti, saj bi si tako občine v doglednem času lahko zagotovile kvaliteten in stalen kader. Prizadeti so zlasti tisti učitelji, ki prebivajo razmeroma daleč od večjih središč, kamor potujejo z avtobusi ali z vlaki na lastne stroške. Zaradi preobremenjenosti na delovnem mestu in zaradi visokih izdatkov le malokdaj utegnejo obiskati kakšno predavanje in so tako bolj ali manj prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti pri študiju.

Predlagam, da bi občine s takimi tovariši sklenile posebne pogodbe, s katerimi bi jim zagotovile vsaj nekoliko sredstev in večje možnosti za njihov

študij, prizadeti tovariši pa bi se pogodbeno zavezali, da po končanem študiju ostanejo določen čas na isti šoli oziroma v isti občini.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanka Zora Šemrl.

Zora Šemrl: Financiranje šolstva je problem v razvitih občinah, kot sta recimo Trzič in Kranj, še posebno, ker je bilo doslej usmerjeno bolj na osnovno dejavnost šol. Tudi pri nas imamo stare šole in takšne, kjer moramo poučevati v treh izmenah (v Križah npr. od 7. ure zjutraj do 6. ure zvečer), v Trziču pri novi šoli, ki je v gradnji, pa moramo še zbirati nova sredstva visoko nad predvidenimi sredstvi, po arhitektovi zaslugi.

Dosedanji način zbiranja sredstev za investicije daje preizkušnje vsote, ki se še zmanjšajo ob novih zahtevah, da šole prevzamejo tudi varstvo šolo-obveznih otrok, ki je v naših občinah nujno, saj je zaposlenih poleg očetov že dve tretjini mater in postajajo sami sebi prepuščeni otroci že socialni problem; posledice niso samo slabši učni uspehi. Občine tudi niso zmožne najemati kratkoročnih posojil zaradi previsokih obresti, saj se jim investicije za šolstvo ne vračajo in obračajo tako kot npr. v industriji. Zato podpiramo predlog o najemanju dolgoročnih posojil, ki bo dalo možnost hitrejšega reševanja problemov investicij za osnovne šole.

V Trziču smo mnenja, da z novimi prispevki podjetij na osebni dohodek ni mogoče tega rešiti, ker je že toliko prispevkov, da grede kakršnikoli novi že na račun proizvajalca in njegovega standarda. Za varstvene ustanove so prva sredstva podjetja že prispevala, v kranjski občini pa pripravljajo načrt za zbiranje sredstev v gospodarskih organizacijah in od osebnega dohodka, kar bodo dali še na referendum: za tri nove osnovne šole, za telovadnico in še za eno, ki je že v gradnji.

Mnenja sem, da je treba zagotoviti najprej sredstva za osnovne šole, ker so te temelj vsemu ostalemu. Vsa sredstva, ki so namenjena za dejavnost šol, naj se zbirajo čimbolj enotno. Osnovni zbiratelj naj bo občinski družbeni sklad za šolstvo, ki naj sklepa pogodbe po čimbolj enotnih kriterijih z osnovnimi šolami, šolami II. stopnje in drugimi v domači občini, ali v drugih, kjer njihovi občani obiskujejo šole. Na takšen način bi bile občine najbrž bolj zainteresirane za šole, ki jih potrebujejo, in tudi učencem bi bil zagotovljen obisk oziroma sprejem v šolo. To velja zlasti za strokovne šole, ki jih financirajo tovarne. Občinski sklad Trzič ima npr. že take pogodbe z gimnazijo v Kranju, Predilnica in tkalnica s Tekstilno šolo itd.

Izkoriščen bi bil tudi prispevek iz dohodka gospodarskih organizacij, ki doslej največkrat ni bil, ker ni bilo izdelanih načrtov za vzdrževanje in za kadre, ali pa ti niso bili izpolnjeni; to gospodarskim organizacijam niti ni bilo dosti mar, saj so ta denar lahko vlagale za druge namene. Ob takšnem postopku bi marsikatera šola morala prej ali slej prenehati z delom. Na Gorenjskem so npr. kar tri elektrokovinarske šole, v Radovljici, Škofji Loki, Kranju, kar je preveč glede na potrebe in tudi glede na sredstva, saj vsaka za sebe životari; združena sredstva pa bi prav gotovo omogočila boljšo opremo, stalne predavatelje itd.

Za medobčinske sklade nismo preveč navdušeni in naj ostanejo v takšni obliki kot danes, ko morajo vanj vlagati občinski skladi ne glede na njihovo moč. Nekatere občine bi lahko vlagale velika sredstva, kot recimo Ljubljana-Center, ki lahko da na posameznega učenca celo 73 000; ta vsota pa je še

višja, če pomislimo, da nimajo stroškov za prevoz učencev v šolo, verjetno pa tudi ne potnih stroškov za učitelje, ker imajo blizu stanovanja; veliko manj imajo prispevkov za socialno ogrožene, poleg tega pa imajo učenci skoro pred nosom marsikaj kar učenci s podeželja nimajo. Odnos medobčinskega sklada bi se moral temu primerno razlikovati, saj mora, recimo občina Tržič, pa najbrž tudi kakšna druga, iz proračuna, se pravi, izven sklada za šolstvo, še vlagati v sklad za skupno financiranje strokovnih šol v okraju Ljubljana. Ravno za Tržič je to precej visoka vsota: 34 milijonov in še nekaj, čeprav v teh šolah niti ni toliko njegovih učencev.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima Alojz Smerdel.

Alojz Smerdel: Iz poročila, ki ga je dala Magda Malovrh in iz gradiva o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 je razvidno, da se predvideva kreditiranje investicij v osnovne šole v višini okrog 500 000 000 din. Ta kredit bodo lahko koristile le gospodarsko šibkejšje občine.

Zanima me, katere občine v Sloveniji so kategorizirane kot gospodarsko šibkejšje. Mislim, da je pri kategorizaciji občin v gospodarsko močnejše oziroma šibkejšje treba upoštevati predvsem, kakšno je stanje šol, njihovih zgradb in inventarja.

V naši občini moramo v bližnji bodočnosti zgraditi dve šoli, in sicer v Brestanici in Krškem. V Brestanici je šola dotrajana in je nevarnost, da se bo enostavno podrla. V Krškem pa bo zaradi razvoja industrije in hitrega pritoka prebivalstva dotok otrok v naslednjih letih tako velik, da jih sedanja šola ne bo mogla sprejeti.

V naši občini bomo lahko uporabili za gradnjo šol v letu 1964 le del sredstev, mislim, da okoli 100 milijonov, iz investicij. Zanima me, če bo tudi naša občina, to je Videm-Krško, lahko najela omenjeni kredit. Če upoštevamo dejstvo, da bi samo naša občina že sedaj potrebovala za investicije v šole kredit v višini 500 000 000, potem smatram, da je predvideni kredit v višini 500 000 000 za vso Slovenijo znatno prenizek.

Predsednik Ivo Tavčar: Poslanec Janez Langerholc želi besedo.

Janez Langerholc: Želel bi omeniti predvsem dva problema na področju osnovnega šolstva, in sicer problem financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov za njihovo osnovno dejavnost ter problem investicij v šolstvu. Oba problema bom skušal konkretizirati z dejstvi in podatki iz svoje volilne enote.

Vemo, da je predvsem pereče financiranje srednjega šolstva, ker čestokrat nastopa problem ustanovitelja, soustanovitelja, predvsem pa še problem sofinanciranja teh šol. Ravno tako pa se čedalje huje pojavlja pred nami problem sofinanciranja osnovnih šol. Pri pregledovanju materiala, ki nam je bil dostavljen in iz razgovorov s prosvetnimi delavci svoje volilne enote ugotavljam le prehude razlike med posameznimi občinami. Samo nekaj podatkov: v okraju Ljubljana, v občini Ljubljana-Center je bil leta 1963 povprečni izdatek na učenca 73 000 dinarjev ali 3,0% narodnega dohodka, v istem okraju pa je v občini Hrastnik povprečni izdatek le 30 000 dinarjev na učenca, kar je istočasno najnižji izdatek v Socialistični republiki Sloveniji, ali 3,1% narodnega dohodka. Nič boljša ni situacija ostalih pokrajin, kjer

so razlike prav tako ogromne. Najnižji med okraji je okraj Maribor s povprečnim izdatkom na učenca 39 000 dinarjev, kar je za 5000 dinarjev nižje od republiškega povprečja, ki je 44 000 dinarjev na učenca.

Nekatere občinske skupščine odmerjajo visok procent narodnega dohodka za potrebe šolstva; med njimi je tudi občina Slovenj Gradec, kjer znaša procent narodnega dohodka za šolstvo 6,1. Poleg sredstev, ki se neposredno stekajo v družbeni sklad za šolstvo, pa je občinska skupščina v letu 1962 za potrebe šol dodelila še 40 % sredstev iz proračuna, v letu 1963 pa celo 43 %. Toda potrebe šolstva so še vedno večje od sredstev v družbenem skladu za šolstvo. Računati moramo, da je v tej občini precej višinskih šol, ki izredno dosti stanejo in da je otrokom preskrbljen brezplačen prevoz v osnovno šolo; pri vsem tem pa moramo upoštevati dejstvo, da se občina šteje le med srednje razvite.

Podobnih podatkov bi lahko navedel še več; toda iz teh nekaj številk želim povzeti le to, da je stanje, kakršno je bilo v preteklem letu, nevzdržno in da, tako učitelje kot učence, postavlja v neenakopraven položaj glede na razvite in nerazvite občine. V današnjem času, mislim, da ni vzdržno, da imajo razvite občine razvito šolstvo, nerazvite občine pa nerazvito šolstvo. Vsem učencem, v razviti ali nerazviti občini, smo dolžni nuditi enako vzgojo in enako izobrazbo. Nedvomno, da tako različni izdatki na učenca kot sem jih navedel, ne omogočajo enakega izvajanja učnega načrta programa, zlasti pa ne nabavo prepotrebnih učnih pripomočkov. Tako skromna sredstva največkrat omogočajo le kritje osebnih izdatkov, pa še ta so pod povprečjem osebnih dohodkov v gospodarstvu.

Glede na navedeno stanje in glede na to, da občinska skupščina dobiva čedalje večje in nove pristojnosti, sredstva pa se s tem v zvezi le skromno povečujejo, smatram, da bo potrebno način delitve sredstev med posameznimi družbeno-političnimi skupnostmi urediti drugače, in to predvsem tako, da občinskim skupščinam ostane nekoliko več sredstev. S tem v zvezi bo potrebno tudi zmanjšati ogromne razlike pri izdatkih na učenca, in to morda v obliki izravnalnih skladov pri okraju ali republiki ali na kak drug način. S tem seveda ni rečeno, da razlike tudi v bodoče — sicer manjše — ne bi obstajale.

Pripomniti še želim, da predlog za način financiranja posameznih vrst vzgojno-izobraževalnih ustanov ne prinaša za osnovne šole nekaj bistveno novega, ampak le potrjuje to, kar se že v praksi izvaja. Pri novem predlogu za financiranje osnovnega šolstva bi bilo predvsem potrebno urediti vprašanje, kako naj ustanovitelj financira osnovno šolstvo in morda določiti tudi minimume. Ob tem bi želel podkrepiti še misel, ki je izražena v gradivu, da v skladu s pomenom, ki ga imajo vzgojno-izobraževalne dejavnosti za celoten družbeni razvoj, ustvari solidno materialno podlago za te dejavnosti. Zato je potrebno pri financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov čimprej jasno določiti obveznosti, saj smo končno že tudi prišli do spoznanja, da je sleherna naložba v šolstvo prav tako tudi gospodarska naložba.

Nekoliko še o investicijah. Družbeni plan Socialistične republike Slovenije za leto 1963 jasno določa, da je treba posebno skrb posvetiti smotrnemu izkoriščanju investicijskih sredstev v šolstvu, kar velja zlasti za investicije v osnovno šolstvo, kjer naj se s povečanjem kapacitet odpravi pouk v tretji izmeni. V letu 1963 bo potrebno še povečati napore za nadaljnjo utrditev poklicnih, tehničnih in njim ustreznih šol za gospodarstvo in družbene službe.

Naraščajoče potrebe po strokovnih kadrih narekujejo tudi, da se povečujejo kapacitete teh šol. Takoj ob tej nalogi pa se nam pojavlja povsem neurejeno vprašanje investicij. Dejstvo je, da sredstva, ki se v občini v ta namen zbirajo, niso zadostna, da bi lahko krila vse potrebe, po novogradnjah in adaptacijah. Skratka, da bi lahko krila vse investicijske potrebe šolstva. Iz tega jasno sledi, da v stanju, kakršno je, ne bomo odpravili obstoječih problemov, ampak bomo na tem področju šolstva še nadalje zaostajali. Inveticijskih kreditov za gradnjo šol ni mogoče dobiti; kolikor pa se že dobe, so navadno kratkoročni, obresti pa neopravičene glede na pomembnost investicije. Tako posojilo je pred leti dobila občina Slovenj Gradec.

Potrebe po investicijah želim še nekoliko podpreti s konkretnimi potrebami občine Slovenj Gradec. V občini je 11 osnovnih šol, od tega 4 popolne, ekonomska srednja šola, nižja glasbena šola in vzgojno varstvena ustanova. V zadnjih šestih letih je bilo v šolstvo vloženih 48 000 000 din investicij, od česar je občina prispevala 12 milijonov, ostalo pa okraj. Toda po zbranih podatkih je stanje dokaj zaskrbljujoče. Kljub nekaterih novim šolskih poslopljem je prišlo v letu 1963 na enega učenca 1,16 m² neto učilniške površine v letu 1961 pa 1,10 m²; znano pa je, da je spodnja jugoslovanska norma 1,57 m² neto površine na enega učenca. Kako je torej s funkcionalnimi učilnicami? Delavnice za tehnični pouk so zgrajene samo 4, od tega je za pouk opremljena le ena, ostale samo delno ali pa sploh ne. Učilnici za gospodinjski pouk sta samo dve, fizikalna učilnica samo ena, pa še ta izredno skromno opremljena, medtem ko nima nobena šola lastne telovadnice, zdravstvene sobe ali prostorov za pionirsko dejavnost itd.

Tako nam pri sedanjem stanju manjka 1935 m² neto učilniške površine, kar predstavlja 32 učilnic, dejansko pa še več, če upoštevamo, da današnje ne ustrezajo zdravstvenim in higienskim predpisom. Samo za telovadnice bi potrebovali 1142 m² neto površine; pri tem pa želim poudariti, da pri šolskih novogradnjah ne bi smeli delati v bodoče več napak in zanemarjati gradnjo telovadnic kot je bil primer v naši občini. Ob vsem tem pa je nujna takojšnja gradnja novega šolskega posloplja v Slovenj Gradcu, saj sedanja osnovna šola prav nič ne ustreza potrebam sodobne šole ter morajo učenci in učitelji delati v higiensko in zdravstveno skrajno neprimernih prostorih.

Dovolite, da omenim še en problem. To je problem amortizacije. Pri tem želim poudariti le to, da je skrajno nepravilno, da ta sredstva za obnovo šolskih stavb odpisujemo, pa jih ne odvajamo. Mislim, da si lahko z odlaganjem plačevanja amortizacije več škodujemo, kot pa koristimo.

Prepričan sem, da se z navedenimi in podobnimi problemi srečujemo povsod; zato z njimi ne odlašajmo ampak se ob teh in še drugih temeljito zamislimo in pristopimo k takojšnjemu reševanju! Nedvomno bo pri tem treba rešiti vprašanje investicij drugače kot doslej; predvsem bo treba omogočiti najemanje dolgoročnih kreditov pod ugodnimi pogoji.

Nakazani problemi kličejo po rešitvi še tem bolj, ker bo morala tudi osnovna šola temeljiteje kot doslej izpolnjevati svoje, od družbe postavljene naloge. To pa bo lahko le ob urejenem vprašanju financiranja osnovne dejavnosti in urejenih vprašanj investicij. S tem pa se bodo nedvomno zboljšali tudi materialni in kadrovske problemi naše osnovne šole.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanec Dane Debič.

Dane Debič: Lansko leto je bilo izkoriščenih za obnovo prostora in za nov šolski prostor samo 74 % finančnih sredstev; letošnje leto pa kaže, da bodo šle cene v gradbeništvu za 30 % navzgor, kar pomeni, da imamo med lanskoletno in letošnjo izpolnitvijo že 60 % razlike. Verjetno tudi letošnje leto ne bomo dosegli plana novih šolskih površin, kljub 600 milijonov dinarjev kredita, ker se naše gradbeništvu draži hitreje kot pa se zagotavljajo sredstva. Dokler ne bo naše gradbeništvu tako stabilizirano, da bomo lahko za 1 leto naprej planirali res dejanske cene in dokler ne bomo mogli 1 m², ki ga planiramo za naslednje leto, zagotovo tudi po planirani ceni dobiti, bo problem šolskih površin vsako leto bolj pereč, kljub našim planom in željam.

To vidimo tudi pri gradnji stanovanj za učitelje, pri sredstvih, ki jih dobijo skladi za anuitete, kjer s podražitvijo šolski skladi pravzaprav že zgubijo 1/3 stanovanjskega prostora, ki so si ga nameravali zagotoviti. To vem iz prakse, ker pri ponudbah gradbenih podjetij vidim, da so ta v 3 letih dvakrat poskočila s cenami za 30 %.

Drugo pa je vprašanje gradnje tipskih šol in adaptacij. V žalski občini smo doslej zgradili eno novo šolo, eno pa adaptirali. Adaptacija pomeni precej drago gradnjo, ker se pri tem gradi na povsem staromodni način; zato je takšna šola precej draga. Drugo šolo smo na novo zgradili po projektu, ki smo ga dali sami izdelati in ki je bil dvakrat odklonjen, nato popravljen in pomanjkljivosti odpravljene. Tudi ta gradnja je bila precej draga. Zato smatram, da bi se, kot pri stanovanjski, tudi pri šolski izgradnji dala za določena naselja, po urbanističnem planu, možnosti izbire določenih tipskih projektov, ki bi vsebovali moderne elemente, ki jih danes uporabljamo v gradbeništvu. Mislim, da je to posebno pereče za manjše občine, ki nimajo tako kot velike občine — Ljubljana, Maribor stalne povezave s projektanti.

Mislim, da imamo nekaj specializiranih projektivnih zavodov za opisane naloge; treba bo le izpeljati organizirano službo, tako da bodo lahko občine dobivale projekte na vpogled. Tako bodo lahko z investicijskimi sredstvi, ki so že tako ali tako majhna, kolikor toliko dosegle plan in pridobile nove šolske prostore.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Ivan Bertoncclj.

Ivan Bertoncclj: Kadar govorimo o financiranju izobraževanja strokovnih kadrov, se večinoma ustavljamo ob problemu, kako in kje dobiti več sredstev za redno vzdrževanje in investicije, manj pa ob tem, kako lahko bolj racionalno izrabimo sredstva, ki jih že imamo. S tem seveda nikakor ne mislim trditi, da imamo sredstev danes dovolj. Trdim ravno nasprotno, da je sredstev za šolstvo odločno premalo, da pa nisem prepričan, da ta sredstva, ki jih imamo, najbolje izkoriščamo. Skušal bom to podkrepiti tudi s številkami.

Sistem izobraževanja strokovnih kadrov doživlja precejšnje spremembe, predvsem zato, ker gospodarstvo potrebuje kadre, ki najbolj ustrezajo sedanjemu razvoju. Reformni proces pa ne posega samo v vsebino učnih načrtov, pač pa mora predvsem spremeniti in posodobiti izobraževalne procese. Znano je, da je najcenejše in najhitrejše tisto izobraževanje, ki je najbolje organizirano, kjer so korigirani ne le učni načrti, ampak je moderniziran tudi izobraževalni proces. V organiziranem in sistematično izvedenem izobraževalnem procesu so vložena materialna sredstva seveda s tem mnogo bolj

izkoriščena, kot pa takrat, ko kadre izobražujemo nesmotrno. Trdimo, da so tu velike rezerve, ki jih v sedanjih finančnih težavah še nismo dovolj izkoristili. Zato so marsikateri izobraževalni akcije predrage, ali drugače povedano, denarna sredstva slabo izkoriščamo.

Tako npr. po kvaliteti in znanju velikokrat ne moremo med seboj primerjati absolventov industrijskih in vajenskih šol. Prvi imajo večinoma za praktično delo neprimerno boljše organiziran pouk, kakor pa mnogi vajenci. Zato se razliki v kvaliteti tega kadra ni čuditi. Oboji pa dobe enaka spričevala, namreč, da so se izobraževali za isti poklic. Pri tem pa vemo, da so prav vajenci glavni in najmočnejši vir novih poklicnih delavcev. To je samo en primer, kako slabo izkoriščamo sredstva, ki jih imamo že danes na voljo.

Eksperimenti so tudi pokazali, da je pri izobraževanju za delovna mesta, se pravi, za ozke profile, mogoče čas, potreben za izobraževanje za popolnoma isti obseg izobraževalne vsebine, skrajšati povprečno za 30 do 40 %. Tako je bilo npr. v čevljarski industriji mogoče za nekatera delovna mesta skrajšati čas tudi do 50 % in pri tem doseči zahtevano kvaliteto. Podoben rezultat smo zasledili še v tekstilu, konfekciji, kovinski in še nekaterih drugih panogah. Pred leti se je tkalec na bombažnih statvah učil 8 do 9 mesecev, danes pa je za to potrebno le 10 do 12 tednov.

Podobne uspehe so poskusi pokazali tudi pri nekaterih poklicih širokih profilov. Tako so nam podatki že na voljo za široke profile v kovinski industriji in gumarstvu. Za poklice v kovinski industriji so samo za osnovni program ponekod potrebovali 500 do 600 ur, danes pa potrebujemo okoli 400 ur; v gumarstvu je šolanje trajalo 3 leta, danes pa traja le 2 leti. Pri slednjih je večina absolventov že ob zaključku svojega šolanja ustrezala zahtevam postavljenih norm, medtem ko po izjavah podjetij učenci 3-letne šole niso vedno tega dosegali.

Kje bomo kljub še tako zadovoljivo rešenemu financiranju vendarle še našli skrite rezerve? Menim, da so in da bodo tudi v bodoče take rezerve, razen v sodobnih učnih pripomočkih, predvsem v sistematičnem in intenzivnem izobraževanju. Danes vemo, da smo v delovnih organizacijah izkoristili le okoli 74 % razpoložljivih sredstev. Nimamo pa podatkov, če smo jih tudi racionalno izkoristili. Splošno je znano, da veliko, predvsem kratkotrajnih, izobraževalnih akcij ne ocenjujemo in ne merimo rezultatov, čeprav bi jih lahko. Marsikje bi lahko hitro ugotovili, kako je izobraževalna akcija vplivala na večjo proizvodnost; ker pa tega ni, seveda, ne moremo reči, da je izobraževanje imelo kakršenkoli vpliv na delovno storilnost. Daleč sem od tega, da je treba vsako izobraževalno akcijo za vsako silo in nujno meriti; toda sprijazniti se moramo z dejstvom, da se pri vsakem izobraževanju vendar moramo vprašati, kakšni so stroški, čeprav je res, da so pri izobraževanju vrednote, ki jih vedno ni mogoče izraziti s številkami.

Sodobno izobraževanje terja večja vlaganja, terja pa tudi temeljito proučevanje sodobnih učnih metod, ki, razen sredstev za delo, bistveno vplivajo na racionalno trošenje materialnih sredstev. Nobenega dvoma ni, da pri nas izdajamo za strokovno izobraževanje draga skripta. Toda zakaj? V delovnih organizacijah najdemo za iste učne predmete zelo različna učna pomagala. Strokovno izobraževanje pa je eno izmed izredno pestrih dejavnosti, saj imamo samo v šolah II. stopnje desetine in desetine strokovnih učnih predmetov. Zato je preveč decentralizirano izdajanje skript skrajno drago in negospodarno. Finančna sredstva, ki jih bo družba namenila za skripta, bodo

mnogo bolje izkoriščena le takrat, če bomo skripta izdajali načrtneje. To nam lepo ilustrira naslednji primer: še nedavno so skice za učne načrte kovinarskih poklicev izdelovale in razmnoževale posamezne šole same. Račun pa kaže, da je tak način izredno neracionalen in da je današnja cena, ko smo za to panogo izdajanje risb centralizirali, vsaj za 50 % nižja.

Zato menim, ko se pogovarjamo o financiranju strokovnega izobraževanja, da razmišljamo, ne le o tem, da je sredstev za to dejavnost resnično premalo, pač pa tudi o gospodarnosti pri njihovem izkoriščanju! Organizirani izobraževalni procesi namreč izredno vplivajo na racionalno izkoriščanje sredstev; samo nekaj eksperimentov je to povsem jasno pokazalo. Podatki, ki sem jih navedel, kažejo, da bomo morali močno razmišljati, kako bomo finančna sredstva, ki bodo tudi v bodoče prav gotovo še pičila, vendarle načrtno izkoristili. To bo mogoče le tedaj, če bomo posvetili sodobnim izobraževalnim procesom prav tako pozornost, kakor jo posvečamo financiranju strokovnega izobraževanja.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec inž. Ferdo Gorjanc.

Inž. Ferdo Gorjanc: Svojo razpravo sem vnaprej pripravil, zato oprostite, če bom omenil kakšno stvar, ki smo jo danes že slišali.

Na 27. strani poročila, ki ga je izdal Republiški sekretariat za šolstvo, je nakazana razdelitev vzgojnoizobraževalnih ustanov glede na ustanoviteljstvo, vir financiranja in način financiranja. Menim, da je razdelitev tehniških in njim ustreznih šol na šole okrajnega značaja, na šole, ki vzgajajo kader pretežno za določeno gospodarsko organizacijo in na šole republiškega pomena, nepravilna. Vsaka tehniška in njej ustrezna šola vzgaja v glavnem kader, pomemben za vso republiko ali celo za vso državo. Tehniki, ki jih npr. vzgajajo šole v Ljubljani ali v ljubljanskem okraju, se ne zaposlujejo in ne delujejo samo v območju tega okraja. Po mojem mnenju bi zato morali tudi tehniške in njim ustrezne šole opredeliti kot šole republiškega značaja. Iz omenjenega poročila pa lahko sklepamo, da je le tista tehniška in njej ustrezna šola republiškega značaja, ki obstaja kot edina šola v republici, kot je to npr. Gozdarska tehniška šola v Postojni.

Kot vemo, se vsi absolventi tehniških in njim ustreznih šol ne zaposlijo v gospodarskih organizacijah, ampak tudi v drugih službah. Vemo tudi, da ni majhno število tistih, ki se odločijo po končanem študiju na tehniški šoli za nadaljevanje študija na visoki šoli. Zaradi tega so upravičene pripombe predstavnikov gospodarskih organizacij, češ, zakaj bi financirali strokovno izobraževanje, ko pa, praktično, ne dobimo nobenih absolventov.

Morda bo kdo rekel, da bi bilo treba okrepiti štipendiranje. Verjetno bi se dalo s tem doseči določen uspeh, saj iz prakse vem, da je odstotek učencev, ki ima štipendijo, precej majhen, ker se učenci, če jih slabi materialni pogoji ne prisilijo, neradi vežejo na določeno gospodarsko organizacijo; še posebno ne zaradi tega, ker so štipendije v glavnem nizke.

Preden se bomo resno lotili problema financiranja, bomo morali vedeti, kakšen kader želimo vzgojiti. Mnenja sem, da ne moremo ločeno obravnavati financiranja in reforme strokovnega šolstva. Šele ko bomo vedeli, kaj želimo, bomo lahko tudi rekli, koliko sredstev potrebujemo.

Danes vemo, da absolventi naših tehniških šol ne ustrezajo zahtevam gospodarstva in družbenih služb. Vemo tudi, da šole in druge izobraževalne

ustanove nimajo pogojev, da bi učence primerno izobrazile. Če si ogledamo razmere na naših tehniških šolah, lahko vidimo, da skoraj dobesedno učimo z gobo in kredo. Učenci nimajo na razpolago nobenih skrip in učbenikov. Prav tako žalostno je stanje laboratorijev, kabinetov, učilnic in delavnic, brez katerih si sodobnega pouka ne moremo zamisliti. Pri tem bi rad povedal, da je napravila dopisna šola v Ljubljani, ki ima tudi tehniške oddelke, ogromno delo, saj je založila in izdala vrsto skript za prvi, drugi in tretji letnik. V enem ali dveh letih bodo izdali skripta še za predmete četrtega letnika. Teh skript se že in se še bodo posluževali tudi učenci tehniških šol. Z izdajo teh skript seveda problem še ni rešen, zagotovljena je le dobra in dragocena osnova za izdajo učbenikov za tehniške šole. Upajmo, da bodo za to kmalu dani pogoji!

Kot sem že omenil, je treba najprej rešiti vprašanje, kakšnega tehnika naše gospodarstvo potrebuje. To bomo lahko ugotovili le, če bomo napravili analizo delovnih mest. Učne programe bomo morali napraviti tako, da se bo absolvent po končanem študiju lahko takoj zaposlil. Borili se bomo za zaključen tip tehniške šole. Le najboljšim in najsposobnejšim naj bo dana možnost nadaljevanja študija na višji ali visoki šoli. Gospodarske organizacije bodo tako bolj zainteresirane za financiranje izobraževanja, če bodo videle, da iz šol priteka strokovni kader. Danes namreč vemo, da kljub sorazmerno velikemu številu absolventov ostaja še mnogo podjetij praznih rok.

Nekaj težko razumem: vsi se dobro zavedamo, da naše gospodarstvo ne more napredovati, če ne bo kadra, ki bi to gospodarstvo vodil k večji produktivnosti, in da brez naprednega gospodarstva ni izboljšanja življenjskega standarda; kljub temu pa tako malo storimo za dvig strokovnega izobraževanja. V tej dvorani sem že slišal, kako npr. primanjkuje sredstev za nakup raznih umetnin ter za vzdrževanje in opremo raznih muzejev. Ta sredstva bomo lahko dobili, če bomo dvignili produktivnost in s tem narodni dohodek. Tega pa ne bomo dosegli samo z investiranjem v stroje in zopet v stroje, ampak predvsem z investiranjem v kadre. Zaradi tega se moramo lotiti zelo resno.

Pridružujem se predlogu, ki ga je pripravil Republiški sekretariat za šolstvo, da je treba doseči pooblastilo, da ustrezni republiški organ za primer skupnega financiranja konkretno določi obveznosti gospodarskih organizacij in družbeno-političnih skupnosti. Menim namreč, da nismo veliko napravili z zvišanjem odstotka, ki ga gospodarske organizacije lahko odvajajo od izplačanih bruto osebnih dohodkov (2,5%). Tega se, na primer, na naši šoli zdaj še prav nič ne čuti. Čeprav bomo dobili po zadnjih vesteh od okraja 5% več sredstev kot preteklo leto, to realno pomeni nazadovanje, če pomislimo na razne podražitve in na to, da mesečnih dohodkov pod temi pogoji ne bomo mogli povišati.

Še nekaj v zvezi z 2,5%. V marsikaterem podjetju pravijo, da ne potrebujejo kadra, ker podjetje dobro gre. Zato sem prepričan, da bo le malo gospodarskih organizacij, ki bodo porabile ta 2,5% za izobraževanje.

Pri financiranju šolstva smo v zelo velikem zaostanku. Vemo, da je to veja gospodarstva, če se lahko tako izrazim, za katero smo v teh letih najmanj napravili. Menim, da se to na določenih mestih odraža tudi v našem življenju. Tako je npr. strokovnjak v proizvodnji človek, ki uživa določeno spoštovanje, ki ima primerne mesečne dohodke in tudi primerno dviguje svoj življenjski standard. Kaj pa strokovnjak na tehniški šoli? To je človek, ki ga pomilujejo. Po javnem mnenju je to človek, ki deli »cveke« in ukore in za to delo prejema mesečno nagrado, ki zelo zaostaja za nagrado kolega v proizvodnji. Menim, da tako mnenje zelo vpliva tudi na delo in razvoj strokovnih šol, ker zaradi takega

mnenja usiha strokovni kader na strokovnih šolah. Poučujejo mnogi, ki bi že zdavnaj morali v pokoj, ali pa nimajo ustreznih kvalifikacij. Novega kadra pa praktično ni, v glavnem zaradi prenizkih osebnih prejemkov, pa tudi zaradi splošno razširjenega mnenja, da je delo na šoli manj vredno in ga zaradi tega ni treba primerno nagraditi. Delo tistih ljudi, na katerih leži vsa skrb in odgovornost za vzgojo in izobraževanje tehniških kadrov, tistih, ki gradijo in še bodo gradili socialistično skupnost, je torej manj vredno. Bodoča ureditev financiranja bo morala temu vprašanju posvetiti vso skrb.

Nemalokrat me prizadene izjava strokovnjaka iz proizvodnje, ki pravi, da si z absolventi tehniških šol ne pomagajo veliko in jih ne morejo s pridom uporabiti. Menim, da take izjave lahko označimo kot izjave »mojstrske« mentalitete. Vemo, da novopečeni tehnik res ne prinese iz šole vsega tistega, kar bo v proizvodnji potreboval. Vemo tudi, da mu šola marsičesa ne more dati zaradi objektivnih vzrokov; vemo pa tudi, da mlad tehnik neredko naleti na delovnem mestu na nepravilni odnos in na nerazumevanje. Namesto, da bi mu pomagali preko začetnih težav, ga pri delu ovirajo in govore, da tako ali tako nič ne zna. Tako se v mladem človeku ubija volja do dela in povzroča nezadovoljstvo. S tega stališča je seveda jasno, zakaj se govori, da tehnikov, takih, kot jih daje šola, ne potrebujemo in da zaradi tega tudi ne bomo financirali takih šol.

V tabeli 14 poročila Republiškega sekretariata za šolstvo so navedeni povprečni izdatki za osnovno dejavnost osnovnih šol na oddelek in na učenca po občinah v letu 1963. Okraj Ljubljana ima šolo, kot smo že slišali, kjer daje na učenca najvišjo vsoto, to je 73 000 dinarjev in tudi šolo, kjer dajejo najmanj, to je 30 000 din. Razmerje je torej skoraj 1 : 2,5. Menim, da bomo morali pri financiranju šolstva najti način, da bodo vsi učenci, v katerikoli občini se bodo rodili in živeli, imeli enake, vsaj minimalne pogoje za pridobitev osnovnošolskega znanja in da bodo šli lahko z enakim znanjem v gimnazijo ali srednjo strokovno šolo. To, da se asfaltirana cesta konča na meji občine, še nekako razumem, ne morem pa razumeti, da meje občine določajo nivo znanja državljana, ki mu je po ustavi zagotovljena osnovnošolska izobrazba. Zaradi tega se tudi ne smemo čuditi, da je nivo znanja, ki ga imajo učenci po končani osemletki, tako različen in da v strokovnih šolah ne moremo začeti s postavljenim programom.

Vemo, da je problem financiranja zelo pereč in da moramo napeti vse sile, da ga čimprej rešimo. Mislim, da je, kot pravimo, ura pet minut do dvanajste.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanec Bojan Černjavič.

Bojan Černjavič : Ko sem prejel gradivo Republiškega sekretariata za šolstvo, sem poskušal analizirati, kako je potekalo financiranje šolstva v preteklih treh letih v razviti občini, kot je v Maribor-Center. Vendar je bila primerjava zelo težka, ker se je način financiranja srednjih in strokovnih šol v preteklih letih vsako leto spreminjal.

V 1961. letu so ustanoviteljske pravice prevzele občine, niso pa hkrati prevzele oziroma dobile ustreznih sredstev od okraja. Zato je 1962. leta začel delovati medobčinski sklad, ki je stanje na področju financiranja srednjega in strokovnega šolstva občutno izboljšal. To pa je nekoliko prizadelo občinske

sklade, ker so bili dolžni prispevati določeni znesek v medobčinski sklad in so razpolagali samo še z ostankom.

Nekoliko boljše je bilo stanje v preteklem letu, ko je okraj uredil drugačno delitev dohodkov z občinami in je v večji meri prispeval sredstva za financiranje osnovne dejavnosti srednjih in strokovnih šol. Kljub temu sem prišel do nekaterih otipljivih števil, ki se sicer razlikujejo od tistih, ki ste jih dobili v tabelah, ker ne izvirajo iz finančnih planov, temveč iz zaključnih računov in so zato bolj realne. Potrjujejo več ali manj znano dejstvo, da je edini fiksni vir dohodkov sklada za šolstvo 60 % desetodstotnega vplačanega prispevka od osebnih dohodkov. Ta se veča in je bil 1961. leta 139,5 milijona, 1962. leta 150,8 milijona, 1963. leta pa 157,6 milijona; za letos se pričakuje okoli 14 % povečanje. Toda to pomeni le 19 % vseh dohodkov sklada.

Drugi variabilni del, to je del dohodkov občine po 22. členu temeljnega zakona o financiranju šolstva, pa zajema vse ostale vire, kot so: dopolnilni proračunski prispevek, dotacije iz proračunov, del občinskih doklad in druge dohodke. Ta del se zelo interesantno spreminja: 1961. leta je bil 587 milijonov, 1962. leta 716,8 milijona, torej 22 % več, kar je omogočilo prehod na novi sistem delitve dohodka in sprejem pravilnikov o osebnih dohodkih; zato pa je 1963. leta že znašal 569,9 milijona, 1964. leta pa se predvideva ponovno zmanjšanje na 527 milijonov din.

Poglejmo, koliko so od tega sedaj dobile osnovne šole, ki jih je občina v celoti financirala, za svojo osnovno dejavnost, upoštevajoč tudi razširjeno dejavnost zaradi novih oddelkov! 1961. leta so dobile 370,5 milijona, 1962. leta 513 milijonov, 1963. leta pa 572,5 milijona; torej ugoden porast v letu 1962, ki je bil nujen, kot sem omenil, zaradi prehoda na pravilnike o osebnih dohodkih.

Dotok v letu 1963 je komaj še uspel obdržati osebne dohodke za osnovne šole in druge zavode v okviru okrajnega povprečja, ne pa več v okviru republiškega povprečja. Tako je v prvih 11 mesecih mariborsko okrajno povprečje za osnovne šole 37 200 dinarjev, republiško povprečje pa 37 800 dinarjev. Čeprav smo lahko zadovoljni, da je povprečje osebnih dohodkov vsaj blizu povprečja osebnih dohodkov za nekatere podobne zavode družbenih služb — recimo, republiško povprečje za kulturne dejavnosti je bilo 38 600 dinarjev, za občinske državne organe 38 880 dinarjev — pa moramo tudi to povprečje vzeti z omejitvijo, ker imamo tudi pri nas v okraju občine, kjer so ti osebni dohodki neprimerno višji kot pa v drugih. Če bo dotok sredstev v letu 1964 takšen, kot je bil v letu 1963, bo nastala velika nevarnost, da bodo osebni dohodki v šolstvu še v večji meri zaostajali za dohodki ustreznih delovnih mest v gospodarstvu. Osebni dohodki v gospodarstvu družbenega sektorja so se v mariborskem okraju v letu 1963 povečali za 25,9 % nasproti letu 1962, v letu 1964 pa se predvideva povprečno povečanje za 18,5 % nasproti letu 1963; takšni so podatki okrajnega družbenega plana. Velike težave ima upravni odbor šolskega sklada že s tem, da bi dosegel pri občini zvišanje sredstev, s katerimi bo mogoče zvišati osebne dohodke v šolstvu vsaj za 7 %. S tem je občinski sklad za šolstvo vsaj v povprečju obdržal osebne dohodke in razmerje 80 : 20 % med osebnimi dohodki in materialnimi izdatki. To pa je seveda šlo na račun investicij, ki jih je občina sama financirala: v 1961. letu 89,9 milijona, v 1962. letu 45,5 milijona, v 1963. letu pa 38 milijonov; leta 1964 se predvideva 58 milijonov s tem, da je občina s 1. januarjem že zvišala dopolnilni proračunski prispevek

od 10 na 15 %. Da bi se krila in reševala najnujnejša vprašanja na področju investiranja, bi bilo treba investirati vsako leto vsaj 250 milijonov; v 7-letnem planu pa so izkazane potrebe za investicije za osnovno šolstvo Maribor-Center 2 milijardi 766 milijonov dinarjev.

Gre torej za vprašanje, od kod vzeti tolikšna sredstva. Povečanje dopolnilnega proračunskega prispevka bo v letu 1964 okoli 160 milijonov in se ne bo moglo v celoti uporabiti le za investicije, temveč tudi za osnovno dejavnost osnovnih šol, da bi se, kot sem omenil, doseglo 7 % povečanje osebnih dohodkov oziroma 14 % povečanje vseh sredstev sklada. Trajnejšo rešitev bo torej treba, kot je bilo že danes poudarjeno, iskati v drugačni razporeditvi sredstev med družbeno-političnimi skupnostmi; ta naj na eni strani omogoči večji dotok sredstev občinam, na drugi strani pa za daljšo dobo fiksira udeležbo sklada v dohodkih občine.

Strokovnemu šolstvu se obeta v letu 1964 nekoliko ugodnejša slika, seveda, če bo mogoče zajeti sredstva od 1 % na 2,5 % zvišanega procenta osebnih dohodkov, ki jih gospodarske organizacije lahko vkalkulirajo za izobraževanje. V mariborskem okraju je bil poleg medobčinskega, to je mestnega, sklada za šolstvo že v letu 1963 ustanovljen okrajni sklad, ki je zbiral investicijska sredstva za strokovno in višje šolstvo v okraju. Trenutno teče v Mariboru široka akcija prepričevanja, od okrajnih forumov in zbornice navzdol, da bi gospodarske organizacije, ki imajo svoje izobraževalne centre, zbrale v okrajnem skladu za investicije za strokovno in višje šolstvo 1 %, tiste pa, ki nimajo lastnih izobraževalnih centrov, 1,5 % od plačanih osebnih dohodkov. Če bi to uspelo, bi se v okrajnem skladu združila 1 milijarda 80 milijonov ter bi se s tem v prihodnjih 3 letih lahko krile nujne potrebe po investicijskih izdatkih, ki so bile v sedanjem planu za leto 1961—1965 predvidene v tem znesku.

Torej bo tudi v bodoče še problem naveden v poročilu, da namreč sredstva 1-odstotnega prispevka v republiškem merilu v letu 1962 niso bila v celoti izkoriščena. V mariborskem okraju je v preteklem letu od okoli 700 milijonov teh sredstev ostalo neizkoriščenih okoli 250 milijonov dinarjev. Čeprav delavski svet odloči, da se sredstva v ustreznem znesku odvajajo v okrajni sklad za šolstvo, se včasih dogaja po subjektivni krivdi — računovodja pozabi izstaviti virnanski nalog — da to ostane le obljuba. Zato mislimo v Mariboru to tako rešiti, da bo okrajni sklad za šolstvo po zbranih obljubah vseh podjetij takoj pričel sklepati z njimi pogodbe o dotoku sredstev. Le tako si bo sklad omogočil ustrezno planiranje investicij in investicijsko politiko za daljši rok.

V veliko podporo bi bil zbiralcem sredstev sklep oziroma odredba, ki se lahko sprejme le v zveznem merilu in po kateri naj bi se sredstva za strokovno izobraževanje kadrov tretirala kot investicije v kadre, ki so tudi dolgoročne in jih je nujno planirati za daljši rok, podobno kot izdatke za investicijsko vzdrževanje. To bi omogočilo, da te izdatke podjetja ustrezno planirajo in ker z njimi vplivajo na svoje stroške, dohodek in ceno izdelka, jih mesečno enakomerno kalkilirajo, neizkoriščena pa po zaključnem računu prenašajo iz leta v leto. Tako ta sredstva ne bi zapadla kot sedaj, po sestavljenih zaključnih računih pa bi se dalo od podjetja dobiti še kak znesek.

Predsednik I v o T a č a r : Odrejam 20-minutni odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 11.15 in se je nadaljevala ob 11.50.)

Predsednik I v o T a v č a r : Nadaljujemo s prekinjeno razpravo k 2. točki dnevnega reda. Kdo želi še besedo? Poslanec Ciril Jelovšek.

Ciril Jelovšek : V razpravi bom govoril o sredstvih za investicije in za osnovno dejavnost v šolstvu.

Tisti, ki delamo po občinah, dobro vemo, da so osnovni dohodki za delo v šolstvu vsekakor 60 % participacija od 10 % proračunskega prispevka od osebnih dohodkov pred delitvijo, 5 % dopolnilni proračunski prispevek in pa dotacija občine. Vsem nam je znano, da ta sredstva ne zadoščajo. Verjetno bi bilo treba, o čemer govori tudi material, doseči to, da bi s prihodnjim šolskim letom sredstva, ki dotekajo v sklad za šolstvo, razdelili tako, da bi 60 % participacijo in 5 % dopolnilni proračunski prispevek dejansko uporabili za investicijsko izgradnjo na področju šolstva, saj dotacija občine ne more biti tako visoka in tako obsežna, da bi zadostovala za osnovno dejavnost šolstva in istočasno tudi za razširjenje šolske mreže. Sem skeptičen, da bi lahko v vseh 62 slovenskih občinah investirali s pomočjo kreditov, ker bomo verjetno zelo počasi prišli na vrsto. Če pa bi sredstva iz 60 % dela proračunskega prispevka in 5 % dopolnilnega proračunskega prispevka dejansko namenili za investicije, smatram, da bi lahko občine lažje same gradile šole, ki so še potrebne; zlasti sedaj, ko se ureja šolska mreža in se v srednje razvitih občinah prehaja na enozemski pouk.

Kot poznam strukturo občin, se mi zdi, da se iz omenjenih dveh postavk letno nabere okrog 90 do 100 milijonov din. Če bi vsa ta sredstva dejansko vsako leto namenili za investicijsko gradnjo v šolstvu, bi potem v občinah lahko dograjevali oziroma gradili nove šolske stavbe.

Da bi lahko zagotovili sredstva za osnovno dejavnost, mislim, da se je treba opreti na dve osnovni vprašanji. Prvo je to, da je treba dejansko preiti na drugačno delitev narodnega dohodka med družbeno-političnimi skupnostmi. O tem je bilo že dosti govora, tudi napisanega je bilo že marsikaj, zato se mi zdi potrebno poudariti, da ni dovolj, da o teh vprašanjih samo razpravljamo, ampak je treba za njihovo rešitev postaviti tudi odločne zahteve, tako pri občinskih skupščinah kot tudi pri republiških in okrajnih organih. Smatram, da sam Prosvetno-kulturni zbor, sveti za šolstvo pri občinah in vsi tisti organi, ki delujejo za kulturo in prosveto, niso v svojih hotenjih dovolj odločni in vse preveč čakajo, da bo odločil nekdo drug.

Drugo vprašanje, ki ga bo treba reševati vzporedno s tem, ko naj bi prešli na drugačno delitev narodnega dohodka, pa je vsekakor to, da bi tudi pri samih občinskih skupščinah in ostalih organih, ki delajo po občinah, dosegli več razumevanja za potrebe šolstva, kajti določene stvari se mnogokrat rešujejo dokaj subjektivno. Sicer vemo, da imamo objektivne in subjektivne težave, vendar bom pokazal na primeru, koliko je dostikrat odvisno od subjektivnih faktorjev. Ko smo letos v občini razpravljali, koliko naj bi dobilo šolstvo, so predhodno napravljeni izračuni sloneli na postavkah, ki so bile premalo precenjene, tako da je danes po končnih razpravah in dokazovanjih, še vedno mogoče najti ponovnih 15 ali 16 milijonov za šolstvo. Smatram, da je tako odločanje subjektivno, pa naj gre za ožjo ali širšo skupino ljudi. Verjetno pa to ni primer samo pri nas, ampak se taki primeri subjektivnega odločanja vlečejo od komune do najvišjih republiških organov.

Ob razpravah, koliko naj dobi šolstvo sredstev, se čestokrat dokazuje, da imajo šolniki na leto le 210 delovnih dni in da že zaradi tega sredstva za

osebne dohodke ne morejo biti tolikšna. Pri tem pa šolniki molčijo in ne skušajo dokazati, zakaj imajo na leto 210 delovnih dni in ali je to sploh res. Imam občutek, da večasih šolniki sami ne znajo pravilno stvari pojasniti, dokazati, zahtevati, morda še kritizersko nastopajo in s tem se mnogokrat vse neha.

Hkrati s tem se mi zdi potrebno poudariti, da danes ostale družbene službe, ki jih imamo, že postavljajo svoje zahteve in se o njih razpravlja, medtem ko za področje šolstva še vedno velja: šolstvo bo toliko dobilo, kolikor bo odločeno. Mislim, da bo treba tudi za področje šolstva doseči, da bo lahko postavilo svoje zahteve.

Urediti je treba tudi pojav, da se sredstva na račun šolstva prelivajo v razna druga področja, naj bo to za materialne dejavnosti ali pa tudi za osebne dohodke. Najbrž bi bilo potrebno, da bi šolniki med seboj o tem več razpravljali, da bi ne padala nanje kritika, da pri njih ni družbene širine, je ozkost in podobno.

Ko ugotavljamo, da prihajajo mladi ljudje iz šol, zlasti iz učiteljišč, od katerih določene skupine na delovnem mestu ne ustrezajo, nimajo širine in pripravljenosti za delo, se vprašamo, kje so vzroki in ali je ta pojav od včeraj ali pa je posledica preteklosti? Verjetno je to posledica preteklosti in posledica tretiranja prosvetnega delavca po njegovih osebnih dohodkih. Dejansko je danes tako, da gredo nekateri na področje šolstva iz svojega lastnega nagnjenja in so hkrati tudi sposobni za opravljanje te službe. Imamo pa tudi določeno skupino ljudi, ki se niso mogli vključiti v drugo področje, pa so se odločili za šolstvo.

Zato bo treba kadrovsko politiko spremeniti; spremenili pa jo bomo takrat, ko bomo tudi šolstvu dali tisto mesto glede materialnih dobrin kot ga imajo ostali. Dostikrat se sprašujem, kaj bo z generacijami, ki prihajajo iz šol, in kaj z bodočimi generacijami, če bodo takšni kadri vzgajali našo doraščajočo mladino, za katero vedno govorimo, da je temelj nadaljnjega sistema, da bo vodila tisto, za kar so se borili naši predhodniki in za kar mi danes delamo.

Naj povzamem; osnovna vprašanja se mi zde: 60 % in 5 % prispevek usmeriti v investicije, dotacije povečati do take višine, da bodo zadovoljevale osnovno dejavnost, narodni dohodek pravilno deliti in s strani občin več razumevanja!

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanec Dušan Šinigoj.

Dušan Šinigoj : Splošno ugotavljamo v gradivu, ki smo ga dobili za današnjo sejo, da so sredstva, ki pritekajo v družbene sklade za šolstvo pri občinskih skupščinah, absolutno premajhna. Za to je več različnih vzrokov, med katerimi so: neizkoriščenost vseh virov, neizvajanje zakona o financiranju šolstva, različna gospodarska razvitost občin itd. Posledice vsega tega so navedene tudi v gradivu. Mislim, da bi morali v gradivu, ko se nakazuje način rešitev v l. 1964, mogoče nekoliko bolj rigorozno in odločneje postavljati neko, vsaj perspektivno rešitev tega problema.

Mislim, da bi morali občinske sklade razbremeniti financiranja nekaterih šol, in sicer razbremeniti v tem smislu, da bi financiranje strokovnega šolstva — pri tem mislim na tehnične in njim ustrezne šole ter poklicno šolstvo — prenesli čimbolj na gospodarstvo, tako da bi ustanovili pri gospodarskih zbornicah sklade za financiranje tega šolstva. Na ta način bi ostala občinskim skup-

ščinam večja sredstva za financiranje osnovnega in splošnega šolstva, pri tem mislim na gimnazije, učiteljišča in podobno.

V koprskem okraju izvajamo to politiko že v drugem letu. V lanskem letu, moram reči, je gospodarska zbornica z vsem razumevanjem pristopila k temu problemu in ga tudi resno reševala, tako da poklicno šolstvo ni imelo, kar se financiranja tiče, nobenih problemov. V letošnjem letu je gospodarska zbornica sprejela sklep o ustanovitvi posebnega sklada pri zbornici, iz katerega naj bi se financiralo vse šolstvo II. stopnje, ki vzgaja kadre za gospodarstvo. V ta sklad smo vključili ekonomske šole, tehnične šole in poklicno šolstvo. Pri tem smo računali, da se bodo povečale dajatve iz 2,5 % bruto osebnih dohodkov, od katerih naj bi se stekal sklad 1,2 %. Okrajna skupščina je to že sprejela; seveda pa je še vprašanje, kako bo to sprejelo gospodarstvo. Imam vtis, da v glavnem bo sprejelo, saj se le v redkih primerih temu izogiba.

Na ta način bi zbrali v letošnjem letu v koprskem okraju za financiranje šolstva okrog 700 milijonov dinarjev; od tega bi namenili 200 milijonov za investicije, 400 milijonov pa za osnovno dejavnost. Na ta način bi razbremenili občinske sklade za šolstvo, na drugi strani pa bi dali večjo pozornost poklicnim in tehničnim šolam prav s strani gospodarstva.

Gospodarstvo bo nujno moralo, kar je tudi logično, zahtevati od šol, da izobrazujejo takšne kadre, kot jih gospodarstvo potrebuje. Tudi upravni odbor sklada naj bi bil sestavljen predvsem iz gospodarstvenikov. V sklad naj bi se stekala tudi sredstva iz družbenih skladov za šolstvo občin, vendar le v minimalnem znesku, po istem kriteriju kot v lanskem letu, to je vsega skupaj 100 milijonov dinarjev.

Rekel sem že, da bi v tem primeru ostala občinskim skupščinam večja sredstva in bi se tudi dopolnilni prispevki na osebne dohodke lahko resno izkoriščali predvsem za investicije. Prav na našem področju je nuja po investicijah izredno velika, saj bi samo v goriški občini v letošnjem letu, če bi hoteli realizirati program investicij v šolstvu, potrebovali okrog 1 milijarde dinarjev. Zato želim apelirati, da skušamo pridobiti čimvečja sredstva za kreditiranje šolstva; konkretno, naša občina je pripravljena 1 milijardo, ki jo potrebujemo, takoj vzeti kot kredit, ki ga vrnemo v 8 letih. Vprašanje je, ali bomo ta kredit lahko dobili.

Posebno mislim, da je pomembno pri financiranju tudi vprašanje soustanoviteljstva. Morali bi precizneje reči, za katere šole naj bodo določeni soustanovitelji. Mislim, da naj bi bili za osnovno in splošno šolstvo ustanovitelji občinske skupščine, za poklicno in tehnično šolstvo pa občinske skupščine skupaj z gospodarsko zbornico. Preide naj se torej na soustanoviteljstvo, da gospodarstvo in občinske skupščine nosijo enakopravno odgovornost i za financiranje i za celoten potek učno-vzgojnega procesa.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Ludvik Gorčan.

Ludvik Gorčan: Problem financiranja je posebno pereč na gospodarsko manj razvitih področjih. V ilustracijo bom povedal nekaj primerjalnih podatkov, nakar verjetno ne bo potreben obširnejši komentar.

Če primerjamo povprečne izdatke za osnovno dejavnost osnovnih šol, vidimo, da so ti v okraju Celje 42 000, v okraju Ljubljana 48 000, kjer je občina Ljubljana-Center celo s 73 000, v okraju Koper 48 000, v okraju Maribor 39 000, kjer je Maribor-Center z 51 000 din, medtem ko so pomurske občine zastopane

pri povprečnih izdatkih za osnovno dejavnost osnovnih šol s 34 000 dinarjev na učenca.

Naj navedem še en podatek: planirana sredstva za šolstvo. Ta na našem področju sicer rastejo, vendar ne v dovoljni meri; v letu 1962/63 so bila 502 600 000 dinarjev, za letošnje leto pa je planiran porast za 27 % oziroma 643 milijonov dinarjev, kar znaša nekaj več kot polovico celotnega proračuna občine in kar pobere vsa sredstva, ki so na razpolago za normalno delovanje šol. Skupne investicije v letu 1963 so znašale 80 622 000 dinarjev, za leto 1964 pa je planirano 96 500 000 dinarjev. Pri tem so upoštevane predvsem manjše investicije, ki jih terjajo zastarela šolska poslopja.

Poglejmo še povprečje osebnih prejemkov prosvetnega kadra na našem področju! Osnovni prejemki v letu 1963 so bili pri osnovnih šolah za učitelje 32 150 dinarjev, oziroma z vsemi ostalimi prejemki in gibljivim delom 39 170 dinarjev. Celotni prejemki predmetnega učitelja so bili 42 170 dinarjev, na srednjih šolah 42 200 dinarjev, za profesorje pa 47 000 dinarjev. V vajenskih šolah so imeli predmetni učitelji 53 000, v izobraževalnih centrih pa 43 000 dinarjev.

V letošnjem letu je predviden porast osebnih dohodkov tako, da bi znašal za učitelje 43 000, za predmetne učitelje 46 000 dinarjev, v srednjih šolah za predmetne učitelje 46 000, za profesorje pa 51 000. Iz tega je razvidno, da tudi na tem področju močno zaostajamo za ostalimi. Strinjam se, da uravnilovk ne more biti in da bodo vedno bolj razvita področja prednjačila, tudi pri investicijah, vendar osnovnega šolstva in izobraževalnih ustanov nasploh prepuščati v celoti nerazvitim občinam, mislim da ni perspektivno. Tako niti v bližnji niti v daljnji bodočnosti ne vidimo rešitve za to, ker se narodni dohodek, če realno gledamo, ne bo dvigal bolj kot za približno 15 %. Vsi stroški in potrebe po reformiranem šolstvu pa naraščajo z dosti večjim tempom.

Ne morem se v celoti strinjati s tem, da bi za investicije angažirali sredstva, ki so pri komunalnih bankah, ker te same nimajo dovolj sredstev, pa tudi občina jih nima toliko, da bi bila soudeleženec pri posameznih investicijah. Mnenja pa sem, da bi verjetno moral obstojati pri republiki intervencijski sklad, ki bi deloma ublažil probleme, ki nastajajo na nerazvitih področjih. Morala bi se uveljaviti tudi možnost najemanja dolgoročnih kreditov za investicijsko izgradnjo na teh področjih.

Predsednik I v o T a v č a r : Hvala lepa. Besedo ima poslanec Danilo Zavadlav.

D a n i l o Z a v a d l a v : Iz posveta, ki sem ga imel v volilni enoti občine Idrija in na osnovi poročila smatram za primerno dati nekatera pojasnila v zvezi s tem poročilom, predvsem zaradi visokih stroškov, ki jih imamo v osnovnem šolstvu in na gimnaziji v občini Idrija.

Iz poročila je namreč razvidno, da so stroški enega učenca na osnovni šoli in na gimnaziji v občini Idrija visoki, če jih primerjamo s stroški v ostalih občinah. Na posvetu v volilni enoti sem zvedel, da prikazani stroški na enega učenca na osnovni šoli vsebujejo take stroške, ki ne sodijo v sklad za šolstvo, kot so npr. štipendiranje zdravstvenih delavcev in ostalih študentov, ki so pred zaključkom študija. Sklad je namreč smatral za primerno, da se tem študentom omogoči, da uspešno zaključijo šolanje in da se zato iz sklada podelijo celo ští-

pendije. Tako se bo pridobilo vsaj nekaj strokovnih delavcev, ki jih v občini Idrija res primanjkuje.

Problem je tudi čipkarska šola, ki jo vsi ostali skladi ne poznajo, ker je za idrijsko občino specifična. Ta dejavnost bremeni sklad z okoli 8 milijoni letno, kar predstavlja za tako šibek sklad velik izdatek. Poleg tega sta še glasbena šola v Idriji ter Cerknem, ki predstavljata spet veliko obremenitev.

Tudi pri stroških v gimnaziji se je po izjavi ravnateljice verjetno vrnila pomota, in sicer zaradi tega, ker je po podatkih razvidno, da ni bil vštet oddelek ekonomske šole, ki šteje 83 dijakov. Če upoštevamo ta podatek, strošek na enega dijaka na tej gimnaziji ni 127 000 din, temveč okoli 96 000, kar je tudi precej visoka številka. Po izjavah ravnateljice so v tem upoštevana precejšnja sredstva za investicije, ki jih je namensko v lanskem letu prispeval rudnik in s tem omogočil verifikacijo gimnazije.

Na posvetu je bilo ugotovljeno, da gredo zbrana sredstva predvsem za osebne dohodke. Tudi v naprej lahko računamo, da ta sklad ne bo zadoščal; predvsem zaradi tega, ker bo konfiguracija terena tudi vnaprej zahtevala, da se določeno število nerazvitih osnovnih šol ohrani v hribovitih krajih, kjer je šola edina institucija. Prav te pa bremenijo precejšen del sklada.

Še naprej ostaja pereč problem investicij za novogradnje in opremo. Zato sem mnenja, da bi morala občina določiti maksimalni prispevek, kot je bil to predlog tudi poročevalca stalnega odbora našega zbora, ki naj omogoči tudi občini Idrija koriščenje predvidenih kreditov.

Na področju izobraževanja strokovnih kadrov sem mnenja, da je namenjeno preveč sredstev za izobraževanje v okviru podjetja, premajhna pa so sredstva za redno poklicno šolanje. Podatki namreč kažejo, da delovne organizacije vseh sredstev niso potrošile in da jih ostane precej zamrznjenih, medtem ko sredstev za redno poklicno izobraževanje na strokovnih šolah primanjkuje. Izkušnje nam kažejo, da so napredna podjetja že uvidela, da je najboljša oblika izobraževanja in pot za pridobivanje dobrih kadrov predvsem redno izobraževanje; zato smatrajo, da so najboljše naložena sredstva v rednem izobraževanju. Zato se napredna podjetja poslužujejo predvsem tega sistema. Prav bi bilo, da tista podjetja, ki nimajo pogojev za interno izobraževanje, odstopajo ta sredstva šolam in preko njih pridobivajo potrebne strokovne kadre.

V poročilu je nadalje navedeno, da proračun strokovne šole tvorijo tudi v šoli ustvarjena sredstva. Popolnoma se strinjam s tem, saj bo le tako praktični pouk življenjski. Vendar moramo pri tem zagotoviti, da ne bo to zavedlo šole v tako skrajnost, da bo zanemarjena osnovna naloga, to je redno izobraževanje.

Kar zadeva kredite, sem mnenja, da bi teh ne namenili samo za gradnjo novih šol, temveč tudi za opremo delavnic.

Poleg tega bi dal pripombe k besedilu na strani 30 poročila, kjer je rečeno, da je zbiralec sredstev za strokovne šole šolski center. Predlagal bi, oziroma strinjal bi se, kot je tovarišica Malovrhova poročala, naj bi zbiralec sredstev za strokovne šole bila še naprej zbornica, ker bi s tem razbremenili šole dodatne dejavnosti in preprečili nepotrebno povečanje ekonomskega odnosno finančnega aparata pri strokovnih šolah.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanec Jože Makovec.

J o ž e M a k o v e c : Tovarišice in tovariši, prav na kratko bi rad omenil investicije v osnovnem šolstvu. Predloženo gradivo, ki ga je pripravil Repu-

bliški sekretariat za šolstvo, nam zelo ilustrativno prikazuje vrsto podatkov o problematiki financiranja šolstva na splošno, iz česar lahko ocenjujemo težino tega problema. Smatram, da bi celotni problem financiranja, predvsem pa investicije v osnovnem šolstvu, morali razlikovati glede na občine, ki imajo več, in na občine, ki imajo manj materialnih pogojev za izgradnjo šol.

Tako kot ste nekateri že prej, bi tudi jaz podal nekaj podatkov iz svoje volilne enote, to je občine Ljutomer.

Občinska skupščina v Ljutomeru je v letošnjem proračunskem letu namenila šolstvu za osnovno dejavnost točno polovico občinskih proračunskih dohodkov, s čimer pa še zdaleč ne bo mogla zadovoljiti vseh potreb in omogočiti vsaj postopne normalizacije v osnovnem šolstvu glede reformiranja pouka. Na območju občine je bila zgrajena po vojni samo ena nova šolska zgradba, dve pa sta bili preurejeni iz prejšnjih združnih domov. Najstarejše šolsko poslopje je staro 126 let, ostale šole pa so bile sezidane v glavnem v začetku tega stoletja.

Po obstoječih predpisih glede delitve dohodka bo imela občina na razpolago letos 29 milijonov sredstev za investicije v šolstvu. Ker pa je bila občinska skupščina v lanskem letu prisiljena najeti 35 milijonov dinarjev kratkoročnega kredita za dograditev šole v Križevcih, bo šlo letos od teh 29 milijonov dinarjev 12 milijonov dinarjev samo za plačilo anuitet za najeti kredit. Ostanek je bil razdeljen za najnujnejša popravila, ki pa jih ob navedeni starosti šol ni malo. Podobne primere je navajal na eni izmed prejšnjih sej tudi tovariš Kovič za radgonsko občino, podobne stvari pa smo slišali tudi danes. Skratka, smatram, da je to primer nizko akumulativnih občin, ki imajo v svoji gospodarski strukturi pretežno kmetijstvo.

Zaradi takega stanja predlagam, da se na pristojnem mestu proučijo možnosti, kot je bilo danes že predlagano, za dodeljevanje dolgoročnih kreditov tistim investitorjem oziroma občinskim skupščinam, ki investicijske izgradnje v osnovnem šolstvu iz objektivnih razlogov ne morejo izvajati z lastnimi sredstvi, oziroma niso sposobne najemati kratkoročnih kreditov z neprimerno visoko obrestno mero.

Vse dosedanje gradnje šolskih objektov povsod po Sloveniji so pokazale, da se tudi občani niso nikoli odrekli pomagati pri gradnjah. Prispevali so ali v materialu, ali v delu, ali pa tudi z denarjem. Šola v Križevcih je npr. stala okrog 120 milijonov dinarjev, pri čemer so prispevali občani čez 14 milijonov. Verjetno pa bi bilo to tudi pri vsaki nadaljnji novogradnji, kjer bi obstojali pogoji, da se z gradnjo sploh začne. Izračun torej kaže, da bi bili ugodnejši pogoji za investicijsko dejavnost v šolstvu zadovoljivo stimulirani.

Pri investicijah bi rad omenil to, kar je danes že omenil tudi tovariš Debič, namreč zgradbe paviljonskega sistema, oziroma tipizirani projekti za šolska poslopja. To poudarjam zato, ker smo v Sloveniji za drag denar zgradili že marsikateri spomenik z glomaznimi šolskimi zgradbami, ki se žal, poleg tega, da so drage, tudi niti malo ne usklajajo s pokrajino; skratka, zgradili smo jih pogostokrat s pomanjkanjem čuta za praktičnost in ekonomičnost.

V zvezi s tem predlagam, da se za izgradnjo osnovnih šol proučijo možnosti za dajanje dolgoročnih posojil in da republiška skupščina da priporočilo vsem investitorjem oziroma občinskim skupščinam, ki nastopajo največkrat kot investitorji, naj se poslužujejo cenениh in praktičnih gradenj. Pristojni strokovni organi naj to proučijo in dajo predlog za nekoliko bolj poenoteno izgradnjo

šolskih poslopij, ki naj bi vsebovala poleg učilnic tudi vse ostale pritikline — prostori za delavnice in tako dalje —, ki jih zahteva šolska reforma.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Branko Babič.

Branco Babič: Nisem zagovornik enakih pogojev za osnovno šolstvo v razvitih in manj razvitih občinah. Te razlike prav gotovo vedno bodo in so tudi nujne ter razumljive. Vendar pa sedanji zakon o financiranju šolstva nekatere manj razvite občine pušča daleč pod osnovnimi pogoji za funkcioniranje osnovnega šolstva. Ena med temi občinami je recimo Litija, ki jo v tem zboru zastopam, in ki nima osnovnih pogojev, da bi lahko zadovoljila funkcioniranje osnovnega šolstva.

Navajam samo en tak primer: Letos so zagotovili za osnovno šolstvo v Litiji sredstva le v višini lanskoletnih, čeprav so mobilizirali vse, kar se je dalo. Tako je zmanjkalo okoli 7—8 milijonov, da bi krili vse normalne potrebe. Litijčani so se zmenili, da bodo manjkajoča sredstva zbrali iz 2,5 % gospodarskih organizacij, kar pa je, seveda, odprto vprašanje.

Sredstva, ki gredo posameznim šolskim zavodom, se delijo v razmerju 90 : 10 in ponekod celo 95 : 5 v korist osebnih dohodkov, tako da za ostale potrebe šol ostane le 10 ali 5 %. Kakšne so možnosti za normalno funkcioniranje teh šol, je več kot jasno. Kljub temu pa so osebni dohodki učnega kadra v povprečju za 30—40 % nižji kot so v razvitejših občinah.

In končno: ko ugotavljamo rezultate šol, vidimo, konkretno, v Šmartnem pri Litiji, da od vseh učencev konča 8-letno šolo oziroma 8. razred komaj 28 odstotkov. Res je, da so za to tudi objektivni pogoji, kot oddaljenost šole, ponekod celo do 15 km, zelo velik šolski okoliš, vendar dejstvo ostane: komaj 28 % otrok konča šolo.

Mislím, da to niso normalni pogoji in da bi zato morali o tem vprašanju imeti jasno stališče, kaj so in do kje segajo minimalni pogoji za še normalno funkcioniranje osnovnega šolstva. Mislím, da takih pogojev, kot sem jih navedel, samo v nekaj primerih v litijski občini ni.

Še slabše je stanje pri investicijah. Tako je v Šmartnem pri Litiji šola, ki je bila zgrajena pred 100 leti. Pred nekaj leti so se lotili gradnje nove šole in ko so jo spravili do strehe, je 5 let stala, ker ni bilo niti sredstev v občini, niti kredita za dokončanje šole. K sreči so Litijčani imeli potres in so iz sredstev pomoči občine in okraja dokončali to šolo, ker je potres do kraja onesposobil staro šolo.

Mislím, da bi tistim manj razvitim občinam, ki kljub lastnim naporom ne morejo zagotoviti osnovnih pogojev, morala skupnost priskočiti na pomoč. Zato se zelo strinjam z danim predlogom, da bi bilo treba takim manj razvitim občinam prav gotovo zagotoviti v sistemu delitve dohodka med okrajem in republiko, pa tudi iz nekega republiškega fonda sredstva za osnovno, normalno funkcioniranje šolstva. Pri tem bi morali jasno določiti, kaj je osnovno, minimalno funkcioniranje osnovnega šolstva.

Predsednik Ivo Tavčar: Hvala lepa. Besedo ima tovarišica Lojzka Gostenčnik.

Lojzka Gostenčnik: Spoštovani tovariši in tovarišice, sem povabljen in zastopam okrajno skupščino Celje.

Iz celotne razprave in tudi iz gradiva je videti, da je v šolstvu danes izredno heterogena situacija. Heterogena je glede ustanoviteljskih pravic in dolž-

nosti, glede zbiranja sredstev, glede skladov, glede dodeljevanja sredstev na relaciji občina—šole, šole—posamezni učitelji in prosvetni delavci itd. Zdi se mi, da celotno današnje razpravo in tudi gradivo, ki smo ga dobili, tiho spremlja vprašanje, ki ostaja odprto: ali naj se to heterogeno situacijo v šolstvu še dalje tolerira, ali pa je vendar treba radikalno razmisliti o nekih oblikah, ki ne bodo več dovoljevale tako različnih pogojev, v katerih šole delajo.

Če pomislimo na osnovno šolstvo, ki so ga dolžni državljanji po zakonu obiskovati, lahko ugotovimo na tem področju izredne uspehe. Le 13% učencev v republiškem merilu ne obiskuje popolno razvite osnovne šole. To je izredno velik uspeh, ob katerem pa se odpira niz problemov, ki postavljajo posamezne šole v neenakovredno situacijo in, analogno temu, tudi posameznega učenca. Zato prav tu ostaja tiho odprto vprašanje, ali vendarle ne bi vsaj Prosvetno-kulturni zbor, ki je prvi in najbolj zainteresiran ter angažiran na teh vprašanjih, dal neke določene sugestije, ki bi to situacijo bolj izenačile; vsaj toliko, da ne bi morali tako pogosto govoriti o teh, lahko rečemo, težkih pogojih v nerazvitih občinah in o težkih pogojih v zapostavljenih šolah.

Ko je bil sprejet zakon o šolstvu, je dopuščal toliko demokratičnih možnosti, da smo takrat z velikanskim upanjem pričakovali, da si bodo manj razvite občine prav na njegovi osnovi veliko pomagale. Zamišljeno je bilo, da bodo zaradi možnosti različnega financiranja lahko prišli na nerazvita področja tudi dobri kadri, ker bodo bolje plačani, saj bodo občine imele to možnost. Vendar danes, ko proučujemo to situacijo, ugotavljamo, da vendar to ni bilo mogoče realizirati, ker se občine zaradi ogromnega gospodarskega razvoja in napredka, ki obvladuje našo celotno družbeno situacijo, niso mogle odločiti za tako visoko stimulacijo kadrov v šolstvu. Konkretno za okraj Celje vem, da npr. občina Šmarje ni mogla v tej fazi demokratizacije in decentralizacije šolstva kadrovske ničesar ukreniti in z ničemer izboljšati kvalitete samega učnega procesa, ker ni imela možnosti in sredstev. Menim, da je to vprašanje zelo akutno in da ga je treba vsaj postopno urejati, da med šolniki, oprostite, da si dovolim to misel, ne bo nekega ljubosumja, češ, ti delaš v boljših pogojih, jaz pa v slabših itd.

Drugo, kar je silno zanimivo, je vprašanje ustanoviteljstva, pravic in dolžnosti na področju šolstva II. stopnje. Šolstvo II. stopnje je v krizi, saj vemo, da bi morali imeti, če bi hoteli vse učence, ki so danes v osnovnih šolah, premestiti v šole druge stopnje, vsaj trikrat povečane kapacitete teh šol. Morda je to res problem prehodnega značaja, saj je znano, da število in vpis učencev v osnovne šole pada; toda ne glede na to bo v prihodnjih petih, šestih ali osmih letih še velikanska kriza, kam z učenci osnovnih šol. Zato bi bilo tembolj nujno, da bi prav na tem področju bolj smelo bodrili tiste faktorje, ki morajo nastopiti kot ustanovitelji in soustanovitelji pri šolah II. stopnje. Po vsej verjetnosti bi morali bolj smelo odpirati tudi problem medobčinskih odnosov in ne toliko prepuščati posameznih šol iniciativi same občine. Se pravi, da bi nujno morali doseči neko skladnost. Prej so diskutanti omenjali vlogo gospodarske zbornice in vlogo gospodarskih organizacij ter drugih faktorjev. Kot smo v Celju proučili situacijo, je trenutno še vedno občinska in okrajna skupščina tisti faktor, ki daje iniciativo in ki tudi poskuša usklajevati neko določeno razmerje glede financiranja med občinami in dalje do gospodarskih organizacij. Če bi medobčinski skladi za financiranje šol II. stopnje oziroma strokovnega šolstva delali bolj efektno in bolj smelo in iskali med seboj močnejših stikov, bi bili najbrž tudi od gospodarstva bolj upoštevani. Upoštevani pa bodo morali

biti, posebno glede na stavek v gradivu, ki pravi: »Ker gospodarskih organizacij ni mogoče obvezati, da bi odstopale del ali pa vsa sredstva v višini 1% za kritje stroškov za izobraževanje kadrov v ustanovah izven gospodarske organizacije, ostane precej teh sredstev neizkoriščenih.« Ker to pomeni, da bomo ostali še vedno na nekem, lahko rečem, parlamentarnem, prepričevalnem odnosu, bo treba izredno, družbeno krepiti upravne odbore medobčinskih skladov in vse tiste družbene organe, ki kakorkoli pomagajo šolstvu. Tudi ti skladi naj bi, če bi se le dalo, ostali v medsebojnih kontaktih.

V okraju Celje je pri okrajni skupščini formiran medobčinski sklad z namenom, da bi v sedanji prehodni fazi pomagal urediti medobčinske odnose financiranja, da bi dejansko ugotovil, koliko naj dajejo posamezne občine, koliko gospodarske organizacije in koliko gospodarska zbornica. Zdelo se je namreč, da se je k temu vprašanju pristopalo do nedavnega na silo, da se ni vedelo za nobena merila, da je bilo vse grajeno preveč na dobri volji in da je po končnem rezultatu zaradi vsega tega prišlo skrajno malo sredstev. Če bi ti skladi, ki bi morali biti zelo močna organizacija v tej prehodni fazi, odigrali svojo vlogo pri zbiranju in razdeljevanju sredstev, bi lahko verjetno veliko pomagali. Pravim v prehodni fazi, ker vemo, da bodo v bodočnosti šole same morale realizirati pogodbene odnose z neposrednimi financerji; to pa so nedvomno tudi gospodarske organizacije.

Glede na splošno republiško situacijo, ko se, kot smo slišali, gospodarske zbornice ponekod izredno angažirajo, ponekod pa ne, bo nekoliko teže priti do popolnoma skupnih formul. Zlasti glede na to, ker morajo biti naslonjene še na druge družbene organe, okrajne in občinske svete za šolstvo itd.

Smo v situaciji, ko govorimo, da je v šolstvu izredno težko, pa ne vemo točno, kdo je za kaj odgovoren, oziroma kdo naj bi bil tisti, ki bi mu lahko še naprej zaupali intenzivno in sistematično politiko razvijanja šolstva. Šolstvo pa se bo moralo zelo intenzivno razvijati.

Zaključujem z mislijo, izraženo tudi v gradivu, da moramo kot država z dinamičnim razvojem gospodarstva in sorazmerno nerazvitim sistemom izobraževanja dajati za izobraževanje večji delež narodnega dohodka.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Stojan Požar.

Stojan Požar: Ne nameravam prispevati kakršnokoli plodno razpravo k današnjemu obravnavanju financiranja šolstva, ampak mi gre bolj za pojasnilo, na katerega bi lahko nekateri tovariši, ki so navzoči, odgovorili. Namreč, hočeš nočeš, imam občutek neke zelo meglene nejasnosti, ki mi vzbuja občutek, da se deloma poročilo in deloma tudi naša današnja razprava vrtita v začaranem krogu, od koder ne vidim pravega in učinkovitega izhoda.

Za kaj gre? Občutek imam, da vsi računamo, da sredstva za šolstvo so, v republiki, v okraju in da je samo problem tehnike, kako in na kakšen način ta sredstva preliti tja, kjer so potrebna in kjer bodo najbolj učinkovito uporabljena. Skratka, govorimo o adekvatnejši delitvi sredstev med republiko, okrajem, občino in o izravnalnem skladu, ki naj bi sredstva iz bolj razvitih občin prelivale v manj razvite. Kot poslanci, ki smo sprejemali družbeni plan in proračun za letošnje leto, bi morali vedeti, kje smo tista sredstva, ki bi jih republika lahko prenesla na okraje, pustili. In če smatramo, da je naš družbeni načrt za letošnje leto v redu, potem ne vem, kaj imamo še govoriti.

In drugo vprašanje: ali so za šolstvo v razvitih občinah res tolikšna sredstva na razpolago? Saj ugotavljamo, da je tudi v Ljubljani in v Mariboru še kako veliko pomanjkanje šolskih prostorov in da tudi v tako imenovanih razvitih občinah ni sredstev in možnosti, da bi lahko začeli z gradnjo šolskih prostorov.

Skratka, tu je zaprt krog, ki vzbuja občutek, kot da trije stojimo v krogu, imamo vsega skupaj 10 dinarjev, in si jih vlačimo iz žepa v žep ter menimo, da se bodo med tem vlačanjem povečali. Zdi se mi, da je problem drugje, da ne gre toliko za delitev narodnega dohodka med različnimi družbeno-političnimi skupnostmi, ampak da je treba postaviti vprašanje delitve narodnega dohodka na sploh. Pri tem ne mislim samo na formalno procentualno delitev, ki jo odredjamo z družbenim planom, ampak še na nekaj drugega.

Tovariš Černjavič je govoril, kako so narasli v letošnjem letu nominalni dohodki za 22 do 25 %. Človek bi pričakoval: za 14,5 % je porasla produktivnost dela, za toliko bi morali porasti tudi osebni dohodki. Porasli pa so tja do 25 %. Od kod ta denar? Verjetno bomo vsi pomislili: iz skladov podjetij, ki so se zmanjšali. Toda to ni res. Če greste v gospodarske organizacije in pogledate njihove sklade, boste videli, da je razmerje ostalo isto, marsikje pa se je celo povečalo v korist skladov. Kaj se je pa zgodilo? Zgodilo se je to, kot vsako leto. Z inflacijo, ki jo pri nas marsikje upoštevamo kot gospodarski instrument, izvajamo naknadno korekcijo našega družbenega plana v razmerjih narodnega dohodka s tem, da se sredstva, že tako omejena, na področju prosvete in kulture avtomatično, nevidno prelivajo znova na gospodarsko področje. In to konstantno iz leta v leto.

Ne verjamem tovarišu Černjaviču, da so 1961. leta v občini Maribor-Center porasli skladi za šolstvo zato, ker je občina hotela z njihovim zvišanjem omogočiti samostojno delitev dohodka na šolah. Nasprotno, zdi se mi, da je v tistem letu bilo razmerje med dohodki v družbenih službah, ki se financirajo iz proračuna in gospodarstvom, že tako porušeno, da so morale, ne samo lokalne družbeno-politične skupnosti, ampak tudi zveza kot celota, iti vsaj v delno izravnavanje teh nesorazmerij. Zdi se mi, da v letošnjem letu prihajamo znova v tako situacijo, ko je zaradi neplanskega, več ali manj stihijskega prelivanja narodnega dohodka v gospodarstvu, pred nami tako kot 1961. leta, problem, od kod zagotoviti sredstva, da vsaj deloma uravnesimo nesorazmerje med družbenimi službami in gospodarstvom. S tem v zvezi tudi vrednotim predlog priporočila vsem občinskim skupščinam, naj zvišajo dopolnilni proračunski prispevek na 15 %.

Tovariši, zdi se mi, da nam je vsem jasno, kaj naj bi ta dopolnilni proračunski prispevek pomenil. Pomenil naj bi aktiviranje sredstev državljanov v posameznih občinah za akcije, za stvari, ki njim neposredno služijo, skratka gre za njihovo združevanje ob neposrednem dogovoru. Dejansko pa smo ta 15 % prispevek oziroma možnost tega naknadnega, dogovornega obdavčenja, spremenili v pravi davek, in sicer na zelo lep način. Kajti brenkanje, tako bi jaz temu rekel, na sentimentalno počutje našega občana v odnosu do šole, kamor hodi njegov otrok, omogoča, da s tem dopolnilnim proračunskim prispevkom dejansko saniramo občinski proračun. Ko smo pričeli z uvajanjem dopolnilnega proračunskega prispevka, smo govorili, da bo šel samo za investicije; zato zelo dvomim, da bo teh zadnjih 5 % šlo za investicije. Spet bo šlo za to, da iz žepa naših državljanov uravnesimo že močno porušeno sorazmerje v delitvi narodnega dohodka.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima republiški sekretar za šolstvo Boris Lipužič.

Boris Lipužič: Tovarišice in tovariši! Obsežna in ilustrativna razprava o financiranju šolstva v Prosvetno-kulturnem zboru kaže našo skupno prizadetost in prizadevnost, da bi izboljšali materialni položaj šolstva. Skratka, razprava kaže, da se vsi zavedamo situacije v zvezi s financiranjem šolstva, v kateri se nahajamo, in da si želimo najti najustreznejše in trajnejše rešitve, da bi zagotovili stabilnost v financiranju šolstva in pospešili njegov razvoj.

Dovolite mi, da se tokrat v razpravi ponovno oglasim, ker želim polemizirati z nekaterimi stališči in predlogi, ki verjetno ne bi mogli biti uspešna izhodišča in orientacija za perspektivno rešitev financiranja šolstva, če hočemo pri urejanju razvoja šolstva izhajati iz problematike našega družbenega in gospodarskega razvoja. Predvsem mislim, da ne moremo reševati problemov financiranja šolstva in iskati ključa za njegovo rešitev izven družbenega okolja, izven samih družbeno-političnih skupnosti, v katerih so posamezne šole. Vsa-kršno iskanje rešitev v republiki, mislim, za osnovne šole in za šole II. stopnje, iskanje nekakih abstraktnih republiških sredstev, je nedvomno nerealno, ker bi kakršnokoli združevanje sredstev na ravni republike nujno povzročilo zmanjšanje sredstev občin pri delitvi med družbeno-političnimi skupnostmi. Že dosedanja praksa v procesu splošne decentralizacije v zadnjih letih je pokazala, da je možno z gospodarjenjem s sredstvi za šolstvo v okviru občin in na medobčinskem nivoju ustvariti dosti večje rezultate, kot pa če bi delili neka centralizirana sredstva iz republike, kajti ob tem bi se med drugim nedvomno postavilo tudi vprašanje objektivnih kriterijev, po katerih naj bi iz republike delili ta sredstva.

Zavedamo se, da ima sedanji sistem financiranja, ki ga uveljavljamo že 4. leto, nedvomno določene pomanjkljivosti, kar izpričuje 3-letna praksa in vsakoletne analize o financiranju šolstva, saj je bilo treba vsako leto iskati neke nove korekture, neke nove predloge za boljšo ureditev, zlasti za financiranje strokovnega izobraževanja oziroma šolstva II. stopnje sploh. Mislim, da je današnja razprava lahko solidna osnova za to, da bomo našli ustreznejše rešitve za financiranje šolstva v prihodnosti, ker pričakujemo, da bo temeljni zakon o financiranju šolstva doživel določene spremembe in sicer takrat, ko bo pripravljen nov zakon o vzgojno-izobraževalnem sistemu v Jugoslaviji. V tem bo namreč vključena tudi materija o financiranju šolstva, tako da bi imeli v zveznem merilu en sam zakon, ki bi obravnaval, ne samo sistem izobraževanja, marveč tudi njegovo financiranje.

Mislim, da je sedaj in ko bomo razpravljali o osnovah za 7-letni perspektivni program razvoja šolstva priložnost, da bomo ob tem proučili materialne možnosti za realizacijo razvoja šolstva na osnovi izhodišč, ki si jih bomo zastavili v 7-letnem perspektivnem programu razvoja šolstva. O tej priliki bo treba, tako na republiškem kot na zveznem nivoju, določiti delitev med družbeno-političnimi skupnostmi in predvideti ustrezno razmerje za izobraževanje v okviru nacionalnega dohodka. Mislim, da nam bodo vse razprave o 7-letnem perspektivnem programu razvoja šolstva in novem zakonu o vzgojno-izobraževalnem sistemu lahko služile za to, da bomo našli najustreznejše rešitve za stabilnejše financiranje šolstva v prihodnosti.

Rad bi seznanil zbor še z nekaterimi ukrepi, ki se v zveznih ali v republiških organih že izvajajo v zvezi s financiranjem. Sekretariat za šolstvo je

v analizi na koncu navedel predlog za ureditev ustanoviteljstva in soustanoviteljstva, za določitev virov in načina financiranja. V glavnem so bili predlogi izdelani skupno z republiško gospodarsko zbornico, ker je bilo največ nerešenih problemov v zvezi s financiranjem in ustanoviteljstvom ravno pri strokovnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. O primerih, ko je bilo problematično ustanoviteljstvo oziroma nejasno vprašanje, kdo naj bo ustanovitelj, ali gospodarska organizacija ali družbeno-politična skupnost, smo pred kratkim na sestanku s predstavniki okrajnih skupščin in okrajnih gospodarskih zbornic dosegli dogovor, da se ti najbolj nejasni primeri ustanoviteljstva in skupnega financiranja rešijo.

Že v uvodni obrazložitvi sem poudaril, da zvezni sekretariat za prosveto in kulturo proučuje z drugimi ustreznimi organi možnosti, da se realizira 38. člen temeljnega zakona o financiranju šolstva, ki omogoča, da zvezni Izvršni svet sprejme podrobnejši predpis, po katerem bi bilo možno občinskim družbenim skladom za šolstvo najemati dolgoročna posojila pod ugodnimi pogoji, z nizko obrestno mero. Te možnosti se v zveznem merilu proučujejo, ker to ni problem samo naše republike, marveč tudi ostalih republik. Zato bo treba najti ustrezen rešitev za financiranje investicij z dolgoročnimi krediti, ker bo to ena izmed ključnih rešitev za realizacijo 7-letnega perspektivnega programa razvoja šolstva, oziroma izgradnje šolskega prostora.

V uvodni obrazložitvi sem tudi omenil, da je Izvršni svet v dogovoru z Združenjem komunalnih bank, da se posamezne prizadete občine s svojimi področnimi komunalnimi bankami dogovore za posamezne kredite. V globalu bi bilo to v republiškem merilu 500 do 600 milijonov din. Tu gre za določene adaptacije, dozidave in novogradnje nekaterih šol, ki so v najtežjem stanju. S tako intervencijo, kjer gre za reševanje najnujnejših primerov, bi pomagali z bančnimi sredstvi iz komunalnih bank občinskim skladom za šolstvo pri gradnji nekaterih šol. Mislim, da gre tu za izjemno reševanje situacije, za neko izjemno intervencijo, ki ne more biti sistem, ki naj se uveljavi v zvezi s financiranjem investicij na področju šolstva vsaj v okviru sedanjih možnosti in sedanjih predpisov ne. Napačno je bilo, kot so ponekod pričakovali, da gre tu za formiranje nekih republiških sredstev. Z vso jasnostjo je treba povedati, da tu ne gre za neka imaginarna republiška sredstva, iz katerih bi se lahko dajale dotacije posameznim občinam in izravnale potrebe posameznih občin, ampak gre tu le za res najnujnejšo intervencijo pri dokončanju določenih investicij.

Sekretariat za šolstvo si prizadeva, da v okviru 7-letnega perspektivnega programa razvoja šolstva najde najracionalnejše in najustreznejše rešitve za izgradnjo šolskega prostora. Posamezni tovariši poslanci so navajali v svoji razpravi predloge, da bi lahko hitreje realizirali izgradnjo šolskega prostora s tipskimi projekti. Že pred dvema letoma je Sekretariat sveta za šolstvo dal občinam na razpolago tri tipske projekte najcenejših gradenj, ki so se jih nekatere občine tudi poslužile. Vse občine smo animirali za te projekte in jih obvestili, da razpolagamo z ustrežno dokumentacijo, katere se lahko poslužijo, kar so posamezne občine tudi storile. Glede na akcijo Zveznega sekretariata za prosveto in kulturo nameravamo tudi v ožjem, tj. v republiškem merilu pokreniti vse potrebno, da bi v najkrajšem času prišli do ustreznih tipiziranih projektov in da bi proučili možnosti z gradbeno operativo in z industrijo gradbenega materiala za intenzivnejšo izgradnjo šolskega prostora, za funkcionalne, racionalne šolske gradnje v prihodnjih 7 letih. V ta namen bo v

kratkem v Sekretariatu formirana investicijska grupa v okviru skupine za plan razvoja šolstva, ki se bo stalno ukvarjala s problemi izgradnje šolskega prostora in drugimi materialnimi vprašanji šolstva. Zvezni sekretariat za prosveto in kulturo prav tako zagotavlja, da bo v letošnjem letu proučeno vprašanje amortizacije šolskih zgradb; nedvomno bo ob prehodu na realizacijo 7-letnega perspektivnega programa razvoja šolstva treba tudi ta problem rešiti.

Že sam sem uvodoma omenil, da bi bilo verjetno potrebno izdelati orientacijsko minimalne normative za materialne potrebe osnovnih šol. Teh problemov se je Sekretariat za šolstvo že lotil, so pa seveda odvisni od studioznega proučevanja, ki ne more dati takoj rezultatov. Upamo pa, da bomo lahko čimprej sistemizirali določene materialne normative, ki naj bi služili posameznim občinam in šolam kot orientacija pri izgrajevanju in opremljanju osnovnih šol.

Pri tem mislimo, da že dosedanji zakon o osnovni šoli in sam predmetnik ter učni načrt in pogoji glede strokovnosti učnega kadra dajejo orientacijo šolam in ustanoviteljem osnovnih šol, da vedo, kakšni so ti osnovni normativi, ki jih mora vsaka šola izpolnjevati, da lahko uresničuje svoj vzgojno-izobraževalni program.

Dovolite mi, da se zadržim še pri predlogu, ki je bil podan v razpravi, naj bi posamezne tehniške šole, ki zajemajo učence iz vse republike, dobile nekakšno javno priznanje šol republiškega značaja. Vprašanje je, kaj hočemo s tem doseči. V naši republici imamo več vrst tehniških šol, ki v raznih okrajih in glede na posamezno panogo in stroko zajemajo učence bodisi iz cele republike, bodisi iz enega ali dveh okrajev. Če je za tem predlogom želja, naj bi republika financirala ali pa sofinancirala takšne tehniške šole, mislim, da takšen predlog ne bi mogli akceptirati, ker nam je jasno, kakšne so obveznosti republike do financiranja šolstva. Ob sprejetju zakona o ustanovitvi republiškega sklada za šolstvo so bile jasno določene obveznosti, ki jih ima republiški sklad za šolstvo; te se jasno izražajo pri financiranju osnovne dejavnosti in investicij na področju celotnega visokega šolstva v republici, pri dodatnih sredstvih za financiranje šolstva italijanske narodnosti in dvojezičnega šolstva v Prekmurju in za določene investicije na tem področju šolstva in v manjšem prispevku, ki ga lahko daje republiški sklad kot dotacijo pri investicijah za posamezne objekte posebnega šolstva. Mislim, da je s tem glede na razpoložljive možnosti in vire, ki jih ima republiški sklad za šolstvo, program njegovega financiranja lahko zaključen, in da bi zato težko govorili, iz kakšnih republiških sredstev naj bi se financirale še določene druge šole npr. nekatere druge šole II. stopnje.

V dosedanjem razvoju in po uveljavljenju novega sistema financiranja smo nekako že dosegli jasnost glede ustanoviteljstva posameznih strokovno-izobraževalnih ustanov, ko nastopa kot osnovni ustanovitelj družbeno-politična skupnost, kot soustanovitelj pa gospodarska organizacija, oziroma gospodarska zbornica. Pri tistih šolah, ki so internega značaja in sestavni del neke gospodarske organizacije, oziroma pri industrijskih šolah, ki so locirane pri gospodarskih organizacijah, pa nastopajo kot osnovni ustanovitelj gospodarske organizacije, kot soustanovitelj pa družbeno-politična skupnost. Ta osnovni dogovor je bil dosežen med posameznimi prizadetimi okraji in tudi že med prizadetimi občinami in gospodarskimi zbornicami in mislim, da bi morali za sedaj glede na sedanjo prakso in izkušnje iskati rešitve v ustanoviteljstvu in sofinanci-

ranju v teh okvirih. Če bi se zdaj pretirano angažirali na tem, da bi iskali rešitve v financiranju posameznih vrst šol II. stopnje v okviru republike, mislim, da bi bil to v določeni meri korak nazaj.

Dosedanje izkušnje kažejo, da se je medobčinsko financiranje uveljavilo in da bi kazalo to medobčinsko financiranje uveljaviti povsod, in to ne z nekimi togimi določili, marveč z iskanjem najustreznejše rešitve za funkcioniranje medobčinskega financiranja v okviru medobčinskih skladov. Občine oziroma druge družbeno-politične skupnosti in gospodarske organizacije preko gospodarskih zbornic naj sklenejo dogovor o skupnem financiranju posameznih izobraževalnih ustanov. Mislim, da so medobčinski skladi mehanizem, ki omogoča uveljavljanje skupnega financiranja, ko se združujejo interesi in ureja skupno financiranje med družbeno-političnimi skupnostmi in gospodarskimi organizacijami.

Zavedamo se določene materialne zaostalosti na področju šolstva, vemo tudi, kakšno dediščino imamo in da ni mogoče nenadoma nadomestiti in že v nekaj letih rešiti vseh problemov. Prav tako bi bilo iluzorno, če bi hoteli rešitev vseh problemov vključiti v perspektivni 7-letni program razvoja šolstva. Jasno je, da bomo to zaostalost odpravljali postopoma, skladno z našimi materialnimi možnostmi in splošnimi družbenimi potrebami. Kljub temu pa mislim, da lahko zabeležimo precejšen napredek tudi na tem področju; samo če primerjamo materialno stanje na področju gimnazij, vidimo, da smo uspeli v zadnjih letih z verifikacijo narediti ustrezen korak naprej v izgrajevanju modernih splošno-izobraževalnih šol II. stopnje.

Mislim, da je dolžnost vseh, ki se ukvarjajo s šolstvom, in ki nas zadeva problem financiranja, da usmerimo naša prizadevanja v urejanje finančno materialnih vprašanj v okviru občin, v okviru teh družbeno-političnih skupnosti, ki so naša osnovna celica družbenega življenja in da v občinskih skupščinah dosežemo, da bo šolstvo dobilo ustrezno mesto. Iz materiala namreč nesporno izhaja dejstvo, da bi nekatere občine lahko obdržale sredstva vsaj na istem nivoju, ne pa jih zmanjševala, kar se od primera do primera dogaja. Že sedaj pa se uveljavlja praksa, da v družbeno-političnih skupnostih, ki imajo izrazito nizek nacionalen dohodek in ne morejo pokriti potreb po financiranju vseh služb v občini, ki so jim dane v njihovo pristojnost, ta problem v okviru možnosti urejajo z delitvijo sredstev med občino in okrajem in z dotacijami.

Kot sem že prej omenil, bo treba v okviru razprav o 7-letnem perspektivnem programu razvoja šolstva dokončno razčistiti tudi vprašanje proporca v financiranju izobraževanja in financiranju ostalih družbenih dejavnosti, tako da bomo imeli jasno orientacijo in jasno določen vir v okviru delitve med družbeno-političnimi skupnosti, vir, ki bo zagotavljal stabilnejše financiranje šolstva.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima podpredsednica Prosvetno-kulturnega zbora inž. Dora Jelenko.

Inž. Dora Jelenko: Dovolite tovariši, da še govorim o problematiki šolstva v mariborskem okraju. Res je, da so poslanci pred menoj že nanizali te probleme, vendar nas prosvetne delavce ti problemi tarejo že leta in leta in zato ni čudno, da se danes tako številčno oglašamo.

V okraju imamo po notranji organizaciji 118 popolnih osnovnih šol in 53 nepopolnih in podružničnih šol. Uspeh, ki se giblje med 85 in 75 %, ni

zadovoljiv, ker so v teh procentih všeti učenci, ki so napredovali v višje razrede z negativnimi ocenami. Vzroki so pretežno objektivni, delno pa tudi subjektivni. K objektivnim vzrokom prištevamo pomanjkanje učnega kadra, sodobnih učil, funkcionalnih učilnic, sanitarnih prostorov, pouk v dveh ali treh izmenah, ter deloma neugodne domače razmere. Le redke šole imajo funkcionalne učilnice, delavnice za tehnično vzgojo ter telovadnico. Važno je omeniti, da je pretežna večina šolskih zgradb v izredno slabem stanju.

V občini Maribor-Center je zaposlenih 382 učnih moči, od tega je 75 predmetnih učiteljev in 307 učiteljev. Kljub temu primanjkuje še vedno 285 predmetnih učiteljev. V okrajnem merilu pa primanjkuje 130 profesorjev za matematiko in fiziko, 122 profesorjev slavistov itd.

Gimnazij, šol za učni kader, tehniških in njim sorodnih šol je v okraju 25. Vse te šole stojijo pred verifikacijo. Stanje je zaskrbljujoče, ker ni rednega učnega kadra, funkcionalnih učilnic, učil, šolskih delavnic in podobno. Samo na teh šolah bi potrebovali še 189 učnih moči. Nekatere od teh šol so stare že preko 100 let.

V okraju so tudi višje šole, ki so šele v razvoju in nujno potrebujejo zato ogromna sredstva. Pri teh sredstvih participirajo okrajni sklad in medobčinski skladi, ki pa ne zmorejo teh bremen. Razmerje financiranja med republiškim in okrajnim skladom je v razmerju približno 70 : 30. Samo za pedagoško akademijo je participacija medobčinskega sklada v treh letih približno 70 milijonov. Osnovne šole, ki so v pristojnosti občin, se v glavnem financirajo iz skladov za šolstvo pri občinah. Iz okrajnega proračuna se dotirajo le šolski skladi nekaterih občin in nekatere ustanove, kot združeni sklad pri mestnem svetu, domovi in tako dalje. Če primerjamo vsoto, ki se skozi sklade za šolstvo preliva na področju osnovne dejavnosti šol, z vsoto ustvarjenega nacionalnega dohodka na področju okraja, vidimo, da gre za šolstvo okoli 3,8 % narodnega dohodka.

Najtežji problem, ki se pojavlja pri šolah, je problem investicij. Investicijskih sredstev za dokončanje že začelih gradenj oziroma za potrebe novogradenj nikakor ni dovolj. Zato ni mogoče izvršiti nobenih prepotrebniških rekonstrukcij in adaptacijskih del na šolskih stavbah. Uvedena je bila sicer amortizacija za šolsko opremo in učila, vendar je šole ne dobivajo v višini, ki je predpisana. Ni še uvedena amortizacija za stavbe in od tod težave pri obnavljanju stavb. Da bi lahko izgrajevali nove šolske prostore, je bil pred kratkim pri okrajni skupščini osnovan poseben — to je, prosim, še v prejšnjem letu — intervencijski sklad, v katerega naj bi prispevale sredstva gospodarske in družbene organizacije iz 1-odstotnega prispevka od bruto osebnih dohodkov, ki ga te organizacije lahko uporabljajo za vzgojo in izobraževanje kadrov, ter delno občine iz skladov za šolstvo. Vendar ta akcija ni obrodila sadov; odgovori so bili pretežno negativni.

Že iz teh nekaj podatkov je razvidno, da je stanje na šolah, od najnižjih do višjih, zaskrbljujoče, tako v pogledu kadrov, kot opremljenosti in stanju zgradb. Vzrok vsemu temu so v manjši meri subjektivne slabosti; pretežno gre za objektivne težave, ki izvirajo predvsem iz pomanjkanja prepotrebniških finančnih sredstev, ki bi nam zagotovila dovolj veliko število šol, šolskih delavnic, učil, telovadnic in podobno.

Enak problem je s kadri. Čas bi bil, da v socialistični družbi končno pravilno ocenimo pomen in delo prosvetnega delavca, ki ves čas s svojimi osebnimi dohodki močno zaostaja za ostalimi poklici, čeprav predstavljajo

šole izvor kadrov za celotno gospodarstvo. Le tako bo avtomatično rešen problem zadostnega števila kvalitetnih kadrov. Celo kvote teh nezadostnih sredstev, ki jih šole dobivajo, niso poznane in na razpolago v začetku leta, da bi lahko delovni kolektivi gospodarili z njimi. S tem jim je odvzeta materialna baza, ki je edino resnično gibalno in kategorija, ki samoupravljanju daje vso tehtnost. Brez tega je samoupravljanje le na papirju. Menim, kar je že tovariš sekretar za šolstvo poudaril, da naj tudi v mariborskem okraju republika financira do popolnosti višje šole, ki so za celotno republiko izredno velikega pomena in naj ne obremenjuje s tem še medobčinske sklade, ki ne zmorejo kriti najpotrebnejših stroškov ostalih šol. Torej, če hočemo stanje v šolstvu popraviti, kar je nujno, se morajo sredstva, po mojem mnenju, zagotoviti z zveznim zakonom.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Janez Kambič.

Janez Kambič: Najprej nekaj tehničnih podatkov glede tabel: Tabela 15 na 2. strani, ki daje povprečne izdatke na dijaka, je glede gimnazije v Črnomlju nekoliko pomanjkljiva, ker sloni na planu za leto 1964. To pa so le želje, ker smo plan postavili dokaj višje kot prejšnje leto; zato tudi povprečje na dijaka ne kaže prave slike. Mislim, da bi bilo umestneje, če bi primerjali izdatke na oddelek oziroma dijaka glede na sredstva, ki so jih šole v 1963. letu res dobile. Tako bi se pri gimnaziji v Črnomlju zmanjšala ta sredstva najmanj za $\frac{1}{3}$.

V tabeli 14 na 3. strani, kjer so navedeni povprečni izdatki za učenca, je treba upoštevati, da tak podatek ne daje točne in realne slike o tem, koliko občina res lahko nudi za izobraževanje in za vzgojo svojih otrok, ker je tak povpreček, razumljivo, odvisen od števila učencev. Število učencev pa se ravna po tem, kje so šole: ali je v občini veliko večjih šol ali pa več manjših, razdrobljenih šol z majhnim številom otrok. Tako pomeni — glede na kvaliteto pouka — mogoče 46 000 dinarjev na učenca v eni občini veliko več, kot 46 000 dinarjev v drugi občini. Mnogokrat je tako, da je dražja šola manj kvalitetna.

Ker ima vsa naša mladina, naj živi v mestu ali na podeželju, ali pa v obrobni predelih, enake pravice in dolžnosti do izobraževanja in vzgoje, bi morali tudi poskrbeti, da bi se šolam vsaj približno enako dodeljevala tudi sredstva. Vendar je pa tako, da ekonomsko šibke občine ne zmorejo takih bremen. Tako za občine Črnomelj in Metlika, kjer so mi podatki znani, ne bi mogli trditi, da občinski forumi nimajo razumevanja za šolstvo; nastopajo pa druge težave: pomanjkanje sredstev! Občini Črnomelj je okraj Ljubljana sklenil dodeliti 144 milijonov din dotacije za leto 1964, pri čemer manjka še 40 milijonov. Poleg tega moram še omeniti, da manjka vsaj še 80 milijonov, v katerih so zajeta nujna manjša popravila in tudi nekaj milijonov za laboratorije in za modernizacijo pouka na gimnaziji, kar je občina tudi dolžna financirati.

V takih občinah so seveda tudi na splošno dokaj nižji osebni dohodki, kar povzroča težave pri kadru. Pomanjkanje kadra je veliko, ker je v revnejših občinah slabše stimuliran in si želi, če je le možno, premestitev v ekonomsko močnejše področje.

Kar zadeva poročilo, ki ga je sestavil odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora, se z njim strinjam in želim, da

bi ga, če je mogoče, vsaj v nekaterih točkah, smatrali kot priporočilo pristojnim republiškim organom.

Glede ekonomsko nerazvitih občin pa bi želel, da naj ne bi vedno živele od dotacij in od podpor; zato naj odgovorni forumi pomagajo pri graditvi industrijskih objektov, tako da bo lahko vsaka občina imela sama dovolj sredstev za svoje šolstvo in tudi za vse ostale potrebe.

Predsednik Ivo Tavčar: Če nihče več ne želi besede, smo pred vprašanjem, kaj storiti ob koncu razprave. Zelo težko je odgovoriti na vsa vprašanja in najbrž lahko ponovim to, kar je rekel prvi govornik, namreč, da je sorazmerno zelo lahko ugotavljati probleme, že nekoliko teže je predlagati rešitev, še teže pa predloge uresničevati.

Vendarle menim, da bi bilo koristno sporazumeti se o nekaterih vprašanih in o njih zavzeti nekaj stališč. Predlagam, da bi se morda sporazumeli za naslednja stališča, ki jih bom poskušal povzeti iz razprave in nekoliko svobodno oblikovati.

Najbrž nihče ne zanika doseženih uspehov na področju šolstva. Podatki, recimo, o gradnji šol po vojni dokazujejo, da je bilo po vojni v krajšem obdobju kot med obema vojnoma dograjenih več šol: po vojni 184, v obdobju med obema vojnoma pa 140. Tudi podatki o udeležbi šolstva v narodnem dohodku dokazujejo, da je recimo od 1956. leta, ko je bila udeležba, sorazmerno še majhna, ta kasneje porasla na 4 %; podatki pa tudi kažejo, da je bila lani ta udeležba že za 1 desetinko nižja od 4 % in je padla na 3,9 %, kar kaže, da se položaj zaostrojuje.

Najbrž tudi ob vseh teh določenih uspehih ne bo treba nikogar več prepričevati, da je položaj na tem področju zelo resen in da najbrž ni treba niti naravnega potresa, kot je bil v Litiji, niti morda kakšnega družbenega potresa, da bi se nekateri zavedli resnosti položaja. Mislim, da lahko mirno ugotovimo, da je položaj resen. Hkrati tudi vsi vemo, da so se na tem področju nakopičili problemi, ki imajo svoj globok izvor in jih lahko urejamo samo v daljšem času. Zato bi morali jasno opredeliti, kaj so naše dolgoročne naloge, kaj pa kratkoročne, in kaj lahko urejamo v okviru sedemletnega načrta, kaj pa je možno že letos urediti. Hkrati pa bi bilo treba poudariti, da je za nas silno pomembno do kraja dograditi sistem financiranja, ki je eno izmed ključnih vprašanj, če hočemo voditi trajnejšo politiko na tem področju.

Razvoj šolstva ni pogojen samo z rastjo narodnega dohodka, ampak tudi z določenimi družbenimi odnošaji. Mislim, da je bil v tem smislu prispevek poslanca Požarja dokaj širokopotezen, ker je pokazal širšo medsebojno odvisnost vseh področij, osnovno delitev, ki ogroža zaradi določenih vzrokov položaj in razvoj tega negospodarskega področja. Mislim, da lahko tudi s tega mesta damo resno kritično pripombo proti brezglavi graditvi, ki najbrž nima gospodarskega opravičila in ki ne prispeva k povečanju proizvodnosti dela in tudi ne k povečevanju narodnega dohodka. Te brezglave naložbe včasih povzročajo še večje glavobole in ne odstranjujejo določenih pomanjkljivosti in slabosti, ampak jih še povečujejo. V tem smislu, mislim, da je prav, da to pripombo naslovimo tako na republiko kot na občino, saj k taki preveč enostranski usmeritvi občin prispeva tudi republika z včasih nekoliko preveliko zahtevo po udeležbi občin pri določenih naložbah. Vsi vemo, da bančno zbiranje sredstev včasih zelo posega v sredstva komunalnih bank, od koder,

vsi pričakujemo, da bo določen delež šel tudi za negospodarske naložbe in v precejšnji meri tudi za šolstvo.

Mislim, da je težko reči: za osnovno šolstvo je odgovorna samo občina, za visoko šolstvo pa republika. Mislim, da gre za medsebojno skupno odgovornost za določena vprašanja, vsaj v primeru osnovnega šolstva in šolstva druge stopnje za soodgovorno politiko republike. V tem pogledu zlasti poudarjam planiranje, ki je bilo doslej, moramo ugotoviti, zelo slabo, saj iz leta v leto ugotavljamo, da se republiški plani na našem področju ne izpolnjujejo. To bi moralo republiške planerje in izvajalce teh planov nekoliko zaskrbeti: ali so bili plani nerealni, ali pa ni bilo hkrati določene skrbi za izvedbo teh planov, oziroma predvidenih sredstev, načinov in oblik za izvajanje takih planov. To nam dokazuje položaj v strokovnem šolstvu, kjer že 5 let zaporedoma beležimo le dvetretjinsko izpolnitev planov.

Na vsak način lahko govorimo o zelo slabem planiranju in mislim, da je treba, da tudi republika prevzame soodgovornost za ustrežnejše planiranje na področju šolstva, da se zlasti upoštevajo dosedanje slabosti in da zato ustrežnejše zgradimo sedemletni načrt.

V razmerah, v kakršnih smo sedaj, je nedvomno treba, da je naše izhodišče obstoječi zakon o financiranju šolstva. Mislim, da moramo na njem vztrajati, saj nimamo nobenega drugega jasnejšega ali bolj obdelanega izhodišča za financiranje šolstva. Mislim, da je tudi marsikateri problem nastal zaradi tega, ker nismo tega zakona dosledneje uresničevali. S tem v zvezi bi navedel uresničevanje občinske politike pri financiranju skladov za šolstvo. Zakon predvideva, da morajo tudi občine določiti trajnejše vire in trajnejša merila za sredstva, ki naj dotekajo v sklade za šolstvo. Mi pa ugotavljamo, da pri trajnem viru, ki ga je določil zvezni predpis, sredstva sorazmerno pravilno in še kar dobro naraščajo, sredstva iz drugih virov, ki naj bi bila z občinskim odlokom trajno in natančno odmerjena, pa se znižujejo.

Zato predlagam, da naš zbor zavzame stališče, da občine ugotove, iz katerih virov in po katerih merilih bodo dotekala sredstva v sklade. Hkrati pa je treba, kot je bilo že v razpravi, poudariti izredno pomembno vlogo skladov in njihovih upravnih odborov. Upravni odbori naj se čutijo samostojne in odgovorne za položaj v šolstvu, ne pa kot dodatek občinske uprave. Poudariti je torej treba samoupravno samostojni značaj upravnih odborov skladov in jih zavezati, tako kot zavezujemo občinsko skupščino v odnosu do skladov, da spremene svoj odnos do šol; kajti marsikdaj je negotov položaj šolstva tudi zaradi nejasnih odnosov med šolami in skladi. Zato naj se tudi tu star upravno-proračunski odnošaj menja in se vzpostavijo resnično pravno veljavni in pogodbeno vezani odnosi za obe strani. Treba je skleniti javno izoblikovane pogodbe kot pravne listine, ki jih je mogoče tudi pred sodiščem izterjati.

Tega v mnogih primerih ni prav zaradi tega, ker odgovornost občinske skupščine do sklada med letom popušča in s tem seveda tudi do šole. Tako niti sklad niti šola ne vesta, s čim gospodariti. Mi pa terjamo od sklada in od šole, da začneta gospodariti, kajti samostojno gospodarjenje šol in sklada bo pripeljalo tudi do obratnega pritiska na tiste, ki so dolžni, da nosijo finančna bremena za šolstvo. Na ta način pa lahko pridemo do resničnih pokazateljev, koliko kaj stane, do resničnega izračuna stroškov.

Zato ne glejmo vseh vprašanj samo izven sebe! Treba je videti, da so nekatera vprašanja pogojena tudi z razrešitvijo določenih vprašanj znotraj samih delovnih organizacij. Med temi je prav gotovo tudi občutek za samo-

stojno gospodarjenje, za jasen izračun stroškov, za dobro izdelan delovni načrt in v zvezi s tem za dobro izdelan načrt stroškov, ki je kasneje osnova za pogodbo s skladom. Tako tudi sklad lahko ugotavlja, kakšne so potrebe in tako pravzaprav lahko dobimo tudi normitave, ki jih nato upoštevamo pri financiranju.

Nisem zagovornik tega, da občinam priporočamo, naj predpisujejo 15 % dopolnilni proračunski prispevek kot nekakšen davek. Strinjam se s pripombami, ki so bile dane, da je naposled zelo dvorezno, da hkrati s tem, ko delavcem omogočamo večje osebne dohodke, po drugi plati odvezemamo del tega povečanega osebnega dohodka in, kot je nekdo rekel, z njim pravzaprav pokrivamo proračun. Mislim, da je 15 % dopolnilni proračunski prispevek imel, ko ga je zakonodajalec predpisal, predvsem namen, da regulira na nekaterih področjih morda preveliko rast osebnih dohodkov. Imel je bolj značaj regulatorja, ne pa neke davčne zajemalke za saniranje proračuna. Zato je treba odločno zahtevati, da se osnovne potrebe šolstva krijejo iz rednih občinskih sredstev. Če pa se občani dogovorijo, da bi imeli radi vendarle še kaj boljšega v šolstvu, pa lahko prispevajo tudi dodatna sredstva, seveda le kot sporazumno obveznost.

Hkrati je treba tudi kritično osvetliti položaj občin, predvsem pa njihovo politiko; kajti samo s povečanjem sredstev še ne bo rešen problem zadostitve potrebam šolstva. Dopusčam, da je politika občin usklajena z možnostmi, vendar mislim, da bi nas nekateri primeri pa le poučili, da je ob enaki finančni zmogljivosti zaradi različne politike občin položaj šolstva različen. Kot sem že prej rekel, je treba občinam dopovedati, da se otresejo želje po velikih gradnjah, čeprav, kot sem rekel, dopuščam za takšno enostransko usmerjenost občin tudi soodgovornost republike, ki bo morala prav tako spremeniti svoj odnos do tega področja.

Razen problema delitve nasploh nedvorno obstoja tudi problem delitve med družbenimi skupnostmi. Tu, mislim, je treba poudariti potrebo, da se okrepi moč občin, saj vemo, da smo prenašali in da prenašamo vedno več nalog na občine, da pa prenos nalog in obveznosti ni popolnoma sočasen s prenosom večjih finančnih sredstev. Zato v tem smislu podpiramo zahteve občin.

Mnoga vprašanja v šolstvu, zlasti na področju strokovnega izobraževanja, so posledica ne dovolj skladnega interesnega zaledja teh šol. Medtem ko pri osnovnem šolstvu tega interesnega vprašanja nimamo, ker se dotok učencev v šole krije z območjem občine, pa pri strokovnem šolstvu takoj stopi v ospredje neenotnost ožjega ali širšega krajevnega območja z dotokom učencev iz različnih krajev. Zato imamo mogoče najmanj težav, recimo, pri gimnaziji, pri ekonomskih šolah in pri vseh tistih šolah, ki so krajevno vendarle opredeljene na dotok učencev, medtem ko imamo vse več težav pri tistih šolah, ki niso tako krajevno opredeljene. Da je nastal v razpravi problem značaja teh šol, je morda kriv tudi sam predlog v gradivu, ki govori o tem, da je, recimo, gozdarska šola, čeprav je to tehniška šola v Postojni, republiškega pomena; seveda, če predlagatelj sam uporablja tako terminologijo, je nujno, da ta terminologija povzroči takoj določene odmeve in komentarje.

Glede na današnjo in prihodnjo vlogo okrajev je treba podpreti medobčinsko sodelovanje, kljub določenim pomislekom, ki so bili izraženi. Za zdaj ni drugega, bolj smotrnega povezovanja, kot je prav to medobčinsko sodelo-

vanje in tudi ustanavljanje medobčinskih skladov je ustrezna oblika za ureditev finančnih vprašanj.

Glede na položaj, kakršen je, pa je nedvomno treba pritegniti k urejanju finančnega vprašanja tudi gospodarstvo ne na tak način, kot je bilo to v razpravi povedano, ko naj okrajna skupščina sprejme odlok ali sklep o tem. Mislim, da so take rešitve dvomljive, ker ne slone na interesnem združevanju. Nudijo le možnost opravičila pred javnostjo, češ odlok ali sklep je sprejet, ker pa imajo gospodarske organizacije pravico in jim je na prosto dano, če bodo sredstva združile ali ne, pa to ni uspelo. V bistvu je večkrat tako sklepanje, prenašanje odgovornosti na druge in zanašanje na to, da bo predpis sam uredil težave. Mislim, da v tem smislu gradivo predlaga nekaj, kar je dvomljivo: »Za doseg trajnejšega in stabilnejšega sistema dodeljevanja materialnih sredstev bo namreč potrebno s predpisi določiti vsaj minimalne finančne obveznosti, ki jih imajo delovne organizacije in družbeno-politične skupnosti.« Zelo lahko je določiti minimalne finančne obveznosti, vendar se je treba zavedati, da kdor predpis sprejema, mora za obveznost, ki jo nekemu nalaga, hkrati zagotoviti tudi določena sredstva. Tega pa seveda še noben predpis sam po sebi, vsaj takole predviden, ni rešil. Zato opozarjam na dvomljivost takih predlogov, ki nas lahko zapeljejo na stranpota.

Zato tudi ni mogoče soglašati s predlogom, da skupščina nekoga pooblasti, da kar tako predpisuje obveznosti. Kajti, če gre za interesno sodelovanje gospodarskih organizacij, bodisi posamičnih, bodisi združenih, potem gre za ustvarjanje pogodbenih skupnosti, ki morajo biti pogodbeno opredeljene. Pogodbe so tisto pravno jamstvo, ki določajo medsebojne obveznosti. Mislim, da je treba v danih okoliščinah podpirati tako pogodbeno sodelovanje in usmeriti tudi okrajne skupščine in okrajne zbornice k organizaciji takih interesnih združb okrog določenih šol, za določene potrebe. Edino v tem je smotrna in tudi trajnejša rešitev določenih vprašanj.

Ko govorimo o 2,5 odstotkih ne smemo pozabiti, da sta namenjena najprej za tekoče izobraževalne potrebe delovnih organizacij, zlasti tistih, ki imajo lastna izobraževalna središča. Pri tem ne pozabimo tega, kar je pozabljeno v gradivu: izobraževanje zaposlenih delavcev. Vemo, da ni mogoče spremeniti položaja v gospodarstvu, če ne bomo spremenili izobrazbene sestave zaposlenih; vemo tudi, da je položaj finančno zelo neugotovljen v zvezi z izrednim študijem oziroma študijem zaposlenih. Mislim, da morajo biti za to odgovorne zlasti gospodarske organizacije, saj gre za izobrazbo in šolanje lastnih delavcev. Iz lastnih interesov se mora graditi določena politika. Zato je razumljivo, da nekatere gospodarske organizacije dajejo ne samo 1% ali 2,5%, ampak celo 6% ali pa še več za take šole, ki vzgajajo njihov naraščaj, pa naj gre za poklicne delavce ali mlade vajence, ali pa za tehniške šole za odrasle. Seveda pa se strinjam, kot sem že prej poudaril, s potrebo po sodelovanju gospodarskih organizacij, od katerih zlasti v zdajšnjem položaju upravičeno pričakujemo, da bodo tudi za redne strokovne šole prispevale določen delež, seveda, predvsem v obliki pogodbenih, interesnih skupnosti. V to je treba usmeriti zbornice in okrajne skupščine.

Ugotavljamo, da so ključno vprašanje za nadaljnji razvoj šolstva predvsem nove naložbe v šolstvo; tu ne morem deliti mnenja republiškega sekretarja, da republika ni sponzorirana za to vprašanje in da bi bilo kreditiranje zgolj začasna zadeva na tem področju. Mislim, da je treba poudariti, da gre za začetne rešitve, ki pa se morajo spreminjati v trajnejše. Kot velja nasploh

za delovne organizacije, da imajo možnost in tudi pravico, da najemajo za svojo razširjeno produkcijo skupna družbena sredstva iz bank, je treba to pravico zagotoviti tudi za delovne organizacije na področju šolstva. To se pravi, da gre zdaj šele za začetek širše razvitega kreditiranja na področju šolstva. V tem smislu je treba, da tudi republika ureja ta vprašanja. Če republika predvideva, na primer koliko milijard bančnih sredstev bo šlo v turizem, naj predvideva tudi za naložbe v šolstvo. Tudi na področju planiranja kreditov je treba poudarjati mesto republike.

Morda bi kazalo del sorazmerno velikih sredstev, ki jih od 10 % prispevka vlagamo v republiški šolski sklad, nameniti za posojila. V naši republiki gre namreč 40 % teh sredstev v republiški sklad, 60 % pa v občinske sklade, kar je največja možna mera in tudi največ v primerjavi z drugimi republikami. Zato bi bilo smotno, da v določenih primerih, poudarjam, za nekatere vrste šol, tudi iz tega sklada gredo določena sredstva v obliki posojil. Smatram namreč, da gospodarjenje s temi sredstvi, ki gredo iz republike, ni vedno najbolj pravilno. Iz planskih podatkov smo lahko lani ugotovili, da je komaj polovica od približno 2 milijard sredstev šla za investicije, druga polovica pa za osnovno dejavnost. Jasno, da taki, nič kaj prida zgledi ne morejo prepričevati in usmerjati občin k drugačni ali smotrnejši politiki; prav zato govorim o nedeljivi odgovornosti občin in republike za razvoj celotnega šolstva.

Ko že govorimo o težkem položaju na področju gradnje in opreme šol, bi bilo smotno, da naš zbor poudari vendarle velike možnosti na tem področju, ki obstajajo v gospodarstvu. Pri tem mislim na prenos osnovnih sredstev šolam. S tem, da se preprosto z odpisom osnovnih sredstev prenesejo sredstva v šole, bi se moglo urediti precej odprtih vprašanj in boljše opremiti nekatere, zlasti strokovne šole.

Prav je, da naložimo republiškem sekretariatu, naj prouči kritične primere v šolstvu in položaj v tistih občinah, kjer je šolstvo najbolj kritično; mislim, da je to mogoče že letos narediti. Podatki, ki so navedeni v gradivu, namreč ne dajejo prave slike; predvsem pa ne dajejo odgovora na vprašanje, kje so pravi vzroki za tak položaj in ali gre za soodgovornost in za določeno zgrešeno politiko občine ali pa res za izjemno slab finančni položaj občine. Te kritične točke je treba ugotoviti in jih čim hitreje urediti in razrešiti. Mislim, da je to v kratkem obdobju možno in da tudi sredstva iz skromnih virov, ki jih imamo za posojila, res delimo po ugotovljenih potrebah in izdelanih merilih.

Sicer pa bi bilo treba naročiti sestavljalcem 7-letnega načrta, da upoštevajo resne probleme na tem področju in da se zato izdela tak plan, ki bo ugotovil te potrebe, ki bo določeno začrtal razvoj šolstva in ki bo tudi poiskal ustrezna sredstva za zagotovitev predvidenega načrta; tega doslej, kot sem že prej dejal, ni bilo. Namreč imamo občine v pogostih primerih, kot je v gradivu jasno ugotovljeno, niso imele nikakršnih načrtov za razvoj šolstva.

Na koncu pa mislim, da je treba vendarle poudariti še eno misel, ki bi jo morali imeti za izhodišče pri urejanju vseh finančnih vprašanj, namreč to, da se bo lahko mlad in odrasel človek svobodno usmerjal v šolo in poklice. Ta svoboda je bila doslej sem pa tja že iznakažena. Hkrati pa bo treba zagotoviti kar največjo samoupravnost delovnih organizacij. Ti dve izhodiščni načeli, svobodno usmerjanje mladih in odraslih v šole in poklice in pa samoupravnost delovnih organizacij, morata biti osnova tudi za razmišljanje o nadaljnji izpopolnitvi sistema financiranja. Mislim, da lahko v zvezi s tem naložimo pristojnim organom, da prispevajo svoj delež k izpopolnitvi in dokončnemu obliko-

vanju sistema, ki je bil z zakonom o financiranju šolstva začel, ki pa ni bil še do kraja izpeljan, oziroma dograjen, ker je nekatera vprašanja puščal odprta in ni nanje odgovoril. Tudi pri nadaljnji graditvi pa je treba zadržati osnovni smisel tega zakona: čim bolj povezati šolo z interesi in interesi. Mislim, da je to osnovna misel tega zakona in da jo je treba ohraniti, ker edina lahko zagotavlja skladnejši razvoj šolstva s potrebami družbe.

To je moj zaključen sklep in povzetek razprave, ki je morda sem in tja nekoliko polemičen, kot je to terjala razprava. Problem odgovornosti, ki je bil večkrat zastavljen, se ne razrešuje samo s tem, kdo mora denar dati, ampak se kaže tudi v drugih oblikah, drugih sredstvih in v drugih ukrepih; osnovno težišče pa je prav, da se ohrani in se mora ohraniti v občini, saj je ta osnovna celica za razreševanje in za usklajevanje odnosov med gospodarstvom in negospodarstvom.

S tem končujem in prekinjam sejo; nadaljevala se bo ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 14.10 in se je nadaljevala ob 16. uri.)

Predsednik Ivo Tavčar: Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo informacije o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji.

Ali želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev h gradivu? (Miloš Poljanšek: Da.) Prosim republiškega sekretarja Miloša Poljanška, da dá še ustno pojasnilo.

Miloš Poljanšek: Tovarišice in tovariši poslanci! Spoštovani gostje! Za informacijo o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji je dal pobudo še Republiški svet za kulturo in prosveto, ki je na eni svojih sej gradivo tudi obravnaval. Kasneje je ta informacija doživela nekatere dopolnitve. Bistvene so se nanašale na aktualizacijo podatkov za l. 1963 in na terminologijo, kar je že posledica sklepov Izvršnega sveta, ki je informacijo obravnaval jeseni lanskega leta. Tako je bila priključena tudi šolska problematika, ki je v prvotnem tekstu ni bilo, vendar samo v tistem sorazmerju, ki ostalo gradivo o kulturni dejavnosti samo dopolnjuje, ne pa tudi prerašča. Kljub skromnejšemu prikazu pa tu nikakor ne gre za zmanjševanje pomembnosti problematike šolstva, marveč bolj za prikaz tesne povezanosti s kulturo, v kateri ima šolstvo vsekakor vlogo temeljnega tvorca vse ostale duhovne in materialne tvornosti. Informacijo je pripravil Republiški sekretariat za kulturo in prosveto ob sodelovanju komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja pri Glavnem odboru Socialistične zveze, ob sodelovanju okrajnih komisij v Kopru in v Mariboru za manjšinska vprašanja in Republiškega sekretariata za šolstvo. Informacija je prvi resnejši poskus, prikazati kulturno dejavnost obeh narodnosti, ki živita na slovenskem ozemlju.

Določene težave je sekretariatu povzročalo zbiranje podatkov t. j. pomanjkljiva dokumentacija. Prav tako manjka v informaciji prikaz materialne situacije in strukture prebivalstva obeh narodnosti. Kasnejše analize bodo nujno morale obsegati tudi ta bistveni del problema. V grobem je informacija razdeljena na dva dela, t. j. na obe narodnosti, vsak del pa obsega podobo kulturne dejavnosti v širšem pomenu besede, ki sorazmerno vključuje tudi šolstvo, dalje materialno osnovo za te vrste dejavnosti in končno ugotovitve in zaključke.

V prikazu je najprej opis območja obeh narodnosti. Italijanska živi v obalnih občinah Koper, Izola in Piran in šteje 2875 prebivalcev, v republiki

pa skupaj 3072 prebivalcev. Madžarska živi v občinah Murska Sobota in Dolenja Lendava in ima 10 050 prebivalcev, v vsej republiki pa živi 10 498 Madžarov. Načelo dvojezičnosti je že nekaj let uveljavljeno na področju italijanske narodnosti, medtem ko je na ozemlju madžarske narodnosti uvajanje dvojezičnosti šele v procesu. Čeprav je vprašanje dvojezičnosti v načelu jasno postavljeno — tu je potrebno predvsem omeniti našo republiško ustavo, ki v svojem 22. členu pravi, da sta v javnem in družbenem življenju italijanski oziroma madžarski jezik enakopravna — na področju madžarske narodnosti stališča in praksa še niso vselej enotni. Zaradi takšne nejasnosti, ki vlada pri posameznikih o načelih dvojezičnosti, je potrebno vidnejše angažiranje družbeno-političnih organizacij, t. j. subjektivnih sil. Predstavniki obeh narodnosti so člani organov oblasti, vodstev družbenih organizacij in samoupravnih organov. Čeprav je vselej uveljavljen potrební minimum, število ni uveljavljeno mehanično, marveč po kriterijih aktivnosti vsakega posameznika, v organih oblasti seveda po želji volivcev.

Problematiko šolstva informacija samo nakazuje. Omenil sem že, da bi temeljita analiza šolskih vprašanj bistveno spremenila koncept dokumenta in je zato bolje, bodisi, da je omenjena problematika podana samostojno ali pa v obsežnem gradivu, ki ga pripravlja Inštitut za narodnosti SR Slovenije.

Italijanski in madžarski narodnostni skupnosti je zagotovljeno šolanje v osnovni šoli. Italijanska narodnost pa ima tudi predšolske ustanove in šole druge stopnje. Naj postrežem z nekaterimi podatki.

V italijanskih osnovnih in srednjih šolah je bilo v šolskem letu 1955/56 skupaj 269 učencev. V šolskem letu 1963/64 pa že 475 učencev. V madžarskih dvojezičnih šolah je v tekočem šolskem letu 1963/64 v osnovni šoli 1440 učencev, v srednji šoli 86 učencev, kar je skupaj 1526 učencev.

Vprašanje učbenikov je dokaj aktualno. Še do nedavnega se ni obetala zadovoljiva rešitev, sedaj pa se že kažejo prvi uspehi, ki so posledica načrtnega dela Republiškega sekretariata za šolstvo. Težje je z učno vzgojním kadrom. Primanjkuje ga za obe narodnosti skupaj, še posebej pa za madžarsko. Predvsem še nimamo uveljavljenega takšnega načina šolanja, po katerem bi učno-vzgojni kader usposobili za delo v obeh jezikih, tako v slovenskem kot italijanskem jeziku, kakor tudi v slovenskem in madžarskem jeziku.

Pred dvema letoma je bil sprejet enoten zakon o šolstvu, ki daje obema narodnostima možnosti za uveljavljanje lastnega šolstva. V duhu tega zakona se danes uveljavlja šolska politika. Med resnejše naloge v okviru šolske problematike sodi okvalificiranje materialnih pogojev šolstva. V razpravah o gradivu je bilo namreč omenjeno slabo stanje nekaterih šolskih zgradb. Prav tako pa je ob tem vprašanju potrebno omeniti šolski center italijanske narodnosti v Kopru. Kulturno življenje se odvija v kroških oziroma društvenih in klubih. Italijanska narodnost je uveljavila skupno organizacijo — Italijansko Unijo. Znotraj nje delujejo kot temeljne celice prosvetnega in kulturnega življenja krožki. Medtem ko so ti v večjih centrih in med seboj povezani, madžarska skupnost nima skupne organizacije. Društva in še posebno klubi predstavljajo pomembno iniciativo in dejavnost na področju izobraževanja in kulture, predvsem po vaseh. Živahna odrska prizadevanja na amaterski osnovi spodbujajo in izboljšujejo udejstvovanje poklicnih gledališč: v Pomurju madžarsko gledališče iz Subotice, na Koprskem pa italijansko gledališče iz Reke.

Vsaka od obeh narodnosti ima poleg večjega števila ljudskih knjižnic tudi svojo študijsko knjižnico. Ungariko zbira študijska knjižnica v Murski Soboti

in je zaradi tega v stikih s knjižnicami v Budimpešti; koprška, ki je v velikih težavah zaradi prostora, pa italijanske tekste vseh vrst in premore 63 % italijanskih knjig, večji del starejšega datuma.

Za obe narodnosti sta na področju informativnih sredstev razvita radio in časopisno-založniška dejavnost. Radio Koper ima obširen in kvaliteten program. Krajevna oddajna postaja Murska Sobota, ki je šibke jakosti, pa program v madžarskem jeziku, in sicer trikrat na teden po eno uro. Po vsebini in jezikovni plati oddaje v madžarščini še vedno ne ustrezajo potrebam madžarske narodnostne skupnosti.

Za založništvo in časopisno dejavnost skrbita »Edit« na Reki in »Pomurski tisk« v Murski Soboti oziroma »Forum« iz Novega Sada. Kvaliteta, vsebina in ažurnost dnevnika »La voce del popolo« in tednika »Népujsag« kljub prizadevanju uredništev ne zadovoljujeta. Omenjene založbe tiskajo tudi knjižne edicije, vendar je večje število knjig uvoženih iz obeh matičnih držav, to je iz Italije in Madžarske.

V prikazu materialnih sredstev se želim zadržati samo pri republiški dotaciji. Za kulturno dejavnost je bilo v letu 1959 skupaj potrošenih 10 milijonov 800 tisoč dinarjev in to za italijansko narodnost 84 %, za madžarsko 16 %. V letu 1963 pa že skupaj 23 milijonov 800 tisoč dinarjev, in to za italijansko narodnost 61 % in za madžarsko 39 %. Za šolstvo je bilo iz republiškega sklada za šolstvo porabljeno 1961. leta 46 milijonov 500 tisoč. Od te vsote je dobila italijanska narodnost 68 %, madžarska pa 32 %, leta 1963 pa skupaj 104 milijone 711 tisoč, kar se je delilo med italijansko in madžarsko manjšino v razmerju 68 : 32. Vsote kažejo, da so se finančna sredstva v zadnjih letih bistveno povečala, hkrati pa tudi to, da se določeno nesorazmerje med številom prebivalstva in sredstvi za italijansko in madžarsko narodnost počasi zmanjšujejo v korist pripadnikov madžarske narodnosti, vendar ne na račun Italijanov, živečih v naši republiki. Založniško dejavnost narodnosti podpira od letošnjega leta dalje republiški sklad za založništvo. Za razvijanje ostale kulturne dejavnosti obeh narodnosti bo šel naš republiški sklad, ki ima za to proračunska sredstva, v direktne pogodbene odnose, bodisi z občinami, bodisi s kulturnimi organizacijami. Dosedanja razprava o gradivu, ki daje prvo skupnejšo podobo o kulturnem delovanju italijanske in madžarske narodnosti, nudi možnost za naslednje ugotovitve:

Obe narodnostni skupnosti, tako italijanska kakor madžarska, živita v tesnem sožitju z večinsko skupnostjo slovenskega naroda in uživati enake pogoje materialnega in duhovnega razvoja kot ostalo prebivalstvo.

V zadnjih letih je prišlo v življenju obeh narodnosti do kvalitetnih sprememb, kar poraja na mešanem ozemlju novo miselnost in nove pobude. Pravilno tretiranje narodnostnih manjšin je skupen uspeh družbe in vseh njenih številnih faktorjev. Poslovanje administracije, občinske in krajevnne, organizacija in program šolske mreže in kulturno delovanje, je skupen problem narodnosti, ki ga morajo tudi v bodoče do dobra poznati in obvladati in kar je najvažnejše, do njega zavzemati enotna stališča, predvsem politične sile, hkrati pa tudi vsi ostali družbeni in oblastni organizmi, ki oblikujejo na mešanem ozemlju enotno politiko, do družbenih in ekonomskih vprašanj. Dokumenti, po katerih lahkó najbolj zagotovo ocenjujemo temeljna načela odnosa in politike v posamezni družbeno-politični skupnosti — občinski statuti, zadovoljivo tretirajo problematiko narodnosti. Kakršnokoli zavračanje in negiranje problema narodnosti, ne z vidika njihovega družbenega položaja, marveč z vidika pogojev konkretne

rasti, šol in kulturne dejavnosti, bi odvrčalo od nas samih potrebno kulturno angažiranost in ustrezno reševanje prav gotovo precejšnjega števila odprtih vprašanj, ki so v neposredni zvezi z življenjem obeh narodnosti.

V razpravi o občinskih statutih nekateri dokumenti na zborih volivcev niso bili v jeziku narodnosti. V mislih imam namreč dokumente za madžarsko narodnost, kar pripadnike nujno ovira, da bi se vidneje angažirali v razpravah. V življenju Italijanov in Madžarov pri nas se kaže določena specifičnost v stopnji materialnega razvoja, ki je v soglasju z materialnim razvojem vsega ostalega prebivalstva. Pri tem moremo ugotoviti nesorazmerje v materialni skrbi družbe za posamezne narodnosti. Čeprav se ta nesorazmerja zmanjšujejo, jih moramo tudi v bodoče načrtno odpravljati. Kulturno življenje je tesno vezano na materialne osnove obeh narodnosti. Zato bi morala politika pomoči izhajati prav iz teh dejstev. Opravka imamo namreč z dvema različnima območjema, ki se razlikujeta v celi vrsti faktorjev socialnega značaja. Približevanje materialnih osnov nujno vključuje v takšen razvoj tudi ostalo prebivalstvo obeh območij, kar je prav gotovo dolgotrajnejši proces. Pri tem je važen političen aspekt, to je pravilno tretiranje vprašanja narodnosti v duhu naše nove ustave. Težko bi bilo namreč razumeti, da bi se v vsaki občini oblikovala do narodnosti posebna politika.

Prav tako smo doslej, čeprav so stiki že vzpostavljeni in se o nekaterih stvareh že skupno dogovarjamo, premalo načrtno sodelovali pri reševanju problematike narodnosti s sosednjo republiko Hrvatsko oziroma z avtonomno oblastjo Vojvodino. S skupnimi napori bi lažje odpravljali nekatere pomanjkljivosti in reševali probleme iste narodnosti.

Potreba po smelejšem, načrtnejšem dviganju kadrov, tako za pedagoško delo kot tudi za ostale poklice, se kaže kot nujen in neodložljiv problem. Z dolgoročno kadrovske politiko bo mogoče izkoristiti številne možnosti, med drugim tudi štipendije sosednjih držav Madžarske in Italije, kar doslej prav zaradi pomanjkanja predlogov nismo mogli izkoristiti.

Dobri sosedski odnosi in maloobmejni promet bistveno vplivajo na vse življenje, tudi kulturno, italijanske narodnosti pri nas. Direktni stiki z matično deželo pomagajo odpravljati občutek osamljenosti in izoliranosti, hkrati pa predstavljajo naravno zvezo med obema narodoma. Na meji z Madžarsko žal takšni odnosi še niso vzpostavljeni; ko bodo, bomo prav kmalu mogli ugotoviti njihove koristne posledice.

Tesnejša povezanost z matično kulturo in kulturo jugoslovanskih narodov more bistveno vplivati na duhovno rast narodnosti. Službe informacij, časopisi in radio v Murski Soboti, kljub naporom naše družbe še vedno zaostajajo za potrebami obeh narodnosti. Negativnih posledic v prihodnje ne bi smeli več podcenjevati. V zadnjih letih je bilo sicer marsikaj že storjenega, vendar bo potrebno nuditi uredništvom časopisov in radia v bodoče večjo strokovno pomoč.

Posebej je potrebno omeniti neprimerne prostore, v katerih deluje študijska knjižnica v Koprju, institucija, ki doživlja številne obiske strokovnjakov iz sosednje države Italije — konkretno iz Trsta in drugod. Ker ima 63 % gradiva v italijanščini, nujno potrebuje ustrezno zgradbo. Doslej je bilo sproženih že več akcij, do konkretnjših zaključkov, ki bi obetali rešitev, pa za enkrat ni prišlo.

Sedaj, ko smo sredi dela za 7-letni plan, pa bi bilo koristno, če bi družbene organizacije in prizadeti organi oblasti izoblikovali dolgoročnejši program razvoja kulturnega življenja obeh narodnosti.

Madžarski narodnosti oziroma njenim kulturnim društvom in klubom, bi zelo koristila skupna organizacija, podobna Italijanski Uniji, ki bi jih povezovala v skupno kulturno in družbeno aktivnost.

Tovarišice in tovariši poslanci! Naj ob koncu poudarim velik napredek v življenju obeh narodnosti nasploh, ki se kaže v vedno bolj načrtni odgovornosti za materialno stran prosvetnega in kulturnega življenja, kar daje osnove za še hitrejšo odpravljanje omenjenih in ostalih vprašanj. Že ta prva informacija o kulturnem življenju Italijanov in Madžarov pri nas kaže potrebo po stalnem in načrtnem spremljanju posameznih pojavov in vsega njihovega razvoja. Prihodnji dokumenti bodo morda že lahko povedali kaj več o ekonomskih pogojih narodnosti, o tem, kako vpliva politika do narodnosti na večinsko slovensko prebivalstvo, kakšne rezultate smo dosegli v krepitvi inteligence iz vrst narodnosti itd. Informacija, ki predstavlja morda dobro osnovo za temeljitejšo analizo o socialni in profesionalni strukturi obeh narodnosti, bo končno služila kot prvi dokument takšne vrste, s pomočjo katerega bo mogoče kasneje primerjati in ugotavljati vse koristne spremembe in uspehe, ki jih bosta v svojem življenju in enakopravnem uveljavljanju v naši socialistični družbi dosegli tako italijanska kot madžarska narodnost.

Predsednik Ivo Tavčar: Poročilo odbora, ki je proučeval to gradivo, ste dobili razdeljeno na poslanskih klopeh. Prosim poročevalca odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, da prebere poročilo odbora. (Poročevalc odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora, poslanec Ive Šubic, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge!)

Predsednik Ivo Tavčar: Slišali ste obrazložitev predstavnika Izvršnega sveta in poročilo poročevalca odbora. S tem pričnjam razpravo o predloženem gradivu. Kdo želi besedo. (K besedi se prijavi poslanec Leo Fusilli.)

Leo Fusilli: Compagni deputati, rispettabili ospiti.

Permettete che approfitti di questa occasione per illustrare certi aspetti dell'attività culturale del gruppo etnico italiano, certo di dare il mio modesto contributo alla soluzione di quei problemi che ancora oggi assillano i miei connazionali. Ma prima di iniziare la trattazione, ritengo mio dovere in simile circostanza esprimere la nostra riconoscenza agli organismi dell'assemblea per la sensibilità dimostrata nei confronti dei gruppi nazionali e quindi anche del nostro, e per il valido appoggio che essi ci hanno dato.

Posso con soddisfazione constatare che i principi della costituzione nei riguardi delle minoranze nazionali hanno trovato dappertutto la loro applicazione e che anche nei progetti degli statuti comunali di Capodistria, Isola e Pirano la posizione dei cittadini di nazionalità italiana ha trovato giusta ed adeguata espressione.

Ciò che mi preme maggiormente sottolineare è il fatto che i nostri problemi e quindi i nostri successi sono divenuti una questione di tutta la comunità tanto è vero che anche gli altri cittadini trattano e considerano i nostri problemi come propri. Ed infatti non potremmo nemmeno concepire il progresso generale senza il progresso ed il libero sviluppo nazionale dei gruppi etnici.

I cittadini di nazionalità italiana vivono oltre che nella nostra repubblica pure in quella di Croazia. Fiume rappresenta, in un certo qual senso, il centro

del gruppo nazionale in quanto sede dell'Unione degli italiani e della Casa giornalistica-editoriale EDIT.

Tale situazione implica necessariamente una quanto mai stretta collaborazione fra gli organismi delle assemblee e distrettuali di Pola, Capodistria e Fiume e fra quelli delle due repubbliche per la soluzione dei problemi di comune interesse. Tale collaborazione ha avuto inizio un pò in ritardo e si è accentuata maggiormente in questi ultimi anni, dando dei buoni risultati, specialmente per quel che riguarda i programmi d'insegnamento e la stampa dei libri di testo.

Mentre è stato facile unificare i programmi delle scuole elementari, anche in considerazione del fatto che i libri di testo, stampati a Fiume, rappresentavano un intralcio per le scuole della nostra repubblica, perchè compilati in base ai programmi della R. S. di Croazia, ci sono tuttavia delle difficoltà per unificare quelli dei ginnasi a causa dell'indirizzo diverso degli istituti della vicina repubblica.

Il problema deve e può venir risolto solamente con un accordo diretto tra i segretariati per la scuola delle due repubbliche. Tale stato di cose veramente assurdo per un gruppo etnico compatto come il nostro, deve trovare quanto prima una soluzione soddisfacente. Soluzione che, permettetemi di dirlo, io auspico per tutte le scuole della Jugoslavia sia per quel che riguarda i programmi d'insegnamento che per i libri di testo senza intaccare; logicamente, il carattere nazionale di ogni popolo.

Grazie, all'intesa raggiunta dai segretariati per le scuole delle due repubbliche, con la nomina di una commissione per la stampa dei libri scolastici e quindi con l'assegnazione di sovvenzioni sufficienti, il problema verrà definitivamente risolto.

Quest'anno l'EDIT prevede la pubblicazione di 14 libri di testo per le scuole elementari e 7 per i ginnasi, mentre per il prossimo anno è stata contemplata la pubblicazione di una decina di libri per le elementari e 4 per i ginnasi.

La realizzazione di questo imponente piano esigerà un impegno non indifferente da parte della Casa Editrice, la quale non possedendo una tipografia è costretta dipendere un pò da tutti, tanto che per la stampa di qualche libro ha dovuto attendere anche 9 mesi. Ma di questo parlerò più avanti.

Nella nostra repubblica dobbiamo invece risolvere il problema dei libri di lingua slovena per le scuole italiane. Fino ad oggi infatti nelle nostre scuole vengono adoperati i testi in uso nelle scuole slovene che però non corrispondono alle nostre esigenze e quindi in parte ostacolano l'apprendimento della lingua. Quest'anno dovremo iniziare a stampare un libro per la I e II classe elementare ed una antologia per i ginnasi ripromettendoci di proseguire tale lavoro per le altre classi negli anni successivi. Faccio appello, pertanto, agli organi competenti affinché venga stanziata la somma necessaria senza peraltro diminuire la sovvenzione che su base proporzionale viene assegnata all'EDIT per la stampa dei libri programmati per la scuola.

L'organizzazione della rete scolastica nel nostro distretto richiede di essere riesaminata alla luce dello stato attuale delle cose. Non intendo con ciò creare un problema anche perché, le nostre scuole sono vincolate da accordi internazionali e quindi la nostra competenza in merito è limitata.

Intendo soltanto far presente che la situazione del ginnasio di Pirano diventa sempre più insostenibile a causa del limitato numero di alunni. Quest'anno infatti frequentano la scuola solamente tre alunni, perché gli altri hanno preferito iscriversi all'istituto economico di Isola.

Data la vicinanza del ginnasio di Capodistria e dell'Istituto economico di Isola, è quasi certo che il Ginnasio di Pirano non avrà nemmeno in futuro prospettive maggiori delle attuali. Credo superfluo far rilevare lo stato d'animo dei professori e degli alunni di quell'istituto i quali anche per ragioni di prestigio personale e della scuola auspicano una soluzione del problema.

Si sente però la necessità di una scuola professionale di tipo industriale, perché i giovani si orientano sempre più verso rami tecnici, date le svariate possibilità di impiego che il nostro distretto offre. Gli organismi competenti potrebbero forse giungere ad un accordo tendente a ridimensionare i ginnasi ed in tal caso si potrebbero istituire presso la scuola industriale di Capodistria alcune sezioni in lingua italiana. I nostri giovani avrebbero così la possibilità da inserirsi con più profitto nella vita economica e sociale.

Mi è particolarmente gradito poter rilevare che nella relazione introduttiva del segretario per l'istruzione e la cultura trovi un posto di rilievo la trattazione di due importanti, direi insostituibili, mezzi di informazione del nostro gruppo nazionale: Radio Capodistria ed il quotidiano La Voce del Popolo.

L'esposizione per quanto riguarda la radio è sostanzialmente esatta, ma vorrei ugualmente sottolineare il fatto che il programma in lingua italiana è indirizzato alla minoranza nazionale. Anzi devo dire che l'istituzione stessa sorta nel lontano 1949 per la necessità di adeguare i mezzi d'informazione alla realtà politica sociale del distretto o meglio del circondario, ha avuto sempre programmi bilingui e addirittura trilingui.

Le organizzazioni distrettuali prima e la Radio Televisione di Lubiana poi, hanno dimostrato sempre comprensione per le necessità della minoranza di avere una propria fonte d'informazione e di divulgazione culturale-educativa.

Da quanto risulta il collettivo di Capodistria fa parte integrale della Radio Televisione di Lubiana, gode dello stesso trattamento delle redazioni centrali slovene e le spese di gestione per il programma in lingua italiana vengono coperte da Radio Lubiana nell'importo di oltre 50 milioni. È stata inoltre la Radio Televisione di Lubiana a contrarre i prestiti necessari per la costruzione della sede di Radio Capodistria che, come saprete, verrà inaugurata il 25. maggio prossimo.

Ritengo doveroso esprimere il ringraziamento dei miei connazionali, che sono molto affezionati ai programmi di Radio Capodistria, all'Ente Radio Televisione di Lubiana per la comprensione dimostrata costantemente per le necessità d'informazione del nostro gruppo etnico.

La Radio funge da centro di contatto fra tutte le scuole italiane dell'Istria. Settimanalmente vengono dedicate due trasmissioni di mezz'ora alle scuole con la collaborazione di insegnanti ed alunni.

I nostri circoli di cultura, i cori, le campagne di prosa, i giovani letterati, possono, tramite la radio, presentarsi di frequente al pubblico e farsi conoscere.

Rintengo che la ricezione sostanzialmente buona e l'accuratezza con cui vengono preparati i programmi ha fatto sì che la Radio abbia raccolto un numero sempre maggiore di ascoltatori anche nelle regioni dell'altra sponda adriatica. Alcune indovinate trasmissioni, come quella di musica e messaggi, costituiscono addirittura un evidente punto d'incontro fra i nostri connazionali e gli ascoltatori in territorio italiano. È questo un fatto positivo, un incontro che giova a rafforzare i vincoli fra le genti nello spirito di amicizia, collaborazione e aspirazione alla pace ed al progresso che i programmi di Capodistria esprimono nella maniera più aperta e sincera.

Con il trasferimento nella nuova sede e con le migliori tecniche apportate, le condizioni di lavoro generali per la redazione italiana miglioreranno sensibilmente. Ma come in tutti i nostri mezzi d'informazione si sente il bisogno di continui progressi nei metodi e nelle forme, così per la redazione italiana si presenta la necessità di approfondire e migliorare il lavoro con l'inclusione di nuovo personale qualificato.

Sono del parere che l'Unione degli Italiani e la comunità debbano porgere un valido appoggio affinché nuovi giovani abilitati professionalmente a svolgere quel delicato lavoro, vadano a rafforzare le redazioni italiane di Radio Capodistria.

Per ciò che concerne il secondo mezzo d'informazione e precisamente la stampa, il problema si presenta alquanto complesso. Il quotidiano »La Voce del Popolo« di cui si celebrerà quest'anno il Ventennale, rappresenta oggi la stampa in lingua italiana di tutta la regione. Dalla sua fondazione e per oltre una decina di anni, la Voce del Popolo fu organo dell'Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume, quindi divenne organo dell'Alleanza socialista dei tre distretti di Pola, Capodistria e Fiume.

Fino ad ora avevano provveduto al finanziamento, oltre alle due repubbliche interessate, pure la Federazione, la quale però in futuro lascerà solamente alle Repubbliche L'onere delle sovvenzioni.

Si rende necessario assicurare una maggiore regolarità nella concessione delle sovvenzioni, le quali debbono essere adeguate alle necessità che si impongono.

Ma ciò che ci preoccupa maggiormente è la veste tipografica del quotidiano ed in parte pure il contenuto e la forma linguistica.

Fattori questi che incidono enormemente sul lettore, il quale preferisce non acquistare il giornale. In un'epoca come la nostra in cui il tempo è prezioso, il cittadino vuole essere informato rapidamente di tutto ciò che avviene nel nostro paese e nel mondo e non tollera quindi ritardi negli arrivi del quotidiano, ritardi di notizie, errori tipografici, lettere o addirittura intere parole sbiadite, fotografie, con macchie nere o grigiaste.

Mentre tutta la stampa Jugoslava ha progredito, il nostro giornale dal lato tecnico è peggiorato.

E tutto ciò perchè l'EDIT non ha una propria tipografia ed è costretta ricorrere a quella del NOVI LIST che difetta dal punto di vista tecnico ed organizzativo.

Faccio presente che il quotidiano viene spedito in Italia oltre che i diversi cittadini, pure a 150 redazioni e fori politici e che spesso e volentieri ci giungono da ogni parte delle lamentele. Io credo che bisogna porre termine a una tale situazione. LaL comunità spenderà quest'anno quasi 130 milioni di dinari per la Voce del Popolo con un aumento quindi di 44 milioni rispetto all'anno 1963, ma i risultati non saranno quei desiderati.

Ritengo necessario che il consiglio per la cultura repubblicano affronti urgentemente il problema con il rispettivo consiglio della Repubblica di Croazia. A mio avviso soltanto due possono essere le soluzioni: fondare una tipografia dell'EDIT dove potrebbero venir stampati tutti i testi scolastici, le riviste, il quotidiano e tutti quei libri, opuscoli e prospetti in lingua italiana, che oggi si stampano in Jugoslavia e che poi valicano i nostri confini con certi strafalcioni da far rizzare i capelli, oppure completare l'attuale tipografia del Novi

List, ottenendo da essa le garanzie necessarie per una stampa devente e decorosa al pari degli altri giornali jugoslavi.

Oltre a ciò procedere ad una riorganizzazione dell'EDIT in modo che al pari delle redazioni delle altre case editoriali sia in condizione e dal lato finanziario e da quello professionale di assolvere con successo i compiti che le verranno affidati.

Ed infine permettetemi di accennare in brave al centro scolastico di Capodistria. Sono già due anni che si parla della costruzione del nuovo edificio scolastico per il ginnasio e la scuola elementare italiana tanto che quest'anno avrebbero dovuto iniziare i lavori. L'Assemblea Comunale di Capodistria ha già approvato il decreto di partecipazione finanziaria, mentre sembra che la questione si sia arenata proprio presso il fondo repubblicano per gli investimenti.

Faccio appello alla comprensione per questo problema che anche dal punto di vista politico ha la sua importanza. Grazie.

Tovariši poslanci, spoštovani gostje!

Dovolite mi, da izkoristim to priložnost in osvetlim nekatere aspekte kulturne dejavnosti italijanske etnične skupine, prepričan, da bom tako skromno prispeval k rešitvi problemov, ki še danes vznemirjajo moje rojake. Toda preden bi začel obravnavati to vprašanje, čutim za svojo dolžnost, da ob tej priložnosti izrazim zahvalo skupščinskim organom za razumevanje, ki so ga pokazali pri reševanju problemov nacionalnih skupin in torej tudi naše nacionalne skupine in za znatno pomoč, ki so jo nam nudili.

Z zadovoljstvom lahko ugotavljam, da so se ustavna načela, ki govorijo o nacionalnih manjšinah, povsod uveljavila in tudi v osnutkih statotov občin Koper, Izola in Piran je položaj občanov italijanske narodnosti dobil pravičen in primeren odraz. Želel bi še posebej poudariti, da so postali naši problemi in torej tudi naši uspehi, stvar vse naše skupnosti tako, da tudi drugi občani razpravljajo o njih in občutijo naše probleme kot svoje. To je razumljivo, saj si ne moremo niti zamisliti splošnega razvoja in napredka, brez napredka in svobodnega nacionalnega razvoja etničnih skupin.

Občani italijanske narodnosti živijo ne samo v naši republiki, ampak tudi na Hrvaškem. Reka predstavlja v nekem smislu središče nacionalne skupine, ker je sedež Italijanske unije in časopisnega založniškega podjetja »EDIT«.

Taka situacija nujno zahteva čimtesnejše sodelovanje organov okrajnih skupščin Pule, Reke in Kopra, kakor tudi organov obeh republik zato, da bi se lahko reševali skupni problemi. Tako sodelovanje se je začelo z nekoliko zamude in je prišlo bolj do izraza v zadnjih letih, ko je dalo pozitivne rezultate zlasti glede učnih programov in tiskanja učnih knjig.

Medtem ko je bilo lahko poenotiti programe osnovnih šol kljub dejstvu, da učne knjige, ki se tiskajo na Reki, predstavljajo določeno oviro za šole v naši republiki, ker so sestavljene na osnovi učnih programov Socialistične republike Hrvaške, pa nastajajo večje težave glede usklajevanja programov gimnazij, zaradi različne usmerjenosti podobnih institucij v sosednji republiki.

Ta problem se mora in se lahko reši samo z neposrednim sporazumom med sekretariatoma za šolstvo obeh republik. Tako stanje, ki je res absurdno za kompaktno etnično skupino, kakršna je naša, je potrebno čimprej na zadovoljiv način rešiti. Dovolite mi, da poudarim, da bi želel, da bi se za vse šole v Jugoslaviji našla rešitev, tako glede učnih programov, kakor tudi glede šolskih knjig, seveda ne da bi bil pri tem okrnjen nacionalni značaj posameznih narodnosti.

Na podlagi sporazuma med sekretariatoma za šolstvo obeh republik, ki sta imenovala posebno komisijo za tiskanje šolskih knjig in dodelila tudi zadostne subvencije, se bo ta problem končno rešil.

To leto je založba »EDIT« predvidela izdajo 14 učnih knjig za osnovne šole in 7 knjig za gimnazije, medtem ko je za prihodnje leto predvidena izdaja kakih 10 knjig za osnovne šole in 4 knjige za gimnazije.

Realizacija tega pomembnega načrta bo zahtevala od založbe ne majhne napore, ker nima svoje tiskarne in je zaradi tega odvisna malodane od vseh, saj vemo, da je morala na tisk kake knjige čakati tudi po devet mesecev. Toda o tem bom govoril kasneje.

V naši republici moramo najprej rešiti problem slovenskih knjig za italijanske šole. Danes namreč uporabljamo na naših šolah knjige, ki jih rabijo v slovenskih šolah, ki pa ne ustrezajo našim zahtevam, do neke mere ovirajo dojemanje jezika. Letos bomo morali začeti s tiskanjem knjige za prvi in drugi razred osnovne šole in antologije za gimnazije. V naslednjih letih bomo nadaljevali z delom še za ostale razrede. Obračam se zaradi tega do merodajnih organov, da bi nam dodelili potrebna sredstva, ne da bi s tem zmanjšali dotacije, ki se na proporcionalni osnovi dodeljujejo založbi »EDIT« na Reki za tiskanje že programiranih šolskih knjig.

Organizacija šolske mreže v našem okraju bi glede na sedanje stanje zahtevala ponovni pretres. Nimam namena ustvariti s tem problema, tudi zato ne, ker so naše šole vezane na mednarodne sporazume in je torej naša kompetenca v tem pogledu omejena. Nameravam samo poudariti položaj gimnazije v Piranu, ki postaja vedno bolj nevzdržen, zaradi omejenega števila dijakov. Letos namreč obiskujejo šolo samo trije dijaki, ker so se ostali raje vpisali na italijansko ekonomsko srednjo šolo v Izoli.

Zaradi bližine koprške italijanske gimnazije in italijanske ekonomske srednje šole iz Izole je skoraj gotovo, da gimnazija v Piranu ne bo imela tudi v bodoče večjih perspektiv od sedanjih. Verjamem, da je nepotrebno poudariti občutje profesorjev in dijakov tega zavoda in je razumljivo, da želijo zaradi osebnega prestiža in tudi prestiža šole, da bi prišlo do rešitve tega problema.

Na drugi strani pa čutimo potrebo po šoli industrijskega tipa, ker se mladina vedno bolj orientira k raznim tehničnim strokam, tudi zaradi različnih možnosti zaposlitve, ki jih nudi naš kraj. Odgovorni organi bi morda lahko dosegli sporazum, ki bi prispeval k temu, da bi se reorganizirale gimnazije in bi v tem primeru lahko ustanovili pri industrijski šoli v Kopru nekatere oddelke v italijanskem jeziku. To bi omogočilo naši mladini bolj uspešno vključevanje in uveljavljanje v družbenem in gospodarskem življenju.

Posebno sem zadovoljen, da lahko na tem mestu poudarim, da je v uvodnem poročilu Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo dano vidno mesto dvema važnima, rekel bi nenadomestljivima informacijskima sredstvima naše nacionalne skupine, to je radiu Koper in dnevniku »La voce del popolo«.

Del poročila, ki se nanaša na radio, je v bistvu točen, vendar bi hotel kljub temu še enkrat podčrtati dejstvo, da je program v italijanskem jeziku namenjen nacionalni manjšini. Še več, radio, ki je začel delovati leta 1949, je imel zaradi nujnosti, da se prilagodijo informativna sredstva politični in družbeni stvarnosti okraja ali bolje okrožja, dvojezične ali celo trojezične programe.

Povedati moram tudi, da so organizacije v okraju in potem Radio televizija Ljubljana vedno kazali pravilen odnos do potreb italijanske manjšine,

ki naj bi imela svoj lasten informacijski vir, kakor tudi možnosti kulturno-vzgojnega obveščanja. Iz tega sledi, da je kolektiv iz Kopra integralni del kolektiva Radio televizije Ljubljana, da ima iste pravice kot glavne slovenske redakcije ter da tudi stroške za program v italijanskem jeziku, ki znašajo več kot 50 milijonov dinarjev, krije Radio televizija Ljubljana. Prav tako je Radio televizija Ljubljana dosegla, da so bila odobrena potrebna posojila za gradnjo nove postaje, ki bo, kot vam je znano, pričela z delom 25. maja t. l.

Menim, da sem dolžan zahvaliti se v imenu svojih rojakov, ki so zelo navezani na program Radia Koper, Radio televiziji Ljubljana, ki je stalno kazal razumevanje za potrebe informacijskega značaja naše italijanske etnične skupine.

Radio namreč deluje kot stična točka med vsemi italijanskimi šolami v Istri. Dve polurni oddaji na teden, v katerih sodelujejo učitelji in dijaki, sta posvečeni šolam. Naši kulturni krožki, pevski zbori, dramske skupine in mladi literati se prek radia lahko predstavljajo in uveljavljajo.

Mislim, da je sprejem v bistvu dober in ker je tudi program skrbno pripravljen, se je število poslušalcev povečalo, ne samo pri nas, ampak tudi na drugi strani jadranske obale. Nekatere posrečene oddaje, kot so glasbene oddaje s poročili, predstavljajo pravo povezavo med našimi rojaki in poslušalci na italijanskem ozemlju. To je pozitivno, saj ta povezava koristi utrjevanju vezi med ljudmi, ki težijo k prijateljskemu sodelovanju, k miru in napredku. Vse to izražajo programi radia Koper na odkrit in iskren način.

S preselitvijo radia v nove prostore in z novimi tehničnimi izboljšavami, se bodo splošni delovni pogoji italijanske redakcije občutno popravili. Toda, kakor v vseh naših informativnih središčih, čutimo tudi pri nas potrebo po nadaljnjem izboljšanju metod in oblik dela. Pri italijanski redakciji se čuti potreba po novih kvalificiranih kadrih, ki bi poglobili in izboljšali delo. Mnenja sem, da bi morali Italijanska unija in skupnost nuditi učinkovitejšo pomoč zato, da bi se novi, mladi ljudje usposobili za opravljanje teh odgovornih in zahtevnih nalog, s čimer bi se okrepila italijanska redakcija Radia Koper.

Glede drugega informativnega sredstva tj. tiska, pa je problem nekoliko bolj zapleten. Dnevnik »La voce del popolo«, ki bo praznoval letos dvajsetletnico izhajanja, predstavlja danes tiskano besedo v italijanskem jeziku za celo pokrajino. Od njegove ustanovitve in več kot deset let, je dnevnik »La voce del popolo« bil glavni organ Italijanske unije za Istro in Reko, nato pa je postal organ Socialistične zveze treh okrajev, Reke, Pule in Kopra.

Do sedaj je skrbela za njegovo financiranje, razen obeh zainteresiranih republik, tudi zveza, ki pa bo v bodoče prepustila to dolžnost republikama. Menimo, da je potrebno zagotoviti večjo urejenost pri dodeljevanju subvencij, ki morajo biti usklajene z izkazanimi potrebami.

Kar nas najbolj skrbi, pa je oprema dnevnika in v neki meri tudi njegova vsebina in jezikovna oblika. Ta dejstva, ki zelo vplivajo na bralca, imajo za posledico, da raje ne kupi dnevnika. V obdobju, kot je naše, ko je čas zelo dragocen, hoče biti občan hitro seznanjen z vsem, kar se dogaja v naši državi in v svetu in ne trpi zamud pri dostavi dnevnika, niti ne zastarelih novic, tiskarskih napak, zabrisanih črk ali celo besed ter zamazanih klišejev. Medtem ko je ves jugoslovanski tisk napredoval, se je naš časopis po tehnični strani poslabšal.

To pa zaradi tega, ker »EDIT« nima lastne tiskarne in je prisiljena uporabljati tiskarno »Novega lista« na Reki, ki pa ne ustreza niti s tehnične niti z organizacijske plati. Hočem poudariti, da se dnevnik pošilja ne samo v Italijo in raznim naročnikom, ampak tudi 150 redakcijam in političnim forumom, ki se nam večkrat pritožujejo. Menim, da bo treba napraviti konec taki situaciji. Skupnost bo letos porabila približno 130 milijonov za list »La voce del popolo«, kar je za 44 milijonov več kot lansko leto, toda rezultati ne bodo taki kot si jih želimo.

Menim, da je potrebno, da bi republiški svet za prosveto v sporazumu z ustreznim svetom Socialistične republike Hrvatske, nujno pristopil k reševanju tega vprašanja. Po mojem mnenju sta možni samo dve rešitvi, ali ustanoviti tiskarno za založbo »EDIT«, v kateri naj bi se tiskale vse šolske knjige, revije, dnevnik in vse tiste knjige, knjižice, brošure in prospekti v italijanskem jeziku, ki se danes tiskajo v Jugoslaviji in ki nato gredo preko meje s takimi grobimi napakami, da se nam ježijo lasje, ali pa izpopolniti tiskarno »Novega lista«, s pogojem seveda, da bi nam zagotovila primeren in dostojen tisk tako, da bi bil enakovreden ostalim jugoslovanskim časopisom.

Poleg tega je treba začeti z reorganizacijo založbe »EDIT« tako, da bo sposobna, kot so to redakcije drugih založb, bodisi v finančnem, kakor tudi v strokovnem pogledu, uspešno opravljati naloge, ki ji bodo zaupane.

In končno mi dovolite, da na kratko omenim šolski center v Kopru.

Že dve leti se govori o gradnji nove stavbe za italijansko gimnazijo in osnovno šolo. Letos bi se morala dela že začeti. Občinska skupščina v Kopru je že sprejela sklep o finančnem sodelovanju, medtem ko izgleda, da se je to vprašanje zataknilo pri republiškem skladu za investicije. Apeliram na razumevanje pri reševanju tega problema, ki ima tudi iz političnega vidika svoj pomen. Hvala lepa.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanka Marjeta Pal.

M a r j e t a P a l : Kedves néptársak es néptársnök, én egész röviden csak kée dologra szretnék kitérni. Ugyanis az információban többenközött azt áll, hogy hasznos volna Prekmurji magyarlakta területén szinte létesíteni egy olyan szervezetet mind a Koperi-járás területen az Olasz-unio. Azomban a két nemzetiségi közösség jelegzetességei nagyon különböznek egymástól. A közoktatás, a kultúra és a társadalmi élet egyéb területén most sem tudjunk alkalmazni a magyar nemzetiségi csoport helyzetinek rendezésére azokat a módszereket, amelyeket használjuk az Olasz-nemzeti csoportnal. Azért engedjék meg, hogy allá támosztam kételyemet az ilyen Magyar-unio szemben. Prekmurje vegyeslakta faluiban a szlovén es a magyar nemzet együtt él, holl az egyik, holl pedig a másik számbelüle tulsóban. Az együtteles msgerösítésére töreksünk mindkét nemzet ifjúságának és felöltenek együtt nevelésében. Természetesen tiszteletben tartva az egeyenjugosság elvét. Kételv iskoláinkban már pár éveig együtt nevelünk mind a két nemzet ifjúságát és ezen a terén szép eredményeket értünk el. Tehát, ha iskoláinkban az együttes nevelésben töreksünk, nem tudjunk támogatni az olyan elgondolásokat, melyszint a szlovén és a magyar nemzetiség mesterségesen elválaszja munkát hogy a kulturális es társadalmi élet különböző területén. Azért nem nagyon lelcessünk az olyan elgondolásért, melyszint nekünk magyar anyanyelvüeknek külön kulturothoinaink se külön iskoláink legyenek. Ellenkezöleg — arra töreksünk, hogy kul-

turhersedégeinket közösen hasznällyunk, közös kulturprogramjaink legyenek mind a két nyelv hasznälátával, amit már edig iss a gyakorlatban eredményesen alkalmaztunk. Egy esetleges unio az együttesnek tobbett ärt a mint hasznälna és lehetösége gyujtana a különbözö sovinsta ohajtkitörésére mind a két részról.

Véleményem szerint az együttmüködés mostani alapjait a két nemzetiségí között tovább kel fejleszténi, kibövítteni. A következö problémä, amelyre szeretnék rámutatni, a magyar kulturmunka fezlödésének kérdése. Véleményem szerint alaposan át kellene tánolmányozni a Vajdasági kulturcsoport drága megfizetet vendszeretéseit nálunk és ezt csökkenteni kellene a minimumra. Viszont, Vajdasáíék segítségével, a megfelelő anyagi segítséggel rámutatni kellene a prekmurjai Magyarok törekvéseit, mert a saját aktiv munkájáknak fejlödik. Ezt a kerdes már többször felvetettük, de hiába. Lendván müködö Svoboda magyar csoportja, különösen a dräma, és még mas egyéb, megfelelő anyagi segítséget alkalmas a prekmurjai magyar nemzetsegi csoport számära tartalmazas előadásokat szervezni. Alkalmassan vagyunk mi magunk is, csak megfelelő erköltség és anyagi támogatásra van szükségünk.

Tovarišice in tovariši poslanci! V informacijah se navaja, da bi bilo tudi za območje madžarske narodnosti v Prekmurju koristno ustvariti podobno organizacijo kot je na Koprskem »Italijanska unija«. Toda specifičnosti teh dveh narodnostnih skupin se razlikujeta kakor se razlikujejo tudi obveznosti navzven. Tudi sedaj se v šolstvu, v kulturi in drugod né moremo posluževati za urejanje položaja madžarske narodnostne skupine istega koncepta kot za italijansko skupino. Zato dovolite, da argumentiram pomisleke proti taki uniji za madžarsko narodnostno skupino.

Slovenska in madžarska narodnost v Prekmurju žívita pomešano v naseljih z večjim ali manjšim prevladovanjem enih ali drugih. Za utrjevanje tega sožitja težimo k skupni vzgoji mladine in odraslih, k skupni vzgoji obeh narodnosti, torej z enakopravnim upoštevanjem obeh. To sožitje poskušamo uvajati že nekaj let v šolah v obliki dvojezičnega pouka in s skupno vzgojo mladih generacij obeh narodnosti. Pri tem smo zabeležili že tudi precej uspeha. Če torej že v šoli težimo k skupni vzgoji, ne moremo potem zagovarjati teze, da se kasneje Slovenci ali pa Madžari izživljamo vsak zase v kulturi in družbeno-politični dejavnosti. Zato se ne ogevamo za to, da bi Madžari imeli svoje kulturne domove, svoje šole in svoje kulturne manifestacije, temveč se ogevamo za skupno uporabo kulturni namenjenih prostorov, za skupne kulturne programe v obeh jeziki, kot smo to že doslej praktično izvajali.

Eventualna unija, bi nam za takšno sožitje več škodovala kot koristila, ker bi nastajala možnost za eventualno razplamtevanje šovinističnih teženj na eni ali na drugi strani. Pač pa menimo, da je sedanje oblike sodelovanja med obema nacijama treba izpopolnjevati in razvijati ter dati več poudarka vsebini, manj pa zunanji obliki.

Drug problem, ki ga mislim nakazati, je vprašanje razvoja madžarske kulturno-prosvetne dejavnosti. Menim, da je treba proučiti in revidirati dokaj nerentabilno in dokaj drago politiko gostovanja madžarskih kulturnih skupin iz Vojvodine. To je treba omejiti na minimum. Pač pa ob pomoči iz Vojvodine in ob zadostni materialni podpori podpreti domača prizadevanja prekmurskih Madžarov, saj ljudje rastejo in se razvijajo predvsem v oblastni aktivnosti. Ta problem smo že večkrat omenjali, toda zaman. V Lendavi deluje zelo prizadevna »Svoboda«, ki je s svojimi madžarskimi sekcijami, zlasti dramsko,

folklorno in morda še katero, ob ustrezni materialni pomoči, sposobna za madžarsko skupino v Prekmurju prirejati kvalitetne prireditve. Sami smo torej sposobni marsičesa, le moralno in materialno nas je treba podpreti.

Predsednik I v o T a v č a r : K nadaljnji razpravi se je prijavil poslanec Ivan Mavsar.

I v a n M a v s a r : Tovariši. V svoji diskusiji bi se na kratko dotaknil samo dela italijanskih kulturnih krožkov. Na obalnem področju, to je v treh obalnih občinah Kopru, Izoli in Piranu, kjer živi strnjeno italijanska manjšina, delujejo trije taki kulturni krožki. Res je, da so vsi trije krožki dokaj aktivni v svojem delu, vendar pa mislim, da je osnovna slabost krožkov še vedno v tem, da je njihova dejavnost omejena le na tisti del pripradnikov manjšine, ki žive v teh obalnih centrih, v samih središčih teh občin. Precejšen del občanov italijanske narodnosti, ki živi v okolici teh mest, ki pa so v pretežni večini kmetje in delavci, pa je izven vseh teh dogajanj in življenja, ki se odvija v teh krožkih. Torej delo teh kulturnih skupin, krožkov in društev je nujno razširiti tudi na okoliške kraje, kot so Lucija, Bertoki, Ankanan in še nekateri večji kraji, da bi se tako tudi ta del pripadnikov manjšine lahko aktivneje vključil v družbeno dogajanje in se v kulturnem življenju tudi uspešno izživljal.

Pred nekaj leti so ti kulturni krožki imeli v bistvu še nekako dvojno funkcijo, in sicer kulturno in do neke mere tudi politično. To pa ni bilo povsem v skladu z našo politiko v odnosu do manjšine. Vemo namreč, da je manjšina sestavni del naše jugoslovanske skupnosti in so v tem smislu pripadniki manjšine tudi člani raznih družbeno-političnih organizacij, zlasti SZDL, v teh organizacijah aktivno sodelujejo, sodelujejo v raznih družbenih organizacijah in tako enakopravno razpravljajo in odločajo o vseh važnih dogajanjih v komuni in kraju, kjer živijo. To omogoča seveda tudi enakopravnost obeh jezikov.

Ker so pred leti ti krožki mnogokrat imeli tudi politično funkcijo, so včasih za pripadnike manjšine celo predstavljali poseben zbor volivcev, kar je imelo pogosto za posledico, da so se pripadniki manjšine zapirali v svoje krožke, kar jim je do neke mere samo po sebi preprečevalo, da bi bili družbeno-politično še bolj aktivni. V zadnjih letih opravljajo ti krožki predvsem to kulturno funkcijo, vse ostalo življenje pa teče skupno s pripadniki večine.

Kot sem že v začetku omenil, so ti krožki izredno aktivni. V njih se odvijajo razne zvrsti oziroma oblike kulturnega življenja, prirejajo se razne literarne in druge prireditve, tja do raznih revij in sproščene zabave. Vsi trije krožki imajo tudi svoje lastne ljudske knjižnice.

V obrazložitvi je bila že poudarjena študijska knjižica, ki je res dobro založena z italijansko literaturo. Medtem pa so te ljudske knjižnice, ki delujejo v samih krožkih, dokaj skromne, mislim po knjižnem fondu, ki je dokaj zastarel in se ne obnavlja z novejšo literaturo, čeprav materialni pogoji teh krožkov to že dopuščajo. Tu se mi vsiljuje naslednja misel, da imamo v vseh obalnih občinah močne ljudske knjižnice kot samostojne zavode, ki imajo tudi oddelek za italijanske knjige. Mogoče bi kazalo, da bi krožki v bodoče v večji meri skrbeli za rednejši in bogatejši dotok revij in časopisja, splošne ljudske knjižnice pa bi sistematičneje organizirale oddelke z italijansko literaturo. Mogoče bi na ta način v dokaj kratkem času dosegli kvalitetnejši in širši izbor

italijanske literature, po kateri bi pripadniki obeh narodnosti, predvsem pa pripadniki italijanske manjšine, pogosteje segali.

Da bi se življenje v teh kroških lahko še močnejše razmahnilo in odigralo še pomembnejšo vlogo v kulturnem življenju manjšine, je po mojem potrebno, da bi kroški čimprej prišli do večjih investicijskih sredstev. Kroški v Kopru, Izoli in Piranu imajo namreč svoje stavbe in to velike, prostorne stavbe, v katerih gojijo družbeno življenje, o katerem sem govoril. Vse tri stavbe so tudi zgodovinsko zaščitene, vendar pa so v takem stanju, da terjajo nujno zunanjo in notranjo obnovo. Prav tako, kot je sekretar sekretariata za kulturo že opozoril na stavbo študijske knjižnice, tako velja to tudi za te tri stavbe, v katerih se odvija življenje in delo treh italijanskih krožkov. Bilo bi prav in v tem smislu dajem tudi svoj predlog, da bi naš zbor predlagal Izvršnemu svetu, da skupno z občinskimi skupščinami Koper, Izola in Piran ter z okrajno skupščino Koper predvidijo za naslednje, tj. za proračunsko leto 1965, da se v planih vseh treh teritorialnih območij, tj. občin, okraja in republike predvidijo sredstva za generalno adaptacijo teh treh stavb. Mislim, da bi z neko generalno adaptacijo prišli do mnogo večje funkcionalnosti teh, sicer obsežnih prostorov, kar pa bi hkrati pomenilo velik korak naprej k nadaljnjemu ustvarjanju možnosti za še bogatejše kulturno življenje manjšine. Poudaril bi še to, da v teh kroških opazamo predvsem zadnja leta izredno močno povezovanje pripadnikov italijanske manjšine s Slovenci, kar zlasti opazamo pri mladini in se tako v teh kroških, kakor tudi v drugih prostorih, ki jih uporabljajo mladinske organizacije ali slovenska društva, vedno pogosteje srečujejo pripadniki manjšine z večino in obratno. Tudi sekretar sekretariata za kulturo je omenil gostovanja italijanske drame z Reke. Zdi se mi, da so ta gostovanja izredno pomembna in da močno prispevajo k obogatitvi kulturnega življenja manjšine ter jih je zato treba še dalje razvijati. Ta gostovanja so tudi dokaj pogosta. Mnenja sem, da bi tu ne smeli varčevati s sredstvi, ki niso tolikšna, da bi ovirala normalno življenje v italijanskih kroških.

Omenil bi še, da enako kot za italijansko dramo z Reke, velja tudi za gostovanja gledaliških in drugih kulturnih skupin iz Italije, ki so bila v zadnjih letih sicer še dokaj poredka, vendar pa so že dosedanji stiki bili izredno koristni in so po svoje prispevali k bogatjenju kulturnega življenja italijanske narodne manjšine.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo ima poslanec Mitja Vošnjak.

Mitja Vošnjak : Tovarišice in tovariši poslanci. Razpravljanje o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnosti pri nas v enem od zborov naše Skupščine je nekaj povsem razumljivega in logičnega, vendar pa bi ob tej priložnosti opozoril na dejstvo, da ima to razpravljanje dejansko precej večji pomen, kot ga ima razpravljanje o kakih drugih vprašanjih. Dokazuje namreč, kakšna je politika socialistične družbe do tistih pripadnikov naše skupnosti, ki so tako kot vsi ostali občani ustvarjalci dobrin, ki skupno z vsemi ostalimi upravljajo proizvodna sredstva in sodelujejo v vseh oblikah družbenega življenja, ki pa so po svoji narodnostni pripadnosti Italijani oziroma Madžari.

Že samo dejstvo, da razpravljajo o problemih kulturnega življenja teh dveh narodnostnih skupin ne samo skupine same, pač pa predstavniki vse naše

družbe, nam dokazuje, da je neovirani razvoj teh narodnostnih skupin dejansko skrb naše celote, da je naša celota zaskrbljena, kadar nastajajo problemi, ki bi lahko ovirali njih razvoj, in da celota poskuša najti najboljše možnosti in zlasti potrebna finančna sredstva za še večje uspehe v bodoče.

Dovolite mi, da grem nekoliko preko okvira poročila sekretarja Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo; rad bi namreč omenil, da je eno načel naše politike načelo, da narodnostne skupine ne predstavljajo in ne smejo predstavljati elementa razdora, kot je na žalost bilo v preteklosti in kot je še danes marsikje v svetu, pač pa morajo biti most med državami in med narodi, ki v njih živijo.

Marsikje se sicer uporabljajo besede, a so marsikdaj prazne, pomenijo morda samo parolo, program. Pri nas pa smo jim uspeli dati dejansko vsebino in jih iz teorije pretvoriti v živo prakso. Omenil bi samo dejstvo, da pri nas na enem področju, kjer živijo pripadniki druge narodnosti, to se pravi na področju ob italijanski meji, lahko že danes govorimo o meji kot o administrativni črti, kot o liniji, ki loči dve državi, nikakor pa ne moremo več govoriti o meji kot o črti, ki bi ločila med sabo narode teh dveh držav in ljudi, ki na tem področju živijo. Danes je meja odprta za prehod ljudi, kar omogoča zблиževanje, medsebojno spoznavanje, ustvarjanje prijateljskih vezi, če hočete, koeksistenco med stotisoči ljudmi z ene in druge strani meje, poleg vsega pa daje odprtost meje najširše možnosti za to, da postajajo predstavniki narodnostne skupine, italijanske pri nas in slovenske v Italiji, dejansko ena najkrepkejših vezi, ki na tem področju povezuje dve državi in prispeva k razvoju in nadaljnji krepitvi sodelovanja in prijateljskih odnosov.

Z veseljem lahko ugotavljamo, da smo končno prav na področju prosvete in kulture začeli ustvarjati nekak sistem malega obmejnega prometa, kakršen je doslej veljal za prehod ljudi in materialnih dobrin, ni pa še veljal v ustreznosti meri za kulturno izmenjavo. Prav v preteklih dneh smo na primer v Kopru že tretjič zaključili seminarje iz italijanske kulture in italijanskega jezika za predavatelje in učence šol z italijanskim učnim jezikom na področju Koprščine in Bujščine in v bodoče je v pripravi še cela vrsta drugih iniciativ, o katerih sta se načelno dogovorili dve vladi in o katerih bodo kmalu razpravljali tudi eksperti v Trstu in Kopru.

Zanimivo je, da smo se na primer z vlado sosednje republike dogovorili, da bomo v začetku prihodnjega šolskega leta izmenjali dva šolska eksperta; da bomo poslali enega eksperta za pedagoško službo za pomoč šolam s slovenskim učnim jezikom v Trstu in da bomo prav tako sprejeli enega eksperta iz Italije za pomoč šolam z italijanskim učnim jezikom pri nas v Koprščini in v Bujščini. Dogovorili smo se o organizaciji poletnih seminarjev za izpopolnjevanje znanja predavateljev na šolah z učnim jezikom narodnostne skupine; o izmenjavi štipendij za podiplomski študij, o organiziranju ekskurzij učencev v drugo deželo, dogovorili smo se naprej o tem, da bomo izmenjevali knjige za naše šolske, dijaške in strokovne pedagoške knjižnice in da bomo po možnosti celo izmenjevali nekatere učbenike, kolikor bo možna njihova uporaba z ozirom na učne načrte, ki veljajo v eni oziroma v drugi državi. Dogovorili smo se poleg ostalega, da pregledamo učne načrte zgodovine in učbenike zgodovine in iz njih odstranimo vse tisto, kar bi lahko žalilo narodnostni čut pripadnikov druge narodnosti in na ta način že v veliki meri realizirali iniciativo, ki jo je svoj čas dal UNESCO, dogovorili smo se za izmenjavo raznih avdiovizualnih sredstev za šole in tako naprej.

Mislim, da je to samo začetek, da pomeni to usklajevanje dvostranskega reševanja narodnostnih vprašanj z meddržavnimi odnosi, z razvojem sodelovanja na ostalih področjih. Doslej smo na žalost ugotavljali, da so prav ta vprašanja v precejšnji meri zaostajala, zdaj pa smo torej tudi tu začeli dohitevati splošni razvoj odnosov s sosedno državo, ki so danes, zahvaljujoč realizmu in dobri volji jugoslovanske in italijanske vlade, takšni, da jih lahko povsod v svetu v stikih s predstavniki drugih držav kažemo kot najlepši primer ne samo koeksistence, pač pa prijateljskega ustvarjalnega sodelovanja med dvema državama z različno družbeno ureditvijo, a v bistvu s podobnimi interesi za prijateljsko sodelovanje, miroljubno reševanje najrazličnejših spornih vprašanj in zlasti za ohranjanje miru v svetu.

Tovarišice in tovariši, če govorimo o mostovih, bi rad povedal, da imajo mostovi poleg tega, da so lahko trdnjeji ali šibkejši, da so lahko širši ali ožji, daljši ali krajši, tudi to lastnost, da nekaj stanejo. Na žalost, moramo ugotoviti še vedno precejšnjo slabost, namreč pomanjkanje deviznih sredstev za uvoz tiska, knjig in časopisov iz Italije. Brez kakršnihkoli načelnih razlogov pripadniki italijanske narodnosti pri nas še nimajo dovolj možnosti, da bi koristili razne publikacije, ki izhajajo v Italiji, v takšni meri kot bi si mi želeli.

Rad bi opozoril na dejstvo, da razlog ni v dejanskem pomanjkanju deviz, pač pa v monopolizmu enega samega podjetja na področju uvoza publikacij za kolportažo. Dozdeva se mi, da je monopolizem v gospodarstvu že itak sam po sebi anahronizem, da je pa monopolizem še zlasti anahronizem takrat, kadar ga izvaja podjetje, ki za funkcijo narodnosti kot vezi med dvema narodomoma in med dvema državama kaže tako malo posluha, kot ga v konkretnem slučaju uvoza italijanskih publikacij kaže Jugoslovanska knjiga iz Beograda. Zaradi tega bi predlagal, da se tudi naša Skupščina zavzame za to, da ukinemo ta monopol in da dejansko sprostim tudi uvoz publikacij za kolportažo in tako omogočimo zadostno preskrbovanje pripadnikov italijanske narodnosti s tistimi publikacijam, ki si jih žele.

Ker smo že pri denarju, bi se rad ustavil še pri enem računu. V materialu Sekretariata za prosveto in kulturo je lahko vsakdo prebral, da je povprečen strošek za učenca v šolah s slovenskim učnim jezikom v Koprščini od 40 do 50 000 dinarjev, medtem ko je na osemletkah z italijanskim učnim jezikom povprečni strošek na učenca od 90 000 do 110 000 dinarjev. Včasih izhajajo nekateri predlogi za reorganizacijo na področju šolstva z italijanskim učnim jezikom celo iz teh ekonomskih računov, še večkrat pa izhajajo, kot smo tudi danes lahko slišali tovariša Fusillija, iz konstatacije, da šola s tremi, štirimi učenci, dejansko ni šola, da je nemogoče izvajati sodoben pouk tam, kjer ima na primer ena gimnazija tri učence, ker to sploh ni več pouk, ampak v najboljšem slučaju karikatura pouka.

Tudi sam bi se strinjal, da bi bila v pogojih, kakršni so danes na področju Koprščine, pri relativno nizkem številu učencev in relativno visokem številu šol, pri majhnih razdaljah, pri dobrih komunikacijah, najboljša rešitev združevanje nekaterih šol, ustvarjanje takšnih šolskih zavodov, ki bi lahko zagotovili učencem, pripadnikom italijanske narodnosti, res sodoben način izobraževanja, vendar pa smatram, da so važnejše kot takšni pedagoški interesi mednarodne obveznosti naše države in da moramo zato včasih celo v škodo samih učencev spoštovati najdosledneje določila Memoranduma o soglasju in priloženega Specialnega statuta, ki garantira obstoj teh šol, dokler eventualno ne najdemo v direktnih razgovorih z italijansko vlado možnosti za moder-

nejšo ureditev tega problema, morda v takem duhu, kot je tovariš Fusilli že predlagal.

Če dovolite, še eno zadevo okoli učnih programov. Res se mi zdi nekoliko preveč principialno in premalo praktično, če danes za zavode z italijanskim učnim jezikom, ki obstojajo na področju SR Slovenije in SR Hrvatske, včasih ne najdemo možnosti za uporabo enotnega učbenika zaradi tega, ker obstojajo razlike v učnih programih v obeh republikah. Mislim, da bi lahko pokazali tukaj več elastičnosti, če kažemo elastičnost celo v tem smislu, da proučujemo, kako bi uvedli učbenike, ki so v veljavi v italijanski republici, na nekatere naše šole, kljub temu, da vemo, da so učni načrti med italijansko republiko in našo SR verjetno precej bolj različni kot pa učni načrti med SR Hrvatsko in Slovenijo.

Poleg uspehov, o katerih smo danes govorili na področju kulturnega življenja italijanske in madžarske narodnosti, smo govorili tudi o pomanjkljivostih, ki so po mojem mnenju dejansko zelo resne. Če nekdo pogleda list, ki izhaja na Reki »Voce del popolo«, ali pa če kdo pogleda list, ki izhaja v Murski Soboti v madžarsščini, dejansko obadva daleč zaostajata za povprečnim nivojem našega novinarstva, čeprav tudi s povprečnim nivojem našega novinarstva ne moremo biti ravno preveč zadovoljni in nad njim navdušeni. Dozdeva se mi, da so tukaj objektivni pogoji, o katerih je tov. Fusilli govoril, namreč materialni pogoji, sredstva, tiskarne itd.; dozdeva pa se mi tudi, da so subjektivni pogoji in morda je eden najvažnejših subjektivnih pogojev prišel do izraza ravno v tem, kar je tovarišica iz Murske Sobotice povedala o gostovanju kulturnih skupin iz Novega Sada in kar se mi dozdeva zapiranje v meje okraja ali v meje republike. Mislim, da pri nas nimamo Italijanov Koprčanov, Italijanov Puljčanov in Italijanov Rečanov, ampak le Italijane brez ozira v katerem okraju žive in v kateri republici. In prav tako nimamo Madžarov prekmurskega tipa, Madžarov slavonskega ali vojvodinskega tipa, ampak imamo Madžare, ki žive v Jugoslaviji. Medtem ko moramo v Murski Soboti konstatirati katastrofalno nizko stanje lista, ki ga tam tiskajo, imamo v Novem Sadu pomemben madžarski kulturni center s tiskom, založniško dejavnostjo in vsem ostalim, da bi se po mojem mnenju ne smeli ograjevati, ampak iskati še intenzivnejše stike s tem kulturnim centrom v Novem Sadu, in mogoče ne bi bilo slabo, če bi se za izboljšanje kvalitete lista tudi obrnili na pomoč na madžarski kulturni center v Novem Sadu in poskušali morda pri Forumu tiskati list, ki bi bil kaj drugega kot je pa sedanji žalostni tednik, ki včasih uporablja v enem naslovu črke treh različnih vrst, ker nimajo zadosti enega samega tipa.

Na koncu še eno mnenje. Vsekakor smo lahko ponosni na to, kar smo že dosegli in kar je naravnost vzorno urejeno na področju ustavnih določil, ustavnih varstev, ki jih uživajo pri nas pripadniki narodnostnih skupin, kar smo že dosegli oziroma bomo dosegli s sprejemom občinskih statutov, ki v še večji meri uzakonjajo popolno enakopravnost narodnosti in njenega jezika, kljub temu pa lahko pričakujemo in zahtevamo še več na področju skrbi za kulturno življenje narodnostnih skupin, dotacij, na področju dvojezičnosti in napisov, uporabe jezika v uradih itd. Vendar pa bi rad opozoril, da vse doseženo, najširša politična enakopravnost, najširša podpora kulturnega življenja, da vse to samo še vedno ni dovolj; prezreti ne smemo še enega dejstva, namreč ekonomskega položaja teh področij in mislim, da bi morali voditi računa o tem, da je nemogoče ob odprti meji in ob relativno precej enaki

stopnji proizvodnosti dela tolerirati stanje, da na eni strani standard tako občutno zaostaja, da je na eni strani te odprte meje nagrajevanje za delo toliko nižje, kot na drugi strani. Mislim, da bi morali voditi temeljito računa tudi o politiki obdavčenja, o politiki odkupnih cen in pripravljenosti za odkupovanje proizvodov kmečkih proizvajalcev v takih težkih pogojih, kot so npr. pogoji naše Istre. S tem pa jasno prehajam že od teme, o kateri sem hotel govoriti in ki je tema današnje razprave, k drugi, ki smo jo načenjali v drugi točki dnevnega reda, namreč k vprašanju, ali lahko oziroma ali moramo načenjati odločnejše delitev dohodka in v zvezi s tem reševati vrsto vprašanj, ki so izredno važna.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Stane Vrhovec.

Stane Vrhovec: Ne morem si kaj, da ne bi tudi jaz poudaril nekaterih misli. K sreči je tovariš Vošnjak tako dobro, zaokroženo in jasno povedal, da mi je v marsičem olajšal moj posel. Vendar bom nekatere stvari morda bolj grobo povedal in poudaril, ker se mi zdi to pač potrebno.

Večkrat hodim tam okoli Pirana — že nekaj let po nekaj tednov na leto — zato dobi človek pri izvajanju načel dvojezičnosti vtis, da je tam najmanj polovica Italijanov. Torej, mislim reči, da se je to sodelovanje posrečilo in to je čisto pravilno. Zato se v celoti strinjam s poročili in z različnimi sugestijami, ki jih je dal Izvršni odbor.

Pribil bi pa tole, da to stvarno dokazuje, da Slovenci nismo kakšni šovini, kar se morda včasih pokaže v medrepubliških odnosih. Cankar bi bil verjetno drugačnega mnenja, vsaj jaz tako sodim.

In še nekaj konkretnih pripomb k poročilu. Vprašanje gimnazije v Piranu je bilo pojasnjeno. Sam sem imel namen predlagati isto, zato se sedaj samo strinjam s predloženimi izjavami, namreč, da je to mogoče reševati samo z neposrednim sodelovanjem s sosedno republiko Hrvaško in tudi z republiko Italijo. V tem bo res tisti most, ki bo še bolj prišel do izraza. Če pa so tu ovira razne pogodbe mednarodnega značaja, ki to otežujejo, je pač treba po hiteti z ureditvijo teh stvari.

Če so namreč samo trije dijaki, se mi zdi, da je pa poslovanje take gimnazije vseeno preveč nerentabilno in bi tistim dijakom bolj koristili, če bi jim dali štipendije in naj bi šli raje študirat v Italijo. Tako vsaj jaz gledam na ta problem.

In pa še to — pravilno se mi zdi poudarjeno, da je treba s povezovanjem teh skupnosti doseči napredek, skupnosti torej ne samo v medrepubliških okvirjih, temveč tudi v meddržavnih okvirjih. Poudaril pa bi, da je pri tem poslušati predvsem želje tistih narodnosti samih.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Jože Makovec.

Jože Makovec: Tovariši in tovarišice! Na kratko bi se dotaknil založniško propagandne dejavnosti na področju madžarske narodnostne skupnosti.

Tednik »Népujsag« in lokalna radijska postaja, poleg tega pa pomurska založba, predstavljajo tri take institucije, ki se ukvarjajo s propagandno dejavnostjo. Vse te dejavnosti so vse doslej prejemale sorazmerno nizke dotacije in je popolnoma razumljivo, da je bila temu ustrezna tudi kritika gradiva, ki smo ga imeli na razpolago. Če primerjamo samo dotacijo za radijski pro-

gram, je ta v Murski Soboti znašala v lanskem letu 2 500 000, v Kopru pa 102 000 000 din.

Menim, da je prav, da se italijanski etnični skupini dajejo tolikšna sredstva na razpolago, prav tako pa menim, da bi bilo potrebno predvsem v Beogradu v zveznem merilu reči, do kakšne meje in kako daleč naj gre ta stvar pri madžarski etnični skupini. Tu mislim predvsem na propagandno dejavnost in na pomoč, ki naj jo dobiva radijska postaja v Murski Soboti. Mislim, da bi bilo proti principom naše zunanje politike, če bi te stvari urejali izključno na osnovi nekih mednarodnih dogovorov, kot je Londonski sporazum za italijansko etnično skupino, dočim za madžarsko etnično skupino takih dogovorov ni. O tej stvari bi torej bilo treba reči določeno besedo.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima poslanec Ivo Orešnik.

Ivo Orešnik: Informacije o kulturni politiki madžarske narodnostne skupine, zlasti pa o stanju madžarskega manjšinskega tiska so dokaj nerazveseljive. Res, časopis »Népujsag« ne ustreza niti vsebinsko niti jezikovno. Toda z dosedanjimi sredstvi se ni dalo narediti nič več kot se je. Samo z dvema človekoma, tako rekoč brez dopisniške mreže, se dober časopis ne da organizirati.

Po prenehanju okrajnega odbora SZDL v Murski Soboti je ta časopis ostal brez ustanovitelja. Pomurski tisk trdi, da je le izvrševalec naročil, torej tiska. Za organizacijo časopisa in njegovo vsebino pa bi moral prevzeti odgovornost nekdo drugi — morda občinski odbor SZDL Lendava, Murska Sobotič ali okrajni odbor ali pa, da je to plod nekega medsebojnega sodelovanja.

Ker se ti dve pomurski občini zavedata, da dober časopis dosti stane, se branita prevzeti ustanoviteljske pravice, ker te pravice seveda terjajo velike obveznosti. Status tega časopisa torej ni rešen. Če je potrebno, da obstoja, potem naj bo sodoben informator madžarske narodne skupine. To pa stane mnogo več kot se je dajalo za to dejavnost doslej in kot ti dve občini zmoreta. Iz štirinajstdnevnikarja je postal tednik, nerešenih pa je ostalo niz osnovnih problemov. Madžarska narodnostna skupina želi, da bi kot priloga temu listu občasno izhajal še uradni vestnik, ki bi madžarske občane informiral o raznih sklepih in odlokih obeh prizadetih občin.

Od Pomurskega tiska doslej še nihče ni zahteval kakršnekoli dokumentacije, s katero bi lahko pristojni forumi dobili realno sliko o težkem položaju tega časopisa in o vseh okoliščinah, ki na to vplivajo.

Kulturno življenje na nacionalno mešanem področju se sicer odvija, je pa zelo nepovezano in ponekod na dokaj nizki vsebinski in idejni stopnji. Pri nas se gradi mnogo vaških kulturnih domov, mnogo jih je že dograjenih, za katere dajejo iniciativo in pretežna finančna sredstva vaščani in krajevne skupnosti. Toda ti domovi se gradijo zelo nenačrtno in tudi namen ni vedno perspektiven. Trebalo bi proučiti, kjer so lahko ti domovi na vasi, da ne bomo anarhično trošili sil in sredstev. Menimo, da so taki domovi lahko le tam, kjer so tudi ljudje, ki lahko vodijo neko kulturno življenje in v pravem pomenu besede tudi klubsko življenje, da iz takih domov ne nastanejo kakšne pivnice ali pa kvartopirski prostori. Smatramo, da je kulturno življenje na nacionalno mešanem področju mogoče le, če je med seboj jezikovno povezano, ne da bi vsaka nacija razvijala svoje kulturno življenje. Treba bi bilo razmisliti in proučiti tudi vprašanje, ali občinski sveti »Svobod« prav iz teh vidikov dovolj

kvalitetno usmerjajo ljudsko-prosvetno življenje na dvojezičnih področjih. Menim, da premalo. Prav gotovo pa občinski sveti »Svobod« pri reševanju teh vprašanj nimajo zadostne pomoči.

Tudi dodatno financiranje ljudsko prosvetne dejavnosti je za madžarsko nacionalno skupino treba decentralizirati. Treba je torej zadevne kompetence in dolžnosti prenesti na občine in z njimi sklepati pogodbe za dodatno financiranje te dejavnosti. Okrajna komisija v Mariboru, ki je bila doslej nek posrednik med republiškimi sredstvi in koristniki, pa naj v večji meri odigra poslanstvo idejne in propagandne pomoči na terenu.

Niti lendavska niti soboška občina nimata nobenega profesionalnega človeka, ki bi se ukvarjal z dvojezično šolsko, pa tudi z ljudsko prosvetno politiko. Vse to opravljajo komisije pri občinskih organih, pa še te zelo nepovezane in nenačrtne, pa tudi neučinkovite. Ne morem si misliti, da bi se v občinski skupščini nihče načrtno in odgovorno ne ukvarjal s to dejavnostjo. Iz vsega tega sledi, da je treba za te potrebe od občin pa do republiških forumov pokazati še več razumevanja, zlasti v premagovanju kadrovskih in predvsem materialnih težav, ki so osnovni pogoj za kvalitetnejši razvoj na tem področju.

In še besedo glede učbenikov, s posebnim poudarkom na dvojezične učbenike. Ni slučajno, da jih ni. Preden neka knjiga izide, traja od rokopisa do natisa ravno dve in pol leti, v tem času pa ravno zastari. Dvojezične učbenike naj se ocenjuje kot celoto, ne pa tako, kot se je to doslej, da je učbenik najprej nekdo ocenjeval z vidika slovenskega jezika, potem pa nekdo drugi še z vidika madžarskega jezika. V Murski Soboti obstaja »Pomurska založba« s svojim založniškim svetom. Ta založba sicer ne tiska toliko del, kot bi jih morala, da bi zadostila pogojem obstoja, mnenja pa smo, da ta založba prvenstveno služi potrebam tamkajšnjega narodnostno-mešanega področja. Vendar za te namene ni materialno ustrezno podprta. Kolikor dvojezičnih in madžarskih učbenikov je doslej izšlo, jih je izdala ali »Državna založba« ali pa »Ljudska pravica«, kar pa stavcem in drugim povzroča nemale težave. V ilustracijo, ko je bilo prvo berilo za madžarske učence natiskano, so ga morali zaradi preštevilnih napak vreči v koš, ponovna izdaja pa ima 40 tiskovnih napak, tako imenovanega tiskarskega škrata. Soboška tiskarna naj bi se torej usposobila tudi za tiskanje prihodnjih madžarskih in dvojezičnih učbenikov.

Predsednik I v o T a v č a r : Besedo želi tovariš Miloš Poljanšek.

Miloš Poljanšek : Želel bi dati samo nekaj pojasnil v zvezi z razpravo o problematiki k 3. točki dnevnega reda.

Menim, da bi bilo mogoče s strani italijanske unije in okrajne komisije za manjšinska vprašanja v Kopru dati pobudo glede ureditve vprašanja založbe »Edit« in rešitve vprašanja v zvezi s tiskarno. Vsa zadeva ni nepremostljiv in nerešljiv problem, čeprav bo verjetno težko govoriti že kar o novi tiskarni. Vsekakor bo pa nujno prav to plat čimprej rešiti, ker je, kakor vse kaže, od tega bistveno odvisen tudi list, njegova kvaliteta in tiskovna plat.

Glede ljudskih knjižnic je bilo omenjeno, da je prav del italijanskega tiska v njih skromen. Zato bi morali z načrtnejšo politiko te knjižnice bogatiti, kar pa bo seveda predvsem zadeva krožkov, ki sicer uporabljajo klubske prostore in knjižnice same.

Sredstva za adaptacijo zgradb — danes slišim, da so te zgradbe zaščitene kot kulturni spomeniki — bi v določenem odstotku, po ključu, kakršnega uporabljamo v svoji praksi sklad za pospeševanje kulturne dejavnosti, lahko prispeval prav omenjeni sklad, seveda ob sodelovanju in participaciji sredstev krajevnih politično-družbenih skupnosti. Z realnim načrtom bi se pa prav gotovo dalo pristopiti k adaptaciji in k sodobnejši ureditvi omenjenih prostorov, zaradi tega, ker bi adaptacijo lahko podprli z dveh vidikov in to s plati ohranjanja stavb kot kulturnih spomenikov in z vidika posodobljenja prostorov za kulturno življenje italijanske narodnosti.

Kar zadeva decentralizacijo pomoči madžarski narodnosti, je to seveda vprašanje sporazumne rešitve, če je to manjšini v korist. Že v uvodni besedi sem omenil, da bi bilo najbolj primerno preiti na direktne pogodbene odnose, tako z občinami kot s samimi kulturnimi organizacijami. To pa bo lahko storjeno že za letošnje leto.

Glede koordinacijskega organa, ki smo ga med drugim predlagali kot eno izmed možnosti in oblik tesnejšega sodelovanja in krepiteve posameznih kulturno-prosvetnih organizacij madžarske narodnosti, moram povedati, da je to samo skromna sugestija, ki je ne kaže jemati toliko resno, da bi to že bila kakršnakoli direktiva.

Morda med drugim še tudi to, da mi je, kar zadeva področje šolstva, republiški sekretar za šolstvo tovariš Lipužič omenil, da so sredstva za planirani tisk v letošnjem letu zagotovljena, kar bo omogočilo realizacijo programa, kakršen je bil postavljen. Dalje, da je že tudi izoblikovan koordinacijski program za učni načrt v gimnazijah in da je dokumentacija za šolski center v Kopru že predložena republiškem skladu za šolstvo. Nekoliko težja reč je seveda vprašanje realizacije, ker vemo, da je republiški sklad svoja sredstva že močno angažiral za številne druge potrebe.

In končno, kar zadeva problem šole s premajhnim številom učencev. Ta problem bo seveda mogoče rešiti na isti ravni, na kakršni je bil uveljavljen dosednji sistem šolstva za italijansko narodnost.

Predsednik I v o T a v č a r : Če se nihče več ne priglašja k razpravi, potem bi za konec povzel nekaj ugotovitev. Lahko rečem, da moramo na temelju gradiva, poročil in razprave ugotoviti, da je na tem področju, kljub že mnogim pomanjkljivostim in odprtim vprašanjem, bil dosežen znaten in kakovosten napredek v kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnosti, napredek, ki ilustrira našo politiko do narodnosti in ki je izraz naše celovite zunanje in notranje politike.

Drugič lahko ugotovimo, da bi bilo potrebno močneje, v skladu z enakopravno obravnavo vseh narodnosti, podpreti razvoj kulturne in prosvetne dejavnosti madžarske narodnosti. To pa seveda tako, da ne bi taka povečana podpora razvoja madžarske narodnosti v ničemur ne šla na škodo normalne rasti in razvoja italijanske narodnostne skupnosti v Sloveniji.

Tretjič lahko iz te razprave povzamemo, da je prav, da zbor priporoči še bolj organizirano sodelovanje Slovenije, Hrvaške in Srbije pri urejanju teh vprašanj glede na to, da žive italijanska in madžarska narodnostna skupina v več republikah in da hkrati seveda tudi podpiramo stike teh narodnostnih skupin z matičnimi deželami, tako z Italijo kot z Madžarsko.

Kako pa naj se sama narodnostna skupnost organizira — ali v tej ali oni obliki — mislim, da je prepustiti njej sami, da se organizira tako kot se ji zdi

najbolj primerno. Pri tem bi bilo koristno poudariti še tudi potrebo po večji povezanosti republiških, okrajnih in občinskih pristojnih teles za urejanje teh vprašanj in tudi potrebo, da se približa mesto, kjer se urejajo ta vprašanja, prostoru, kjer te narodnostne skupnosti žive.

Nadalje bi bilo treba poudariti, da je zlasti treba okrepiti materialno osnovo nekaterih prosvetnih in kulturnih ustanov, o katerih je bilo v razpravi govora, zlasti pa še prizadevanje, da si obe narodnosti priskrbita tudi lastne izobražence na visokošolski ravni, kajti prav pomanjkanje teh tudi zavira razvoj posameznih prosvetnih in kulturnih ustanov kot šol, časopisov in radia. V zvezi s tem bi bilo treba še posebno pozornost posvetiti prav razvoju informativnih služb, časopisja in radia, in na koncu posebej poudariti potrebo po dolgoročnejšem programiranju razvoja prosvetnega in kulturnega življenja teh narodnostnih skupin.

Ob vsem tem pa bi v imenu zbora izrazil zahtevo, da pristojni republiški organi prouče vse te pobude, ki so bile v razpravi dane, da na temelju tega store ustreznе ukrepe in da v prihodnje še bolj načrtno spremljajo celoten razvoj obeh narodnostnih skupin. Spodbujajo naj tudi k izdelavi poglobljenih analiz položaja narodnostnih skupin in čez čas o tem tudi poročajo zboru.

S tem bi to točko dnevnega reda zaključili. Preden pa bi prešli na naslednjo točko dnevnega reda, bi odredil krajši odmor.

(Seja je bila prekinjena ob 18.05 in se je nadaljevala ob 18.23.)

Predsednik Ivo Tavčar: Začenjamo 4. točko dnevnega reda, to je obravnavo predloga zakona o organih upravljanja v zavodih.

O njem daje naš zbor samo mnenje, sprejemata pa ga Organizacijsko-politični zbor in Republiški zbor. Če sem pravilno obveščen, namerava dati predstavnik Izvršnega sveta k obema zakonskima predlogoma skupno obrazložitev; tudi k predlogu zakona o organih upravljanja v šolah, ki ga pa naš zbor sprejema. Prosim predstavnika Izvršnega sveta, da da obrazložitev.

Ludvik Gačrovšek: Tovarišice in tovariši poslanci! Za razpravo o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih in o predlogu zakona o organih upravljanja na šolah in drugih vzgojno-izobraževalnih zavodnih bi želel dati nekaj pojasnil, ki bi dopolnjevala oziroma izpopolnjevala pismene obrazložitve. Ta pojasnila bom dal za oba zakonska predloga hkrati.

Pojasnila in dopolnitve k pismeni obrazložitvi navezujem predvsem na zelo živahne razprave o predlogu obeh zakonov, ki so bile v raznih odborih pristojnih skupščinskih zborov. Menim, da je prav, če se najprej dotaknem vprašanj pravne narave. Med te se uvršča prav gotovo na prvo mesto vprašanje, ali sta zakona o organih upravljanja v zavodih in organih upravljanja na šolah sploh potrebna in če ne bi morda zadostoval samo zakon o organih upravljanja v zavodih.

Ko skušamo zavzeti stališče do tega osnovnega vprašanja, je treba upoštevati naslednja dejstva:

Po zakonu o izvedbi ustave Socialistične republike Slovenije morajo vse delovne organizacije najpozneje do 9. aprila tega leta sprejeti nove, z ustavo usklajene statute, s katerimi bodo določile in urejevale svoje delovno področje, odgovornost organov upravljanja, položaj delovnih enot, pravice delovnih ljudi pri upravljanju, delovna razmerja, način poslovanja in še druga vprašanja, ki

so pomembna za samoupravljanje delovnih organizacij ter za njihovo poslovanje.

Kakovostno pripravljane statutow je zato ena izmed najvažnejših nalog, ki jo morajo izpolniti delovne organizacije v sorazmerno kratkem času. To delo je povsod v polnem teku! Nova ustava ne vnaša pomembnejših sprememb v dosedanjo organizacijo samoupravljanja gospodarskih organizacij. Zato delovni kolektivi gospodarskih organizacij pri pripravljanju in usklajevanju statutow z novo ustavo na splošno niso naleteli pri tolmačenju predpisov na večje težave. Drugačen pa je položaj pri zavodih in drugih organizacijah na področju družbenih služb, kjer daje ustava organom delnih skupnosti nove važne pristojnosti in uvaja s tem pomembne novosti.

Tu se pojavljata vprašanji, ali morejo zavodi pri sprejemanju statutow neposredno upoštevati nove ustavne določbe o samoupravljanju in koliko so zavodi še vezani na predpise, ki so bili izdani do uveljavitve ustave. Na to vprašanje odgovarjata 13. člen zakona o izvedbi ustave Socialistične republike Slovenije in 11. člen ustavnega zakona o izvedbi zvezne ustave, ki določata, da nehalo veljati določbe zakonov in drugih predpisov, ki se nanašajo na organe upravljanja delovnih organizacij in na njihovo delovno področje, če ni v ustavi izrecno predvideno, da se za njihovo neposredno izvedbo izda zakon. Pri tolmačenju teh določil pa se je v praktičnem delu pri sestavljanju statutow, ki naj bi bil usklajeni z ustavo, pojavilo prav pri vprašanju formiranja organov upravljanja v zavodih, mnogo nejasnosti in negotovosti. Te so pričele močno zavirati nadaljnje delo. Pri tem so največkrat nastajali problemi, kakšni organi upravljanja naj se sploh predvidijo v statutih in kako vključiti v te organe upravljanja predstavnike javnosti. Sodelovanje predstavnikov javnosti narekujejo z redkimi izjemami družbeni interesi, in je to skoraj povsod zaželeno. Treba je urediti imenovanje oziroma volitve direktorja in določiti delovno področje posameznim organom upravljanja. Posebno problematično pa je vprašanje, koliko časa naj še veljajo dosedanji predpisi za razne zavode, ki na različne načine urejajo vprašanje organov upravljanja.

Da vlada v tem pogledu izredna pestrost nam kaže ugotovitev, da imamo zavode, katerih organi upravljanja sploh niso urejeni s predpisi. To so zlasti zavodi, ki so bili urejeni po temeljni uredbi o finančno samostojnih zavodih, ki je bila razveljavljena z uveljavitvijo nove ustave. Imamo zavode, katere sploh niso urejali zvezni predpisi. To so npr. socialni zavodi, muzeji, galerije in knjižnice. Za nekatere pa so veljali zvezni predpisi, pa so bili razveljavljeni, npr. za gledališča in za šolske ter visokošolske zavode. Za te zavode veljajo republiški predpisi in je za nekatere od teh stvar še nekoliko bolj zamotana zaradi tega, ker šole II. stopnje nimajo niti predpisov. Imamo zavode, katerih organi upravljanja so urejeni zelo na splošno z zveznimi predpisi, kot so to npr. zavodi za spomeniško varstvo, ki pa na drugi strani tudi z republiškimi predpisi nimajo organizacije upravljanja podrobno izdelane. Imamo pa končno tudi zavode, katerih organe upravljanja urejajo zelo podrobno zvezni in republiški predpisi. To so zlasti zdravstveni in znanstveni zavodi. Navedene podatke je zbral konec leta 1963 Republiški sekretariat za delo. Tak položaj je brez dvoma vplival, da je del organizacij s področja družbenih služb pri izdelavi statutow v znatnem zaostanku za delovnimi organizacijami s področja gospodarstva. Spričo take situacije je skoraj nujno potrebno, da rešimo s posebnim zakonom nekatera vprašanja organov upravljanja in na ta način pospešimo nadaljnje delo pri sprejemanju statutow. Predlog zakona o organih upravljanja v zavodih ne pred-

videva podrobnih določil glede organov upravljanja, ampak na splošno sprošča okvirje obstoječih zakonov za posamezna področja družbenih služb, ki še niso usklajeni z ustavo. Zato ima v bistvu značilnost sprostivnega predpisa, ki naj bi veljal samo toliko časa, dokler ne bodo posamezna področja družbenih služb urejena s posebnimi z ustavo usklajenimi zakoni. Precej drugačen je pravni položaj organov upravljanja na področju šolstva. Zvezna skupščina je namreč že sprejela noveliran in z ustavo usklajen splošni zakon o šolstvu, v katerem pa ni nobenih podrobnih določil o organih upravljanja, razen določila drugega člana, da pri upravljanju določenih zadev v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih sodelujejo skladno z zakonom tudi zainteresirani občani in predstavniki zainteresiranih organizacij in družbene skupnosti. To pomeni, da republike v nasprotju s prejšnjim splošnim zakonom o šolstvu urejajo s svojimi zakoni za posamezne vrste šol vprašanje organov upravljanja.

Izvršni svet se je zato odločil, da predloži Skupščini poseben predlog zakona o organih upravljanja na šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih, z izjemo visokošolskih zavodov, ki pa s svojo vsebino mnogo bolj podrobno določa organe upravljanja in njihova delovna področja, kot pa predlog zakona o organih upravljanja v zavodih.

Predlog zakona o organih upravljanja na šolah torej ni samo predlog nekega sprostivnega predpisa, marveč tudi predlog pozitivnega predpisa, ki po svoje že nakazuje da ne rečem anticipira določila o organih upravljanja, ki jih bodo vsebovali poznejši republiški zakoni za posamezne vrste šol.

To je bil tudi razlog, zakaj je bil Izvršni svet mnenja, da je primerno predložiti Skupščini za isto vsebinsko gradivo dva predloga zakona. Izvršni svet je bil pri tem mnenja, da bi bilo v sedanji fazi usklajevanja predpisov z ustavo primerno, da se vprašanje organov upravljanja na visokošolskih zavodih, ki imajo zelo komplicirano organizacijsko strukturo, vsaj nekaj časa še ureja po bolj okvirnem zakonu o organih upravljanja na zavodih in ne po zakonu o organih upravljanja na šolah.

Ko preidem sedaj na vsebino obeh zakonskih predlogov, moram najprej poudariti, da je njuno izhodišče, določitev organov upravljanja, kot jih določa ustava, in so to delavski svet, upravni odbor in direktor, ali drugi ustrezni organi. Težišče zakonskih predlogov je v reševanju vprašanja, kako naj sodelujejo pri upravljanju določenih zadev na zavodih in šolah predstavniki zainteresiranih občanov in organizacij ter družbenih skupnosti, ki jih v obeh zakonskih predlogih imenujemo z eno besedo »predstavniki javnosti«.

Predlog zakona o organih upravljanja v zavodih vključuje predstavnike javnosti na tri načine. Predstavniki javnosti lahko sodelujejo pri upravljanju določenih zadev zavodov kot člani delavskega sveta ali kot člani posebnega organa, ki je sestavljen samo iz predstavnikov javnosti. Namesto prvih dveh variant pa dopušča še poseben organ, ki ga sestavljajo predstavniki javnosti skupaj s predstavniki delovne skupnosti. Na splošno je samim zavodom prepuščeno, da se glede na svoje posebne pogoje in razmere odločijo s statutom za najustreznejši način sodelovanja predstavnikov javnosti. Le za znanstvene zavode je glede na obstoječi zvezni zakonski predpis določen tretji način sodelovanja. Predstavniki javnosti sodelujejo pri upravljanju določenih zadev skupno s predstavniki zavoda v posebnem organu — svetu zavoda.

V skladu z ustavo zagotavlja zakon na več načinov samoupravne pravice delovnih skupnosti. V organu zavoda, kjer predstavniki javnosti sodelujejo

s člani delovne skupnosti, predstavnikov javnosti ne sme biti več kot polovica vseh članov tega organa.

Predstavniki javnosti ne smejo odločati o organizaciji dela, o delitvi dohodka, o razpolaganju z delovnimi sredstvi in o delovnih razmerjih. O teh vprašanih odloča poseben organ, v katerem so predstavniki javnosti, vendar oni ne morejo odločati. Delavski svet, v katerem so tudi predstavniki javnosti, pa odloča o teh zadevah samo s predstavniki delovne skupnosti. Delavski svet skupno s predstavniki delovne skupnosti in s predstavniki javnosti odloča le o zadevah posebnega družbenega pomena.

Predlog zakona o organih upravljanja na šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih predvideva kot osnovno oziroma najsplošnejšo obliko vključevanja predstavnikov javnosti, njihovo neposredno sodelovanje v delavskem svetu. S posebnimi določili pa so podrobno opredeljene zadeve, o katerih predstavniki javnosti lahko odločajo. V izpopolnjenem besedilu zakonskega predloga je dana možnost tudi šolam, da s svojimi statuti uredijo tudi na drug način vprašanje organov upravljanja. Oba zakonska predloga vsebujeta tudi okvirna določila o volitvah in imenovanju direktorja. Predlog vsebuje določila, da razpiše mesto direktorja razpisna komisija, v katero imenuje polovico članov delavski svet in da voli direktorja na predlog razpisne komisije delavski svet oziroma svet šole. Dejstvo, da bo po določenih obeh zakonskih predlogov odločal o vseh bistvenih zadevah zavoda oziroma šole svet zavoda oziroma šole, predstavniki javnosti v delavskem svetu pa samo o določenih zadevah, izredno podčrtava vlogo delovne skupnosti. Pomembno vlogo delovne skupnosti pa tudi potrjujeta načina imenovanja direktorja in izvolitev predsednika delavskega sveta, kar nam še bolj dokazuje, da bo bodoče upravljanje v skladu z ustavo.

Dolžan sem obvestiti zbor, da je Izvršni svet v zvezi z razpravami v skupščinskih odborih poslal včeraj Skupščini z amandmaji in predlogi odborov izpopolnjeno besedilo obeh zakonskih predlogov. Bistvene spremembe pri predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih so naslednje.

Socialni in zdravstveni zavodi so izločeni iz skupine zavodov, za katere velja, da morajo imeti predstavnike javnosti samo v svetu zavoda, kot posebnem organu, v katerem sodelujejo predstavniki javnosti skupno s predstavniki delovne skupnosti. Ta ožji režim velja po prečiščenem besedilu samo še za znanstvene zavode, ker bi za njih taka sprostitev nasprotovala zveznemu zakonu o organizaciji znanstvenega dela.

Druga bistvena sprememba: Zaradi večje samostojnosti predstavnikov delovnih skupnosti v organih upravljanja zavodov oziroma organov zavoda, v katerih so samo predstavniki delovne skupnosti, je črtano iz zakonskega predloga dajanje soglasja predstavnikov javnosti na akte delavskega sveta o delitvi čistega dohodka. To soglasje po prejšnjem predlogu bi morali dajati predstavniki javnosti, oziroma organi, v katerih sodelujejo ti predstavniki.

Izpopolnjeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih pa vsebuje naslednje spremembe: Tudi ta zakon naj bi veljal le začasno, dokler ne bodo vprašanja organov upravljanja v šolah urejena v z ustavo usklajenimi zakoni za posamezne vrste šol. Zato je v prečiščeno besedilo vstavljen nov prvi odstavek 1. člena, ki smiselno prevzema določbo prvega odstavka 1. člena predloga zakona o organih upravljanja v zavodih.

Druga taka sprememba je v posebnem členu predloga, po katerem naj bo dana šolam možnost, da lahko s statutom določijo tudi druge oblike sodelovanja predstavnikov javnosti in ne samo njihovo sodelovanje v svetu zavoda, kot je bilo to določeno v prvotnem predlogu.

Tretja bistvena sprememba: V skladu s tretjim odstavkom 81. člena splošnega zakona o šolstvu naj predlog zakona precizira v posebnem členu, da potrjuje statute šol na splošno občinska skupščina, statute šol, katerih ustanovitelj je okraj oziroma republika, pa okrajna skupščina oziroma Skupščina SR Slovenije.

Obveščam zbor, da se Izvršni svet strinja z amandmaji, ki sta jih k predlogu zakona o organih upravljanja na šolah sprejela na včerajšnji skupni seji odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora in odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora, s čimer so postali sestavni del predloga.

V imenu Izvršnega sveta prosim Prosvetno-kulturni zbor, da sprejme, oziroma da dá mnenje o zakonskih predlogih.

Predsednik Ivo Tavčar: Prosim še pojasnila tovariša Borisa Mikoša, poročevalca odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora.

Boris Mikoš: Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora je na začetku obravnave tega zakonskega predloga najprej obdelal vprašanje, ali res ni mogoče vprašanj s področja upravljanja v zavodih urediti hkrati s predlogom zakona o organih upravljanja v šolah. Na podlagi mnenja, ki nam ga je dala zakonodajno-pravna komisija, da je namreč problematika na področju šolstva tako specifična, da bi jo bilo treba urediti s posebnim zakonom, je odbor to mnenje sprejel in obravnaval zakonski predlog, ki mu je bil predložen. Odbor je pri tem obravnaval vprašanje, ali je za ureditev teh zadev sploh potreben zakon in čemu naj služi začasen zakon, ki ima dejansko izključno le vlogo sproščanja dosedanjih predpisov na tem področju. Odbor se je pri tem vprašanju dolgo zadržal, ker je predvsem skušal ugotoviti, ali ni mogoče urediti vprašanja v zavodih na drug, bolj primeren način. Odbor je sprejel pojasnilo, da je namen predloženega zakona, da izključno sprost nekatera določila glede upravljanja, ki na zavodih še veljajo na temelju zakonov sprejetih pred novo ustavo. Zaradi različnih vrst zavodov, ki jih obravnava predloženi zakonski predlog, pa ni mogoče pravočasno z ustreznimi zakoni dokončno urediti tudi vprašanja upravljanja na primer o gledališčih, knjižnicah, muzejih itd. Predloženi zakonski predlog torej ureja samo in izključno tista vprašanja o organih upravljanja zavodov, ki jih je treba nujno najprej razčistiti, da se pospeši in omogoči v zavodih pravočasna izdelava statutov. Odbor je zato z večino glasov sprejel sklep, da predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da k zakonskemu predlogu da svoje soglasje. Pri tej odločitvi smo izhajali iz naslednjih ugotovitev:

1. da je zakon treba sprejeti, ker bo sicer veljalo glede upravljanja na zavodih še naprej staro stanje;

2. da je zaradi zelo kratkega časa, ki je še ostal do konca roka za izdelavo statutov, treba sprejeti samo en okvirni zakon za zavode, pa čeprav le začasen, ker ni mogoče urediti tega vprašanja z vsemi ustreznimi zakoni, razen seveda, če se za določene vrste zavodov lahko podaljša rok;

3. da predloženi zakon kljub številnim omejitvam vendarle sprošča vrsto prejšnjih zakonskih določb. Nadalje daje delovnim kolektivom znatno večje pravice in omogoča postopno uveljavljanje ustave kljub temu, da dokončno še ne ureja vseh vprašanj. V tem smislu omogoča, da se namesto dosedanjega upravnega odbora in družbenega organa kot posebnega organa, uredijo vse oblike popolne samouprave in ustrezno uredi sodelovanje javnosti;

4. da med drugim izključuje vmešavanje javnosti, kadar se odloča o delitvi osebnega dohodka, o organizaciji delovnega procesa, o delovnih razmerjih in o razpolaganju z delovnimi sredstvi zavoda. Končno pa še omogoča ponovno revizijo odnosov med zavodi in njihovimi ustanovitelji. Odbor je bil mnenja, da bo tudi tak zakon, kot je predložen, vendarle bistveno prispeval h krepitvi, samostojnosti delovnih kolektivov in jim omogočil pravočasno izdelavo statotov. Izdelovanje statotov sedaj zaostaja prav zaradi iskanja rešitev, da bi ob starih predpisih uveljavili duh ustave in njena konkretna določila. Kljub temu zakonu pa bo treba naknadno v statutih še marsikaj dopolniti in popraviti, ko bodo sprejeti ustrezni zakoni.

Po vsem tem predlagamo, da Prosvetno-kulturni zbor pozitivno oceni zakonski predlog in ga sprejme v prečiščenem besedilu, ker ustreza potrebam delovnih organizacij, in ker jim omogoča, da pravočasno sestavijo svoje statute ter ker se v njih trenutno v največji možni meri že takoj odražajo osnovne intencije ustave.

Predsednik Ivo Tavčar: Besedo ima tovariš Stane Vrhovec.

Stane Vrhovec: Gre samo za tole vprašanje! Pri pregledovanju besedila zakonskega predloga sem ugotovil, da naj bi pri zdravstvenih, socialnih in znanstvenih zavodih poleg delavskega sveta obstajal še svet. Tu je bilo torej nekaj popravljenega, tako da so izvzeti socialni in zdravstveni zavodi, čeprav sem glede teh mnenja, da jih moremo popolnoma izenačiti s šolami, ker delavski svet, ki ga je možno imenovati tudi kot svet zavoda, organizacijsko lahko zadovoljuje ob omejenem sodelovanju predstavnikov javnosti. Tega mnenja sem po dveletnih izkušnjah v svetu takega zavoda. Mislim, da bi se to dalo izenačiti.

Predsednik Ivo Tavčar: Prosim, želi še kdo razpravljati? Sam se vprašujem, ali ni možno tudi pri teh zavodih urediti zadevo podobno kot za znanstvene zavode, pri katerih se sklicujemo na neke ovire, ki obstajajo po zveznem zakonu. Zvezni zakoni pa veljajo tudi na drugih področjih, ki jih sedaj izločamo in bi potem lahko tudi še ostale zavode podobno obravnavali, kot smo obravnavali znanstvene zavode, ki jih sedaj izločamo. Sklicujoč se na zvezne predpise, ki pa ne obstajajo samo za znanstvene zavode, bi bilo morda smotrno, da na podoben način uredimo tudi položaj drugih zavodov. To je eno vprašanje, in prosim zanj pojasnila. (K besedi se prijavi predsednik zakonodajno-pravne komisije dr. Josip Globevnik.)

Dr. Josip Globevnik: Tovariši poslanci! V prejšnjem osnutku oziroma predlogu smo imeli predviden poseben režim za socialne, zdravstvene in znanstvene zavode. Tedaj se je izhajalo iz stališča, da je treba respektirati zvezno zakonodajo, kolikor ta področja neposredno ureja. Zvezna zakonodaja ureja zdravstvene in znanstvene zavode. Za socialne zavode velja zaradi ana-

logne razlage približno tak režim kot za zdravstvene in jih postavljamo skupaj z zdravstvenimi in znanstvenimi zavodi.

V nadaljnji diskusiji se je pri zdravstvenih zavodih pokazalo, da gre pri teh za splošni zvezni zakon. Republiški in zvezni zakon o izvedbi republiške in zvezne ustave pa pravita, da se razveljavljajo vsi predpisi in splošni zakoni, kolikor se tičejo organov upravljanja in njihovega delovnega področja. Ker so pa zakoni s področja zdravstva splošni, smo zato smatrali, da je s tem pravzaprav zadeva razčiščena in da ni treba dati zdravstvene zavode direktno pod režim zveznega zakona.

Glede zakona o znanstvenih zavodih in zakona o organizaciji znanstvenega dela, ki je pa temeljni zvezni zakon, pa veljajo tukaj neposredno njegove določbe. Torej je treba začasno zadržati specifični organ, ki ga predvideva zvezni zakon o organizaciji znanstvenega dela. Tako odgovarjam tovarišu! Socialni in zdravstveni zavodi so šli torej pod splošen režim, medtem ko pa mora za znanstvene zavode še nadalje obstojati režim, ki ga je predvidel temeljni zvezni zakon, ki še vedno velja.

Predsednik I v o T a v č a r : Dovoljš, tovariš predsednik, vprašanje ni bilo tako zastavljeno. Glede na to, da obstoja na področju znanstvenih zavodov zvezni zakon, tako kot obstoja za področje filma, radia in televizije, časopisja, založniške dejavnosti in za zavode za socialno zavarovanje, ki so pa sedaj tu izločeni, bi lahko tudi ta področja uredili tako, kot za znanstvene zavode.

Za znanstvene zavode velja tudi zvezni zakon in smo poskušali ustrezno urediti njihov položaj s tem, da smo za njih naredili izjemo. Ali ne bi bilo mogoče tudi ta področja zavodov prav tako urediti, kot smo uredili položaj znanstvenih zavodov?

Josip Globevnik : To je pravzaprav formalna rešitev! Kar velja za znanstvene zavode, velja pravzaprav tudi za ostale navedene zavode, samo da se za znanstvene direktno uporablja zvezni zakon. Potem predlagam, da da zbor k temu zakonu eventualno takšno mnenje.

Predsednik I v o T a v č a r : Če ni pripomb in če se potem strinjate, damo na osnovi tega razgovora naslednjo pripombo: »Ali se ne da morda tudi sedaj režim za izločena področja urediti podobno, kot smo uredili položaj znanstvenih zavodov, ki so prav tako vezani na zvezni zakon?« V tem smislu bi bil potem formuliran tak sklep. Ugotavljam, da se naš zbor s to edino pripombo in z zakonskim predlogom strinja v celoti.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih.

Ker je predstavnik Izvršnega sveta ta zakonski predlog že obrazložil pri prejšnji točki dnevnega reda, prosim samo še predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov tovariša Borisa Mikoša, da da obrazložitev k temu zakonskemu predlogu.

Boris Mikoš : Našemu odboru je bil dan predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih ter izobraževalnih zavodih, da ga obravnavamo po hitrem postopku. Zaradi tega je naš odbor lahko šele danes neposredno na seji predložil odboru svoje poročilo.

Odbor je razpravljajl o predlogu zakona na dveh sejah in predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da zakon sprejme z amandmaji, s katerimi se je strinjal predstavnik Izvršnega sveta na seji odbora in tudi danes na seji zbora. Te amandmaje bi našteli na koncu poročila.

Odbor je v razpravi o zakonskem predlogu prišel do zaključka, da predlagani osnutek zakona predstavlja predvsem zakonsko urejanje stališč in teženj, ki so bila izražena na zadnji seji Prosvetno-kulturnega zbora, ko smo razpravljali o statutih delovnih organizacij s področja šolstva ter vzgojnih in izobraževalnih dejavnostih.

Prosvetno-kulturni zbor se je takrat zavzel za to, da se s posebnim republiškim predpisom uredijo vprašanja s področja upravljanja na šolah in na drugih izobraževalnih zavodih, ker bi tako omogočili njihovim delovnim kolektivom, da dokončno uredijo statutarno materijo.

Odbor je na prvotni osnutek zakonskega predloga dal določene pripombe, ki jih je nato Izvršni svet sprejel skupaj z drugimi pripombami in nato predložil prečiščeno besedilo, ki je pred vami.

Odbor je najprej razpravljajl o možnosti, ali se da vprašanja s področja organov upravljanja v teh ustanovah urediti res samo z zakonom in ali jih ni mogoče urediti s kakšnim drugim predpisom oziroma v kakšni drugi ustrezni obliki. Odbor je ponovno ugotovil, da je po sprejetju ustave položaj glede organov upravljanja in organizacije samouprave posebno pri zavodih in drugih organizacijah na področju družbenih služb precej drugačen, kakor je bil pred njo, ker daje ustava nove važne pristojnosti organom delovne skupnosti in uvaja s tem pomembne novosti. Ponovno je bilo ugotovljeno, da zavodi pri sprejemanju svojih statotov v smislu zakona o izvedbi ustave ne morejo neposredno upoštevati novih ustavnih določb o samoupravljanju in da je treba zaradi tega sprejeti poseben zakon, ki naj na temelju ustavnih določb uredi ta vprašanja.

V 90. členu zvezne ustave je namreč izrecno predvideno, da bo o organih upravljanja v delovnih organizacijah in o sodelovanju predstavnikov javnosti v organih upravljanja izdan poseben zakon. Na osnovi take utemeljitve in iz teh razlogov je bil odbor mnenja, da je pravilna odločitev, da je treba to materijo po organih upravljanja urediti z zakonom. Po tej ugotovitvi je odbor najprej obravnaval namen tega zakona. Odbor je bil mnenja, da objektivne težave, ki jih imajo delovni kolektivi s področja šolstva pri sestavljanju statotov z dosedanjimi oblikami pomoči niso bile odstranjene, in da te oblike tudi niso zadoščale.

Novelirani zvezni zakon o šolstvu daje možnost, da se s posebnim republiškim zakonom dokončneje uredi vprašanje v šolah in drugih podobnih zavodih.

Čeprav je predloženi zakon v svojem bistvu zopet začasen zakon, je bil odbor mnenja, da zaradi sedaj izvršenih dopolnitev delovnim kolektivom po sprejetju zakonov, ki bodo definitivno urejali ta vprašanja, ne bo treba vnašati v statute bistvenih sprememb.

Odbor se torej strinja z ugotovitvijo, da predloženi zakon krepi vlogo delovnih kolektivov, da večja njihovo samostojnost v odločanju, in tudi njihovo odgovornost pri delu. Z dopolnitvijo v 14. členu zakona so predvidene poleg osnovnih oblik samoupravljanja še tudi druge oblike.

Ker nudi sedanji zakonski predlog tako široke možnosti, je odbor mnenja, da daje delovnim kolektivom dovolj priložnosti, da uredijo upravljanje v zavodih tako, kot najbolj ustreza njihovim potrebam za uspešno delo zavodov.

Na temelju zakonskega predloga določi s statutom šola sama, kateri del javnosti in kako naj bo ta javnost zastopana v svetu šole. Kolektiv sam voli nad polovico svojih članov sveta šole, katerega predsednik je tudi član kolektiva. Soodločanje predstavnikov javnosti je omejeno na potrebno mero; direktorja šole voli svet šole, učiteljski zbor pa odloča o strokovnih vprašanjih v zvezi z vzgajanjem, izobraževanjem ipd.

Na osnovi vsega tega odbor predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da sprejme zakonski predlog skupaj z navedenimi amandmaji.

Pri podrobni obravnavi prečiščenega zakonskega predloga smo skupaj s predstavnikom Izvršnega sveta soglasno sprejeli naslednje spremembe in dopolnitve.

K 8. členu predloženega teksta zakona se vnese sprememba tako, da se sedaj glasi ta člen: »volitve članov sveta šole in upravnega odbora razpiše svet šole«. Odbor je bil namreč mnenja, da predlagano besedilo v 8. členu ni bilo dovolj jasno glede tega, za kakšne volitve gre in za volitve katerih organov gre.

V 9. členu je v tekstu navadna tiskovna napaka, tako da se prva vrstica glasi: »svet šole odloča o splošnih vprašanjih šole, zlasti:«.

Nadalje naj bi se v drugi točki 9. člena črtalo v drugi vrstici besedilo: »Organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa«. Odbor je namreč po občirni razpravi prišel do zaključka, da spada organizacija vzgojno-izobraževalnega procesa izključno le v delovno področje učiteljskega oziroma vzgojiteljskega zbora, kot strokovnega organa, nikakor pa ne v delovno področje sveta šole. Poleg tega pa tudi ne bi bilo razumno, da isti organ hkrati daje smernice za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela in da hkrati ureja tudi organizacijo samega vzgojno-izobraževalnega procesa.

5. točka istega člena naj bi se dopolnila tako, da bi se popravljena glasila: »sprejema letne in dolgoročne delovne programe, odloča o pogodbah za izvršitev teh programov in skrbi za njihovo izvrševanje.« V smislu razprave na zadnji seji Prosvetno-kulturnega zbora je bil odbor mnenja, da je tako določilo treba vnesti tudi v zakon, da se s tem podčrta pogodbeni odnos med šolo in ustanoviteljem oziroma financerjem šolske dejavnosti.

Zaradi jasnosti smo k 11. točki istega člena predlagali, da se črtajo določila »poslovnike, pravilnike in navodila«, ker tudi s tem še ne bi izčrpali vseh samoupravnih aktov.

Pri 15. točki predlagamo, da se začetek besedila spremeni takole: »odloča o uporabi družbenih sredstev šole in o uporabi sredstev skladov«. V to korekturo sem inkorporiral že predlog zakonodajno-pravne komisije.

K 11. členu predloga naj bi se dopolnila prva vrsta tako, da se pridruži navedenim točkam tudi prva točka 9. člena, ker je očitno pomotoma izpadla. Gre za kompetence sveta šole, in res ne bi bilo logično, da svet šole ne bi skrbel za celotno življenje in delo šole, obravnaval delovne uspehe itd., kar je v prvi točki določeno.

K 12. točki smo povsod popravili pristojnosti v delovna področja in precizirali tako, da se prvi odstavek glasi: »s statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost zadeve iz delovnega področja sveta šole neposredno, tudi če šteje 20 do 30 članov.« Tako smo dobili vrinjen stavek, ki omogoča

delovnim kolektivom s 24 do 30 člani večjo elastičnost pri izbiri oblik samo-upravljanja.

Besedilo tretjega odstavka bi se v tem primeru v celoti črtalo in nadomestilo z odstavkom: »S statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost z manjšim številom članov neposredno tudi zadeve iz delovnega področja upravnega odbora.« To je adekvatno odstavku, ki smo ga zgoraj dodali.

V 13. členu predlagamo, da bi v prvi vrsti črtali besede »na prvi seji«, ker smatramo, da so bile nepotrebne. K 19. členu pa smo predlagali spremembe v naslednjem smislu: da se v drugi vrsti namesto besede »in« postavi »vejico«, stavek pa se dopolni z besedami: »in drugih organov šole«. Tako bi bil direktor dolžan voditi poslovanje šole v skladu s splošnimi predpisi, s statutom, sklepi sveta šole, upravnega odbora in drugih organov šole, pri čemer so bili predvsem mišljeni sklepi nekaterih strokovnih organov, ki morajo biti prav tako obvezni za direktorja.

V 21. in 23. členu smo črtali besedo »delovno«, 25. člen pa smo razširili tako, da smo mu dodali nov drugi odstavek, ki se glasi: »Učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor skrbi za organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa in samostojno odloča o strokovnih vprašanjih v zvezi z vzgajanjem in izobraževanjem.« Dosedanji drugi in tretji odstavek potem seveda postaneta tretji in četrti odstavek. Člani odbora so bili mnenja, da bi bilo tako določilo za strokovni organ zavoda potrebno glede na to, da je za učiteljski oziroma za vzgojiteljski zbor tako ali tako osnovna dolžnost organizacija vzgojno izobraževalnega procesa in še nekatera druga vprašanja s področja vzgajanja in izobraževanja. Kot sem rekel — z vsemi temi amandmaji — se je strinjal tudi predstavnik Izvršnega sveta in predlagamo, da se sprejme zakon v prečiščenem besedilu in z navedenimi amandmaji.

Predsednik Ivo Tavčar: Hvala lepa. Prosim še poročevalca zakonodajno-pravne komisije, da da poročilo.

Bojan Černjavič: Poročilo zakonodajno-pravne komisije ste prejeli skupaj z ostalimi materiali. Zakonodajno-pravna komisija je na seji 16. 2. skupaj z amandmaji odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora obravnavala prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih.

Ker je predstavnik Izvršnega sveta amandmaje omenjenega odbora sprejel, so ti postali sestavni del zakonskega predloga. Zakonodajno-pravna komisija meni, da je prečiščeno besedilo zakonskega predloga v skladu z ustavo in s pravnim sistemom. Ima pa naslednji redakcijski spremembi, ki ju je omenil že tovariš Boris Mikoš: K 9. členu se beseda »rabi« nadomesti z besedo »uporabi«, tako da se začne 15. točka »Odloča o uporabi družbenih sredstev šole.«, ker tako navaja tudi 4. točka 1. odstavka 16. člena republiške ustave. K 11. členu v 4. vrsti naj se številka 6 nadomesti s številko 9, ker se 11. člen sklicuje na 9. člen tega zakona, kar je očitna tiskovna napaka.

Zakonodajno-pravna komisija predlaga, da pristojna zbora Skupščine SR Slovenije sprejmeta zakonski predlog z zgoraj navedenimi redakcijskimi spremembami.

Predsednik Ivo Tavčar: Pričenjam načelno razpravo o predloženem zakonskem predlogu. Besedo ima tovariš Stane Vrhovec.

Stane Vrhovec: Ker delam na tem področju, ne morem iti mimo tega osnutka, pri čemer izhajam iz naslednjega stališča: Zakon, četudi je le začasen, je nujno potreben za enotnejše sestavljanje statotov, ki so sedaj šele v pripravi, ker so se nekatere delovne skupnosti preveč držale dosedanjih predpisov, ali pa so previdno čakale, da izidejo novi predpisi. Zato mora biti zakon sprejet po hitrem postopku, da že danes vemo, pri čem smo. Torej, moj zaključek bi bil, če bo sprejet zakon v tej obliki kot je, je to že kar dobra rešitev. Vendar sem vseeno za razpravo, ker se ga nam morda posreči še izboljšati. Potem bo še toliko boljše, ker bodo lahko ob naših pripombah prišle do izraza tudi neposredne izkušnje in pripombe samih volivcev in neposrednih nosilcev te dejavnosti. Zato imam za našo razpravo predlog, ki sicer pomeni grobo kršitev našega poslovnika. Ampak, ker je zakon le začasen, bi morda lahko zbor vseeno o njem odločal. To je predlog, kako naj bi v bodoče reševali taka vprašanja.

Menim, da bi v bodočem poslovniku za take razprave morda le kazalo omejiti čas za razpravljanje, kar bi sicer tudi mene prizadelo. Ampak v bodoče se tega ne bojim! Torej, po poslovniku bi morali biti vsi predlogi predloženi pismeno. Mislim namreč, da če bi skupaj pregledali predloge in se potem ustno domenili, da bi lahko potem zadeve hitreje reševali. Reševali bi pa na naslednji način: O prvotnem osnutku sem zbral od prosvetnih delavcev različne predloge. Če bi šli potem kar od člana do člana zakonskega predloga, bi jaz o tem iznašal predloge. Kak predlog je lahko tudi samo kratko vprašanje, na katerega bi lahko takoj odgovoril predstavnik Izvršnega sveta ali mogoče član pristojnega odbora, tako da bi se potem Skupščina oziroma zbor takoj samo z glasovanjem izjasnila o vprašanju ali se o njem izplača razpravljati ali ne. Če bi menila, da se ne izplača, potem gremo naprej. Kakor hitro pa ga sprejme, potem je pa to pač že en napotek Izvršnemu svetu — oziroma predlagatelju zakona, da ga naj takoj ustrezno popravi, posebno če ne gre za bistvene spremembe.

Predsednik Ivo Tavčar: Dovolj, tovariš Vrhovec, zdi se, da bi bilo koristno, da se najprej načelno izjasnimo o zakonu, ali ga sprejmemo ali zavrnemo, pozneje pa gremo po členih in se sprti izjavljamo.

Stane Vrhovec: Samo po poslovniku bi potem odpadlo, kar sem prej rekel, ker se mora zakonske predloge z vsemi popravki pismeno predložiti. To pa bi seveda zavleklo zadevo.

Predsednik Ivo Tavčar: Sedaj prosim najprej za načelno razpravo; sprejmemo ali ne sprejmemo zakona; šele potem ga bomo obravnavali podrobno po členih. Želi še kdo sodelovati v splošni razpravi? Tovariš Emil Rojc.

Emil Rojc: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, da vam kot predstavnik CK ZMS posredujem nekaj pripomb naše organizacije. Predlagani zakon o organih upravljanja v šolah prinaša brez dvoma razjasnitve k vprašanju o organih upravljanja, ki so danes središče razprav šolskih kolektivov ob izdelavi statotov. Pomeni korak h krepitvi samoupravnosti kolektivov šol. Očitne pa so v predlogu zakona pomanjkljivosti, ker jasno ne določa kompetenc vseh nosilcev vzgojno izobraževalnega procesa, kakor tudi to, da ni dosleden v določanju pravic in dolžnosti zunanjih faktorjev do šole.

V zvezi s prvo načelno pripombo želim nekoliko določneje prikazati ugotovitev, ki se nanaša na to, da predlagani zakon ne obravnava jasno položaja in vloge dijaškega kolektiva pri upravljanju šole. Zakonski predlog ne upošteva dovolj njihove vloge, kakor tudi ne pomena šolske skupnosti kot samoupravnega organa dijaškega kolektiva. Ta je po dosedaj veljavnem splošnem zakonu o šolstvu imel pravico, da preko voljenih predstavnikov sodeluje pri odločanju o vseh vprašanih življenja in dela šole. Ker se je dosedanja aktivna vloga dijaških predstavnikov v organih upravljanja šol II. stopnje pokazala v praksi kot pozitivna, smatram, da je predlagani zakon v tem smislu nepopoln. Obrazložitev, da bodo to vprašanje urejali zakoni za posamezne vrste šol, ni utemeljena, ker bo ta zakon kljub svoji začasni veljavnosti le dal pravno osnovo za ureditev vloge dijaškega kolektiva pri samoupravljanju, kot tudi podlago za kasnejšo zakonsko ureditev tega vprašanja. Predlagani zakon postavlja predstavnike dijaških skupnosti v kategorijo predstavnikov javnosti, kar pa ni adekvatno njihovemu položaju v vzgojno izobraževalnem procesu. Razumljivo je, da dijaškega kolektiva ne moremo pojmovati enako kot člane delovne skupnosti, ni pa tudi utemeljeno, da jih prištevamo med predstavnike javnosti. Učenci so neposredni nosilec vzgojno izobraževalnega procesa, so subjekt vzgoje in jim zato pripada posebno mesto v samoupravnem mehanizmu šole in pri njenem upravljanju. Dijaški predstavniki v svetu šole ne morejo nastopati kot predstavniki javnosti oziroma kot neki nepoznani činitelji zunanjih interesov. To ni adekvatno njihovemu položaju v učno vzgojnem procesu. Oni so po svojem položaju življenjsko vezani na vzgojno-izobraževalni proces. Zato bi morale biti vezane tudi njihove pravice in dolžnosti na sodelovanje pri odločanju o vprašanih, ki zadevajo v njihove interese in na katere lahko tudi konstruktivno vplivajo. Ob vsem se logično postavlja vprašanje, zakaj je pri uresničevanju samoupravljanja tako veliko nezaupanje do učencev, ko pa imajo njihovi vrstniki v gospodarskih in drugih delovnih organizacijah pravico do popolne udeležbe pri upravljanju. Ta zakon pa odvzema subjektom vzgojno-izobraževalnega procesa pravico vplivanja in soodločanja o najvažnejših vprašanih življenja in dela v šoli, za katere so življenjsko zainteresirani. Taka vprašanja so na primer upravljanje z družbenimi sredstvi šole, uporaba sredstev skladov, oblikovanje in delitev sredstev. Prav tako ne morejo sodelovati pri sprejemanju ostalih samoupravnih aktov, niti ne pri tistih, ki bodo še podrobneje določali njihov položaj. S tem se pri teh zadevah odpravlja dosedanje pozitivno sodelovanje dijaškega kolektiva. Na drugi strani pa tudi ni razumljivo, na čem naj bi v bodoče temeljila konkretna samouprava dijakov kot najboljša oblika šole za samoupravljanje.

Na čem se bodo oblikovale samoupravljalске kvalitete, odgovornost, kritičnost, pravilen odnos do družbenih sredstev, šole, opreme, učil in tako dalje? Kljub temu, da tolmačenje 79. člena ustave Socialistične republike Slovenije nakazuje, da v delovnih organizacijah na področju družbenih služb odločajo o organizaciji dela in delitvi dohodka samo organi upravljanja, ki jih volijo člani delovne skupnosti, bi bilo umestno in nikakor ne protiustavno, upoštevati poseben položaj šole kot vzgojne ustanove. Njen samoupravni položaj se razlikuje od položaja ostalih organizacij družbenih služb, ker je treba dati pravico sodelovanja tudi predstavnikom dijaškega kolektiva. To pravico so namreč po doslej veljavnem splošnem zakonu o šolstvu že imeli. Nadaljnji reformni proces vzgojno-izobraževalnega dela gre v smeri vse večjega združevanja celotnega šolskega kolektiva v samoupravnem mehanizmu šole. Zato bi bilo prav, da predlagani

zakon drugače postavi aktivno vlogo dijaškega kolektiva, tako da ga tesneje poveže s problemi vzgojno-izobraževalnega procesa. Zato predlagamo, da o teh stališčih tovariši poslanci izrazijo svoje mnenje in ocenijo, ali položaj dijakov, ki ga predvideva zakonski predlog, dejansko ustreza družbeno-političnemu interesu, ki stremi za njihovo aktivno uveljavitvijo v družbenem življenju in v vzgojno izobraževalnem procesu, posebej pa še za konkretno vzgojo za samoupravljanje.

Predsednik I v o T a v č a r : Želi še kdo razpravljati? Nekaj bi bilo treba reči v zvezi z zastavljenim vprašanjem.

B o r i s M i k o š : Tovariši, to vprašanje, ki ga je načel tovariš Rojc, ni novo; postavil ga je že tudi na seji našega odbora in smo o tem vprašanju obsežno razpravljali. Vendar smo bili mnenja, da učečo se mladino glede samoupravnih pravic ne moremo izenačiti z delavsko mladino in da obratno mladina za strojem ne more biti izenačena z mladino v šolskih klopeh.

Drugo vprašanje: šolski mladini nismo želeli odreči pravice in možnosti, da sodeluje v razpravah pri sprejemanju določenih samoupravnih aktov šole. Vendar nikjer v ustavi nismo našli možnosti, da bi lahko ustvarili v samoupravnih organih zavoda nekaj različnih kategorij predstavnikov javnosti, kajti že ustava sama jasno določa, o katerih vprašanih predstavniki javnosti ne morejo razpravljati. To so znana vprašanja delitve dohodka, organizacije dela in tako dalje. Mislim, da zakonski predlog tak, kakršen je, glede udeležbe učencev pri samoupravljanju šole, ustreza. Predstavniki šolske skupnosti, skupnosti učencev imajo iste pravice kot ostali zunanji predstavniki, ki zastopajo širše družbene interese in so z njimi enakopravni! To je ena oblika! Naša zakonska določila pa nikjer ne onemogočajo, da bi se s statutom šole ne dalo urediti vprašanje samoupravljanja ali direktnega upravljanja učencev nad enim delom družbenih sredstev. Ne vem, mogoče sem vas napačno razumel? Mislim, da se tovariš Rojc ne zavzema za to, da bi učenci odločali o uporabi vseh družbenih sredstev tako kot delovni kolektiv, ki je odgovoren za vzgojno izobraževalni proces. Stopnja odgovornosti je za delovni kolektiv najbrž veliko bolj resna, kot stopnja zainteresiranosti, tako da mislim, da nam ta zakon v celoti omogoča, da se s statutom uredi tudi vprašanje sodelovanja učencev v upravljanju s kabineti, učili in podobnimi sredstvi. Zakon ne prepoveduje, da se ne bi mogle te želje in težnje mladinske organizacije v celoti uveljaviti in mislim, da je prav, da jih mladinska organizacija ne uveljavlja preko zakona, ampak s svojim kvalitetnim delom na vsakem zavodu posebej. Drugič: Globoko smo bili prepričani, da je zakonodajalec menil, da je šolska skupnost učencev predvsem vzgojna oblika in ne samoupravni organ v smislu samoupravljanja nad sredstvi, o delitvi dohodka in tako dalje. Če so torej stvari takšne, potem mislim, da imajo učenci možnosti, da se preko svojih predstavnikov aktivno vključujejo v vso temeljno problematiko šole in tudi v odločanje o tej problematiki. Oblike sodelovanja pa bodo od šole do šole različne. Tovariši, ne znam si predstavljati, da bodo učenci VI., VII. pa VIII. razreda osnovne šole mogli uspešno sodelovati pri tako težkih vprašanih, o katerih vemo, da jim celo odrasli mnogokrat niso kos. Vprašanja samouprave so zahtevna in ne enostavna! Mislim, da k taki enakopravnosti ni treba težiti, ker ni uresničljiva. V šolah II. stopnje pa so razmere drugačne kot v osnovnih šolah, zlasti v nekaterih strokovnih šolah in bi se v teh najbrž dalo urediti sodelovanje učencev pri

upravljanju z delom družbenih sredstev. Za te učence sodelovanje ne bi bilo samo vzgojno, ampak koristno tudi za samo šolo, oziroma zavod kot celoto. Zato mislim, da teh stvari ni treba predpisovati z zakonom, ampak naj se jih uredi s statutom vsake take šole, tako kot to omogoča sam zakonski predlog.

Stremeli smo za tem, da zakon omogoča specifične konkretne rešitve za vsako šolo posebej. Če smo se morda slabo razumeli, je odbor pripravljen, da ponovno prouči konkreten pismen predlog tovariša Rojca.

Predsednik I v o T a v č a r : K temu bi rad dodal samo tole: Položaj samouprave učencev obširneje ureja Zvezni splošni zakon o šolstvu in je treba vse prizadete opozoriti, da ga morajo pri izdelovanju statotov upoštevati, ker je to veljaven predpis. Naš zakonski predlog ni edina osnova za izdelovanje statotov, ampak je prav tako tudi Zvezni splošni zakon, v katerem je obširneje obdelano to področje. Imam samo to pripombo, da tu najbrž beseda »javnost« povzroča določene pomisleke. Vsi najbrž soglašamo s predstavnikom mladine, vendar učenci ne sodijo v delovno skupnost, ker niso njeni člani. Seveda pa niso tudi neka zunanja javnost. So nek poseben činitelj, ki sodeluje pri delu šole. Če govorimo, da so zainteresirani o njenem delu, potem se da to razlagati tudi tako, da so zainteresirani kot zunanji člani sveta. Zaradi tega imam pri besedi »javnost« pomislek, ker to ne ustreza dejanski vlogi učencev, ki jo imajo v življenju šole. Učencev ne moremo primerjati s predstavniki zainteresiranih občanov in družbenih organizacij; oni so tudi subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa. Sicer pa bi pripomnil, da bi bilo v besedilu zakona boljše govoriti o interesiranih kot o predstavnikih javnosti.

Če mimo načelnih pripomb menim, da je ta zakon v načelu sprejet in ga sedaj lahko obravnavamo podrobno po členih. Ima kdo kakšno pripombo k 1. členu ali pa želi kakšno spremembo? Pri 2. členu sem sam izrazil pripombo k besedi »predstavniki javnosti«. Ali bi jo mogli nadomestiti z besedo »predstavniki interesentov«, pa čeprav tudi ta beseda ne zveni najlepše.

I v e Š u b i c : Kaj, če bi dali tale oklepaj pred »skupnost učencev«, tako da bi bili samo: »predstavniki zainteresiranih občanov, predstavniki zainteresiranih organizacij in družbeno-političnih skupnosti« kot predstavniki javnosti, v oklepaju. Besedi »skupnosti učencev« pa bi bile izven oklepaja in potem učencev ne bi tretirali kot predstavnike javnosti.

Predsednik I v o T a v č a r : Vendar jih potem izvzamemo tudi pri urejanju določenih vprašanj. To je bolj nespোরazum; seveda, če se pa zadevo smiselno prav pojmuje, pa tudi tega ni treba.

Kot ste videli, je bilo že tako več variant, kot predstavniki interesentov, predstavniki zainteresiranih občanov in organizacij itd.

Ima tu morda predstavnik Izvršnega sveta ali predsednik zakonodajno-pravne komisije kakšno pobudo ali kakšen predlog; ali smatrata, da ni potrebno, da se pri tem zadržujemo? Prosim, osebno menim, da o tem ni potrebno mnogo razpravljati.

L u d v i k G a b r o v š e k : O vprašanju naziva »predstavniki javnosti« so po več ur tekle razprave na raznih skupščinskih odborih, pa še vedno ostane brez dvoma dejstvo, da ta izraz popolnoma ne ustreza. Toda vsak drug predlagani izraz je imel svoje negativne in pozitivne plati. Celotni tekst, ko ga

bereš, pa le daje najboljši vtis, če uporabljaš izraz »predstavniki javnosti«. Razumljivo je, da je tovariš Rojc prizadet, ker so vključeni v izraz predstavniki javnosti tudi zastopniki dijaških organizacij. Toda to ni vsebinski izraz, pač pa le pravno-tehnični. Ni drugega izhoda kot le ta, da popolnoma ločimo predstavnike dijaških skupnosti.

Predsednik Ivo Tavčar: Dobro; ker je to začasen zakon, pustimo začasno tudi to besedilo; morda bomo kasneje našli boljši izraz. Ima kdo še kako pripombo?

Stane Vrhovec: Imam pripombo k 3. členu. Tam je rečeno: »Organi upravljanja so: svet šole kot delavski svet.« Kako je to mišljeno? Ali samo kot primerjava? Sicer bi to izpustili.

Predsednik Ivo Tavčar: Tu bi opozoril samo na to, da bodo nastopile težave zaradi tega, ker v prejšnjem zakonu dopuščamo svet zavoda kot poseben organ in ne kot organ delovne skupnosti. Ta različna vsebina iste besede v različnih primerih bo lahko povzročila določeno zmedo. Zato bi priporočil, če ni nobenih zadržkov, da se uporabi stalni naziv »delavski svet«. Niste za to? Prav. Mnenje je torej, da ostane tako, kot je napisano!

Stane Vrhovec: Ali je upravni odbor nujno potreben organ. Ali je treba to tako razumeti? Ali pa se ga lahko tudi opusti?

Predsednik Ivo Tavčar: Iz nadaljnjega besedila je razvidno, da v določenih primerih ni potreben niti delavski svet niti upravni odbor, ker opravlja njuno vlogo delovna skupnost.

Stane Vrhovec: Pri 5. členu obstoja za naziv »delovno področje« več mnenj. Menim, da je to preširok pojem. Lahko rečemo, da je delovno področje vseh teh organov isto. Pri organih pa je le treba govoriti o pristojnostih. Zakon omenja odgovornost pristojnih organov itd. Jaz bi ta člen dopolnil takole: »njihovo delovno področje in pristojnosti«.

Predsednik Ivo Tavčar: Najbrž to ni nekaj bistvenega, kar bi vplivalo na spremembo samega člena. Ima še kdo kako pripombo?

Mija Božič: Ali ostane pri 18. členu naziv »upravitelj« za osnovno-šolskega ravnatelja, ali se moramo držati tega, kar navaja zakon — direktor?

Predsednik Ivo Tavčar: Tu se uvaja enoten naziv »direktor«.

Geza Čahuk: Mislim, da bi se dalo poenotiti ta naziv. Verjetno bi bilo prav, če bi za vse te šole uporabljali besedo »ravnatelj«.

Predsednik Ivo Tavčar: Če smo spremenili delavski svet v svet šole, lahko spremenimo tudi naziv »direktor« v naziv »ravnatelj«. Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.)

Inž. Ferdo Gorjanc: 18. člen pravi, da mora imeti tisti, ki je imenovan za direktorja, strokovne in pedagoške sposobnosti. V drugem odstavku

19. členu pa piše, da je direktor pedagoški in upravni vodja šole. Po mojem mnenju bi moralo pisati: direktor je strokovni, pedagoški in upravni vodja šole.

Stane Vrhovec: So takšni zavodi, kjer direktor sploh ne more biti pedagoški vodja, ker je samo strokovno usposobljen, ne pa tudi pedagoško.

Predsednik Ivo Tavčar: Morda bi lahko poenostavili drugi odstavek tako, da naj direktor vodi in organizira delo ter zastopa šolo.

Boris Mikoš: Odbor se s tem ne strinja. Zaradi sedanjih teženj mnogih šol, da direktorji dosledno opravljajo le upravne posle, pomočnike pa imenujejo za pedagoško delo, je odbor mnenja, da je treba v tem zakonu na prvem mestu posebej podčrtati in poudariti strokovno-pedagoško vlogo direktorja in njegovo odgovornost za kvalitetno strokovno pedagoško delo zavoda. Upravna dejavnost je njegova sekundarna funkcija, katero lahko — v velikem zavodu izvršuje njegov pomočnik, na katerega prenese ta pooblastila. Zato mislim, da je zelo pravilno, da rečemo: strokovni, pedagoški in upravni vodja šole in da ne spreminjamo tega dopolnjenega določila.

Predsednik Ivo Tavčar: Dobro, potem spremenimo: direktor je strokovni, pedagoški in upravni vodja.

Ludvik Gabrovšek: Če vključimo izraz »strokovni«, zmanjšamo s tem kandidatom možnost imenovanja za direktorja na strokovno izobraževalnih zavodih. Recimo na srednji tehnični šoli za elektrotehniko ne bi mogel biti imenovan inženir-strojniki. Imam vtis — pa ne bi hotel tukaj zastopati stališče Izvršnega sveta kot njegov predstavnik — da je popolnoma dovolj rečeno: direktor je pedagoški in upravni vodja šole.

Truda Žoher-Durjava: V čem pa je kaj slabega, če se izbira direktor izmed ljudi, ki ustrezajo po svoji strokovni, pedagoški in upravni izobrazenosti? Zato pa so v našem šolstvu taki primeri, da zasedajo mesta ravnateljev ljudje, ki ne spadajo k ustrezni stroki. Ne more voditi ekonomsko šolo filozof, prav gotovo pa bi jo bolje vodil ekonomist. Če direktor strokovno ne ustreza, tudi delo na šoli ne more biti v redu.

Ludvik Gabrovšek: Mislim, da je v 18. členu dovolj jasno povedano, za kakšne zahteve gre. Za direktorja šole je lahko imenovan, kdor izpolnjuje pogoje glede strokovne in pedagoške usposobljenosti.

Predsednik Ivo Tavčar: Če ni potrebno, da damo na glasovanje, ostanemo pri starem in gremo dalje.

Imam pa npr. vprašanje še k 27. členu.

Ali ne obstoja na tem področju še kakšen drug zakon, ki bi ga bilo treba naštet, da je s tem razveljavljen? Na primer, obstoja še zakon o posebnem šolstvu, ali ta predvideva kakšna področja, ki jih tu obravnavamo? Ali pa zakon o prosvetno-pedagoški službi, ki ga tu ne omenjamo?

Ludvik Gabrovšek: Obstoja zakon o posebnem šolstvu, toda kar se organov upravljanja zavodov tiče, se sklicuje na določila zakona o upravljanju v osnovnih šolah.

Predsednik Ivo Tavčar: Potem je edina sprememba: direktor — ravnatelj, in seveda še vse ostale spremembe, ki jih je predlagal odbor.

Zato dajem predlog zakona v celoti na glasovanje. Kdor je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih soglasno sprejet.

Prehajamo na zadnjo, to je na 6. točko dnevnega reda, na razpravo o delovnem načrtu in o ustanovitvi odborov.

Prosim poročevalca odbora za kratko obrazložitev.

Inž. Dane Tovornik: Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora je na seji dne 12. februarja 1964 obravnaval predlog o okvirnem programu dela našega zbora. Okvirni program dela je usklajen z delom ostalih zborov Skupščine SR Slovenije.

Gradivo za posamezna poglavja bo v večini primerov pripravil Izvršni svet, za nekatera poglavja pa bodo gradivo pripravili začasni odbori. Odbor je bil mnenja, da je za kvalitetno obravnavanje program zelo obsežen ter predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da sprejme predlagani okvirni program s pripombo, da naj imajo prednost tista poglavja, ki bodo služila za podlago sedemletnemu planu.

Ciril Cvetko: Ali se da dodati temu programu še kaj? Mislim namreč, da je nujno potrebno dodati tri točke: 1. problemi menagerske dejavnosti v Sloveniji; 2. vloga in pomen strokovnih društev; 3. položaj višjega glasbenega šolstva.

Predsednik Ivo Tavčar: To so predlogi, ki jih je treba v okviru možnosti pri nadaljnjem delu upoštevati.

Stojan Batič: Zanima me, če ste že kaj razmišljali o likovni umetnosti, ali je že zajeta med točke dnevnega reda, ali pa pride kot posebna točka?

Predsednik Ivo Tavčar: Dvomim, da bi lahko v prvem polletju vse to obsežno gradivo obdelali. Skušali smo dati predvsem področna, celovitejša vprašanja, ki so bistvenega pomena za sedemletno načrtovanje. Verjetno bo to prišlo na dnevni red šele jeseni. Prav pa je, da na to opozorite, da ne bi pozabili.

Veljko Troha: Pri analizi osnovnega šolstva ni zajeta tudi reforma izobraževanja učnega kadra. Mislim, da bi bilo potrebno razpravljati tudi o tem.

Predsednik Ivo Tavčar: Mi bomo hkrati z analizo osnovnega šolstva razpravljali tudi o tem.

Potem menim, da je ta okvirni program sprejet in bi predlagal ustanovitev dveh odborov: odbora za osnovno šolstvo in odbora za izobraževanje odraslih.

V odbor za osnovno šolstvo predlagam za predsednika Veljka Troho, za člane pa Mileno Borovac, Mijo Božič, Marjana Debeljaka, Stojana Fakina, Janeza Langerholca, Ivo Orešnika, Jovito Podgornik in Darinko Šušteršič. Se imenovani strinjajo s tem? (Poslanci se strinjajo.) Ima kdo kakšen spremeni-jevalni predlog ali kakšno dopolnitev? (Ne javi se nihče.)

V začasni odbor za izobraževanje odraslih pa predlagam za predsednika Stojana Požara, in za člane Ludvika Gorčana, Franca Lesnika, Tilko Sašek, Alojza Smerdela, Avgusta Vižintina in Sonjo Sardoč. Ima kdo kakšno pripombo? (Ne javi se nihče.) Se strinjate s tem predlogom? (Poslanci se strinjajo.)

S tem dajem ta dva predloga hkrati na glasovanje. Kdo je za, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da sta oba začasna odbora soglasno izvoljena.

S tem je današnji dnevni red seje izčrpan in zaključujem sejo.

(Seja je bila zaključena ob 20. uri.)

SOCIALNO - ZDRAVSTVENI ZBOR

4. seja

(14. februarja 1964)

Predsedovala: dr. Ruža Šegedin,
predsednik Socialno-zdravstvenega zbora

Začetek seje ob 9.35.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričenjam 4. sejo Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije.

Odsotnost je opravičil poslanec dr. Martin Benedik. Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Za današnjo sejo zbora predlagam tale dnevni red:

1. odobritev zapisnika 3. seje Socialno-zdravstvenega zbora;
2. razprava o problemih statotov zavodov s socialno-zdravstvenega področja;
3. obravnava informacije o zdravstvenih centrih;
4. obravnava informacije o centrih za socialno delo kot strokovnih služb za socialno varstvo občinskih skupščin v SR Sloveniji;
5. obravnava o okvirnem programu dela Socialno-zdravstvenega zbora.

Se zbor strinja s predlaganim dnevnim redom? Ima morda kdo kak drug predlog? (Ne javi se nihče.) Če nihče, ugotavljam, da je predlagani dnevni red sprejet. Prosim, da bi se tovariši poslanci, ki želijo sodelovati v razpravi, prijavili pismeno kot običajno. Prosim, da bi navedli tudi vprašanje, o katerem žele razpravljati. Seveda to ne pomeni, da ne bi mogli poslanci razpravljati tudi še kasneje brez pismene prijave.

Prehajam na 1. točko dnevnega reda. Zapisnik 3. seje našega zbora ste prejeli skupaj z vabilom. Ima morda kdo kakšne pripombe k zapisniku? (Ne javi se nihče.) Če ne, ugotavljam, da je zapisnik odobren in ga bom podpisala.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na razpravo o problemih statotov zavodov s socialno-zdravstvenega področja.

Informacijo o tem ste prejeli. Prosim predsednika komisije za statute, tovariša Vinka Kastelica, za uvodne besede k razpravi.

Vinko Kastelic: Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora je obravnaval to informacijo oziroma njen osnutek ter jo

dopolnil s pripombami, ki ste jih prejeli. Želel bi reči samo nekaj uvodnih besed in sicer o tem, kaj je komisijo vodilo pri sestavi te informacije.

Prvi del informacije zajema ugotovitve poslancev, ki so sodelovali pri tem delu, drugi del pa vsebuje določene sugestije in predloge za ureditev posameznih problemov v statutih naših delovnih organizacij.

Dovolite mi, da osvetlim samo nekaj najvažnejših problemov. Menim namreč, da je treba o njih razpravljati in zavzeti tudi določena stališča. Med najbolj bistvenimi problemi, s katerimi se ukvarjajo naše delovne organizacije, je vprašanje organizacije upravljanja. Ta problem se s pravno formalne strani pojavlja zato, ker pozitivna zakonodaja še ni usklajena z ustavo. Pri tem se pojavljajo različna tolmačenja glede možnosti neposredne uporabe ustavnih določil v statutih delovnih organizacij. Nekateri namreč menijo, da ni pravzaprav mogoče neposredno uporabljati ustave, dokler niso usklajeni zakoni s tega področja. Delovne organizacije, družbeno-politične organizacije, sindikati in SZDL pa menijo — to kažejo vse dosedanje akcije pri pripravah statutov — da je mogoče uporabljati ustavne določbe glede vsebine in deloma tudi glede oblik upravljanja že neposredno pri izdelavi statutov. Komisija je menila, da je treba upoštevati ustavno določilo, da so vse delovne organizacije v enakem položaju, pa naj gre za področje gospodarstva ali družbenih dejavnosti — kamor sodijo tudi naše delovne organizacije — in, da je delo edino merilo družbenoekonomskega položaja delavcev. Ustava je v uvodnih določbah povedala, da zagotavlja materialno osnovo za družbene dejavnosti družba sama in, da so za upravljanje te materialne osnove v prvi vrsti odgovorni delavci teh služb skupaj s predstavniki javnosti. To je nova kvaliteta, ki pomeni ne samo pravico do samoupravljanja, temveč predvsem tudi dolžnost, da pravilno uporabljamo to materialno osnovo v korist družbene skupnosti in v korist potrošnikov uslug. Zato je popolnoma razumljivo, da morajo statuti izražati ustvarjalno aktivnost in odgovornost naših delovnih ljudi, oziroma kot je dejal tovariš Kardelj ob sprejemu ustave, »da naš delovni človek že živi in dela v nevih proizvodnih družbenoekonomskih odnosih, ča pomenijo zanj ti odnosi predvsem na ravni delovne organizacije in komune, čeprav še niso dokončno razviti, bolj ali manj naravno stanje stvari. Zato je njegova naravna zahteva v tem, da terja nadaljnjo afirmacijo, poroštvo in poglobljanje takšnih družbeno-ekonomskih odnosov«.

Komisija je menila, da je sodelovanje predstavnikov javnosti pri upravljanju določenih zadev, ki so posebnega pomena, nujno v delovnih organizacijah družbenih služb. Vendar to ni v sedanjem sistemu več cenzorstvo oziroma tutorstvo, kot je bilo večkrat v sistemu administrativnega upravljanja. Zdaj je to razmerje medsebojnega demokratičnega sodelovanja predstavnikov javnosti, ki ne temelji na nekih posebnih pravicah, soglasjih itd., marveč na sodelovanju dveh dejansko enakopravnih sodelavcev in na podlagi tehtnih, argumentiranih dokumentacij v razpravah v okviru našega družbenoekonomskega sistema po načelih delitve dohodka itd. To je torej nova kvaliteta, ki naj pomeni neposredno vez med izvrševalci, to je službo in med politiko služb v samoupravnem mehanizmu komune. Takšna ureditev je — v obliki neposredne vključitve predstavnikov javnosti v samoupravni organizem delovnih skupnosti — zato najbolj perspektivna in omogoča polno samostojno samoupravnost delavcev in družbenih služb ter njihovih delovnih organizacij.

Komisija je menila, da ta pravno-formalna vprašanja dejansko zavirajo izdelavo statutov. Še več: mnoge naše kolektive odvrtaajo od tistih bistvenih

vprašanj ureditve svoje delovne organizacije in dela, ki so za njeno dejavnost, za njeno mesto in položaj v komuni še mnogo važnejša. Vse preveč časa zamujamo s temi pravno-formalnimi vprašanji. Zato je komisija izhajala iz stališča, da so prizadevanja za takšno samoupravnost delovnih organizacij in, da so težnje kolektivov v tem, da se vse stvari urejajo v okviru mehanizma samoupravljanja, s čimer seveda odpravljamo tudi preživelo administrativno upravljanje.

Na kratko bi omenil še nekaj besed glede razmerij, odnosov in stališč pri izdelavi statutov delovnih organizacij klinik in medicinske fakultete. Stališča komisije in odbora omenja že informacija. Ponovno bi poudaril, da je treba v teh delovnih organizacijah preiti od tako imenovanih akademskih razprav na dokumentirane razprave. Ali z drugimi besedami: vse sedanje delovne organizacije v teh službah naj zagotove z izdelovanjem osnutkov statutov, z zbiranjem njihove dokumentacije, z utemeljevanjem posameznih organizacijskih, pravnih in ekonomskih rešitev, nujno potrebno strokovno integracijo ob sočasni pravilni ureditvi samoupravnosti v gospodarjenju na teh področjih. Pri tem so pozitivne vse pobude. Vendar moramo ponovno poudariti, da morajo najti te argumentirane pobude svoje mesto v širokih razpravah vseh delavcev teh delovnih organizacij. Le tako bodo mogoče ustrezne pravilne rešitve. Mimo tega je treba o tem razpravljati tudi na drugih samoupravnih mehanizmih izven teh delovnih organizacij.

To so bila izhodišča komisije in odbora. Odbor meni, da naj zbor v primerni obliki posreduje svoja stališča in mnenja tako delovnim organizacijam z našega področja kot tudi občinskim skupščinam.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Začenjam razpravo o tej točki. Privajala sta se tovariša Rok Globočnik in tovarišica dr. Milica Gajšek-Zima. Dajem besedo tovarišu Globočniku.

Rok Globočnik: Komisija, ki je bila ustanovljena s posebno nalogo, da analitično prouči statutarno gradivo nekaterih ustanov in zavodov s področja zdravstva in socialnega varstva, je svoje delo opravila z rezultati, ki jih navaja informacija. To je bilo že prej navedeno tudi v poročilu. Da bi bila ta informacija čimbolj dognana in sistematična, so proučevalci uporabili v ta namen posebej pripravljen vprašalnik. Le-tega želim navesti glede nekaterih najbolj pomembnih vprašanj, da se bo lahko razprava nadalje razvijala na tej osnovi. Vprašanja, ki so pomembna, so: Kako so statuti sestavljeni in kaj vsebujejo, dalje, kakšna sistematika bi morala biti v statutih, potem skladnost statutov z določbami ustave oziroma z dosedaj veljavnimi predpisi 9., 11., 14., 34., 87., 90., 91., 92. in 93. člena ustave SFR Jugoslavije, naloge in programi dejavnosti zavodov, organizacija dela, pravice in dolžnosti članov delovne skupnosti, organi upravljanja, odnosi zavodov do občinskih skupščin in do organov sorodnih zavodov, s katerimi je povezana dejavnost zavodov kot so bolnišnice, zdravstveni domovi, obratne ambulante, zdravstveni centri in druge delovne organizacije, do plačnikov — občanov in družbeno-političnih organizacij, do strokovnih združenj, dalje javnost dela zavodov, financiranje zavodov in, če statuti predvidevajo tudi perspektivni razvoj zavoda, v kakšni obliki se zbirajo sredstva za enostavno oziroma za razširjeno reprodukcijo, investicije itd.; kdo najema kredite za investicije, oblike formiranja dohodka, pavšalno plačevanje storitev in morebitni drugi načini; načela delitve dohodka, kako so obdelani

kriteriji in kaj po našem mnenju statut tudi — čeprav bo moral — ne ureja; dalje, ali statuti zdravilišč poudarjajo bolj zdravstveno ali bolj turistično dejavnost, ali statuti odražajo težnjo po integraciji zavodov, predvsem zdravstvenih; ali poudarjajo statuti obratnih ambulant preventivno zdravstveno dejavnost; ali se statuti zavodov za socialno zavarovanje prilagajajo določbam ustave; postopki pri sestavljanju statotov in kako v delovnih skupnostih obravnavajo osnutke statotov in kdo jim daje pomoč.

Razprava o vprašanju, kako so statuti sestavljeni, je dala precej kritičnih ugotovitev in sicer: sistematika v več primerih ne izhaja iz koncepcij določil ustave, ki govori, da morajo določbe izhajati od človeka kot osnovnega činitelja v proizvodnji. Več pregledanih koncepcij za izhodišča v graditvi normativnih določil ne kažejo teh rešenj. V nekaterih koncepcijah zasledimo estatiistično-birokratske elemente prepisanih sistemov iz prejšnjih pravilnikov, in raznih ustanoviteljskih določb, iz drugih anahronističnih predpisov itd. Tudi koncepcije čakanja na direktive, sugestije in na vzorčne statute po upravni liniji, niso redki primeri. Iz tega kolorita nejasnih izhodiščnih konceptov za sistematiko materije statotov seveda ne moremo pričakovati drugih določil kot, da so ta več ali manj formalno pravne in statucionalne narave. Taka določila ne morejo pritegniti tiste pozornosti kolektivov za res ustvarjalno razpravo, ki bi jo morali odpirati osnutki določb, postavljeni na osnovi naše ustavnosti.

Zato predlagam, da naš zbor skupaj z Republiškim sekretariatom za zdravstvo priporoči vsem zainteresiranim zavodov, da se pri sestavi statotov orientirajo predvsem na našo ustavo in ne toliko na sistem predpisov, med katerimi so nekateri že tudi zastareli. S tem ne mislim reči, da morajo biti statuti, ki se bodo sprejemali v aprilu, povsem idealni. To bi bilo ideliziranje pogojev dela, prehoda sistema prepisov in pravilnikov, v katerih je še dosti raznega birokratskega balasta. Mislim na takšen statut delovne organizacije, ki mu bo osnova ustava in, ki bo veljal za normativnega v oblikah, kot jih bo ustvaril kolektiv skladno z nadaljnjim družbeno-političnim procesom razvoja delavskega samoupravljanja. To ni lahko delo. Mislim, da bi bil v sedanjem trenutku pripravljanja in dela na statutih zamujen dragocen čas, če politično ne obračunavamo z raznimi abstrakcijami tega procesa, ki se kažejo v anahronističnih birokratsko-etatiističnih oblikah deljenih linij vodenja in upravljanja, birokratskih naštevanj dolžnosti in pravic na črti delodajalec—delojemalec, kjer je delovni človek anonimen v obliki varuštva, da neka tretja namišljena oseba skrbi za njegovo usodo, da ga premešča, da skrbi za njegovo izobraževanje in varuje njegove pravice itd. Mislim, da tudi v naših zavodih ne more imeti delovni človek večnega skrbnika, pa naj bo to v personifikaciji delovnega mesta, direktorja ali upravnega odbora.

Takih in podobnih indirektnosti upravljanja, ki niso pogojene v sedanjem času s težnjo poglobljanja in decentralizacije delavskega samoupravljanja v delovnih enotah heterogenega ali pa homogenega zavoda in bolnišnic in tudi ambulant, zasledimo v več osnutkih statotov. Mislim, da moramo nadalje poglobljati delavsko samoupravljanje v sedANJI razpravi, ga spraviti v sklad z družbeno-samoupravnimi interesi teh odnosov in določanja ingerenc odločanja obeh činiteljev. Le tako bodo subjektivne sile našle same sebe in bodo končno tudi družbeno koristne kot so iskanje notranjih rezerv v zavodih, iskanje specifičnih oblik sodelovanja in tudi integracije ter podobno. Le v taki atmosferi naprednih odnosov in na osnovi iskanja še bolj konkretnih in neposrednih

oblik samouprave po kolektivu, je mogoče razpadanje takih uradniških odnosov, ki se večkrat manifestirajo tudi v naših zavodih, v nazivljanju z »gospod doktor« itd., kot da ne bi bilo lepše in nič manj vljudno nazivanje s »tovariš doktor« itd. To bi bilo tudi za odnose v kolektivu bolj pozitivno. K tem novim medsebojnim odnosom bi lahko prispeval tudi dober statut. Tudi vprašanje nagrajevanja zdravstvenih delavcev po delu, bolj prožno, stimulatивно nagrajevanje preventivnega dela medicinskih storitev — to delo je bilo doslej bolj zapostavljeno kot kurativna dejavnost — bi moralo najti svoje mesto v statutih.

Precej neobdelana so v statutih tudi vprašanja sodobnejše organizacije dela, timskega dela, programov, odnosov z znanstveno pedagoškimi inštituti, vprašanja dopolnilnega izobraževanja zdravstvenih delavcev skladno z razvojem znanosti, vprašanja rotacije in reelekcije vodilnih delavcev itd. Vsa ta vprašanja so premalo obdelana in preveč deklarativna. Nadalje, v gradivih skoraj ni zapaziti, kje in na katerem področju bi lahko zavodi poskušali uvažati tudi 42-urni delavni tednik. Mislim, da bi bilo tudi to mogoče urediti na primer najprej pri tehničnih službah.

Precejšnje zaostajanje v pripravljanju in delu na osnutkih statutov za drugimi zdravstvenimi zavodi je čutiti pri obratnih ambulantah. To ima za posledico, da obratne ambulante ne najdejo s svojimi delovnimi programi mesta v organizaciji zdravstvene službe kot predvsem preventivni zavodi. Menim, da bi dobri statuti zdravstvenih zavodov lahko precej pripomogli k temu, da bi bila organizacija zdravstvenega in socialnega varstva bolj učinkovita, predvsem na področju preventive izpopolnjevanja znanstvene sodobne smeri organizacije dela ter ekonomičnosti poslovanja.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovarišica dr. Milica Gajšek.

Dr. Milica Gajšek: Splošni zakon o organizaciji zdravstvene službe točno razmejuje pravice in dolžnosti upravnega odbora kot kolektivnega organa samoupravljanja in sveta Zavoda kot organa družbenega upravljanja. Glede na javnost dela, ki ga imajo zdravstveni zavodi in glede na to, da so zdravstveni zavodi potrošniki družbenih sredstev, je po mojem mnenju prav, da ostane še vnaprej pri zdravstvenih zavodih svet kot organ družbenega upravljanja. V njem so zastopani vsi predstavniki družbeno-političnih skupnosti, ki so zainteresirani za delo zdravstvenega zavoda: občinska skupščina, komunalni zavod za socialno zavarovanje, SZDL, RK in drugi.

Menim, da bi moral postopek za volitve organov upravljanja obravnavati poseben poslovnik in ne statut. Morajo pa biti določene njihove pristojnosti, pravice in dolžnosti v samem statutu. Bojim se, da bi statut izgubil svojo načelnost, če bi v njem obravnavali vsa ta vprašanja kot so pravice koristnikov — pacientov do ugovorov, kdo naj sestavlja program dela, pravice občanov do proste izbire zdravnika, pravice do povračila za povzročeno škodo itd. Menim, da so to podrobnosti, ki ne sodijo v statut.

Posebno poglavje je vprašanje financiranja in delitve dohodka. Vse dotlej, dokler ne bo rešeno vprašanje plačnika za posamezne zdravstvene storitve in bo stroga preventiva pastorka, o kateri toliko govorimo in poudarjamo njeno važnost, plačnika za to dejavnost pa le težko najdemo, ne bo mogla zdravstvena služba — predvsem zdravstveni domovi — govoriti o načelih delitve dohodka in o stimuliranju zdravstvenega delavca. V praksi se pokaže ravno

nasprotno: preventiva se dosedaj plačuje v raznih oblikah pavšala. Čimveč dela opravi preventivna enota, manjši je njen relativni dohodek in večji je njen deficit. Zdravstveni zavodi krijejo to dejavnost iz skupnih sredstev, to je sredstev, ki so namenjena kurativni dejavnosti. Ker je zdravstvena služba odvisna pri formiranju cen za storitve ali pri določanju višine pavšala od sredstev, ki so na razpolago pri skladu socialnega zavarovanja, ne moremo tedaj govoriti o plačilu za vloženo delo ali o plačilu za gotov program dela, marveč le o višini odstotka, s katerim lahko participira zdravstveni zavod na tem skladu. Ta odstotek je nekje zadovoljiv in predstavlja plačilo za trud, nekje pa je prenizek tako, da zdravstveni zavod komaj krije lastne stroške. V tem primeru ne moremo govoriti o delitvi dohodka, ker ni kaj deliti. Zavod nujno uničuje lastno substanco, ker v nobenem primeru ne more formirati nujno potrebnih skladov. Ko bodo stvari okrog financiranja tako daleč razčiščene, da bo zavod prejel v plačilo toliko sredstev, ki bodo predstavljala ekvivalent za vloženo delo, tedaj tudi delitev ne bo več problematična.

Občinske skupščine doslej niso posvečale dovolj pozornosti financiranju tiste preventivne dejavnosti, za katero so že po zakonu dolžne skrbeti. To je tudi eno pomembnih vprašanj, zakaj v zdravstvu ne moremo dosledno izvajati načela delitve dohodka. Iz zgoraj naštetih razlogov se tudi statuti zdravstvenih zavodov ne upajo načeti tega vprašanja, niti ga precizirati, saj kljub pozitivnim zakonitim določilom ne pridemo naprej.

V statutu je treba nujno urediti odnose med zdravstvenimi zavodi in družbeno-političnimi skupnostmi, zavodi za socialno zavarovanje in z zdravstvenimi centri. Potrebno je opisati preventivno dejavnost bolnišnic. Še vedno so nerazčiščeni terminološki pojmi, ki naj bi jih statut zajel kot npr. kaj je organizacijska enota in kaj delovna enota, kaj delovni kolektiv ali delovna skupnost itd.

Pripomba k analizi zdravstvenih centrov: med najvažnejše vzroke, zaradi katerih dosedaj dejavnost zdravstvenih centrov glede vsebine, kvalitete in kvantitete izpolnjenih nalog ni dala pričakovanih rezultatov, je vsekakor pomanjkanje strokovnih kadrov. Predvsem je občutno pomanjkanje strokovnjakov, posebej usposobljenih za delo na področju socialne medicine, organizacije zdravstvene službe, strokovno analitičnih del itd. Vzrokov za to je več.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Oprostite tovarišica, morda bi o tem razpravljali, ko bo na dnevnem redu vprašanje zdravstvenih centrov. Hvala lepa. Razpravljaj bo dr. Saša Cvahte.

Dr. Saša Cvahte: Tovarišice in tovariši! Želel bi v razpravi obravnavati vprašanje, o katerem se mi zdi, da zaenkrat še nismo uspeli najti pravega odnosa in ga tako spoznati že tedaj, ko govorimo o statutu nekega zdravstvenega zavoda.

Povsem se strinjam s tem, da so notranji odnosi v kolektivih zelo pomembni in prav tako tudi notranja organizacijska struktura. Nedvomno moramo pri tem ugotoviti, videti in razrešiti tudi vlogo, ki jo posamezni zdravstveni zavod ima: prvič, v zvezi z drugim zdravstvenim zavodom in drugič v zvezi z nalogo, ki mu je dana.

Zavod, tak kot je, mora opravljati delo v nekih okvirih. Recimo: zobozdravstvena institucija kot je zobozdravstvena poliklinika, se ne more ukvarjati z dejavnostjo, denimo psihiatričnega dela, pač pa mora opravljati zobo-

zdravstveno delo in se tudi razvijati v tej smeri. Z druge strani: zavod, ki se ukvarja s preventivno zdravstveno dejavnostjo, naj se torej ne ukvarja pretežno, v celoti in naj ne razvija svoje dejavnosti v kurativno smer, saj je njegovo področje preventiva. Mora razvijati to področje, se pravi preventivo. Želeli bi, da v statutih odgovorimo na eno najbolj perečih vprašanj koordinacije zdravstvenega varstva.

Osebnost sem pričakoval, da bo mnogokaj rečeno o našem statutu. Poslali smo ga v razpravo in želeli bi nanj konkretnih pripomb. Zavod je republiški zdravstveni center in bi želel in želim imeti določene pripombe, kaj naš zbor, kot tisti, ki odreja politiko zdravstvenega varstva, terja in želi, da bo vseboval naš statut. Tu notri je sicer polno stvari, o katerih bi človek lahko rekel — so za naš zavod ali niso. Recimo birokratsko-etatiistični odnosi — so ali niso pri nas. Sam jih ne morem zaslediti, ker sem pač statut delal; povejte, to je etatiistično, da bomo razpravljali, zakaj je tako. Če v nekem statutu, denimo v našem, piše »nudi pomoč«, je lahko za nekoga to birokratsko etatiistično, za drugega je pa seveda strašna kritika na naš zavod, zakaj tega ne dajemo, tega je premalo itd. — Torej naj se to razčisti in naj se reče: zavod je tak in tak, to je birokratsko-etatiistično in to ni, da ne bo potem človek v svojem kolektivu te stvari pojasnjeval in se spraševal, globokoumil, dvomil v vsako besedo, ki jo je povedal, dvomil v vsako formulacijo in vsako misel, ki jo je razvil. Želim torej in pričakujem, da bomo enkrat v prihodnje podrobno razpravljali o statutu našega zavoda in pregledali delo drugih zavodov ter obliko, kaj morajo delati in kako. Dogaja se, da danes vsak dela, kar se spomni. Prepričan sem, da bo statut zavoda to preprečil, da bo v njem napisano: družba ti je odredila to nalogo, to delaj, vse drugo odpade samo od sebe. Tu pa samo tavamo naokrog. Toliko sem želel povedati in bi želel, da o tem konkretno razpravljamo.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Razpravljala bo Polonca Senčur.

Polonca Senčur: V večini statotov zdravstvenih zavodov osnovne zdravstvene službe opažamo zelo pomanjkljivo oziroma deklarativno naštevavanje določb, ki obravnavajo preventivno zdravstveno službo v okviru zdravstvenih zavodov. Eden izmed statotov osnovne zdravstvene službe ožjega območja govori o preventivi le v dveh stavkih. Naj jih navedem v celoti: »Zdravstveni dom v svojih posvetovalnicah za žene, matere, šolske otroke, športnike itd. opravlja vse preventivne zdravstvene storitve, ki jih moderna medicina na tem polju zahteva.« In »Preventivna služba s patronažno službo je samostojna obračunska enota.« Menim, da je vsak komentar k tema dvema določbama odveč ob upoštevanju, da je zdravstvena služba v okviru tega zdravstvenega doma zelo slabo razvita. Je brez laboratorija in brez rentgena, dispanzersko TBC službo vodi za njega. Drug zdravstveni dom, delo vseh posvetovalnic se odvija v enem prostoru in ima skupno čakalnico za splošno ambulanto itd. Jasno je, da je določilo več ali manj le izrek deklarativnega značaja; zato skoraj ni dvoma, da je to določilo prepisano iz statuta nekega drugega zdravstvenega doma, ki ima mogoče razvito preventivno službo res na tisti stopnji, ki jo danes zahteva moderna medicina.

Obravnavani statut ne precizira tiste osnovne dejavnosti, ki jo ta zdravstveni dom resnično zmore. Tu je predvsem opravljanje terenske patronažne polivalentne službe, za katero ima zdravstveni dom ustrežnejše pogoje. Res

je, da statuti ne smejo obravnavati zgolj dejanskega stanja oziroma trenutne zmogljivosti, vendar je tudi res, da ne bi smeli izpuščati tistih področij zavodovih dejavnosti, ki jih lahko opravljajo na imajo za to boljše pogoje.

Sestavljenci statutov osnovne zdravstvene službe so bili v mnogih primerih zelo nedosledni, morda celo površni pri obravnavanju tistih določb, ki zadevajo preventivo sploh. Vzroke za to moramo iskati deloma v nedoločenem financiranju preventive, v slabi zasedbi delovnih mest in tudi v tem, da preventiva do danes še ni preorala v polnem pomenu besede ledine in dobila ustrezajoče strokovno mesto v sklopu vse zdravstvene službe.

Preventiva ne sodi samo v posvetovalnice, marveč zajema mnogo širši krog. Svoje mesto mora najti med ljudmi, v krajevnih skupnostih, v šolah in na vasi. Zato menim, da so zaželeno še druge oblike dejavnosti zdravstvene vzgoje prebivalstva, pogostejši obiski v družinah, zgodnje odkrivanje in preprečevanje obolenj, protialkoholna služba in podobno. Tudi služba nege bolnikov na domu ni našla mesta v osnutkih statutov, čeprav ima skoraj sleherni zdravstveni zavod osnovnega zdravstvenega varstva pogoje za organizacijo te vrste zdravstvene pomoči občanom. Za organizacijo te vrste zdravstvenega varstva bi — po mojem mnenju — morali biti mnogo bolj zainteresirani komunalni zavodi za socialno zavarovanje, občine in krajevne skupnosti. S solidno uvedeno službo nege bolnikov na domu je namreč mogoče prihraniti precejšnja sredstva, ki bi jih sicer morali odvajati na račun oskrbnine v bolnišnicah. Bolnik, ki ne bi več potreboval zdravljenja v bolnišnicah, bi se lahko zdravil v domačem okolju ob primerni negi in ob znatno manjših družbenih sredstvih.

Menim, da je eden med vzroki, da niso preventivna zdravstvena služba in tudi druge, ki so vezane na preventivo, na terenu dobro zaživele, v tem, ker niso bili programi preventive sestavljeni oziroma so bili sestavljeni pomanjkljivo. Zajemali so namreč v večini primerov le številke brez ekonomskih in drugih pokazateljev. Tudi poročila o opravljenem delu so bila šestokrat le formalno naštevanje in naštevanje strokovno neobdelanih števil. Skratka, iz teh poročil se v mnogih primerih ni dalo sklepati, kaj in koliko je storjenega v korist občana, občine in socialnega zavarovanja.

Novo, pomembno vlogo imajo pri usmerjanju preventive in pri poročanju s strokovnimi pokazatelji občinski in medobčinski zdravstveni centri. Vendar se statuti zdravstvenih zavodov osnovne zdravstvene službe v majhni meri poslužujejo teh novih občinskih oziroma medobčinskih strokovnih zdravstvenih institucij. Skratka, niso se v zadostni meri poslužili tega, kar bi lahko koristilo bodočemu usmerjanju, razvoju in strokovnemu izpopolnjevanju obstoječe zdravstvene službe.

V statutih zdravstvenih zavodov redko zasledimo določila, da svoje delo povezujejo s socialnimi zavodi oziroma s strokovno-socialno službo ali z upravnimi organi socialnega varstva v komuni. Zdravstvena služba se mora namreč povezovati s socialno službo in obratno, če hočemo, da bo zajela kompleksna vprašanja. Nerešeno zdravstveno vprašanje poraja namreč čestokrat težke socialne posledice in obratno. Zato stojimo pred vprašanjem, če bomo sposobni reševati z večjim sodelovanjem in s skupnimi programi vso tisto problematiko terena, ki se v mnogih primerih pojavlja neločljivo in, ki se da uspešno reševati le z večjim sodelovanjem obeh služb.

Socialni zavodi, predvsem domovi za onemogle, predvidevajo v svojih statutih, da sprejemajo v varstvo tudi duševno bolne, ki okolici niso nevarni.

Temu določili se ti socialni zavodi ne morejo izogniti, saj še nimamo namreč specializiranih tovrstnih ustanov. Zato sprejemajo danes ti zavodi vse vrste starih in onemoglih, ne glede na starost, izobrazbo, okolje, iz katerega prihajajo in podobno. Vse bolj postaja nujnost, da se ti domovi specializirajo za sprejem in nego določenih kategorij ljudi. Zaradi sedanjega stanja te vrste socialnih zavodov pač ne moremo pričakovati, da bi statuti že upoštevali te potrebe. Možnosti za specializacijo so namreč v današnjih pogojih še minimalne.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovariš Rajko Ješovnik:

Rajko Ješovnik: Tovarišice in tovariši! V svoji razpravi bi želel obravnavati samo nekaj vprašanj o tem, kako urejajo občinski statuti področje zdravstva in socialnega varstva — predvsem socialnega varstva.

Določbe občinskih statotov, ki obravnavajo zdravstvo in socialno varstvo, so v sedanjih osnutkih — vsaj po mojem mnenju — vendarle bolj sistematične in stvarne kot so bile v prvih osnutkih. Če smo zasledovali ta proces, vidimo, da zdaj osnutki zajemajo več konkretiziranih ustavnih načel na področju družbenih služb v posameznih komunah. Seveda pa moramo kljub temu opozoriti na nekatere pomanjkljivosti, ki so — po mojem mnenju — značilne za večino statotov. Tako je npr. v določbah o pravicah in dolžnostih občanov mnogokrat izostala primerna uzakonitev ustreznih oblik uresničitve splošnih, predvsem pa še posebnih pravic in dolžnosti občanov. To velja za področje zdravstva in še toliko bolj za področje socialnega varstva. Določbe s tega področja namreč precej formalno naštevajo splošne pravice in dolžnosti brez ustrezne uresničitve.

V mnogih osnutkih statotov določbe o zdravstvu in socialnem varstvu pomanjkljivo razmejujejo pristojnosti organov upravljanja občinske skupščine, predvsem pristojnosti posameznih svetov, komisij in odborov. Ti naj bi izvajali določbe občinskih statotov ter javnih predpisov s področja družbenih služb, torej tudi s področja zdravstva in socialnega varstva. Pogostokrat predvidena organizacija sveta za socialno varstvo vključuje v njegovo pristojnost vsa dejavnost takšnega varstva. Ta dejavnost pa je v praksi močno zdiferencirana in zajema tako reševanje problemov s področja socialno-varstvenega dela, ki imajo predvsem kurativni značaj, dalje vrsto preventivnih problemov kot so otroško varstvo, stanovanjska problematika, varstvo družine in podobno, kot tudi preventivne ukrepe za odstranjevanje vzrokov in pojavov, ki povzročajo vzgojne, socialne in zdravstvene probleme.

V ilustracijo naj navedem samo primer — po mojem mnenju zelo primeren — kako ureja ta vprašanja statut občine Ljubljana-Moste. Otroško varstvo in vzgoja otrok se v tem osnutku statuta pojavljata v gradivu, ki govori o šolstvu, socialnem varstvu in krajevnih skupnostih. To področje je dobilo v statutu, zaradi svojega pomena, samostojno mesto, kjer se prepleta v novih oblikah odnosov glede dolžnosti in skrbi za otroško varstvo in vzgojo — s področji drugih družbenih služb. Samostojno formulirana načela so pomembna zato, ker ne more biti otroško varstvo združeno s socialnim. Po svojem bistvu varstvo otrok namreč ni socialna kategorija v smislu skrbi za preprečevanje in nastajanje socialnih problemov, marveč je samostojna kategorija varstva in vzgoje otrok zaposlenih staršev. Razvoj varstvenih zavodov, oblika otroškega varstva in vzgoja so naloge vseh samoupravnih orga-

nov delovnih skupnosti, ki zaposlujejo delovne ljudi — starše. Občinska skupnost je dolžna usklajevati odnose investicijskih naložb in potrošnje tako, da nista zanemarjena varstvo in vzgoja otroka.

V osnutkih statotov pogrešamo določilo o tem, da so investitorji stanovaljskih gradenj dolžni skrbeti za prostore, v katerih se bodo odvijale razne oblike otroškega varstva. To problematiko bi morali obravnavati tudi urbanistični načrti naselij. Kot pozitivno novost predvidevajo nekateri osnutki statotov določbe, ki nalagajo občini, razen izdelave načrta razvoja mreže socialnih služb tudi skrb za takšno izgradnjo naselij in stanovanj, ki bo upoštevala življenjske potrebe občanov. Načrtna gradnja in upoštevanje teh načel omogočata namreč pri enakih naložbah manjše možnosti, da bi nastajali socialni problemi.

V občinskih statutih prav tako ne zasledimo ničesar o tem, da bi socialne službe uvajali tudi v zdravstvo. Dokazano in splošno znano je, da lahko v določenih primerih dosežemo popolne uspehe medicinske rehabilitacije le s sodelovanjem strokovne in socialne službe.

Zelo malo ali nič ne določajo statuti o uvajanju socialnih služb v vzgojno-izobraževalne zavode z namenom, da bi dosegli boljše učno-vzgojne uspehe, kot tudi o uvajanju socialnih služb v gospodarske organizacije. Precej blede so tudi določila o skrbi za starostnike. Statuti pomanjkljivo ali sploh ne urejajo vprašanj v zvezi s politiko zaposlovanja delavcev.

Občinski statuti po mojem mnenju premalo skrbе za dolgoročno planiranje in programiranje razvoja zdravstva in socialnega varstva. Kolikor pa predvidevajo takšno programiranje, so določbe izolirane od potreb in možnosti v okviru predvidenih sredstev in načinov financiranja. Določbe o financiranju zdravstva in socialnega varstva ter o financiranju njunega perspektivnega razvoja so pomanjkljive in skope. Običajno predvidevajo le financiranje iz proračunov, predvsem kar zadeva socialno varstvo. Kolikor statuti predvidevajo sklade za perspektivni razvoj obeh področij, pa največkrat ne govore o osnovah za delitev sredstev tem skladom.

Za uspešno programiranje razvoja posameznih služb in institucij ter celotnega področja socialnega varstva in zdravstva je zelo pomembno enotno, smotno in ustrezno zbiranje statističnih podatkov in njihova obdelava. Za to nalogo bi morali verjetno tudi osnutki občinskih statotov predvideti ustrezne oblike in ukrepe. Zakaj? Uporaba podatkov s področja zdravstva in socialnega varstva bi naj namreč služila kot osnova za intenziteto financiranja določenih potreb ne le za razvoj kapacitet, marveč tudi za usposabljanje strokovnih kadrov.

Občinski statuti — tudi statuti delovnih organizacij s področja zdravstva in socialnega varstva — so premalo zajeli sodelovanje predvsem med občinsko skupščino ter delovnimi organizacijami. To sodelovanje se pogostokrat konča le pri naštevanju določil in veljavnih predpisov, ne pa pri njihovi konkretizaciji in upoštevanju krajevnih razmer. Občinski statuti so pomanjkljivo obdelali tudi štipendiranje in druge oblike vzgoje in skrbi za izobraževanje potrebnih strokovnih kadrov. Ista ugotovitev velja tudi za večino osnutkov statotov delovnih organizacij s področja zdravstva in socialnega varstva. Tako bi moralj občinski statuti in tudi statuti delovnih organizacij uresničiti z določbami o primernem perspektivnem razvoju in programiranju izobraževanja strokovnih kadrov, svojo skrb za perspektivni razvoj teh družbenih služb. Ob

upoštevanju ugotovitev GO SZDL bi morali nujno upoštevati tudi vprašanje štipendiranja kadrov.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovariš Miro Vesel.

Miro Vesel: Tovarišice, tovariši poslanci! Želel bi razpravljati samo o dveh vprašanjih, za katere menim, da so za našo prakso pri delu in izva-
janju oziroma sestavi statutov bistvenega pomena. Že predgovornik dr. Cvahte
je omenil nekatere probleme, s katerimi se v celoti strinjam in jih zato ne bi
ponavljal.

Drugo, kar mislim, je sodelovanje zunanjih činiteljev pri upravljanju
zdravstvenih, socialnih in drugih podobnih institucij. Zdi se mi, da z nekimi
pavšalnimi razpravami, z ugibanjem ali bi naredili tako ali tako, z osnutki,
ki predvidevajo polovico zunanjih in polovico notranjih članov, celo ločene
seje članov, notranjih članov itd., ne bomo bistveno prispevali k utrditvi
statutov teh osnovnih enot s področja zdravstva in socialne politike. Res je,
da ustava načelno določa, da morajo biti vse pravice in dolžnosti prenesene
na člane delovne skupnosti. Ne vem, oziroma ne bom dejal, da morda preHITE-
vamo čas. Vendar menim, da so nekateri problemi oziroma nekatere institu-
cije po svoji pomembnosti, obsegu dela in tako dalje, le takšne, ki bi za svoje
dobro in uspešno funkcioniranje nujno potrebovale aktivno sodelovanje zu-
nanjih pristojnih činiteljev. Če se opremo na ustavno pravico, da damo kol-
lektivno nekega zavoda ali institucije, denimo zdravstveni center republike, ki
izvaja za slovensko območje študijske, analitične in druge naloge — pravico
odločati o vseh notranjih problemih in o programskem delu, ne bomo dali
dosti. Vemo namreč, da se bo moral ta zavod z vsemi družbenimi činitelji
boriti za uresničitev programov in nalog pri republiki, okraju in pri komuni.
Prav zaradi teh dejstev menim, da bi morali sodelovati v takih in podobnih
institucijah zunanji sodelavci, ki bi soodločali v organih upravljanja. Zato bi
morali sedaj, ko se pripravljamo na sprejem statutov, le reči nekaj bolj do-
ločnih besed, ne pa, da se bosta dve podobni ali celo enaki instituciji različno
lotili reševanja teh problemov.

Drug problem, ki zadeva izdelavo statutov, je profiliranje naših zdrav-
stvenih, vzgojnih, habilitacijskih in rehabilitacijskih institucij. Prav zavodi
zaprtega tipa, ki obravnavajo občane bodisi z gledišča zdravstvenih ali drugih
problemov, predvsem pa z gledišča vzgojne institucije, rehabilitacijske in ha-
bilitacijske, nimajo pri nas jasnih profilov. Dogaja se to, kar je dejal tovariš
dr. Cvahte, da smo zavod za določen namen ustanovili, dela pa lahko povsem
nekaj drugega. Menim, da morata biti prav profiliranje institucij in jasen pro-
fil, izražena v statutu, tista mera in tista meja, ki daje vsebino dela določeni
instituciji oziroma zavodu. Seveda je to mogoče le z aktiviranjem statistične
službe, ki pa na teh področjih često popolnoma odpove. Ko se lotimo gradnje
neke institucije oziroma zavoda, delamo v glavnem vse na pamet. Menim, da
tak način dela ni v redu in bi se morali boriti za to, da damo določeni instituciji
jasen profil. Moramo se boriti zato, da to opravijo pristojne službe, ki so dolžne,
da izbojujejo v sodelovanju s temi institucijami, da se njihovi profili postavijo
jasno. S tem bomo tudi preprečili včasih nemogočo anarhijo v institucijah, da
imaš v njih skupaj zdrave ljudi in mentalno ter fizično prizadete, skratka,
konglomerat vseh mogočih primerov. Za vse te pa ima institucija seveda en

program. Menim, da smo zelo površni in bi lahko prav v razpravah o statutih prispevali k temu, da se razčistijo profili naših institucij.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Lista prijavljenih govornikov je izčrpana. Zeli še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če ne, mislim, da je vendarle koristno, da se je tako na podlagi informacije, ki je rezultat dela poslancev naše komisije, kot tudi današnje razprave, pokazala še vrsta problemov. Te bo seveda moral zajeti naš zbor v svoj bodoči program. Danes imamo na dnevnem redu tudi razpravo o okvirnem programu in mislim, da se tudi o tem pogovorimo kaj več.

Prav bi bilo, da bi bila vsa današnja razprava in informacija zajeta v določenih stališčih, ki so se izkristalizirala v današnji razpravi.

Na prvem mestu moramo ugotoviti, da so naše delovne organizacije v pripravah za sestavljanje statotov v takem zaostanku, da lahko to stanje ocenjujemo kot zaskrbljujoče. Upoštevati moramo namreč, da je rok za sprejemanje statotov blizu in da morajo v tem času delovne organizacije svoje statute predložiti že v obravnavo občinskim skupščinam oziroma skupščinam tistih družbeno-političnih skupnosti, ki so njihov ustanovitelj.

Menim, da bi bilo treba pri tem poudariti tudi našo vlogo kot poslancev, ki smo voljeni v delovnih organizacijah socialno-zdravstvenega področja. V teh pripravah statotov moramo sodelovati, da bomo lahko zaradi mnogih razčlenjenih stališč, ki so prišla v današnji razpravi do izraza, koristno pomagali tem delovnim organizacijam, da bodo osnutki statotov hitreje izdelani.

Mislim, da je treba poudariti izhodišče, ki naj bi bilo izraženo v določbah samih statotov. Te določbe bi morale izhajati na eni strani iz vloge in položaja delavca-samoupravljalca v teh delovnih organizacijah, na drugi strani pa tudi iz nalog, ki jih ima delovna organizacija za uspešno in kvalitetno zdravstveno in socialno varstvo občanov. Statuti morajo v prvi vrsti uveljavljati načelo ustave in predvideti čimbolj neposredne oblike samoupravljanja delovnih skupnosti.

Danes je bilo že govora o oblikah sodelovanja zunanjih predstavnikov bodisi zainteresiranih občanov, ali organizacij oziroma družbeno-političnih skupnosti v organih upravljanja. Mislim, da je treba poudariti, da je glede na pomembnost večine zdravstvenih in socialnih zavodov prav, da sodelujejo ti predstavniki v organih upravljanja. Seveda sodelujejo enakopravno z drugimi člani organov upravljanja predvsem v tistih zadevah, ki jih predvideva tudi ustava in ki so posebnega družbenega pomena. Bilo bi prav, da se te zadeve tudi konkretizirajo v statutarnih določbah.

Pri tem je seveda treba upoštevati tudi določila ustave, da odloča o organizaciji dela, o delitvi dohodka in o delitvi osebnega dohodka, o zavedah iz delovnih razmerij in drugih zadevah delovna skupnost sama oziroma preko svojih samoupravnih organov.

Glede tega je namreč v dosedanjih statutih še precej nejasnosti. Prav tako bi bilo treba glede na družbeno pomembnost zavodov socialno-zdravstvenega področja, da urejajo statuti ne samo odnose znotraj delovne skupnosti, marveč tudi odnose delovne organizacije navzven do drugih zainteresiranih organizacij, do družbeno-politične skupnosti, predvsem pa sodelovanje — to je bilo že v razpravi poudarjeno — z drugimi sorodnimi organizacijami in organizacijami drugih družbenih služb.

Razprava je tudi poudarila celotno preventivno dejavnost na področju zdravstvenega in socialnega varstva. Zdi se mi, da bi bilo treba prav v statutih zdravstvenih zavodov, še posebno v statutih obratnih ambulant predvideti konkretne določbe o njihovi usmerjenosti v preventivno delo. V tej zvezi so seveda tudi razne oblike povezovanja z gospodarskimi organizacijami na eni in na drugi strani seveda tudi tesno sodelovanje s komunalnimi skupnostmi socialnega zavarovanja.

Menim tudi, da je treba v statutih urediti tudi vprašanje pravic neposrednih koristnikov, saj so te pravice marsikje v zdravstvenih zavodih zelo malo ali sploh ne upoštevane. Tudi v socialnih zavodih bi bilo treba zagotoviti z določili pravice oskrbovancev, da sodelujejo v tistih zadevah, ki se seveda njih neposredno tičejo, se pravi, tudi v upravljanju socialnih zavodov.

Tov. Kastelic je govoril tudi o posebni situaciji na področju zdravstvenih institucij, ki imajo poleg svoje zdravstvene in raziskovalne dejavnosti še zelo pomembno pedagoško dejavnost, ki jo opravljajo za študente medicinske fakultete.

Mislim, da je treba zaradi problematike v urejanju statusa teh klinik, oziroma v urejanju odnosa med klinikami in medicinsko fakulteto, še prav posebej poudariti nujnost, da te posamezne institucije še v hitrejši meri pripravljajo svoje statute. Te so namreč v sklopu vseh naših zdravstvenih zavodov pravzaprav nekje v najslabšem položaju.

Le tako bodo delovne organizacije zagotovile s svojimi osnutki sodelovanje vseh delovnih skupnosti in našle najbolj primerno pot do take ureditve in položaja posameznih klinik oziroma medicinske fakultete in takih odnosov med temi organizacijami, ki bo najbolj ustrezala potrebam in interesom delovnih skupnosti ter njihovim samoupravnim pravicam. Razen tega bo takšna ureditev seveda zagotovila tudi uspešno izpopolnjevanje osnovnih dejavnosti teh institucij, to je zdravstveno, znanstveno-raziskovalno in pedagoško delo.

Tudi statuti občinskih skupščin bi morali — čeprav je bil glede tega storjen precejšen korak naprej — urejati medsebojne odnose med zavodi socialno-zdravstvenega področja in občinskimi skupščinami oziroma njihovimi organi. Predvsem je važno to, kar je bilo v razpravi poudarjeno, da statuti občinskih skupščin določeno predvidevajo razne oblike varstva občanov in, da hkrati tudi določajo politiko financiranja za izvajanje tega varstva. To pa ne samo iz svojih proračunskih sredstev, temveč v združevanju sredstev v obliki skladov vseh tistih organizacij, zlasti še komunalne skupnosti socialnega zavarovanja, ki naj bi pri financiranju teh raznih oblik zdravstvenega varstva občanov sodelovale s finančne strani.

Na kraju bi ponovno poudarila vlogo, ki bi jo morali imeti poslanci sedaj ob pripravah statutov, da bi ne samo pospešili, marveč, da bi tudi načela, ki naj bi jih vsebovali statuti skladno z nalogami, ki jih ima vsaka posamezna delovna organizacija, zajela vsa tista osnovna in najvažnejša vprašanja, ki jih mora vsebovati statut.

Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če ne, zaključujem razpravo k tej točki.

Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na razpravo o zdravstvenih centrih.

Analizo je sestavil Republiški sekretariat za zdravstvo, razpravljala pa sta o njej tudi Izvršni svet in odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora.

Želi morda dati predstavnik Izvršnega sveta še ustno obrazložitev k tej analizi?

Stane Šelih: Tovarišice in tovariši poslanci! Analiza o delu in organizaciji zdravstvenih centrov, ki je danes pred vami, želi pokazati, kakšno je stanje in katere so dobre ter slabe stvari v delu zdravstvenih centrov. Pri ocenjevanju njihovega dela moramo upoštevati, da gre za obliko dejavnosti, ki je stara komaj tri leta. Z zakonom o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe v Socialistični republiki Sloveniji smo prenesli strokovne in posamezne strokovno-upravne zadeve neposredno na zdravstvene delavce in na službo samo. Ko govorimo o zdravstvenem centru, ne mislimo na nek zdravstveni zavod, marveč na vsebino dejavnosti, ki jo pač opravlja tisti zdravstveni zavod, ki ga je politična skupnost za to pooblastila. Menim, da je pravilna ugotovitev, da imamo v Sloveniji zelo različno razvito delo zdravstvenih centrov. Postavlja se torej vprašanje, kaj pogojuje tako stanje. Analiza kaže, da se še vedno srečujemo z ne povsem razčiščenimi pojmi o vsebini dela zdravstvenih centrov, predvsem glede metodologije dela. Kdo naj postavi jasne programe dela naših zdravstvenih centrov? Vsekakor moramo zagovarjati stališče, da program dela sestavljajo zdravstveni centri in jih predlagajo politični skupnosti, ki bo tak program sprejela in za njegovo uresničitev zagotovila tudi ustrezna finančna sredstva. Če je temu tako, potem ni dovolj, da se pooblasti določen zdravstveni zavod, da opravlja funkcijo zdravstvenega centra, marveč ga je treba kadrovsko okrepiti, da bodo ljudje lahko opravljali to delo. Sicer smo ostali le pri formalnosti, da smo nekaj naredili, kar je pa že ob ustanovitvi oziroma ob taki pooblastitvi zapisano neuspehu.

Zato bi — po mojem mnenju — morale politične skupnosti zaupati delo zdravstvenega centra tistemu zavodu, ki je kadrovsko sposoben in končno tudi sposoben, da ustanovi ustrezen strokovni svet.

Za čimboljše delo zdravstvene službe je seveda nujno potrebno tudi uspešno delo zdravstvenih centrov. To je bilo že neštetokrat poudarjeno v raznih razpravah in menim, da to še drži danes. Menimo, da bi predloženi predlog priporočila lahko v marsičem prispeval k izboljšanju dela zdravstvenih centrov, predvsem pa bi priporočilo ustvarilo boljše pogoje za njihov nadaljnji razvoj.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Prosim poročevalca odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, da prebere poročilo. (Poročevalec odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov, poslanec dr. Polde Hladnik, prebere odborovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste poročilo in obrazložitev. Pričenjam razpravo. K razpravi se je prijavilo več poslancev. Besedo ima poslanec Marjan Šenk.

Marjan Šenk: Tovarišice in tovariši poslanci! Analiza, ki jo je predložil temu zboru Republiški sekretariat za zdravstvo o problematiki zdravstvenih centrov v Sloveniji, se kritično dotika tudi organizacije in dela teh centrov v ljubljanskem okraju. Naj mi bo dovoljeno, da ugotovitev v poročilu republiškega sekretariata, ki zadevajo ljubljanski okraj, predvsem pa dele prejšnjega ljubljanskega okraja, dopolnim z nekaterimi pojasnili o dejanskem stanju in tudi o vzrokih nezadovoljivega stanja na tem področju.

Po uveljavitvi novega zakona o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe je prevzel iniciativo za organiziranje zdravstvenih centrov v ljubljanskem okraju takratni okrajni svet za zdravstvo. Ta je neposredno za tem predlagal pristojnim organom v občinah, da formirajo v skladu z zakonskimi intencijami lastne občinske zdravstvene centre, se pravi zdravstvene centre praviloma v vsaki posamezni občini. Pri tem je izhajal s stališča, da se naj pristojni organi v občinah sami sporazumejo in dogovorijo o morebitnem združevanju, to je ustanavljanju skupnega zdravstvenega centra za dve ali tudi za več občin, kolikor pač to narekujejo objektivni razlogi kot npr. kadrovski, finančni, prostori itd. Pri izvajanju te akcije so dobili pristojni organi v občinah potrebna osnovna pojasnila o nalogah in o organizaciji teh novih organov na področju zdravstva. Na podlagi tega so mnoge občine resda formalno začele ustanavljati lastne zdravstvene centre. Pri tem so nekatere občine nalagale naloge zdravstvenega centra tudi takim zdravstvenim zavodom, ki so bili insuficientni še za osnovno kurativno in preventivno zdravstveno dejavnost. Za to stopnjo razvoja zdravstvenih centrov v ljubljanskem okraju lahko trdim, da je bila formalna odločitev o njihovi ustanovitvi v posameznih občinah edini konkretni ukrep v smeri ustanavljanja novih strokovnih organov v zdravstveni službi. Naj pojasnim, da je prevzel v tem obdobju funkcijo okrajnega zdravstvenega centra za prejšnji ljubljanski okraj okrajni zavod za zdravstveno varstvo v Ljubljani. Ta se je takoj dejavno in neposredno vključil v akcijo za ustanovitev in oživitev zdravstvenih centrov v posameznih občinah, čeprav se je moral sam boriti z mnogimi organizacijskimi, kadrovskimi in tudi finančnimi težavami.

Analiza stanja in pojavov v zvezi z napori za ustanovitev zdravstvenih centrov v posameznih občinah je pokazala, da so mnogi prizadeti občinski organi pokazali premalo interesa za ustanovitev zdravstvenih centrov na svojem območju. Mnogi med njimi pa so nasprotno vztrajali na ustanovitvi lastnega centra, čeprav iz objektivnih razlogov niso mogli zagotoviti niti minimalnega dela zdravstvenemu centru. V taki situaciji in v prizadevanju za učinkovito rešitev vprašanja centrov je dozorelo prepričanje, da je treba pri uvajanju službe zdravstvenih centrov upoštevati realno tako vsebinske kot tudi kadrovske in ekonomske možnosti posameznih območij. To je privedlo do koncepta ustanovitve predvsem skupnih občinskih ali bazenskih zdravstvenih centrov, ki imajo enako ali vsaj podobno zdravstveno problematiko oziroma patologijo. S tako koncepcijo so se strinjale tudi družbeno-politične organizacije kot Socialisti na zveza, okrajni sindikalni svet, družbeni organi socialnega zavarovanja in tudi predstavniki zdravstvene službe. O tem vprašanju je bila razprava na mnogih posvetovanjih v merilu okraja in občin. Predsednik tedanjih občinskih LO so dosegli tudi načelno soglasje o potrebi formiranja občinskih zdravstvenih centrov na predlagani osnovi. Naj omenim, da je potem posebna ekipa okrajnega zdravstvenega centra odšla na sedeže občin ter na bazenskih posvetovanjih s predstavniki takratnih LO in zdravstvene službe in drugih zainteresiranih činiteljev pretehtala realne možnosti za ustanovitev zdravstvenih centrov. Hkrati je ekipa obravnavala in pojasnjevala ustrezno problematiko, vse v smeri čimhitrejšega začetka dela centrov. Ta akcija je bila v drugi polovici 1962. in še v za etku minulega leta. Pozneje je okrajna skupščina v Ljubljani ponovno opozorila občinske skupščine na obveznost financiranja zdravstvene službe in zdravstvenih centrov. Skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje in kasneje skupščine komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja so ponovno

naglasile nujne potrebe po sodelovanju zdravstvenih centrov pri njihovem delu. Ponovno je analiziral to stanje tudi plenum okrajnega sindikalnega sveta ter zahteval od občin in okraja vsestranske nujne okrepe za razvoj zdravstvenih centrov.

Sedanje stanje in fiziognomija organizacije teh centrov v ljubljanskem okraju sta v glavnem razvidni iz poročila oziroma analize Republiškega sekretariata za zdravstvo. Četudi je bil proces formiranja zdravstvenih centrov v drugi polovici minulega leta uspešnejši kot v prejšnjih obdobjih, vendarle pa doslej še ni uspešno in dokončno zaključen. Trenutno stanje je tako, da so okrajni in medobčinski centri, ki združujejo večja območja npr. Ljubljana, Kranj, Novo mesto in notranjsko območje, finančno in kadrovsko v takšnem stanju, da lahko opravljajo temeljne naloge, ki sodijo v njihovo pristojnost. Zdravstveni centri na drugih manjših območjih kot so Zasavje, kočevsko-ribniško območje, Domžale, Kamnik, Grosuplje, kjer so formalno ustanovljeni ali samo predvideni v posamezni občini oziroma v dveh ali največ treh občinah, so neaktivni oziroma dejansko res še ne obstajajo. To dokazuje tudi ugotovitev analize republiškega sekretariata za zdravstvo, da doslej niso zaživel predvsem zdravstveni centri na manjših območjih.

Ko se nujno vprašamo, kateri so vzroki, ki so in še zavirajo organizacijo zdravstvenih centrov, tedaj lahko ugotovimo glede na izkušnje v ljubljanskem okraju tole: eden temeljnih vzrokov za tako stanje je nedvomno nerazumevanje pristojnih organov in posameznikov za novo strokovno funkcijo zdravstvene službe. To nerazumevanje je predvsem posledica nejasnih predstav o pomenu, nalogah in delu zdravstvenih centrov. Naj mi bo dovoljeno to trditev ilustrirati s primerom iz letošnjega leta, ko je neka občinska skupščina odklonila financiranje higiensko-epidemiološke dejavnosti z utemeljitvijo — ki seveda temelji na zmotni predstavi — češ, da je z ustanovitvijo in financiranjem občinskega zdravstvenega centra zadostila tudi svojim obveznostim do splošne preventive. Ob tej ugotovitvi velja naglasiti, da to nerazumevanje za funkcijo zdravstvenih centrov pri posameznikih zadeva — žal — v veliki meri tudi same zdravstvene delavce. Nadaljnji vzrok za nerazumevanje nalog na tem področju so tudi nejasnosti glede sistema in vsebine programiranja zdravstvenega dela oziroma nalog glede sklepanja pogodb, dalje stihijsko nalaganje nalog in določanje objektivno nesprejemljivih rokov za njihovo izvršitev, kar nedvomno zmanjšuje interes za delo v zdravstvenem centru.

Pomanjkanje strokovno usposobljenih kadrov, kot so npr. zdravstveni statistiki ter upravno in preventivno kvalificirani ali vsaj orientirani zdravniki ter ekonomisti in tudi njihova neustrezna stimulacija so nedvomno nadaljnji pomembni razlog, ki zavira učinkovito organizacijo dela zdravstvenih centrov. Pomanjkanje delovnih prostorov, ustrezne opreme v zdravstvenih zavodih in tudi nerešeni stanovanjski problemi zdravstvenih delavcev so prav tako činitelj, ki ne ostvarja primernih pogojev za delo in razvoj zdravstvenega centra.

Kot pomemben zaviralni činitelj pri formiranju nekaterih skupnih občinskih zdravstvenih centrov so v ljubljanskem okraju tudi ozki in lokalistični interesi, ki ne upoštevajo širših vidikov zdravstvene politike in službe. In končno: že mnogokrat poudarjamo razlog nezadostnega ter neurejenega financiranja in pogoste restrikcije sredstev, namenjenih za preventivo in za zdravstvene centre, vztrajanje pri statičnem proračunskem sistemu vsakoletnih realizacij in proračunskega dotiranja kljub novim in obsežnejšim nalogam, so prav tako ovira za uspešno delo zdravstvenih centrov.

Prikazal sem temeljne vzroke za nezadovoljivo stanje v organizaciji in delu zdravstvenih centrov.

Ni dvoma, da zahtevajo interesi nadaljnjega razvoja zdravstvenega varstva in zdravstvene službe sploh delovanje strokovne službe zdravstvenih centrov, njenih predlogov, mnenj, ocen in rezultatov dela. Ker z dosedanjimi rezultati na tem področju res ne moremo biti zadovoljni, je prav, da se tudi s tega mesta opozorijo odgovorni in zainteresirani organi politično-teritorialnih skupnosti na obveznosti, ki jih imajo do strokovne službe zdravstvenih centrov in na naloge, ki jih imajo zdravstveni centri. Sodim, da je predlagano priporočilo Socialno-zdravstvenega zbora republiške skupščine potreben in tudi nujen člen v vrsti ukrepov, ki naj pospešijo organizacijski in vsebinski razvoj ter utrditev zdravstvenih centrov. Naj še dodam, da prav danes po naključju razpravlja o problematiki zdravstvenih centrov v ljubljanskem okraju tudi ljubljanska okrajna skupščina. Prepričan sem, da bodo tudi njeni sklepi ustrezen in učinkovit doprinos k rešitvi tega, za našo zdravstveno službo in vsaj v našem okraju, tako pomembnega vprašanja.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovarišica Minka Sterlekar.

Minka Sterlekar: Na področju zelo obsežne socialno-varstvene problematike imamo v različnih občinah različno organizirane službe, ki rešujejo ta vprašanja. Iz informacije, ki nam je bila dana za razpravo, ugotavljamo, da se poleg dosedanjih oblik dela uveljavlja še nova oblika in sicer z ustanavljanjem centrov za socialno delo. Doslej so, kot je razbrati iz poročila, ustanovljeni te centri le v večjih občinah z močno razvitim gospodarstvom. (Ker je tekla razprava o zdravstvenih centrih, je predsednik dr. Ruža Šegedin opozorila poslanko, da bi o socialnih centrih razpravljala pri naslednji točki dnevnega reda.)

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima dr. Bojan Pirc.

Dr. Bojan Pirc: Tovarišice in tovariši poslanci! Menim, da morajo imeti zdravstveni centri pri nadaljnjem razvoju zdravstva pomembno vlogo. Zato želim o tem tudi razpravljati.

Gradivo, ki ga je pripravil Republiški sekretariat za zdravstvo, vsestransko analizira stanje in tudi predlog priporočila zajema vse osnovne probleme. Poudaril bi glede priporočila še posebno tole: prepričan sem, da vzrok za pomanjkljivosti pri dosedanjem delu zdravstvenih centrov ne leži toliko v nezadostnih finančnih sredstvih. Pri zadostni argumentaciji se sredstva že dobijo, kar dokazujejo tisti centri, ki so doslej že uspeli. Za zadostno argumentacijo je potrebno, da vodje zdravstvenih centrov pravilno razumejo njihov cilj in metodologijo dela. Menim, da je tu treba iskati vzrok, zakaj se večina teh centrov še ni uveljavila. Niso namreč uspeli dokazati občinski skupščini upravičenost svojega obstoja, potrebo in tudi koristnost dela. Sami si še niso na jasnem, kako in kaj naj sploh delajo. Tako se sučemo v začaranem krogu: občinska skupščina ne da sredstev, saj ji zdravstveni center ne pokaže delovnih uspehov, zdravstveni center pa ne more začeti delati brez potrebnih sredstev.

Zato poudarjam, da je sedanje težišče dela predvsem na strokovni usposobljenosti delavcev, ki delajo v zdravstvenem centru. Vprašati se moramo, če imajo naši zdravniki takšno usposobljenost in, če jo imajo, ali jo imajo v za-

dostni meri. Zato moramo vso pozornost posvetiti priporočilu, predlaganem pod točko b), ki tako nalogo daje republiškem zdravstvenemu centru. Verjetno bi bilo koristno, da najde republiški zdravstveni center pri reševanju te naloge stike, denimo, s šolo narodnega zdravja v Zagrebu, ki ima glede tega dela dolgoletne izkušnje. Naj omenim, da se okrajni zavod za zdravstveno varstvo v Mariboru pri izvajanju svojega programa z uspehom poslužuje izkušenj, ki jih imajo strokovnjaki te šole. Naj omenim še to, da je bilo v republiki Hrvatski izdano priporočilo, naj ima splošno vsak vodja kateregakoli zdravstvenega zavoda strokovno usposobljenost, ki jo daje ta šola. Le tako si lahko predstavljamo, da bodo zdravstveni centri zaživeli tako, kot želimo. Zdravstvene centre morajo voditi zdravstveni delavci s primernim znanjem socialne medicine in poznavanjem zdravstveno-statistično-analitičnega dela. To velja seveda tudi za druge odgovorne zdravstvene delavce v zdravstvenih zavodih.

Še besedo o vprašanju: ali občinski ali medobčinski zdravstveni centri? Rešitev tega vprašanja je odvisna od tega, koliko imamo za to delo usposobljenih zdravstvenih delavcev. Dokler teh za vsako občino nimamo — v nekaterih občinah jih morda tudi pozneje ne bo treba — je brez dvoma bolje ustanavljati medobčinske zdravstvene centre. Dokaz temu so tudi ugotovitve, navedene v gradivu. Okraj Celje ima na primer v vsaki občini zdravstveni center. Vendar — kot poudarja gradivo — z izjemo Velenja ni niti en center še zaživel. S formalističnim ustanavljanjem občinskega zdravstvenega centra pri vsakem zdravstvenem domu, ne bomo dosegli zaželenih uspehov. Zato je bolje ustanoviti zdravstveni center tam, kjer so za to — vsaj kolikor toliko — dani pogoji. Najvažnejši pogoj je ta, da je zdravstveni zavod, ki mu je zaupana ta naloga, za tako delo tudi strokovno usposobljen. Računati moramo tudi s tem, da se pojavljajo včasih še lokalistične in osebne ambicije. Vendar moramo iti preko tega povsod tam, kjer bi to bilo v škodo uspešnosti zdravstvenega varstva, ki je pogojeno s pravilnim delom zdravstvenega centra.

Nadaljnji važen pogoj za uspešno delo zdravstvenega centra je v tem, da najde svoje pravo mesto tudi v statutih občin in v statutih samostojnih zdravstvenih zavodov. Zdravstveni zavodi so vse preveč zaprti v svojo ožjo problematiko. V statutih se zato opaža odločno premalo teženj za usklajevanje razvoja in dela s sosednjimi ali podobnimi zavodi. To lahko dosežemo s tesnim sodelovanjem zdravstvenih centrov, kar ne sme in ne more biti samo prazna beseda v statutu. Da je stvar šestokrat rešena le besedno, se kaže v tem, da statuti le malokje navajajo načelne in specifične oblike takšnega sodelovanja. Nadalje, v statutih zavodov ni našla izraza prepotrebna zainteresiranost vsakega zavoda za kompleksno reševanje zdravstvenih problemov svojega območja v okviru vsestranskega zdravstvenega varstva. Pri tem zavodi ne smejo pozabiti, da so v današnjih okoliščinah še vedno prioritetni nekateri problemi. Ravno pri odločanju o prioriteti pa mora zdravstveni center pokazati pravilno pot.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima poslanec Andrej Aranjoš.

Andrej Aranjoš: Če hočemo zadovoljiti občana in mu čimbolj približati zdravstveno varstvo predvsem na podeželju, kjer je še mnogo več socialnih in zdravstvenih problemov, dosežemo to lahko samo s strokovno dobro organizirano in enotno zdravstveno politiko. Ta se mora odvijati po naprej začrtanem programu, ki ga pripravi občinski zdravstveni center. Analiza zdravstvenih centrov kaže, da še mnogi niso zaživeli, kljub temu, da je vsakomur

jasno, da je v vsaki občini nujno potrebno dobro organizirana zdravstvena dejavnost.

Sem iz občine, ki ima specifično geografsko območje. To je sestavljeno iz treh značilnih območij, kot so haloško, pohorsko in obdravsko. Vsako območje ima tudi značilno strukturo prebivalstva in s tem v zvezi seveda posebne socialne in zdravstvene probleme, ki jih ni malo. Tako se je pokazalo za potrebno, da bi občinski zdravstveni center upošteval v svojem programu specifičnost območja, predvsem še na željo posameznih zdravstvenih delavcev.

Dogaja se, da zaradi premajhnega števila zdravstvenih delavcev v občini ne teče delo občinskega zdravstvenega centra organizirano in da pripombe zdravstvenih delavcev niso bile upoštevane v programu. Predvsem se je pokazala potreba — to poudarjajo vsi zdravstveni delavci v občini — po strokovnih posvetovanjih po posameznih profilih zdravstvene dejavnosti. Le tako se namreč lahko izvaja strokovna enotna zdravstvena politika. Tako pa se sedaj dogaja, da so nekatere zdravstvene službe prepuščene same sebi kljub temu, da so nujne na takò socialno in zdravstveno ogroženem območju.

Veliko vlogo bi morala odigrati na takem terenu preventivna služba. Ugotavljamo pa, da so predvsem patronažne sestre prepuščene same sebi in svoji iniciativi. Cestokrat tudi samo registrirajo posamezne primere in nič več. Kolikor pa bi to delo potekalo bolj organizirano, vodeno z enotno občinsko zdravstveno politiko, bi bil uspeh nedvomno večji. Občinska skupščina je uvidela tako stanje, ko poteka delo zdravstvenih delavcev neorganizirano. Zato je predlagala, da se združijo vsi zdravstveni domovi v skupen zdravstveni dom. Upravno in tehnično delo zdravstvenih domov se bo s tem sicer izboljšalo, vprašanje pa je, kakšno bo strokovno delo ob isti kadrovski zasedbi in ob isti iniciativi zdravstvenih delavcev.

Zdravstveni center čestokrat rešuje zgolj administrativna vprašanja in se ne more posvetiti strokovnosti. To je značilno predvsem za manjše občine, ki nimajo dovolj zdravstvenih delavcev. Večina zdravstvenih delavcev je v teh manjših občinah z delom zelo obremenjena. Menim, da mora občinska skupščina zagotoviti na svojem območju organizirano zdravstveno dejavnost — predvsem v občinskem zdravstvenem centru — osnovano na enotni zdravstveni politiki, ki temelji na specifičnosti terena. Tam, kjer zdravstveni center ni zaživel in kjer zaradi premajhnega števila zdravstvenih delavcev tudi nima perspektiv za večje dejavnosti, je nujno, da se vključi v medobčinski zdravstveni center, ki ima že zagotovljen strokovni kader. Zagotovljena bi morala biti tudi večja povezanost med občinskim zdravstvenim centrom in zdravstvenimi zavodi na terenu, ki poznajo posebnosti svojega območja. Ti lahko vplivajo na zdravstveno varstvo in bi o značilnostih svojega terena tudi lahko poročali medobčinskemu zdravstvenemu centru.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Odrejam 20 minut odmora.
(Seja je bila prekinjena ob 11.10 in se je nadaljevala ob 11.40.)

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Razpravljaj bo tovariš dr. Jože Benigar.

Dr. Jože Benigar: Tovarišica predsednik, tovarišice in tovariši poslanci! V razpravi bi želel razpravljati o vprašanju: občinski ali medobčinski zdravstveni centri.

Zakaj bi želel govoriti prav o tem vprašanju? Zato, ker imam občutek, da bi pomenilo vsako poudarjenje in vsako popuščanje v iskanju rešitve tega vprašanja v medobčinskih zdravstvenih centrih demobilizacijo zdravstvenih delavcev v občinskih skupnostih. To bi pomenilo, da ne izkoristimo zelo ugodnega trenutka, da bi lahko zdravstveni delavci enkrat že spoznali, da ni zdravstveno delo samo na področju kurative, marveč na področju kurative in preventive.

Zdi se mi, da smo zasekali odprtino, v katero lahko zabijemo močan klin, ki naj bo vez med kurativo in preventivo. Zakaj se navdušujemo v tej težki situaciji, da z lahkim srcem — vsaj tak občutek, oprostite, imam — pristajamo na ustanavljanje medobčinskih zdravstvenih centrov oziroma jih morda celo tiho forsiramo prav zaradi trenutno težke situacije, kakršna je na terenu. Močan pritisk bolnikov toliko okupira majhno število zdravstvenih delavcev, da komaj rešujejo problematiko kurative. Kot moramo pri operaciji, ko sicer sočustvujemo z bolnikom, marsikdaj zamižati in radikalno poseči s kirurškim nožem, tako se mi zdi, da je treba tudi sedaj v tej situaciji — naj bodo pritisk in potrebe kurative še tolikšne — že končno urediti to vprašanje. Začeti moramo torej tudi s preventivo, čeprav bo zato nekaj časa trpela kurativna zdravstvena dejavnost. To je, mislim, edina naša perspektiva.

Ob teh razpravah in ob tem formiranju mnenj mislim, da izhajamo iz trenutne situacije in ne iz perspektive. Nadalje menim, da je eden važnih vzrokov temu tudi dejstvo, da ni pri nalogah zdravstvenega centra graducije. Ko smo razpravljali o predlogu zakona, ki navaja zdravstvene centre in njihove naloge, smo menili, da bi bilo prav, če bi bila določena graducija glede nalog občinskih in drugih zdravstvenih centrov.

Če pogledamo naloge, ki jih ima zdravstveni center, vidimo, da so te naloge enake, ne glede na merilo in kakšno območje pokrivajo. Potem je seveda razumljivo, da se takoj ustrašimo nalog in tudi takoj ugotovimo, da so tem nalogam občinska zdravstvena služba in zdravstveni delavci komaj kos. Težko zadovoljijo nalogam tam, kjer je zdravstvena služba v občini močno razvita, kaj šele tam, kjer je kadrovsko pomanjkljiva.

Menim, da je zgrešen koncept oziroma pojmovanje, da mora biti za delo v zdravstvenih centrih specialist, da morajo biti za to dejavnost posebni zdravstveni delavci, ki naj opravljajo samo te naloge. Osebo sem bolj nagnjen temu, da mora ves kolektiv zdravstvenih delavcev, vsi zdravstveni delavci na območju občine posvetiti del svoje dejavnosti delu zdravstvenega centra. Mislim tako, da je dolžan tisti zdravstveni zavod, ki je kadrovsko najmočnejši in ki lahko pritegne še druge sodelavce, posvetiti del svoje redne dejavnosti delu centra. Menim, da je nekakšno nezaupanje v sposobnost zdravstvenih kadrov in predvsem premajhna finančna sredstva eden od vzrokov, da se bojimo ustanavljati občinske zdravstvene centre. Strah pred anarhijo — tako v organizaciji zdravstvene službe, kot tudi pred anarhijo v investicijah — je nedvomno tudi eden takšnih vzrokov. Menim, da imamo še druge načine, da lahko dosežemo koordinacijo. Ne bojim se, da se ne bi občinske skupščine pred sprejemom investicijskega načrta posvetovale še s kakim drugim organom oziroma s kakim strokovnim telesom.

Tudi glede strokovnega nadzora obstoja strah, da bi občinski zdravstveni centri nudili sami sebi strokovni nadzor in strokovno pomoč. In končno, kako naj bosta ginekolog in pediater sama sebi strokovni svetovalec, če to pojmujejo tako, da mora biti v strokovnem svetu zdravstvenega centra res samo strokovnjak iz tiste občine.

Menim, da obstoja strah glede teh vprašanj, kot so strokovni nadzor, strah pred anarhijo organizacije zdravstvene službe in investicij, strokovni sveti itd., prav zaradi tega — kot sem že uvodoma dejal — ker glede naloga zdravstvenih centrov ni izpeljana graduacija.

Prepričan sem, da noben medobčinski zdravstveni center ne more biti s srcem tako blizu občinskim problemom na področju zdravstvenega varstva, kot je to lahko le lastni občinski zdravstveni center.

Če se dotaknemo samo ene osnovne naloge zdravstvenega centra, to je zbiranje in kontroliranje podatkov na terenu, potem mi je popolnoma jasno in so mi še živo v ušesih besede tovarišice dr. Škrinjarjeve, ko je na vprašanje tedanjega predsednika republiškega sveta za zdravstvo Nika Šiliha, zakaj moramo čakati tudi po dve leti na analize, dejala: »Tovariš predsednik, tudi po desetkrat moramo kontrolirati podatke, ker zdravstveni delavec, ko jih bere in pozna to delo, ve, da niso točni in da niso resnični.« Vprašujem se, če bodo v medobčinskih zdravstvenih centrih res tako kvalitetni zdravstveni in drugi strokovnjaki, da bodo iz takih statistik razbrali patologijo zdravstvenega stanja prebivalstva in posredovali res točne in resnične podatke. To je odgovorna naloga, saj so za njeno izvedbo prejeli 700 000, milijon in pol ali 3 milijone dinarjev. Prepričan sem, če bi bil upravnik zdravstvenega doma, ki je hkrati tudi šef zdravstvenega centra, osebno zadolžen, da opravi to analizo, bi to opravil z veliko večjo resnostjo. Ker dobro pozna zdravstvene probleme svoje občine, bi hitro opazil, kje so podatki netočni oziroma kje so ti le hišne številke.

Z resolucijo se v celoti strinjam. Da se prav razumemo: resolucija zelo lepo poudarja občinske centre in govori, da je treba le tam, kjer ni možnosti, ustanoviti medobčinske centre. Jasno mi je, čeprav sem s srcem in dušo za občinske in ne za medobčinske zdravstvene centre — da ne moremo iti v današnji situaciji povsod na občinske zdravstvene centre. Vendar se mi zdi, da bi bilo zgrešeno in demobilizatorsko kakorkoli omenjati — denimo, v mnenjih odbora vašega zbora, ki zaradi težke situacije že kar pledira za medobčinske centre brez močne note in brez posebnega poudarka — da je to izhod v sili oziroma, da je naša perspektiva ustvarjanje solidnih občinskih zdravstvenih centrov. Če omenim strah zaradi ne dovolj usposobljenih kadrov, potem trdim, da ne bi nikdar izvedli nobene revolucije, če bi revolucionarji čakali na to, kdaj bodo imeli izšolane kadre. Za mene — vsaj tako občutim — je zdajle izreden trenutek, ko dejansko lahko nekako popeljemo zdravstvene delavce do spoznanja, da njihovo delo v zdravstvu ni več možno, če nista integrirana kurativa in preventiva. Da ne bomo ostali sredi poti, moramo hkrati takoj začeti razmišljati o šolanju teh kadrov in o njihovi vzgoji od fakultete, preko staža do postdiplomskega izpopolnjevanja. Menim, da so višje organizirani centri oziroma tako imenovani medobčinski, okrajni in republiški — predvsem pa republiški — tisti, ki bi morali v prvi vrsti storiti vse, da se ti zdravstveni delavci lahko res izsolajo za te naloge. Če bomo znali občinskim skupščinam te zadeve prikazati tako, potem bomo dobili še sredstva za tisti dodatni kader, ki bo pomagal reševati celotno problematiko na področju zdravstva, to je kurativo in preventivo. Hkrati bo ta kader lahko razbremenjeval že zaposlene zdravstvene delavce v občini zato, da bodo lahko vsi skupaj uspešno opravljali naloge zdravstvenega centra z namenom, da ostvarimo čimpopolnejše in čimkvalitetnejše zdravstveno varstvo občanov.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Razpravljal bo dr. Saša Cvahte.

Dr. Saša Cvahte: Vidimo, da je vprašanje zdravstvenih in tudi socialnih centrov v naših komunah še vedno predmet živahne razprave. Tudi stališča o tem še niso povsem jasna in enotna, predvsem zaradi tega ne, ker nekateri gledamo na to bolj z gledišča funkcionalne plati, drugi bolj s plati perspektivnega razvoja, dela in rasti. Ne bi želel nasprotovati dr. Benigarju, vendarle sem v današnji situaciji na stališču odbora. Situacija je namreč takšna, da potrebujemo predvsem za današnje delo in funkcijo prav gotovo medobčinske zdravstvene centre. Ti so seveda hkrati nosilci še neke druge vrste dejavnosti, predvsem tiste, ki se implicite strokovno ukvarja s preventivnim delom, se pravi z epidemiološko-higienskim in socialno-medicinskim. Prepričan sem in podpiram stališče tovariša dr. Benigarja predvsem glede perspektivnega razvoja teh centrov in ko nam očita, da predstavlja tak koncept odbora do neke mere tudi demobilizacijo. Zoper to argumenta seveda ni. V praktičnem smislu organizacije nalog, ki jih je treba opravljati, se mi zdi, da so danes tudi še z drugega aspekta medobčinski zdravstveni centri oziroma zavodi za zdravstveno varstvo, zelo pomembni. Zato bi želel, da jih podpremo v njihovem delu. Ti zavodi imajo tudi v funkciji zdravstvenega centra s svojim strokovnim svetom vse možnosti, da uresničijo na nekem območju, bazen, v neki skupnosti, ki živi pod zelo sorodnimi ali enakimi pogoji življenja in dela tisto politiko, kakršna je v dani situaciji potrebna tako s področja varstva matere in otroka, kot s področja zatiranja in radikacije nalezljivih bolezni, s področja skrbi za posamezne skupine prebivalstva, predvsem skrbi za starostnike.

Želel bi še opozoriti na nek drug aspekt zdravstvenega centra in sicer na aspekt splošnega družbenega pomena, ki ga ima ne samo zdravstveni, temveč tudi socialni center, saj v resnici predstavlja neko novost. Želel bi, da bi se v isti smeri in v isti meri, kot se ukvarjamo mi s problemom organizacije s strokovne strani, ukvarjali odgovorni tovariši s tem vprašanjem tudi z organizacijsko-politične strani. Tako bi lahko prišli približno do nekih enotnih stališč glede razvoja zdravstvenih centrov. Zato predlagam, da bi naš zbor o teh problemih, resolucijah in o stališčih, ki jih bomo zavzeli, razpravljaj skupaj z Organizacijsko-političnim zborom. Čutimo namreč ob vseh teh razpravah, da bi bilo zelo koristno, če bi bili tovariši, ki se ukvarjajo z organizacijsko-političnim delom v občinah, temeljito seznanjeni s problemi, ki obstajajo. Hkrati pa sodim, da bi tudi nam koristila njihova stališča, ker gledajo seveda na problem z druge plati. Tako bi lahko našli morda skupno podporo in sodelovanje. Čas je, da postavimo osnovno mrežo, preko katere bomo potem lahko funkcionalno razvijali in opravljali programe zdravstvenega varstva in tudi programe 7-letnega plana tako, kot si bomo odredili to nalogo.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima poslanec dr. Adolf Drolc.

Dr. Adolf Drolc: Želel bi spregovoriti nekaj besed o statistični službi v zdravstvenih centrih ter o problemih in težavah, s katerimi se ta služba srečuje v svojem vsakdanjem delu. Če bom pri tem konkreten in morda malo dolgovezen, mi oprostite. Menim namreč, da bom le tako lahko prikazal jasno sliko in tudi pot za izboljšanje sedanjega stanja.

V priporočilu, ki ga daje zbor za nadaljnje uspešno delo zdravstvenih centrov, predvsem v njegovem uvodnem delu, je rečeno, da so zdravstveni centri že dosegli določene uspehe. Poudarjeno je tudi, da še niso uvedli boljše evidence in boljše strokovno-analitične obdelave, z drugo besedo, da je njihova stati-

stična dejavnost zaenkrat še pomanjkljiva. Ta ugotovitev v veliki meri drži. Vsi, ki delamo v zdravstvenih centrih oziroma v zavodih, ki opravljajo to funkcijo, se zavedamo te pomanjkljivosti in vemo, da sta dobra statistika in evidenca osnova za uspešno in pravilno vodenje zdravstvene službe. Nedvomno je, da ne moremo brez statistike programirati oziroma planirati in tudi operativno voditi nobene in tudi ne zdravstvene službe. Majhno število zdravstvenih delavcev pravilno razume pojem in vlogo statistike in še manj je takih, ki se pri delu poslužuje statističnih metod. Pri večini zdravstvenih delavcev prevladuje mnenje, da je statistika stvar administrativcev, da je povsem administrativno birokratska zadeva, da je nepotrebna zahteva administrativnih organov in podobno. Zaradi nerazumevanja njenega pomena le-to podcenjujemo. Menimo namreč, da je takšno podcenjevanje v veliki meri tudi posledica nepravilne vzgoje zdravstvenega kadra. Le-ta se namreč v času študija vse premalo pripravlja za delo javnega družbenega delavca. Zato od njega tudi ne zahtevamo znanje o organizaciji in vodenju te službe, marveč samo ozko strokovno znanje.

Razen kvantitativnih indeksov, ki pokažejo razvoj mreže zdravstvenih zavodov, stanje zdravstvenih kadrov in podobno, daje statistika tudi kvalitete pokazatelje, ki služijo zdravstvenim zavodom kot sredstvo za kontrolo dela in za prizadevanja rasti njegovega strokovnega nivoja. Statistika kaže kvaliteto preventivno-kurativnega dela, kar seveda pomeni kvaliteto diagnostike, terapije in kvaliteto preventive. Na podlagi tega lahko v praksi ugotovimo, kolikšna je preventivno-kurativna služba, kakšen obseg je imela, kakšno zdravstveno pomoč je nudila prebivalstvu, koliko ljudi v proizvodnji je zajela, kakšne so potrebe posameznih skupin varovancev po vrstah medicinske pomoči, koliko boleha ljudi od raznih obolenj, koliko je zanemarjenih primerov, tubernanov, rakastih obolenj in podobno, dalje, koliko ljudi je umrlo brez zdravniške pomoči itd. Skratka, statistika daje sliko učinkovitosti zdravstvene službe glede na kvaliteto in kvantiteto zdravstvenega dela sploh.

Obravnavanje statističnih pokazateljev ni naloga samo zdravstvenih delavcev, marveč tudi organov upravljanja zdravstvenih zavodov. Le-ti naj bi prešli iz ozkih obravnav materialnih in personalnih zadev na širše področje, na obravnavanje zdravstvene problematike svojega okoliša. Tako bi dobilo tudi družbeno upravljanje v zdravstvenih zavodih tisti pomen, ki je osnova njegovega dela.

Od mnogih nalog, ki jih nalaga zdravstvenim centrom zakon, je po mojem najbolj pomembna ta, da združujejo zdravstveni centri statistične podatke vseh zdravstvenih zavodov na svojem območju, jih analizirajo ter predvidijo ukrepe za izboljšanje zdravstvenega stanja in da so strokovni svetovalci in predlagatelji zdravstvene politike. Ugotavljamo, da zdravstveni centri teh nalog danes še ne morejo izvajati v zadostni meri. Ker kadrovsko niso še dovolj močni, je razumljivo, da tudi statistična služba ni še v zadostni meri organizirana in da najdemo še vedno vrsto pomanjkljivosti in nejasnosti, ki bi jih morali že končno odpraviti.

Naj navedem samo nekaj pomanjkljivosti. Pošiljanje poročil in obrazcev je predpisano. Vendar, ker so ti obrazci za nekatere dejavnosti že zastareli in pomanjkljivi, je pomanjkljivo tudi evidentiranje dela. Za nekatere druge dejavnosti pa obrazcev sploh še nimamo oziroma so samo poskusni kot npr. za delo reševalne službe, onkoloških dispanzerjev in podobno. Pri evidentiranju podatkov često manjkajo definicije, s katerimi bi lahko z enotnimi kriteriji prikazovali delo. To velja predvsem za porod brez strokovne pomoči, za defini-

cijo: rojstvo — splav, za evidenco strokovnih kadrov itd. Za zdravstveno službo so takšni podatki pomembni in se v raznih zdravstvenih zavodih različno evidentirajo. Zato dajejo tudi ob primerjavah napačno sliko zdravstvenega stanja. Mariborski okraj, konkretno mariborski zdravstveni center, odstopa od drugih glede odstotka porodov brez strokovne pomoči. Mi se namreč strogo držimo definicije poroda s strokovno pomočjo in ne upoštevamo, če je bila nudena porodnici oziroma novorojenčku neposredno po porodu pomoč.

Kar zadeva definicijo splav — porod, upošteva dosedanje navodilo samo dolžino ploda, to je 35 cm. Ginekološko-porodniška služba pa je uvedla tudi težo ploda ob rojstvu, to je 1000 gramov. Tako pride čestokrat do različnih tolmačenj. Možno je, da se plod rodi s pod 1000 gramov teže in z dolžino nad 35 cm, je nesposoben za življenje in umre. Nastane torej vprašanje: je to splav ali porod? Dosedanje definicijo glede tega bi bilo torej treba dopolniti.

Delavce, zaposlene v posameznih strokovnih enotah, naj bi po došedanjih navodilih prikazovali po delovnih mestih, upoštevajoč tudi nadomeščanje drugih profilov zdravstvenih delavcev.

Pri sestavljanju zbirnika dobimo tako nerealno sliko o številu delavcev, zaposlenih v teh enotah, saj lahko dela tudi en ali več delavcev v več istovrstnih enotah. Pri seštevku se tako poveča število delavcev, ki so stvarno zaposleni v tej dejavnosti. Nikoli torej nimamo jasne slike in številke, koliko zdravstvenih delavcev dela v preventivi.

Dejavnost zdravstvene službe navadno evidentiramo kot kurativno ali preventivno glede na vrsto plačnika in ne na strokovno dejavnost. Tako tudi enotno ne evidentiramo patronažno dejavnost medicinskih sester v obratnih ambulanzah. Te sestre opravljajo hišne obiske in ne vemo, ali so bili ti obiski zaradi zdravljenja oziroma kontrole bolnega zavarovanca ali zaradi ugotavljanja socialno-zdravstvenih razmer v družini. Zelo pomanjkljivo evidentiramo nosečnice. Večina posvetovalnic in dispanzerjev za noseče žene prikazuje v prvem pregledu le zdrave nosečnice, čeprav je morda že ob prvem pregledu ugotovljeno patološko stanje. Statistično v sedanjih poročilih nikjer ne prikazujemo obolenja v času nosečnosti, razen, če enota — to je dispanzer za nosečnice — sama zase ne vodi evidence patoloških stanj bolezni. Tudi evidenca kontracepcijske službe je minimalna. Nujno bi bilo treba predvideti posebna poročila, ki naj bi jih enote redno izpolnjevale in seveda tudi posredovale statistiki. Zobne ambulante vodijo evidenco dela po storitvah; za te storitve imajo določene cene in pri tem ne upoštevajo vrste varovancev. Podatki na že veljavnih obrazcih so nepopolni, saj ni točnega pregleda opravljenih storitev za šolsko mladino in za druge varovance. Storitve se ločeno evidentirajo samo v tistih primerih, kjer velja za različne varovance različna cena. Protetične storitve so enako ocenjene in nikoli ne dobimo slike, koliko je npr. teh del opravljenih pri šolski mladini. Prav pri mladini je namreč zelo velik odstotek slabega stanja zobovja. Na vsak način je torej treba prilagoditi te obrazce dejavnosti zobozdravstvene službe. Čas, ki smo ga porabili za zobozdravstveno dejavnost, je prikazan po normativih in ne prikazuje dejansko opravljenih ur. Delo higiensko-epidemiološke službe se spet prikazuje na več obrazcih. Za izpopolnjevanje teh obrazcev pa nima zdravstvena služba vseh podatkov in tudi v njih vsega navedenega dela ne opravlja, predvsem, odkar je ločena sanitarna inšpekcija. Te obrazce, čeprav so torej brezpredmetni, moramo vendarle dostavljati polletno in letno. Specialistične ambulante imajo za prikaz svoje patologije na predpisanih obrazcih zelo skromne podatke. Obrazec je isti kot velja za splošne ordinacije. Tako ima npr.

dermatolog za vso svojo dejavnost možnost navesti tri ali štiri bolezni in nič več, okulist pa na primer lahko prikaže samo razna vnetja, trahom in druge bolezni.

Še vedno je pomanjkljiva prijavna služba matičnih uradov. Prijave smrti in rojstva se dostavljajo z zamudami, često so pomanjkljivo in netočno izpolnjene, pogosto je treba popravljati podatke o kraju rojstva, predvsem, če je prevoz v bolnico opravil rešilni avtomobil in če je bil porod na poti ali tik pred porodnišnico. Dostikrat manjka prijava rojstva prav zaradi površnosti staršev. Še bolj kot prijave rojstev so pomanjkljive in netočne prijave smrti, predvsem kar zadeva vzroke smrti. Nujno je, da uredimo mrtvoogledniško službo tako, da preide v celoti iz laičnih rok v strokovne in da se izpopolnijo zastareli predpisi iz 1948. leta, predvsem glede pristojnosti. Vsako prijavo smrti naj bi izpolnil zdravnik, ki je tudi dal podatke o vzroku smrti. Strokovni delavci na terenu često javljajo rojstva in smrti, za katere pa ne prejmejo od matičnega urada prijavnih kartic. Pri primerjavi podatkov zavoda za statistiko o rojstvih in smrti ugotavljamo, da so naši podatki nepopolni in se letni podatki o številu rojstev in smrti razlikujejo od podatkov zavoda za statistiko. Ugotavljamo tudi, da se nekatere prijave izdajajo tudi po dvakrat. Nujno je, da se z omenjenimi organi in zavodi, ki posredujejo podatke prijave službe, rešuje ta problematika sporazumno oziroma da se rešuje od zgoraj. Sporazum namreč često ni mogoč na lokalni ravni. Vsaj predpise o prijavi in matični službi bi morali zaostri.

Storitve, opravljene v posameznih zdravstvenih zavodih, niso razčlenjene v rednih poročilih — ne laboratorijske storitve, ne fizikalno-terapevtske in niti ne druge. Zato je tudi primerjava med posameznimi zavodi nerealna, saj ne vemo, kakšne storitve so upoštevali pri skupnem številu opravljenih storitev. Podatke o gibanju staleža v posameznih gospodarskih organizacijah posredujejo komunalni zavodi za socialno zavarovanje. Podatki se razlikujejo zato, ker je evidenca staleža v posameznih ordinacijah gospodarskih organizacij drugačna kot pri komunalnem zavodu, ki evidentira stalež po dospelih hranarinskih listih. Dnevno gibanje staleža v posameznih ordinacijah je najčesteje nepopolno zato, ker se javljajo zavarovanci pri pristojnem zdravniku večkrat šele po odpustu iz bolnice ali po več dneh izostanka z dela. Neredki so primeri, da bolnik ne javi odsotnosti z dela prvi dan. Mi evidentiramo dnevno gibanje staleža po številu staleža, ki ga zdravnik prikaže za tisti dan, čeprav je vzel takrat npr. bolnika za nekaj dni nazaj v stalež. Nujno je, da se zaostrijo ukrepi glede javljanja v stalež in da se bolnik — aktivni zavarovanec sam ali po drugi osebi javi vsaj tekom 24 ur zdravniku, pri katerem se zdravi.

Prikazal sem samo nekatere od tistih pomanjkljivosti, s katerimi se srečujemo pri našem vsakdanjem delu na statistiki v zdravstvenih centrih. Teh primerov je še več in šel bi predaleč, če bi našteval vse. Vendar že navedeni primeri kažejo, da je precej nejasnosti. Vseh teh pa mi sami v zdravstvenih centrih, predvsem v občinskih, ne moremo odpraviti. K odpravi teh pomanjkljivosti lahko najbolj pripomore republiški zavod za zdravstveno varstvo. Nujno je, da jih začnemo čimprej odpravljati, kajti te stvari se vlečejo že leta, čeprav menim, da se dajo odstraniti z lahkoto in brez večjih finančnih težav.

Drugo, nič manj pomembno je kadrovsko vprašanje. Za statistično službo moramo imeti usposobljen kader. V tej zvezi ugotavljamo, da primanjkuje zdravstvenih statistikov. Doslej smo to vrzel izpopolnjevali z vsakim, ki je bil voljan delati v tej službi, ne glede na strokovnost. In, ker delo v zdravstveni statistiki ni lahko, so se kadri pogosto menjali, kar je seveda stanje še slabšalo.

Mislim, da ni potrebno poudarjati posebej, da je za zdravstvenega statističarja nujno potrebna medicinska predizobrazba. Ne samo zato, ker je delo povezano z znanjem latinske terminologije, marveč že zaradi narave dela samega. Na vse naše dosedanje razpise, kjer smo zahtevali kot predpogoj medicinsko predizobrazbo, nismo prejeli niti ene ponudbe. Tako opravljajo statistično delo večinoma administrativni delavci, ki se nekako priučijo zbiranju podatkov, jih delno — kolikor pač morejo — kontrolirajo in sestavljajo zbirnike, do izračunavanja kakršnihkoli indeksov oziroma grafičnih prikazov pa ne pridejo. Za tako delo namreč nimajo potrebnega znanja. Zato izgubljajo voljo in odhajajo v druge administrativne službe, kjer imajo v vsakem pogledu bolj ugodne pogoje. Nujno bi torej bilo, da se ta fluktuacija zajezi. Delno bi se dala zaježiti, če bi bili ti delavci ob sprejemu v službo bolj seznanjeni s svojim delokrogom.

Zato predlagam, da republiški zavod za zdravstveno varstvo čimprej organizira tečaj za statističarje. Ta tečaj naj bi jim dal potrebne napotke in smernice za to, kako praktično koristiti dobljene podatke, kako računati indekse, delati analize, sestavljati grafične prikaze, izpopolnjevati obrazce in podobno, vse v praktičnem delu. Na teh tečajih bi izmenjavali izkušnje z vseh področij statistične službe in bi dosegli enotno poročevalsko službo, kar bi seveda predvsem koristilo za analizo podatkov na večjih območjih. Koliko bomo v tem uspeli, da bi pritegnili zdravstveni kader predvsem srednji in višji k statističnemu delu, je seveda drugo vprašanje. Seminar, ki sem ga omenil, bi nujno moral biti malo daljši, vsekakor pa ne predrag, ker bi ga sicer zdravstveni centri ne mogli financirati.

Pro futuro bi bilo nujno, da bi pri šoli za višje zdravstvene delavce ustanovili oddelek za zdravstvene statistike. Tako naj bi v zdravstveno službo končno uvedli profil zdravstvenega delavca — statističarja, strokovno dovolj usposobljenega. Kolikor je to neizvedljivo, naj bi uvedli postdiplomske tečaje.

Morda sem šel v prikazu problematike, ki se javlja v zvezi z zdravstveno statistiko v zdravstvenih centrih, v širino. Nisem se spuščal v nakazovanje kake večje organizacijske spremembe službe, saj je za tako spremembo nujno potrebna daljša študija in bi reševanje tega, tako perečega problema statistike v zdravstvenih centrih, bilo s tem zavlečeno. Verjetno bomo s priporočilom, ki ga danes sprejema zbor, v marsičem izboljšali delo zdravstvenih centrov. Sem pa prepričan, da bomo storili že velik korak naprej, če bomo v zdravstvenih centrih vsaj delno izboljšali statistično službo.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima dr. Polde Hladnik.

Dr. Polde Hladnik: Tovarišice in tovariši! Iz gradiva, ki ga je pripravil Republiški sekretariat za zdravstvo, posredoval odbor za zdravstvo in socialno politiko Republiškega zbora in iz same razprave, so razvidne velike naloge in pomen zdravstvenih centrov. Skušal bi v razpravi omeniti samo metodologijo dela v občinskem zdravstvenem centru.

Vemo, da nosi upravnik glavno breme dela občinskega zdravstvenega centra. Upravnik ima ob sebi strokovni svet, v katerem so najjemenitnejši predstavniki zdravstvene službe tja do farmacevta. Imamo tudi — iz prakse povedano — dvoje vrst upravnikov teh zavodov oziroma upravnikov teh centrov. Na eni strani imamo upravnika, ki gre absolutno mimo strokovnega sveta in mimo mnenj drugih zdravstvenih delavcev ter sam kot tak predstavlja zdravstveni center. Na drugi strani pa imamo upravnika, ki je preboječ in

zahteva za vsako najmanjšo stvar mnenje strokovnega sveta in drugih sodelavcev, čeprav je že mogoče strokovni svet načelno nakazal določene stvari in sprejel soglasno mnenje. Če bo upravnik občinskega zdravstvenega centra poznal patologijo svojega območja in kadrovske ter ekonomske možnosti, potem mu verjetno ne bo težko dati družbi, to se pravi komuni ali okraju, ustrezno mnenje glede tega ali onega problema.

Upravnik se bo srečal še z drugimi težavami pri delu zdravstvenega centra. Recimo, da ima zdravstveni center 15 člarov strokovnega sveta. Pristojna politično-komunalna skupnost, konkretno občina ali okraj, je zahtevala od centra ustrezno mnenje glede neke investicije ali profila nekih postelj, ki jim nekje skušajo dati drugo ime itd. Denimo, da je bil ves strokovni svet ob vzdržanem glasu tistega, ki bi naj to mnenje upošteval, enotnega mnenja. Strokovni svet, to se pravi center, je dal svojemu družbenemu organu, svetu za zdravstvo to mnenje. Tudi svet za zdravstvo je prenesel to mnenje tistemu, ki naj bi to izvršil. To ni bilo samo mnenje, temveč tudi sklep sveta, pa je vendarle ostalo vse pri starem. To je zopet pomanjkljivost, ki lahko nastane, če se družba v zadostni meri ne okoristi z mnenjem strokovnega sveta in do kraja ne vztraja, da se to mnenje tudi uresniči.

Moto tega je, da mora biti mnenje strokovnega sveta, v katerem so zastopani vsi profili zdravstvenih delavcev, merodajno. Mora biti merodajno za družbeni organ, ki naj potem seveda po svoji uvidevnosti — to mnenje upošteva ali ne. Toda, če že upošteva to mnenje, potem je seveda dolžan, da ga tudi uresniči.

Zdi se mi, da občinski zdravstveni centri premalo razpravljajo o higiensko-sanitarni službi in sploh o higiensko-sanitarnih problemih na svojem območju. Iz preteklosti vemo, da je skoraj ves preventivni kader, predvsem sanitarni tehniki, množično odšel v službo sanitarne inšpekcije, v upravno službo. Na občinah oziroma v občinskih zdravstvenih zavodih pa je ostalo zelo malo kadra, ki bi še naprej delal v higiensko-epidemioloških oddelkih. Zaradi tega smo nujno navezani, da upoštevamo mnenje teh občinskih sanitarnih inšpektorjev, ki so večidel sanitarni tehniki. Ti poznajo stanje v higiensko-epidemiološkem pogledu in so potrebni, da obrazložijo to stanje tudi preko strokovnih zdravstvenih centrov. Mislim, da bodo tudi tisti, ki so sedaj suha veja v občinski upravi, saj organsko niso vezani na zdravstveni zavod, imeli pri svojem delu veliko več uspehov in zastopali bodo lahko svoja mnenja z veliko večjo avtoriteto, če bo za njimi občinski zdravstveni center.

Izkazalo se je kot zelo uspešno in napredno — Maribor ima pri tem veliko izkušenj, mi na Koprskem jih toliko nimamo, ker nas je veliko manj — da smo ustanovili v okviru strokovnega sveta komisijo za varstvo žene in otroka. Koordinirali in vrednotili smo namreč delo, ki ga opravlja porodničar in ginekolog.

Prav v okviru teh komisij lahko pridobimo za delo zdravstvenega centra vse hospitalne in druge specialistične sodelavce. Ti bodo na eni strani dobili vpogled v terenske probleme, na drugi strani pa bo tudi — to se je pri nas takoj pokazalo — kvalitetno rastla terenska dispanzerska služba v okviru varstva matere in otroka. To varstvo bo s takšno koordinacijo prav gotovo prišlo in je že prišlo na višjo strokovno raven, kot je bila doslej.

Ko govorimo o tem, kako naj bi strokovni svet oziroma zdravstveni center sodeloval na sejah občinskih svetov za zdravstvo in na sejah drugih organov, kjer so medobčinski zdravstveni centri, prihaja to vprašanje nujno do izraza

predvsem ob koncu in v začetku novega leta. Tedaj je treba poročati o tem, kaj je napravil zdravstveni center v zvezi s programom in kakšen je njegov načrt dela za prihodnje leto. Postaja jasno in potrebno, da bi moral biti pravzaprav navzoč na vsaki seji sveta za zdravstvo občinske skupščine predstavnik zdravstvenega centra. Lahko je ta navzoč tudi, če ni ta svet v tisti občini, kjer je sedež zdravstvenega centra. Strokovni svet lahko predstavlja prav upravnik tistega zdravstvenega doma, ki je priključen temu medobčinskemu zdravstvenemu centru. Tako bo z veliko širšim razgledom in vpogledom v smislu vrednotenja zdravstvene službe sosednje komune, lahko posređoval mnenja centra, saj bo pač pri občinskem svetu za zdravstvo predstavljal svoj center. Kolikor vem iz prakse, skoraj ni občinskega sveta za zdravstvo, kjer ne bi, če že ne upravnik, pa vsaj nekdo drug predstavljal osnovno zdravstveno službo v tem družbenem organu.

Na kraju ne bi želel polemizirati, marveč bi omenil še tole: ko je tovariš Pirc omenil — mislim, da sem ga pravilno razumel — da so ponekod celo sredstva na razpolago, le center ne dela, če je mislil pri tem na tisti center, ki ne dela, čeprav mu ponujajo denar, se z njim popolnoma strinjam. Za tak center nima smisla, da mu dajo kakršnakoli sredstva. Če pa je morebiti menil, da pa tam, kjer skušajo v mejah možnosti razvijati dejavnost centra, pa ponujajo denar, pa se ne bi strinjal z njim. Povsod, kjer so želeli napraviti kaj več, tega niso mogli prav zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

Na koncu menim, da sem dolžan povedati tudi tole: Na Koprskem smo imeli pred letom dni posvet v okviru okrajnega odbora SZDL in okrajnega sindikalnega sveta. Skušali smo med drugim tudi analizirati dejavnost zdravstvenih centrov. Zaključek tega posvetovanja je bil, da smo zaradi situacije, v kakršni je primorski okraj, sprejeli stališče, da je za zdaj koristnejše, če ustvarjamo medobčinske zdravstvene centre, kot občinske. Občinski zdravstveni centri doslej sploh niso delali. Takrat smo imeli v koprskem okraju en sam občinski zdravstveni center in sicer v občini Ajdovščina. Ta je bil ustanovljen povsem zaradi personalnih razlogov in sicer, da ne bi bivši upravnik ostal brez funkcije. Za upravnika zdravstvenega doma so imenovali novega človeka in tako je ta zdravstven center obstajal kot nek poseben organ ob zdravstvenem domu. Stanje se je uredilo šele takrat, ko smo ugotovili, kaj jih je vodilo k temu, da so ustanovili svoj center. Menim, da tudi stališče odbora ni drugačno kot to, da naj imajo občine svoje centre vendar tam, kjer so za to dani vsi pogoji in kjer to narekujejo tudi potrebe.

Tam pa, kjer pogojev ni in kjer imajo mogoče dva zdravnika, medicinsko sestro in — oprostite — še šoferja reševalne postaje ter lekarnarja, res ne morejo v sedanjih pogojih — strinjajoč se s tem, kar je povedal dr. Benigar — ustanoviti zdravstveni center. V teh primerih je še toliko bolj zaželen medobčinski zdravstveni center, saj bo veliko lažje in širše ter z večjo dokumentacijo dokazoval sosedni občini — ki se izgublja v svoji ekonomsko slabi situaciji — nujnost medobčinskega centra, ki naj bo pobudnik in svetovalec občinski skupščini pri razvoju tako preventivne in vse druge zdravstvene dejavnosti.

Prepričan sem, da bodo zdravstveni centri zaživel. Tudi zakon sam ni pričakoval, da bodo zdravstveni centri takoj zablesteli in dajali rezultate. Menim, da smo sedaj zdravstveni delavci dolžni — kolikor še nismo — začeti s takšnim načinom dela, upoštevajoč seveda ekonomske pogoje naših komun. S tem bomo dokazali, da se lahko razvija zdravstveni center v smeri občinskega ali medobčinskega zdravstvenega centra.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima dr. Milica Gajšek.

Dr. Milica Gajšek: Glavni vzrok, zaradi katerega ni dala doslej dejavnost zdravstvenih centrov v celjskem okraju glede vsebine, kvalitete in kvantitete izpolnjenih nalog pričakovanih rezultatov, je vsekakor pomanjkanje strokovnih kadrov. Predvsem je občutno pomanjkanje strokovnjakov, posebej usposobljenih za delo na področju socialne medicine, organizacije zdravstvene službe, strokovno-analitičnih del itd. Vzrokov za to je več. Že pri mlajših zdravstvenih kadrih, ki prihajajo s fakultete, ne zasledimo, da bi se usmerili v socialno medicino. Tudi pozneje največkrat ne najdemo pravih oblik stimulacije tistih zdravstvenih delavcev, ki delajo na področju socialne medicine. Pri tem moramo še ugotoviti, da preventivna dejavnost ni šla skladno s razvojem kurative. Zato se je morala pri tako izpoljeni obliki socialne medicinske dejavnosti, kot je bila predvidena z uvedbo zdravstvenih centrov, nujno pokazati kadrovska insuficienca v najostrejši luči.

Pomanjkanje ustreznih kadrov je čestokrat tudi vzrok, ki je narekoval posebne organizacijske oblike, s pomočjo katerih smo poskušali vsaj deloma premostiti težave, ki so se pojavljale ob ustanavljanju zdravstvenih centrov. Z raznimi reorganizacijami je vsaj deloma uspelo ustvariti pogoje za opravljanje nalog zdravstvenih centrov, čeprav sicer le v skromnem obsegu. Marsikje so nezadostna finančna sredstva občin in okrajev v veliki meri pripomogla, da se je zmanjšala aktivnost zdravstvenih centrov.

Če želimo, da bodo v prihodnje izboljšali zdravstveni centri svojo dejavnost tako glede obsega kot kvalitete dela, moramo v prvi vrsti skrbeti za najnujnejše potrebne kadre. S tem bi seveda morali rešiti tudi vrsto problemov, kot so stanovanjski problem, finančna sredstva za strokovno izpopolnjevanje itd. Hkrati z reševanjem kadrovske problematike bo treba reševati še vprašanje — organizacije zdravstvenih centrov. Dejstvo, da zahtevajo naloge zdravstvenega centra v bistvu specializirano socialno-medicinsko dejavnost, govori za to, da moramo prej ali slej najti rešitev, ki bo bolj ustrezala realnim pogojem in možnostim posameznih komun. Pri tem pa — po vsej verjetnosti — ne bo mogoče prezreti dejstva, da bi bila takšna dejavnost tako v organizacijskem pogledu kot v kadrovskem lažje izvedljiva in v finančnem pogledu cenejša, če bi v komunah prešli na obliko interkomunalnega občinskega centra.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima Zdravko Gruden.

Zdravko Gruden: Iz analize o delu zdravstvenih centrov je lepo razvidna problematika zdravstvenih centrov, njihovo materialno in finančno stanje in tudi subjektivne težave, ki nastajajo pri njihovem delu. Te pa igrajo pomembno vlogo pri izpolnjevanju nalog zdravstvenih centrov.

V razpravi želim omeniti nekaj značilnosti o delu medobčinskega zdravstvenega centra pri Zavodu za zdravstveno varstvo v Kranju. Ta opravlja funkcijo zdravstvenega centra za občine Kranj, Jesenice, Radovljica, Škofja Loka in Trzin.

Ne bi navajal programa dela strokovnega sveta ali njegovih devetih komisij, marveč samo nekatere značilnosti dela in težave.

Delo zdravstvenega centra posega več ali manj v delo vseh oddelkov in referatov kot so zdravstvena statistika, epidemiološka služba, medicina dela, varstvo družine, higiena prehrane, komunalna higiena in laboratoriji. Iz teh

oddelkov lahko črpajo strokovni svet in njegove komisije podatke, jih analizirajo in posredujejo zaključke organom občinskih skupščin, zdravstvenim zavodom in komunalnim zavodom za socialno zavarovanje Kranj in Jesenice ter drugim zainteresiranim organom in zavodom. Pri delu smo prišli do zaključka, da je delo zdravstvenega centra lahko uspešno le, če ima zavod, ki opravlja funkcijo zdravstvenega centra, dovolj strokovnega kadra za delo na posameznih vejah preventivne medicine in seveda tudi možnost koriščenja laboratorijskih rezultatov. Ti rezultati posredujejo in opozarjajo na epidemiološko, prehrambeno in drugo situacijo na terenu. Delo zdravstvenega centra in zavoda se pogosto prepleta. V mnogih primerih je težko določiti, kaj je delo zavoda in kaj centra. To velja posebno za tiste zdravstvene centre, ki so pri zavodih za zdravstveno varstvo. Tu se pogosto pojavi vprašanje, kdo je nosilec stroškov za posamezne naloge zdravstvenega centra: ali občina ali komunalni zavod za socialno zavarovanje, ali zdravstveni zavod sam, kar se tudi dogaja. Če povem še to, da ni enotnih konceptov za delo zdravstvenega centra, da še ni pravnega gledanja na njegovo delo niti s strani posameznih vodilnih zdravstvenih delavcev, nekaterih občinskih skupščin in tudi uslužbencev komunalnega zavoda za socialno zavarovanje, potem so nam jasne in razumljive velike težave pri programiranju dela zdravstvenega centra.

Menim, da je v programih dela zdravstvenih centrov tudi premalo konkretnosti, ker je mnogo specifičnosti v delu posameznih zdravstvenih centrov, ki delajo za določeno območje, imajo pa vsi iste cilje. Zdravstveni centri rešujejo vprašanja pogosto še vse preveč pavšalno, administrativno, brez prave povezave s terenom. Delo zdravstvenega centra mora biti tudi na terenu, se pravi tam, kjer problem nastaja in kjer bi se moral tudi reševati skupno s krajevnimi organizacijami, zdravstvenimi zavodi, sveti občinskih skupščin, gospodarskimi organizacijami itd. Hkrati lahko še rečem, da se prav te navedene institucije premalo poslužujejo pomoči in analiz zdravstvenega centra. Prav z analizami in z drugimi podatki, ki jih zbira zdravstveni center, bi lahko predvsem občinske skupščine usmerjale nadaljnji razvoj zdravstvene službe.

Menim, da bo treba v bodoče tudi določiti najmanjše število in vrsto delavcev, ki bodo delali samo za zdravstveni center in merilo za stroške dela zdravstvenega centra.

Zavod za zdravstveno varstvo v Kranju je na osnovi izkušenj preteklih let in obsega dela, ki ga je opravil, ugotovil, da so občine prispevale za delo zdravstvenega centra v letu 1963 povprečno 110 din na prebivalca. Vendar so izkušnje pokazale, da so bila ta sredstva premajhna za reševanje problematike na področju preventive razvitega industrijskega območja, glede na gostoto prebivalstva in velik priliv delovne sile iz drugih krajev.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Lista prijavljenih govornikov je izčrpana. Želi še kdo besedo? (Ne javi se nihče.) Če ne, zaključujem razpravo o analizi zdravstvenih centrov. Diskutanti so v razpravi prikazali mnogo, še danes nerešenih problemov, ki nekje ovirajo hitrejši razvoj dejavnosti zdravstvenih centrov. Hkrati so pokazali tudi na določena vprašanja, ki jih bo mogoče upoštevati pri urejanju dosedanjih predpisov. Te predpise bo treba v določenem roku, kot je predviden, uskladiti z ustavo. Mislim, da bo to ena možnost in o marsikaterem današnjem predlogu bo mogoče ob tej priliki tudi razpravljati in predlagati ureditev v okviru zakonov.

Prejeli ste predlog priporočila, ki ga je sprejel naš odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov. Priporočilo je obravnavala tudi zakonodajno-pravna komisija, ki z njim tudi soglaša.

Morda želi še kdo razpravljati o samem priporočilu? (Ne javi se nihče.) Ima morda kdo kak predlog za spremembo tega predloga? (Ne.) Če ne, potem prehajamo na glasovanje o predlogu priporočila za delo zdravstvenih centrov.

Kdor je za predlog priporočila, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

S tem je Socialno-zdravstveni zbor soglasno sprejel predlog priporočila za delo zdravstvenih centrov.

Prekinjam dopoldansko razpravo, sejo bomo nadaljevali popoldne ob 16. uri.

(Seja je bila prekinjena ob 12.45 in se je nadaljevala ob 16.05.)

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Nadaljujem sejo Socialno-zdravstvenega zbora. Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo informacije o centrih za socialno delo.

Gradivo ste že prejeli. Želi predstavnik Izvršnega sveta dati še ustno obrazložitev k tej informaciji? (Da.) Prosim.

Nada Majcen: Tovarišice in tovariši poslanci! Po dveinpolletnem obstoju in delovanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb za socialno varstvo občinskih skupščin v Sloveniji, je Republiški sekretariat za socialno varstvo analiziral stanje, delovanje in stopnjo razvoja teh institucij. Kljub nekaterim pomanjkljivostim, ki vedno spremljajo organizacijo in delo vsake nove ustanove, ko se še bori z vprašanjem notranje organizacije, delokrogom, vsebino in metodami dela, kadrovskimi, materialnimi in drugimi problemi, je bilo ugotovljeno, da so centri za socialno delo v glavnem našli svoje mesto v komunalnem sistemu in da s svojo dejavnostjo težijo k izvajanju delokroga, omenjenega v zveznem priporočilu o centrih za socialno delo. To priporočilo sta sprejela odbor za socialno politiko in zdravstvo Zveznega zbora ter odbor za delo in socialno zavarovanje Zveznega zbora.

Potrebo po novih organizacijskih in vsebinskih oblikah dela socialne službe je zelo jasno nakazalo zvezno priporočilo. Informacija o centrih za socialno delo, ki ste jo sprejeli, pa je te načelne ugotovitve obdelala in prikazala stanje v naši republici. Ugotovila je, da ne gre le za kvantitativne spremembe, ki jih je ustvarila dinamika družbenoekonomskega razvoja, marveč da gre tudi za kvalitativne spremembe, ki terjajo razvoj, boljšo organizacijo, vsebino in metode dela te službe. Sodobna socialna politika — mislimo na vso tisto široko teoretično in praktično dejavnost, ki je v določenem družbenem razvoju usmerjena v urejevanje in reševanje širših socialnih vprašanj te družbe in v iskanje najbolj primernih organizacijskih in metodoloških delovnih oblik — mora vsekakor spremljati in voditi politiko glede na splošni družbenoekonomski razvoj dežele. Pri tem skuša vsako izmed področij socialne politike, npr. zdravstvo, socialno zavarovanje, zaposlovanje, stanovanjska in komunalna vprašanja in tudi socialno varstvo, urejevati preko svojih služb, družbenih organov in organizacij kot tudi usklajevati in reševati svoje probleme, kolikor je mogoče bolj v skladu s splošnimi zahtevami celotnega razvoja. Glede na to so stremljenja po boljši organizaciji, vsebini in metodah dela socialne službe usmerjena v jasno vključitev službe v čas, kraj in v razmere.

Čeprav govorimo o ustanavljanju centrov za socialno delo že od leta 1961, ko je bilo sprejeto zvezno priporočilo, dela danes v Sloveniji le 12 centrov. Pri tem je treba poudariti, da ta podatek ni tako tragičen, ker ima smer, ki jo je zavzela republika Slovenije do tega vprašanja, da se že pred ustanovitvijo centra za uspešnejše delovanje zagotovijo potrebni materialni, kadrovski in splošni delovni pogoji, vsekakor prednost v tem, da so danes le jasneje izoblikovani profili centra in kadra, ki v njem dela, delokrog, metode dela, način financiranja in drugo. Tako razčiščen koncept centra, ki so mu pripomogli nekateri centri s svojo neposredno, jasno opredeljeno dejavnostjo, omogoča, da lahko danes bolj določeno ugotovimo, da je tako organizirana služba socialnega varstva, kot jo je narekovalo zvezno priporočilo in kot so jo razvijali nekateri centri, pravilna. Dovoljuje nam, da aktivneje delamo za takšno organizacijsko obliko službe.

Pri tem moram nujno poudariti, da ne gre sedaj za kampanjsko ustanavljanje centrov, ki bi bili ustanovljeni le zato, da jih imamo, marveč gre za resnejše priprave za ustanavljanje. Gre za to, da imamo jasen koncept glede potrebnosti organizacije in dela te službe in da v stopnji predpriprav natančno proučimo možnosti ter ustvarimo potrebne pogoje za delo.

Ob ustvarjanju potrebnih pogojev je med drugimi materialnimi in delovnimi pogoji, izredno pomemben kadrovski pogoj. V Sloveniji je danes nekaj občinskih skupščin, ki centra za socialno delo ne ustanovijo predvsem zaradi tega pogoja. Zato sta skrb za potrebne kadre in predvsem izbor kadra zelo pomembna glede na dejstvo, da pri vodenju kot tudi pri neposrednem delu v centrih ne zadostuje le strokovna izobrazba, marveč je nujna tudi širša družbena razgledanost. Strokovni kadri v centru za socialno delo so zelo pomembni zaradi prenosa strokovnih zadev s področja upravno-pravnih nalog, ki so jih prej opravljali na osnovi zveznih, republiških in lokalnih pravnih predpisih upravni organi občinskih skupščin, na centre za socialno delo v občinah, kjer so le-ti ustanovljeni. Gre za kvalitetno opravljanje nalog, ki zahtevajo poglobljeno strokovno delo, saj čestokrat posegajo v najboljčutljivejše dele človekovega življenja.

Površno, nestrokovno obravnavanje občutljivih in odgovornih nalog s področja družinske zakonodaje, postopki ob razvezah zakonskih zvez, odvzem otroka, ugotavljanje očetovstva, posvojitve, skrbništva itd., kot tudi s področja kazenske zakonodaje, vse delo v pripravljalnem postopku zoper mladoletne prestopnike, izvajanje ukrepov strožjega nadzorstva in oddaje v disciplinski center in še vrsta drugih kot tudi invalidske zakonodaje — pušča težke posledice in ovira normalno delo in življenje prizadetih državljanov.

Nič manj niso odgovorne naloge na področju rejništva, kategorizacije otrok, motenih v duševnem in telesnem razvoju ter vsi drugi ukrepi, ki jih mora zagotoviti socialna služba v okviru varstva otrok in mladine. Ti so vsekakor pomembni tako glede trošenja denarnih sredstev kot glede skrbi za regeneracijo zdrave delovne sile.

Enako široko strokovno delo se zahteva na področju dela s starejšimi osebami. To področje je še vedno zelo neobdelano in ga bo morala resneje obravnavati strokovna služba.

Drugi omenjeni pogoj, ki je pri kadrovanju delavcev v socialni službi nujen, je širša družbena razgledanost. Ta je nujno potrebna glede na nalogo centrov pri analiziranju socialnih vprašanj, odkrivanju vzrokov in pri dajanju predlogov za njihovo omejitev ter odpravo. Najbolj važen je ta pogoj pri

organizaciji in koordinaciji socialnega dela v občini, ki naj jo izvajajo centri za socialno delo. Osnovno skrb za človeka nalaga ustava predvsem občini ter delovnim organizacijam. Zato postaja socialno delo vse bolj aktualno na mnogih področjih družbenega življenja.

Zvezo priporočilo nalaga centrom, da kot strokovne službe na področju komune sodelujejo s krajevnimi skupnostmi, z delavskimi sveti, šolami, zdravstvenimi zavodi, družbenimi organizacijami, socialnimi delavci v gospodarskih organizacijah in zavodih. Naroča jim, da pomagajo tem pri razvijanju dejavnosti na socialnem področju ter pri reševanju njihovih konkretnih socialnih problemov.

Glede na te naloge in pomen mobilizacije vseh družbenih organov in organizacij pri skupnem reševanju problemov se postavlja zahteva po družbeno razgledanem socialnem delavcu. Ta pogoj je vezan na jasno perspektivo centrov, da bodo lahko kos obširnim nalogam le, če bodo sposobni s svojo družbeno dejavnostjo mobilizirati široko fronto posameznih sodelavcev in vse obstoječe mehanizme v komuni pri skupnem reševanju aktualnih vprašanj.

Na to pot je v glavnem stopila večina centrov za socialno delo. Predvsem se aktivno povezujejo s krajevnimi skupnostmi s tem, da zadolžujejo socialne delavce centra za delo v krajevni skupnosti in za razvijanje socialnega dela v teh samoupravnih organizacijah.

Uspešno sodelovanje se razvija tudi z organi pravosodja, z organi za notranje zadeve, z zavodi za zaposlovanje, s šolami in zdravstvenimi zavodi. Manj in nepopolno je sodelovanje z gospodarskimi organizacijami. To naj bo bodoča naloga centrov kot tudi gospodarskih organizacij, ki naj v skupnem interesu občanov, ki so obenem delavci teh gospodarskih organizacij, čimprej najdejo skupen jezik.

Ob obširnih nalogah, s katerimi se — kot je razvidno iz informacije — danes že ukvarjajo centri za socialno delo, je treba poudariti velik pomen, ki ga imajo pri dejavnosti centrov sveti za socialno varstvo občinskih skupščin. Ugotovljeno je, da je uspešnost delovanja centrov v veliki meri odvisna od aktivnosti svetov za socialno varstvo občinskih skupščin. Ti usmerjajo delo centrov in tako vplivajo na njegovo aktivizacijo in hitrejše vključevanje v celoten mehanizem komune. Prav v zvezi z obširnimi nalogami na področju socialnega varstva, ki niso samo naloge centrov za socialno delo, marveč tudi svetov za socialno varstvo občinske skupščine, se pri usmerjanju politike, pri koordiniranju in izvajanju skupnih nalog itd. postavlja vprašanje: ali je združevanje svetov za socialno varstvo s sveti za zdravstvo res primerno? Nedvomno je obseg dela ene in druge službe tako velik, da ima vsak svet posebej dovolj nalog in problemov, ki jih mora reševati. Ob obravnavi tega vprašanja je treba upoštevati tudi teritorialno obsežnost današnjih občin in predvsem spremljanje nalog in celotno dejavnost obeh služb. Ti dve službi vse bolj in bolj usmerjata svoje delo v poglobljeno strokovno opravljanje nalog na področju kurative in tudi na področje do sedaj dokaj zanemarjene preventive.

Ob zaključku je treba omeniti, da skupščina SR Slovenije ali drugi republiški organi še niso razpravljali o kakršnemkoli samostojnem aktu, ki bi obravnaval centre za socialno delo ali posebej organizacijo socialne službe v Sloveniji tako, kot se obravnavajo druge družbene službe, npr. zdravstvo in šolstvo. Zato bi sprejem priporočila o ustanavljanju in delovanju centrov za socialno delo v Sloveniji nakazal smer organizacije in dela strokovne službe socialnega varstva v občinski skupščini.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora je prav tako obravnaval to informacijo in pripravil poročilo. Prosim poročevalca odbora tovarišico Minko Kovač, da prečita poročilo. (Poročevalec odbora, poslanka Minka Kovač, prebere odbo-rovo poročilo. — Glej priloge.)

Slišali ste obrazložitev in poročilo odbora. Začenjam razpravo. Za razpravo so se že prijavili 4 poslanci. Prvemu dajem besedo tovarišici Minki Sterlekar.

Minka Sterlekar: Na področju zelo obsežne socialnovarstvene problematike imamo v različnih občinah različno organizirane službe, ki rešujejo ta vprašanja. Iz informacije, ki smo jo prejeli, ugotavljamo, da se poleg dosedanjih oblik dela uveljavlja nova oblika in sicer center za socialno delo. Doslej so, kot navaja poročilo, ustanovljeni ti centri le v večjih občinah z z močno razvitim gospodarstvom. Večina drugih občin še ni ustanovila teh centrov. Vzrokov za to je več in sicer:

Ekonomsko šibkejšje občine imajo bistveno drugačno problematiko glede na sestav prebivalstva. V teh občinah je razmerje 26 % kmetijskega prebivalstva in 74 % industrijskega. To povprečje je v republiškem merilu precej neugodno. Niso redki primeri občin, kjer je ta odstotek 50 : 50. V takšnih občinah bi bila naloga socialnih centrov še dosti širša in odgovornejša, če ne bi našli zaradi gospodarske nerazvitosti takoj na vprašanje financiranja te službe.

Drugo vprašanje je zagotovitev ustreznih strokovnih kadrov za delo v občinskih socialnih centrih. Že doslej ugotavljamo, da nimamo v upravnih organih občinskih skupščin ustreznega strokovnega sestava. Zaradi tega se poraja v marsikateri občini vprašanje: kako zagotoviti kadre za socialne centre? Profil teh kadrov bi moral biti usmerjen k širšemu reševanju nalog v komuni, k usklajevanju služb na področju gospodarstva, standarda in družbenih služb. Nemogoče je namreč obravnavati nek problem samo z gledišča klasične socialne službe in ne hkrati iskati določenih vzrokov, pogojev in posledic v gospodarskem razvoju občine. Zato menim, da bi morale imeti vse večje delovne organizacije razumevanje za razvoj teh služb. Te službe pa naj bi seveda imele ustrezne strokovne kadre in tudi kolegijske organe. Ugotavljamo pa prav nasprotno in sicer, da mnoga podjetja nimajo niti referenta za kadrovsko-socialno službo.

Informacija prikazuje delokrog in vsebino dela centrov. Vsekakor bi bila naloga centra, da odkriva s širokimi analizami problematiko na vseh mogočih področjih in, da preko vseh pristojnih institucij izvaja predvsem preventivne ukrepe in v določenih primerih tudi kurativne intervencije. Tako delo bi sicer dalo v perspektivi pozitivne uspehe, vendar moramo ponovno opozoriti na gospodarsko manj razvite občine. Te občine že za dosedanje minimalne ukrepe ne zmorejo zagotoviti dovolj finančnih sredstev. Menim, da bi le morale imeti vse občine zagotovljeno materialno osnovo, ki naj bi zagotavljala uspešno in kvalificirano delo na tem področju. Vemo, da je še vrsta občin, ki ne morejo zagotoviti niti najnujnejših sredstev za razne družbene službe.

Na koncu želim poudariti, da bi morali v prvi vrsti proučiti vse možnosti za določitev takšnih instrumentov delitve, ki bi ne samo deklarativno, marveč tudi v resnici dali občinam tako osnovo, da bi lahko reševale vedno večje naloge. Verjetno bi bilo treba sprejeti načelo pomoči razvitejših občin manj razvitim. To načelo ni novo, saj ga izvajamo že ves čas po osvoboditvi med

republikami. S tem seveda ne mislim, da bi prejemale manj razvite občine iz leta v leto to dotacijo. Nasprotno, treba jim je dati ugodnejši položaj in jim pomagati pri razvijanju in krepitvi njihovega gospodarstva. S takšno orientacijo bi lahko tudi bolj sistematično in bolj uspešno ustanavljali socialne centre in izvajali program njihovega dela.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovarišica Milica Šali.

Milica Šali: Tovarišice in tovariši! V ustavnih določilih in občinskih statutih je izražena skrb za občana in za njegovo družino. Ta skrb nalaga občinam in delovnim organizacijam precejšnje naloge na področju socialnega in zdravstvenega varstva. Ta skrb se mora odražati tudi v uvajanju sodobnejših metod socialnega dela na vseh področjih družbenega življenja kot so gospodarstvo, šolstvo, zavodi za socialno zavarovanje, notranji resor, zavodi za zaposlovanje, sodstvo in podobno.

Temeljita skrb za človeka v krajevnih skupnostih je možna, saj se ljudje med seboj poznajo in lahko obravnavajo vse primere tudi individualno.

Usklajevanje in koordiniranje stalnega dela v občinah naj bi vodila strokovna socialna služba. Njeno delo bi morali usmerjati organi občinskih skupščin, to so sveti za socialno varstvo in upravne službe. Te strokovne službe so centri za socialno delo, ki so se začeli več ali manj razvijati leta 1961 in jih je zdaj v Sloveniji — po podatkih ob koncu 1963. leta — 11. Iz tega podatka sledi, da je v Sloveniji še precejšnje število občin, kjer centrov še niso ustanovili. Ni slučaj, da je v posameznih občinah socialna služba pomanjkljiva in da se ponekod omejuje le na opravljanje ozkih kurativnih nalog. Pri tem ne upošteva sodobnih metod in novih oblik dela, ki lahko v večji meri pritegnejo vse družbene sile k reševanju socialnih problemov. Temu so v veliki meri vzrok prav nezadostna finančna sredstva za socialno službo in sistem njenega financiranja. Ta služba se še v večini primerov financira iz proračunov občinskih skupščin z globalnimi vsotami. Finančno se tudi ne vrednotijo programi dela, ki jih sestavljajo centri.

Center kot strokovno službo v socialnem varstvu smo pred poldrugim letom ustanovili tudi v novomeški občini. Ta občina ima z mlado industrijo in velikim dotokom delovne sile v mesto ter s precejšnjim številom ostarelih ljudi na podeželju obširno socialno problematiko.

Center si za svoje delo postavlja letni plan, ki vsebuje mimo operativnih nalog tudi skrb za strokovno izpopolnjevanje delavcev centra. Center si je postavil za realizacijo delovnega programa tele prioritete naloge: ustanovitev socialnozdravstvenih komisij, predvsem v okviru krajevnih skupnosti, nadalje konkretnjša pomoč 113 ostarelim in za delo nesposobnim kmetom, dokončna sanacija njihovih zemljiško pravnih zadev, sistematično in hitro reševanje ciganske problematike za 58 družin z 285 člani, ter še vrsto drugih socialnih problemov, ki terjajo velike družbene obveznosti tako glede dela kot finančnih sredstev.

Kljub temu, da v centru še niso zasedena vsa delovna mesta s strokovnimi delavci, ima pa le za izvajanje socialne službe mnogo boljše pogoje kot druge dolenske občine. Te namreč imajo približno enako problematiko, vendar manj sredstev in da o strokovnem kadru sploh ne govorim.

Ena med prvimi nalogami občinskih skupščin naj bi bila v bodoče prav šolanje strokovnega kadra in zagotovitev materialnih sredstev za izvajanje

delovnih programov centrov. Ker so družbene podpore glede na stalen porast cen občutno prenizke, je treba nujno spremeniti določila odloka o podeljevanju socialnih podpor. Te podpore naj bodo takšne, da bodo vsaj delno zadostovale za skromno preživljanje.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima tovariš Stane Drobnič.

Stane Drobnič: Razpravljaj bi rad o nekaterih socialno-varstvenih problemih, ki se pojavljajo v občini Krško.

Pri nas še nimamo centra za socialno delo, čutimo pa nujnost, da ga ustanovimo. Menimo namreč, da je poglobljeno socialno delo mogoče le v dobro organizirani strokovni službi v okviru centra.

Služba socialnega varstva je v okviru občinske skupščine v minulih letih opravila mnogo koristnega dela, vendar v primerjavi z vedno bolj rastočimi socialnimi problemi še daleč ne more rešiti vseh zelo perečih primerov.

Materialni položaj komune je glede na majhna proračunska sredstva tako težak, da ne more zaradi velikih potreb tudi na drugih področjih, kot so šolstvo, kultura, prosveta, zdravstvo, zlasti pa komunalni problemi, določiti kaj več za potrebe socialnega varstva.

Naj v ilustracijo navedem samo nekaj podatkov o opravljenem delu v minulem letu na področju socialno-varstvene problematike.

Pod družbenim nadzorstvom je bilo v naši občini 335 oseb. Od teh jih je bilo 198 v domovih onemoglih, 43 duševno in 94 telesno defektnih oseb. Socialno podporo prejema 211 oseb v povprečju 4077 din mesečno. Ta znesek ni pri današnji draginji niti za mleko in kruh. Kaj hočemo, občinski proračun pač zaenkrat ne prenese večjega bremena. Za te podpore smo v minulem letu porabili nad 11 milijonov dinarjev. Kot žrtve fašističnega nasilja prejema socialno podporo 48 oseb v povprečju po 4175 din. V domovih onemoglih je bilo 39 oseb, oskrbnine za minulo leto pa so znašale nad 8 300 000 din. Brezplačno se je zdravilo v bolnicah in zdraviliščih 172 oseb, delno smo pokrili stroške zdravljenja 45 socialno ogroženim osebam. V občini je 549 invalidnih oseb, ki ne prejema nikakršnih dajatev po zakonu o invalidskem zavarovanju. Zato nekateri med njimi živijo v zelo težkih razmerah. Vojaških vojnih invalidov, vdov, staršev in otrok padlih borcev je 412 in nad 1200 borcev NOV. Občinsko priznavalnino prejema 47 borcev v povprečju po 5 do 12 tisoč dinarjev. Potrebe po priznavalninah pa so še mnogo večje. Pod skrbništvom je 33 mladoletnih in 59 odraslih oseb. Pod družbenim nadzorstvom smo imeli v minulem letu 234, v reji pa 19 socialno ogroženih otrok. Z motnjami v telesnem in duševnem razvoju je 71 otrok, od teh jih je bilo že 36 kategoriziranih v centru za socialno delo Celje, 35 otrok pa še čaka na kategorizacijo. Kazniva dejanja je v minulem letu storilo 36 starejših in mlajših mladoletnikov. Nekaj primerov je obravnavalo celo sodišče. Socialno-varstvena služba pri občinski skupščini je v minulem letu obravnavala 60 primerov družinskih sporov zaradi pijančevanja in zanemarjanja družine.

Ti podatki kažejo torej, da je v naši občini socialna problematika zelo pisana in da terja vsak dan vedno večje angažiranje. Za potrebe socialnega varstva smo v minulem letu porabili okrog 40 milijonov din, kar predstavlja 8 do 9 % vseh razpoložljivih proračunskih sredstev.

Za reševanje socialno-varstvene problematike smo pred leti ustanovili tudi sklad za socialno varstvo in letos sklad za borce. V sklad za socialno varstvo

sredstva niso dotekala po stvarnih in nujnih potrebah zaradi tega, ker so te potrebe tudi na drugih področjih družbene dejavnosti zelo velike. V minulem letu so samo 4 gospodarske organizacije vplačale v sklad komaj 1 300 000 din, kar je občutno premalo. Podjetja v občini obremenjujejo razen obveznosti do družbe — te so v prejšnjem in v tem letu zelo porasle — še dodatne obveznosti za reševanje občinskih problemov. Našo občino jemljejo sicer kot eno med razvitejšimi, kar pa je le delna resnica. Po narodnem dohodku res sodimo v celjskem okraju nekje na 6. mesto, saj ta dohodek znaša pri nas približno 350 000 din na prebivalca. To je nekje republiško povprečje. Če pa gledamo vso zadevo po proračunskem potencialu, ki je bistvenega pomena za reševanje problemov na področju socialnega varstva, zdravstva in šolstva, smo z 21 000 din proračunskega dohodka na prebivalca nekje na zadnjem mestu, nižji smo kot v sosednji občini.

Ta odnos med narodnim in proračunskim dohodkom nam resnično ni v prid. Letos in v naslednjih letih pričakujemo močno združevanje sredstev za izgradnjo bazične industrije v Sloveniji. S tem bomo morebitno prednost, če smo jo sploh imeli glede skladov, še izgubili.

Vse te probleme, ki so se pojavili v zadnjih letih še bolj, bomo prisiljeni reševati samo z majhnimi proračunskimi dohodki. Menim, da bo potrebno voditi računa o tem, koliko sredstev naj se združi v posameznih občinah za takšno bazično industrijo v Sloveniji. To je potrebno zato, da ne bi zavrli reševanje problemov na področju drugih družbenih služb, kot so socialno varstvo, zdravstvo in podobno.

Ugotavljamo, da se službe in naloge prenašajo navzdol, na občine. Skladno s tem pa se ne prenašajo tudi finančna sredstva. Pri nas smo vsi enotni glede tega, da ne bomo več mogli dolgo reševati tako perečih socialno-varstvenih problemov samo s tremi ali štirimi uslužbenci v okviru občinske skupščine. Potrebno bo preiti na bolj poglobljeno strokovno in analitično delo. To delo pa je mogoče le v dobro organiziranem centru za socialno delo.

Za vse to so potrebni višji in visoko strokovni kadri, in seveda tudi materialna sredstva. Enega kot drugega trenutno nimamo.

Zaradi močnega podružbljanja kmetijskih zemljišč se pri nas hitro menja struktura prebivalstva. Hkrati že sedaj močno stopa v ospredje problem ostarih in onemoglih kmetov. Ta problem se bo v prihodnosti še stopnjeval.

Z naraščanjem števila zaposlenih žensk se porajajo tudi problemi varstva družine, predvsem otrok, ki so v odsotnosti staršev čestokrat prepuščeni cesti in slabi družbi. Vedno bolj pereč je tudi problem alkoholikov. Le-tega doslej skoraj nismo reševali. Prav tako je s ciganskim problemom, ki sicer pri nas zaradi manjšega števila ciganov ni tako pereč, vendar bo vse težji in ga bomo zato morali tudi reševati.

Nadalje so tu problemi rejništva, prestopki mladoletnikov, skrb za onemogle itd.

Naša socialna služba je doslej gasila samo velike požare. Dogodke je samo registrirala, saj ni bila sposobna, da bi jih tudi učinkovito reševala in analizirala na višji znanstveni osnovi. Opravljala je samo kurativno delo in torej sploh ne moremo govoriti o neki preventivi na tem področju.

Tudi v naših podjetjih je slabo razvita kadrovsko-socialna služba oziroma jo v večini primerov sploh nimamo. Šele v dveh podjetjih imamo zametke te službe. Nujno bi torej bilo, da se začnejo s temi problemi ukvarjati tudi druga, predvsem večja podjetja.

Kot sem že dejal, smo trdno odločeni, da to vrsto družbenih služb kadrovsko okrepiamo in ustanovimo center za socialno delo. Prav gotovo pa to zaradi deficitarnosti tovrstnega kadra, predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, letos ne bo mogoče. Vprašanje je, če bomo lahko to storili v prihodnjem letu.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima poslanec Rajko Ješovnik.

Rajko Ješovnik: Tovarišice in tovariši! Ko razpravljamo danes o vlogi in nalogah centrov za socialno delo, o njihovem dosedanjem delovanju in o politiki njihovega nadaljnjega razvoja, lahko vendarle ugotovimo — kljub vrsti nerešenih vprašanj — da se je predvsem v zadnjem času znatno izboljšala dejavnost socialnega dela. To predvsem v korist večje strokovnosti. Nekateri obstoječi centri so se že dokaj lepo uveljavili kot samostojne strokovne službe socialnega varstva.

Ko ocenjujemo dosedanjo dejavnost centrov in njihove probleme, menim, da je treba pri tem predvsem upoštevati vso pisanost problematike socialnega varstva. Socialno-varstvena dejavnost prehaja postopamo vse bolj iz ožjih delovnih okvirov v širše delo, ki vključuje naloge splošne socialne politike v občini. Od izključno kurativnega dela in reševanja individualnih problemov prehaja vse bolj na področje reševanja tistih problemov, ki zadevajo skupine državljanov. Med take štejemo predvsem tista področja socialno-varstvenega dela, ki imajo preventivni značaj, kot npr. otroško varstvo, stanovanjska problematika, razvoj servisnih dejavnosti za pomoč družine in podobno. Skrb za človeka se mora torej dejansko odražati na vseh področjih družbenega življenja. Zdi se mi, da prehajamo z ustanavljanjem centrov za socialno delo k uresničevanju splošno znanih načel o skrbi za človeka. Za to so zadolžene seveda vse družbeno-politične in gospodarske organizacije, samoupravni organi in tudi drugi. Ta pomoč se naj kaže v taki meri, da lahko vsak razvija svoje telesne in duševne sposobnosti. Seveda bo treba za uresničevanje tega načela napraviti še marsikaj. Lahko ugotovimo, da smo dosegli v tej smeri vendarle določene uspehe. Vendar je teh še vse premalo, da bi lahko bili povsem zadovoljni.

Vse premalo je poudarjena potreba po razvoju tistih družbenih služb, ki naj služijo neposrednemu zadovoljevanju potreb občana. Socialne službe morajo postati nepogrešljivi člen v verigi vseh drugih služb, ki delajo na tem, da bi vse probleme, s katerimi se srečavajo posamezniki ali skupine državljanov, reševali enako odgovorno kot druge s področja družbenoekonomskega razvoja občin.

Občinske skupščine morajo posvetiti razvoju socialnih služb v komuni potrebno pozornost. Tako naj skušajo tiste gospodarske organizacije, ki doslej še niso organizirale socialne službe, dalje krajevne skupnosti in organizacije na področju šolstva, zdravstva in druge, ki se srečujejo s problemi ljudi, organizirati v svojem sklopu ustrezne strokovne socialne službe. Le z dobro organizirano mrežo socialnih služb v občini, predvsem v krajevnih in v gospodarskih organizacijah bo mogoče bolj uspešno reševati socialne probleme ljudi in delovati pri razvijanju in uresničevanju splošne skrbi za človeka.

Centri za socialno delo imajo — kot osrednje službe socialno-varstvenega in vzgojnega dela v občini — zelo pomembno mesto. Tako mesto jim pripada zato, ker so v sistemu vseh služb, ki delujejo v občini v sklopu gospodarstva,

zdravstva, socialnega zavarovanja, šolstva itd., tiste službe, ki zajemajo oziroma naj bi zajemale po svoji dejavnosti vsa področja družbenoekonomskega življenja v občini. Preko njih se naj bi izvajale vse tiste naloge socialno-varstvene in vzgojne dejavnosti, ki ne sodijo v področje dela drugih služb. Tako mesto imajo v sistemu teh služb tudi zato, ker morajo povezovati s pomočjo organov občinske samouprave vse družbeno-politične in gospodarske činitelje v občini z namenom, da bi lažje opravljali naloge socialne politike.

Vloga in mesto centrov se nadalje kaže v analiziranju družbenih pojavov. Z analizami naj osvetlijo vpliv družbenoekonomskih procesov na življenje in delo članov družbene skupnosti, s čimer naj ocenjujejo tudi vsakokratno družbeno situacijo in pravočasno opozarjajo na družbeno negativne pojave.

Ta njihova vloga se kaže tudi v tem, da delujejo kot povezovalci med drugimi socialnimi službami v komuni zaradi enotnejšega in sistematičnejšega izvajanja nalog socialnega varstva, predvsem pri izvajanju vsakokratnega letnega in perspektivnega družbenega plana socialne politike občine. Vse te naloge sodijo po svoji vsebini med tiste naloge centrov za socialno delo, ki zahtevajo posebno strokovnost in usposobljenost kadrov za analitično in študijsko delo. Zahtevajo torej razvijanje večje aktivnosti družbenega reševanja problemov socialnega varstva. Menim, da je ustanavljanje centrov za socialno delo in izoblikovanje njihove ožje in širše dejavnosti daljši proces. Vendar je — po mojem mnenju — zelo važno, da so izhodišča za nadaljnje programiranje te dejavnosti predvsem skrbno pripravljene in proučene analize posameznih pojavov, seveda v okviru ekonomskih in kadrovskih možnosti. Centrom namreč nalagamo vrsto proučevalno-analitičnih nalog, premalo pa upoštevamo, da so za tako dejavnost, kot sem omenil, potrebni tudi visoko kvalificirani kadri. Teh kadrov pa centri še nimajo ali vsaj ne v zadostnem številu.

Problem dela socialnih centrov se kaže ponekod tudi v neurejenem financiranju. Poleg tega moramo še upoštevati dejstvo, da sprejemajo oziroma, da so že sprejeli centri za socialno delo naloge občinskega upravnega organa za socialno varstvo. Izdajajo namreč že tudi upravne odločbe na osnovi veljavnih predpisov. To se pravi, da imajo precej individualno operativnega dela, ki je seveda neogibno za sedaj in tudi za v bodoče. Tako na primer naročajo nekatere občine centrom, da organizirajo pod vodstvom organov upravljanja in po smernicah občinske skupščine in njenih organov službe socialnega varstva, da usmerjajo delo najrazličnejših zavodov, krajevnih skupnosti, delovnih organizacij in podobno, nadalje jim nalagajo dolžnosti sestavljanja strokovnih elaboratov, analiz, programov in podobno. Težko verjamem, da bi bil kak center sposoben v sedanji situaciji opraviti v celoti dane študijske in analitične naloge z obstoječim profilom strokovnih kadrov, ki so že itak močno obremenjeni z delom.

Zdi se mi, da je potrebno iti vsaj v bodoče, predvsem kar zadeva kadrovsko politiko centrov za socialno delo, na bolj raznovrstne profile njihovih strokovnih delavcev. Tako bodo lahko centri kos nalogam, ki jim jih nalagajo občinske skupščine, oziroma bodo lahko odgovorili zahtevam, ki jih postavljamo pred te centre.

Ne smemo pozabiti, da se poleg teh določenih nalog, ki so jih prevzeli delno od upravnih organov občinske skupščine, ukvarjajo nekateri centri za socialno delo tudi s problemi zaposlovanja. To vsekakor ne more biti njihova

naloga, čeprav delajo to predvsem zaradi neučinkovitosti nekaterih teh zavodov. Razvojna stopnja in opredelitev mesta službe za zaposlovanje, njena specializiranost in hkrati kompleksnost na eni in na drugi strani, zahteve na področju programiranja kadrov, njihovega usposabljanja in poudarjanja vloge osebnega činitelja proizvodjalnih sil zahtevajo namreč tudi hitrejše napredovanje te službe tako v organizacijskem in kadrovskem kot tudi v strokovnem pogledu.

Vsekakor bi morali podrobneje proučiti širše študijsko-analitične dejavnosti centrov, najti še morda nekatere druge oblike sodelovanja, predvsem na študijsko-analitičnem področju in razmisliti o tem, če ne bi morda za proučevanje teh strokovnih in študijskih vprašanj in problemov, ki zahtevajo globlje študije, ustanovili ustrezno institucijo tudi v republiškem merilu. To so storili že v Socialistični republiki Srbiji in v republiki Hrvaški. Dejstvo je namreč, da vsi naši centri čutijo potrebo za takšno študijsko-analitično dejavnost. Ugotavljajo namreč, da za takšno delo zaenkrat pri taki kadrovski zasedbi seveda niso sposobni. Dejstvo je, da potrebujejo centri predvsem glede tega največjo strokovno pomoč.

Verjetno bo treba s tem v zvezi proučiti še druga vprašanja, kot je npr. vprašanje relacije med centrom za socialno delo in nastajajočimi bazenskiimi centri za poklicno rehabilitacijo invalidnih oseb.

Glede financiranja naj omenim še to, da se strinjam s tistim delom predloga priporočila, ki priporoča občinskim skupščinam, da financirajo delo centrov na osnovi letnega programa dela in posebej določenih nalog. Menim, da bi kazalo priporočiti občinskim skupščinam, da ustanavljajo tudi ustrezne sklade za financiranje te dejavnosti.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Besedo ima poslanka Polonca Senčur.

Polonca Senčur: Socialno delo v socialistični družbi ima cilj, da zadosti interesom vseh delovnih ljudi in izboljša življenje vse družbe. Pomen vsega našega dela je v družbenem reševanju skupnih in osebnih problemov s ciljem, da ustvarimo čim ugodnejše življenjske pogoje posamezniku in družbi. Naše delo je usmerjeno predvsem na preprečevanje problemov, s čimer preprečujemo oziroma omilimo potrebe po socialni terapiji.

Zaradi novih strokovnih oblik socialnega dela in zato, da bi preprečili ali vsaj omilili potrebo po socialni terapiji, smo že in bomo tudi še v prihodnje ustanavljali strokovne socialne službe, to je občinske centre za socialno delo. Od že ustanovljenih centrov za socialno delo in tistih, ki jih bomo v bodoče še ustanovili, ne moremo pričakovati, da bodo kos reševanju socialne problematike nasploh. Tudi socialno delo v gospodarskih organizacijah, zavodih, šolah in drugod je del splošnega socialnega dela. To pomeni, da je pozornost nosilcev socialnega dela in strokovnih služb osredotočena na socialno problematiko, ki dobiva zunanji odraz v zdravem družbenem življenju, v proizvodnji, v proizvodnih odnosih in podobno. Tu se mora odražati skrb proizvajalcev za lastne in s tem tudi za boljše družbene življenjske pogoje. Nosilci socialne politike so družbeni organi komun, krajevne skupnosti, organi družbenega in delavskega samoupravljanja itd. Nosilci socialne politike in socialnega dela niso socialni delavci, ti so le strokovni izvrševalci nalog s tega področja. Zato je tudi vloga socialnega delavca v gospodarskih in delovnih organizacijah v

tem, da vnaša socialno-družbeni aspekt v celotno politiko delovne oziroma gospodarske organizacije.

V informaciji o centrih za socialno delo, ki je predložena zboru v razpravo, je med drugim tudi rečeno, da centri sodelujejo s 25 različnimi organi in organizacijami v komuni in da delajo socialni delavci centrov v 30 organih družbenega upravljanja ter v odborih družbenih, strokovnih in drugih organizacij. Vse to kaže veliko aktivnost centrov na tem področju.

Aktivnosti 11 centrov, o katerih govori informacija na osnovi podatkov, res ne moremo ugovarjati. Prav ob tej veliki aktivnosti se mi vsiljuje vprašanje, če je povsem prav, da komaj nastalo novo strokovno službo tako obremenjujemo, če bodo zaposleni ljudje kos vsem nalogam in če ne bo trpelo ob tako močnem družbenem udejstvovanju v svoji kvaliteti komaj vpeljana strokovno socialno delo? Soodgovorni smo za to, da že v začetku ne dušimo strokovnega razvoja socialne službe, temveč, da omogočimo, da se bo ta služba lahko v bodoče nemoteno izpopolnjevala in tudi strokovno razvijala.

Omenila sem že, da obstajajo velike potrebe po strokovnem socialnem delu v gospodarskih, delovnih organizacijah, šolah in drugod. Delovne, gospodarske in druge organizacije so zaradi velikih potreb in zaradi porasta proizvodnje in vrednotenja slehernega proizvajalca kot člana delovne in gospodarske organizacije dolžne, da uvedejo strokovno socialno službo. Mnoge nerešene socialne probleme, ki so se porajali pri njih, čestokrat neodgovorno prenašajo na centre za socialno delo ali na upravne organe občinskih skupščin.

Centri in občine nimajo v mnogih primerih toliko možnosti za reševanja teh problemov, kot jih imajo delovne in gospodarske organizacije. Te organizacije bi lahko z nekaj več truda in dobrega razumevanja predčasno storile vse potrebno tako, da ne bi bilo treba v mnogih primerih niti ukrepati izven njih.

To zahteva mnogo več truda, časa in družbenih sredstev. Nazadnje ostane še vprašanje, če je ostal pri tem človek čustveno, socialno ali materialno neprizadet in če smo glede na problem tudi adekvatno ukrepali.

V predloženi informaciji je rečeno, da bodo ustanovljeni centri za socialno delo lahko služili kot vzor tistim občinskim skupščinam, ki te centre še niso ustanovile. Res je, da so ustanovljeni centri lahko vzor občinam, ki tega še niso storile in da bodo vzor — vsaj nekaterim občinam — še precej dolgo.

Menim, da ne bom delala krivice notranjskim občinam, če povem, da nobena med njimi nima pogojev ne kadrovskih in ne materialnih, da bi lahko v dóglednem času ustanovila center za socialno delo.

V treh občinah delata trenutno v občinski upravi le dva socialna delavca, dva sta na študiju. V kakšnem središču socialne problematike je danes socialni delavec v občinski upravi, lahko pove le tisti, ki na takih delovnih mestih še vztraja. Ker to mesto ni primerno, da bi naštevala vse službene in druge družbene obveznosti, ki jih imajo socialni delavci v občinski upravi — precej podobnih nalog navaja informacija, ki obravnava področje dela socialnih centrov, razlika je še v tem, da v ekonomsko šibkejših občinah sodi v delovno področje uslužbenca socialnega varstva tudi upravno delo zdravstva — naj omenim le toliko, da omenjena dela zahtevajo, da jih opravlja tudi socialni delavec v občinski upravi.

Služba socialnega varstva v občinski upravi res ni strokovno organizirana. Odvija se v večji meri le administrativno in zadeve se rešujejo potom uprav-

nega postopka. Negativne posledice takšnega načina reševanja socialno-varstvenih vprašanj prav gotovo ne bodo izostala.

Komuna, ki je gospodarsko slabše razvita, nima možnosti ustanovljati novih strokovnih služb. Delno tudi zaradi tega ne, ker je prisiljena — zaradi velikih potreb — dajati precej sredstev socialnemu varstvu in drugim službam. Zato takšna občina odlaga iz leta v leto ustanavljanje nekaterih služb.

Socialni delavci niti ne zahtevamo za vsako ceno, da se morajo ustanoviti občinski centri za socialno delo. Imamo namreč vpogled v gospodarsko moč komune in vemo, da so poleg potreb na področju socialnega varstva še velike potrebe — ki jih komuna ne zmore — na področju šolstva, kulture, prosvete, zdravstva in komunalne dejavnosti. Krajevne skupnosti, ki so se ustanovile, se ne morejo namreč razvijati prav zaradi pičlo odmerjenih sredstev.

Če hočemo, da bomo socialno službo na Notranjskem vsaj delno strokovno vpeljali, moramo — vsaj za dve občini — ustanoviti medobčinski center za socialno delo. Na center bi prenesli vsaj tiste zadeve, ki zahtevajo teamsko delo in boljše strokovno obdelavo, kot npr. kategorizacija telesno in duševno prizadetih otrok, obravnavanje mladoletnih prestopnikov in njihovega okolja, razveze zakonskih zvez, rejništvo, posvojitve, težji primeri družinske problematike in drugo. Pripravljeni smo, hkrati pa tudi prisiljeni, da tako ali na drug način izboljšamo in vsaj delno strokovno dopolnimo službo socialnega varstva.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Morda želi še kdo razpravljati o socialnih centrih? (Ne javi se nihče.) Zdi se mi, da je razprava o centrih za socialno delo pokazala, da obstaja tudi na področju dejavnosti teh centrov zelo pisana in obsežna problematika, ki najbolj zadeva vprašanje kadrov in materialnih sredstev. Hkrati s tem ugotavljamo predvsem na področju socialnega varstva, da dajejo občine — nekatere v večji in nekatere v manjši meri — sredstva predvsem samo v kurativne namene, se pravi v gašenje požara in ne za njegovo preprečevanje. Menim, da bo tudi priporočilo, ki ga bo verjetno naš zbor sprejel danes, pomagalo občinskim skupščinam, da bodo posvečale v večji meri pozornost predvsem šolanju kadra socialnih delavcev, ti kadri bodo — čeprav morda ne s tako velikimi sredstvi — vendarle uspeli s strokovnim obravnavanjem rešiti ne samo mnoga vprašanja, temveč predvsem prikazati z določenimi analizami pomembnost preventivnega dela. Takšno delo bo lahko zmanjševalo dajanje materialnih sredstev samo v kurativne namene na območju določene komune.

Prav tako menim, da je razprava ugotovila pomembno vprašanje, tj. študijsko-analitskega oziroma znanstvenega dela na tem področju. Mislim, da bi bilo prav upoštevati razpravo tovariša Ješovnika glede težnje ter iskanja možnosti za ustanavljanje take institucije, ki naj bi prevzela predvsem študijsko, to je raziskovalno-znanstveno delo. To bi lahko v veliki meri koristilo tudi uspešnejšemu delu centrov za socialno delo. Pri tem se seveda poraja vprašanje koriščenja že obstoječih institucij, predvsem na univerzi, da bi z njihovo pomočjo začeli morda lažje ustanovljati tudi institucije oziroma, da razširimo njihovo dejavnost tudi na to področje. Menim, da bi bilo treba to vprašanje dobro proučiti.

O predlogu tovariša Ješovnika glede dopolnila menim, da bi o tem razpravljali tedaj, ko bomo govorili o predlogu priporočila. Morda želi še kdo razpravljati? (Ne javi se nihče.)

Tudi za to točko dnevnega reda je naš odbor sprejel predlog priporočila o ustanavljanju in o delu centrov za socialno delo. To priporočilo ste vsi prejeli. Želi morda kdo razpravljati o predlogu priporočila? Ima kdo še kak drug predlog ali dopolnilni predlog k sedanjemu priporočilu? (Ne javi se nihče.) Tovariš Ješovnik umika svoj predlog. Če nima nihče nobene pripombe, dajem predlog priporočila na glasovanje. Kdor je za ta predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Socialno-zdravstveni zbor soglasno sprejel predlog priporočila o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na obravnavo okvirnega programa dela Socialno-zdravstvenega zbora.

Predlog programa ste prejeli in prosim predsednika našega odbora za ob-razložitev tega predloga.

Dr. A d o l f D r o l c : Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora je na sedmi seji, 6. februarja med drugim obravnaval tudi predlog okvirnega programa dela Socialno-zdravstvenega zbora za prvo polletje in vam ga daje v razpravo.

V program dela Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije sodijo vprašanja, ki imajo pomen za delovne organizacije s področja zdravstva, socialnega zavarovanja in socialnega varstva ter druga vprašanja s teh področij.

Zbor sprejema tudi zakone in zakonite predpise s teh področij. Okvirni program dela, ki ga predlaga odbor, zajema ta vprašanja. To problematiko obravnavajo Izvršni svet, Republiški sekretariat za zdravstvo, Republiški sekretariat za socialno varstvo, Republiški sekretariat za delo, Republiški zavod za socialno zavarovanje in razni drugi samostojni zavodi s teh področij, kot npr. Zavod za zdravstveno varstvo, Zavod za rehabilitacijo invalidov in tudi druge organizacije, kot Konferenca za družbeno aktivnost žensk, Društvo prijateljev mladine, RK in podobne. Pri svojem delu se mora zbor opirati predvsem nanje.

Ko bomo na današnji seji razpravljali o obširnem programu dela za prvo polletje, je potrebno, da ugotovimo, katera so tista pomembnejša vprašanja, o katerih je treba razpravljati, jih analizirati in katerih razjasnitev nam bo hkrati tudi pomagala pri obravnavanju sedemletnega perspektivnega razvoja SR Slovenije.

Prav tako je treba, da se tovarišice in tovariši poslanci seznanijo že vnaprej s programom dela zbora. Tako bodo lahko še bolj aktivno sodelovali pri obravnavanju teh vprašanj, se že vnaprej seznanjali z njimi na terenu in se za boljše poznavanje problemov in njihove pravilne rešitve povezovali z družbenimi organizacijami in občani.

Ko je odbor sestavljal okvirni program dela, je uporabljal podatke Izvršnega sveta, republiških organov in zavodov, predvsem pa se je posluževal podatkov ankete, izvedene v decembru. V njej ste prikazali vprašanja, ki so po vašem mnenju najbolj pereča, najbolj potrebna razjasnitve in za naš zbor v tem času najbolj zanimiva.

Seveda je odbor pri tem tudi upošteval gradivo, ki nam je oziroma nam bo še na voljo in s tem seveda uskladi tudi delovni program.

V navedeni anketi je sodelovalo 59 poslancev. Največ se jih je izrazilo za vprašanje s področja varstva matere in otroka, s področja preventive, zdrav-

stvenih centrov in centrov za socialno delo, rehabilitacije invalidov, s področja problematike starostnikov, predvsem ostarelih kmetov in podobno.

Kot vidite, je odbor te vaše težnje v okvirnem programu popolnoma upošteval. V programu so tisti problemi, s katerimi se srečujete pri vsakdanjem delu. Tako bo vaše delo na zboru dejansko nadaljevanje dela v vaših delovnih organizacijah in v komuni, ne da bi s tem branili krajevne interese, marveč zato, da bi prispevali z vašim delom k uresničevanju interesov delovnih organizacij in komune, ki jo zastopate. Pri sestavljanju programa je bilo treba upoštevati program Izvršnega sveta in komisije za usklajevanje zakonskih predpisov z ustavo. Seveda program ne zajema gradiva, ki ga bo zbor obravnaval na predlog Izvršnega sveta in ki ga tudi Izvršni svet zaenkrat še ni vnesel v svoj program. Pri tem mislim na zakonite predpise, ki so potrebni. Program dela je sestavljen po mesecih, vendar moramo poudariti, da je časovna razmejitev le orientacijska in nikakor ne pomeni nekaj dokončnega. Gre predvsem za to, da program v tem polletju izvedemo. Pri tem je seveda odločilno, kdaj bodo pripravljene materiali za razpravo na zboru.

Prav zaradi kratkega časa in obširnosti programa se moramo tudi pogovoriti o tem, kako naj zbor dela v bodoče in kakšne metode naj uporablja pri svojem delu. Kot vam je znano, ima naš zbor samo odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov. Ta odbor razpravlja tudi o vseh vprašanih, ki gredo potem na zbor; odbor pripravlja zanj gradivo in ga obdeluje. Že pri dosežanju delu je odbor ugotovil, da vsega tega sam ne zmore, da takšna metoda dela ni vedno najbolj primerna in najbolj uspešna. Zato si je pomagal pri obravnavanju nekaterih obširnih vprašanj tudi z začasnimi komisijami.

Doslej sta bili imenovani le dve začasni komisiji: ena za proučevanje statutarov zavodov s socialno-zdravstvenega področja in druga za proučevanje geriatrične službe oziroma gerontologije. Menimo, da bi bilo za dejavnost zbora bolj primerno in v smislu nedavne razprave v zvezni skupščini, če bi zbor za proučevanje posameznih vprašanj ustanavljal začasne odbore. Ti naj bi preiskrbeli gradivo, ga ocenili in pripravili za zbor. Začasni odbori naj bi bili manjša operativna telesa, največ 5 do 7 članov.

Pri sestavljanju začasnih odborov naj bi upoštevali podatke ankete, v njej ste navedli področja, na katerih bi želeli še prav posebno sodelovati. Začasne odbore naj bi ustanovil zbor po potrebi, prenehali pa bi, ko bi opravili delo.

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov bi v prihodnje obravnaval predvsem zakonske in druge predpise, družbeni plan in proučeval predvsem tisto problematiko, za katero začasni odbori ne bi bili ustanovljeni.

Da preidem na program dela. Na današnji seji zbora smo obravnavali analizo zdravstvenih centrov in informacijo o centrih za socialno delo ter probleme statutarov organizacij socialno-zdravstvenega področja. To je v skladu s predlogom delovnega programa zbora za ta mesec.

Varstvo starostnikov in geriatrija sta po predlogu na programu v mesecu marcu. Gradivo za to točko dnevnega reda zbira komisija, ki jo je na seji dne 18. novembra 1963 ustanovil odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov. Ta komisija se je že sestala in bo v kratkem pripravila potrebno gradivo. Ker sta v komisiji samo dva člana našega zbora, se je že pri dosedanjem delu pokazalo, da bi bilo potrebno pritegniti še nekaj novih članov. Zato odbor predlaga zboru, da sedanja komisija preneha delati in da zbor ustanovi začasni odbor. V njem naj bi bili naslednji poslanci: dr. Saša Cvahte

(Ljubljana) — predsednik, dr. Mirko Birsa (Maribor), Majda Mlinarič (Šentjur pri Celju), Lidunka Kranjc (Maribor) in Fani Štravs (Ilirska Bistrica).

Ta začasni odbor naj začne delati čimprej. Gradivo je že skoraj zbrano in je tako dana možnost razpravljati o problemu starostnikov že v mesecu marcu.

Na osnovi predloga programa je v marcu na dnevnem redu tudi zdravstveno varstvo matere in otroka. O tem vprašanju je naš zbor že razpravljal minulo jesen in sklenil, da bo o njem še razpravljaj. Že za prvo razpravo je bilo pripravljeno obširno gradivo. Odbor meni, da zbor mora ob zaključku razprave, predvsem glede tega, tako občutljivega vprašanja, vendarle sprejeti stališča in dati predlog za izboljšanje varstva te nedvomno najbolj občutljive vrste varovancev.

Zato predlagam, da tudi za to vprašanje ustanovimo začasen odbor. V njem naj bi bili kot člani naslednji poslanci: dr. Zorko Ščuka (Postojna) — predsednik in člani Stanislava Butkovič (Žalec), Antonija Markelj (Dravograd), Franc Bradač (Brežice), Jožica Suhadolnik (Ptuj) in Martina Čop (Mozirje).

Prav tako naj bi zbor že v mesecu marcu razpravljaj o letnih poročilih Republiškega sekretariata za zdravstvo, Republiškega sekretariata za socialno varstvo in Republiškega sekretariata za delo. Ta poročila so že sestavljena. Poznavanje dela teh sekretariatov je za člane zbora zelo pomembno in zato smo vnesli proučevanje teh poročil v predlog delovnega programa. Če hočemo ta poročila res temeljito proučiti, bi bilo prav, da za vsako od navedenih poročil ustanovimo poseben začasen odbor. Ta bi nato poročaj zboru o svojih ugotovitvah in predlogih. Razprava v začasnih odborih in še predvsem razprava na zboru bo vsekakor dobra priprava za razpravo v zvezi s perspektivnim planom.

Zato predlagamo zboru, da ustanovi naslednje začasne odbore in imenuje vanje naslednje poslance:

1. začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za zdravstvo: dr. Milica Gajšek (Celje) — predsednik, dr. Bojan Pirc (Rog. Slatina), Marija Miloradovič (Ljubljana), Jože Kosmač (Idrija), Gojko Jug (Metlika) in dr. Anica Kastelic (Murska Sobota).

2. Začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za socialno varstvo: Mara Lukanc (Kamnik) — predsednik, dr. Marko Petrič (Kranj), Minka Kovač (Zagorje), Miro Steržaj (Ljutomer), Jože Šilc (Ljubljana-Vič) in Minka Sterlekar (Litija).

3. Začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za delo: Anton Zakrajšek (Domžale) — predsednik, Stane Cevirk (Štore), Vinko Ileršič (Maribor), Stane Drobnič (Videm-Krško), Ivan Cerkovnik (Radovljica) in Herman Bizjak (Nova Gorica).

V aprilu naj bi zbor obravnaval poročilo Izvršnega sveta. Ker bo zbor posamezna področja dela temeljito obravnaval že prej, tako v začasnih odborih kot tudi na svoji seji in bo poročilo le sinteza ter ugotovitev smernic, ki so se izvajale na teh področjih v letu 1963, naj bi to poročilo obravnaval naš stalni odbor. Ta naj bi tudi poročaj zboru o ugotovitvah, stališčih in predlogih, ki naj bi jih sprejel zbor v zvezi s tem poročilom.

Po predlogu delovnega programa naj bi zbor v aprilu razpravljaj tudi o osnovnih konceptih sedemletnega razvoja zdravstva in socialnega varstva v SR Sloveniji. To gradivo bo pripravil Zavod SR Slovenije za gospodarsko planiranje. Razprava o osnovnih konceptih sedemletnega razvoja nam bo koristno služila kot smernica za obravnavo sedemletnega načrta razvoja zdravstva in

socialnega varstva. To gradivo naj bi poprej proučil naš stalni odbor, zbor pa naj bi o njem razpravljajl meseca maja.

Rehabilitacijo invalidov, odraslih in otrok naj bi zbor proučeval v maju. Vprašanje bo treba zajeti kompleksno, to je z gledišča medicinske, delovne in socialne rehabilitacije in problema prekvalifikacije. Gradivo bi pripravili Stalna konferenca za rehabilitacijo invalidov in Zavod za rehabilitacijo invalidov skupaj z našim zborom. Republiški sekretar za socialno varstvo je pripravil tudi poročilo o stanju mirovni in invalidov in problematiko njihove rehabilitacije ter informacijo o izvajanju kategorizacije in evidence otrok z duševnimi in telesnimi motnjami. Ker je gradivo res obsežno, naj bi tudi za to vprašanje zbor ustanovil začasni odbor.

V njem naj bi bili po predlogu odbora naslednji tovariši poslanci: Miro Vesel (Ljubljana) — predsednik, Jožica Semerl (Sežana), Zdravko Gruden (Kranj), Rajko Ješovnik (Maribor), Andrej Strniša (Škofja Loka) in dr. Martin Benedik (Ljubljana).

Naslednja točka našega delovnega programa v juniju naj bi bila razprava o varstvu otrok z zdravstvenega in socialnega gledišča. O tej problematiki bo razpravljajl tudi Prosvetno-kulturni zbor. Čeprav bomo o varstvu otroka delno razpravljajli že meseca marca, ko bomo obravnavajli zdravstveno varstvo matere in otroka, vendarle odbor meni, da je treba o varstvu otroka razpravljajti kompleksno z gledišča vsega njegovega razvoja. Zato bo treba uporabljajti tako dokumentacijo s področja zdravstva in socialnega varstva kot tudi šolstva. Začasni odbor za obdelavo tega vprašanja bo imenoval zbor na eni prihodnjih sej.

V juniju naj bi zbor obravnavajl poročilo Republiške skupnosti socialnega zavarovanja in Republiškega zavoda za socialno zavarovanje za leto 1963. Poročilo republiške skupnosti bo obravnavajlo predvsem probleme skladov. Tudi za obravnavanje teh poročil bo imenoval zbor začasni odbor.

V tej kratki obrazložitvi delovnega programa nisem posebej navedel predlogov zakonskih predpisov, ki jih bo Skupščini predložil Izvršni svet. Kot sem že uvodoma omenil, bo obravnavajl — v skladu s skupščinskim poslovníkom — predloge zakonskih predpisov odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov. V predlogu delovnega programa so ti predpisi tudi navedeni.

Tak je torej predlog delovnega programa zbora. Prav je, da bi se razprave o delovnem programu zbora udeležilo čimveč poslancev z namenom, da ga izboljšamo in dopolnimo. Pri tem moramo seveda upoštevajti, da zbor lahko razpravljaj le o tistih problemih, za katere je zbrano ustrezno in preverjeno gradivo. Zbiranje in obdelava gradiva zahteva svoj čas. Seveda bo treba čimprej pripraviti program dela zbora za drugo polovico leta. Kot se je posluževajl odbor za sestavo prikazanega programa za prvo polletje podatkov anket, tako se bo teh podatkov poslužil tudi za sestavo okvirnega delovnega programa zbora za drugo polletje. V tem času bi predvsem razpravljajli o načrtu sedemletnega razvoja zdravstva in socialnega varstva v celoti. Današnja razprava že lahko v marsičem pripomore k dobremu delovnemu programu zbora za vse leto.

Predsednik dr. Ruža Šegedin: Slišajli ste obrazložitve in tudi predloge za ustanovitev začasnih odborov. Pričenjam razpravo o delovnem programu našega zbora. Kdo želi razpravljajti? (Ne javi se nihče.) Mislím, da bi bilo zelo koristno, če bi imeli tovariši poslanci morda še kakšne pripombe k temu predlogu. To ne pomeni, da se ne bi morda izjasnili še za kakšne druge predloge, ki bi lahko bili, četudi jih ne bi bilo mogoče izkoristiti v tej polovici leta, ko-

ristni napotki za sestavo programa za drugo polovico leta. Menim, da je že razprava o centrih za socialno delo in o zdravstvenih centrih pokazala, da je zelo važno vprašanje, o katerem bo kaj kmalu moral razpravljati naš zbor prav vprašanje kadrov z zdravstveno-socialnega področja. — Se strinjate s tem predlogom?

Dr. S a š a C v a h t e (govori iz klopi): Strinjam se s predlogom delovnega programa in menim, da je dober. Vendar se mi zdi zelo obsežen in celo prebogati.

Nekoliko poznam naš sedemletni program razvoja in menim, da bomo morali imeti najmanj pet obravnav, da bomo lahko zajeli vsaj osnovne probleme.

Predsednik dr. R u ž a Š e g e d i n: Dodala bi k temu samo še tole pjasnilo: predvsem je drugo polletje namenjeno konkretni obravnavi sedemletnega plana. Vendar mislim, da bodo tudi ta vprašanja, ki jih obravnavamo že v tem polletju, verjetno precej koristila k uspešnejši razpravi o sedemletnem planu. Prav na podlagi anket, ki ste jih sami napisali, smo videli, da so ta vprašanja ne samo pereča, marveč da zahtevajo verjetno tudi največ določenih razjasnitev. Že danes smo v razpravi o enih ali drugih centrih videli, da je treba in da bo v bodoče še treba razčistiti marsikatero vprašanje. Ta tematika, ki je v programu, ima ravno ta namen, da še v večji meri razjasni nekatere stvari. Zato se popolnoma strinjam, da je tega veliko. Bojim se še, da bomo morali poleg tega vnesti v naš program dela marsikaj drugega še, česar danes ne predvidevamo. To so ne samo določeni zakonski osnutki, marveč bo verjetno tudi še kaj drugega. Tako bo delo ne samo našega zbora, marveč vse Skupščine, predvsem v letošnjem in tudi še v prihodnjem letu, morda resnično takšno kot smo dejali — permanentno skozi vse leto, bodisi v določenih odborih ali v zboru. Zato mislim, da je predlog za ustanavljanje teh začasnih odborov zelo pozitivna oblika v metodah dela tudi zategadelj, ker bo vendarle aktivirala večje število poslancev v delu samega zbora. Doslej je — kot vemo — vse breme v pripravah za zbor ležalo samo na delu poslancev.

Ima morda kdo kakšne pripombe glede sestave začasnih odborov? (Ne javi se nihče.) Je morda želja poslancev, da bi raje sodelovali kje drugje, čeprav smo v glavnem koristili vaše ankete? Mogoče je namreč, da ni bila izbira glede sestave najprimernejša in zato želi kdo od predlaganih poslancev raje sodelovati v kakem drugem začasnem odboru, kot predvideva predlog? (Ne javi se nihče.)

Zdi se, da se vsi strinjate tudi s tako sestavo začasnih odborov. O ustanovitvi začasnih odborov mora zbor tudi glasovati. Dajem predlog sklepa o ustanovitvi začasnih odborov Socialno-zdravstvenega zbora na glasovanje. Kdor je za predlog tega sklepa, naj dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal glasovanja? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Socialno-zdravstveni zbor sprejel sklep o ustanovitvi začasnih odborov Socialno-zdravstvenega zbora in določil njihov sestav.

Ker je s tem dnevni red seje izčrpan, zaključujem sejo.

(Seja je bila zaključena ob 17.40.)

ORGANIZACIJSKO - POLITIČNI ZBOR

7. seja

(28. februarja 1964)

Predsedoval: Janez Hočevar,
predsednik Organizacijsko-političnega zbora

Začetek seje ob 9.35.

Predsednik Janez Hočevar: Tovarišice in tovariši poslanci! Pričejam 7. sejo Organizacijsko-političnega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije.

Svojo odsotnost so opravičili poslanci: Mileva Veren, Tone Florjančič, Kristina Plut in Danica Vogrinec. Ugotavljam, da je zbor sklepčen.

Seji prisostvuje predstavnik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije tovariš Boris Kocijančič. Nadalje prisostvujeta republiška sekretarja dr. Pavle Rozman in Miloš Poljanšek.

Na sejo zbora smo povabili tudi republiške inšpektorje, načelnike oddelkov za inšpekcijske službe pri okrajnih skupščinah Koper, Ljubljana, Celje in Maribor, načelnika medobčinske inšpekcijske službe Novo mesto, tajnika skupščine okraja Ljubljana in predsednike nekaterih odborov Republiškega zbora, ki so prav tako razpravljali o poročilu o inšpekcijskih službah. Vsem se zahvaljujem, da so se odzvali povabilu in jih vabim k razpravi.

Za današnjo sejo zbora predlagam tale dnevni red:

1. odobritev zapisnika 6. seje Organizacijsko-političnega zbora;
2. razprava o problematiki inšpekcijskih služb v SR Sloveniji;
3. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih;
4. obravnava in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov;
5. poročilo mandatno-imunitetne komisije in
6. obravnava in sklepanje o predlogu komisije za volitve in imenovanje Skupščine SR Slovenije.

S tem predlogom razširjam predlog dnevnega reda, ki vam je bil dostavljen z vabilom. Na današnji seji bo dala mandatno-imunitetna komisija poročilo o odpovedi poslanski funkciji Danice Rozman. Na predlog komisije za volitve in imenovanja pa naj se obravnava in sklepa o kadrovskih spremembah znotraj odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora.

Ali ima kdo kakšen drug predlog? (Ne javi se nihče.) Ali ima morda kdo kakšen spreminjevalni ali dopolnilni predlog dnevnega reda? (Ne.) Ker ni

nobenih drugih predlogov, ugotavljam, da se s predlogom dnevnega reda strinjate. Navzoče prosim, da se kot običajno prijavijo k razpravi z listkom, ki je na mizi, lahko pa seveda tudi mimo prijavnice.

Prehajamo na 1. točko dnevnega reda. Zapisnik 6. seje našega zbora ste prejeli skupaj z vabilom na to sejo. Ali ima morda kdo kake pripombe k zapisniku? Ali želi kdo predlagati kakšne spremembe in dopolnitve k zapisniku? (Ne.) Ugotavljam, da je zapisnik odobren.

Prehajamo na 2. točko dnevnega reda, to je na razpravo o problematiki inšpekcijskih služb v SR Sloveniji.

Zavedamo se, da s to našo razpravo ne moremo odpraviti številnih slabosti, ki se pojavljajo v delu inšpekcijskih služb. Razprava pa je lahko uspešna že s tem, da nam vse te slabosti pokaže, zlasti sedaj, ko se tako v zvezi, kakor tudi v republiki pripravljajo ustrezni predpisi. Naša današnja naloga je, da poudarimo vlogo, ki jo inšpekcijske službe dobivajo v razvitem sistemu samoupravljanja glede izvrševanja upravnega nadzora v varovanju pravic občanov in širše družbene skupnosti. Nadalje moramo ugotoviti vzroke, ki zavirajo uspešno delovanje teh služb in predlagati ustrezne ukrepe republiškim organom ter občinskim in okrajnim skupščinam.

Republiški sekretariat za proračun in občo upravo je predložil poročilo o inšpekcijskih službah. V tem poročilu je v drugem delu prikazana tudi specifična problematika posameznih služb, tako kot so jo prikazali posamezni inšpekcijski organi. Prosim republiškega sekretarja za proračun in občo upravo, da poda obrazložitev k poročilu.

Dr. Pavle Rozman: Tovarišice in tovariši poslanci! Problematika inšpekcijskih služb, ki je danes na dnevnem redu tega zbora, gotovo sodi med zelo pomembna vprašanja, katerih pravilna ureditev občutno vpliva na to, kako in v kakšnem obsegu se bodo uresničevala tista temeljna načela ustave, ki imajo namen zagotoviti vsestranske možnosti in pogoje, da bi naš delovni človek lahko nemoteno uresničeval svoje pravice in interese v skladu z interesi našega celotnega socialističnega razvoja.

Zaradi uresničevanja teh pravic in interesov delovnih ljudi ter izvajanja temeljnih ustavnih načel izdajajo naši predstavniški organi na vseh stopnjah številne predpise, ki naj zagotovijo delovnemu človeku takšen družbeni položaj, ki mu ga daje ustava. Če tu ne upoštevam pomen zavesti, pa bi vsi ti predpisi lahko ostali brez prave koristi, če ne bi hkrati organizirali tudi učinkovitega nadzorstva nad njihovim pravilnim izvajanjem.

Splošno družbeno nadzorstvo, ki ga opravljajo predstavniški organi, je gotovo najboljši porok za to, da se pravilno odvija družbeno in zasebno delovanje v korist splošnega socialističnega napredka. Ob tem splošnem družbenem nadzorstvu pa je vendarle potrebno še posebno strokovno nadzorstvo nad izvrševanjem predpisov, ki se poklicno bavi z odkrivanjem nepravilne in škodljive uporabe predpisov, ki pa svoje strokovno znanje hkrati uporablja tudi za to, da z opozarjanjem na napake in slabosti, prikazovanjem njihovih posledic, dajanjem nasvetov in druge neposredne pomoči, preventivno deluje v korist vsestranske zaščite delovnega človeka in občana. Ta strokovni nadzor sodi v sestav upravnega nadzorstva, v okviru katerega delujejo tudi inšpekcijske službe, katerih problematiko danes obravnavamo.

Pri obravnavanju družbenega nadzorstva v širšem smislu ter njegove problematike seveda ne moremo mimo družbenih sprememb, ki so nastale z raz-

vijanjem komunalnega sistema in ki vplivajo tudi na položaj in vlogo teh služb pri varovanju in utrjevanju zakonitosti v občini kot temeljni družbeno-politični skupnosti. Družbeni odnosi, ki so se razvili pri nas in se nadalje razvijajo v duhu naše nove ustave, ustvarjajo povsem novo politično strukturo naše družbe, za katero je značilen sistem družbenega samoupravljanja kot politični temelj celotnega družbenega reda.

Družbeno samoupravljanje ter ustavno načelo javnosti dela vseh državnih in družbenih organov in s tem v zvezi njihove odgovornosti, pa je seveda v temelju spremenilo tudi odnose predstavniških teles in njihovih organov nasproti občanom in delovnim ter drugim samoupravnim organizacijam. Spremembe v funkcijah in v odnosih skupščine in njihovih organov vplivajo tudi na način in metode njihovega dela. Ne more biti več naročanja, kaj naj kdo dela in kako, marveč so take metode, ki danes sodijo že v preteklost, zamenjale metode medsebojnega sodelovanja in pomoči pri odkrivanju napak in slabosti v delu ter pri njihovem odpravljanju. V okviru svojih zakonitih pravic in dolžnosti so delovne organizacije in druge samoupravne organizacije samostojne. Prav ta ustavno zagotovljena samostojnost in široko razvejan sistem družbenega samoupravljanja pa je tisto, kar terja ustrezne oblike učinkovitega družbenega nadzorstva nad delom organov in organizacij, ki ga deloma opravljajo občani neposredno, uresničujoč ustavno načelo javnosti, deloma v njihovem imenu politične in druge organizacije, predvsem pa skupščine družbeno-političnih skupnosti kot organi oblasti in družbenega samoupravljanja.

V takih družbenih razmerah in pogojih, spremenjenih funkcijah in odnosih predstavniških teles in njihovih organov, zlasti upravnih v pogojih, ko postaja državna uprava vse bolj strokovna služba družbeno-politične skupnosti pa je podana potreba in osnova za preusmeritev inšpekcijskih služb iz prejšnjega čisto represivnega delovanja v vse bolj nadzorstveno preventivo. Njihov namen je predvsem odpravljati vzroke kršitev zakonitosti, opozarjati na slabosti, ki utegnejo privedi do takih kršitev in podobno, in šele sekundarno represivno ukrepati takrat, kadar je kljub preventivnim ukrepom do takih kršitev prišlo. Pri tem pa morajo inšpekcijske službe tesno sodelovati z organi družbenega samoupravljanja, jih obveščati o svojih ugotovitvah in jim pomagati s strokovnimi nasveti ter na drug ustrezen način pri odpravljanju ugotovljenih pomanjkljivosti. Takšen naj bi bil sedanji položaj inšpekcijskih služb in njihova vloga pri utrjevanju zakonitosti v duhu naše nove ustave in njenih načel.

Če se sedaj na kratko dotaknemo institucije inšpekcijskih služb oziroma njihove problematike, lahko ugotovimo, da so bile inšpekcijske službe v pristojnosti okrajev vse do konca leta 1957, ko je zvezni zakon o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov večino inšpekcijskih poslov prenesel na občine. Okrajne inšpekcije so s tem dobile nove naloge z odločanjem na drugi stopnji, zlasti pa skrb za organizacijo in pravilno funkcioniranje občinskih inšpekcijskih služb.

Tudi nova ustava je jasno opredelila funkcije občin in okrajev. Po ustavi je namreč varovanje zakonitosti v občini skrb občine, skrb okraja pa je varovanje zakonitosti dela občinskih organov ter organiziranje strokovne in druge pomoči zanje. Skrb občin za zakonitost se med drugim kaže tudi v nadzorstvu, katerega opravljajo inšpekcijske službe, ki z neposrednimi pregledi presojujejo zakonitost dela delovnih organizacij v občini. Občina je torej dolžna organi-

zirati učinkovito inšpekcijsko službo, okraj pa ji mora pri tem pomagati na najbolj učinkovit način.

Občine so sicer v glavnem skušale organizirati inšpekcijske službe, vendar v tem niso v celoti uspele. Le redke, zlasti gospodarsko najbolj razvite občine, imajo organizirane vse inšpekcijske službe; nekatere občine pa so temu vprašanju posvetile premalo pozornosti in niso organizirale niti takih inšpekcij, ki bi morale delovati v vsaki občini, kot na primer sanitarna inšpekcija, inšpekcija dela, tržna inšpekcija itd. Ne glede na to pa so vendarle inšpekcijske službe v svojem dosedanjem delu dosegle nekatere vidne uspehe. Njihovo delovanje je marsikje pripomoglo k odpravljanju raznih nepravilnosti in nezakonitosti, čeprav rezultati dela inšpekcijskih služb na splošno še niso takšni, kot bi morali biti. Delovanje teh služb spremljajo namreč še številne slabosti in pomanjkljivosti, ki so zalsti v tem, da je pregledov premalo, da niso vedno dovolj strokovni in temeljiti, da večkrat niso pravočasni itd. Vzrokov za to je več; žal smo jih tudi že mnogokrat ugotavljali in navajali, vendar brez vidnejših uspehov. Kljub specifični problematiki posameznih inšpekcij so bili vzroki vendarle za vse inšpekcije v glavnem enaki in to: nizka strokovnost inšpekcijskega kadra, neustrezna organizacija, nenačrtnost dela, zaposlovanje inšpektorjev z neinšpekcijskimi nalogami, nesamostojnost inšpektorjev, neustrezno nagrajevanje inšpektorjev, nezadostna opremljenost, neusklajenost obstoječih predpisov o inšpekciji itd. Osrednji problem pa je vsekakor nezadostno število inšpekcijskega kadra in nizka strokovnost inšpektorjev, kar velja zlasti za občinske in okrajne inšpekcije.

Dovolite, da navedem nekaj primerov:

Po splošno priznanih normativih bi morali imeti enega sanitarnega inšpektorja na 10 000 prebivalcev v mestih in industrijskih predelih, oziroma na 15 do 17 000 prebivalcev v kmetijskih predelih. Da bi zadovoljili temu principu, bi moralo biti v Sloveniji najmanj 107 sanitarnih inšpektorjev, imamo jih pa le 53, torej niti polovico potrebnega števila. Problem pride še bolj do izraza, če upoštevamo še nizko strokovnost sanitarnih inšpektorjev.

Podobna situacija je tudi v gradbeni inšpekciji. Od skupno 62 občin jih ima le 19 občin gradbene inšpektorje. Med takšnimi, ki gradbenega inšpektorja sploh nimajo, pa so tudi občine z znatno gradbeno dejavnostjo, kot npr.: Velenje, Slovenj Gradec, Idrija itd. Pri tem je treba še poudariti, da 40 % kadra v gradbeni inšpekciji nima potrebne strokovnosti niti prakse.

To sta le dva primera nezadostnega števila in strokovnosti inšpektorjev, vendar tudi v drugih inšpekcijah kadrovsko stanje ni dosti drugačno. Kot vzrok za tako stanje večina inšpekcij navaja neustrezne osebne prejemke inšpektorjev v upravi nasproti uslužbencem enake strokovnosti v gospodarstvu. Zaradi tega je tudi fluktuacija izredno močna, kar velja zlasti za strokovno kvalitetne kadre. Tako je prišlo do primera, da so inšpektorji, ki so odšli iz uprave v gospodarske organizacije, tam dobili 20 000 do 30 000 dinarjev višje prejemke.

Glede na tako stanje bo treba poskrbeti za čimprejšnjo in zadostno zasedbo delovnih mest s strokovno, pa tudi politično ustreznimi inšpektorji; sedanji inšpektorski kader pa bo treba z dopolnilnim izobraževanjem ali na drug primeren način strokovno usposobiti za izvrševanje inšpekcijskih nalog. S tem v zvezi se bodo morale zlasti okrajne inšpekcije usmeriti predvsem v dajanje strokovne pomoči občinskim inšpekcijskim službam; republiški inšpekcijski organi pa bodo morali še bolj kot doslej pomagati občinskim in okrajnim in-

špekcijam v njihovem utrjevanju in v izgrajevanju profila inšpektorjev in njihovem strokovnem usposabljanju.

S pravilnim vrednotenjem dela in z ustrežnejšim nagrajevanjem inšpektorjev bo mogoče tudi zmanjšati fluktuacijo inšpektorskega kadra, ki je občutna zlasti v občinskih inšpekcijah in inšpektorjem onemogoča pridobivanje potrebne strokovnosti v praksi, obenem pa prekinja kontinuiteto v delu inšpekcij. Fluktuacija kadrov povzroča v inšpekcijskih službah še težje posledice kot v drugih službah, ker je za uspešno delo inšpekcije poleg strokovnosti potrebno še dobro poznavanje razmer v posamezni občini.

Pomembno vprašanje, ki je tudi v poročilu podrobno obravnavano, je vprašanje ustrezne organizacije inšpekcijskih služb. Dosedanja organizacijska oblika, v kateri so bile posamezne inšpekcijske službe vključene v ustrezne odseke oziroma oddelke občinske ali okrajne uprave, ni najboljše vplivala na učinkovitost inšpekcijskih služb. Ni bilo pravega vodstva in nadzorstva nad delom inšpektorjev. Delo inšpektorjev je bilo v glavnem nenačrtno. Inšpektorji so pogosto morali opravljati naloge, ki niso spadale v njihovo delovno področje, pri čemer so seveda zanemarjali inšpekcijsko službo. Na drugi strani pa so ostale marsikaterne njihove odločbe in ukrepi neizvršeni; med drugim tudi zaradi nekaterih neutemeljenih intervencij vodilnih ljudi, ki so tako inšpektorjem delali samostojnost in potrebno avtoriteto, namesto da bi jih pri njihovem delu podpirali in pospeševali njihovo učinkovitost.

Da bi zagotovili večjo učinkovitost inšpekcijskih služb, so najprej okraji, za tem pa tudi nekatere občine, postavili novo organizacijo inšpekcijskih služb takó, da so vse inšpekcijske službe združili v samostojnem upravnem organu. Taka organizacija inšpekcijskih služb je že pokazala pozitivne rezultate, terja pa seveda stalno povezavo z ustreznim upravnim področjem in vertikalno povezavo z ustreznimi službami v širših družbeno-političnih skupnostih. Takšna organizacija naj bi zagotavljala tudi boljše sodelovanje med inšpekcijskimi službami ter stalno in smotrno usklajevanje njihovega dela v vseh zadevah, ki terjajo sodelovanje različnih inšpekcijskih služb.

Tudi organiziranje medobčinskih inšpekcijskih služb bi bila lahko zelo koristna oblika organizacije. Prav bi bilo, da bi občine proučevale to možnost in se odločale za tako obliko medobčinskega sodelovanja ne le v primeru, če iz kadrovskih in drugih vzrokov nimajo možnosti ali pogojev za ustanovitev lastne inšpekcijske službe na določenem področju, temveč predvsem z vidika kar največje smotrnosti in učinkovitosti delovanja inšpekcijskih služb. Nekatere občine zaenkrat še z nekaterimi pridržki gledajo na institucijo medobčinskih inšpekcijskih služb, čeprav bi v mnogih primerih oblika medobčinske organizacije inšpekcijskih služb lahko bistveno pripomogla k njihovi učinkovitosti in samostojnosti. Seveda pa pri taki organizaciji občine ne bi smele težiti k zmanjšanju inšpekcijskega kadra, prav tako pa ne bi smele posameznim inšpektorjem dodeljevati preobsežnega območja.

Eno od pomembnejših vprašanj so tudi odnosi inšpekcijskih služb do predstavniških teles, do delovnih organizacij in do drugih organov in organizacij. Ugotovitve v poročilu kažejo na to, da ti odnosi, zlasti nasproti predstavniškim telesom in obratno, niso bili zadovoljivi. Zaradi tega je treba v bodoče zagotoviti, da bodo zlasti občinske in okrajne inšpekcije redno poročale občinskim oziroma okrajnim skupščinam o problematiki, ki jo ugotavljajo pri svojem delu; skupščine pa naj bi bolj kot doslej spremljale in obravnavale delo in problematiko inšpekcij ter sprejemale ustrezne zaključke. Pri tem naj bi

posvetile posebno pozornost resnični samostojnosti in avtoritativnosti inšpekcijskih služb, preprečevanju neutemeljenih intervencij in vplivanja na njihovo delo.

Kot je bilo že omenjeno, bo treba spremeniti tudi vsebino dela inšpekcijskih služb v odnosu do delovnih organizacij. Inšpekcijske službe bodo na tem področju delovale bolj inštruktorsko in preventivno. Njihova dejavnost bo usmerjena predvsem v pomoč delovnim organizacijam, pri čemer bodo morali inšpektorji seznanjati organe samoupravljanja v teh organizacijah o ugotovljenih napakah in slabostih ter jim pomagati pri njihovem odpravljanju. Skoraj vse inšpekcijske službe se namreč ukvarjajo predvsem z odkrivanjem že storjenih nepravilnosti in pregonom krivcev, le v manjšem obsegu pa s svojo dejavnostjo vnaprej preprečujejo nastanek nepravilnosti. Prav ta preusmeritev inšpekcijskih služb v bolj preventivno delo je nujno potrebna v našem družbenem sistemu. S takim delovanjem bodo inšpekcijske službe na eni strani odigrale pomembno družbeno vzgojno vlogo pri delovnih kolektivih in njihovih organih upravljanja, na drugi strani pa v znatni meri preprečile nezakonitosti, nered in druge škodljivosti v poslovanju delovnih organizacij. Uspeh inšpekcijskega dela bo namreč lahko znatno večji, če bodo inšpekcijski organi zainteresirani za ugotavljanje nepravilnosti in njih odpravljanje same delovne kolektive oziroma njihove organe upravljanja. Potrebno je torej, da inšpekcijske službe navežejo in vzdržujejo čim tesnejše stike z delovnimi organizacijami. Ti stiki pa naj bi temeljili na zavesti, da je kontrolna funkcija in odpravljanje nepravilnosti v delovni organizaciji ena izmed pomembnih nalog organov delavskega samoupravljanja.

Prav tako bodo morale inšpekcijske službe v bodoče tesneje sodelovati tudi z gospodarskimi zbornicami in jih seznanjati z aktualno problematiko, s katero se srečujejo pri svojem delu. Vsekakor bo treba okrepiti tudi medsebojne odnose inšpekcijskih služb ter družbenih in političnih organizacij, da bo tako tudi v inšpekcijskih službah prišlo načelo javnosti močnejše do izraza. Zlasti velja to za tiste inšpekcijske službe, katerih delo neposredno zadeva interese državljanov, kot so na primer sanitarna inšpekcija, inšpekcija dela, tržna inšpekcija, gradbena itd. Inšpekcijske službe bodo morale na ustrezen način obveščati te organizacije in državljane o svojem delu in škodljivih pojavih, ki jih ugotavljajo pri svojem delu. Na ta način bodo v prizadevanju za zakonitost angažirane tudi organizirane politične sile in državljani.

V poročilu je obravnavano tudi vprašanje ustreznosti veljavnih predpisov o organizaciji in nalogah inšpekcijskih služb. Za vse te predpise, ki so bili izdani v zadnjih 10 letih, je značilna njihova razdrobljenost in številnost, medsebojna neusklajenost ter zastarelost, zlasti glede na izredno nagel razvoj našega komunalnega sistema oziroma družbenega sistema sploh. Vprašanje bodoče pravne ureditve inšpekcijskih služb je torej nedvomno zelo pereče, ne samo s stališča usklajevanja obstoječih predpisov z ustavo, temveč tudi zaradi prilagajanja vloge in organizacije inšpekcijskih služb celotnemu sistemu. Zaradi narave inšpekcijskih služb bo najbrž treba načelna vprašanja rešiti na ravni federacije, da bi bile na ta način postavljene enotne temeljne določbe, ki bi veljale za vse inšpekcije. Pri tem pa naj bi se z zveznim zakonom postavila le okvirna načela ter eventualno uredila vprašanja pristojnosti, medtem ko naj bi organizacijo inšpekcijskih služb postavile oziroma predpisale republike same ter okraji in občinski statuti oziroma drugi samoupravni akti. Prav gotovo bi tudi same inšpekcijske službe s svojo iniciativo in konkretnimi pred-

logi za spremembe predpisov ali za izdajo novih predpisov s področja svojega dela lahko aktivno prispevale k čim smotrnejši ureditvi inšpekcijskih služb in čimprejšnji uskladitvi organizacije in dela inšpekcijskih služb z načeli ustave.

S tem sem želel nakazati le nekaj najbolj aktualnih vprašanj s področja inšpekcijskih služb. Iz ugotovitev v poročilu pa izhajajo še številna druga konkretna vprašanja in problemi, pri čemer pa je razumljivo, da tako v poročilu, kot v okviru te obrazložitve, ni bilo mogoče zajeti specifičnih problemov vsake posamezne inšpekcije. Slej ko prej pa velja ugotovitev, da bo treba v bodoče posvečati mnogo več skrbi vprašanjem strokovnosti inšpekcijskega kadra, samostojnosti in avtoriteti inšpektorjev, hkrati pa iskati najbolj učinkovite metode dela in najprimernejše oblike organizacije. Vse to naj bi pripomoglo k izboljšanju dela inšpekcijskih služb in njihovi večji učinkovitosti tako, da bodo sposobne pravočasno in učinkovito zaščititi družbene koristi in pravice ter koristi delovnega človeka v naši socialistični družbi.

Predsednik Janez Hočevnar: Začasni odbor za proučevanje vprašanj uprave je ob proučevanju gradiva o problematiki inšpekcijskih služb ugotavljal stanje inšpekcij tudi v občinah in okrajih. Odbor je predložil pismeno poročilo, ki vam je bilo dostavljeno. Odbor je za svojega predstavnika določil Jožeta Saksido. Prosim ga, če da še ustno obrazložitev.

Joško Saksida: Tovarišice in tovariši poslanci! Odbor našega zbora za proučevanje vprašanj uprave je vprašanje inšpekcijskih služb obravnaval na dveh svojih sejah.

Začasni odbor je uredil priprave tudi tako, da so posamezne občine in okraje obiskale nekatere skupine poslancev in analizirale probleme na terenu. Poleg tega je odbor zaprosil za mnenje še Vrhovno sodišče SR Slovenije, Javno tožilstvo, Republiški sekretariat za notranje zadeve, Republiški sekretariat za pravosodno upravo, Skupščino okraja Ljubljana in okrajne senate za prekrške v Ljubljani, Mariboru in Celju.

K poročilu, ki vam je bilo dostavljeno in k predlogu zaključkov današnje seje zbora, je odbor sprejel še nekaj dodatnih pripomb. Začasni odbor meni, da bi v današnji razpravi morali imeti pred očmi dejstvo, da inšpekcijskih služb ni združevati z družbenim nadzorom, temveč jih je tretirati kot upravne službe. To pripombo je dal odbor zaradi tega, ker se je v dosedanjih pripravah pogostoma pojavljalo mišljenje, da pomenijo inšpekcijske službe del družbenega nadzora in da so njegov sestavni del ter bi v tem smislu zakonski predpisi o družbenem nadzoru morali urejati tudi organizacijo in načela za delovanje inšpekcijskih služb. Odbor zastopa stališče, da so inšpekcije upravne službe in je tako prav, da načela za njihovo organizacijo, kakor tudi načela za njihovo delovanje ureja zakon v okviru ureditve upravne organizacije.

V zvezi z mestom in vlogo inšpekcij se zelo pogosto poudarja preventivno delovanje teh služb. Glede na sedanje kadrovske pogoje, strokovnost in avtoritativnost teh služb ter uspehe v dosedanjem delovanju je po mnenju odbora na sedanji stopnji našega razvoja neprimerno razpravljati o kakšni veliki preventivni dejavnosti, temveč naj se usmeri delovanje inšpekcijskih služb predvsem v uspešno izvajanje osnovne naloge, to je v odkrivanje in preganjanje nezakonitosti. Začasni odbor to pripominja zaradi tega, ker imamo zelo veliko število zveznih, republiških in lokalnih ter samoupravnih predpisov,

katerih določbe se v praksi ne izvajajo, pa bi bilo prav terjati od inšpekcij, da najprej zagotovijo dolžno spoštovanje in izvajanje teh predpisov.

Glede pravne ureditve inšpekcijskih služb začasni odbor zastopa enako stališče, kakor ga je obrazložil predstavnik Izvršnega sveta dr. Rozman. Tako je prav, da se pri določanju organizacije inšpekcijskih služb upošteva ustavno načelo, da o organizaciji upravnih služb odločajo skupščine družbeno-političnih skupnosti. Na ta način bi bilo prav, da ureditev zveznih inšpekcijskih služb, tako organizacije, kakor tudi načel njihovega delovanja, določi zvezni zakon, organizacijo in načela delovanja republiških inšpekcijskih služb naj uredi republiški predpis, medtem ko naj načela delovanja inšpekcijskih služb v okrajih in občinah določi republika, samo organizacijo teh služb pa uredijo skupščine okrajev in občin.

Glede načelne razmejitve pristojnosti začasni odbor pripominja, da je glede na sedanjo stopnjo organiziranosti in sposobnosti inšpekcijskih služb še potrebno obdržati v veljavi načelo, da v primeru, ko občinska inšpekcijska služba svojih nalog ne opravlja, prevzame dolžnost opravljanja teh, sicer občinskih nalog, okrajna inšpekcijska služba; vendar le začasno in samo v določenih primerih. O redni vlogi okraja pri delovanju občinskih inšpekcijskih služb pa začasni odbor meni, naj bi okraj s svojimi službami predvsem pomagal občinam pri organizaciji inšpekcijskih služb.

O pooblastilu inšpektorjev za kaznovanje na kraju prekrška je bilo v odboru precej razprave. Nekateri podatki kažejo, da je število takih kaznovanj v posameznih okrajih v preteklem letu šlo celo v stotisoče. To pomeni, da je vprašanje kaznovanja na kraju prekrška pereče in da ga je treba s posebno skrbnostjo obravnavati. Nekateri poslanci bodo tudi dali konkretne podatke o tem in stavili ustrezne predloge.

O odnosu inšpekcijskih služb do predstaviških teles pa odbor ugotavlja, da skupščine družbeno-političnih skupnosti in delavski sveti delovnih skupnosti sprejemajo vrsto odločitev, glede katerih bi morala inšpekcijska služba nadzorovati, kako se izvajajo. Prav bi bilo, da inšpekcijska služba svoje ugotovitve sporoča tudi delavskim svetom, ne le samim odgovornim osebam. Na osnovi takih sporočil bi nato tudi delavski sveti razpravljali in ukrepali. Glede odnosa občinskih skupščin do inšpekcij pa odbor predlaga, naj zbor sprejme priporočilo občinskim skupščinam, da temeljiteje razpravljajo o problematiki, s katero jih seznanjajo inšpekcijske službe, da na ta način prodre v javnost delovanje teh služb in se poveča njihova avtoritativnost, s tem pa tudi efekt njihovega dela.

Da bi v prihodnje zagotovili uspešnejše delovanje inšpekcijskih služb v naši republiki, je po mnenju odbora predvsem potrebno rešiti vprašanja kadrov in nagrajevanja, pri čemer bi morali upoštevati odioznost dela inšpektorjev, ki je zlasti poudarjena na nekaterih področjih, na primer v gradbeništvu ali rudarstvu. Nadalje je treba priporočiti vsem skupščinam družbeno-političnih skupnosti, da poskrbe za tehnične pripomočke, s katerimi naj bi inšpekcijske službe kvalitetneje opravljale svoje delo. Hkrati je treba doseči, da se predstavniki družbeno-političnih skupnosti ne bi več kvarno vmešavali v delo inšpekcijskih služb in jih omejevali v njihovem delovanju.

Začasni odbor meni, da ne bi bilo primerno razpravljati o tem, ali je število pregledov premajhno, kajti dosedanje analize kažejo, da veliko število pregledov lahko pomeni tudi slabo kvaliteto pregledov in s tem v zvezi tudi slab delovni učinek. Začasni odbor se je zato raje odločil za predlog, naj se

priporoči inšpekcijskim službam, da zares temeljito planirajo svoje delo; da zajamejo določen kompleks problemov, ki jih temeljito proučijo in svoje ugotovitve ter zaključke posredujejo javnosti po vseh mogočih poteh.

Končno začasni odbor tudi meni, da bi bilo v naših stališčih treba predvsem podčrtati dejstvo, da je mesto inšpektorja in referenta obenem nezdržljivo.

Samo z uresničenjem teh predlogov bi omogočili inšpekcijskim službam, da s takšno kadrovsko zasedbo, kakršna trenutno je, opravijo vsaj tiste nujno potrebne naloge, ki jih sedanji razvoj postavlja.

Predsednik Janez Hočevnar: Začenjam razpravo. Besedo ima član Izvršnega sveta Boris Kocijančič.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Problematika inšpekcijskih služb je brez dvoma tako pereča in tako obširna, da je prav, ko ji posvečamo tolikšno pozornost. Material, ki je bil pripravljen na podlagi razprav v Izvršnem svetu, v republiški upravi in z inšpekcijskimi službami samimi, nima namena, da bi za zaključek pripravil predlog, ki bi vseboval precizne formulacije ukrepov za odpravo vseh ovir, ki danes onemogočajo večjo uspešnost inšpekcijskih služb. To je povsem razumljivo. Inšpekcijske službe so med seboj zelo različne. Medtem ko imajo nekatere izrazito inšpekcijski značaj, izvajajo druge svoje naloge z dosti bolj pogostimi represivnimi ukrepi. Med tema skrajnostima se zvrste vse inšpekcije, pri tem pa so njihove naloge močno prilagojene področju, za katero so ustanovljene.

Namen predloženega materiala je bil predvsem dati točno sliko stanja inšpekcijskih služb v naši republiki in opozoriti na glavne pomanjkljivosti v njihovem današnjem delu. Vendar ta prikaz stanja ni sam sebi namen. Želeli smo, da bi razprava o sedanjem stanju inšpekcijskih služb dala pobude za odpravo sedanjih napak, ki se pojavljajo v delu teh služb in za odpravo nepravilnega vrednotenja inšpekcije sploh. Prav tako bi radi že sedaj dobili predloge za notranjo ureditev posameznih inšpekciij, ki bodo lahko koristili pri usklajevanju predpisov z ustavo, ko se bodo urejala ta vprašanja za inšpekcije, kolikor gre za republiške predpise oziroma, da bi razpolagali z vsestransko utemeljenimi predlogi k ustreznim zveznim predpisom.

Republiški sekretariat za proračun in občo upravo je sam posvetil pozornost inšpekcijskim službam predvsem z organizacijske strani. Glede vsebine dela pa se je naslonil na stališča inšpekcijskih služb samih.

Iz tega razloga je tudi predloženi material, poleg nekaterih sumarnih ugotovitev Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo, ki so rezultat intenzivnega spremljanja razvoja uprave, sestavljen iz poročil in opozoril posameznih inšpekcijskih služb, kar njegovo ilustrativno vrednost še povečuje. Menimo, da je pri tem treba izhajati predvsem iz ustave, iz njenih opredelitev pravic in dolžnosti proizvajalca in iz utrjevanja samoupravljanja na vseh področjih. Tako v marsičem spreminja položaj in funkcijo posamezne inšpekcijske službe dejstvo, da morajo po statutu delovne organizacije njeni samoupravni organi in tudi vsak član delovne skupnosti izvajati notranjo kontrolo v delovni organizaciji; da izvajajo družbeno nadzorstvo predstavniška telesa, drugostopni organi in ustavno sodišče; da je delo, ki je javnega pomena, podvrženo kontroli javnosti itd. itd.

Vse to nas opozarja, da je organizacijska stran inšpekcijskih služb sicer pomemben, a ne najpomembnejši činitelj, in nadalje, da je organizacijske rešitve treba prilagoditi novi vlogi inšpekcijskih služb kot sestavnega dela splošnega nadzorstva. Zato mora biti razpravljanje o vlogi in funkciji inšpekcijskih služb mnogo odgovornejše in to tem bolj, ker je tudi pozitivna zakonodaja v času od osvoboditve pa doslej spreminjala svoj odnos do inšpekcijskih služb skladno s splošnim družbenim razvojem.

Vprašanje inšpekcije je vprašanje naše uprave. Problemi inšpekcije so hkrati problemi uprave. Specifičnost problematike v inšpekcijskih službah je le v tem, da so inšpekcije občutljiva točka naše uprave. O problemih uprave v občinah je pred kratkim razpravljal vaš zbor. Ugotovitve tega zbora glede stanja v občinski upravi, kakor tudi temeljni vzroki tega stanja, ki so ugotovljeni v priporočilu, so v bistvu identični z ugotovitvami v predloženih materialih o inšpekcijskih službah, ki jih danes obravnavamo.

Ponovno ugotavljamo neustrezno kvalifikacijsko strukturo uslužbencev v inšpekcijah, njihovo pomanjkljivo strokovno usposobljenost, pomanjkljivo notranjo organizacijo dela, pomanjkljivo opremljenost, neustrezno nagrajevanje, neustrezne predpise itd. Jasno je, da bi prišlo do podobnih ugotovitev tudi glede večine drugih upravnih služb, če bi jih pričeli obravnavati drugo za drugo. Verjetno bi morali slediti takim obravnavam tudi podobni predlogi in priporočila, kakor jih je postavil vaš zbor v svojem priporočilu z dne 16. decembra 1963.

Teža problematike v inšpekcijskih službah je, kot v naši upravi na splošno, v kadrih. Večina težav, ki se pojavljajo v delu inšpekcijskih služb, izhaja iz tega osnovnega problema. Vsem nam je jasno, da je vprašanje kadrov v upravi težavno vprašanje, ki ga nikakor ni mogoče reševati v razdobju nekaj mesecev, pa tudi morda celo v razdobju nekaj let ne. Zato seveda še ni mogoče pričakovati, da bi se od navedenega zasedanja vašega zbora lahko že ugotovil bistven preokret in praksi uprave naših občin in okrajev.

To, kar je zaskrbljujoče in za nekatere inšpekcijske službe povsem specifično, pa je ugotovitev v predloženih materialih, da se kadrovski sestav v nekaterih inšpekcijskih službah v zadnjem času ne zboljšuje, temveč celo slabša. Temu vprašanju moramo posvetiti še prav posebno pozornost.

Jasno je, da so še drugi vzroki za težavno stanje v inšpekcijskih službah; deloma tudi v zastarelih, neustreznih in neuskkljenih predpisih, ki povzročajo, da so inšpekcijske službe premalo učinkovite, da se opravljajo določene naloge po več tirih, da se nekatere naloge sploh ne opravljajo, da inšpektorji nimajo na razpolago dovolj učinkovitih pooblastil, da niso zadovoljivo rešeni odnosi do drugih služb, s katerimi morajo inšpekcijski organi sodelovati itd. Vzrokov za to na terenu ni mogoče odpraviti, temveč so nujne ustrezne intervencije na ravni republike, v glavnem pa celo na ravni federacije.

V procesu usklajevanja predpisov z ustavo bo treba posvečati vprašanju inšpekcij posebno skrb. S tem v zvezi se že izvaja proučevanje nekaterih inšpekcij v zveznem merilu. Z zveznim in predvidoma tudi z ustreznim republiškim zakonom bo treba urediti nekatera osnovna sistemskaja vprašanja inšpekcij kot so: funkcija inšpekcij, pristojnosti družbeno-političnih skupnosti, pooblastila inšpektorjev, načela za organizacijo itd. Zakoni o posameznih inšpekcijskih službah bodo morali biti po eni strani usklajeni z ustavo, po drugi pa ustrezno modernizirani v skladu s potrebami prakse. S temi zakoni se bodo lahko reševala vprašanja razmejitev delovnih področij med posameznimi in-

špekcijami, vprašanja konkretnih pristojnosti občin in drugih družbeno-političnih skupnosti glede posamezne inšpekcijske službe, konkretna pooblastila inšpektorjev za posamezne stroke in podobna vprašanja. Vendar pa izboljšanja položaja v inšpekcijskih službah, glede na ugotovljeno stanje in ugotovljene probleme, ni mogoče pričakovati toliko od samih predpisov, kot od neposrednega dela, predvsem v naših občinah in okrajih. Če upoštevamo osnovno ugotovitev obravnavanega materiala, da je glavni problem inšpekcijskih služb v kadrih, pri tem pa se navajajo za takšno stanje razlogi kot so: podcenjevanje inšpekcijskih služb, neustrezno nagrajevanje inšpektorjev, neustrezna organizacija posameznih služb, vmešavanje v delo inšpektorjev in razni pritiski na inšpektorje, rušenje avtoritete inšpektorjev in podobno, lahko sklepamo, da glede teh in podobnih vprašanj nimamo kaj pričakovati od splošnih predpisov. Vsa ta vprašanja se pojavljajo v sami praksi v naših občinah in okrajih in ne izvirjo iz takih ali drugačnih predpisov. Če se zavedamo, da so to v glavnem tudi razlogi, zaradi katerih uslužbenci ne gredo v inšpekcijske službe, oziroma zaradi katerih beže iz njih, nam postane jasno, kakšna so lahko sredstva in načini za izboljšanje sedanjega težkega stanja v teh službah.

Dokler smo bili v upravi vezani na enoten sistem nagrajevanja po zakonu o javnih uslužbencih, se je ta vezanost navajala kot glavna ovira za izboljšanje kadrovskega sestava naše javne uprave, zlasti v občinah in okrajih. Danes, ko so te ovire odpadle, pa je povsem nerazumljivo, zakaj se ponovno postavlja, kot eden glavnih vzrokov za neustrezno kadrovsko stanje, neustrezno nagrajevanje inšpektorjev, kar pomeni, da v občinah in okrajih ni pravilnega vrednotenja teh služb. To pa je izrazito subjektivno vprašanje, ki ga moramo rešiti in razčistiti doma v lastni hiši. Enako je z vprašanjem vplivanja na delo inšpektorjev, z vprašanjem kršitve njihove samostojnosti in njihove avtoritete. Treba je računati s tem, da tudi za visoke plače ne bo mogoče dobiti v te službe, ki same po sebi niso vabljive, uslužbenec, vsaj ne sposobnih uslužbencev, če jim ne bo omogočeno samostojno nastopanje v skladu z zakonom. Podobno je tudi z drugimi vprašanji, ki se v predloženem materialu navajajo kot pereča. Gre predvsem za pravilno ocenjevanje pomena inšpekcijskih nalog in za temu ustrezno ukrepanje organov naših družbeno-političnih skupnosti. To je centralni problem naših inšpekcij in ga je treba tako tudi obravnavati, če želimo, da se stvari premaknejo v smeri izboljšanja teh služb.

Izvršni svet povsem soglaša s predlogi, ki so dani v materialu, ki ga je pripravil sekretariat za proračun in občo upravo in predlaga, da bi bila priporočila, kolikor jih bo vaš zbor sprejel, čimbolj konkretna. Le taka priporočila lahko pripomorejo k odpravi napak, težav in ovir, ki se danes pojavljajo v delovanju inšpekcijskih služb. Menim, da smo vsi soglasni, da je treba usposobi inšpekcijske službe za njihovo odgovorno delo, doseči pravilen odnos do inšpekcijskih služb, predvsem v občinah in okrajih, in skrbeti za sistematično pripravo novih predpisov, ki naj zajamejo vse, od vloge in funkcije do organizacije vsake konkretne inšpekcijske službe. Prav tako pa moramo biti vsi enotni v mnenju, da že danes lahko omogočimo mnogo uspešnejše delo teh služb, če jim omogočimo osnovne pogoje za delo. V tej smeri dajejo dosedanje razprave v vašem zboru in že izvršena razprava v drugih skupščinskih organih, mnogo koristnih predlogov in sugestij za izboljšanje stanja. Vendar samo to ne bo zadostovalo. Treba je trajno spremljati delo inšpekcijskih služb; treba jim je dajati podporo v posameznih občinah in okrajih, predvsem pa v tistih

konkretnih primerih, ko inšpekcijske službe zaradi vzrokov, ki jih navaja material in razprava, ne morejo uspešno opravljati svojih nalog.

Izvršni svet zato predlaga, da Organizacijsko-politični zbor sprejme čim bolj konkretna priporočila občinam in okrajem o tem, kako naj zagotove potrebne pogoje za delo inšpekcijskih služb.

Predsednik Janez Hočevar: Besedo ima inž. Branko Korber.

Inž. Branko Korber: Tovarišice in tovariši poslanci! V svoji razpravi želim govoriti o vprašanju, ki je že v materialu in v dosedanji razpravi dobilo razmeroma pomemben poudarek. V mislih imam problem strokovnih kadrov, ki neposredno učinkujejo na delovanje inšpekcijskih služb.

Zaradi kadrovskih problemov te službe niso dosegle v svojem delu zadovoljivih rezultatov. Prevladuje splošno mišljenje, da so inšpekcijske službe zasedene z neustreznimi kadri, predvsem v občinah in okrajih. Pri tem moramo izhajati iz spoznanja, da zahtevajo inšpekcijske službe take uslužbenke, ki morajo za uspešno opravljanje svoje službe kompleksno poznati strokovno problematiko svojega področja in imeti predvsem bogate, dolgotrajne in vsestranske izkušnje. Iz tega izhaja, da zahtevajo inšpekcijske službe univerzalne strokovnjake. Lahko tudi trdimo, da razen inšpekcijskih služb, ki zajemajo ožje strokovno področje, na primer gradbena, kmetijska, veterinarska, gozdarska in druge, imamo opraviti tudi z inšpekcijami, ki jih je težje opredeliti v neko ožje strokovno področje, kot so na primer tržna, delovna, prometna in verjetno še katera druga. Zato se tudi niso še izoblikovali ustrezni profili kadrov oziroma za ta delovna mesta nimamo specializiranih strokovnjakov, ki bi lahko zadovoljivo opravljali svojo službo.

Ob primerjanju potrebnih profilov strokovnih kadrov z dejansko zasedbo, ki po splošnem mnenju ni ustrezna, moramo poiskati vzroke za takšno stanje. Menim, da je osnovni vzrok v preteklosti, ko je splošno pomanjkanje strokovnih kadrov pri nas povzročilo, da so se sposobni kadri s prakso usmerjali zaradi družbenih potreb predvsem v gospodarstvo in razne strokovne organizacije. Strokovni kadri, ki v zadnjem času prihajajo vedno številneje iz strokovnih šol, pa se zavedajo, da upravne službe in seveda tudi inšpekcijske, za njihovo nadaljnje strokovno izpopolnjevanje in pridobivanje delovnih izkušenj niso najbolj ustrezno mesto, ker v teh službah strokovno več ali manj stagnirajo. Zaradi tega se mlajši strokovnjaki, ki jim je predvsem do njihovega nadaljnjega strokovnega razvoja, izogibajo teh delovnih mest. Eden od bistvenih vzrokov je bil v preteklosti tudi sistem administrativnega nagrajevanja po plačilnih razredih, ki je veljal za upravne službe. Ta sistem plačevanja je že takrat v daljšem obdobju močno oviral prihod strokovnih ljudi v javno upravo sploh, pa tudi v inšpekcijske službe, predvsem v občinske in se to kljub sproščeni oblikam nagrajevanja občuti še danes.

Ob tem opažam, da predvsem v občinah prevladuje mnenje, da je sicer treba dati ustrezno mesto in ustrezen poudarek inšpekcijskim službam ter izboljšanju upravnega kadra v občinah, vendar pa zaradi omejenih materialnih možnosti občine niso vedno sposobne dohajati povečanja osebnih dohodkov v gospodarstvu in se ta razkorak čuti v celotni upravi, s tem pa tudi v inšpekcijskih službah. Še posebno pa je težaven položaj v tistih podeželskih občinah, ki so oddaljene od večjih kulturnih središč. V takih krajih se strokovnjaki namreč zelo neradi zaposlujejo.

Kaže pa, da se kadrovske pogoje izboljšujejo in da bo s splošnim dvigom števila strokovnjakov v bodočnosti lažje kadrovanje v upravne službe in s tem tudi v inšpekcijske službe. Občinske skupščine lahko glede na nekoliko specifičen položaj inšpekcijskih služb tudi že v sedanosti ustrezno ali pa vsaj boljše rešuje problem nagrajevanja in s tem tudi ustvarjajo možnosti, da se v primernem času strokovna struktura zaposlenih na področju inšpekcijskih služb izboljša. S tem pa bo v bodoče podana možnost, da se delo inšpekcij izboljša, da postane bolj sistematično, bolj kompleksno, bolj dosledno in da se kot družbeno pomembno v bodočnosti močneje uveljavi.

Predsednik Janez Hočevar: Besedo ima Ludvik Tramte, načelnik oddelka za inšpekcijske službe okrajne skupščine Ljubljana.

Ludvik Tramte: Tovarišice in tovariši poslanci! Dovolite mi, prosim, da razpravljam o nekaterih problemih in pojavih, ki se kažejo v praksi na področju delovanja inšpekcijskih služb v ljubljanskem okraju.

Že v jeseni leta 1962 je bivši okraj Ljubljana izdelal obširen elaborat o problemih inšpekcijske službe, iz katerega povzemam nekaj ugotovitev.

Ko se je od leta 1957 dalje pričelo nekatere pristojnosti prenašati z okraja na občine, vzporedno z razvojem komunalnega sistema, se je sicer število inšpektorjev po občinah občutno povečalo, kadrovske pa je to pomenilo veliko težav za občine. V pogledu strokovnosti, učinkovitosti in samostojnosti inšpektorjev smo absolutno nazadovali. Okrajni inšpektorati so imeli sposoben in strokovno močan inšpekcijski kader, ki je sicer opravil manjše število inšpekcijskih opravil, vendar pa so bili njihovi posegi dosti bolj učinkoviti in strokovnejši kot pa so danes.

Prej smo imeli specializirane inšpektorje za posamezna področja, danes pa imamo v večini občin tako imenovanega splošnega inšpektorja. Skoraj nerazumljivo je, da imamo danes v Sloveniji v občinskih upravah od 45 inšpektorjev dela, 23 teh z nižjo strokovno izobrazbo, 21 s srednjo in samo enega z višjo, z visoko pa niti enega. Črna gora in Hrvatska nimata na teh delovnih mestih nikogar z nižjo izobrazbo; samo Slovenija in Makedonija nimata inšpektorjev z visoko kvalifikacijo, medtem ko imajo vse ostale republike v občinskih inšpekcijskih službah tudi uslužbenice z visoko izobrazbo. Ne morem si predstavljati, da je taka inšpekcija pri nas lahko učinkovita. Izgube v narodnem dohodku zaradi nesreč in poškodb pri delu pa nam škodljivost takega kadrovanja jasno dokazujejo. Še celó občina Ljubljana-Center je pred kratkim imela inšpektorja dela, ki je delal le honorarno; da ne govorimo o tem, da mesto Ljubljana pri 130 000 prebivalcih nima niti zdravnika-sanitarnega inšpektorja itd.

Ker so občine morale organizirati inšpekcijsko službo, so nekatere referente pooblastile za izvajanje določenih inšpekcijskih opravil ne glede na njihovo strokovnost. Tako imamo še danes v ljubljanskem okraju od 170 občinskih inšpektorjev kar eno tretjino pooblaščenih. Ne morem razumeti, da so celo resorni inšpektorji na vseh nivojih, do federacije, zadovoljni s takim polovičnim delovanjem inšpekcije. Vsaka resorna inšpekcija pa hkrati ugotavlja, da bodisi ta ali ona inšpekcijska služba ni učinkovita, da je nesamostojna in nestrokovna.

Ko smo v ljubljanskem okraju v tej študiji nakazali občinskim skupščinam in republiškim inšpektoratom, kakšna naj bo občinska inšpekcija, smo sicer

ugotavljali načelna soglasja z našimi stališči, vendar dalje od tega, razen nekaj izjem, nismo prišli. Kje so nastale ovire?

Ovire so bile subjektivnega in objektivnega značaja. Ozka gledanja občinskih uprav in strah pred izgubo tako imenovane oblasti, sta osnovna dva razloga, ki ovirata uspešnejšo organizacijo upravnega nadzora. Po mojem mišljenju imamo še vedno preveč nepravilnega gledanja na inšpekcije, ki se kaže v preveč ozkem, resornem obravnavanju posameznih inšpekcijskih služb tako v republiki, kot v občini. Inšpekcijske službe na vseh področjih moramo gledati kot celovit upravni nadzor; ta celovitost pa se mora izraziti tako v organizaciji, kot tudi v vsem obravnavanju. Zaradi tega si je okraj Ljubljana prizadeval in še nadalje pomaga občinskim skupščinam iskati take oblike in metode dela ter organizacijo inšpekcijskih služb, ki bo zagotovila specializacijo opravil, racionalnost postopkov, ekonomičnost, razbremenjevanje inšpektorjev ostalih neinšpekcijskih poslov ter njihovo samostojnost pri strokovnih odločitvah. Že s samo koncentracijo vseh inšpekcijskih služb v temeljnem organu uprave okrajne skupščine Ljubljana je bil v relativno kratkem razdobju enega leta napravljen ogromen korak naprej, tako v pogledu dajanja pomoči občinskim inšpektorjem ter njihovega usposabljanja, kot tudi v koordiniranem nastopu posameznih inšpektorjev v določenih nalogah, v oblikovanju enotnih stališč, programiranju dela, kontroli opravljenih nalog itd. Tako smo v 26 občinah našega okraja v lanskem letu ekipno pregledali 218 objektov, ki služijo turizmu in sicer v sodelovanju z občinskimi inšpektorji. Vedno bolj prehajamo od drobnega, prakticističnega, od tako imenovanega ad hoc pregledovanja, na kompleksne preglede, ki ne zajemajo samo objekte, temveč tudi celotno delovanje inšpekcijskih služb v občinah.

Nekatere občine ljubljanskega okraja so ugotovile, da je za učinkovitejšo zaščito občana in skupnosti treba nekaj storiti. Tako so začele ustanavljati enotne samostojne inšpekcijske enote ali pa so se dogovorile za različne oblike medobčinskega sodelovanja na področju upravnega nadzora. Tako imamo od 26 občin tri občine, ki imajo enotne organe, 11 občin pa se je sporazumelo za ustanavljanje skupnih inšpekcijskih služb. Imamo že zanesljive podatke o delu skupne tržne inšpekcije za občine Trbovlje, Zagorje in Hrastnik. Tako je bilo v teh občinah v 1962. letu 167 pregledov, samo v treh mesecih leta 1963, ko je delovala medobčinska inšpekcijska služba, pa že 267. Prav tako so v teh občinah bila šele takrat pregledana obrtna dovoljenja, ki bi morala biti usklajena s predpisi že leta 1957. Podobne rezultate opažamo v delu medobčinske inšpekcijske službe občin Novo mesto, Trebnje, Črnomelj in Metlika. Občinske skupščine teh občin so poslušale poročila posameznih inšpekcij in jih v celoti potrdile. Noben odbornik ni razpravljal o tem ali je bila suverenost občine morda okrnjena z ustanovitvijo medobčinskega inšpekcijskega organa. Upošteva je poročila so občinske skupščine inšpekcijam naložile skrb za poostren nadzor ter še večjo učinkovitost pri ukrepanju, vse v interesu njihovih občanov oziroma ožje in širše družbene skupnosti.

Če se tako postavijo naloge inšpekcijskih služb ne glede na to, kje so in kako so organizirane, se lahko razpravlja samo o tem, kako doseči red; ne pa tako, kot se ponekod govori, namreč da samostojne inšpekcije lahko povzročijo določeno zmedo v občini. Do takih mnenj prihaja samo zaradi tega, ker se obravnava inšpekcijske službe ločeno, ne pa kompleksno kot sestavni del komunalnega sistema ter s stališča želja oziroma zaščite pravic občanov. Nedvomno je, da ni rešitev samo v tem, da se združi določeno število inšpektorjev občin

v en medobčinski organ, čeprav smo na ta način rešili tudi problem tiste občine, ki sploh ni imela inšpektorja; pač pa gre za to, da se službe ekonomizirajo, da so učinkovitejše in racionalnejše. V interesu občana in občine kot celote je, da dosežemo notranjo specializacijo inšpekcijskih služb tudi pri razvitih občinah, kjer imajo relativno dober kader, ki pa ga je treba specializirati v skladu z ekonomskim razvojem občine. Tako imamo na primer danes v 5 ljubljanskih občinah 14 tržnih inšpektorjev. Zakaj se ne bi občine mogle sporazumeti, da ustanovijo skupen medobčinski organ, v katerem bi se lahko tržni inšpektorji znotraj specializirali, kar je tudi njihova osebna želja, tako da bi določena grupa obravnavala samo gostinstvo, druga živilsko stroko, tretja železino, tehnične predmete, naslednja pa obrt, tekstil itd.? Inšpektor univerzalec pa se mora danes, kadar hoče opraviti določen pregled, poprej temeljito oborožiti s predpisi, ki jih je okrog 350, kar prav gotovo ni racionalno in ekonomično, če ne sploh fizično nemogoče. V drugem primeru imajo v mestni občini 12 sanitarnih inšpektorjev. Zakaj ne bi znotraj izvedli specializacije za komunalno higieno, šolsko, živilsko, delovno itd.? Takšna specializacija se lahko izvede tudi pri ostalih inšpekcijah.

Na koncu naj omenim še to, da nam je vsakodnevna praksa narekovala, da moramo preiti od tako imenovanega zaprtega delovanja inšpekcijskih služb in njenih ukrepov na odprto obveščanje javnosti oziroma državljanov o delu inšpekcijskih in negativnih pojavih, ki se odkrivajo na vseh področjih našega gospodarstva. Potrošnik naj končno izve, od kod mu preti nevarnost za zdravje, ki lahko nastaja pri uživanju živil ali pa tudi pri nesolidnih gradnjah, kjer ni učinkovite gradbene inšpekcije. V ta namen smo že v nekaj primerih angažirali dnevno časopisje, ker menimo, da je to najučinkovitejše sredstvo v borbi za zaščito delovnega človeka zoper tiste, ki na račun potrošnika, bodisi iz malomarnosti ali nesposobnosti, ogrožajo življenjske koristi državljana in družbene skupnosti kot celote.

Predsednik Janez Hočev ar: Besedo ima poslanec Stane Bizjak.

Stane Bizjak: Tovariši in tovarišice poslanci! V svoji razpravi se bom zadržal pri točki 8 in 9 poročila, ki ga predlaga začasni odbor za proučevanje samouprave, delitve dohodka in delovanja upravnih organov.

Iz celotnega materiala, ki je bil dostavljen vsem poslancem našega zbora, lahko ugotovimo, da obstoja niz neustreznih in zastarelih predpisov s področja družbene kontrole. Ugotavlja se, da na številnih področjih ni potrebnih predpisov o tehničnih normah. Iz tega tudi sledi, da je treba te predpise uskladiti, še posebno zato, ker imamo novo ustavo. Skoraj na vseh področjih posameznih inšpekcijskih služb imamo nešteto predpisov, ki so že zastareli in več ne ustrezajo ter so neuporabni za današnji čas. Na drugi strani pa lahko ugotovimo, da je raznih predpisov na splošno izredno veliko, saj mora na primer tržni inšpektor pri svojem delu uporabljati kar 48 različnih predpisov, ki so v času svojega objavljanja vsekakor bili potrebni, vendar danes nekateri od teh predpisov ne ustrezajo več in je nujno potrebno nekatere spremeniti oziroma izpopolniti. Ravno tako imamo s področja sanitarne inšpekcije predpise, ki so zastareli in neskladni. Razmejitev v tej službi niso urejene, samo za podjetje »Emona« v Ljubljani bi potrebovali 7 inšpektorjev, da bi nadzirali celoten obseg poslovanja. Te inšpektorje mora plačevati občina, čeprav je jasno, da delujejo tudi v interesu samega podjetja.

Glede zatiranja živinskih kužnih bolezni obstoja na primer predpis, ki določa, da se lahko ukine oziroma likvidira posamezen hlev, kjer se je pojavila kužna bolezen. Ta ukrep je bilo mogoče izvajati v času, ko se je skoraj izključno obravnavalo le majhno individualno gospodarstvo, nemogoče pa bi bilo ta predpis dosledno izvajati v velikih živinorejskih kombinatih. Na področju sanitarne inšpekcije obstoja nadalje predpis, da plača izvid prehrabnega artikla, če je bil rezultat negativen in preiskano živilo ustreza normam, občinska skupščina; samo v primerih, ko je bilo živilo pokvarjeno, plača izvid posamezno podjetje. Ta predpis omejuje sanitarno inšpekcijo pri njenem učinkovitem delovanju. Inšpektorji zato jemljejo le vzorec tistih živil in prehrabnih artiklov, ki že na prvi pogled kažejo spremenjeno strukturo, kot na primer usmrajeno meso, bombirana konzerva, nagnito sadje in zelenjava itd. Razumljivo je ob tem, da kakšne preventivne zaščite pred pokvarjenimi prehrabnimi artikli zaradi takega predpisa ne more biti.

V poslanem poročilu je tudi navedeno, da se čuti pomanjkanje sodobnih predpisov za delo kmetijske inšpekcije. Sedaj veljavni zakonski predpisi, ki dajejo osnovo za obstoj kmetijske inšpekcije, so vsebovani samo v temeljnem zakonu o varstvu rastlin in v zakonu o prometu s semenskim blagom; oba ta dva predpisa pa sta bila sprejeta 1954. leta; in v zakonu o vinu iz leta 1957. Prva dva zakona imata le splošne določbe glede opravljanja inšpekcijske službe, kmetijske inšpekcije same pa ne urejata tako, da bi ta ustrezala današnjim potrebam. Le zakon o vinu točno določa, da organi vinarske inšpekcije nadzorujejo izvajanje zakona o vinu. Ostali zakonski predpisi s področja kmetijstva pa določajo le pristojnost kmetijskih upravnih organov, medtem ko kmetijski inšpekciji ne dajejo posebnih nalog oziroma pristojnosti. Pri tem pa so naloge upravne službe v kmetijstvu zelo obširne, saj zajemajo številne panoge in gospodarske dejavnosti. Opravljanje teh nalog je v veliki meri vezano na neposredno kontrolo in preverjanje na terenu, zaradi česar dobiva izvrševanje teh nalog inšpekcijski značaj. Dejansko nalagajo občine kmetijskim inšpekcijam tudi opravljanje teh del, seveda tam, kjer obstojajo kmetijski inšpektorji. Po zakonitih predpisih pa kmetijska inšpekcija ni pooblaščen opravljanje teh opravil. Prav te naloge pa so zelo pomembne tako s strokovnega kakor tudi družbeno-političnega vidika, posebno še v zvezi z izvajanjem ukrepov za hitrejšo socialistično preobrazbo kmetijstva. Zato je nujno potrebno, da se izda zakon, ki bo urejal kmetijsko inšpekcijsko službo in določil njene pristojnosti v skladu s potrebami, ki izhajajo iz navedenih nalog.

Gradbena inšpekcija je po določitih temeljnega zakona in drugih veljavnih predpisih dolžna kontrolirati delo investitorjev, projektantov, izvajalcev del, proizvajalcev materiala in raznih gradbenih elementov, ki se uporabljajo pri graditvi objektov. Čeprav so predpisi s tega področja dovolj precizirani in jasni, pa se gradbeni inšpektor nešteto krat znajde v položaju, iz katerega ne najde izhoda. Vzemimo za primer črno gradnjo stanovanjskega objekta, konkretno hiše, kjer se kršilec predpisa lahko kaznuje s 300 000 dinarji kazni, vendar samo v primeru, ko inšpektor dokaže, da je kršilec prekršil predpise zato, da bi se materialno okoristil. Če pa imamo pred očmi težavne stanovanjske razmere, pa lahko ugotovimo, da bo zelo malo primerov, ko bo inšpektor lahko dokazal materialno okoriščanje in kršilca se nato lahko kaznuje samo z 20 000 din kazni. Velikokrat stroški za normalno urejanje in pridobitev vseh potrebnih dovoljenj znašajo več, kakor pa znaša kazen za nedovoljeno gradnjo. Nadalje imamo primere, da se pripombe gradbenih inšpektorjev v zvezi z re-

vizijo raznih projektov ne upoštevajo v potrebni meri, zaradi česar prihaja do tega, da objekt, ko je zgrajen, ne ustreza higiensko tehničnim predpisom. Da pride do takega stanja, so vzroki v tem, da se izvaja pritisk s strani raznih političnih faktorjev na inšpektorja, v premajhni avtoriteti inšpektorja in v predpisih, ki ne dajejo inšpektorju dovolj možnosti za ukrepanje v primerih kršitev. Čeprav s področja gradbene inšpekcije obstojajo zelo ostri predpisi, se tudi tu opaža posebno pomanjkanje konsekventnih predpisov, ki bi lahko podprli izvajanje veljavnih predpisov na področju gradbene inšpekcije. Tudi na ostalih področjih inšpekcijskih služb lahko ugotovimo neskladnost obstoječih predpisov in pomanjkanje predpisov o tehničnih normah. Tu so mišljene službe družbenega knjigovodstva, inšpekcije skupnosti železniških podjetij itd., ki jih bo treba urediti z zveznimi predpisi.

Skoraj vse inšpekcijske službe se ukvarjajo pretežno z odkrivanjem in pregonom nepravilnosti, ko so te nepravilnosti že nastale; to je z represivnim ukrepanjem. Le v manjši meri preprečujejo s svojo dejavnostjo nastanek teh nepravilnosti. Prav ta orientacija na preventivno delo inšpekcijskih služb pa bi bila v našem družbenem sistemu nujno potrebna. S svojim preventivnim delovanjem bi inšpekcijske službe lahko opravile zelo pomembno družbeno vzgojno vlogo pri delovnih organizacijah in njihovih organih samoupravljanja. Če pa hočemo doseči, da bodo imele inšpekcijske službe potrebno avtoriteto v izvajanju preventivnih ukrepov, jim moramo dati tudi večje pravice s temeljnim zakonom o prekrških, tako da bi tudi inšpekcijski organi smeli izrehati višje kazni in te takoj na kraju storitve izterjati. V zvezi s tem inšpektorja ovira niz omejitev tako, da ga nihče več ne jemlje dovolj resno. Po navedenem predpisu je izrekanje upravnih kazni v organskem mandatu omejeno tako, da se dovoljuje samo zoper storilce, ki so bili zaloteni pri prekršku. Nadaljnja omejitev je v tem, da se dovoljuje ukrepanje na kraju storitve samo v primerih, ki so izrecno določeni z zakonom ali s predpisom zveznega ali republiškega izvršnega sveta. Tretja omejitev pa je ta, da je v predpisu o prekršku lahko določena le denarna kazen, ki ne presega zneska 5000 din, če pri tem ne gre za zakon ali predpis zveznega oziroma republiškega izvršnega sveta, temveč za predpis drugega državnega organa. Glede na prednje določilo so pooblastila inšpekcijskih organov za izrek mandatne kazni zelo ozka. Saj sme na primer tržni inšpektor po obstoječi uredbi izreči maksimalno mandatno denarno kazen za gostinska podjetja ali samostojna gostišča v višini 5000 din — kot maksimalno mandatno kazen za odgovorne osebe in lastnike zasebnih gostišč pa v znesku 2000 din. Poleg nizkih mandatnih kazni, katere lahko izreče tržni inšpektor, pa je ta omejen tudi z določitvijo prekrškov, ki spadajo v njegovo pristojnost. Menim, da so pooblastila tržnega inšpektorja preozka in da je mnogo več prekrškov, ki naj bi jih tržni inšpektor obravnaval na kraju storitve in za njih izrekel mandatno kazen. Pri tem so mišljeni predvsem prekrški, pri katerih je dejanski stan jasen in zato ugotavljanje dejstev v rednem postopku ni potrebno. Nič boljše ni stanje mandatnega kaznovanja v primerih, ki jih obravnava sanitarni inšpektor in drugi.

Smatram za potrebno pripomniti, da bodo inšpektorji z večjim uspehom opravljali svojo dolžnost in preventivno vlogo, če bodo obenem imeli več pravic in možnosti ekspeditivnega ukrepanja na kraju storitve prekrška.

Zato menim, da so stališča, ki so opisana v točkah 8 in 9 poročila, aktualna ter ustrezna in je potrebno čimprej začeti ugotavljati vse neskladnosti v obstoječih predpisih ter doseči potrebno uskladitev.

Predsednik Janez Hočevnar: Besedo ima poslanec Jože Dernovšek.

Jože Dernovšek: Tovarišice in tovariši! Danes je bila že omenjena javnost dela inšpekcijskih služb; o tem problemu govori tudi poročilo, ki ga je sestavil začasni odbor in poročilo Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo. Videti je, da se inšpekcije čedalje bolj uveljavljajo kot sestavni del sistema nadzorstva in se zato pojavljajo kot neka povsem določena družbena funkcija. Iz tega sledi, da je tudi družba zainteresirana na kvaliteti dela te službe, na njeni organiziranosti in na njenih konkretnih ukrepih.

Nekatere inšpekcijske službe na primer: delovna, sanitarna, tržna, gradbena, veterinarska itd., odkrivajo nepravilnosti, zaradi katerih so neposredno prizadeti državljani, in je zato povsem pravilno postavljena zahteva, da državljani zvedo za take negativne pojave, kot so neupravičeno navijanje cen, pokvarjena živila, higienske nepravilnosti, nedovoljena trgovina itd. Bistvenega pomena pri tem je, da mobiliziramo javnost, ki naj izve za te napake. Le če bo obveščena, bo javnost lahko v prihodnje vplivala na odstranjevanje negativnih pojavov. Torej gre za zelo široko obliko nadzorstva, gre za aktivizacijo slehernega člana naše družbene skupnosti, ki izvršuje to nadzorstvo kot državljani, kot član samoupravnih organov, kot član družbeno-politične organizacije, kot volivec na zborih volivcev itd. Da bi zagotovili mobilizacijo javnosti, je nujno zagotoviti temeljito informiranost o teh problemih. Brez tega najbrž ne bomo dosegli pravega uspeha. Zato naj ugotovitve inšpekcijskih organov ne pridejo samo na mizo sodnikov za prekrške, marveč naj najdejo še drugo pot; objavijo naj se v javnih sredstvih informacij, v časopisju, v radiu itd.; naj se prenesejo na zbere volivcev, na sestanke Socialistične zveze, v samoupravne organe, predvsem pa v skupščine družbeno-političnih skupnosti.

Dosedanje informiranje, kolikor ga je bilo, ni bilo dovolj organizirano niti dovolj sistematično in uspešno. Zato državljani o delu inšpekcijskih služb, kljub vsem pomanjkljivostim, ki jih imajo, bolj malo vedo, čeprav so glede na objektivne težave kljub temu precej naredile.

Občinske skupščine so redko razpravljale o tej problematiki; če pa so razpravljale, so samo enkrat ali dvakrat letno, v okviru poročila o delu upravnih organov. Drži, da je inšpekcijska služba sestavni del teh organov, vendar pa bi bilo koristno, da občinske skupščine posebej temeljito razpravljajo o delu posameznih inšpekcij in o problemih, ki se ob tem pojavljajo. Zato je prav, da damo vsaj enkrat letno celotno problematiko inšpekcij pred občinsko skupščino in da tam tudi zahtevamo, da se ti problemi širše obravnavajo. Samo če bo občinska skupščina seznanjena s problemi, ki se pojavljajo na področju inšpekcijskih služb, bo tudi lahko v skladu s predpisi učinkovito ukrepala in predlagala potrebne izboljšave.

Odločitve inšpekcijskih organov zelo redko pridejo na sejo samoupravnih organov. Skoraj nepoznane so razprave o problemih in delu inšpekcijskih služb na zborih volivcev, čeprav so volivci prvenstveno zainteresirani za delo te službe, kajti zaradi njihove neučinkovitosti in zaradi pomanjkljivosti v njihovem delu je lahko vsak med njimi kaj kmalu prizadet, ko pride do očitne kršitve zakonitih predpisov. Redni stiki med zainteresirano družbeno skupnostjo in inšpekcijskimi službami bodo omogočili razvijanje učinkovite, pravočasne in strokovne družbene kontrole, katere delovanje naj bi predvsem preprečevale kršitve pravic občanov in zlorabe zakonov ter zagotavljalo izvrševanje dolžnosti.

Tako lahko rečemo, da stopa v ospredje družbeni značaj inšpekcije, čeprav je ta le del javne uprave. Zato velja predvsem razmišljati o tem, kakšna naj bo vsebina dela naših inšpekcijskih služb in kako naj jih bi organizirali, da bi družbena skupnost lahko čimbolj učinkovito in koristno sodelovala pri varovanju zakonitosti.

Predsednik Janez Hočev ar: Odrejam 20 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 11. uri in se je nadaljevala ob 11.25.)

Inž. Branko Hočev ar: Tovarišice in tovariši poslanci! V svoji razpravi bi se dotaknil tistega dela poročila, ki govori o odnosih inšpekcijskih služb do delovnih in ostalih organizacij. Posebej smatram za zelo pomembno 5. točko zaključkov poročila sekretariata, katera razvija misel o potrebi kvalitetne spremembe dela inšpekcijskih služb v smislu prehoda od dosedanjega skoraj izključno represivnega ukrepanja, to se pravi ugotavljanja krivde in uvajanja pregona na bolj široko preventivno in vzgojno delovanje. Zakaj menim, da je to tako pomembno? Če pogledamo sedanje stanje, ugotovimo, da inšpekcije v glavnem delujejo v smislu ugotavljanja napak, ugotavljanja prekrškov in iskanja krivca, katerega poskušajo kaznovati. Ne trdim, da to ni potrebno in da nima svojega pomena; vendar menim, da na sedanji stopnji našega razvoja, v sedanjem stanju in ob uspehih, katere smo dosegli z inšpekcijskimi službami, takšno ozko delovanje ne daje več osnove za kvalitetni dvig inšpekcijskih služb in za boljše delovanje inšpekcij v korist vseh tistih, katerim so te službe namenjene. Menim, da je stopnja, katero smo dosegli pri sedanji organizaciji in metodah, že precej visoka in da je treba izvršiti nekatere temeljitejšje ukrepe, če hočemo doseči, da bodo tudi te službe hitreje napredovale v enakem razmerju in skupaj z vsemi drugimi službami ter organizacijami v naši družbeni ureditvi.

Menim, da je pri inšpekcijah odločilnega pomena kadrovsko vprašanje, o katerem so govorniki v današnji razpravi že precej povedali. Za uspešno preusmeritev v širše in zahtevnejše preventivno delovanje bodo inšpekcijam nujno potrebni zelo razgledani inšpektorji z dolgoletno prakso in bogatimi strokovnimi izkušnjami. Eden prejšnjih govornikov je povedal, zakaj nočejo mlajši kadri v inšpekcijske službe. Menim, da za mlajše ljudi res ni perspektive v inšpekcijski službi, ker tam potrebujemo ljudi s precejšnjo izkušnostjo in z daljšo službeno dobo. Seveda pa moramo tem inšpektorjem zagotoviti tudi vse druge pogoje, ki so bili v razpravi že omenjeni, če hočemo, da bodo kot inšpektorji tudi res delovali.

Za uspešno delovanje inšpekcij so zelo važni tudi sami zakoniti predpisi s posameznih področij. Predpisi bi morali biti sodobni. Ustrezali naj bi sedanjim razmeram in potrebam, ne pa zadrževali zastarela razmerja. Šele ob takih predpisih bodo lahko inšpektorji uspešno delovali in tudi pomagali s svojimi nasveti v delovnih organizacijah, kjer jih ne bodo več pričakovali s strahom in željo, da se jih čimprej rešijo.

Za primer navajam, da imamo celo vrsto raznih predpisov, navodil, pravilnikov in drugih aktov za zagotovitev varnosti delavca v delovnem procesu, medtem ko mu istočasno ne dajemo ustreznih materialnih zaščitnih sredstev in primerne opreme. Poročilo omenja tudi ugotovitev Republiškega rudarskega inšpektorata, da rudarji odklanjajo uporabo nekaterih zaščitnih sredstev. Iz

prakse vem, da je to resnično. Glede na to bi morali inšpektorji sproti ukrepati in mandatno kaznovati vsakogar, ki ga najdejo brez obveznih zaščitnih sredstev.

Vendar vprašanje zaščitnih sredstev s tem še ne bi smelo biti rešeno. Ugotavljati je treba vzroke, zaradi katerih naša industrija še ne proizvaja primernih zaščitnih sredstev, ki bi jih delavci lahko s pridom in brez odpora uporabljali. Ker domači proizvodi ne ustrezajo, smo v rudarstvu na primer primorani uvažati zaščitne čelade iz Poljske.

V praksi se tudi dogaja, da inšpektorji ugotavljajo številne resne pomanjkljivosti pri velikem številu popolnoma novih strojev, ki jih tovarne tudi serijsko izdelujejo. Ker je treba k tem strojem naknadno izdelati še dodatne varnostne naprave, to povzroča težave, zastoje v delu in dodatne stroške. Do tega pa prihaja zato, ker proizvajalci ne upoštevajo veljavnih varnostnih predpisov glede strojev.

Kot značilen primer navajam delovanje Republiškega rudarskega inšpektorata, ki deluje neposredno na območju cele republike Slovenije. Nadzira 42 gospodarskih organizacij, med katerimi je nekaj premogovnikov z več kot 10 000 zaposlenimi. Navedeni inšpektorat ima vsega 4 inšpektorje, ki so v lanskem letu 62 % delovnega časa prebili na terenu, 38 % pa pri delu v Ljubljani. V tem času je inšpektorat poleg drugega reševal 3332 vlog, dopisov in drugih aktov. Izdal pa je 2710 odločb. Če se to preračuna na delovne dneve, je vsak inšpektor povprečno dnevno rešil 8,5 vlog in izdal 7 odločb. Kdorkoli se vsaj malo spozna v teh poslih, lahko takoj ugotovi, da tu nikakor ne gre za neko resno in poglobljeno delo, temveč ti podatki kažejo na množično sestavljanje aktov, o katerih dobi človek vtis, da so morali biti razmnoženi na stroj in vanje vneseni le različni datumi in nekateri podatki. Do tega pa prihaja spet zaradi obstoječih predpisov, ki določajo, da mora inšpektorat v 300 različnih zadevah izdajati svoje odločbe, soglasja, mnenja ali podobne akte. Menim, da se z vsemi temi papirji samo zadošča številnim predpisom, ni pa s tem zagotovljena resnična, materialna zaščita delavcev v rudniku.

Poleg vsega tega je treba upoštevati, da morajo pri zagotovitvi resnične zaščite pri delu odigrati svojo pomembno vlogo tudi delovne organizacije same. V njih je treba razvijati in razširjati službe za higiensko-tehnično varnost dela. Vendar ne zadostuje, da se s tem poslom ukvarja samo eden ali morda dva uslužbenca, temveč mora v tem smislu delovati več kolektivov, zlasti pa samoupravni organi, ki naj namenijo tudi več materialnih sredstev za ta namen. Poskusiti bi bilo treba tudi materialno stimulirati prizadevanja za večjo varnost pri delu. Z vsem tem bi lahko tudi delovne organizacije po svoji strani olajšale napore inšpektorskih služb.

Ob zaključku svojega razpravljanja bi še na kratko, s svojega stališča povzel, kaj je potrebno v delovanju inšpektorskih služb doseči:

Delo inšpekcij naj bo programirano in pri izvajanju programa kvalitetno; s svojim delovanjem naj inšpektor v delovni organizaciji postane zaželen in dobrodošel, ne pa s strahom pričakovani nadzornik; v izvajanju notranjega nadzora naj se angažirajo celotni delovni kolektivi in njihovi samoupravni organi. Slednje utemeljujem tudi z ugotovitvijo, da brez takega notranjega nadzora osamljene inšpekcije ne morejo biti učinkovite, ker je očitno, da bo za stalni nadzor nad vsemi delovnimi organizacijami vedno premalo inšpektorjev. Delovne organizacije v današnjih razmerah lahko računajo, da bo od enega do drugega inšpektorjevega obiska preteklo vsaj eno leto; nizke man-

datne kazni za ugotovljene nepravilnosti ob takem obisku pa ne dosežejo nobenega učinka, če prizadeti nima namena poslovati v redu.

Seveda vse to ne pomeni, da bo povsem odpadla potreba represivnega ukrepanja. Inšpekcije bodo še vedno primorane represivno posegati v delovne organizacije takrat, kadar se bo pokazalo, da preventivno delovanje ne uspeva.

Menim, da bomo ob taki orientaciji, ki jo daje današnja razprava, lahko dosegli mnogo večje uspehe v delovanju inšpekcijskih služb in v pravem smislu zagotovili tudi potrebno varnost ljudi na delovnih mestih.

Predsednik Janez Hočevnar: Besedo ima poslanec Anton Gregorič.

Anton Gregorič: Tovarišice in tovariši poslanci! Jaz želim razpravljati predvsem o vprašanju organizacije inšpekcijskih služb. To vprašanje obravnava poročilo Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo na 8. strani; poročilo, ki ga je izdelal začasni odbor za organizacijo javne uprave našega zbora pa v 3. točki.

Če sploh želimo doseči učinkovitost inšpekcijskih služb, o čemer je bilo danes že mnogo razprave, moramo predvsem poudariti, da je treba čimprej izdelati ustrezne predpise v zveznem in republiškem merilu ter v splošnem določiti pristojnosti inšpekcijskih služb. Na osnovi takšnih novih predpisov, današnji so namreč že precej zastareli, pa naj bi občine oziroma okrajji izdelali in samostojno določili organizacijo ter izvedli kadrovske zasedbe z inšpektorji. S pomočjo republiške in okrajne inšpekcijske službe je treba v občinah ugotoviti objektivne potrebe in možnosti za orientacijo inšpekcijske službe na funkcionalnem principu ter možnosti medobčinskega sodelovanja vsaj za nekatere dejavnosti inšpekcijskih služb. To poudarjam predvsem zato, ker po razgovorih, ki sem jih sam imel v nekaterih občinah, ugotavljam, da je še precej občin v našem okraju zadržalo organizacijo inšpekcij na resornem principu. Izkazalo pa se je, da resorna oblika organizacije več ne ustreza in bi bilo zato na vsak način primerno priporočiti s strani našega zbora vsem činiteljem v javni upravi, naj čimprej preidejo na funkcionalno organizacijo, to se pravi združevanje vseh inšpektorjev v enotnem organu v tistih občinah, kjer obstojajo pogoji za to, ali pa preidejo na ustanavljanje medobčinskih inšpekcijskih služb oziroma vsaj delno sodelovanje. Po izjavah nekaterih tovarišev iz občin, predvsem tajnikov in posameznih inšpektorjev, obstojajo v nekaterih občinah pogoji za to, da bi imele nekatere inšpekcijske službe samostojno, glede drugih inšpekcij pa bi želele medobčinsko sodelovanje, vendar še to ni urejeno. Menim, da bi morali na tem področju čimprej pripraviti konkretna priporočila in znanstveno dokazati, da je taka organizacija dobra.

Z organizacijo medobčinskih služb bi predvsem zagotovili možnost tako imenovanega timskega dela, ki je pri inšpekcijski službi posebno važno. Inšpektorji se pri tem lahko v težjih, posebno odgovornih, nejasnih primerih, med seboj posvetujejo ter tako skupno najdejo najbolj primerno rešitev. Sedaj pa se dogaja v pogojih resorne organizacije, da se na primer tržni inšpektor, inšpektor dela in sanitarni inšpektor čestokrat pojavijo v istem podjetju oziroma delovni organizaciji, ki jo pregledujejo, imajo pa različna stališča pri odstranjevanju in odpravljanju posameznih napak. V primeru organizacije inšpekcij v posebnem enotnem organu bi vsi ti inšpektorji ta vprašanja reševali skupaj in tudi enotno nastopali. V taki organizaciji bi lahko izvedli vsaj delno

specializacijo inšpektorjev po najvažnejših gospodarskih panogah; tako kot je že tovariš Tramte danes ugotovil. Kvaliteta pregledov in ukrepov bi se tako bistveno izboljšala. Nadalje bi lahko dosegli kontinuiteto dela v primeru dopustov, boleznin inšpektorja, omogočena bi bila celo delitev na dopoldansko in popoldansko delo. Tako pa sedaj naši inšpektorji opravljajo inšpekcije le v rednem delovnem času, vse premalo pa izven rednega dopoldanskega delovnega časa. Inšpektorji bi bili tudi v večji meri osvobojeni raznega administrativnega dela, ki ga sedaj opravljajo.

Popolnoma nevzdržno je sedanje stanje v nekaterih občinah, kjer so inšpektorji v isti osebi upravni referenti in hkrati inšpektorji. Tržni inšpektor je hkrati referent za cene; kmetijski referent je obenem tudi kmetijski inšpektor in podobno. Tu se postavlja vprašanje, kako naj kot inšpektor nastopa v odnosu do referentskih nalog in v obojnem svojstvu nasproti tretjim osebam. Pravega učinka gotovo ni. Zaradi tega bi morale tiste občine, ki so še zadržale tako obliko organizacije, čimprej doseči, da se ločijo inšpektorska opravila od referentskih in temu ustrezno spremeni organizacija.

V medobčinskem sodelovanju bi več občin skupaj s skupnimi sredstvi mnogo lažje nabavilo potrebne drage instrumente, ki jih inšpektorji potrebujejo pri svojem delu. Ti instrumenti predstavljajo za posamezne občine precejšen izdatek; če pa bi organizirali inšpekcijsko službo v medobčinskem sodelovanju, vsaj za nekatere dejavnosti, pa bi bila ta sredstva tudi v celoti izkoriščena. V kadrovskega pogledu bi bilo mogoče medobčinski službi zagotoviti tudi boljšo zasedbo. Glede strokovne sposobnosti in opravljanja zahtevnejših ali manj zahtevnejših opravil bi lahko med inšpektorji izvedli diferenciacijo, pri tem pa bi jih tudi lažje stimulirali in nagrajevati.

Na terenu se pojavljajo tudi težnje, da bi se inšpekcije organizirale na principu družbenega knjigovodstva. Menim, da takšna organizacija inšpekcij ne bi bila v skladu z razvojem in vlogo javne uprave z odnosom do občanov in predstavniških organov ter v okviru teh tudi s sodelovanjem z organi družbenega nadzorstva. To omenjam zaradi tega, ker se je o tem precej razpravljalo in je bilo v tej smeri nekaj predlogov.

O celotni organizaciji inšpekcijske službe pa menim, da bi se morala tej priključiti tudi inšpekcija PTT prometa in železnic, ki sta organizirani posebej. Vključili naj bi se v republiške inšpekcije ali pa okrajne. Meni se zdi nelogično, da te gospodarske organizacije same svoje delo inšpicirajo. Prav je tako, kot je prej diskutant tovariš Hočevar omenil, da bi morala biti neka odgovornost tudi znotraj gospodarske organizacije, vendar gre tu za več, namreč za javni promet po železnici, za zagotavljanje varnosti potnikov, zaradi česar bi ta inšpekcijska služba morala biti zagotovljena s strani javne uprave.

Ob zaključku še menim, da bi morale inšpekcijske službe pri svojem delu tesneje sodelovati z gospodarskimi zbornicami in drugimi službami na področju javne uprave ter pri gospodarskem planiranju v komuni in sicer iz razloga, ker inšpekcije pri planiranju raznih gospodarskih in komunalnih objektov lahko opozorijo na različne pomanjkljivosti, katere bi tako lahko še pravočasno odpravili. Če ne bodo inšpektorji tudi v tem smislu sodelovali, se bodo enake napake iz leta v leto ponavljale. Tako se dogajajo primeri, da zgradimo tovarno v eni sami hali, ki postane velikanska delavnica za opravljanje različnih obrtniških del, ki že po strukturi in po vseh predpisih ne spadajo skupaj. Če sta na primer lakirnica in varilnica v istem prostoru, lahko hitro pride do požara.

V zvezi z vsem tem predlagam, da se inšpektorjem omogoči pravočasno in učinkovito sodelovanje pri sestavljanju planov in pri načrtih raznih gradenj. V tej smeri naj bi se prilagodili tudi ustrezni predpisi.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Besedo ima inž. Jože Legan.

Inž. J o ž e L e g a n : Tovarišice in tovariši poslanci! Iz poročila začasnega odbora za proučevanje samouprave, delitve dohodka, organizacije in delovanja upravnih organov, je razvidno, da so poleg različnih oblik inšpekcijske službe, ponekod organizirane tudi medobčinske inšpekcijske službe kot posebne organizacijske enote, ki opravljajo inšpekcijska opravila za več občin.

Ugotavlja se, da so v tej obliki delovanja inšpekcijska opravila strokovnejša, kvalitetnejša ter da je inšpekcijski postopek doslednejši. To je razvidno predvsem pri tisti medobčinski organizaciji, kjer je združitev temeljila na težnji za izboljšanje dela inšpekcijskih služb. Poročilo pa tudi ugotavlja, da tega ni mogoče vedno trditi za tiste medobčinske inšpekcijske službe, ki so nastajale zaradi tega, ker v nekaterih občinah sploh ni bilo inšpektorjev, ali pa ti niso imeli ustrezne strokovne izobrazbe. Ustanavljanju medobčinskih inšpekcijskih služb nasprotujejo tudi posamezniki, ki menijo, da se s tako organizacijsko obliko krhajo pristojnosti občin in da ni v vseh občinah zagotovljena učinkovitost teh služb.

Na Dolenjskem je bila na pobudo okrajne skupščine Ljubljana ustanovljena medobčinska inšpekcijska služba za občine Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje. Oddelek je bil ustanovljen predvsem zaradi izboljšanja dela inšpekcijskih služb, delno pa tudi zaradi pomanjkanja inšpektorjev. V nekaterih občinah inšpektorji tudi niso imeli potrebne strokovne izobrazbe. Pred ustanovitvijo omenjene službe je imela občina Novo mesto vsa inšpekcijska mesta zasedena. V občinah Črnomelj, Trebnje in Metlika pa je bila zasedba pomanjkljiva in deloma nestrokovna. V občini Metlika ni bilo nobenega inšpektorja, v ostalih dveh, Črnomelj in Trebnje, pa so bili skupno le štirje in so zato posamezni referenti opravljali tudi inšpekcijske službe. Pri tem je jasno, kakšen je rezultat, če na primer referent za trgovino izvaja tudi tržno inšpekcijo. Vse omenjene občine, razen Novega mesta, so večkrat razpisale delovna mesta in iskale kader, vendar ga niso dobile. Vzroki so v nizki stimulaciji, še bolj pa v nerealnih normativih za mlajše kadre, pa tudi v neprijetnosti inšpektorjev na terenu.

Jedro novoustanovljenega medobčinskega oddelka je bilo 8 inšpektorjev občinske skupščine Novo mesto in štirje inšpektorji iz ostalih 3 občin. Število profesionalnega inšpekcijskega kadra se kljub potrebam z novo medobčinsko organizacijo ni povečalo. Inšpekcijska služba pa je postala v svojem delu bolj stalna, njeno delo bolj sistematično in programsko, predvsem pa se je dvignila kvaliteta in povečala neodvisnost od različnih zunanjih vplivov.

Če analiziramo enoletne izkušnje medobčinske inšpekcijske službe v omenjenih občinah, ugotovimo, da ima taka organizacija brez dvoma svoje prednosti, pa tudi nekatere slabosti. S koncentracijo inšpekcijskega kadra v medobčinsko službo je omogočena enotna politika in enoten kriterij nadzora za večje področje; v našem primeru za Dolenjsko in Belo krajino. Lažja je koordinacija med posameznimi panogami, tako med tržno in sanitarno inšpekcijo, delovno in sanitarno, gradbeno in sanitarno itd. Pri kompleksnih pregledih je objekt pregleda obdelan po vseh vprašanjih, ukrepi so bolj realni in temeljiti.

Na rednih sestankih se izmenjajo mnenja in usklajujejo stališča za posamezna vprašanja na širšem področju. Tako je na primer pri odkupu živine važno enotno stališče veterinarskega in tržnega inšpektorja, pri urejanja gostišč enotno stališče tržne in sanitarne inšpekcije itd. Poleg tega je medobčinska inšpekcijska organizacija dobra oblika za polno zaposlitev kadra in za dosledno ločitev inšpekcijskega dela od dela referentov. Na omenjenem področju nima nobena občina vseh pogojev, da v celoti zaposli gradbenega, cestnega ali elektroenergetskega inšpektorja. Vse štiri občine pa imajo za to pogoje, istočasno pa so nekatere inšpekcijske službe, ki imajo večje število objektov in sta potrebna celo dva ali trije inšpektorji.

Prednost medobčinske organizacije inšpekcijskih služb je tudi v neodvisnosti od negativnih vplivov lokalnih činiteljev. Pri taki organizaciji se stališča sprejemajo na osnovi strokovne in zakonite podlage, brez ozira na subjektivna gledanja in stališča nekaterih vodilnih ljudi. Inšpektor čuti, da za njegovim ukrepom stoji močan strokovni organ, zato je tudi bolj odločen in bolj objektivni. So bili primeri, ko je moral načelnik oddelka medobčinske inšpekcije posredovati pri občini, da se je pravilen ukrep inšpektorja izvršil, čeprav je bil navidezno proti interesom občine. Izkazalo se je, da je pri taki organizaciji kaznovalna politika bolj objektivna in ostrejša in da je bilo mnogo več prijav različnih prestopkov, kakor pri prejšnjih občinskih inšpekcijskih službah. Taka organizacija je tudi prispevala, da se je dvignila strokovna raven inšpektorjev. Ker se vse panoge gospodarstva temeljito obravnavajo v medobčinskem oddelku, se posamezni inšpektorji pri svojem delu bolj samostojno in uspešneje povezujejo tudi z drugimi panogami. S tem pa se je dvignil tudi ugled inšpektorjev, ker je na terenu dokazal širše poznavanje splošne problematike.

Pri delu medobčinske inšpekcije pa je bila izražena bojazen odtegovanja inšpektorjev od specifične problematike posamezne občine. To so skušali odpraviti s tem, da vsi inšpektorji dajejo en izvod svojih odločb v vednost tajniku prizadete občine. Poleg tega so inšpektorji v stalni povezavi s prizadetimi oddelki občin, le-ti pa pošiljajo sklepe in ukrepe svojih organov inšpekciji.

Medobčinska inšpekcija tromesečno poroča vsaki občini o svojem delu. To omogoča neodvisnost inšpektorjev pri ukrepanju, hkrati pa stalno povezavo in pomoč inšpekcije pri izvajanju politike občin.

Kljub mnogim dobrim stranem pa mislim, da ni priporočljivo šablonsko organizirati medobčinske inšpekcijske službe, kakor jih tudi ne gre absolutno zavračati. Primer medobčinske inšpekcijske službe omenjenih občin, če je ta organizirana po ustrezajočih normativih, kaže, da za večjo, gospodarsko močnejšo občino ni vedno potrebna medobčinska inšpekcijska organizacija v celoti, čeravno ima tudi za take občine, predvsem za posamezne inšpekcijske službe, svoje prednosti.

Po oceni sedanjega stanja in na podlagi upoštevanja enotnih elementov za posamezne službe v medobčinski inšpekciji je položaj na Dolenjskem tak:

Od skupnega števila objektov nadzora tržne inšpekcije odpade na občinsko skupščino Novo mesto 50 %, Črnomelj 23 %, Metliko 13 % in Trebnje 14 %. Sedaj so predvidena in zasedena tri delovna mesta inšpektorjev, po realnih normativih pa bi jih moralo biti pet. Delovna inšpekcija opravlja po številu socialnih zavorancev za Novo mesto 66 %, za Črnomelj 18 %, za Metliko 7 % in za Trebnje 9 % obsega dela. Predvideni in zasedeni sta dve delovni mesti, po realnih normativih pa bi morala biti tri. Sanitarna inšpekcija opravlja za Novo mesto 53 %, za Črnomelj 20 %, za Metliko 7 % in za Trebnje 20 % obsega

dela. Predvidena so tri delovna mesta, ki so tudi zasedena, po realnih normativih pa bi moralo biti 6 delovnih mest.

Iz navedenega sledi, da je za občino Metlika, Črnomelj in Trebnje medobčinska inšpekcijska organizacija v celoti potrebna in nujna, za Novo mesto pa koristna, vendar ne nujna, zlasti če bi uveljavili normative, ki bi omogočili temeljito in sistematično delo inšpekcijskih služb. Iz izkušenj torej sledi, da je za manjše občine medobčinska oblika inšpekcije nujna, za večje pa le koristna.

Kakor je bilo že omenjeno, izvirajo slabosti dela medobčinske inšpekcijske organizacije predvsem iz nereálnih normativov za posamezne službe. Realni normativi, ki še niso uzakonjeni, bodo prav gotovo eden osnovnih elementov za najprimernejšo organizacijsko obliko delovanja inšpekcijskih služb. Zato menim, da bi bilo napačno posploševati eno ali drugo obliko organizacije inšpekcij. Smatram, da naj vzporedno z urejanjem raznih elementov, kot so stimulacija, o kateri se je danes govorilo, kadri, normativi za posamezna področja tako v občinskem merilu, kakor v medobčinskem sodelovanju; občine izberejo tako obliko organizacije, ki bo ob danih razmerah najbolj učinkovita.

Če na primer občinska skupščina lahko polno zaposli tri sanitarne inšpektorje, ni vedno smotno, da organizira bazensko službo. Če pa druga občinska skupščina ne more zaposliti sanitarnega inšpektorja več kot za polovico delovnega časa, kot je na Dolenjskem primer občine Metlika, potem se je za tako službo bolje orientirati na organizacijo medobčinske inšpekcijske službe. Menim pa, da je kot osnovno treba priporočiti, da se čimprej uzakonijo realni normativi za posamezne inšpekcije, na primer za sanitarno 15 000 prebivalcev na enega inšpektorja, za delovno 8000 zavarovancev, za tržno inšpekcijo 200 objektov itd. Na taki osnovi bo tudi lažje izbirati najbolj ustrezno organizacijo inšpekcijskih služb.

Kadrovska zasedba pri naši medobčinski inšpekciji ni zadovoljiva. Štiri delovna mesta so zasedena z visoko, eno od teh z dejansko visoko, dva z dejansko srednjo, ostala pa s priznano višjo ali s priznano srednjo šolo. Nezasedeni sta dve glavni mesti, kar predstavlja velik izpad. Težnje, da bi se posamezni inšpektorji bolj specializirali v okviru svoje panoge, se v naši medobčinski službi niso uresničile. Vzrok je delno v premajhni stimulaciji, ki povzroča pomanjkanje ustrežajočega kvalitetnega kadra. To velja za medobčinsko inšpekcijo, še težje pa bi bilo, konkretno v našem primeru, za posamezne občinske inšpekcije. Mislim, da moramo pri iskanju kakršnihkoli boljših oblik dela inšpekcijskih služb imeti neprestano pred očmi tudi potreben kvaliteten in strokovno usposobljen kader, o čemer je bilo danes že precej razprave. Dejstvo je, da samo boljša sistematizacija delovnih mest ni rešitev za izboljšanje dela inšpekcijske službe. Medobčinska inšpekcijska služba naših občin ima že eno leto razpisano delovno mesto sanitarnega inšpektorja, pa trenutno še ni izgledov, da bi bilo zasedeno. To je razumljivo, če upoštevamo, da pride na enega sanitarnega inšpektorja 45 000 prebivalcev, kar je približno 3 do 4-krat več, kot so v svetu veljavni normativi. Gre torej tako za neustrezno sistematizacijo delovnih mest v inšpekcijskih službah, kakor tudi za ureditev normativov za posamezne službe. Pri takem pomanjkanju kadra je oblika medobčinske inšpekcije še posebno primerna, ker so le tako lahko vsa področja nadzorovana, ne pa eno zapostavljeno, drugo pa vzorno obravnavano, kakor je bil primer pri prejšnji organizaciji občinskih inšpekcijskih služb za občine Trebnje, Črnomelj, Metlika in Novo mesto.

Poseben problem je pridobivanje kadra iz gospodarskih organizacij. To ne samo zaradi nesorazmerja pri dohodku, marveč še bolj zaradi nepopularnosti in neprijetnosti inšpekcijske službe. Pri nas ni bilo primera, da bi se na razpis prijavil strokovnjak iz gospodarstva ali družbenih služb, ki je sicer v redu delal na svojem delovnem mestu. Bili pa so primeri, da je zaradi reorganizacije, združevanja okrajev, inšpektor ostal na razpoložanju in to celo z dejansko visoko izobrazbo, češ da ne more v podjetje, ker je preveč »osovražen«. Inšpektorsko delo je za družbo koristno, čeprav ni zelo vidno in se smatra celo za neproduktivno. To mlajše, kvalitetno dobre kadre odbija, če pa je poleg tega še slaba stimulacija in so neurejeni normativi, je jasno, zakaj v inšpekciji ni pomlajevanja in izmenjave kadrov.

Še nekaj besed o preventivnem delu inšpekcijskih služb. V pogovorih s predstavniki gospodarskih organizacij, predvsem s področja prehrabene industrije in trgovskih podjetij, je mnogo pripomb, da inšpekcijske službe delajo premalo preventivno. V zagovorih pri sodniku za prekrške ali na gospodarskem sodišču se često sliši, da odgovorni ljudje ne poznajo predpisov. Res je, da bi morali odgovorni vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah bolj seznanjati delavce in uslužbence s predpisi; res pa je tudi, da bi morale inšpekcijske službe pri kvalitetni zasedbi delovati bolj preventivno, več učiti in več pojasnjevati. Tako bi bilo manj birokratskega kaznovanja, pa tudi avtoriteta inšpektorja bi se gradila na drugačni osnovi. Inšpektorji trdijo, da je pri tako slabi kvalitetni in številčni zasedbi delovnih mest preventiva nemogoča. Iz tega sledi, da je za začetek preventivnega delovanja, konkretno za dolenske razmere, kvalitetna medobčinska inšpekcija prav tako zelo potrebna.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Besedo ima Mirko Hegler.

M i r k o H e g l e r : Tovarišice in tovariši poslanci! V svoji razpravi bom govoril o nekaterih vprašanjih s področja medobčinskih inšpekcijskih služb.

Menim, da je to ena izmed organizacijskih oblik, ki ima ob določeni proučeni in vsestranski analizi nekatere prednosti. Prizadevanja občinskih in tudi okrajnih skupščin imajo namen inšpekcijske službe čimbolj strokovno usposobiti ter jim s tem dati v našem družbenem sistemu tisto mesto, ki ga določa naša nova ustava.

Naloge inšpekcijskih organov so zaradi tega precej obsežne ter zahtevajo ne le strokovno izvrševanje predpisov, pač pa tudi razumevanje do vseh subjektivnih in objektivnih težav ter okolištin, s katerimi se pri svojem delu srečujejo.

Nedvomno nove kvalitete družbenoekonomskega sistema zahtevajo tudi notranjo specializacijo inšpekcijskih služb. Dosedanje ugotovitve kažejo razmeroma zelo nizek strokovni nivo inšpektorjev. Težko je dobiti delovnega inšpektorja, ki je dober strokovnjak za kemično in kovinsko stroko obenem, kajti vsaka izmed teh panog po svojih tehnoloških procesih proizvodnje zahteva posebno znanje. S koncentracijo inšpekcijskih služb v enem organu se v večji meri odpirajo možnosti za doseganje ustrezne strokovnosti in kvalitete dela. Ti in še nekateri drugi razlogi so bili povod, da so nekatere občinske skupščine že pristopile k formiranju medobčinskih inšpekcijskih služb. Njihova dosedanja praksa je pokazala določene prednosti, ki se odražajo posebno v tem, da so inšpekcijska opravila postala bolj strokovna in kvalitetnejša; obstojajo pa

tudi možnosti za organizacijo stalne dežurne službe, kar omogoča njihovo intervencijo ob vsakem času, ne glede na določene uradne ure ali dneve. Delo je mogoče veliko bolj programsko koordinirati, kar v obstoječih razmerah, posebno v manjših občinah, le redko kdaj zasledimo. V teh so se običajno reševale manj pomembne naloge, izogibale pa so se pomembnejših. Občinskim skupščinam, ki zaradi različnih razlogov niso imele inšpektorjev oziroma so to delo opravljali referenti, medobčinska organizacija omogoča, da se tudi na njihovem območju izvajajo inšpekcijska opravila. Poleg tega je znotraj inšpekcijskih služb dana možnost specializacije, obenem pa se inšpektorji kot strokovni delavci ne ukvarjajo več z administrativnimi evidenčnimi zadevami, temveč se to delo prenaša na uslužbenca z nižjo strokovno izobrazbo.

Pri organizaciji inšpekcijskih služb v medobčinskem oddelku za inšpekcijske službe ne gre zgolj za novo organizacijsko obliko, temveč predvsem za to, da bodo inšpekcije v svojem delovanju samostojnejše in kvalitetnejše ter bolj učinkovite. Te in še nekatere druge prednosti kažejo, da je medobčinsko sodelovanje tudi na področju inšpekcijskih služb našlo svoje mesto. Mnenja o tem so sicer včasih deljena in to celo tam, kjer obstojajo realne možnosti za takšno sodelovanje. Nekateri mislijo, da se s tem izgublja pristojnosti občine na njenem območju, drugi menijo, da bi se takšno sodelovanje moralo uzakoniti z določenimi predpisi, čeprav člen 89 ustave Socialistične republike Slovenije dovolj jasno določa, da občine pri uresničevanju svojih nalog med seboj sodelujejo in v ta namen ustanavljajo skupne organe in organizacije, izmenjujejo izkušnje, organizirajo skupne akcije in druge oblike medsebojne pomoči in sodelovanja. Menim, da navedeni pomisleki ne morejo biti razlog, da k medobčinskemu sodelovanju tudi na tem področju ne pristopamo odločneje in hitreje. Te ugotovitve so prišle do izraza tudi v razgovorih, ki sem jih imel v nekaterih občinskih skupščinah ljubljanskega okraja. Bojazen, da se s tem ogroža njihova občinska politika, je neutemeljena in brez osnove. Pač pa lahko prepreči morebitne intervencije s strani posameznikov, ki tudi na področju inšpekcijskih služb včasih najdejo svoja plodna tla.

Predsednik Janez Hočevar: Besedo ima poslanec Jože Kolmančič.

Jože Kolmančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Kot že rečeno, lahko brez posebnih analiz ugotovimo, da za normalno, pravočasno in učinkovito izvrševanje inšpekcijskih služb primanjkuje strokovno sposobnih kadrov. V mnogih primerih opravljajo inšpekcijsko službo za to nekvalificirani kadri, ki pa niso kos zahtevnim nalogam na tem področju. Inšpektorji so vse preveč obremenjeni, to zahteva obstoječi sistem in sedanja organizacija inšpekcijskih služb, z administrativnim delom. Izdelujejo najrazličnejše analize, statistike, poročila, zapisnike itd. Tako jim le dobra tretjina razpoložljivega časa preostaja za delo na terenu, namesto da bi svoje delo osredotočili predvsem na teren, tja, kjer so problemi in potrebe terjajo akcijo inšpekcije.

Naj navedem nekaj primerov nestrokovnega odločanja inšpekcijskih služb. Občinski delovni inšpektor je na nekem delovišču, ki je izvajalo nizko gradnjo, dal razžagati lestev, ker po njegovem strokovnem mnenju ne spada na delovišče oziroma, ker morajo biti namesto lestev različna dvigala in žerjavi. Sanitarni inšpektor pri pregledu v neki krojaški delavnici, ki je imela na vseh stenah razobešene svoje izdelke, ni preganjal tega, temveč je kaznoval delovodjo zaradi tega, ker dve šivilji v tem obratu nista imeli omaric za shranje-

vanje svojih plaščev. Okrajni delovni inšpektor je v nekem večjem podjetju, v obratu kalilnica, prepovedal kajenje, čeprav normalni delovni proces povzroča pline, plamene in razžarele izdelke tudi do temperature 1000° C.

Posebne težave se pojavljajo pri gradbenih inšpekcijah zlasti v primerih, ko se državljani odločijo za individualno gradnjo. Kljub temu, da imajo nekatere občinske skupščine svoje urbanistične biroje, da so izdelale zazidalne okoliše, urbanistično uredile in nato predvidele lokacijo za individualno gradnjo, in so na tej podlagi zainteresiranemu državljanu izdale dovoljenje za nakup zemljišča, oziroma za gradnjo stavbe, to še ni dovolj, kajti k temu mora dati odločujočo besedo še okrajni inšpektor, ki verjetno najmanj pozna krajevne razmere v občinah.

Na splošno je stanje v nekaterih bolje organiziranih delovnih organizacijah, ki jih nadzorujejo inšpekcijski organi, zadovoljivo ter se delovne organizacije trudijo, da ugotovljene pomanjkljivosti v okviru svojih finančnih možnosti odpravijo. Nezakonite odpovedi in druge kršitve predpisov o delovnih razmerjih često nastanejo zaradi nepoznavanja zakonskih predpisov. Delovne organizacije se namesto disciplinskega kaznovanja raje poslužijo kar odpovedi ter je zaradi tega intervencij na zahteve pritožiteljev s strani inšpekcijskih organov tudi vedno več. Na drugi strani pa je število delovnih sporov v zadnjih letih večje tudi zaradi decentralizacije inšpekcijske službe, ki se je organizirala v občinah. Inšpekcija je tako občanom bližja in se prizadeti nanjo lahko neposredno obračajo.

Praksa je pokazala, da občinske skupščine niso posvetile inšpekcijskim službam potrebne skrbi. Malo je primerov, da občinska skupščina na svojih sejah ali preko svojih svetov obravnava problematiko inšpekcijskih služb, čeprav je zato mnogokrat zbran potreben material. Polletna in letna poročila, katera razodevajo široko problematiko, niso deležna širših obravnav. Občinske inšpekcijske službe bodo sposobne opravljati svoje odgovorne naloge, če bodo v bližnji bodočnosti deležne ustrezne skrbi.

Glede na to, kar sem že prej govoril, je tudi treba inšpekcijske organe razbremeniti nepotrebnega administrativnega dela, da bi lahko kar največ delovali na terenu in pri tem pomagali delovnim organizacijam pri reševanju problemov varstva pri delu, higijene dela in delovnih razmerij.

Predsednik Janez Hočev ar: Besedo ima poslanka Jolanda Kos.

Jolanda Kos: V svoji razpravi želim obravnavati vprašanja finančne inšpekcije, torej inšpekcije, ki se ukvarja predvsem s pregledi finančno-materialnega poslovanja uporabnikov družbenega premoženja. Toda nadzora nad finančno materialnim poslovanjem ne izvaja samo finančna inšpekcija, marveč v mnogo širšem obsegu kontrolorji službe družbenega knjigovodstva; finančni inšpektorji predstavljajo le 12 % vseh teh kontrolorjev. Tako smo ob koncu leta 1963 imeli v Sloveniji 107 finančnih inšpektorjev. Zato je potrebno probleme službe družbenega knjigovodstva obravnavati kot celotno in prav tako obravnavati dosedanje metode in značaj njenega dela.

V letu 1963 so uslužbenci te službe pregledali okrog 6000 zaključnih računov, prav toliko periodičnih obračunov, sestavili preko 25 000 mesečnih statističnih poročil, mnogo tudi tromesečnih poročil, analiz o zaključnih računih, periodičnih obračunih itd. Torej kontrolna vloga službe družbenega knjigovodstva presega okvire same inšpekcije, saj je vsak njen podatek ali analitična

ugotovitev že lahko povod za vpogled v poslovanje uporabnikov družbenega premoženja, če le ugotovitve kažejo, da je to potrebno za preprečitev ali odpravo družbene škode.

Delovanje službe družbenega knjigovodstva temelji na določbah zakona o družbenem knjigovodstvu, ki med drugim pravi, da je družbeno knjigovodstvo javna služba, ki zagotavlja evidenco in kontrolo o uporabi družbenih sredstev in razpolaganja z njimi. Vodi evidence o gospodarskih gibanjih in kontrolira izpolnjevanje obveznosti do družbene skupnosti. Služba ima svoj statut, ki ga sprejme Zvezna skupščina. Vire za svoje delo ima v podatkih, do katerih pride na podlagi plačilnega prometa, ki se opravlja v službi družbenega knjigovodstva, v aktih razpolaganja s sredstvi in v knjigovodstvu uporabnikov družbene imovine. Svoje delo organizira v glavni centrali in centralah na sedežih republike ter v podružnicah v posameznih občinah.

Enake funkcije je službi določila tudi nova ustava, le s to razliko, da ta služba ni več v okviru Narodne banke. Smiselno okvirnim določilom zakona je odrejena notranja organizacija poslovnih enot, ki pa ima to hibo, da ni enotne vertikalne povezave od najnižjih organizacijskih enot, to je podružnic, do glavne centrale. Toda poglejmo, kako so upoštevana še druga določila. Čeprav so bile zadnje spremembe zakona o družbenem knjigovodstvu objavljene že v juliju 1962. leta, še danes ta služba, ki ima nad 25 000 zaposlenih, nima statuta, nima sistematizacije delovnih mest, nima sistema razdeljevanja finančnih sredstev po osnovnih enotah glede na obseg dela in nima sistema razdeljevanja finančnih sredstev za osebne dohodke po obsegu in rezultatih dela!

Vse pomembne zadeve s področja notranjih odnosov se urejajo z odloki generalnega direktorja, ki nosijo največkrat pečat začasnosti. Tako reševanje problemov omogoča sedanji zakon, ki določa, da generalni direktor odloča o vsem, dokler služba ne dobi svojega statuta.

Ob stalnem poudarjanju potrebe po enotnosti v tej službi se tako stanje zavlačuje že vrsto let in za delavce v tej službi vse predlogo, kar pa je vsekakor škodljivo.

To stanje tudi popolnoma onemogoča delovanje in razvoj samoupravnih organov v poslovnih enotah in s tem tudi bolj gospodarno poslovanje s sredstvi, ki jih služba ima. Ob pomanjkanju statuta in pravilnikov za urejanje notranjih razmerij, so vse pravice dane samo generalnemu direktorju. Z nobenim aktom niso utemeljene stvarne pravice organov samouprave. Služba stalno doživlja spremembe; najprej je bila v okviru Narodne banke, potem samostojna, sedaj pa se z novim zakonom predvideva zavod. Taka vrsta reorganizacij vsekakor terja velike napore kolektivov in negativno vpliva na kvaliteto dela, pa čeprav le v prehodnem obdobju, dokler se nova organizacija ne utrdi. Tudi stališča o tem, kakšne naj bodo poslovne enote, se stalno spreminjajo. Tako smo imeli ob koncu leta v naši republiki eno centralo, 47 podružnic, 4 ekspoziture in 3 poslovalnice. Toda ponovno smo pred reorganizacijo mreže podružnic in je predvideno, da se bo v tem polletju pretvorilo v ekspoziture 16 podružnic, in 2 sedanji poslovalnici.

Formiranje poslovne enote določenega ranga oziroma integracija in reorganizacija poslovnih enot se odreja strogo administrativno in v zveznem merilu in od tod tudi toliko združitvev ter ukinitvev reorganizacij in podobno. Zato je nujno potrebno doseči, da se organizacija mreže poslovnih enot prepusti odločitvam republiških central in postavi na ekonomske temelje.

Služba družbenega knjigovodstva se financira na podlagi finančnega načrta. Dohodke dobiva z uporabo tarife, provizij in stroškov ter z dotacijo federacije. Sredstva za poslovne enote razdeljuje glavna centrala po merilih, ki slone na številu zaposlenega osebja, ne pa na obsegu opravljenih del. Obseg del torej ni merilo, ki bi poslovnim enotam vnaprej dajalo pravico do ustreznih poslovnih sredstev in skladov. Vsekakor prednjačimo v jugoslovanskem merilu v času začasnega financiranja, saj smo finančni plan za leto 1962 dobili v novembru, za leto 1963 pa v oktobru. Sredstva skupne porabe so bila dodeljena v mesecu juniju in smo zato zamudili skoraj vse natečaje za stanovanjsko izgradnjo in tako zavlekli reševanje zelo perečih življenjskih problemov.

Sredstva za gradnjo in adaptacijo poslovnih zgradb se republiškim centralam in poslovnim enotam ne dodeljujejo, ker o teh naložbah odloča sama glavna centrala, ki celo z medrepubliškimi komisijami ugotavlja upravičenost vlaganj za nove investicije, kakor tudi za razne adaptacije. Zato ni čudno, če je podružnica Koper razmeščena v šestih med seboj ločenih in oddaljenih zgradbah, prostori so pa taki, da bi o njih verjetno lahko spregovorili sanitarna inšpekcija in inšpekcija dela.

Kadrovski problemi so izredno težki. Odhajajo strokovni uslužbenci in prihajajo novi. Vzroki so v slabih osebnih dohodkih in tudi v upokojitvah. Glavna centrala je namreč zavzela stališče, da se predpisi o upokojitvah izvajajo dosledno, ne glede na posledice. Le v nekaj primerih je za pol leta oziroma eno leto podaljšala službovanje visoko strokovnim uslužbencem. V službi družbenega knjigovodstva je zaposlenih preko 70 % žena; kvalifikacijski sestav uslužbencev je sorazmerno slab, saj opravlja finančna opravila okrog 38 % uslužbencev, ki nimajo srednje strokovne izobrazbe. Struktura se stalno slabša, strokovni uslužbenci odhajajo in je treba sprejemati nove z nezadostno kvalifikacijo, da se le nekako opravijo najnujnejše naloge. Vzrok je predvsem v osebnih dohodkih. Povprečni osebni dohodki v Sloveniji za leto 1963 znašajo 34 500 din, kar velja za uslužbenca, ki opravlja bančna opravila. Tu je vzeto za izračun obdobje do 30. 9. 1963, kamor je vključena tudi razlika po zaključnem računu za leto 1962. Prejemki po začasnem pravilniku so izredno nizki in imajo v glavnem značaj prejšnjih plačilnih razredov.

Poseben je problem mladih kadrov. Uslužbenci, ki končajo srednjo šolo, imajo 21 000 din prejemkov, če končajo visoko šolo pa 30 200 din. Po končani pripravniški dobi pa jih čaka še strokovni izpit, ki ga v drugih službah ni. Predvsem razlike v osebnih dohodkih usmerjajo uslužbenca v gospodarstvo. Temu vplivu so izpostavljeni predvsem tisti uslužbenci, ki imajo neprestan stik z ljudmi iz gospodarstva. Vsi, ki so odšli, imajo boljše osebne dohodke, znatno višje kot prej za enako ali podobno delo. Odhajanje je vedno večje in bo brez dvoma v letu 1964 ogrozilo obstoj marsikateri podružnici v najbolj razvitih krajih. Fluktuacija v Kopru in Piranu je znašala v lanskem letu približno 30 %. V letu 1963 je glavna centrala sicer delno ugodila stalni zahtevi, naj se sredstva dodeljujejo vsaj delno po obsegu dela in so upoštevali fizični indikator — število obdelanih nalogov in finančni indikator — višek dohodkov nad izdatki. Toda dodana je bila za nas dokaj neugodna korektura z upoštevanjem zmanjšanja števila uslužbencev. Ker smo v Sloveniji vedno delali z izredno nizkim številom uslužbencev, v primerjavi z ostalimi republikami, ga ni mogoče sedaj zmanjševati in tako nas tepe storilnost, ki je bila že vsa leta velika in smo zato imeli vedno sorazmerno nizko število uslužbencev. Tako tudi ti otipljivi pokazatelji niso spremenili stanja in smo ostali na istem, kot

takrat, ko so delili osebne dohodke strogo samo po glavah. Ta problem pa je za nas še bolj pereč, ker pomanjkanje kadra in nihanje obsega poslov — tako na primer število obdelanih nalogov v podružnici Koper niha od povprečja 4500 din dnevno na 12 000 din — nujno terjaja uvajanje nadurnega dela, za kar pa nam v preteklem letu niso bila dodeljena sredstva po finančnem načrtu in smo nadurno delo plačali iz sredstev, ki smo jih dobili za delo po učinku. Dosedaj še niso bila dodeljena sredstva za opravljeno nadurno delo v četrtem tromesečju preteklega leta. So še drugi vzroki za odvracanje uslužbenecv od službe družbenega knjigovodstva: stalno spreminjanje predpisov in navodil; okrožnic glavne centrale pride letno okrog 700, od njih so nekatere prepozno dostavljene, na primer okrožnica, ki naj bi jo uporabljali od 1. 1., pride 14. 1. in podobno; kratki roki za poročila in bilance. So pa še druge slabosti; tako morajo finančni inšpektorji, ki imajo vso potrebno izobrazbo in morda celo 30 let dela v finančni stroki, polagati strokovne izpite in to v glavni centrali v Beogradu, čeprav imamo na sedežih republik fakultete in visoke šole, ki bi omogočale popolnoma strokovno polaganje izpitov. Mimo tega imamo še vrsto teženj strogo centralističnega poslovanja, saj namešča vse direktorje central, vse finančne inšpektorje in analitike podružnic neposredno glavna centrala, čeprav za to ni nobene potrebe in ugotavljamo, da je tako nameščanje zgolj formalizem, ki povzroča nezadovoljstvo in odvraca ljudi od te službe.

V sedanjem načinu centraliziranega vodenja in financiranja je še vrsta negativnih sestavin, ki zelo negativno vplivajo na službo, saj nimajo nič skupnega z našo stvarnostjo in jemljejo kolektivom vse pravice, ki jih imajo kolektivi drugih delovnih organizacij. Zato je nujno dati kolektivom samoupravljanje v skladu z novo ustavo, kar vsekakor ne bo škodovalo enotnosti službe. Glede na pomembnost nalog, ki jih opravlja služba družbenega knjigovodstva, katere pomen je poudarjen na najvišjih forumih, je nerazumljivo tako zapostavljanje uslužbenca, ki te naloge opravlja. Ta je v takem položaju, da izgubi vsako zavzetost in resnično hotenje, da bi se ta služba okrepila in razvijala tako, kot je v interesu naše družbene skupnosti.

Kot sem uvodoma omenila, se v skladu z novo ustavo pripravljajo teze za novi zakon o družbenem knjigovodstvu, o katerem želim povedati nekaj besed.

Za novi zakon imamo teze, ki temelje na ugotovitvi, da je taka oblika družbenega nadzora potrebna in da je to javna služba, ki naj bi jo opravljal poseben zavod. V njen delokrog bi spadali vsi posli, ki jih danes opravlja služba družbenega knjigovodstva, osnovo za delovanje pa ji dajejo spremembe na računih uporabnikov družbene imovine, zaradi česar bi bil samo zavod pooblaščen opravljati plačilni promet. Delo zavoda bi torej temeljilo na avtomatično dobljenih podatkih. Organi zavodov so po tezah generalni direktorji in svet delovnih skupnosti. Zavod se financira po načelih finančnega načrta. Kontrola, ki je sedaj deljena na faze — predhodno, eksterno in naknadno — bo enotna, temelječa na aktih in podatkih, s katerimi služba razpolaga in bodo različne le metode dela kontrole pri uporabnikih. Prav tako so predvidene revizije z namenom inštruiranja in inšpekcije z vsemi pooblastili in posledicami. Prav spremembe, ki jih teze vsebujejo, pa nakazujejo možnosti integracije med sorodnimi inšpekcijami s področja financ. Teze ne predvidevajo enotne kontrole in zbiranja podatkov gospodarskih organizacij pri poslovanju z inozemstvom, in tega poslovanja ne vključujejo v pristojnosti zavoda. Menim pa, da bi z vključitvijo devizne inšpekcije v okvir zavoda za družbeno knjigo-

vodstvo dosegli kompleksno kontrolo poslovanja uporabnikov družbene imovine, ki poslujejo s tujino, kar pa je tudi nujno, saj je devizno poslovanje del celotnega finančnega poslovanja. To vprašanje bi bilo treba vsekakor urejati v zveznem merilu.

Novi možnosti dopušča tudi predvidena metoda revizijskih pregledov pri uporabnikih družbene imovine ter inštruktivna funkcija zavodov družbenega knjigovodstva. Ne bo nobene bistvene zapreke, da republika ne bi poverila novemu zavodu tudi tistih opravil, ki jih danes opravlja revizijski zavod Socialistične republike Slovenije in se bodo lahko v enotni služba, glede katere bo tudi republika imela določene pravice, združila opravila, ki bodo zagotovila najboljšo organizacijo finančno-materialnega poslovanja in nadzor uporabnikov družbene imovine.

Oba omenjena predloga pomenita bistveno novost, o kateri kaže podrobneje razpravljati in jo proučiti, saj bi osvojitve predlogov pripomogla k ekonomizaciji teh služb in večji enotnosti v izvajanju družbenega nadzora.

V tezah je ponovno močno poudarjena enotnost v izvrševanju funkcij in enotnost vodenja od zgoraj navzdol, kar je v ostrem nasprotju z novo ustavo, saj kolektivi pri vodenju organizacijskih enot tako kot dosedaj ne bodo imeli učinkovite vloge. Obstoji nevarnost, da tudi ustavi prilagojeni zakon ne bo vseboval formulacij, ki bi nedvoumno priznavale delovnim ljudem v teh službah enake pravice do samoupravljanja, kot jih imajo delavci v drugih delovnih organizacijah. Ker so v tezah predvidene nekatere pravice družbeno-političnih skupnosti v odnosu do novih zavodov — predvideno je, da bi nadzorovali tudi izvajanje republiških predpisov o finančnem materialnem poslovanju — lahko torej postavimo vprašanje, če ne bi kazalo organizirati samostojne zavode po republikah, ki bi bili združeni v skupnost zavodov, tako kakor imamo to že urejeno za nekatere druge zavode, zavarovalnice, socialno zavarovanje in podobno. V tako organiziranih zavodih družbenega knjigovodstva bi v celoti prišle do veljave ustavne pravice delovnih ljudi do samoupravljanja, osnovne funkcije pa zaradi take organizacije ne bi bile prav nič ogrožene, saj je jasno, da se mora tudi ta družbeni nadzor izvajati po enakih načelih in postopkih. Tudi financiranje na podlagi finančnega načrta naj se že opusti, saj je več kot jasno, da bo tudi novi zavod delovna organizacija s svojimi dohodki, ki so lahko dovolj visoki, če bi zaračunavali tudi tiste usluge za družbo, za katere danes dobivajo zvezno dotacijo.

Sem sorazmerno dolgo govorila, vendar se mi zdi, da je bilo potrebno seznaniti poslance s stanjem, ki je danes v službi družbenega knjigovodstva po nepotrebnem slabo zaradi zgozlj centralističnih in birokratskih teženj.

Predsednik Janez Hočevar: Naslednji govornik je poslanec Vlado Črešnik.

Vlado Črešnik: Tovarišice in tovariši poslanci! Kljub temu, da je že v poslanem materialu vprašanje inšpekcije dela precej obdelano, se mi vseeno zdi potrebno poveseliti nekaj besed tudi temu vprašanju. Takoj uvodoma naj povem, da ima sedanja organizacija in kadrovska struktura inšpekcije dela nekatere vidne pomanjkljivosti. Mislim, da je ena glavnih pomanjkljivosti, ki se kaže tudi pri ostalih inšpekcijskih službah, predvsem ta, da so skorajda vsi inšpektorji dela obremenjeni še z drugimi opravili, kot z ugotavljanjem delovne dobe, urejanjem delovnih razmerij, delom v raznih komisijah, vodenjem statistike in raznimi drugimi vprašanji.

Poleg tega pa menim, da ta služba ni kontinuirana; da glede na slabo številčno in strokovno zasedbo ne more izvrševati vseh svojih nalog; da je ponekod v občinah hote ali nehote, posredno ali neposredno, pod vplivom lokalnih činiteljev, ki otežujejo njeno samostojno delo; ponekod celo ni dovolj razumevanja za to službo in dobiva premajhno podporo in pomoč; da je pre-splošna in ne more delovati specializirano, zaradi česar izgublja svojo učinkovitost in ugled; inšpektorji, razen nekaj redkih izjem, tudi niso opremljeni z najosnovnejšimi pripomočki in je zato njihova dejavnost precej primitivna in manj uspešna. Mislim, da prav našete pomanjkljivosti nedvomno vplivajo na rezultate in vsebino dela inšpekcijskih organov.

V ilustracijo samo nekaj števil. V našem okraju je bilo od vseh obstoječih gospodarskih organizacij, ki jih je po številu 3387, redno pregledanih le 154, kar znaša 11 %; v Slovenji pa je bilo od vseh obstoječih gospodarskih organizacij do 30. 9. 1963 pregledanih le 1388. Od skupnega števila poškodb pri delu, ki jih je bilo v našem okraju 8493, je bilo preiskanih le 126 ali 1,5 %; v Sloveniji pa od vseh poškodb, za katere sicer nimam podatkov, le 406 primerov. V zvezi s tem naj povem, da zaradi posledic poškodb in profesionalnih obolenj znaša škoda v SR Sloveniji letno okrog 13 milijard dinarjev. Mislim, da prav ta številka nazorno kaže, da tem problemom, zlasti na področju delovanja inšpekcije dela, posvečamo premalo pozornosti.

Predhodni govorniki so v tej razpravi že govorili o problemu varnostnih naprav v gospodarskih organizacijah. K temu bi samo dodal, da tudi naše projektantske organizacije, ki načrtujejo razne stroje in naprave, ne storijo vedno dovolj za zaščito delavcev, ko nato te stroje in naprave uporabljajo.

V ilustracijo navajam konkreten primer iz našega okraja. Projektivni biro je projektiral neko stiskalnico in ker ni upošteval varnostne naprave, sta izgubila dva delavca vsak po eno roko. V zvezi z zahtevo inšpekcijskega organa, da projektant to pomanjkljivost popravi in upošteva varnost pri stroju, je morala delovna organizacija plačati posebej za ta projekt, ki bi itak moral biti v osnovnem projektu, še 240 000 din. Projektivni biro, ki je povzročil izgubo dveh rok, je tako ustvaril celo dvojni zaslužek. Mislim, da ravno tako stanje nujno terja reorganizacijo in koncentracijo službe inšpekcije dela, tudi ob sodelovanju več občin, kot je že bilo danes in tudi v materialih predlagano.

Treba je doseči osvoboditev službe inšpekcije dela vseh neinšpekcijskih opravil, izvršiti specializacijo službe za strokovno izvrševanje nalog, nadalje usposabljanje inšpektorje, opremiti jih s pripomočki in preprečiti nezakonito vmešavanje ter vplivanje na delo inšpektorjev.

Na koncu morda samo še nekatere ugotovitve o tem, kakšen je odnos do organov inšpekcije dela in obravnavanja teh problemov v delovnih organizacijah. V smislu določil 4. člena zakona o inšpekciji dela je poleg drugih oblik medsebojnega sodelovanja na področju higiensko-tehničnega in delovno-pravnega varstva, predvideno tudi medsebojno obveščanje o posameznih kompleksnih problemih, ugotovljenih pri pregledih. Organ inšpekcije dela je dolžan, da po izvršenem pregledu organizacije o ugotovljenem stanju obvesti delavski svet, oziroma organ družbenega upravljanja, tam kjer teh ni, pa starešino organizacije.

Delavski svet oziroma drug organ družbenega upravljanja pa je na drugi strani dolžan, da prouči poročilo organa inšpekcije dela na svoji prvi prihodnji seji in o svojem sklepu obvesti organ inšpekcije dela.

Iz obstoječih podatkov občinskih inšpekcij dela za 1963. leto za naš okraj je razvidno, da so inšpektorji dela od skupno izvršenih 431 pregledov obvestili organe upravljanja le v 48 primerih in da so nato organi upravljanja o svojih sklepih obvestili inšpekcije dela le v 18 primerih. Ob tem navajam še podatek, da so občinske skupščine obravnavale problematiko varnosti pri delu na svojih sejah v lanskem letu le v 10 primerih. Do 30. 9. 1963 je 24 svetov za delo obravnavalo to problematiko. Zbori delovnih skupnosti, ki bi verjetno bili najbolj poklicani za obravnavanje te problematike, pa so jo obravnavali le 8-krat.

Mislím, da ti skromni podatki dovolj jasno povedo, kakšni so medsebojni odnosi in gledanja na to pomembno obliko sodelovanja pri reševanju tako pe- rećih problemov. Taki neustrezni odnosi in gledanja pa povzročajo posledice, kakršne so navedene v prejšnjih podatkih.

Predsednik Janez Hočevár: Besedo ima Marija Aljančič.

Marija Aljančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Ker so predgovorniki v razpravi povedali že mnogo tega, o čemer sem nameravala razpravljati, želim uvodoma glede organizacije omeniti, da se zavzemam za tako obliko organizacije inšpekcijske službe, ki je izločena iz uprave občine v medobčinsko obliko ali pa deluje kot samostojen oddelek, ker kaže, da je ta oblika bolj učinkovita in da inšpektorji tako organizirani lahko boljše delujejo zaradi vseh tistih razlogov, ki so jih predgovorniki navajali.

Tržna inšpekcija deluje na področju blagovnega prometa in sega tako na vsa področja, na katerih so državljani posebno zainteresirani za njeno pravilno delovanje. To se pravi, kontrolirati mora cene in blago v skladu s predpisi, s tem pa hkrati tudi ugotavlja usklajenost predpisov s prakso in daje predloge za njihovo dopolnjevanje in spreminjanje. Kljub temu pa sem ob razgovorih, ki sem jih o delovanju inšpekcijskih služb opravila z različnimi ustanovami oziroma njihovimi predstavniki pred tem zasedanjem, ugotovila, da občinskim inšpekcijam povzročajo le prečestokrat dosti preglavic neustrezni in zastareli predpisi, preozka pooblastila in to, da se predpisi tudi potem, ko se le ugotovi njihova zastarelost, le prepočasi zamenjujejo z ustrežnejšimi. Zato še posebej podpiram predlog v poročilu, da republiška inšpekcijska služba izdela konkretne predloge za spremembe predpisov oziroma za izdajo novih ter s tem aktivno prispeva k uskladitvi organizacije in dela inšpekcijskih služb z načeli nove ustave.

Eden od pogojev za boljše in nemoteno delo inšpekcije v občini je zagotovitev stalnejše kadrovske zasedbe. Doseči je treba, da se velika fluktuacija, ki jo opažamo prav v službah tržne inšpekcije in ki se je pokazala tudi v letu 1963, ne bo nadaljevala. Iz poročila je namreč razvidno, da se vsako leto zamenja ena četrтина vseh uslužbencev tržne inšpekcije in da število teh nenehno pada. Ustrežnejše nagrajevanje in pravilnejše vrednotenje teh delovnih mest, ki so po svojem značaju težja od mest drugih uslužbencev v upravi, bi brez dvoma prispevalo k temu, da ne bi bilo take fluktuacije v teh službah. Tudi s pravilnim odnosom odgovornih uslužbencev družbeno-političnih skupnosti se lahko v večji meri zagotavlja in poudarja pomen tržne inšpekcije. V tem pa kljub temu, da smo v zadnjem času naredili premik naprej, le prepočasi napredujemo, saj se še vedno pojavljajo poskusi vplivanja na delo inšpektorjev, da ti ne odločajo po predpisih, čeprav so nepravilnosti že ugotovljene. Najraje se to dogaja takrat, ko bi bilo treba odvzeti nezakonito pri-

dobljeno korist in bi bile s tem prizadete lokalne družbeno-politične skupnosti. V takih primerih se potem zmanjšuje zaupanje v organe družbenega nadzora in zaradi izostanka inšpekcijskih ukrepov ne prihaja do izraza prizadevanja za spremembo vrste predpisov, ki niso v skladu z današnjimi pogoji. V zvezi s tem menim, da bi bilo tudi za delo samih inšpekcijskih služb koristno — posebno sedaj, ko se usklaja predpise z ustavo — da bi izdali ustrežnejše predpise glede odvzemanja premoženjske koristi. S tem mislim, da naj bi večji del teh sredstev, te odvzete koristi ostajal v lokalnih fondih, v občinah. To ne navajam samo zaradi tega, ker bi same inšpekcije tako lažje delovale, temveč bi bile tudi občinske skupščine bolj zainteresirane za dobro sodelovanje inšpekcije in za izvajanje vseh ukrepov. Poleg tega pa je upoštevati, da so se v zadnjih letih, ko so ti predpisi ostali nespremenjeni, številne pristojnosti in obveznosti prenesle na občine tako, da je ogromno zadev, ki bi jih komuna morala urediti, sredstev za urejanje pa je le malo. Menim tudi, da so bila s pridobitvijo neupravičene premoženjske koristi odvzeta sredstva potrošnikom določenega območja, pa bi bilo prav, da se ta sredstva nato tudi vrnejo temu območju in s tem posredno tudi oškodovanim občanom. Pri tem se pa zavedam, da to zahteva res dobro in samostojno delovanje inšpekcijske službe.

V občinah naj bi se ustanovili uradi za cene. K temu pa se še ni pristopilo in se v občinah ne kaže prave zainteresiranosti za to. Ko sem z nekim načelnikom oddelka za gospodarstvo o tem razpravljala, je dejal, da ni interesa zato, ker s tem, da občine urejajo cene v maloprodaji, lahko le malo ali nič vplivajo na cene, ker se te v glavnem oblikujejo v proizvodnji in pri grosistu. Kljub takim mišljenjem pa mislim, da se mora okrepiti delo inšpekcije tudi na področju kontrole cen. Ko se namreč na eni strani trudimo za hitrejšo prilagajanje in s tem tudi sproščanje predpisov o cenah, moramo nato na drugi strani na področju kontrole cen voditi dosleden nadzor, ker se mnogokrat pod nazivom sproščanje cen skrivajo tudi primeri, v katerih ni nobenega resničnega opravičila za dvig cene in zavirajo stabilizacijo trga ter naravno delovanje zakona ponudbe in povpraševanja, obenem pa zmanjšujejo naša prizadevanja za povečevanje realnih osebnih dohodkov. Na stabilizacijo cen bodo lahko pozitivno vplivali tudi proizvajalci, ki nastopajo direktno v prodaji na drobno, če bodo sami določali maloprodajne cene. V takem primeru se tudi v sami distribuciji ne bo v takem obsegu povečevala cena proizvoda.

Želim pa na koncu poudariti še to, kar sta dva diskutanta prej že ugotovila, namreč, da bo širše obveščanje javnosti o delu inšpekcije tudi preko časopisov in drugih ustreznih sredstev lahko učinkovito pripomoglo, da se bo povečalo zanimanje javnosti za delo inšpekcij.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Hvala. Odrejam 10 minut odmora.

(Seja je bila prekinjena ob 12.50 in se je nadaljevala ob 13.10.)

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Nadaljujemo razpravo. Besedo ima poslanec Stane Divjak.

S t a n e D i v j a k : Nameravam razpravljati o problematiki gradbene in urbanistične inšpekcije. Ker pismeno poročilo obe inšpekciji zelo dobro in izčrpno obravnava, želim ob njem v kratkem orisu podati zlasti konkretne probleme, ki se javljajo na območju celjskega okraja in celjske občine.

Če upoštevamo vse težave in pomanjkljivosti, ki ovirajo delovanje inšpekcij — tu mislim predvsem na neustrezne osebne dohodke, pomanjkanje in odhajanje inšpektorjev, nepriljubljenost te službe za mlade strokovnjake in nezadostno skrb družbeno-političnih skupnosti za inšpekcijske službe in njihovo delo — je pravzaprav čudno, da so naše inšpekcije sploh uspele svoje naloge opraviti v takem obsegu, kot je ugotovljen.

V Celju na primer opravlja službo gradbenega inšpektorja 77 let star bivši stavbenik. Ko ob tem podrobno in na podlagi podatkov poročila ugotavljam, kakšen je obseg nalog te inšpekcije, mi postane jasno, da od enega samega, fizično že izčrpanega človeka, res ne moremo pričakovati, da bo vse te obsežne naloge v celoti in v redu opravil.

Ugotavlja se tudi, da med gradbeno inšpekcijo in urbanističnimi službami ni dovolj sodelovanja in usklajenosti. Opaža se, da so na primer urbanistični načrti narejeni premalo odgovorno in da so včasih preveč idealno zamišljeni, brez tehničnih ekonomskih izračunov, zaradi česar se pri njihovi konkretizaciji v praksi pojavijo težave, v kateri se izkaže, da je urbanistični načrt neustrezen in neizvedljiv.

Občani se zlasti pritožujejo zaradi težav pri gradnjah izven gradbenih okolišev. V zvezi s tem je samo v celjski občini ugotovljenih 376 črnih gradenj. Tak položaj sam narekuje razmišljanje o vzrokih zanj.

Odloki o gradbenih okoliših so bili pripravljani na osnovi predvidevanj nadaljnega razvoja posameznih območij, porasta prebivalstva in drugih elementov. Ti okoliši so se po potrebi tudi razširjali, vendar pa ob vsem tem pristojne strokovne in upravne službe niso uspešno opravile svojih nalog in niso v zadostnem obsegu občanom pripravile vsega potrebnega zlasti za individualno gradnjo stanovanjskih hiš. Vzporedno s tem tudi niso bile izvedene ustrezne priprave in pravočasno določene lokacije za gradnjo stanovanjskih blokov.

Tako se je pokazalo, da obstoječi kader v urbanistični in gradbeni inšpekciji v občini in okraju vsega tega ne zmore in ni kos tako obsežnim nalogam. Ob tem pa je tudi vprašljivo, kako naj svoje naloge v redu in pravočasno izvajata republiški gradbeni in republiški urbanistični inšpektor, ki morata vsak na svojem področju obvladovati območje cele republike, dajati soglasja, sodelovati v raznih komisijah in podobno. Ne mislim pri tem predlagati, da bi za to v inšpekcijske službe vključili množico strokovnjakov, pač pa menim, da bi bilo treba zaostri odgovornost in notranjo kontrolo ter doseči dosledno spoštovanje predpisov že pri sestavljanju gradbenih načrtov, pri začetku in tudi izvajanju gradenj. Vsak strokovnjak in vsaka gospodarska organizacija bi morala dosledno poslovati po predpisih — zlasti gradbena podjetja bi morala uveljaviti tudi tak sistem delitve osebnega dohodka, ki bi spodbujal in nagrajeval odgovornost, strokovnost in kakovost dela. Na ta način bi bilo manj osnove za ukrepanje inšpektorjev, ki navadno sledi šele potem, ko je že prišlo do kršitve predpisov in do materialne škode. Menim, da bi gradbena podjetja sama lahko uspešno nadzirala kvaliteto gradbenega materiala, kajti ko jo ugotavlja inšpektor, je navadno že prepozno. Zaradi tega bi bilo bolj koristno v samih gospodarskih organizacijah okrepiti te strokovne službe in zaostri njihovo odgovornost, kot pa zaposlovati ogromno število inšpektorjev.

Še posebej je interesantna problematika urbanistične inšpekcije. Medtem ko se trudimo, da bi vse upravne, pa tudi inšpekcijske službe približali občanom in razširili družbeni nadzor na vseh področjih, pa na primer ugotav-

ljamo, da republiški urbanistični inšpektor daje soglasja za gradnje izven gradbenih okolišev, za spremembo urbanističnih načrtov in podobno. Ob tem se postavlja vprašanje, če je to pravilno; verjetno bi bilo bolj prav, da se te pristojnosti prenesejo navzdol, na urbanistične komisije pri občinskih skupščinah ali svete občinskih skupščin. Ti organi bi lažje vsestransko, objektivno in tudi hitreje reševali zadeve kot pa republiški inšpektor, ki je odmaknjen in tako zelo obremenjen, da nastajajo pri njem veliki zaostanki, ki še zaostčujejo probleme.

V zvezi s tem navajam konkreten primer stanovanjske gradnje v novem naselju Otok v Celju. Urbanistični načrt za to naselje je bil široko zasnovan, urbanisti niso varčevali s površinami in zato niso predvideli običajne gostote stavb. Ko je gradbeno podjetje nato prevzelo gradnjo stanovanj za trg, je v pripravah ugotovilo, da prevelika medsebojna oddaljenost stavb preprečuje smotrno uporabo gradbene mehanizacije, predvsem žerjavov, zaradi česar je bilo treba doseči odobritev spremembe načrta tako, da se posamezne predvidene stavbe premaknejo za 5 do 6 m. Zaradi predpisov o pristojnosti urbanistične inšpekcije je bil ta postopek seveda zelo dolgotrajen in gradbeno podjetje, ki je bilo pogodbeno vezano z rokom dograditve, ni čakalo dokončnega dovoljenja, temveč je začelo graditi kar na črno. Prav ob tem primeru se konkretno pokaže potreba, da se tudi čim več urbanističnih pristojnosti prenese navzdol in da se na tem področju bolj uveljavijo komisije in sveti občinskih skupščin.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Naslednji govornik je Joško Lojen.

J o š k o L o j e n : Tovarišice in tovariši poslanci! Želim razpravljati le o delu veterinarske inšpekcije.

Približno dve tretjini občin v Socialistični republiki Sloveniji ima stalne veterinarske inšpektorje; v drugih občinah pa opravljajo to dolžnost honorarni inšpektorji, ki so redni uslužbenci veterinarskih zavodov. To stanje ni zadovoljivo, honorarno razmerje pa je tudi v nasprotju s predpisi in praktično onemogoča izvrševanje inšpekcijskih nalog, ker so honorarni inšpektorji v glavnem zaposleni z izvrševanjem rednih nalog svojih zavodov. Ker se naloge veterinarske inšpekcije povečujejo, ta inšpekcija že danes ne more opravljati vseh svojih nalog, še manj pa jih bo lahko v bodoče. So primeri, čeprav redki, da se občine branijo zaposliti stalne inšpektorje, ker želijo na tak način shediti proračunska sredstva, pri tem pa pozabljajo na to, da mora biti veterinarska inšpekcija vedno budna, pripravljena ter materialno in finančno oskrbljena.

Niso redki primeri, ko to delo ni dovolj vrednoteno. Vprašanje materialne stimulacije čestokrat ni dovolj reševati le povezano s strukturo prejemkov v upravi občinske skupščine, ker gre pri veterinarjih izključno za visoko kvalificirane kadre. Niso redki primeri, da imajo ti inšpektorji, kot čisti upravni uslužbenci, tudi enkrat nižje osebne dohodke od veterinarjev v zavodih ali podjetjih.

Inšpektorji na specializiranih delovnih mestih so prav tako stalni občinski inšpektorji, zaposleni pa so na onih obratih, kjer je dela in problematike toliko, da dela ne zmorejo splošni inšpektorji; to je v večini klavnicah, tržnicah, mlekarnah in podobno. Inšpektorji v specializiranih službah so največkrat uslužbenci veterinarskih zavodov, ki zaračunavajo svoje delo podjetjem po tarifah za strokovne storitve. Veterinarske postaje lahko v takih primerih bolje

stimulirajo in strokovno usposablajo specializirane inšpektorje. Takšen način organizacije in plačevanja teh inšpektorjev ni v skladu z osnovnimi načeli organizacije inšpekcijske službe in ni v skladu s predpisi, je pa na drugi strani trenutno edini izhod za organizacijo in poslovanje te inšpekcije.

V delu veterinarske inšpekcije se stalno prepleta skrb za zdravje živali s skrbjo za zdravje ljudi, tako na področju epizotologije, kakor tudi na področju higiene živil. Veterinarska inšpekcija mora opravljati to delo v javnem interesu in menim, da je iz splošno gospodarskih in zdravstvenih razlogov zgrešena dosedanja praksa, da se epizotološka preventiva, kakor tudi nadzor nad higieno živil v predelovalnih obratih opravlja na stroške lastnika ali imetnika živali oziroma na stroške proizvajalca. Še posebno nelogično je to danes, ko so proizvajalci nagrajeni po učinku. Veterinarski preventivni ukrepi pa so čestokrat v navideznem ali pa tudi dejanskem nasprotju z neposrednimi ekonomskimi interesi gospodarske organizacije. Zato je potrebna drugačna zagotovitev potrebnih finančnih sredstev tudi za materialne izdatke delovanja veterinarske inšpekcije, za preventivno dejavnost in nabavo sodobne opreme za njeno delo. Čestokrat komune takih sredstev ne zmorejo. Tisti, pri katerih se pregledi opravljajo, pa za to niso zainteresirani. Stalna sredstva v te namene bi morda bilo mogoče zagotoviti od pristojnih na živinske potne liste, pristojbin za nakladanje ter odpremljanje živine in podobnih virov. Druga možnost zagotovitve stalnih sredstev pa je v obveznem zavarovanju živine, ne glede na sektor lastništva; to zavarovanje pa naj bi zajelo tudi zdravstveno varstvo živali.

S porastom standarda delovnih ljudi se poraja vedno večja zahtevnost potrošnikov, ki terjajo širši asortiment živil živalskega izvora. Zato je potrebno, da veterinarski inšpektorji svoje delo kvalitetno preusmerijo v sodobno kontrolo celotnega tehnološkega postopka. To je potrebno predvsem v mesni industriji in v mlekarstvu. Dolžnost veterinarskih inšpektorjev je, da nadzirajo proizvode od proizvajalca do potrošnika in s tem zagotovijo oskrbo prebivalstva s kvalitetno dobrimi in higiensko neoporečnimi živili živalskega izvora. Splošni občinski veterinarski inšpektorji bi morali v svoj program dela vključiti več kontrole nad živili v prometu od grosista do trgovin, gostišč in tržnic. Takšna inšpekcija je zlasti važna pri vse večjem razvoju turizma. Potrebno je, da občinska veterinarska inšpekcija posveti večjo skrb družbenim živinorejskim obratom, pri čemer naj s svojimi posegi zagotovi nemoteno in rentabilno proizvodnjo.

Delo veterinarske inšpekcije se v mnogih primerih prepleta tudi z delom sanitarne inšpekcije. Stična točka je nadzor nad živili živalskega izvora in tako prihaja do dvotirne inšpekcijske službe na tem področju. Obe inšpekciji izvajata nadzor nad istimi živili oziroma proizvodnimi obrati in nad stimi prodajnimi lokali. Da bi se ta dvotirnost odpravila, je potrebno tam, kjer so za to pogoji, inšpekcijske službe združiti v enoten inšpekcijski organ za eno ali več občinskih skupščin. S tem bi bila zagotovljena učinkovitejša koordinacija dela, načrtnost, kvaliteta in samostojnost inšpekcijskih služb.

Menim, da inšpektorji ne bi smeli biti le izvrševalci zakonitih predpisov, temveč bi morali na podlagi svojih ugotovitev delati tudi ustrezne analize ter jih predlagati svetom in skupščinam v nadaljnje politično ukrepanje. Posebno pomembno je tako delovanje v sedanjem času, ko se teži, vsaj v nekaterih območjih, za hitrim povečanjem staleža živine in za odpravljanjem nerentabilnih pasem goved.

Prikazana problematika veterinarske inšpekcije je tudi odraz veterinarske zakonodaje, ki je že močno zastarela, saj je bila uveljavljena še pred znanimi spremembami v našem kmetijstvu. Ukrepi, ki so bili predpisani v dobi skoraj izključno zasebnega sektorja kmetijstva, niso danes več izvedljivi ali pa niso učinkoviti v pogojih velikih živinorejskih obratov. Pri operativnem delovanju veterinarske inšpekcije se posebno občuti pomanjkanje podrobnejših predpisov, kar so danes govorniki pred menoj že ugotovili. Delo veterinarske inšpekcije mora temeljiti na zakonskih predpisih, ki naj bodo odsev novejših znanstvenih in strokovnih dognanj in ki so v skladu z družbenoekonomskim razvojem.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Besedo ima tovariš Franc Tomažič.

F r a n c T o m a ž i č : Tovariši in tovarišice poslanci! V svojem skromnem prispevku želim obravnavati dve vprašanji s področja inšpekcijskih služb in sicer:

1. splošno o inšpekcijskih službah v pogojih razvejanega samoupravnega mehanizma in 2. o kmetijski inšpekciji.

V pogojih razvejanega družbenega samoupravljanja se postavlja vprašanje, kakšno mesto in vlogo naj ima inšpekcijska služba. V precejšnji meri je na to vprašanje bilo odgovorjeno že v poročilu samem in sicer tam, kjer je rečeno, z organi samoupravljanja, jim poročati o ugotovljenih nepravilnostih in povzročeni pomanjkljivosti, nezakonnosti in nepravilnosti. To pomeni, da bi morali inšpekcijski organi, specializirani za določeno področje dela, tesno sodelovati da naj bi inšpekcija v prvi vrsti preventivno delovala v namenu, da se odpramnjkljivosti ter zahtevati, da se te odpravijo. Tak postopek naj bi bil povsod tam, kjer se ugotovi, da kršitve niso storjene iz koristoljubja ali da nepravilnosti niso bile zlonamerne in v podobnih primerih. Poudarjam pa, da bi tudi v takih primerih morali biti obveščeni organi upravljanja. Če želimo to doseči, pa je nujno poskrbeti za to, da bo inšpekcijska služba dobila kader, ki bo res specializiran za določeno področje, obenem pa bo sposoben primerno nastopati tako, da bo užival potrebno zaupanje in nudil pomoč, ne pa povzročal strah in trepet.

O teh vprašanjih sem se pogovarjal z vodstvi nekaterih gospodarskih organizacij in pri tem slišal kar najbolj različna mnenja o inšpekcijskih službah. Na vprašanje, kakšen občutek imajo, ko pride k njim inšpektor, sem dobil prav tako kar najbolj različne odgovore; nekje celo, da štejejo, da je prišel v hišo biriti; drugod spet, da je prišel vohljač; nadalje, da je inšpektor policist itd.

Menim, da že sama ta dejstva narekujejo, da je potrebno tesnejše sodelovanje med inšpekcijskimi službami in organi upravljanja v gospodarskih organizacijah.

Zanimiva pa je ugotovitev — vsaj pri teh gospodarskih organizacijah oziroma njih vodstvih, s katerimi sem razgovarjal — da še najbolj cenijo finančno inšpekcijo in službo družbenega knjigovodstva. Tako kaže, da ima ta služba kolikor-toliko dober kader. Ob različnih mnenjih o samih inšpekcijah pa vendarle ne zanikajo potrebe njihovega delovanja s poudarkom, da bi inšpektorji morali biti v prvi vrsti preventivci, ki bi s svojjo specialnostjo odkrivali pomanjkljivosti in nepravilnosti ter svoje ugotovitve posredovali organom upravljanja, ki naj bi nato ukrepali. Če bi bilo tako, potem bi prav gotovo

gospodarske organizacije in ustanove inšpektorja sprejele kot človeka, ki jim bo nudil pomoč in skupaj z njimi poskušal odpraviti posamezne pomanjkljivosti, nepravilnosti in odstopanja. Kadar pa bi inšpekcijski organ ugotovil, da s takim vzgojnim delovanjem ne doseže namena, bi moral krivce kaznovati z vso strogostjo.

V zvezi s kaznovanjem navajam tisti del poročila, kjer se govori, da je bilo v prvem polletju lanskega leta od strani sanitarne inšpekcije izrečenih 924 mandatnih kazni in tako plačano 490 500 din. To pomeni, da je bila pri sanitarni inšpekciji povprečna višina izrečene kazni 500 din. Ob tem pa se sprašujem, ali je danes to sploh še kazni, še posebno, ko gre tu za ogrožanje ljudskega zdravja. Po mojem mnenju so to vsekakor premile kazni. Ob tem pa je še upoštevati, da so tistim, ki so bili kaznovani, denarna sredstva, ki so jih za kazen vplačali, največkrat povrnjena v taki ali drugačni obliki. Najvažnejše pa je to, da organi upravljanja in člani delovnega kolektiva največkrat o tem, da so bile izrečene mandatne kazni, ničesar ne vedo. Zaradi tega se potem ne smemo čuditi, če niso o tem razpravljali niti storili potrebnih ukrepov, da bi se take nepravilnosti v bodoče ne dogajale.

Ko sem že omenil mandatne kazni, bi želel omeniti še kolektivne kazni. Tisti, ki je na svoji koži preizkusil kolektivno kazen, ve, da taka kazen največkrat ni vzgojno delovala. Kolektivna kazen največkrat povzroča revolt. Pri nas pa je sreča ali nesreča v tem, da kolektivi največkrat niti ne vedo, da so kaznovani in zaradi tega tudi ne pride do revolta, niti do tega, da bi iskali krivca. Zaradi tega se potem, ko je kazen izrečena celotni gospodarski organizaciji, marsikje sliši tisti stari pregovor, le nekoliko prilagojen: »Družba je dala, družba je vzela«. Nedvomno je, da take kazni ne dosegaajo zaželenega vzgojnega namena, prav zaradi tega pa lahko take kazni več škodujejo kot koristijo. Zato bi morala sleherni inšpekcija upoštevati organe upravljanja ter s svojim delovanjem preprečevati nastanek nepravilnosti. Le s pomočjo organov upravljanja in delovnih kolektivov bodo inšpekcije našle svoje mesto in uspešno opravile svojo veliko in zelo težko ter delikatno nalogo.

Če hočemo v vsem tem uspeti, je nujno predvsem poskrbeti za ustrezen kader. Najti moramo inšpektorje, ki bodo specialisti za svoje področje dela; strokovnjake, ki ne bodo le praktiki niti le teoretiki, pač pa taki, ki bodo znali teorijo povezati s prakso. Predvsem je potrebno, da inšpektor dobro pozna našo družbeno stvarnost in možnosti ter pogoje, ki jih imamo. Prepričani smo lahko, da idealnih ljudi sicer ne bomo našli; mogoče pa je najti dosti dobrih ljudi, ki imajo potrebne lastnosti. Ob tej ugotovitvi pa se takoj pojavi vprašanje, zakaj potem teh kadrov v komunah nimajo. Komune, vsaj na našem območju, se sprašujejo, kje naj praktično dobijo tak kader, ki bo res ustrezal vsem pogojem. Nadalje ugotavljajo, da četudi tak kader dobijo, nastane vprašanje sredstev za nagrajevanje, ker se jim proračun zmanjšuje tako, da jim sredstev primanjkuje že za dosedanje službe. Kljub štednji pa seveda ni pravilno, da na območju z 20 000 prebivalci deluje le honorarni sanitarni inšpektor, ki prejema za to službo 15 000 din na mesec in da gradbeni referent opravlja tudi posle gradbenega inšpektorja in pri tem seveda nadzira tudi samega sebe in lastne odločitve.

Zaključek moje razprave je ta, da so nedvomno tudi pri tako razvejanem sistemu samoupravljanja nujno potrebni inšpektorji in sicer kot strokovnjaki oziroma specialisti za določena področja dela. Za uspešno delo pa je potrebna tesna povezava inšpektorjev z organi samoupravljanja. Najprej je treba ukre-

pati preventivno, če pa to odpove, pa najti krivca in ga primerno kaznovati. V vsakem primeru pa se je treba izogibati kolektivnih kazni, mandatne pa povečati in jih izrekati takrat, ko se res ugotovi, kdo je kriv. Vse inšpekcijske službe naj bi bile med seboj tesneje povezane, kar bi omogočilo, da zavzemajo tudi vsaj približno enaka stališča o enakih ali podobnih pomanjkljivostih ali nepravilnostih. Tiste inšpekcije, pod katerih nadzor spada manj objektov, naj bi se organizirale na medobčinski osnovi, ker bi tako lažje plačali kadre in tudi našli ustreznega človeka za to delikatno delo. Menim pa, da je bolje biti brez inšpektorja, kot pa imeti slabega, brez znanja, brez izkušenj in podobno.

Tovariši in tovarišice! Samo še nekaj misli o kmetijski inšpekciji.

Čeravno že nekaj let delam v kmetijski gospodarski organizaciji, lahko rečem, da sem do danes le tu pa tam slišal, da bi morala obstojati tudi kmetijska inšpekcija. Že v poročilu je navedeno, da ta inšpekcija ni postavljena s predpisom, pač pa imajo nekateri zakoni določila, da to in ono kontrolira kmetijski inšpektor. Nedvomno je tudi ta inšpekcijski organ kot organ družbenega nadzorstva potreben, še posebno sedaj, v obdobju raznih zelo dinamičnih sprememb v kmetijstvu. Ker ima kmetijski inšpektor zelo obširno področje dela, že samo to dejstvo narekuje kar najtesnejše sodelovanje s strokovnimi službami pri kmetijskih gospodarskih organizacijah in prav tako s kolektivi in organi upravljanja v teh gospodarskih organizacijah. S skupnimi močmi bi lažje opravljali to težko in odgovorno nalogo. Tudi tu bi morala veljati prednost preventive, to je vzgoje kmetijskega proizvajalca. Pri kmetijski inšpekciji nastopajo ista vprašanja kot pri ostalih inšpekcijah in sicer vprašanje ustreznega kadra, njegove stimulacije in podobno, kar ne mislim ponavljati.

Temeljni zakon o varstvu rastlin v svjem 47. členu dobesedno določa: »Uslužbenci, ki so pooblašteni za inšpekcijo varstva rastlin, morajo imeti kmetijsko ali gozdarsko fakulteto, državni strokovni izpit in najmanj tri leta prakse pri varstvu rastlin.« To sem navedel zaradi tega, ker hočem poudariti, da mi z našimi predpisi nemalokrat prehitavamo stvarnost. Omenjeni zakon je bil izdan 1954. leta. Vprašam se, ali je bilo takrat sploh mogoče dobiti takega inšpektorja, zlasti še, ko nam je hkrati in nam še danes trpi proizvodnja, ker nimamo dovolj ustreznih kadrov? Danes so sicer nekoliko večje možnosti za realizacijo tega določila, vendar bi bilo interesantno ugotoviti, koliko občin ima danes takega strokovnjaka v kmetijski inšpekciji. Ker so sedaj večje možnosti, bi bilo potrebno pripraviti in sprejeti ustrezen zakon o kmetijski inšpekciji. Poudarjam pa, da je nujno potrebno pri vsem tem upoštevati naše objektivne možnosti in razpoložljiva sredstva. Naj to povežem le z agrominimumom, o katerem se je veliko pisalo ter govorilo in naj bi ga predpisale vse občine, a je kasneje akcija zamrla. Pogoji za ta ukrep so v različnih občinah različni. Konkretno na našem območju kmetje zelo dobro obdelujejo svoja posestva, vlagajo precej umetnih gnojil, če so na razpolago in podobno. Ostalo pa je odprto vprašanje, kdo naj bi vodil ogromno evidenco o izvrševanju določil agrominimuma. Torej nam ta primer pove, da moramo iti v korak z možnostmi in pogoji, ki jih imamo.

V poročilu se tudi omenja varstvo rastlin, češ da se ne štiti sadnega drevja. To je popolnoma točna ugotovitev. Le v strnjjenih sadovnjakih, ki so večinoma družbeni, se to varstvo opravlja, drugod pa le malo ali nič. Pri tem pa se moramo res vprašati, če je vse to rentabilno. Na našem območju zasebni kmetijski proizvajalci sekajo češnje, čeprav so bile in so še danes priznane na

domačem in svetovnem trgu. Istočasno pa strokovnjaki kmetijskih zadrug razpravljajo o tem, da bi sadili nova češnjeva drevesa. Na to je v veliki meri vplivalo neurejeno tržišče. Podobna je stvar z jabolki. Kadar jih je malo, jih naš kmet z lahkoto proda po primerni ceni, ne glede na kvaliteto. Ko je pa bogata letina, cena tako občutno pade, da se kmetu deloma zaradi pomanjkanja delovne sile, predvsem pa zaradi nizke cene ne izplača jabolk obirati in jih zato otrese in predela ali pa odda v predelavo. Zaradi tega kljub dobri letini sadja na trgu ni in mu cena ostane razmeroma visoka.

Čeravno bo morda izgledalo, da sem se oddaljil od osnovnega vprašanja, bom navedel še en primer. Naš kmet proda letos vino po 60 do 70 din za liter. Proizvodna vinska klet ga gostinskim obratom ali gostilnam dostavi skoraj na točilno mizo po 170 din, kjer pa se nato prodaja že po 450 din. Če upoštevamo, da se je postrežnina praktično neopazno že povečala od prejšnjih 10 % na 20 %, znaša torej pri litru vina že precej več kot pa za liter vina dobi kmet — proizvajalec! Zato ni čudno, če se na ta račun slišijo pripombe in nastaja ob tem na vasi politični problem, češ saj natakar dobi več, ko je tisti liter vina prinesel, kot pa jaz, ki sem ga proizvedel in delal za njega.

To pa ni edini primer in ga nisem samo zaradi tega navedel, ker nas trenutno na našem območju precej tišči. Ob njem bi rad poudaril nujno tesnejšega sodelovanja inšpekcijskih služb med seboj. Tu mislim predvsem na kmetijsko in tržno inšpekcijo, ki naj bi skupaj poskušale najti ustrezne rešitve v posameznih primerih.

Navajam še problematiko v zvezi z dogovorjenimi cenami za živino. Pri nas se dogajajo velike špekulacije na račun dogovorjenih cen za živino in kljub temu, da se naš okrajni tržni inšpektor — ker lastnega v občini nimamo — trudi in dela kolikor more, ne more doseči vidnega izboljšanja. Osebnostno pa menim, da dogovorjena cena za živino še zdaleč ne predstavlja prave rešitve. Ob teh in drugih vprašanjih, ki zadevajo delo inšpekcijskih služb, bi lahko naštel še druge primere. Ponovno poudarjam, da se v celoti strinjam s poročili, ki sem jih prejel in menim, da je stanje še veliko slabše, kot je v njih prikazano.

Zato še enkrat predlagam:

1. Pripravi naj se zakon o kmetijski inšpekciji; pri organizaciji te inšpekcije pa naj bi občine upoštevale medobčinsko sodelovanje, ker bi tako lažje dobile ustreznega strokovnjaka in mu lažje ustvarile pogoje za delo. S tem bi tudi odpravili pojave, da je v občinah referent za kmetijstvo istočasno tudi neke vrste kmetijski inšpektor.

2. Inšpektorji naj bi tesneje sodelovali z organi upravljanja v gospodarskih organizacijah in ustanovah; kmetijski inšpektor pa tudi s strokovnimi službami, ki so pri družbenih kmetijskih gospodarstvih. Inšpektorji naj bi delovali inštrukcijsko in preventivno ter izrekli kazni le tam, kjer drugo vzgojno sredstvo ali poseg ni zadostoval. Pri kaznovanju pa je res treba poiskati krivca in ga ne kaznovati le s 500 din, pač pa v sorazmerju s težo prekrška, ki ga je napravil.

3. Novi predpisi in tudi inšpektorji pri svojem delu bi morali upoštevati čas in pogoje ter možnosti, ki jih imamo; to pa v večjem obsegu, kot se je upoštevalo doslej. Brezpredmeten je namreč kakršenkoli ukrep, če niso hkrati dani tudi ustrezni pogoji, da se ukrep lahko uresniči. Inšpektor mora temeljito poznati našo družbeno stvarnost ter upoštevati, da deluje v času izredno naglega

razvoja; v času, ko se je družbeno samoupravljanje že močno uveljavilo in zato ne sme mimo njega.

Predsednik J a n e z H o č e v a r : Besedo ima poslanec Adam Vahčič.

A d a m V a h č i č : Tovarišice in tovariši poslanci! V svojem izvajanju želim razpravljati o splošni problematiki inšpekcijskih služb ter posebej o elektroenergetski inšpekciji.

Inšpekcijske službe postajajo v našem samoupravnem sistemu vse bolj družbena funkcija. Vendar se v odnosih med posameznimi inšpekcijami, predvsem inšpekcijo dela in elektroenergetsko, pojavljajo neskladnosti. Zato se nekatere važne naloge inšpekcij ne opravljajo, oziroma ni potrebnega sodelovanja, kar v praksi slabo učinkuje. Dosedanja praksa je pokazala, da tudi predpisi med seboj niso usklajeni, oziroma da jih inšpektorji ne izvajajo enotno. Nujno potrebno je urediti, da se vsaj na področju republike, če že ne federacije, predpisi enotno izvajajo in se njih uporaba usklajuje.

Inšpektorji morajo biti v svojem delu samostojni, brez kakršnegakoli vmešavanja zaradi varovanja ožjih interesov. V praksi pričakujemo od inšpektorjev ne samo kazenske sankcije, temveč tudi razne inštrukcije, navodila in predavanja, kar bi vzgojno vplivalo na organizacijo dela in odpravo posameznih nepravilnosti. Prav bi bilo, če bi bila inšpekcijska služba povezana s projektnimi biroji zaradi pravilne uporabe raznih predpisov, ker bi se na ta način pri pregledih projektov in objektov nato pripombe zmanjšale na minimum, vsekakor pa zmanjšali tudi stroški.

Iz analize inšpekcijskih služb je razvidno, da je pomanjkanje eden glavnih vzrokov nesistematičnega dela inšpekcij, predvsem v komunah. Vzrok za to pa tiči v nagrajevanju, ker je inšpekcijsko delo slabše plačano kot lažje, manj odgovorno in po strokovnosti ter delovni praksi manj zahtevno delo v gospodarskih organizacijah. Delovno mesto inšpektorja zahteva razgledanega, izkušenega in s poglobljenim strokovnim znanjem oboroženega človeka. In če je temu tako, potem nimamo kaj ugibati in iskati izhoda, tam kjer ga ni, temveč moramo poiskati način, da tako delo primerno, vsaj enako kot v gospodarskih organizacijah, brez pomislekov tudi plačamo. Ne soglašam z načinom, s katerim ponekod trenutno rešujejo pomanjkanje inšpektorjev, namreč z zaposlovanjem honorarnih ter občasnih inšpektorjev. Občasno delo in honorarna razmerja morajo povsem izginiti iz inšpekcijskih služb, če hočemo doseči, da bo delo izvršeno kvalitetno, nepristransko in učinkovito. Ne mislim s tem podcenjevati honorarnega dela sploh oziroma nekoga oškodovati, vendar pa moramo razumeti, da je to delo zahtevnejše, terensko in naporno ter zahteva polno in stalno zaposlitev.

Nadalje menim, da je potrebno enotno urediti poleg nagrajevanja tudi razna povračila inšpektorjev — kar velja zlasti za povračila potnih stroškov, dnevnice in nadur. Sedanji način obračunavanja je nekako dvomljiv, predvsem pri okrajnih in republiških inšpektorjih, ker ti svoje stroške takoj po pregledu zaračunavajo na primer investitorju v celoti brez izstavitve računa organa, kateremu pripadajo, oziroma pristojnega inšpektorata. Zato se v mnogih primerih postavlja vprašanje možnosti dvakratnega obračunavanja teh stroškov, kar seveda ne bi bilo zakonito. Mislim, da bi bilo prav, da inšpektorati izstavljajo fakture za izvršene usluge in se sredstva namensko lahko nakažejo na

proračun določenega inšpektorata. Na takšen način se bodo sredstva kontrolirano in racionalneje trošila.

Glede organizacije inšpekcijskih služb je zelo primeren predlog za organizacijo medobčinskih inšpekcijskih služb, ki prihaja v poštev predvsem pri manjših in podeželskih občinah, in pri tistih inšpekcijskih službah, v katerih ni dovolj opravljen za posebnega inšpektorja v vsaki občini. Takšno medobčinsko sodelovanje je vsekakor koristno in perspektivno, ker ustvarja temelje za večjo samostojnost in omogoča takojšnje ustanovitve posameznih inšpekcijskih služb, če je to potrebno. Prav tako bi bilo potrebno proučiti organizacijo bazenske inšpekcijske službe, glede katere menim, da bo imela v perspektivi nekatere prednosti.

Da so inšpekcijske službe pri nas slabo zasedene, so deloma vzrok tudi pogoste reorganizacije okrajev. Temu se v bodoče lahko izognemo z organizacijo kazenske inšpekcijske službe, katere naj bi bile le bolj koordinacijskega značaja, oziroma naj bi opravljale določene inšpekcije, ki imajo specifičen značaj. Vsekakor pa je treba poiskati takšen način organizacije, katerega ekonomičnost bo pokazala, da je sprejemljiv v naših razmerah in tudi izvedljiv.

V nekaj besedah želim omeniti še naloge in organizacijo elektroenergetske inšpekcije. V prvi vrsti bi bilo vsekakor potrebno poiskati skupen jezik in uskladiti predpise glede delovne in elektroenergetske inšpekcije. Prav pri teh dveh inšpekcijskih nešteto krat prihaja do različnih stališč zaradi nerazumevanja med navedenimi inšpekcijami in zaradi nerazmejenih pristojnosti.

Zdi se mi, da bi lahko brez razmišljanja poverili vse strokovne naloge ustreznega področja samo elektroenergetski inšpekciji; seveda samo tiste, katere spadajo v njeno stroko in njen delokrog, medtem ko bi inšpekcija dela nadzorovala le izvajanje predpisov o delovnih razmerjih. Na ta način bi se izognili dvotirnosti in osredotočili vso odgovornost le na eno inšpekcijsko službo. Razumljivo je, da mora biti elektroenergetski inšpektor strokovnjak na svojem področju, medtem ko inšpektorji dela pogosto niso elektroenergetski strokovnjaki in zato prihaja v praksi do različnih nesoglasij, ki pa so v splošni problematiki morda pre malo vidna.

Menim, da je nepotrebno, da elektroenergetska inšpekcija nadzoruje organizacijo, proizvodnjo in porabo električne energije, ker to nima nič skupnega z inšpekcijo. Mnogo koristneje bi bilo angažirati elektroenergetsko inšpekcijo pri nadzoru izvajanja vseh predpisov za obratovanje električnih naprav, pri dajanju navodil, inštrukciji in tolmačenju predpisov predvsem v elektrogospodarstvu, distribuciji električne energije in v gospodarskih organizacijah, ki delujejo na elektroenergetski osnovi. Če pa hočemo elektroenergetski inšpekciji omogočiti tak način poslovanja in njene kompetence razširiti, je nujno treba številčno in kakovostno znatno okrepiti njen sestav. Vsekakor bi bilo potrebno in nujno sistemizirana delovna mesta izpopolniti.

Za pregled manjših električnih inštalacij, predvsem na podeželju, bi lahko angažirali distribucijska podjetja, vendar bi moral republiški elektroenergetski inšpektorat ta podjetja za to pooblastiti. Nekatera podjetja takšne preglede že izvršujejo v okviru svoje varnostne službe, vendar za to nimajo nobenih pooblastil in se zaradi tega ne morejo uveljaviti.

Vsekakor je treba podpreti predlog elektroenergetskega inšpektorata, da bi se morale elektrostrojne naprave, transformatorske postaje, razdelilne postaje, daljnovodi, kablovodi in ostala omrežja ter obsežnejše električne inšta-

lacije obravnavati kot energetski objekti oziroma elektroenergetske naprave in ne kot splošni gradbeni objekti, kot so se doslej.

Predsednik Janez Hočevnar: Besedo ima poslanec Peter Mravljak.

Peter Mravljak: Tovarišice in tovariši poslanci! V svoji razpravi želim govoriti o delu sanitarne inšpekcije.

Pomen sanitarne inšpekcije je ogromen, saj opravlja sanitarno nadzorstvo praktično na vseh področjih proizvodnje, prometa in potrošnje raznih proizvodov. Nadzorstvo strupov za zaščito pred škodljivci in industrije predmetov splošne rabe, je bistveno razširjeno z nedavno sprejetim pravilnikom. Njen nadzor pa obsega tudi področje šolstva, komunale v najširšem pomenu besede, javna prevozna sredstva, naprave in ukrepe za preprečevanje škodljivega tehnološkega vpliva procesa proizvodnje na zdravstvene razmere v okolici tovarne itd. Skratka, to je javna služba za izvajanje predpisov, ki so izdani v interesu očuvanja zdravja prebivalstva.

Razumljivo je, da tako široko področje dela zahteva tudi ustrezno strokovno usposobljene kadre, ki so sposobni vso to obsežno problematiko strokovno proučiti, spoznati škodljive vplive na zdravje ljudi in ustrezno upravno ukrepati. Izvajanje vseh teh nalog pa zahteva od teh kadrov ogromno naporov, saj je vse delo vezano izključno na teren. Značaj službe je odiozen, delo pa je združeno z veliko materialno, kazensko in materialno odgovornostjo. Iz predloženega poročila je razvidno, da je teh kadrov glede na potrebe v Sloveniji premalo. Usposablja jih šola za sanitarne tehnike v Ljubljani, ki ima značaj šole III. stopnje.

Začudila me je v poročilu ugotovitev, nizke strokovnosti zaposlenih v sanitarno inšpekcijski službi. Razumljiva bi bila ugotovitev, da je neko običajno manjše število inšpektorjev strokovno slabih; nikakor pa se ne morem strinjati, da je strokovnost v teh službah na splošno slaba, saj so na tem področju doseženi prepričljivi uspehi. Če pa ugotovitev poročila o slabi strokovnosti drži, me pa čudi, zakaj se ne popravi in prilagodi potrebam prakse program šole, ki usposablja kadre; saj je vendar vsem pristojnim činiteljem poznana problematika na tem področju, na primer zavodu za zdravstveno varstvo SR Slovenije, Republiškem sekretariatu za zdravstvo, Republiškem sanitarnemu inšpektoratu itd. Ne vem, če je kritika na račun nizke strokovnosti v celoti utemeljena, in če so tega krivi samo kadri, zaposleni v sanitarno inšpekcijski službi. Morda nosijo del krivde tudi tisti, ki so odgovorni, da se v Sloveniji še do danes ni organizirala ustrežna šola, katera bi usposabljala kadre, ki so v tem hitrem in vsestranskem razvoju neobhodno potrebni. Verjeno bi kazalo v tej smeri nekaj storiti pri medicinski fakulteti, da bi ustrezno usposabljala zdravnike za preventivno dejavnost.

Poseben problem v sanitarno inšpekcijski službi so tudi odnosi do drugih zdravstvenih delavcev. Zlasti zdravniki nepravilno ocenjujejo delo sanitarno inšpekcijske službe, predvsem tisti, ki so ali pa so bili v tej službi. Trditi si upam, da je, razen redkih izjem, večina zdravnikov v preventivnem, zlasti še v pravnem pogledu, premalo na tekočem, da bi lahko uspešno delala v sanitarno inšpekcijski službi. To pa ni niti čudno, saj je njihova glavna dejavnost kurativa in o preventivi niti niso dosti slišali na fakulteti. Zato je uporabljanje zdravnikov splošne prakse v občinah za honorarno delo v sanitarni inšpekciji nesmiselno, ker za to zahtevno dejavnost nimajo časa, saj je na podeželju

število zdravnikov še občutno premajhno in tako inšpekcijski službi prej škodujejo kot pa koristijo. Znani so primeri, ko je zdravnik-šef sanitarne inšpekcije v občini — samo podpisoval ureditvene odločbe, ki jih je izdelal sanitarni tehnik, medtem ko prijave sodniku za prekrške ali javnemu tožilstvu ni hotel podpisati, da se ne bi ljudem zameril. V takšnih in podobnih primerih so zdravniki bili inšpektorji samo na papirju in so škodovali službi in ugledu sanitarnega tehnika, mu jemali avtoriteto in veselje do dela; poleg tega pa ni bilo urejeno vprašanje odgovornosti, ker je vso pošto podpisoval zdravnik-šef inšpekcije, čeprav ni vedel, kakšni problemi obstojajo in kako se bodo rešili, saj je bila to skrb podrejenega uslužbenca, ki je to službo praktično opravljal.

Za ilustracijo naj povem naslednji primer. V občinskem središču je en sam zdravnik, ki opravlja vse zdravstvene dolžnosti; je upravnik zdravstvenega doma, šef splošne ambulante s polnim delovnim časom v ordinaciji in obsežnim terenskim delom, ki obsega tudi obiske bolnikov na domu, šef higienske postaje ter dispanzerjev, ki obstojajo pri centralni zdravstveni ustanovi v občini, poleg tega pa je bil do nedavnega še šef sanitarne inšpekcije. Koliko časa je lahko ta zdravnik posvetil sanitarni inšpekciji, si lahko predstavljamo. Tak zdravnik inšpekciji seveda ne koristi, nujno pa bi bilo, da se ustrezno usposobljeni zdravniki vključujejo v delo sanitarne inšpekcije s polnim delovnim časom.

Poseben problem je nagrajevanje uslužbencev sanitarne inšpekcije v občinah. Povem naj podatek za občine okraja Maribor, kjer znaša povprečje zaposlenih v sanitarni inšpekciji 38—39 000 din. Prepričan sem, da je to eden od glavnih vzrokov za tako pogosto odhajanje iz te službe. Sedanji uslužbenki sistem in delitev osebnih dohodkov znotraj delovnega kolektiva uprave ima za specifične dejavnosti nekatere negativne posledice zaradi nepoznavanja problemov in vloge posameznih služb, zlasti inšpekcijskih. Znan je primer, da delovno mesto sanitarnega inšpektorja ni sistemizirano v občinski upravi, medtem ko ta sanitarni inšpektor opravlja poleg tega še vsa opravila referenta za zdravstvo pri občinski skupščini in razne druge občasne dejavnosti v občini, ki ima 17 000 prebivalcev. V zadnjem času pa dobiva očitke, da nima kaj delati, da bo moral prevzeti še higiensko postajo pri zdravstvenem domu itd. Zamislimo si razpoloženje tega človeka, ki je prišel iz šole poln idealizma, pa doživi hudo razočaranje in nerazumevanje pri ljudeh, ki bi morali biti seznanjeni z dejavnostjo sanitarne inšpekcije. Pogosti so tudi še vedno razni intervencijski posegi nadrejenih ljudi ali višjih upravnih uslužbencev v zvezi z ukrepi inšpektorjev, ki se kažejo v tem, da se zadržijo prijave in se ne odpošljejo, ali pa se ustno naroči, da naj ne izvrši pregleda oziroma ne poda prijave.

Nujno potrebno je doseči, da bo državna uprava dosledno izvajala zakone in zagotavljala, da se bodo v praksi izvrševali, z dosedanjim načinom pa je treba dokončno prenehati. Ne bo odveč, če s tega mesta ponovno opozorim na problematiko v sanitarno inšpekcijski službi, ki jo je podrobno obravnaval Svet za zdravstvo SR Slovenije v aprilu preteklega leta. V tej obravnavi so bili sprejeti spodbudni in uresničljivi zaključki, ki so bili dostavljeni vsem predsednikom okrajnih in občinskih skupščin, vendar pa se je v občinah po teh zaključkih zelo malo naredilo. Zato predlagam, da naš zbor sprejme priporočilo za uresničevanje vseh takratnih zaključkov. Okrajnim in občinskim skupščinam naj se naloži naloga, da poskrbe za dosledno izvajanje predpisov

s tega področja, saj so bili izdani z namenom, da zaščitijo zdravje prebivalstva. Osnovno načelo nove ustave je skrb za človeka, mi smo pa odgovorni, da se ustavna načela čimprej uresničijo v življenju.

Predsednik Janez Hočev ar : S tem je lista govornikov izčrpana. Želi še kdo sodelovati v razpravi? (Nihče.)

Tovariši, problematika, o kateri smo razpravljali na današnji seji, je obširna in zapletena. Temeljito in konkretno obravnavanje posameznih problemov bi zahtevalo primerno strokovno delo in sodelovanje vseh odgovornih činiteljev, republiških, okrajnih in občinskih. Zato bi ob zaključku, na osnovi poročila sekretariata za proračun in občjo upravo in obširne razprave, v kateri je sodeloval tudi predstavnik Izvršnega sveta, o problematiki inšpekcijskih služb povzel tiste zaključke, za katere se mi zdi, da predstavljajo skupni imenovalce za številna vprašanja, ki spadajo v kompleks inšpekcijskih služb.

1. Inšpekcijske službe dobivajo v razvitem sistemu samoupravljanja kot del splošnega nadzora vse večjo vlogo v varovanju pravic občanov in interesov družbene skupnosti. Zato je družbena skupnost posebno zainteresirana na kvalitetnem delu teh služb.

2. Zbor priporoča Izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije, naj organizira in aktivno spremlja delo na urejanju kompleksne problematike inšpekcijskih služb. V tej zvezi naj poskrbi tudi za hitrejše pripravljane predlogov za uskladitev obstoječih predpisov, ki zaostajajo za dinamičnim družbenoekonomskim razvojem.

Pri pripravi predloga zakona o organizaciji republiške uprave in v tem okviru tudi o načelih za organizacijo in delo inšpekcijskih služb — o katerem bo zbor razpravljaj še letos — naj Izvršni svet upošteva tudi mnenja, stališča in predloge današnje razprave o problematiki inšpekcij.

3. Skupščine občin in okrajev naj zagotovijo pogoje za hitrejše odpravljanje slabosti, ki zavirajo učinkovito delovanje inšpekcijskih služb. Trajno spremljanje in obravnavanje problemov in negativnih pojavov na raznih področjih upravnega nadzora v skupščinah in njihovih politično-izvršilnih organih bo okrepilo vlogo in odgovornost inšpekcijskih služb.

4. Vzrok slabostim v delu inšpekcije je zlasti v neustrezni kvalifikacijski strukturi inšpektorjev in v tem, da delovna mesta niso zasedena. Skupščine naj povzamejo ukrepe za hitrejše izboljšanje obstoječega stanja. Uspešno reševanje problema kadrov, njihove perspektive in nagrajevanja je odvisno predvsem od strokovnega in družbenega uveljavljanja inšpekcijskih služb kot samostojnega upravnega organa. To vlogo je treba okrepiti in preprečiti nezakonito vplivanje na delo inšpekcijskih služb.

5. Organi samoupravljanja v delovnih in drugih organizacijah so dolžni razpravljati o ugotovitvah posameznih inšpekcij in poskrbeti za odpravo nepravilnosti. Krepijo naj tudi notranjo kontrolo nad izvajanjem predpisov. Inšpekcijske službe pa se naj ob izvrševanju svojih rednih nalog usmerjajo tudi na sodelovanje in nudenje pomoči organom samouprave.

6. Organizacija inšpekcijskih služb v občini naj izhaja iz nalog inšpekcijskega nadzora na posameznih področjih. Občinske skupščine naj poiščejo take oblike organizacije inšpekcijskih služb, ki bodo zagotovile njihovo večjo samostojnost, kvalitetnejši nadzor, boljše sodelovanje med inšpekcijskimi službami, specializacijo in racionalnejše poslovanje.

7. V borbi proti negativnim pojavom in izigravanju predpisov je treba zagotoviti tudi objektivno informiranje javnosti o delu inšpekcijskih služb. Potrebno je doseči podporo javnosti zlasti v vprašanih, ki zadevajo širše interese občanov.

In na koncu: poslanci Organizacijsko-političnega zbora naj se v občinskih skupščinah zavzamejo, zlasti v toku pripravljanja občinskih statutov, da se pravilno ovrednoti vloga inšpekcijskih služb in podvzamejo ukrepi kadrovske, organizacijske in druge narave, da se omogoči uspešno izvajanje nalog inšpekcijskega nadzora.

Tovariši, ali se strinjate s temi stališči? (Da.) Ali ima kdo kakšno pripombo? (Nihče.) Ali želi predstavnik Izvršnega sveta, tovariš Kocijančič, dati kakšno izjavo? (Želi.) Prosim.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Rad bi pojasnil, kaj sem prej smatral kot konkretno pomoč, ki naj jo vaš zbor da za boljše delo inšpekcijskih služb in za odpravo ovir, ki so. Predvsem sem omenil, da bi s tako široko in tako kvalitetno razpravo zbor lahko ogromno pripomogel k temu, da se na eni strani spodbudi okrajne in občinske skupščine, da bolj resno obravnavajo vprašanje inšpekcijskih služb, na drugi strani pa oblikuje večja samostojnost in večja samozavest inšpektorjev pri opravljanju njihove težke naloge.

Menim nadalje, da je predvsem važno doseči to, da ne bi bila razprava zaključena v samem zboru, temveč naj bi uresničili to, kar je tovariš predsednik kot zadnje predlagal, namreč, da bi vi kot poslanci v okrajnih in občinskih skupščinah, pa tudi v delovnih organizacijah, storili vse za to, da bo delo inšpekcijskih služb resnično lahko neovirano potekalo.

V imenu Izvršnega sveta izjavljam, da bo Izvršni svet na podlagi današnje razprave in na podlagi priprav in razprav, ki že tečejo o izboljšanju dela inšpekcijskih služb, še naprej intenzivno spremljal vse napore za izboljšanje in za pripravo kvalitetnih novih predlogov za organizacijo inšpekcijskih služb v bodoče. Menim pa, da je prav še danes poudariti, da je vprašanje razvoja inšpekcijskih služb oziroma njihovega bodočega poslovanja stvar nadaljnjega procesa. Pri tem ne gre samo za pripravljanje kadrov in predpisov, temveč tudi za kvalitetne spremembe v posameznih inšpekcijskih službah. Ob tem procesu se bomo nedvomno še dostikrat srečali in dostikrat razgovarjali; v tem pa pričakuje Izvršni svet tudi veliko pomoč od vašega zbora.

Predsednik Janez Hočevar: Hvala. Glede na to, da imamo na dnevnem redu še štiri točke, predlagam, da začnemo z delom ob 16. uri. Se strinjate? (Poslanci se strinjajo.)

(Seja je bila prekinjena ob 14.05 in se je nadaljevala ob 16. uri.)

Predsednik Janez Hočevar: Prehajamo na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih.

Predlagatelj zakonskega predloga je Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, ki je za svojega predstavnika določil Borisa Kocijančiča, člana Izvršnega sveta. Prosim ga, da ustno obrazloži k predlogu zakona.

Boris Kocijančič: Tovarišice in tovariši poslanci! Zakon o organih upravljanja v zavodih, o katerem razpravlja vaš zbor, je bil že sprejet v Republiškem zboru in bil v razpravi v vrsti skupščinskih organov.

Vprašanja, ki jih zakon ureja, je vzporedno za svoje področje uredil tudi zakon o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. Ne nameravam tu ponavljati obrazložitve, katero ste v pisni obliki dobili že k prvotnemu predlogu, želim pa poudariti nekatere važne okoliščine, ki pojasnjujejo, zakaj je potrebno ta zakon sprejeti in zakaj naj ga sprejmemo v tako hitrem postopku. Namen zakona je namreč, da omogoči zavodom pravilno uporabo ustavnih načel o samoupravljanju v delovnih organizacijah. Zavodi po določbah zakona o izvedbi ustave ne morejo več uporabljati določb zakonov in drugih predpisov, ki se nanašajo na organe upravljanja v delovnih organizacijah in so nasprotni ustavi, temveč morajo neposredno uporabljati ustavne določbe. To je povzročilo težave pri sestavljanju statutov zavodov. Ker zahteva zakon o izvedbi ustave, da morajo vse delovne organizacije in tudi zavodi do 9. 4. 1964 uskladiti svoje statute z ustavo, je bilo nujno, da s posebnim zakonodajnim aktom čimprej rešimo nekatera nejasna vprašanja in damo s tem pobudo za pospešeno delo na sestavljanju statutov zavodov.

Dovolite mi, da predvsem utemeljim potrebnost tega zakona. Potrebnost zakona je razvidna iz stanja priprav statutov, ki se od tedaj, ko je vaš zbor razpravljal, ni bistveno izpremenilo. Po stanju 31. decembra 1963 je bilo namreč vsega skupaj 213 delovnih organizacij, ki so sprejele svoje statute, kar pomeni 5,2 % vseh delovnih organizacij. Od tega so gospodarske organizacije sprejele statute v 153 primerih, kar pomeni 6,8 %, družbene službe pa le v 60 zavodih, kar pomeni 3,3 %. V teku meseca januarja se stanje sicer bistveno ni spremenilo, saj je po stanju 31. januarja sprejetih vseh statutov le 340 ali 8,6 % vseh delovnih organizacij; od tega v gospodarskih organizacijah 243, kar pomeni 11 % in v družbenih službah 97 statutov, kar pomeni 5,5 % zavodov na področju družbenih služb. Čeprav ta absolutna številka ne pomeni bistvene spremembe, pa se je bistveno spremenilo število neaktiviranih delovnih organizacij, kajti po stanju 31. decembra je bilo 24 % delovnih organizacij, ki sploh še niso pričele z razpravljanjem o statutih, medtem ko je v teku meseca januarja to število padlo za 10 %, tako da je bilo 31. januarja vsega še 14 % takih delovnih organizacij, ki niso pričele z delom na pripravi statutov.

Če govorimo v absolutnih številkah, to pomeni, da je od 2217 gospodarskih organizacij danes oziroma konec januarja aktiviranih 1939 organizacij ali 87,5 %, neaktiviranih pa 278 ali 12,5 %. Na področju družbenih služb je od 1768 zavodov aktiviranih v pripravah za statute 1463 ali 82,8 %, neaktiviranih pa 305 delovnih organizacij, kar pomeni 17,3 %. Pri tem je treba opozoriti, da posamezna področja niso enakomerno pristopila k temu delu in tako danes ugotavljamo, da je ob stanju 31. januarja bilo na področju industrije le 1 % neaktiviranih delovnih organizacij, medtem ko je mnogo slabša situacija na področju obrti, trgovine in gostinstva ter stanovanjske in komunalne dejavnosti.

Čeprav je napredek viden, delovne organizacije, zlasti na nekaterih področjih družbenih služb, še vedno močno zaostajajo s pripravami in je tu velika nevarnost, da ne bi pravočasno in predvsem vsebinsko pravilno pripravile statutov do 9. aprila.

Mislim, da je prav opozoriti na stanje po okrajih, ker je aktivnost v okrajih precej različna. Tako je v okraju Celje v gospodarskih organizacijah 85,9 % organizacij aktiviranih v teh pripravah, v družbenih službah pa 79,8 %; okraju Koper v gospodarstvu 85,6 %, v družbenih službah 72,6 %; v okraju Ljubljana v gospodarstvu 90 %, v družbenih službah 87,9 % in v okraju Maribor v gospodarstvu 84,2 % in v družbenih službah 82,9 %.

Zakon, ki ga obravnavamo, in zakon, ki je bil sprejet za enaka vprašanja na področju šolstva in drugih vzgojnih zavodov, bosta oba lahko nedvomno močna opora pri nadaljnjih naporih tako delovnih organizacij kakor tudi družbenih organizacij, ki so se angažirale v aktivizaciji delovnih skupnosti za pripravo statotov, da v času, ki še preostane, storijo vse potrebno za sprejem statotov. Tako stanje priprav statotov je predvsem odraz ali zastarelih predpisov, ki jih sestavljavci novih statotov, ki so vsebinsko različni od starih, ne morejo koristno uporabiti; ali pa dejstva, da predpisov sploh ni, ker zopet ovira delovne organizacije, da ne morejo urediti tistih vprašanj, ki jih je ustava prepustila delovni organizaciji, da sama poišče povsem novo, samosvojo rešitev, ki bo ustrezala njenim potrebam.

Med vprašanja, ki so bistveno zavirala priprave statotov, spada nedvomno nerešeno vprašanje formiranja organov upravljanja v zavodih. Čeprav je to le eno od področij, je vendar, ne da bi to obširneje argumentiral s številčnimi podatki, taka ovira, da so se priprave v vrsti delovnih organizacij po prvotnem zagonu povsem ustavile. Brez sprejema tega zakona ne bi mogle zaključiti priprav ter bi vrsta zavodov v časovni zadregi iskala izhod v sprejemanju tipskih statotov oziroma povzela nekatere tipske statute, zaradi česar bi njihovi statuti po svoji vsebini ne ustrezali njihovim razmeram, in ne bi bili v skladu z duhom naše ustave. Osnovno je to, da pomenijo določbe predloženega zakona sprostitev ovir, ki jih predstavljajo neustrezni in zastareli predpisi, ki so bili izdani za posamezna področja, a do sedaj z ustavo še niso usklajeni. Za čas, dokler ne bodo ti predpisi usklajeni z ustavo, bodo veljale določbe tega zakona.

Organi upravljanja v zavodih so enaki kot v gospodarskih organizacijah. Uveljavljena so načela rotacije in reelekcije glede članstva v upravnem odboru. Podrobnosti ne navajam, ker jih vsebuje že pismena obrazložitev sama, so pa tudi povsem jasne po besedilu zakona. Vendar pa želim poudariti poseben pomen vključevanja predstavnikov javnosti v organe upravljanja. Zakon to zagotavlja na ta način, da predstavniki zainteresiranih občanov, organizacij ter družbenih skupnosti sodelujejo bodisi kot člani delavskega sveta, bodisi kot člani posebnega organa, ki je sestavljen samo iz predstavnikov javnosti ali pa kot člani posebnega organa, v katerem so predstavniki javnosti in izvoljeni predstavniki delovne skupnosti. Obliko sodelovanja predstavnikov javnosti določi statut zavoda, prav tako pa tudi določi, kdo izvoli oziroma imenuje predstavnike javnosti. V delavskem svetu oziroma skupnem organu ne more biti število predstavnikov javnosti večje kot polovica vseh članov. Vprašanju pravic predstavnikov javnosti in njihovemu soodločanju pri vprašanjih, ki se tičejo delovne organizacije, posveča zakon mnogo pozornosti, in to v takem obsegu in v takem smislu, da so kar najbolj zavarovane samoupravne pravice delovne organizacije.

Zakon na novo ureja splošen način imenovanja direktorja, ki ga po ustavi imenuje na podlagi javnega razpisa delavski svet na predlog razpisne komisije. Določena je 4-letna obvezna doba reelekcije, kolikor posamezni zakon ne bi

predpisal krajše dobe. Dana pa je možnost, da se dosedanji direktor kot kandidat udeleži konkurza brez vsake omejitve. Reeleksija je možna tudi za druge funkcionarje v zavodih, kolikor to določa statut.

Postopek za imenovanje direktorja se deli na tri faze in sicer: 1. razpis, ki ga objavi razpisna komisija, 2. predlog te komisije in 3. izvolitev v delavskem svetu.

Sestav razpisne komisije je tak, da je v njej enako število predstavnikov delovne in predstavnikov družbeno-politične skupnosti. Komisija predlaga delavskemu svetu enega ali več kandidatov izmed prijavljenih, če ti izpolnjujejo pogoje, ki so bili objavljeni v razpisu. Delavski svet je na predlog komisije vezan toliko, da razpravlja in izvoli kandidata za direktorja samo po predlogu razpisne komisije oziroma v okviru predloga. Izvoljen je tisti kandidat, za katerega je glasovala večina delavskega sveta. Če take večine ni, se mesto direktorja ponovno razpiše.

Postavlja se vprašanje ali je možno v splošnem zakonu, kot je predloženi, tako točno opisati in določiti vlogo direktorja, da bi bil obseg njegovega dela in njegovih pooblastil povsem določen, kot je na primer določeno v zakonu o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih. Mnenja sem, da je fiziognomija zavodov, ki bodo upoštevali pri sestavi statotov določila tega zakona, tako različna, da bi bilo kaj takega nemogoče. Vse podrobnosti, ki bi sicer zelo koristno pomagale nekaterim zavodom, bi bile za druge zavode ovira, često težja, kakor pa je sedanje stanje ob preživelih ali manjkajočih predpisih. Nedvomno pa bo o tem vprašanju treba razmisliti takrat, ko se bodo sprejemali predpisi za posamezna področja, pri čemer pa ne bi smeli zoževati vloge statotov in samoupravnosti delovnih organizacij, upoštevajoč pri tem specifičnost posamezne delovne organizacije.

Če smo prej opozorili na stanje, kakršno je glede priprav statotov in na sorazmerno kratek rok, ki ga je določila ustava za sprejem statotov, moramo še prav posebej opozoriti na spremljanje priprav v občinah. Nujno je, da občinske skupščine s pomočjo svojih komisij stalno spremljajo pripravo statotov, da že med pripravami odpravljajo pomanjkljivosti in nejasnosti ter ob primerjavi statotov podobnih delovnih organizacij ugotavljajo, kateri delovni organizaciji in v kakšni meri je treba pomagati, da bodo predloženi statuti vsebinsko ustrezali in pravočasno pripravljene. Povsem nepravilno bi bilo, če bi v občinskih skupščinah čakali, da bodo delovne organizacije sprejele statute in jih predložile v potrditev, ne da bi bile občinske skupščine seznanjene s potekom priprav tudi glede nejasnih vprašanj, ki otežkočajo posamezni delovni organizaciji priprave takega statuta, ki bi ustrezal njenim potrebam. Ko posebej opozarjam na to pomoč občinskih skupščin, moram povedati, da je taka metoda priprav že v nekaterih občinah uspešno uvedena in da bi bilo treba to koristno prakso prenesti tudi v druge občine, ker se bodo sicer naenkrat znašle pred velikim številom statotov, ki jih ne bo mogoče v doglednem času proučiti in jih bo to sililo v prehitro in prepovršno obravnavanje statotov. Tak postopek pa bi bil škodljiv za kvaliteto statotov in nedvomno tudi ne bi pripomogel, da bi občinske skupščine bile seznanjene s problemi delovnih organizacij.

Izvršni svet se povsem zaveda, da predloženi zakon ne rešuje vseh neresenih vprašanj, ki se pojavljajo pri pripravi statotov zavodov. Za zavode, glede katerih veljajo zvezni predpisi, kot so zavodi na področju filma, radia, tele-

vizije, časopisne in založniške dejavnosti ter zavode za socialno zavarovanje predpisi tega zakona sploh ne veljajo. V zakonih, ki bodo izšli za posamezna področja, bo možno rešiti vrsto vprašanj, ki ostajajo po sprejemu tega zakona še vedno odprta. Predlagatelj pa meni, da bo predloženi zakon prav zaradi svojih širokih okvirov, zaradi svojih neformalističnih določb, zaradi uvedbe predstavnikov javnosti ob istočasni maksimalni utrditvi samoupravnih pravic članov delovnih organizacij, podpora in spodbuda za hitro, smelo in vsebinsko globljo pripravo statotov in za take praktične rešitve v statutih, ki bodo pomenile tudi teoretično izpopolnjevanje sistema samoupravljanja na področju, za katerega je zakon namenjen.

Tovarišice in tovariši poslanci, to so bili razlogi, zaradi katerih je Izvršni svet predložil ta zakon z željo, da se o vprašanih statutih razpravlja in zagotovi pravilno reševanje osnovnih vprašanj ob zainteresiranosti vseh samoupravnih organov ter družbenih organizacij.

V imenu Izvršnega sveta predlagam, da Organizacijsko-politični zbor ta zakon sprejme.

In končno želim še poudariti veliko pomoč, ki jo predlagatelj pričakuje prav od razprave v vašem zboru in od vas, tovarišice in tovariši poslanci, ki boste s svoje strani nudili v vaših občinah tako pomoč občinskim skupščinam, kakor tudi vsaki delovni organizaciji, ko bo pomoč potrebovala. Mnenja sem, da je tako spremljanje celotne akcije z vaše strani, s strani zbora in posameznikov, ne le zaželeno, temveč nujno potrebno, in če hočete, je taka tudi intencija ustave, ko določa poseben skupščinski zbor, ki naj aktivno spremlja poleg drugega tudi organizacijska vprašanja in rast samoupravljanja delovnih organizacij.

Janez Hočevnar: O predlogu zakona je razpravljal in sklepal tudi odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora. Odbor je predložil zboru pismeno poročilo, ki vam je bilo dostavljeno. Za svojega poročevalca je odbor določil podpredsednika odbora, tovariša Vlada Černeta. Prosim ga, da da še ustno poročilo.

Vlado Černe: Tovarišice in tovariši poslanci! Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora je pri obravnavah in sklepanju o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih izhajal predvsem iz stališča, da je predloženi zakon potreben zato, da izpopolni vrzel, ki je v naši zakonodaji nastala z uveljavitvijo nove ustave na tem področju in da odstrani nejasnosti, na katere zadevajo sestavljalci statotov. Dosedanje razprave so namreč pokazale, da imajo delovni kolektivi s področja družbenih služb pri sestavljanju statotov objektivne težave, ki kljub posameznim stališčem še niso povsem odstranjene. Prav predlagani zakon pa bo pomagal razjasniti tista nerešena ali nejasna vprašanja, ki morajo biti jasna organom samoupravljanja v družbenih službah pri razpravljanju o statutih svojih delovnih organizacij.

Odbor ugotavlja, da predlagani zakon utrjuje vlogo in pomen delovnih kolektivov, veča njihovo samostojnost in odgovornost pri delu, kar je skladno z ustavnimi določili, ki dajejo samoupravnim organom delovnih skupnosti, zavodov in drugih organizacij s področja družbenih služb nove pomembne pristojnosti.

Odbor meni, da je treba dati poseben poudarek ureditvi sodelovanja javnosti v organih upravljanja v zavodih. Največje nejasnosti se namreč pojav-

ljajo prav pri vprašanih, kako naj predstavniki javnosti sodelujejo v organih upravljanja zavodov, kakšne organe upravljanja naj zavodi imajo in kakšna naj bo razmejitev pristojnosti med organi, v katerih sodelujejo predstavniki javnosti in drugimi organi. Predlog zakona, ki je pred nami, predvideva le tri oblike sodelovanja predstavnikov javnosti v organih zavoda. Vendar se že sedaj pojavlja vprašanje ali je to dovolj. Odbor je v zvezi s tem mnenja, da je glede na začasni značaj zakona odveč vsaka bojazen, da se v bodoče ne bi uveljavile še druge oblike sodelovanja predstavnikov javnosti v samoupravnih organih družbenih služb. Odbor je namreč brez pomislekov sprejel stališče, da je treba možnost sodelovanja javnosti obdržati in še dalje krepiti v tistih oblikah in na tistih področjih, kjer je že uvedeno, sicer pa je treba pustiti posameznim organizacijam, da to vprašanje urejajo na način, ki je najboljši in najučinkovitejši.

Zaradi tega odbor meni, da sta vloga in pomen javnosti v predlogu zakona izražena v skladu s sistemom upravljanja in da daje predlagani zakon delovnim kolektivom v sedANJI fazi razvoja vse možnosti, da uredi upravljanje v zavodu tako, kot njim najbolj ustreza. Ker so bila vsa vprašanja članov odbora razčiščena že na seji odbora, predlagam zboru, da predlog zakona o organih upravljanja v zavodih sprejme.

Janez Hočev ar: Poročilo zakonodajno-pravne komisije k prečiščnemu besedilu predloga zakona o organih upravljanja v zavodih vam je tudi bilo že poslano. Ali želj predstavnik komisije dati še ustno poročilo? (Ne.) Pričenjam razpravo. Besedo ima poslanec Mirko Čepič.

Mirko Čepič: Tovarišice in tovariši! Bojim se, da se bomo malo pona vjali, vendar bi rad poudaril nekatere značilnosti tega začasnega zakona. Kolikor sem uspel razpravljati s tovariši iz zavodov, so mi vsi z velikim odobravanjem potrdili, da je tovrstni začasni zakon nadvse potreben, ker je dosedanji sistem samoupravljanja, v katerem so predstavniki javnosti imeli večinsko zastopstvo v svetih, že prišel v položaj, ko je predstavljal določeno zavoro. Ti sveti so namreč v nekaterih primerih reševali le probleme nagrajevanja, drugih pa ne; ponekod pa so se preveč podrobno ukvarjali tudi z delovanjem zavodov in njihovo vsebino dela ter pri tem s svojo premočjo čestokrat zavirali uspešno delovanje zavodov.

Vsekakor bo zakon te odnose spremenil, utrdil vlogo kolektiva in svetov v tem kolektivov, ter jim dal ustrezne pravice samoupravljanja. Taka ureditev bo hkrati povečala odgovornost samih delovnih kolektivov, ki bodo morali sestaviti tehtnejše programe in jih dosledno ter s polno odgovornostjo izvrševati. Ta zakon pa pušča odprta številna vprašanja oziroma probleme, ki jih bodo morali zakonodajalci kasneje še urejevati. Tako bo potrebno tesnejše sodelovanje z ustreznimi sveti v kolektivih na področju družbenih služb.

V dosedanji praksi, ko so bili v svetih predstavniki javnosti udeleženi 80 do 90 %, so sveti zasedali dvakrat do šestkrat letno. Nekateri sklepi teh svetov so bili podvrženi še naknadni potrditvi, na katero pa se je običajno zelo dolgo čakalo, tudi po dva do tri mesece. V novem položaju teh samoupravnih organov bi morali odločanje samo in sodelovanje z organi družbeno-političnih skupnosti urediti tako, da bo omogočeno posamezna vprašanja tekoče reševati.

Nadalje želim opozoriti na drugo slabost in nevarnost, ki pa je subjektivnega značaja. Ko so v nekaterih kolektivih zvedeli, da bodo oni sami dobili

večino v samoupravnih organih, so se že začele čutiti težnje, da bi se zavod usmeril v take dejavnosti, ki zlahka prinašajo dohodek, ne glede na temeljno nalogo, zaradi katere je zavod ustanovljen. Pri tem pa se odpira vprašanje subvencij, ki jih te delovne organizacije za svoje osnovno delovanje prejemajo od družbe. Prihaja do protislovij in nasprotij, ki vplivajo na celotni sistem notranje delitve dohodkov. K reševanju vseh teh problemov bo v bodoče lahko mnogo pripomogla tudi sama praksa.

V svoji razpravi sem po eni strani želel poudariti, da bo zakon razčistil številna sporna vprašanja, na drugi strani pa opozoriti na nekatere probleme, ki se na tem področju pojavljajo in jih bo treba ustrezno reševati, če hočemo doseči, da bodo zavodi na področju družbenih služb odigrali svojo pomembno vlogo, ne pa z razvojem samouprave oslabili prav tiste dejavnosti, ki imajo največji pomen za družbeno skupnost in zaradi katerih so ustanovljeni.

Predsednik Janez Hočev ar: Želi še kdo razpravljati o zakonskem predlogu? (Ne javi se nihče.)

Zaključujem razpravo in prehajam na glasovanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih.

Kdor je za predlog zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala! Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.)

Ugotavljam, da je predlog zakona o organih upravljanja v zavodih v organizacijsko-političnem zboru soglasno sprejet.

Prehajamo na 4. točko dnevnega reda, to je na obravnavo in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov.

Zakonski predlog je predložil v obravnavo in sklepanje Izvršni svet. Za svojega predstavnika je določil Branka dr. Premroua, republiškega sekretarja za zakonodajo in organizacijo, katerega prosim, da da obrazložitev k predlogu zakona.

Dr. Branko Premrou: Tovarišice poslanke, tovariši poslanci! Z novo ustavo Socialistične republike Slovenije so se spremenili nazivi predstavniških teles družbeno-političnih skupnosti. Z zakonom o izvedbi republiške ustave so se spremenili tudi nazivi nekaterih republiških organov. Zato je v 33. členu zakona o izvedbi ustave določeno, da morajo državni organi v Sloveniji v enem letu po uveljavitvi tega zakona to je do 9. 4. 1964 spremeniti svoje pečate, štampljke in žige. Dosedaj je bilo urejeno vprašanje pečatov, žigov in štampljk v dveh zakonih in dveh pravilnikih in sicer posebej za republiške organe in posebej za ljudske odbore. Ti predpisi so poleg pečatov v ožjem smislu urejali tudi druga vprašanja, in sicer vprašanje žigov in štampljk ter vprašanja nazivov ljudskih odborov in napisnih desk na njihovih zgradbah.

Omenjena dva zakona o pečatih, štampljkah in žigih iz leta 1947 je treba uskladiti z ustavo in zakonom o izvedbi ustave. Namesto formalne uskladitve z ustavo se predlaga en sam zakon o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov, ki ureja tudi vprašanje pečatov organov mest, ki so razdeljena na občine.

Po predlogu naj bi obsegal zakon samo osnovne določbe o namenu, obliki in vsebini pečata, medtem ko bo podrobnejše predpise glede pečatov in tudi glede malih pečatov in žigov, kar se tiče velikosti, besedila, čuvanja in rabe

ter predpise o štampiljkah izdal Republiški sekretariat za proračun in občo upravo.

Po predlogu zakona naj bi se vprašanje pečatov uredilo v glavnem po enakih načelih, kot so z zveznim zakonom določena za pečate zveznih organov, in sicer, da se s pečati organov potrjuje avtentičnost njihovih aktov, da je na pečatu naziv in sedež organa, da lahko izdelujejo pečate organov samo za to pooblaščenice izdelovalnice pečatov, ki so dolžne matrico pečata izročiti naročniku, ta pa mora matrico hraniti pri sebi ali uničiti.

Glavne razlike med zvezno in predlagano republiško ureditvijo so pa naslednje:

Federacija ima poseben državni pečat, s katerim se potrjuje avtentičnost izvirnikov zveznih zakonov, aktov o ratifikaciji mednarodnih pogodb, aktov predsednika republike o predstavnikih v tujini, ki jih on določi, in izvirnikov drugih aktov, za katere to določa zvezni zakon. Po poslovniku bivše Skupščine LR Slovenije je imela tudi LR Slovenija poleg pečata Skupščine in pečata Izvršnega sveta še poseben republiški pečat, pečat Ljudske republike Slovenije, s katerim so se pečatili izvirniki zakonov. Ta pečat, ki v zakonu o pečatih iz leta 1947 ni bil predviden, je bil uveden zato, ker so se po ustavnem zakonu iz l. 1953 razglasili zakoni z ukazom, ki sta ga sopodpisala predsednik Izvršnega sveta in predsednik Skupščine. Ker po novi ustavi podpisuje vse akte skupščine predsednik skupščine, je potreba po posebnem republiškem pečatu odpadla.

Poleg imena in sedeža organa ter republiškega grba je po predlogu zakona za razliko od zvezne ureditve predvideno, da mora biti na pečatu tudi ime ustrezne družbeno-politične skupnosti, če ni to razvidno že iz samega imena organa; na pečatih okrajnih, občinskih in mestnih organov pa tudi ime republike. S to določbo se ohranja sedanje stanje in sicer zato, da se že iz samega pečata vidi položaj in značaj posameznega organa.

Federacija je samo ena. Zato zadostuje ime in sedež zveznega organa, npr. Zvezni sekretariat za finance, Beograd. Nasprotno pa samo ime in sedež republiških, okrajnih, občinskih in mestnih organov ne bi zadoščalo, ker je republik šest, okrajev in občin pa še mnogo več; ker so v istem kraju večkrat organi različnih družbeno-političnih skupnosti in ker je v državi mnogo okrajev z enakim oziroma občin s podobnim imenom.

V predlogu zakona je predvideno, da se za narodnostno mešana območja uporabljajo dvojezični občinski pečati, vendar s to omejitvijo, da je v obeh jezikih obvezno samo ime organa, npr. »Občinska skupščina«, ime kraja pa samo takrat, kadar je sedež organa na narodnostno mešanem območju.

Že zakon o nazivih, pečatih in štampiljkah ljudskih odborov je imel določbo, da mora biti naziv ljudskega odbora v upravno-teritorialni enoti, v kateri predstavlja narodna manjšina najmanj $\frac{1}{3}$ celotnega prebivalstva, na pečatu ljudskega odbora tudi v jeziku narodne manjšine.

V pravilniku k temu zakonu je bilo precizirano, da velja to samo za pečate ljudskih odborov okrajev, v katerih je narodna manjšina. Po predlogu zakona naj bi ta ureditev veljala tudi še vnaprej s to modifikacijo, da velja obveznost dvojezičnih pečatov za organe občin, na katerih območjih živijo druge narodnosti, in sicer za overjanje aktov, ki so namenjeni za narodnostno mešano območje.

Ob uveljavitvi dosedanjega zakona in pravilnika o pečatih ljudskih odborov je normalno zajelo narodnostno mešano območje celotno območje taktirnih krajev, medtem ko zajemajo danes narodnostno mešana območja

normalno samo majhen del območja današnjih občin. Ker so na narodnostno mešanih območjih imena krajev med narodnostjo udomačena normalno tudi v njenem jeziku, je umestno, da je na dvojezičnem pečatu organa, ki ima sedež v kraju znotraj narodnostno-mešanega območja, tudi sedež organa v obeh jezikih, čeprav obsega zakon o območjih okrajev in občin samo slovenska imena naselij.

Ne bi pa bilo politično pravilno, če bi se zaradi načela dvojezičnosti pečatov slovenska imena krajev, ki leže izven narodnostno-mešanega območja, ali celo ime republike prevajalo na pečatih v jezike druge narodnosti. Ne glede na to pa bi bil dvojezičen pečat, na katerem bi bilo celotno besedilo v obeh jezikih, prenatrpan in nepregleden.

V predlogu zakona je določba, da smejo delovne in druge organizacije uporabiti republiški grb samo takrat, kadar jim je ta pravica dana z zakonom. Zvezni zakon o pečatih te določbe nima, ker je to določeno že v ustavnem zakonu o izvedbi zvezne ustave. Ustavni zakon o izvedbi republiške ustave take določbe nima. V praksi se je pa pokazala potreba po taki določbi, ker se pogosto postavlja vprašanje, ali lahko organizacije, ki niso državni organi, uporabljajo republiški grb.

Tovarišice poslanke in tovariši poslanci! V imenu Izvršnega sveta predlagam, da zakon sprejmete. Hvala!

Predsednik Janez Hočev ar: O zakonskem predlogu je razpravljaj tudi odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora. Poslal vam je tudi poročilo. Za poročevalca je odbor določil poslanko Vero Maselj, članico odbora, katero prosim, da obrazloži stališče odbora.

V era Maselj: Tovariši in tovarišice poslanci! Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov tega zbora je obravnaval in sklepal o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih ter občinskih organov in ga sprejel. Doslej so bila vprašanja pečatov urejena v dveh zakonih, ki sta pa z uveljavitvijo ustave SR Slovenije zastarela in bi ju bilo potrebno uskladiti z ustavo. Po predlaganem zakonu bi vsa okvirna vprašanja v zvezi s pečati republiških, okrajnih in občinskih organov SR Slovenije urejal enotni zakon, ki ga imamo pred seboj, medtem ko bi podrobnejše tehnične predpise o izvajanju zakona izdal Republiški sekretariat za proračun in občo upravo. Odbor je tudi ugotovil, da je zakon s tega področja potreben, ker izpolnjuje vrzel, ki je nastala s sprejetjem nove ustave in katera je v zveznem merilu že odstranjena z zakonom o državnem pečatu in pečatih zveznih organov. Odbor meni, da je umestna določba predlaganega zakona, po kateri se na narodnostno mešanih območjih uporabljajo dvojezični občinski pečati, ker je s tem tudi na ta način poudarjeno enakopravno pojmovanje narodnostnih manjšin.

Odbor zaradi tega predlaga zboru, da predlagani zakon sprejme.

Predsednik Janez Hočev ar: Poročilo zakonodajno-pravne komisije k zakonskemu predlogu, ki ga obravnavamo, ste tudi prejeli. Komisija je predgala redakcijsko spremembo, da se besedilo 5. člena vključi kot 3. odstavek v 4. člen, člen 6, 7, 8, 9 pa postanejo 5., 6., 7., 8. člen zakona.

Predstavnik predlagatelja je predlagano spremembo sprejel. Ali želi predstavnik zakonodajno-pravne komisije podati še ustno poročilo. (Ne.)

Začenjam razpravo. Želi kdo razpravljati o zakonskem predlogu? (Ne javi se nihče.)

Prehajamo na glasovanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v SR Sloveniji v celoti. Kdo je za predlog tega zakona, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala. Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Hvala.

Ugotavljam, da je predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v SR Sloveniji soglasno sprejet. Zakonski predlog je bil v enakem besedilu izglasovan tudi v Republiškem zboru.

Prehajamo na 5. točko dnevnega reda, to je na poročilo mandatno-imunitetne komisije našega zbora.

Poslanica našega zbora Danica Rozman se je poslužila določil 109. člena začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora ter se je odpovedala poslanski funkciji. Po tem določilu ima poslanec zbora pravico odpovedati se poslanski funkciji. Izjavo poslanke o odpovedi sem poslal predsedniku Skupščine SR Slovenije in mandatno-imunitetni komisiji našega zbora. Prosim poročevalca mandatno-imunitetne komisije, da da poročilo.

Mirko Negler: Tovarišice in tovariši poslanci! Mandatno-imunitetna komisija je sprejela pismeno izjavo poslanke tega zbora Danice Rozman, s katero se je odpovedala poslanski funkciji. V smislu določila 109. člena začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije je mandatno-imunitetna komisija dolžna, da to sporoči na prvi seji zbora. Mandatno-imunitetna komisija tega zbora je o odpovedi poslanske funkcije Danice Rozman obravnavala in sklepala o njej na seji, ki je bila danes, dne 28. februarja 1964, ter poroča o tem zboru v smislu že navedenega določila začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora.

Mandatno-imunitetna komisija meni, da je odpoved utemeljena. Poslanec zbora se ima pravico odpovedati poslanski funkciji.

Predsednik Janez Hočevar: Hvala! Slišali ste poročilo mandatno-imunitetne komisije, da se odpoved poslanske funkcije Danice Rozman vzame na znanje. S tem, ko je vzel zbor odpoved poslanske funkcije na znanje, je prenehal Danici Rozman poslanski mandat.

Prehajamo na 6. točko dnevnega reda in sicer na obravnavo in sklepanje o predlogu komisije za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije.

Prosim, da poročevalec komisije za volitve in imenovanja obrazloži predlog komisije.

Stane Bizjak: Tovarišice in tovariši poslanci! Na podlagi 174. člena ustave SR Slovenije in 57. člena začasnega poslovnika Skupščine SR Slovenije, v zvezi s 96. in 97. členom začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije je komisija za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije na seji dne 19. februarja 1964 razpravljala, da se na lastno prošnjo razreši funkcije predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Marija Aljančič; da se izvoli za predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora dosedanji podpredsednik tega odbora Vlado Černe in da se za podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora izvoli član tega odbora Vlado Črešnik. Komisija za volitve in imenovanja je

sprejela prošnjo Marije Aljančič za razrešitev kot upravičeno, zato predlaga, da Organizacijsko-politični zbor:

1. Marijo Aljančič razreši funkcije predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora s tem, da ostane član tega odbora,

2. Vlada Černeta razreši funkcije podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora in ga izvoli za predsednika tega odbora, in

3. da Vlada Črešnika izvoli za podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora.

Predsednik Janez Hočevvar: Hvala! Ali želi kdo besedo? Besedo ima tovariš Stane Bizjak.

Stane Bizjak: Tovarišice in tovariši poslanci! Mislim, da obrazložitev, ki jo je dala mandatno-imunitetna komisija, glede odpovedi poslanski funkciji ne more zadovoljiti. Če se že daje tako poročilo, je treba vsaj delno navesti vzroke, zaradi katerih se nekoga razrešuje, ali se sprejema njegova odpoved poslanski funkciji.

Predsednik Janez Hočevvar: Želi tovariš Hegler dati odgovor na vprašanje tovariša Bizjaka?

Mirko Hegler: Na kratko bi vas seznanil z odpovedjo poslanski funkciji tovarišice Rozmanove. Tovarišica Rozmanova je zaposlena v tekstilni tovarni v Laškem v svojstvu tekstilnega tehnika. Po prijavi naj bi zaradi njene malomarnosti 1. 1. 1964 prišlo do požara v tovarni, ki je povzročil delno škodo na nekaterih objektih. Poleg tega prekrška, za katerega je po mnenju komisije tovarišica Rozmanova utemeljeno obdolžena, pa se jo dolži še za nekatera druga kazniva dejanja. Tako naj bi v nedoločnem obdobju iz tovarne na neopravičen način odnesla tekstilnega blaga v vrednosti preko 320 000 dinarjev. Celotno zadevo je raziskalo Tajništvo za notranje zadeve okraja Celje in dalo mandatno-imunitetni komisiji o tem tudi obširno poročilo. Mandatno-imunitetna komisija je menila, da ni treba dati zboru tako podrobne obrazložitve, vendar na zahtevo tovariša poslanca Bizjaka s tem dopolnujem prvotno obrazložitev.

Predsednik Janez Hočevvar: Hvala! Nadaljujemo s 6. točko dnevnega reda.

Prehajamo na glasovanje o predlogu sklepa, s katerim se dosedanjega predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov našega zbora na lastno prošnjo razreši te funkcije s tem, da ostane član odbora. Dosedanjega podpredsednika istega odbora se razreši te funkcije in izvoli za predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov. Član tega odbora Vlado Črešnik pa je predlagan za podpredsednika.

Prehajamo na glasovanje. Kdor je za ta predlog, naj prosim dvigne roko. (Vsi poslanci dvignejo roko.) Hvala. Je kdo proti? (Nihče.) Se je kdo vzdržal? (Nihče.) Hvala!

Ugotavljam, da je sklep sprejet.

Dnevni red seje je s tem izčrpan in zaključujem 7. sejo.

(Seja je bila zaključena ob 17. uri.)

PRILOGE

VPRAŠANJA POSLANCEV

Inž. Slavko Korbar,
poslanec Republiškega zbora
Skupščine SR Slovenije

Na osnovi 146., 147. in 148. člena začasnega poslovnika Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije, vam priloženo pošiljam vprašanje o perspektivni ureditvi Ljubljanskega barja, katero prosim, da posredujete v smislu poslovnika Izvršnemu svetu Skupščine SR Slovenije.

Med najvažnejša predvidevanja bodočega sedemletnega perspektivnega razvoja kmetijstva v Sloveniji sodi intenzivnejše pridobivanje novih površin obdelovalne zemlje za intenzivno družbeno proizvodnjo. Tako bi do leta 1970 bilo potrebno pridobiti okoli 130 000 ha po prvi oziroma 90 000 ha po drugi varianti in to predvsem ravninskih zemljišč.

Takšno povečanje ne bo možno verjetno realizirati samo preko prostovoljnih pogodb v arondacijskem in komasacijskem postopku, temveč tudi z nakupom, zakupom in melioracijami.

V neposredni bližini Ljubljane se razprostirajo obširna zemljišča Ljubljanskega barja, ki obsegajo 16 300 ha. Te površine pa seveda še zdaleč niso primerno urejene, saj jih znaten del — okoli 5500 ha — poplavlja vode Ljubljance in njenih pritokov, velik del zemljišč pa je zamočvirjen in zaplevljen.

Kmetijsko urejena kotlina Ljubljanskega barja bi bila gospodarsko zelo pomembna. Seveda to ni lahko dosegljiv smoter, ker se veže na načrtno preureditev pokrajine in zahteva:

1. bistveno spremembo obstoječih prirodnih pogojev,
2. zasnovo nove, tehnično sodobnejše in po odnosih socialistično kmetijsko proizvodnjo.

Do takšne preobrazbe na Barju lahko privede samo široka družbena akcija.

Tako je bil za melioracijo Ljubljanskega barja v l. 1959 izdelan investicijski program in idejni projekt melioracije Ljubljanskega barja, ki nakazuje hidrotehnično in kmetijsko ureditev tega območja. Vse je kazalo, da bi družba mogla določiti primerna sredstva za ureditev Ljubljanskega barja.

Na osnovi takšne orientacije so se na področju barja začeli razvijati številni socialistični kmetijski obrati, ki so danes združeni v okviru kmetijskega posestva Barje in štirih kmetijskih zadrug. Ti obrati posedujejo blizu tretjino barjanskih zemljišč.

Na osnovi teh predpostavk v bližnji hidromelioracijski ureditvi Ljubljanskega barja se je temu primerno formirala ustrezna politika obbarjanskih komun do razvoja kmetijstva na tem področju na sploh ter do zasebnega sektorja. Danes se na tem področju ukvarja izključno s kmetijstvom v zasebnem sektorju samo še 18,2% aktivnih prebivalcev, kar predstavlja 2403 delovne moči. Precejšnje barjanske površine, nekdam vsaj ekstenzivno izkoriščene, pa so opuščene in izpostavljene nadaljnji degradaciji. To pa pomeni, da se povečuje zamočvirjenost zemljišč ter poplave in s tem ogrožajo tako naselja na Viču, Mostah ter drugod kot obstoječe komunalne naprave in gospodarski objekti kmetijstva. Te tendence po zapuščenju barjanskih zemljišč s strani zasebnih proizvajalcev pa še naraščajo, posebej še pod vplivom sorazmerno precej visokih družbenih prispevkov (kmetijskih doklad).

Vse to terja ustrezen dinamičen razvoj družbenih kmetijskih organizacij, ki pa se trenutno zaradi neurejenega vodnega režima borijo z velikimi težavami v gospodarjenju.

Strokovnjaki cenijo, da je vrednost doslej opravljenega dela na Barju okoli 12 milijard dinarjev. Vse bolj postaja jasno, da so za gospodarnostno poslovanje barjanskih kmetijskih organizacij parcialna vlaganja — samo na osnovi delnih načrtov — neprimerna in neustrezna. Kot mi je znano po dobljenih informacijah, je Vodnogospodarska skupnost SR Slovenije izdelala odgovarjajoč projekt, ki ustrežno rešuje hidrotehnično ureditev Barja. Potreba po čimbolj kompleksnem obravnavanju problematike na Ljubljanskem barju je evidentna. Tudi iz priprav strokovnjakov za simpozij o problematiki Ljubljanskega barja mi je znano, da nujnost ureditve vod na Barju ne zahteva samo kmetijstvo in gozdarstvo, temveč tudi urbanizacija Ljubljane, turistično-rekreacijski in drugi interesi tega širšega področja.

Vsekakor pa je v prvi vrsti potrebno, da se v interesu bodočega razvoja tega področja in v družbenem interesu odločimo za najbolj ustrezno orientacijo oziroma da se glede tega postavijo jasnejši cilji.

Z ozirom na zgoraj opisano situacijo, upoštevajoč planska predvidevanja po pridobivanju novih zemljišč za družbeni sektor in dvig kmetijske proizvodnje, prosim Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, če bi mi na eni prihodnjih sej Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije pojasnil svoja stališča:

1. Orientacija po usposobitvi ni ureditvi obširnih zemljišč Ljubljanskega barja za intenzivno kmetijsko proizvodnjo zahteva angažiranje ustreznih investicijskih sredstev. Kaj pripravlja Izvršni svet v tej smeri, ali se dela podrobneje na izdelavi odgovarjajočih programov razvoja tega področja, kako so zagotovljena raziskovalna dela ter kakšno časovno obdobje se predvideva.

2. Orientacija po postopni rešitvi melioracijske ureditve Barja po 1500 do 2000 ha v sedmih letih vsebuje glede na prirodne barjanske pogoje samo polovično rešitev in je koristnost takega ukrepanja vprašljiva, kar je dokazala že dosedanja praksa. Kako se misli ob taki rešitvi obravnavati problematiko že obstoječih socialističnih obratov kmetijstva na Barju, ki že sedaj in bodo ob taki rešitvi gospodarili tudi v bodoče v vse bolj zaostrenih ekonomskih pogojih.

3. Glede na to, da sedanji »Agrokombinat« Ljubljana z ozirom na pretežno industrijski koncept kmetijske proizvodnje potrebuje za nadaljnji razvoj znatne površine obdelovalne zemlje, ki jih na severnih področjih Ljubljane ni več dovolj na razpolago, postavljam vprašanje, ali ne bi bilo smotrno kompleksno

urediti 16 000 ha zemljišč Ljubljanskega barja v cilju ustvarjanja lastne surovinske osnove za proizvodnjo tega kombinata.

4. Na kakšen način predvideva Izvršni svet Skupščine Slovenije zaščititi koristnost in upravičenost dosedanjih vlaganj v Barje (12 milijard!), kolikor bi se predvidevala odložitev kompleksne rešitve ureditve Ljubljanskega barja, saj se že danes opaža, da na posameznih predelih zaradi nedokončane ureditve opravljena dela propadajo.

5. Kolikor bo padla odločitev — z ozirom na razpoložljive možnosti — na dolgoročno reševanje problematike Ljubljanskega barja oziroma na konverzacijo obstoječega stanja, vprašujem, ali je dosedanja politika nasproti individualnim kmetovalcem na Barju dovolj stimulatívna za dvig kmetijske proizvodnje v sedanjih pogojih in kakšna so predvidevanja za bolj smotrno reševanje tega problema.

OSNOVNI PROBLEMI PROMETA

Promet (transport) je sestavni del proizvodnega procesa, saj omogoča premeščanje materiala iz enega kraja proizvodnje na drugi kraj predelave do nastanka končnega izdelka in njegove dostave na kraj potrošnje oziroma uporabe. Z razvojem proizvodnje zato nujno narašča tudi obseg premeščanja materiala in blaga. Obseg transporta posebno narašča z razvojem delitve dela in kooperiranja med proizvodnimi organizacijami in z obsegom mednarodne zamenjave.

Nagel razvoj proizvodnje v zadnjih letih je zahteval večji obseg transportnega dela, pri tem pa se je pokazalo, da prometne kapacitete ne zmorejo več sproti kriti potreb po prevozih in zvezah. Dočim je bilo pomanjkanje železniških voz v preteklih letih le občasen pojav, je v letu 1963 primanjkovalo železniških voz celo leto. V preteklih letih je ob pomanjkanju železniških voz cestni promet uspešno posredoval, v letošnjem letu pa je primanjkovalo tudi kapacitet cestnih vozil, posebno prekucnikov. Luka Koper je morala odklanjati ladje, dočim so v Rijeki ladje čakale pred lukó. Splošna plovba ne more več povečevati obsega svojega dela. Medkrajevne telefonske zveze ne zmorejo dnevnih naročil. Vsi ti zunanji pojavi kažejo, da prometne kapacitete ne dohajajo več razvoja proizvodnje in menjave, kar se bo v naslednjih letih še stopnjevalo, kolikor se kapacitete prometa pravočasno ne povečajo skladno s predvidenim porastom potreb. Pri tem pa je treba upoštevati, da zahteva povečanje prometnih kapacitet v večini primerov čas, ki je daljši od enega leta, zato je treba začeti gradnjo novih kapacitet dve do tri leta prej, preden se pojavi potreba. Nepravočasen pristop k povečanju kapacitet lahko povzroči oviro na nadaljnji razvoj proizvodnje.

Stanje je toliko bolj kritično, ker pri obstoječem stanju zastarelih prometnih kapacitet lahko pričakujemo le še minimalne notranje rezerve, ki jih je mogoče izkoristiti s smotrnejšim izkoriščanjem kapacitet pri boljšem sodelovanju proizvodnje in prometnih dejavnosti, vendar te rezerve ne rešujejo več problema v letu 1965, ko bo proizvodnja preko 20 % višja od iste v letu 1963.

Zaostajanje prometa je posledica obravnavanja prometa kot javne službe in regulatorja cen na tržišču. Enostavna in razširjena reprodukcija je bila zato regulirana po družbenih finančnih zmogljivostih, ne po potrebi. Od l. 1961 so sicer vse prometne dejavnosti formirane kot gospodarske dejavnosti, niso pa še

formirane osnove za poslovanje prometnih podjetij po gospodarskih načelih, ki veljajo za ostalo gospodarstvo. Razvoj v tej smeri ovirajo predvsem administrativno določene cene in zastarelost osnovnih sredstev.

Položaj in razvoj prometne panoge kaže nekaj sledečih podatkov:
Narodni dohodek po gospodarskih področjih po cenah 1963.

V mio din	1962	1963	1964	1963/62	1964/63
Industrija	285 176	318 802	358 455	111,8	112,4
Kmetijstvo	89 761	95 003	100 629	105,8	165,9
Trgovina	63 020	67 629	74 370	107,3	110,0
Gradbeništvo	45 937	50 764	56 228	110,5	110,8
Obrt	45 922	49 167	54 490	107,0	110,8
Promet	37 530	39 397	42 059	105,0	106,8

Osnovna sredstva in število zaposlenih:

V I. 1962	Vrednost in iztrošenost osnovnih sredstev (v mio din)			Število zaposlenih
	nabava	sedanje	iztrošen. v %	
Industrija	593 547	331 006	44,2	196 052
Kmetijstvo	43 380	29 136	32,8	23 297
Promet (brez cest, katerih vrednost se ceni na 320 MD)	311 789	135 358	56,5	34 187

Akumulacija v prometu.

Čista akumulacija v mio din	družbe		podjetij	
	1961	1962	1961	1962
Industrija	96 367	95 598	38 977	32 018
Kmetijstvo	2 278	2 889	2 804	2 798
Promet	4 572	5 376	3 078	3 136

Nizek porast narodnega dohodka, iztrošenost osnovnih sredstev (56,5%) in nizka akumulativnost dokazujejo nepravilno vrednotenje prometnega dela in zato tudi zaostajanje prometa za razvojem proizvodnje.

Zaostajanje prometa pa ne ogroža le razvoja domače proizvodnje, ampak lahko povzroči tudi izpad deviznega priliva, ki ga promet ustvarja, čeprav zaradi zastarelosti in nedovoljnih kapacitet te možnosti niso niti do sedaj povsem izkoriščene. V letu 1962 so prometna podjetja Slovenije ustvarila sledeče čiste devizne dohodke:

Želzniška transportna podjetja	4800 mio
Splošna plovba Piran	2200 mio
Luka Koper	200 mio
Adria-aviopromet	200 mio
Podjetja PTT	200 mio
Podjetja javnega cestnega prometa	600 mio

V letu 1963 je devizni efekt še boljši, ker se je obseg mednarodnega prometa v splošnem povečal. Največji porast pa je pri podjetju Adria-aviopromet, ki je v tem letu doseglo 500 mio čistega deviznega priliva zaradi 250 % povečanega obsega dela. Devizni priliv v prometu je toliko važnejši, ker je ustvarjen iz neblagovnega dela gospodarstva.

Čeprav se je obseg prometnih storitev v letu 1963 povečal za okoli 10 %, se bo čisti dohodek prometnih podjetij povečal v znatno manjšem procentu (3—5 %), ker zaradi zastarelih osnovnih sredstev nesorazmerno naraščajo stroški vzdrževanja, posebno, ker se istočasno povečujejo tudi cene materiala in uslug, ki jih koristijo prometna podjetja.

Zastarela osnovna sredstva prometa pa pri forsiranem delu vse močneje ogrožajo tudi varnost prometa in z nesrečami povzročajo visoke materialne škode, poškodbe ljudi in smrtne žrtve, ki jih ni primerno vrednotiti z denarjem.

Največje število nesreč je na železnici in cestah. V letu 1962 je bilo na železnici 2130 nesreč, ki so zahtevale 68 mrtvih, 169 telesnih poškodb in 141 mio materialne škode. V cestnem prometu pa je bilo v istem letu 4681 prometnih nesreč z 240 smrtnimi izidi in 4860 telesnimi poškodbami, dočim je materialna škoda na vozilih znašala 507 mio din. Težko je oceniti v denarju škodo, ki nastane v gospodarstvu zaradi smrtnih žrtev, trajne invalidnosti poškodovanih, zdravljenja poškodovanih in zaradi izpadov z dela.

V interesu gospodarstva kot celote je nujno treba preprečiti nadaljnje zastajanje prometa za razvojem proizvodnje in omogočiti čim hitrejšo postopno uskladitev prometnih zmogljivosti s potrebami gospodarstva. Ta cilj je mogoče doseči z opuščanjem ostankov administrativnega vodenja prometa, ki izvirajo iz gledanja na promet kot javne službe.

Prometne dejavnosti so se zaradi smotrnejšega koriščenja kapacitet tekom razvoja sicer izločile iz proizvodnih organizacij kot specializirane dejavnosti. To pa ne pomeni, da ni osnovni interes proizvodnih organizacij, da računata s transportom in zvezami kot sestavnim delom svojega procesa. Zato je treba opustiti dosedanje prakso, da se išče prevoz neposredno pred nastopom potrebe po prevozu, ampak, da se prevoz v pretežni večini planira skladno s planom proizvodnje. Na taki osnovi bi bilo mogoče organizirati enakomernejši prevoz, izdelati letne pogodbe, izpopolniti tehnološki postopek prevoza in zasledovati glavne potoke blaga. Prevozniki pa bi imeli konkretnjšo osnovo za izdelavo svojega plana in bi pravočasno lahko predvidevali ukrepe za ublažitev konic. K sodelovanju med proizvodnjo in prevozniki bi lahko prispevale bazenske špedicije za notranji transport kot skupne organizacije koristnikov prometa, ki bi skrbele za čim boljše in zato čim cenejšo organizacijo prometa. Prav te organizacije bi lahko pripomogle tudi h koordinaciji prometnih dejavnosti, k organizaciji zbiralnih centrov in mobilizaciji prevoznega režijskega parka proizvodnje in trgovine za boljše koriščenje tega parka v dovozu in odvozu z železnico.

Toge administrativne tarife predvsem železnice in PTT ne dopuščajo stimulacije koristnikov, da bi smotrneje izkoriščali razpoložljive prometne kapacitete.

Zaradi še obstoječe »delitve skupnega dohodka« na JŽ in JPTT niso mogoči komercialni popusti, ker se znižuje z njimi dohodek vseh podjetij na jugoslovanski mreži. Zato je obstoječa delitev »skupnega dohodka« osnovni vzrok za togost tarif.

Železniške tarife vplivajo tudi na nivo tarif v cestnem prometu, zato se neekonomičnost železniških tarif prenaša tudi na neekonomično orientacijo cestnega prometa. Ker so za cestne prevoznike železniške tarife za določene vrste blaga ugodnejše za dolge relacije, kot za večino vrst blaga na kratke relacije, se je tudi cestni prevoz usmeril na dolge relacije in najtežja vozila. Zato si cestni prevoz in prevoz po železnici konkurirata, namesto da bi se dopolnjevala tako, da bi cestni prevoz prevzemal krajše relacije in manjše količine blaga, železniški prevoz pa dolge relacije in velike količine blaga, kot to kažejo stroški prevozov. Pri obstoječih železniških tarifah ne obstoji stimulacija, da bi koristniki čim hitreje raztovarjali blago in se zato opremili s svojo mehanizacijo ali razpolagali z lastnimi železniškimi vozovi. Prav tako ni stimulacije, da bi koristniki formirali direktne vlake rude ali premoga, kar bi znatno skrajšalo čas potovanja in prispevalo k boljšemu izkoriščanju voz.

Pravilna razdelitev prevoza med cestni in železniški prevoz z vidika družbene rentabilnosti je možna le, če cestni prevoz v odgovarjajoči meri krije stroške cest kot mora železnica sama kriti stroške svoje prevozne poti. Samo v takem slučaju se morejo ceste skladno razvijati s cestnim prometom, kar je tudi pogoj za ekonomičen cestni prevoz. Pri obstoječem načinu financiranja cest, razvoj cest ni ekonomsko vezan na razvoj cestnega prometa, ker so prispevki neposrednih koristnikov cest za uporabo cest sorazmerno nizki. Za osebno vozilo (1000 ccm), ki prevozi le 10 000 km na leto, znašajo pri novih cestnih taksah in prispevku na gorivo 10 din/l, 2 din/km, pri 20 000 km letno pa 1,5 din/km. Težko 25-tonsko vozilo, ki prevozi letno 60 000 km, prispeva za cesto 1,0 din/tkm. Na železnici pa odpade pri 1,5 mio neto ton na km proge 3 din na neto ton km. Iz te primerjave prispevka za »svojo pot« je razvidna različna osnova za formiranje cene v cestnem prometu in na železnici, na drugi strani pa sorazmerno majhen prispevek koristnikov cest za ceste. Pri tem pa je treba omeniti, da se 40—50 din prometnega davka na kg goriva ne ubira namensko za ceste, ampak se koristi splošno kot akumulacija federacije.

Prevozne cene v pomorstvu in letalstvu so na inozemskem tržišču dirigerane s konkurenco. Naša podjetja komaj vzdržujejo mednarodno konkurenco kljub premijam na devizni priliv, ker imajo zastarelo floto, večje družbene dajatve in višje cene osnovnih sredstev zaradi višjih cen domače proizvodnje (40 % v ladjedelništvu) ali zaščitnih carin, zato je njihovo gospodarjenje močno odvisno od administrativnih instrumentov.

Nobena dejavnost v prometu danes ne formira take amortizacije in skladov, da bi mogla vršiti vsaj enostavno reprodukcijo. Investicije, ki so dejansko v pretežni meri obnova zastarelih osnovnih sredstev (torej le enostavna reprodukcija), se vrši s pomočjo kreditov, katerih odnos je odvisen od vsakokratne možnosti zveznega ali republiškega investicijskega sklada. Večina teh kreditov pa se je koristila za investicije v »infrastrukturo«, le malo za opremo in vozna sredstva, zato niso delovala na znižanje stroškov prometa, ker so rentabilne kapacitete ostale zastarele. Večjo avtomatiko v enostavni in razširjeni reprodukciji je možno doseči le s postopnim izenačevanjem gospodarskih instrumentov za promet z istimi v ostalem gospodarstvu ob odgovarjajoči sprostivni nivoja cen prometnih uslug. Le na ta način bo mogoče doseči enostavno in razširjeno reprodukcijo tam, kjer so prometne kapacitete dobro izkoriščene in nujno zmanjšati tiste kapacitete, ki so slabo izkoriščene.

Postopno ustvarjanje pogojev za formiranje enostavne in razširjene reprodukcije v prometu pa ne rešuje še takoj problema zaostalosti prometa. Posebnost osnovnih sredstev prometa je visoka vrednost poedinih objektov in sorazmerno dolga doba uporabnosti (20—50 let). Modernizacijo prometa pa je treba začeti takoj, če naj se formirajo prometne kapacitete, ki bodo omogočile nadaljnji nagli razvoj proizvodnje. Zato so za modernizacijo potrebni dolgoročni krediti, ki jih bo moderniziran promet v pogojih ekonomskega poslovanja sposoben odplačati. Potrebne kredite za modernizacijo prometa pa je možno formirati le z združevanjem razpoložljivih investicijskih sredstev proizvodnih organizacij v obliki vlog pri GB za kreditiranje prometa. Samo na ta način si bo lahko proizvodnja zagotovila potreben transport in znižala svoje stroške prevoza, ker bodo cene moderniziranih prometnih sredstev nižje od transportnih stroškov, ki povzročajo pomanjkanje prometnih kapacitet.

Pri nadaljnji graditvi novih velikih proizvodnih kapacitet, ki bistveno spreminjajo obseg prometa na njihovem področju, je treba v bodoče istočasno reševati tudi vprašanje potrebnih prometnih kapacitet, če naj se v bodoče skladno razvija proizvodnja in promet. Le istočasno programiranje proizvodnje in prometa omogoča najbolj smotno izbiro vrste transporta in zvez ter realno kalkulacijo cene proizvodov na tržišču. Šele skupni stroški investicij z novo proizvodnjo in potrebne prometne kapacitete vključeni v ceno proizvoda pokažejo pravilnost kalkulacije proizvodnje.

Modernizacija prometa in poslovanje prometa na gospodarskih načelih pa zahteva tudi spremembo tehnologije prometa, višjo strokovnost kadra in spremembo miselnosti tudi v samih prometnih kolektivih.

Sedanje število kadrov z visoko šolsko izobrazbo in visoko kvalificiranih delavcev je premajhno, kar kaže naslednji pregled:

Dejavnost	Število zaposlenih	Izobrazba v %		
		visoka	višja	visoka kvalif.
Železnica	17 503	1,1	3,7	13,1
Ceste	4 112	0,7	—	3,4
Cestni promet	6 512	0,4	0,4	25,3
Pomorski promet	1 441	11,1	5,2	3,7
Letalski promet	141	28,4	7,1	18,4
PTT promet	4 521	1,8	2,7	17,0

Najboljša struktura kadra je v letalskem prometu, ki po svoji naravi zahteva visoko izobrazbo. Pri železnici, PTT, cestah je kader z visoko izobrazbo koncentriran na skupnosti podjetij, kar je sicer načelno pravilno, vendar pa so podjetja le preslabo zasedena s temi kadri. Najslabša je struktura v podjetjih javnega cestnega prometa, ker so majhna in razdrobljena.

Značilno je, da je v prometu le 17 ekonomistov z visoko ali višjo izobrazbo. Prav ekonomska problematika pa je v prometu najbolj specifična in bo najvažnejša, ker promet šele prehaja na ekonomsko poslovanje. Zato bo potrebno formirati profil prometnega ekonomista kot posebno vejo visoke in višje ekonomske šole.

Prometna podjetja bodo morala v večji meri štipendirati tudi tehnike raznih specializacij, da si zagotove kader, vendar za te ni potrebno formirati posebnega profila.

Modernejše naprave v prometu bodo zahtevale tudi večje število visoko kvalificiranih in kvalificiranih delavcev, dočim bo nekvalificirano delo zelo skrčeno.

Število zaposlenih pa se kljub povečanemu obsegu dela v naslednjih sedmih letih ne bo bistveno povečalo, ker bo modernizacija povečala produktivnost prometa.

Sprememba kadrovske strukture bo torej zahtevala vzporedno z naložbami v osnovna sredstva tudi večja vlaganja v šolanje kadra, da bi modernizacija mogla dati možne ekonomske efekte.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za prosveto in kulturo

POROČILO

o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov*

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije je na sejah dne 7. 2. in 17. 2. 1964 razpravljal o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in o predlogih za bodočo ureditev financiranja.

Družbeni in gospodarski razvoj ter življenjske potrebe in težnje delovnih ljudi zahtevajo hitrejši razvoj celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema, tako da bodo lahko vzgojno-izobraževalni zavodi zadovoljevali naraščajoče potrebe. Že pred leti so se pričela na vseh stopnjah našega šolstva reformna prizadevanja, katera pa do sedaj še niso pokazala zadovoljivih rezultatov, ker med drugim šolstvu niso bili zagotovljeni materialni in kadrovski pogoji za normalno funkcioniranje.

Osnovo za razpravljanje o tej problematiki nudi predloženo gradivo republiškega sekretariata za šolstvo, katero podaja temeljito analizo in izčrpen pregled nad stanjem glede financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963. Iz poročila izhaja že splošno znana ugotovitev, da se nahaja šolstvo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in zaradi neurejenega načina financiranja še vedno v težkem položaju in je na podlagi takih podatkov popolnoma upravičena trditev, da je v letu 1963 naše šolstvo stagniralo. Glede na pomen in vlogo, ki jo ima šolstvo v naši družbeno ekonomski ureditvi, pa so podatki še toliko bolj zaskrbljujoči. Odbor je mnenja, da so za poboljšanje sedanjega položaja potrebni ukrepi za trajnejše in stabilnejše financiranje, pri čemer mora biti porast sredstev namenjenih za šolstvo obvezno vezan na dvig narodnega dohodka. Predlogi za bodočo ureditev financiranja pa ne nudijo perspektivnih garancij in pomenijo glede na svojo časovno opredeljenost le začasno rešitev. Ni pa pred-

* Osnovno gradivo: Elaborat Republiškega sekretariata za šolstvo »Financiranje vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogi za bodočo ureditev financiranja«.

logu odreči vrednosti, ker vnaša v dosedanji sistem, katerega je treba utrjevati, urejenost z razčiščevanjem pojmov ustanoviteljstva in opredeljevanja dolžnosti financiranja, kar pa je glede na obstoječe stanje res najboljša rešitev.

Glede perspektivnega reševanja problema v zvezi s 7-letnim planom je odbor zavzel stališče, da je potrebno v osnovi izhajati iz samih potreb in pogojev vzgojno-izobraževalnih ustanov in ugotoviti, kaj te sploh potrebujejo za normalno funkcioniranje. Zaradi tega je zaželeno, da pristojni upravni organi v povezavi z vsemi odgovornimi činitelji izdelajo analize o minimalnih materialnih potrebah vzgojno-izobraževalnih ustanov in ugotovijo stanje, v kakršnem se nahajajo sedaj in sicer za vsa območja Slovenije, s posebno kritično presojo situacije v gospodarsko šibkih predelih. Po tako ugotovljenih potrebah bo mogoče postaviti tudi zahteve po finančnih sredstvih in bo šele primerjava potreb z dejanskimi možnostmi dala realno osvetlitev stanja in izhodišče za bodoče urejevanje. Kljub takemu dožemanju problema in ob zahtevi, da je potrebno vzgojno-izobraževalnim ustanovam dodeljevati več sredstev, da je med drugim potrebno tudi v celoti izkoristiti dopolnilni proračunski prispevek do 15^{0/0}, ni mogoče pričakovati skokovitega porasta sredstev, ker je višanje teh omejeno z različnimi faktorji. Če pa bi bile izkoriščene vse dosedanje možnosti dotoka sredstev, katere dovoljujejo predpisi, bi bila situacija mnogo ugodnejša.

Ugotovitve kažejo, da temeljnega zakona o financiranju šolstva uporabniki niso v celoti pravilno izvajali in so nekatera njegova določila tudi napačno interpretirali, zaradi česar finančna sredstva niso zadovoljivo dotekala v sklade in niso bila vedno namensko uporabljena. Zakon je za svojo realizacijo predpostavljaj, da razpolagajo občinske skupščine in gospodarske organizacije z dovolj sredstvi za zagotovitev zahtev vzgojno-izobraževalnih ustanov, po drugi strani pa to, da bodo te institucije ob posedovanju razpoložljivih sredstev imele tudi pravilen odnos in razumevanje do šolstva. Dejstva kažejo, da ta dva pogoja nista bila vedno izpolnjena, bodisi iz subjektivnih ali objektivnih vzrokov, ter je zaradi tega potrebno proučiti možnosti za doslednejše izvajanje zakona. Ker pa tako stanje ni značilno samo za leto 1963, bo v primeru nadaljevanja take prakse potrebno sprejeti predpise, ki bodo onemogočili svojevoljno interpretacijo zakona.

V bodoči ureditvi financiranja je treba jasno opredeliti osnovno dejavnost in investicije in zagotoviti, da se bodo razpoložljiva sredstva tudi namensko izkoriščala.

Glede dejstva, da precej gospodarsko šibkih občin ne more zagotoviti sredstev niti za osnovno šolsko dejavnost, še manj pa za izgradnjo prepotrebniš šolskih poslopij, je odbor zavzel stališče, da bi bilo pri delitvi sredstev med posamezne politično-teritorialne enote nujno upoštevati ta dejstva, da se zagotovi minimalne potrebe vzgojno-izobraževalnih ustanov in tako tudi vsebinsko realizira sama ustavna določila o obveznem osemletnem šolanju. Vzporedno s tem je za osnovne šole nujno s predpisi zagotoviti minimalne normative, da se odkloni med posameznimi šolami najbolj kričeče disproporce. Odbor meni, da je vsekakor mogoče ugotoviti materialni minimum na učenca, ob katerem je sploh še mogoče uresničevati vzgojno-izobraževalni smoter. Pri obravnavanju celotne problematike financiranja šolstva pa se ne sme prezreti usklajevanja osebnih dohodkov pedagogov z dohodki delavcev v drugih dejavnostih.

Podpreti je zamisel o uporabljanju bančnih sredstev za investicije, vendar ker pa banke poslujejo izključno po gospodarskem računu, ni mogoče brez

spremembe ustreznih instrumentov pričakovati kake bistvene spremembe v dotoku novih sredstev. Potrebno je proučiti vse možnosti, da se bodo mogle tudi banke z dajanjem dolgoročnih posojil pod ugodnimi pogoji vključiti v financiranje.

V okviru celotne problematike financiranja šolstva so poseben problem strokovne šole in je podpreti zamisel o ločitvi sistema financiranja obveznega in neobveznega šolanja. Pri zbiranju sredstev za strokovne šole je poleg samih gospodarskih organizacij potrebno zaradi funkcionalne povezanosti v večji meri angažirati tudi gospodarske zbornice. Odbor meni, da so tudi te odgovorne za razvoj strokovnega šolstva in se zato morajo tudi one vključiti v reševanje te problematike.

Sredstva iz gospodarstva naj se praviloma združujejo v okviru gospodarske panoge. Gospodarske zbornice naj zbirajo del od 2,5 % bruto osebnih dohodkov gospodarskih organizacij v poseben sklad, s katerim se bodo lahko aktivno vključile v sistem strokovnega izobraževanja. Za racionalnejše in hitrejše izobraževanje strokovnih kadrov je potrebno poglobljati pogodbene in druge strokovne odnose med šolami in gospodarskimi organizacijami. Podpreti je ustanavljanje izobraževalnih centrov v samih gospodarskih organizacijah kot pomembne institucije pri formiranju kadrov za določena in specifična delovna mesta.

Št.: 400-3/64

Ljubljana, 18. 2. 1964

Predsednik:

Drago Seliger l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogi
za financiranje v letu 1964**

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji 11. februarja 1964 razpravljal o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963.

V razpravi je odbor predvsem izhajal iz dejstva, da je šolstvo treba prilagoditi novim pogojem, ki bodo v skladu s potrebami nadaljnjega razvoja gospodarskega sistema. Ugotovil je:

1. Da je nova ustava zagotovila človeku povsem drugačen položaj v družbi kot ga je le-ta imel do sedaj. Od slehernega člana naše družbe se pričakuje široko udejstvovanje na vseh področjih dejavnosti. Odločiti mora o raznih stopnjah o družbenoekonomskih odnosih. Biti mora aktiven in vsestransko zasledovati tok dogajanja družbenih procesov. Pred njega se postavljajo problemi, ki so zanj mnogokrat nerešljivi in preveč komplicirani, da bi jim sploh lahko sledil, kaj še, da bi o njih konkretno odločal. Vsak član naše družbe ima

sicer enake pravice in dolžnosti, toda biti mora sposoben, da jih spozna, razume in zna uveljavljati.

2. Da je dobro urejeno šolstvo največja garancija za uresničitev načel ustave v takem duhu, kot so postavljena. Šolstvo je neposredno in široko povezano s procesom proizvodnje. Vsi napor, da se ta poveča, so direktno povezani tudi z ustreznim šolstvom. Da bi socialistični ekonomski sistem na osnovi delavskega in družbenega samoupravljanja čimbolj vsestransko razvil ekonomsko bazo in enakopravno ekonomske odnose, mora nosilec teh odnosov najprej poznati svoje mesto in zahteve, ki se pred njega postavljajo. Delavec bo hitro in dosledno lahko premostil vse nejasnosti le z dobro organiziranim sistemom izobraževanja, zato smo mnenja, da je šolstvo najbolj poklicano in odgovorno za reševanje teh problemov. Zato je v bodoče treba šolstvo primerno organizirati in mu nuditi materialne ter družbene pogoje, ki bodo dejansko lahko zagotovili vsebino in rešitve, ki jih vsi želimo in pričakujemo.

Mnogo neurejenih problemov in velik pomen izobraževanja vpliva na to, da se šolstvo pojavlja kot kompleksen problem, ki zahteva široko razumevanje in dosledno rešitev. Neredki so primeri, da zaradi nestrokovnosti novi obrati ne poslujejo dovolj rentabilno; da stroje upravljajo nestrokovnjaki, kar nam povzroča tako in tako škodo, itd., reden pa je pojav, da kapacitete prav zaradi tega niso dovolj izkoriščene, kar vse vpliva na višino narodnega dohodka in na standard ljudi.

Analiza o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki jo je napravil republiški sekretariat za šolstvo, na osnovi katere je odbor razpravljal in prišel do svojih stališč, dovolj jasno kaže, da je bilo v šolstvu že marsikaj napravljenega in urejenega, da pa je zaradi velike vloge, ki jo ima šolstvo v družbi, in zaradi trenutne situacije, v kateri se nahaja, še mnogo problemov, ki čakajo na rešitev. Ti problemi so objektivnega in subjektivnega značaja.

Nesporno je, da je velik del naših osnovnih šol v materialnem stanju, ki ne ustreza več normativom, ki bi bili za našo družbo še sprejemljivi. Mnogo je šol, ki so neprimerne in ne ustrezajo niti tehničnim niti zdravstvenim zahtevam. Prav tako pereče je stanje materialne opremljenosti, ki je daleč od tega, da bi nudila možnost uporabe sodobnih metod pri poučevanju. Precej je šol, katerih kapacitete so premajhne, da bi lahko normalno sprejemale učence k pouku. Te šole rešujejo problem tako, da uvajajo pouk z več izmenami. Oddaljenost šol slabo vpliva na kvaliteto učencev.

Tudi subjektivni faktorji pogosto ne ustrezajo. Ugotoviti moramo, da še vedno ni dovolj dobrih predavateljev in da jih verjetno ne bo vse dotlej, dokler ne bo možna selekcija med njimi. Še vedno je pomanjkanje učiteljev in profesorjev in določene šole nimajo vseh predavateljev, ali pa so celo nepopolne. Sistem nagrajevanja ni dovolj stimulativen, da ne bi preprečil prehod strokovnega kadra v gospodarstvo.

Napake dosedanjega financiranja so bile v glavnem v tem, da niso bili viri tako trdno postavljeni, da ne bi prišlo do situacije, ko posamezne šole niso vedele, kje naj dobijo sredstva za osnovno dejavnost in investicije. Vprašanje ustanoviteljstva je bilo marsikdaj neustrezno rešeno, kar je imelo svoj vpliv na izvajalce pouka. Združevanje sredstev je bilo nepopolno še posebno tedaj, ko je bilo treba financirati šole, ki so imele širši družbeni interes. Neenak ekonomski položaj posameznih občin je dovedel do kaj različnih materialnih in drugih pogojev posameznih občin. Sredstva so se koristila v druge namene, bila

pa so tudi odvisna od subjektivne presoje organov, ki niso imeli pravega interesa za razvoj šolstva. Razlike med posameznimi občinami so velike in v določeni meri nedopustne. Boljši ekonomski položaj nekaterih organizacij je zaradi ugodnejših pogojev pospeševal proces migracije iz tistih gospodarskih organizacij, ki so določile velika sredstva za strokovno usposabljanje in kljub temu niso uspele obdržati svojih kadrov. Miselnost nekaterih gospodarskih in drugih organizacij še vedno ni bila tako pozitivno usmerjena, da bi spoznala važnost in potrebe po izpopolnjevanju kadrov.

Odbor, ki je z vso pozornostjo problem obravnaval, smatra, da je sistem šolstva potrebno čimprej uskladiti z načeli ustave.

V sedemletnem planu naj se za financiranje šolstva predvidi sredstva, ki bodo garancija za uspešen in sistematičen proces na področju razvoja subjektivnih sil. Problem je za celotno družbo zelo pomemben, zato moramo čimprej in vsestransko pristopiti k njegovemu reševanju, da nas razvoj in potrebe ne bodo prehiteli. Strokovnost in razvito delovno silo moramo smatrati kot bogastvo in stalen vir novega bogastva.

Vsa gibanja v gospodarstvu gredo v smeri intenzifikacije proizvodnega procesa, ker je bil v zadnjem obdobju ustvarjen velik potencial produkcijskih sredstev, ni pa potencial dovolj izkoriščen, med drugim tudi zaradi tega, ker nimamo primerne strokovnega kadra. Izkoriščanje sredstev in doseganje maksimalnega dohodka pa terja delavca in upravljalca, ki vsestransko pozna svoje delo, delovna sredstva in odnose družbene delitve dela. Problematiko lahko najbolj uspešno predočijo delavcu prav vzgojno-izobraževalne ustanove, ki imajo dober kader, dobre materialne pogoje in primerno usklajen odnos med teorijo in prakso. Rešitev problema šolstva je predpogoj za pospešen nadaljnji razvoj našega gospodarstva.

Financiranje vzgojno-izobraževalnih ustanov mora v naslednjem obdobju temeljiti na večji sigurnosti in enakomernosti. S tem predvsem mislimo na financiranje osnovnega šolstva. Na osnovi dosedanje prakse in izkušenj se je dogajalo, da so določene občine, ki so bile bolj razvite, nudile šolam mnogo boljše pogoje kot nerazvite občine. Stroški, ki odpadejo na učenca v posameznih osnovnih šolah, so zelo različni, kar jasno kaže, da obstajajo velike prednosti in mnogo boljši pogoji za učence razvitih občin. Odbor je mnenja, da bi bilo nujno v osnovnih šolah z zakonom postaviti nek minimalni normativ, ki bi bil določen in obvezen za vse šole. Tendenca, da se financiranje osnovnih šol prenese na občine, je v skladu z decentralizacijo sredstev. Čim bolj se bodo sproščale administrativne vezi, tem bolj bo prišel do izraza profil strokovnjaka, ki ga določeno področje ali organizacija zahteva. Decentralizacija financiranja in gradnje šol bo neposredno materialno zainteresirala ustanovitelja. Nove gradnje bodo le, če bodo ekonomsko ali družbeno upravičene. Pri centraliziranih fondih za šolstvo se je včasih pretiravalo s potrebami. Vsak je hotel imeti svojo šolo. Gradilo se je nenačrtno.

Republika naj financira samo visoke šole in take višje šole, ki imajo pomen za celo republiko.

Srednje šole naj v glavnem financirajo medobčinski skladi povsod, kjer je interes šole širši od interesa občine.

Velik del sredstev je namenjen izobraževanju kadrov direktno iz proizvodnje. Po novih predpisih lahko vsaka gospodarska organizacija 2,5^{0/0} od bruto osebnih dohodkov krije direktno iz poslovnih stroškov za pospeševanje

izobraževanja. Dosedanje izkušnje so pokazale, da sredstva kljub temu, da niso velika, ne izkoriščajo vsa podjetja za izobraževanje. Nekatere gospodarske organizacije niso smatrale za potrebno, da svoj kader izobražujejo. Prevladovala je misel, da imajo dovolj strokovnjakov. Marsikatera gospodarska organizacija je preplačala strokovnjaka, ki se je izšolal pri drugi organizaciji. Drugje so se opravičevali, da zaradi nezadostnih sredstev ne morejo financirati izobraževanja iz svojih sredstev. Prišli so do izraza celo momenti, da mladih kadrov iz lastnih interesov ni treba forsirati. Mnenje odbora je, da bi se morala vsa ta sredstva uporabiti za izobraževanje, bodisi v okviru enega podjetja ali v sodelovanju z različnimi organizacijami. Vsekakor pa je treba nadalje podpirati in razvijati lastne izobraževalne centre v gospodarskih organizacijah.

Ker z določitvijo višjega procentra iz bruto osebnih dohodkov, ki lahko gre iz materialnih stroškov, odpadejo sredstva gospodarskih zbornic za financiranje šolstva, je odbor mnenja, da zbornice ne bi smele skrb o šolstvu popolnoma prepustiti vzgojno-izobraževalnim ustanovam. Še vedno bi morale nuditi le-tem pomoč.

Šolstvu bi po mnenju odbora v bodoče morali nuditi možnost, da pod ugodnimi pogoji najema kredite za urejevanje najnujnejših zadev predvsem v občinah, ki niso tako močne, da bi same lahko prenašale vsa bremena.

V bodoče bi bilo potrebno posvetiti več skrbi tudi varstvu otrok, katerih starša sta oba zaposlena.

Odbor smatra, da bi moral sedemletni plan še bolj približati osebne dohodke kulturno-prosvetnih delavcev nivoju v gospodarstvu, sicer bo pomanjkanje šolskega kadra ostalo še vnaprej nerešeno.

Gospodarske organizacije bi morale svoje zahteve po kadrih čimbolj prilagoditi tehnološkemu procesu in specifičnostim lastne proizvodnje. Ugotovitve o potrebah določenih profilov s podrobnimi elaborati naj bi gospodarske organizacije signalizirale vzgojno-izobraževalnim ustanovam, da bi te lahko nudile gospodarskim organizacijam zadostno pomoč in potrebne strokovne kadre, ki jih organizacije potrebujejo. Odbor smatra, da dosedaj tovrstno sodelovanje ni bilo zadostno. Šole so dajale splošne tipe strokovnjakov, gospodarstvo pa je rabilo prav določene ljudi z določeno šolsko kvalifikacijo. Praksa je bila premalo povezana s teorijo, teorija pa s prakso.

Odbor je mneja, naj bi zbor še bolj podrobno analiziral stanje šolstva in svoje ugotovitve posredoval Prosvetno-kulturnemu zboru.

Za poročevalca je odbor določil poslanko Elko Grilc.

Št.: 400-3/64

Ljubljana, 13. 2. 1964

Poročevalec:

Elka Grilc l. r.

Predsednik:

Milan Špolar l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**h gradivu o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963
in predlogom za bodočo ureditev financiranja**

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije je obravnaval na sejah dne 24. januarja ter 5. in 12. februarja 1964 gradivo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in o predlogih za bodočo ureditev financiranja.

Pri tem je ugotovil, da daje gradivo zelo podroben in zadovoljiv pregled nad stanjem glede financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in da istočasno prikazuje momente, ki so na to vplivali.

Predlogi, ki jih navaja gradivo, vnašajo v dosedanji način in oblike financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov urejenost, vendar pa so začasnega značaja in ne prinašajo glede financiranja trajnejše rešitve.

Pri reševanju tega problema bo treba vsekakor težiti za tem, da bomo našli takšen način financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki bo zagotovil stabilnejše dotekanje sredstev. Morda bi se lahko porast teh sredstev vezal na dvig narodnega dohodka.

Razprava v odboru je pokazala, da izvira del težav na področju financiranja in materialne deficitarnosti šolstva iz tega, ker zakon o financiranju ni bil dosledno izpeljan. Ob sprejemanju zakona in ob uvedbi dela proračunskega prispevka, namenjenega za šolstvo, je bila jasno poudarjena intencija, da se ta prispevek uvaja zaradi izboljšanja pri financiranju investicij. Ta sredstva pa gredo danes za osnovno dejavnost in so se v mnogih primerih ustanovitelji s tem okoristili, tako da so znižali svoje prispevke.

Na tej osnovi smatra odbor, da naj Prosvetno-kulturni zbor opozori vse odgovorne faktorje, da temeljni zakon o šolstvu bolj dosledno izvajajo in da se bolj izkoristijo vse možnosti glede dotekanja in zbiranja sredstev, ki jih zakon daje, kot doslej.

V letu 1963 polovica občin v naši republici ni uvedla maksimalnega dopolnilnega proračunskega prispevka, kar da misliti, da položaj le ni tako težak.

Poročilo ugotavlja, da je od sredstev, ki so bila na razpolago za izobraževanje v gospodarstvu na podlagi v preteklem letu veljavnega predpisa izkoriščenih le 74°%, kar predstavlja okroglo pol milijarde dinarjev neizkoriščenih sredstev. In ker letošnja sprememba zakona o prispevku iz dohodka gospodarskih organizacij povečuje lanska sredstva na 250°%, je bil odbor mnenja, da naj Prosvetno-kulturni zbor posebej opozori republiške organe in Gospodarsko zbornico, da se aktivno vključita v zbiranje teh sredstev.

Za pokrivanje potreb na področju strokovnega šolstva naj bi zbiranje teh sredstev zajelo z zveznimi predpisi za izobraževanje predvidena sredstva do take višine, da bi gospodarske organizacije tudi v letošnjem letu razpolagale s takim obsegom sredstev, kot so jih imele v lanskem letu.

Vsepoposod je potrebno za rešitev problemov daljše obdobje. Prav tako je tudi financiranje proces, kjer so bili že doseženi določeni premiki, vendar pa bo za popolno ureditev financiranja treba še nekaj časa.

Na splošno vemo, da so sredstva za šolstvo premajhna, še posebno, če se postavimo na stališče, da je šolstvo pravzaprav del gospodarstva in da so investicije v kadre ravno tako potrebne kot investicije v stroj. Medtem ko so na eni strani naraščale investicije v gospodarstvo, ni sorazmerno naraščala proizvodnost dela, ker se istočasno ni vlagalo v vzgojo kadra.

Odbor je ugotavljal, da je osebni dohodek v letu 1963 v primerjavi z letom 1962 zaostal, ponekod pa celo stagniral. Še nadalje se je poslabšalo razmerje med osebnimi in materialnimi izdatki od 80 : 20 do 90 : 10 v korist osebnih izdatkov, ponekod pa celo do skrajno neustreznega odnosa 95 : 5. Zato je težko govoriti o sredstvih za funkcionalne izdatke šol.

Pri izvajanju reforme smo v osnovnem šolstvu že dosegli določene rezultate; nadaljnje uspešno izvajanje reforme pa prihaja v vedno večjo odvisnost od materialnih sredstev. Odbor je prišel do ugotovitve, da se vrsta činiteljev, ki so zadolženi za izvedbo reforme, ne zaveda, da modernejša šola terja dražji pouk. To velja za celotno šolstvo, ki je podrejeno reformi; iz tega izhaja nujna potreba, da vzgojno-izobraževalnim zavodom zagotovimo več sredstev za osnovno dejavnost kot tudi za investicije v opremo in kadre.

Odbor opozarja na tisti del poročila, iz katerega je razvidno, da sredstva, namenjena potrebam šolstva, iz vseh zakonitih virov skupaj zadoščajo prvenstveno financiranju osnovne dejavnosti šolstva. Zaradi takega stanja je problem ureditve izgradnje novih šolskih površin in vzdrževanja obstoječih šol povsem odprt. Šolske ustanove iz svojih sredstev izločajo samo amortizacijo opreme. Ta problem je posebno pereč v tistih občinah, ki imajo najnižji narodni dohodek in s tem najmanj možnosti, da same rešujejo ta problem.

Zato odbor predlaga, da se Prosvetno-kulturni zbor zavzame za to, da se v okviru obstoječih bančnih sredstev najdejo možnosti za kritje investicijskih potreb šolstva in to pod čim ugodnejšimi pogoji — kot je dolgoročno kreditiranje ob nižji obrestni meri. Kljub tem možnostim pa odbor opozarja, da je možna trajnejša rešitev financiranja in investiranja v šolstvo le na temelju drugačne delitve sredstev, namenjenih potrebam družbeno-političnih skupnosti. K takšnemu stanju, kakršno je danes na tem področju, nedvomno prispeva ob vedno večjih nalogah vedno manjša udeležba občin v skupnih sredstvih političnih teritorialnih enot.

Izvršni svet je skupaj z zvezo komunalnih bank podvzel akcijo, da se iz bančnih sredstev komunalnih bank kreditirajo investicije v osnovne šole nekaterih občin, ki so ekonomsko šibke. Predvidevamo, da bi v okviru te akcije razpolagali z okoli 500 milijonov dinarjev. Odbor je mnenja, da bi moral Prosvetno-kulturni zbor to akcijo podpreti in opozoriti okrajne skupščine, da proučijo politiko porabe sredstev iz hranilnih vlog in drugih virov, ki se lahko vlagajo v negospodarske investicije in s katerimi razpolagajo upravni odbori komunalnih bank; saj so narasle hranilne vloge v 1963. letu za 7,5 milijarde, kar pomeni, da lahko samo iz povečanja hranilnih vlog letno investiramo v šolstvo, zdravstvo, izgradnjo cest in druga komunalna dela 1,5 milijarde. Mimo tega pa je še vedno nujno in aktualno, da se uredi stabilno dolgoročno kreditiranje šolskih investicij.

Ko je odbor razpravljajl o materialnem stanju šol II. stopnje, je ugotovil, da se je položaj teh šol zlasti v materialnem pogledu v zadnjih dveh, treh letih zaostiril. V zadnjih letih so bili vloženi veliki napori, da se izboljša materialni položaj osnovnega šolstva, ki je pred tem znatno zaostajalo za strokovnim šolstvom. Intenzivnejša skrb za osnovno šolstvo je privedla do sedanjega položaja na področju drugostopenjskega šolstva, tako da postaja sedaj položaj tudi v tem šolstvu težaven, še posebej, ker se v šolah druge stopnje že nahaja številna povojna generacija.

Poročilo o tem podrobneje govori. Odprta so predvsem vprašanja okrog ustanoviteljstva in financiranja. Pri tem je vse premalo prodrlo spoznanje, da ni modernega gospodarstva brez razvitega šolstva in da je zato neposredna povezava med strokovnim šolstvom in gospodarstvom očitna in tudi potrebna.

Prav pri organiziranju podjetij, ki naj financirajo poedine strokovne šole v smislu temeljnega zakona o financiranju šolstva, gospodarske zbornice v preteklem letu niso dosegle pričakovanih rezultatov.

Odbor je bil mnenja, da ni bilo nobenih razlogov, da ne bi mogli organizirati pogodbenih skupnosti za financiranje tistih šol, kjer je krog interesentov točno znan in ostaja v okviru ene gospodarske panoge.

Vprašanje ustanovitve strokovnih šol ostaja nerešeno, ker Gospodarska zbornica stoji na stališču, da naj bodo ustanovitelji šol družbeno-politične skupnosti, ker zbornica ne more prevzeti finančnih obveznosti, povezanih z ustanoviteljstvom. Odbor je bil pri tem mnenja, da naloga gospodarske zbornice ni v tem, da prevzame ustanoviteljstvo, ampak, da spodbuja snovanje pogodbenih skupnosti, ki naj ob sodelovanju družbeno-političnih skupnosti prevzemajo vlogo sofinancerja ustreznih strokovnih šol. V tem smislu so tudi v bodoče odgovorne za razvoj in financiranja II-stopenjskega šolstva družbeno-političnih skupnosti, gospodarske organizacije ter njihova združenja.

Odbor je bil mnenja, da je treba v bodoče doseči naslednje:

— Izboljšati in urediti je treba položaj šolstva, ker družbeni in gospodarski razvoj terjata vedno več in bolj izobraženih kadrov. Nujno je, da se v 7-letnem perspektivnem planu zagotovi za šolstvo več sredstev in se upoštevajo večje potrebe po sredstvih za investicije, kadre in opremo.

— Nujno je v bodoče zagotoviti občinskim skupščinam možnosti najemanja dolgoročnih kreditov za šolske investicije in tako uresničiti dejansko izvedbo 38. člena temeljnega zakona o financiranju šolstva.

— Vse tiste občinske skupščine, ki še niso uvedle 15 % dopolnilni proračunski prispevek, naj to uredijo čimprej!

— Zagotovitev večjih sredstev, ki naj jih prispevajo občine, bo treba omogočiti tudi z določeno spremembo delitve narodnega dohodka med republiko, okrajem in občino.

— Za izgradnjo sistema stabilnega financiranja vzgojno-izobraževalnih ustanov bo treba izdelati natančno analizo o potrebah teh ustanov. Takšna analiza naj bi bila osnova za določitev startnih izhodišč glede potrebnih sredstev za poedine šole.

— Ob tem bi bilo treba razmisliti o morebitnem formiranju republiških sredstev, ki bi imela intervencijsko vlogo pri zadovoljitvi potreb do omenjenih startnih izhodišč. Pri urejanju financiranja šolstva naj bi sodelovala tudi republika.

— Za sodelovanje pri gradnji in za opremo strokovnih šol naj prispevajo sredstva predvsem zainteresirane gospodarske organizacije. Pri tem mora priti do polnega izraza organizatorska in mobilizatorska vloga gospodarskih organizacij.

— Gospodarske zbornice bi morale prevzeti odgovornost za organizacijo zbiranja 1,5 % bruto osebnih dohodkov, ki naj bi jih gospodarske organizacije združevale v okviru zbornic. O tem naj bi Republiška gospodarska zbornica poročala Skupščini v jeseni letošnjega leta.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanca tovarišico Magdo Malovrh.

Št.: 400-3/64

Ljubljana, 14. 2. 1964

Predsednik:
Boris Mikoš l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov
Komisija za proučevanje občinskih
statutov

INFORMACIJA

komisije za proučevanje statutov o problemih statutov zavodov s socialno-zdravstvenega področja

I.

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora je na 5. seji dne 18. novembra 1963 naročil komisiji za proučevanje občinskih statutov, da izdela informacijo o statutih zavodov s socialno-zdravstvenega področja. Komisija za proučevanje statutov se je sestala dne 9. januarja 1964 na 3. seji in se dogovorila glede načina dela. Vsak od 7 članov komisije naj bi proučil statute zavodov s svojega območja na podlagi vprašalnika, ki je bil vsem članom komisije poslan. Vprašalnik je informaciji priložen. Pregled je zajel zdravstvene zavode, socialne zavode, lekarne, zdravišča in zavode za socialno zavarovanje. Člani komisije so izpolnjene vprašalnike poslali predsedniku komisije, ki je nato sklical 4. sejo komisije dne 20. januarja 1964. Na seji je komisija sprejela enotna stališča in ugotovitve, ki jih vsebuje informacija.

II.

1. Iz nekaterih statutov izhaja, da so sestavljeni po nekakšnem vzorcu in zato tudi iz njih ne izhajajo specifičnosti posamezne delovne organizacije, vsebujejo le določena splošna načela. To je opaziti zlasti v predlogih statutov

lekarn. Pri statutih delovnih organizacij s področja socialnega varstva je očitno, da delovne skupnosti kljub najboljši volji in velikim prizadevanjem ne zmorejo same tega opraviti, ampak jim je potrebna strokovna pomoč. Statuti delovnih organizacij s področja zdravstva pogosto poudarjajo predvsem strokovno plat svojega dela in zanemarjajo druge, zlasti povezavo z družbeno-političnimi skupnostmi, javnost dela itd. Statuti zavodov za socialno zavarovanje pa se močno naslanjajo na dosedanja pravila.

Velika večina pregledanih statotov ohranja staro sistematiko, ki so jo imela prejšnja pravila. Statuti so razdeljeni na 7 do 10 poglavij in sicer: splošne določbe (ali uvodne določbe), delovno področje in naloge zavoda, organizacijska shema, način dela (tehnološki proces), financiranje, pristojnosti organov upravljanja, delovnega kolektiva, prehodne in končne določbe. Nekaj pregledanih statotov je bilo sestavljenih že pred sprejetjem ustave in se to odraža na njihovi vsebini. Mnogi statuti so tudi po vsebini v bistvu predelana »Pravila«. Večinoma pa so sestavljali skušali dati določbam statotov novo vsebino v smislu ustavnih določb, pri čemer je opaziti, da mnoga vprašanja še niso razčiščena in jih zato posamezni statuti zelo različno rešujejo, oziroma se zatekajo k posploševanju in tako obidejo konkretno rešitev. Ko zdravstveni in socialni zavodi določajo svoje delovno področje in naloge, največkrat prepisujejo določbe do sedaj veljavnih predpisov ali pa ustrezni del ustanovitvene določbe. Vendar je tu opaziti določen napredek in nekateri zavodi v statutih že širše obdelujejo delovno področje, kot pa so to določala dosedanja pravila. Vendar tudi v teh primerih zdravstveni zavodi preventivne dejavnosti podrobno ne obdelujejo. Pri pretežnem delu predlogov statotov je čutiti težnjo po razširjeni vlogi delovne skupnosti in v zvezi s tem tudi po določenih pristojnostih, ki naj bi jih imela posamezna delovna (organizacijska) enota.

2. Statuti zelo različno obravnavajo in določajo organe upravljanja zavoda. Očitno je, da so bili sestavljali v dvomih, koliko je upoštevati določbe nove ustave in koliko se je držati dosedaj veljavnih predpisov. Nekateri statuti v celoti ohranjajo dosedanje razmejitve med organi družbenega upravljanja in organi delovnih skupnosti. Večina statotov pa sicer vztraja pri dosedanji shemi organov upravljanja, vendar v smislu ustave prenaša mnogo več pravic in dolžnosti na delovno skupnost in njene organe. Tretja skupina pa je skoraj v celoti prevzela shemo delavske organizacije s področja gospodarstva, pri čemer vključuje določeno število zastopnikov družbe v svoje organe upravljanja. V skoraj vseh statutih so pomanjkljivo obdelane pristojnosti zbora delovne skupnosti, prav tako pa tudi ni jasna razmejitev med zadevami, o katerih naj odloča delovni kolektiv sam, in med tistimi, kjer je potrebno sodelovanje zastopnikov družbe. Gre za zadeve posebnega družbenega pomena, ki vključujejo program, finančni načrt, najmanjše investicijskih posojil, sodelovanje zavoda z drugimi zavodi in organizacijami in podobno. Le malo statotov navaja med zadevami posebnega pomena program in še zlasti kako se program izvršuje.

Mnogi zavodi imajo v svojem sestavu posebne delovne enote (organizacijske enote), vendar zanje ali ne predvidevajo posebnih organov upravljanja ali pa pristojnosti teh organov niso jasne in razčiščene. Take enote so v zdravstveni službi: zobozdravstvo in splošna zdravstvena služba. Vsaka enota obračunava

storitve, vendar pa se dohodek preliva ne glede na delovni uspeh enote. V bolnišnicah imamo: strokovne enote, ki svojih storitev posebej ne obračunavajo, obračunske enote, ki imajo lasten obračun, nimajo pa svojih samoupravnih organov delovne enote, ki imajo lasten obračun in lastne samoupravne organe, del dohodka pa se uporablja za skupne potrebe zavoda.

Za kolektivne organe predvidevajo vsi statuti rotacijo, nekateri od njih tudi reelekcijo za direktorja zavoda. Razen za direktorja pa reelekcija za vodilne delavce ni predvidena.

3. Postopek za volitve organov upravljanja in opis dela teh organov, njih pristojnosti, pravice in dolžnosti, so v statutih obdelane zelo pomanjkljivo; značilno je, da statuti tudi ne predvidevajo posebnega poslovnika, čeprav so v teh določbah bolj skopi.

Statuti zdravstvenih zavodov obravnavajo pravico koristnikov (pacientov) do pritožbe, predvidevajo ankete in podobno, vendar so to le splošne določbe, ki ne dajejo konkretnih možnosti za vplivanje koristnikov na delo zavoda.

Statuti bi morali po ustavi tudi predvideti javnost poslovanja in omogočiti vsem zainteresiranim družbenim in delovnim organizacijam, društvom in tudi samim občinam vpogled v tisti del zavodove dejavnosti, ki ima splošni pomen. V pregledanih statutih se načelo javnosti prepleta skozi ves statut, vendar to načelo sistematično ni obdelano in ni konkretno določbe, kako bo javnost obveščena o delu zavoda.

Statuti večinoma omenjajo program dela, manjkajo pa določbe, kdo ga sestavlja, kako naj bo sestavljen in podobno, predvsem pa ta program vežejo na kapacitete in zmogljivosti zavoda, ne pa na potrebe območja, v katerem zavod deluje. Tu očitno manjka del, ki bi ga morali sestaviti in izdelati s pomočjo zdravstvenega centra oziroma centra za socialno delo, in ki bi odredjal mesto in vlogo zavoda v konkretnem okolju.

4. Organizacija dela je povzeta iz starih pravil, postavljena je zelo togo, manjka prožnosti, ki bi zavodu omogočila, da se prilagodi potrebam. Predvsem organizacija dela ni prikazana kot rezultat dejavnosti delavcev zavoda in okolice, v kateri ustvarjajo. Pristojnosti raznih služb statuti naštevajo in jih zakoličijo; teamsko delo in temu prilagojena organizacija v statutih ni izkazana, skoraj nikjer ne omenjajo evidence in statistike kot nujno potrebnih služb za samostojno delo za delitev in nagrajevanje delavcev ter usmerjanje zavoda; plan izobraževanja kadrov manjka, oziroma se statuti omejujejo na splošne določbe, da ima vsak član delovne skupnosti dolžnost in pravico izobraževati se in nadalje strokovno izpopolnjevati, skrb za to pa je naložena samo direktorju zavoda.

5. Pravice in dolžnosti članov delovnih skupnosti obravnavajo vsi statuti. Pomanjkljivost je v tem, da jih obdelujejo kot pravice iz delovnega razmerja ne pa kot samoupravne pravice. Večina statotov govori o referendumu, vendar se pri tem omejuje le na ustavne določbe in jih ne konkretizira. Iz nekaterih statotov izhaja, da pojem referendumu ni vsem jasen in ga predpisujejo tudi v primerih, ko spada odločanje v pristojnost organov upravljanja. Zamenjujejo ga z oblikami, v katerio dela zbor delovne skupnosti oziroma samoupravni organi npr. sprejem pravilnikov, finančnega načrta, zaključnega računa itd.

Glede sprejemanja statuta je večinoma določeno, da ga sprejema delovna skupnost oziroma organ samoupravljanja, mnogi statuti pa predpisujejo, da mora dati soglasje tudi družbeni organ.

6. Večina statotov pravilno navaja pristojnosti direktorja in le pri nekaterih niso povsem jasno ločene pristojnosti strokovne in upravne narave. Statuti pa ne obravnavajo pristojnosti vodilnih delavcev.

7. Izredno pomanjkljivo obdelujejo statuti odnose zavoda do občinske skupščine in njenih organov, značilno pa je tudi, da npr. zdravstveni zavodi skoraj ne omenjajo odnosa do zavoda za socialno zavarovanje, njegovih organov upravljanja in skupščin skupnosti socialnega zavarovanja. V statutih ni navedeno razmerje do zdravstvenih in socialnih centrov, čeprav npr. zdravstveni center daje strokovno mnenje na program zdravstvenega zavoda. Prav ta odnos navzven je šibka točka večine statotov. Še posebej velja to za socialne zavode, ki imajo večinoma medobčinski značaj. Družbeno-politična skupnost, predvsem občina, opravlja družbeno nadzorstvo nad zdravstvenimi in socialnimi zavodi. Statut mora povedati, v čem je to nadzorstvo, zlasti pa, da lahko daje občinska skupščina splošne smernice in priporočila za delo, pripombe k delitvi dohodka in osebnih dohodkov, da lahko razpravlja o delovnem programu itd. Tudi ni opredeljena vloga družbenega organa upravljanja na tem področju kot neposredne vezi med občani in delovno organizacijo.

8. V določbah o financiranju navajajo statuti vire, ne določajo pa okvirne politike skladov in program perspektivnega razvoja.

9. Načela delitve dohodka so v statutih obdelana zelo splošno in večinoma — razen nekaterih izjem — brez povezave z izvrševanjem programa. Pozitivno pa je dejstvo, da statuti nekaterih zavodov omogočajo finančno vrednotenje izvrševanja programa.

10. Predvsem pri zdravstvenih zavodih pogrešamo v statutih odraz težnje po integraciji dela na strokovnem področju in pri tistih skupnih zadevah, na katerih je zainteresirano več samostojnih zavodov s ciljem boljšega poslovanja samih zavodov in kvalitetnejšega zadovoljevanja potreb občanov. Statuti omenjajo le sodelovanje med zdravstvenimi zavodi na prostovoljni podlagi, s pogodbami, in niti ne navajajo, v čem naj bi bilo to sodelovanje. Pri tem je treba poudariti, da mora biti uresničena strokovna in poslovna integracija, administrativna je lahko samo njihova posledica.

Značilen je primer Zdravstvenega doma Bežigrad, ki opravlja tudi dejavnost obratne ambulante. V vsem statutu je ta dejavnost omenjena le v nalogah. O pogodbah, ki jih ta zavod sklepa z gospodarskimi organizacijami za opravljanje dejavnosti kot obratna ambulanta, statut ne govori. Nasploh velja, da statuti zdravstvenih zavodov ne omenjajo odnosov do gospodarskih organizacij.

11. Obratne ambulante so v zaostanku s sprejemanjem statotov. Na splošno se pri njih opaža težnja, da čakajo. Kolikor pa imajo pripravljene teze, te poudarjajo kurativno dejavnost.

12. V zavodih sicer pripravljajo osnutke statotov, pomanjkljivost pa je v tem, da statute večinoma pripravljajo v ožjem krogu in da je le malo organizacij pripravilo teze in jih dalo v obravnavo delovnim kolektivom. Po podatkih Republiškega sekretariata za delo z dne 10. 1. 1964 je bilo stanje na dan 31. 12. 1963 tako:

Izdelava in sprejemanje statutov delovnih organizacij v SR Sloveniji

Dejavnost		Skupno	Teže	Statut	Statut	Skup.	Število	Število
		število	izdelalo	je v	je spre-	(2 + 3 + 4)	statutov	delovnih
		delovnih		razpravi	jelo		predlo-	organiz.,
		organ.					ženih	ki še niso
		(5 + 7)					občin.	začele
							skupščini	z delom
		1	2	3	4	5	6	7
Skupaj	Št.	4056	1755	1102	213	2070	127	986
	%	100,0	43,3	27,2	5,2	75,7	3,1	24,3
Gospodarstvo	Št.	2252	967	716	153	1836	100	416
	%	100,0	42,9	31,8	6,8	81,5	4,4	18,5
Družbene službe	Št.	1804	788	386	60	1234	27	570
	%	100,0	43,7	21,4	3,3	68,4	1,5	31,6

(Podatki za 62 občin)

Pregled organizacij s socialno-zdravstvenega področja

		1	2	3	4	5	6	7
Zdravstvo	Št.	252	112	73	17	202	5	50
	%	100,0	44,4	29,0	6,8	80,2	2,0	19,8
Socialno varstvo in socialno zavarovanje	Št.	173	78	33	11	122	5	51
	%	100,0	45,1	19,1	6,3	70,5	2,9	29,5

III.

Nujno potrebno je, da delovne organizacije s socialno-zdravstvenega področja pospešijo delo pri izdelavi statutov. Zaskrbljujoč je odstotek organizacij, ki še niso začele statute pripravljati, saj je znašal ta odstotek na področju zdravstva skoraj 20 % vseh organizacij, na področju socialnega varstva in socialnega zavarovanja pa skoraj 30 %. Po posameznih okrajih so pri tem zelo velika nihanja, zlasti pri delovnih organizacijah s področja socialnega varstva in socialnega zavarovanja. Tako je v okraju Maribor le še 3,1 % delovnih organizacij s tega področja, ki z delom še niso začele, v okraju Koper pa jih je 60,5 %. Glede na to, da je do 9. aprila le še čas dveh mesecev in da je treba dati predloge statutov še v javno razpravo in nato pred sprejemom v obravnavo družbeno-politični skupnosti, bo z delom treba pohiteti.

Glede sistematike smo mnenja, da sistematika starih pravil ne ustreza več odnosom, ki jih želimo odraziti v novih statutih. Primerno bi bilo, da določbe statuta izhajajo iz vloge človeka — samoupravljalca, pri čemer je bistvo njegovih prizadevanj uspešno in kvalitetno zdravstveno in socialno varstvo občana. Zato naj bi statuti prav temu dali v prvem delu največ poudarka, nato pa naj

bi sledil organizacijski del. Temu naj bi bili tudi prilagojeni naslovi posameznih poglavij, s čimer bi precizneje poudarili tudi vsebino, npr. »Neposredno samoupravljanje« namesto dosedaj običajnega naslova »Organizacija zavoda«. Posebna poglavja naj bi bila »Volitve članov organov upravljanja in delavci zavoda«, »Razmerje do občinske skupščine in zdravstvenih ustanov« (pri statutih komunalnih zavodov za socialno zavarovanje).

V zvezi s tem bi bilo treba pri sestavljanju nove zakonodaje misliti na ponotenje nazivov za organe delavskega samoupravljanja in organe družbenega samoupravljanja v družbenih službah, ker dosedanji naziv »svet« pomeni v zdravstvu družbeni organ, v socialnem zavarovanju pa organ delavskega samoupravljanja, medtem ko naziv »upravni odbor« pomeni v zdravstvu organ delavskega samoupravljanja, na področju socialnega zavarovanja pa je to organ družbenega upravljanja.

Statut ne ureja samo notranjih odnosov ali celo samo organizacijo in delo zavoda, ampak mora odražati vse potrebe zavoda in območja, na katerem deluje. Obsegati mora perspektivni program dela, organizacijo dela, odnose do drugih organov in organizacij, odnose znotraj delovne skupnosti, pristojnosti delovne skupnosti. Vsebovati mora funkcijo družbenega nadzora, ki jo opravlja družbeno-politična skupnost in zainteresirani občani predvsem s tem, da spremljajo izvajanje programa in sodelujejo pri delu zavoda. Statut mora nakazati neposredno vez med zavodom in družbo. Prav tako spada v statut postopek, kako se volijo člani delovne skupnosti v organe zavoda. Pri večjih zavodih mora statut določiti predvsem temeljna načela, podrobnosti pa naj uredijo posebni pravilniki.

Določbe statotov morajo uveljavljati načela ustave in uvajati ter razvijati čimbolj neposredne oblike samoupravljanja v vseh delovnih organizacijah. Mnenja smo, da je primerno zaenkrat še ohraniti posebne organe družbenega upravljanja poleg organov delovne skupnosti. Ustava omogoča neposredno sodelovanje javnosti v organih delovne skupnosti. Seveda pa mora statut točno razmejiti pristojnosti in točno navesti število članov, ki organe upravljanja sestavljajo. V organih družbenega upravljanja so zaradi sodelovanja in uspešnega dela tudi člani delovne skupnosti in direktor zavoda. Statut mora določiti razmerje in vidike sodelovanja pri delu družbenega organa. Pri tem morajo statuti socialnih zavodov omogočiti sodelovanje samih oskrbovancev pri upravljanju tistih zadev, ki jih neposredno zadevajo. Glede na dvojno upravljanje v delovnih organizacijah družbenih služb, kjer imamo družbeno upravljanje in upravljanje delovne skupnosti, naj družbeni organ sodeluje pri odločanju programa zavoda in drugih zadevah posebnega pomena, organ delovne skupnosti pa o upravljanju zavoda, o finančnem načrtu, delitvi dohodka, o osebnih dohodkih, odpisih osnovnih sredstev itd. V zavodih za socialno zavarovanje naj spadajo v pristojnost družbenega organa predvsem skladi zavarovanja, v pristojnost delovne skupnosti oziroma njegovega organa pa upravljanje zavoda; v skladu s tem naj se razmejijo tudi finančne pristojnosti.

V skladu z določbami ustave je za vodilne delavce v zavodu treba predvideti reelekcijo. Reeleksija naj bi bila vsaka 4 leta. Poleg direktorja morajo biti v statutu določena tudi druga delovna mesta, ki jih je treba po štirih letih zopet razpisati.

V statutu mora biti jasno določeno in konkretizirano načelo javnosti: komu pošilja zavod poročila o svojem delu, poročanje na seji občinske skupščine,

zbori volivcev, kdo obravnava program dela in letno poročilo in na kak način, odnosi do krajevne skupnosti, družbeno-političnih organizacij itd. Statut mora tudi precizirati pravice neposrednih koristnikov, npr. možnost pripomb, prosta izbira zdravnika in drugih zdravstvenih delavcev, možnost ugovora, povračilo prizadejane škode, pravica do obveščanja in način obveščanja, ankete, humani odnosi itd. Vsem zainteresiranim družbenim in delovnim organizacijam in društvom, pa tudi samim občanom, je treba omogočiti vpogled v delovni program, letno poročilo in v tisto delo zavoda, ki ima poseben pomen za občane. Zato jim je treba omogočiti udeležbo na sejah organov zavoda. Seveda pa to ne pomeni, da bi omogočili vmešavanje v strokovno ali notranje upravno poslovanje zavoda.

Iz statuta mora biti razvidno, da so si delavci sami postavili organizacijo svojega dela, da ta organizacija omogoča uresničevanje kolektivnih interesov in interesov posameznika, da je sproščena in prožna, tako da se lahko prilagodi potrebam, upoštevati mora tudi nove organizacijske in delovne oblike — teamsko delo —, razvidna mora biti pristojnost posameznih delovnih enot, ustrezno mesto je treba dati evidenci in statistiki, ki omogoča uspešnejše delo vsakemu posameznemu članu delovnega kolektiva in zavodu v celoti. Pravice članov delovnega kolektiva morajo biti obdelane kot pravice samoupravljanja, ne pa kot pravice iz delovnega razmerja.

S statutom je treba urediti vprašanje strokovnih, obračunskih in delovnih enot ter njihove samostojnosti, njihovih organov samoupravljanja in razmerij teh organov do organov in uprave celotnega zavoda. Povsod, kjer je to le mogoče, naj dobijo enote, ki svoje delo in njihove dosežke samostojno obračunavajo, tudi lastne organe samoupravljanja, ki odločajo o delitvi dohodka. Sredstva naj se zbirajo le za skupne potrebe, ne pa da se pokrivajo izgube posameznih delovnih enot. S tako dosedanjo prakso naj se prekine, ker onemogoča delitev po delu in vpliva destimulativno na večjo zainteresiranost delovne enote, večjo kvaliteto dela in boljše gospodarjenje.

Statuti zdravstvenih zavodov in še posebej obratnih ambulant morajo jasno izkazovati usmerjenost teh zavodov v preventivno delo in morajo vsebovati določbe o povezovanju z gospodarskimi organizacijami, za katere delajo, in o sodelovanju s komunalnimi skupnostmi socialnega zavarovanja. Prav tako naj bi prišla v statutih do izraza povezanost in sodelovanje z drugimi družbenimi službami in delovnimi organizacijami skupnega dela, zlasti glede preventivnega dela.

Zdravilišča morajo poudariti svoje naloge in namembnost v smeri zdravstva in zdravstvenega turizma. Statuti socialnih zavodov pa naj bolj poudarjeno kot doslej odražajo namembnost teh zavodov. V statutih lekarn naj pride bolj do izraza strokovna pomoč, ki naj jo nudijo lekarniškim postajam in zdravstvenim zavodom, ki imajo samo depoje zdravil, in tako omogočijo hitrejšo in s tem uspešnejšo nabavo zdravil. Lekarne naj zato uredijo v svojih statutih svoje odnose do zdravstvenih zavodov.

IV.

Predsednik komisije za proučevanje statotov je sklical 17. januarja 1964 sestanek s predstojniki in posameznimi predstavniki klinik, uprave kliničnih bolnišnic in medicinske fakultete, ki so se ga udeležili poleg skupščinskih funkcionarjev tudi podpredsednik GO SZDL dr. Joža Vilfan, predsednik republiškega

odbora sindikata družbenih služb Marjan Jenko, direktor Zavoda za raziskavo materiala ing. Viktor Turnšek in rep. sekretar za znanost in raziskovalno delo Mirko Tušek. Na tem sestanku so obravnavali probleme, ki nastajajo ob pripravah za statute klinik in medicinske fakultete, pri čemer je treba v statutih teh zavodov upoštevati poleg zdravstvenega tudi pedagoško in znanstveno raziskovalno delo, kot delovne dejavnosti klinik.

Sestanek je pokazal, da se samoupravljanje v kliničnih bolnišnicah počasneje razvija, kar ovira delo pri pripravah za statute. Razloga sta predvsem dva: nerazčiščena in različna stališča v urejanju odnosov med posameznimi klinikami in skupno upravo kliničnih bolnišnic, po drugi strani pa nerazčiščena razmerja med posameznimi klinikami in medicinsko fakulteto.

V razvoju samoupravljanja je medicinska fakulteta zaostala za kliničnimi bolnišnicami, kar se tudi odraža na zakasnelih pripravah za statut medicinske fakultete. Vzrok temu so bili predvsem obstoječi zakonski predpisi, ki fakulteti niso omogočali takega razvoja samoupravljanja kot zdravstvenim zavodom.

Uvedba sistema delitve dohodka v klinikah in razvoj samoupravljanja zahtevata ustrezno določitev nalog posamezne klinike v tem smislu, da bi poleg zdravstvenega in raziskovalnega dela opravljale tudi pedagoško delo za medicinsko fakulteto kot del svoje dejavnosti.

Pri že samostojnih klinikah so stališča razčiščena in jasnejša in zato so v pripravah statotov pred ostalimi klinikami.

Nadaljnji razvoj samoupravljanja, uvajanje sistema delitve dohodka in delitve po delu pa terja tudi čimvečjo osamosvojitve posameznih klinik. Vzpredno s tem bi bilo treba urediti tudi odnos uprave kliničnih bolnišnic do posameznih klinik v tem smislu, da bi zanje opravljala določene naloge glede potreb, ki so vsem klinikam skupne (administracija, računovodstvo, ekonomska služba, razni servisi in podobno). Naloge posameznih klinik bi se v statutih in v ustanovitveni odločbi morale določiti tako, da bi poleg zdravstvenega in znanstveno-raziskovalnega dela vsebovale tudi pedagoško delo. Kot delovne organizacije posebnega družbenega pomena naj bi klinike imele poseben družbeni organ, katerega naloga mora biti usmerjanje klinike, sprejemanje programa, perspektivna kadrovska politika in urejanje odnosov navzven (do medicinske fakultete, skladov za raziskovalno delo itd.). S statutom je prav tako treba določiti vpliv, ki ga mora imeti medicinska fakulteta glede izvajanja pouka na posamezni kliniki, preko organov upravljanja klinike, preko predstojnika klinike, ki naj bi bil fakultetni učitelj, preko posebnega postopka za izvolitev predstojnika klinike, preko pedagoških delavcev, ki po statutu medicinske fakultete sodelujejo v njenih organih upravljanja in drugih organih fakultete.

Ob taki ureditvi klinik ostane medicinska fakulteta delovna pedagoška organizacija na medicinskem področju. Prav taka organizacija utrjuje medicinsko fakulteto kot organizatorja pedagoške dejavnosti, ki odgovarja hkrati s klinikami za kvaliteto teh dejavnosti. Kot delovna pedagoška organizacija, v katero so vključeni vsi pedagoški delavci, ohranja vse naloge in pravice, da sama voli pedagoški kader, ga usmerja in s tem zagotavlja svoj vpliv na izvajanje pouka na posameznih klinikah. Pedagoške obveznosti fakultete kot celote in ustrezne pedagoške obveznosti klinik naj bodo usklajene in določene v statutu fakultete in statutih klinik, podrobneje pa lahko v pogodbah s posameznimi klinikami.

Tudi inštituti fakultete naj se praviloma organizirajo kot samostojne delovne enote, s svojimi organi upravljanja, ki same delijo svoj dohodek. Inštituti, ki nimajo pogojev za samostojne delovne enote, se lahko združijo v eno delovno enoto. V razmerju do fakultete imajo enak položaj kot klinike.

Po mnenju komisije je nujno potrebno, da se delo v zvezi s statuti v kliničnih bolnišnicah in na medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani pospeši, ker je le tako možno doseči boljše in hitrejše urejanje mnogih perečih problemov, ki obstojajo v teh institucijah.

Te delovne organizacije bodo predložile svoje statute v obravnavo občinskimi skupščinam, ker pa opravljajo dejavnost, ki je splošnega pomena za republiko, naj predložijo svoje statute tudi pristojnim republiškim organom.

PREDLOG PRIPOROČILA

za delo zdravstvenih centrov

Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije je na podlagi 153. člena Ustave Socialistične republike Slovenije na seji dne 14. februarja 1964 obravnaval poročilo o stanju in nekaterih problemih zdravstvenih centrov.*

Na podlagi poročila in razprave o poročilu je Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije ugotovil, da so zdravstveni centri sicer že dosegli določene uspehe, ne pa še vse tisto, kar od njih pričakujemo, to je: boljšo evidenco, boljšo strokovno-analitično obdelavo, bolj smotrno oceno finančnih zmogljivosti skupnosti in na podlagi teh elementov bolj pravilno in bolj uspešno programiranje dela. Nezadostna finančna sredstva, predvsem občinskih zdravstvenih centrov, močno ovirajo razvoj njihove dejavnosti kot strokovnih svetovalcev občinskih in okrajnih skupščin. Družbeno-politične skupnosti so doslej posvetile premalo pozornosti programiranju zdravstvenega varstva svojega območja in poglobljenemu obravnavanju večjih študij, analiz in elaboratov, ki jih pripravijo zdravstveni centri. Na drugi strani tudi zdravstveni centri niso poskrbeli za tesnejšo povezavo s skupščinami družbeno-političnih skupnosti, jim prikazali prioritete probleme zdravstvenega varstva, pripravili odgovarjajoče programe in z njimi sklenili ustrezne pogodbe, ki bi jim zagotovile tudi sredstva za njihovo delo. Maloštevilni so tudi še skupni posveti občinskih in okrajnih zdravstvenih centrov zaradi usklajevanja, pomoči in reševanja določenih skupnih nalog.

Občutno pomanjkanje strokovnega kadra tudi močno ovira delo zdravstvenih centrov. Občinske in okrajne skupščine kot zdravstveni centri sami so se doslej premalo prizadevali za šolanje in usposabljanje potrebnega kadra in vključevanja zunanjih sodelavcev — strokovnjakov za opravljanje določenih nalog.

Da bi odpravili navedene pomanjkljivosti in čimbolj pospešili, da bi zdravstveni centri bolj uspešno reševali naloge, ki jim jih nalaga zakon o zdravstvenem varstvu in o organizaciji zdravstvene službe (Ur. list LRS, št. 9/61 —

* Temeljno gradivo: »Analiza zdravstvenih centrov« — Republiški sekretariat za zdravstvo.

38. člen), Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije na podlagi 4. odstavka 52. člena začasnega poslovnika Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije

p r i p o r o č a

a) vsem občinskim in okrajnim skupščinam, da

— razpravljajo in sklepajo o programih zdravstvenega varstva, o orientacijskih programih razvoja zdravstvene službe in mreže zdravstvenih zavodov na svojih območjih ter redno spremljajo njihovo izvajanje;

— za te naloge zagotovijo zdravstvenim centrom v skladu z zakonom o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe finančna sredstva zlasti za nujno potrebne strokovnjake, brez katerih ne morejo uspešno opravljati zakonitih nalog;

— izvršno politični in upravni organi občinskih in okrajnih skupščin naj opravljajo strokovne in upravno-strokovne zadeve splošnega pomena v sodelovanju in koordinaciji z zdravstvenimi centri;

— organi, pristojni za zadeve zdravstva pri občinskih in okrajnih skupščinah, navežejo čimbolj neposredne stike z zdravstvenim centrom in skupno z zastopniki zdravstvenih centrov rešujejo vprašanja, kadar gre za splošno pomembne zadeve zdravstvenega varstva;

— v občinah, kjer niso ustvarjeni pogoji za ustanovitev zdravstvenega centra (kadrovske, en sam zdravstveni zavod in podobno), iščejo možnosti za ustanavljanje medobčinskih zdravstvenih centrov;

— skrbijo, da zdravstveni centri izpolnjujejo strokovne naloge, ki jih določa zakon in da upravne naloge s področja zdravstvenega varstva opravljajo upravni organi;

— zahtevajo od zdravstvenega centra strokovno obrazloženo mnenje, kadar gre za ustanovitev, ukinitev ali pripojitev zdravstvenega zavoda ali njegove organizacijske enote, za novogradnje ali razširitve zdravstvenih zavodov, za nabavo dragega instrumentarija ali za organizacijo kakšne večje zdravstvene akcije;

b) republiškega zdravstvenemu centru da,

— še bolj intenzivno strokovno in organizacijsko pomaga okrajnim zdravstvenim centrom in občinskim skupščinam pri ustanavljanju in organizaciji občinskih zdravstvenih centrov;

— v sodelovanju z medicinskimi šolami, Slovenskim zdravniškim društvom in z drugimi ustreznimi organi in organizacijami bolj načrtno skrbi za strokovno usposabljanje zdravnikov za socialno-medicinsko in statistično-analitično delo ter za raziskovalno-analitično dejavnost;

— ustvari še trdnjšo povezavo z občinskimi zdravstvenimi centri;

— strokovno-metodološko pomaga vsem zdravstvenim centrom;

c) republiškimi in komunalnim skupščinam socialnega zavarovanja ter komunalnim zavodom za socialno zavarovanje, da

— glede vseh vprašanj zdravstvenega varstva zavarovanih oseb sodelujejo z zdravstvenimi centri, zlasti pri sprejemanju pravilnikov o načinih in pogojih uveljavljanja zdravstvenega varstva;

— se z zdravstvenimi centri pogodbeno dogovorijo tudi za izdelavo analiz in študij, ki zanimajo socialno zavarovanje in njegove organe samoupravljanja;

— pri sklepanju pogodb z zdravstvenimi zavodi zahtevajo vedno tudi mnenje zdravstvenih centrov glede delovnih programov zdravstvenih zavodov.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO
k predlogu priporočila za delo zdravstvenih centrov

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora je na svoji seji dne 6. februarja 1964 obravnaval analizo zdravstvenih centrov, ki jo je predložil Republiški sekretariat za zdravstvo.

Odbor je sprejel predloženo analizo, načelna in podobna razprava pa je dala še naslednja mnenja in zaključke:

Dosedanje izkušnje dela zdravstvenih centrov kažejo, da je treba pospešiti njihov nadaljnji razvoj. Te izkušnje kažejo tudi potrebo po močni strokovni kadrovski zasedbi, zaradi česar bo v mnogih primerih proučiti možnosti o ustanovitvi medkomunalnih zdravstvenih centrov. Pri posameznih zdravstvenih domovih je namreč kadrovska zasedba tako šibka, da zdravniki komaj opravljajo potrebno kurativo in se ne morejo posvetiti socialno-medicinskemu, statistično-analitičnemu in raziskovalno-analitičnemu delu kot eni osnovni dejavnosti zdravstvenih centrov in ker je naloga zdravstvenih centrov tudi strokovni nadzor in pomoč zdravstvenim ustanovam.

Medobčinski zdravstveni centri pa bodo morali analizirati stanje zdravstva za vsako občino posebej in ustrezno prilagoditi svoje delo.

Občinske in okrajne skupščine morajo skrbeti, da bodo zdravstveni centri izpolnjevali naloge, ki jih določa zakon, usmerjati tudi drugo delo in na osnovi programov zdravstvenih centrov zagotoviti odgovarjajoča finančna sredstva za njihovo izpolnitev. To narekuje najtesnejše sodelovanje družbeno-političnih skupnosti in zdravstvenih centrov ter potrebo, da se finančna sredstva zagotavljajo pogodbeno. Poleg tega lahko zdravstveni centri pridobivajo svoja finančna sredstva za določene naloge za druge koristnike.

Posebno skrb morajo posvetiti družbeno-političnim skupnostim za zagotovitev sredstev za štipendiranje in usposabljanje strokovnih kadrov, ker je to predpogoj za uspešno delo zdravstvenih centrov kot posebne strokovne službe.

Za delo zdravstvenih centrov je pomembna dobra statistična služba. To vprašanje bo treba skrbno proučiti in najti možnost za najbolj smotrno zbiranje in obdelavo statističnih podatkov, ki bi jih zdravstveni centri mogli koristno uporabljati pri svojem delu.

Odbor je na podlagi razprave in mnenj sprejel predlog priporočila za nadaljnje uspešno delo zdravstvenih centrov in ga sklenil predložiti zboru.

O osnutku priporočila je razpravljala tudi zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije. Odbor je v predlogu priporočila upošteval njene pripombe.

Za poročevalca je odbor določil poslanca dr. Poldeta Hladnika.

Št.: 52-1/64
Ljubljana, 6. 2. 1964

Poročevalec:
dr. Polde Hladnik

Predsednik:
dr. Adolf Drolc l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO
k predlogu priporočila za delo zdravstvenih centrov

Zakonodajno-pravna komisija ugotavlja, da je predlog priporočila o delu zdravstvenih centrov v skladu z ustavo in s pravnim sistemom, ter predlaga, da ga pristojni zbor Skupščine SR Slovenije sprejme.

Št.: 52-1

Ljubljana, 13. 2. 1964

Predsednik:
dr. Josip Globevnik l. r.

PREDLOG PRIPOROČILA
o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo

Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije je na podlagi 153. člena ustave SR Slovenije na seji 14. februarja 1964 obravnaval poročilo o stanju in razvoju centrov za socialno delo v SR Sloveniji.*

Na podlagi poročila in razprave o poročilu ugotavlja Socialno-zdravstveni zbor, da so ustanavljanje centrov kot samostojnih strokovnih služb za reševanje socialnih problemov narekovale potrebe dinamičnega razvoja naše družbe, ki še vedno poraja nove socialne probleme. Reševanje in odpravljanje le-teh terja vsestransko proučevanje in iskanje ustreznih ukrepov in oblik varstva, ki naj na najprimernejši način zadosti potrebam posameznikov, družin in posameznih kategorij prebivalstva.

Obstoj in ustanavljanje centrov za socialno delo je nujno zaradi rastoče potrebe po strokovnem socialnem delu ob uveljavljanju komunalnega sistema ter samoupravljanja v delovnih organizacijah, kar ustvarja družbenoekonomske pogoje, v katerih občani vedno bolj neposredno odločajo o vseh vprašanih, ki zadevajo njihovo življenje in delo. Tak način reševanja socialnih problemov podpirajo tudi določila nove ustave SR Slovenije.

Dosedanje izkušnje kažejo, da so obstoječi centri že precej pripomogli k boljšemu poznavanju in kvalitetnejšemu reševanju socialnih problemov, kakor tudi k večji aktivnosti mnogih družbenih činiteljev pri skrbi za človeka in se tako uveljavili kot strokovne službe socialnega varstva v občini.

Da bi se pospešilo nadaljnje ustanavljanje centrov za socialno delo ter dvignila strokovnost in učinkovitost njihovega dela v smislu obstoječih potreb in zveznega priporočila o ustanavljanju centrov za socialno delo kot samostojnih strokovnih služb (Ur. l. FLRJ, št. 11/61), Socialno-zdravstveni zbor na podlagi 52. člena začasnega poslovnika Socialno-zdravstvenega zbora SR Slovenije

* Temeljno gradivo: Republiški sekretariat za socialno varstvo — »Informacija o centrih za socialno delo kot strokovnih službah za socialno varstvo občinskih skupščin v SR Sloveniji«.

priporoča

I.

Občinske skupščine naj povsod, kjer so za to podani pogoji in možnosti, ustanovljajo občinske centre za socialno delo kot samostojne strokovne službe za socialno varstvo oziroma jih tam, kjer so centri za socialno delo že ustanovljeni, razvijajo in utrjujejo, pri čemer naj prilagodijo organizacijsko strukturo in kadrovsko sestavo centrov obsegu in značaju nalog.

Tiste občine, ki še nimajo pogojev, da bi ustanovile lastni center, naj iščejo možnosti za ustanavljanje medobčinskih centrov oziroma naj svoje specialno delo kvalitetno izboljšujejo s tem, da sodelujejo z najbližjim centrom za socialno delo.

Posebno pozornost naj občinske skupščine posvetijo šolanju potrebnega strokovnega kadra, njegovi izbiri, nadaljnjemu usposabljanju in strokovnemu izpopolnjevanju. Zagotovijo naj tudi potrebna materialna sredstva, da se omogoči delo po sodobnih metodah. Občinske skupščine naj financirajo delo centrov na podlagi letnega programa dela in posebej določenih nalog.

II.

Pristojni sveti občinskih skupščin naj s centri za socialno delo tesno sodelujejo pri pripravljanju njihovih delovnih programov, pri dajanju nalog, pomembnih za družbenoekonomski razvoj komune ter spremljajo njihovo izvajanje. Skrbijo naj za koordinacijo socialnega dela v občini, zlasti za sodelovanje centrov z delovnimi organizacijami v gospodarstvu in družbenih službah.

III.

Centri za socialno delo kot samostojne strokovne službe naj

— analizirajo socialne probleme v komuni, odkrivajo njihove vzroke, predlagajo pristojnim organom ukrepe za njih rešitev in odpravo. Vzporedno s proučevanjem, spremljanjem in reševanjem socialne problematike naj sodelujejo in koordinirajo delo z ustreznimi činitelji pri pripravljanju programov za razvoj socialnega varstva in izvajajo socialno delo s ciljem, da se skladno z gospodarskim razvojem dviga tudi družbeni standard v občini;

— pospešujejo socialno delo in socialne službe v krajevnih skupnostih z uvajanjem sodobnih oblik in metod socialnega dela v skrbi za delovnega človeka in družino ter pomagajo razvijati socialno delo v drugih družbenih službah in gospodarskih organizacijah;

— izvajajo naloge socialnega varstva s področja družinskih odnosov, ki jih ureja zakon (odnosi med starši in otroki, zadeve v zvezi s posvojitvami, rejništvo, domskim varstvom itd.), ukrepov glede mladoletnikov v smislu kazenske zakonodaje (izvajanje vzgojnega ukrepa strožjega nadzorstva, delo v disciplinskih centrih itd.), kategorizacije in evidence otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, splošnega varstva starejših ljudi (posebej ostarelih kmetov, družbene pomoči raznim kategorijam socialno ogroženih oseb itd.) in rešujejo socialne probleme posebnih kategorij občanov in posameznikov, ki so potrebni družbenega varstva (telesno in duševno prizadete osebe, alkoholiki, kronični bolniki itd.).

IV.

Republiški sekretariat za socialno varstvo naj spremlja in proučuje razvoj mreže centrov za socialno delo, njihov delokrog in metode dela ter nudi občinskim skupščinam pomoč pri urejevanju osnovnih vprašanj ob ustanavljanju in razvijanju centrov, centrom pa pomaga pri reševanju strokovnih vprašanj.

Skrbi naj za strokovni dvig in izpopolnjevanje kadrov in nudi pomoč pri urejanju vsebinskih in organizacijskih vprašanj iz dela centrov.

Predsednik:
doc. dr. Ruža Šegedin

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

k predlogu priporočila o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je na svoji seji dne 6. februarja 1964 obravnaval informacijo o centrih za socialno delo kot strokovnih službah za socialno varstvo občinskih skupščin v SR Sloveniji, ki jo je predložil Republiški sekretariat za socialno varstvo.

Odbor je sprejel predloženo informacijo, v razpravi pa je bilo poudarjeno:

Zaradi pomembnih nalog centrov za socialno delo kot posebne strokovne službe za analiziranje in reševanje socialnih problemov je nujno njihovo ustanavljanje oziroma utrjevanje, kjer so že ustanovljeni, pri čemer je proučiti tudi možnost ustanavljanja medobčinskih centrov.

Zato naj se informacija pošlje tudi občinskim skupščinam.

Občinske skupščine in njihovi organi naj tesno sodelujejo s centri za socialno delo pri pripravljanju njihovih programov in zagotovijo finančna sredstva za njihovo izvajanje.

Vlogo in delo centrov za socialno delo naj podrobneje zajamejo občinski statuti, pa tudi statuti centrov naj enako obravnavajo odnose centrov do občinskih skupščin.

Predvsem pa bo potrebno zagotoviti sredstva za šolanje in usposabljanje strokovnega kadra, ker bo le tako zagotovljeno pravilno in uspešno delo centrov.

Nekateri centri so razvili tudi razne oblike vzgojnega svetovanja. Razprava je pokazala potrebo proučitve tako statusa raznih vrst posvetovalnic, kakor njihovega ustanoviteljstva in virov financiranja. Vsekakor pa naj bodo centri za socialno delo baza za vsa vprašanja socialnega varstva v občini.

Pri ustanavljanju in delu centrov za socialno delo naj nudi vso pomoč Republiški sekretariat za socialno varstvo, zlasti pri urejanju vsebinskih in organizacijskih vprašanj iz dela centrov.

Odbor je na podlagi informacije in razprave sprejel predlog priporočila za ustanavljanje centrov za socialno delo in ga sklenil predložiti zboru.

O osnutku priporočila je razpravljala tudi zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije in je odbor upošteval njena mnenja in pripombe.

Za poročevalca je odbor določil poslanko Minko Kovač.

Št.: 50-4/64

Ljubljana, 6. 2. 1964

Poročevalec:
Minka Kovač

Predsednik:
dr. Adolf Droščak l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

k predlogu priporočila o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo

Zakonodajno-pravna komisija ugotavlja, da je predlog priporočila o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo v skladu z ustavo in s pravnim sistemom, ter predlaga, da ga pristojni zbor Skupščine SR Slovenije sprejme.

Št.: 50-4

Ljubljana, 13. 2. 1964

Predsednik:
dr. Josip Globevnik l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**k informaciji o kulturnem življenju italijanske in madžarske
narodnostne skupnosti v SR Sloveniji***

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov je na seji dne 12. februarja 1964, ki so ji prisostvovali tudi nekateri poslanci tega zbora z območja obeh narodnostnih manjšin ter predstavniki komisije za manjšinska

* Temeljno gradivo: Republiški sekretariat za kulturo in prosveto — »Informacija o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji«.

vprašanja pri Glavnem odboru SZDLS in Republiškega sekretariata za kulturo in prosveto, prišel pri obravnavanju informacije do naslednjih ugotovitev in sprejel naslednja stališča:

Odbor je v razpravi ugotovil, da je omenjena obširna informacija dokaj jasno osvetlila stanje, v katerem se danes nahaja kulturno življenje italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v naši republiki. Pokazala je velik razvoj, ki je bil glede tega dosežen, ter probleme, ki zavirajo skladnejši in še hitrejši razvoj kulturnega življenja obeh narodnostnih skupin, v katerem je prišlo prav v zadnjih letih do kvalitetnih sprememb in rezultatov, ki imajo svojo osnovo v celotni naši politiki do narodnostnih skupnosti.

Odbor je mnenja, da informacija pravilno ugotavlja, da je kljub določeni specifičnosti obeh narodnostnih skupnosti, ko italijanska živi ob razgibani in odprti zahodni meji in na bolj razvitem območje, madžarska pa na razmeroma slabo razvitem območju, materialna skrb za madžarsko narodnostno skupino v primerjavi s sredstvi, ki so na razpolago italijanski narodnostni skupnosti, nesorazmerna. To ni v soglasju z načeli naše ustave in konkretno politiko do narodnostnih skupnosti ter z napani, da ustvarimo vsem narodnostnim skupnostim v državi potrebne enake pogoje za kulturno delo in njihov razvoj.

V razpravi je bilo ugotovljeno precejšnje zaostajanje informativnih služb v madžarščini in italijanščini (radio in tisk). Tem službam je potrebno nuditi večjo strokovno in materialno pomoč ter naj zato odgovorni republiški organi podrobneje prouče njihovo mesto in položaj v življenju narodnostnih skupnosti. Temeljito je potrebno analizirati tudi vlogo in mesto oddaje v madžarščini murskosoboške radijske postaje.

Ponovno je bila poudarjena misel, da naj bi tako italijanska kakor tudi madžarska narodnostna skupnost v naši republiki skrbeli tudi za vzgojo lastne inteligence za svoje potrebe na področju prosvete in kulture. Deloma zaradi nerazvitosti (madžarska skupnost) ali odhajanja manjšinske inteligence obe skupnosti nimata v profesionalni strukturi izpolnjenih zgornjih izobraženskih vrst. V tej smeri je potrebna načrtna in dolgoročna politika štipendiranja, ki naj tem skupnostim pomaga, da si hitreje oblikujejo svojo lastno inteligenco.

V razpravi je bila dana tudi vrsta predlogov v zvezi z dvojezičnim šolstvom (kadri, metodika, učbeniki). Ker pa bo Republiški sekretariat za šolstvo predložil Skupščini obširno informacijo, ki bo obravnavala problem šolstva obeh narodnostnih skupnosti, je odbor mnenja, da na današnji seji zbora ne bi podrobneje obravnavali tega vprašanja.

Člani odbora so poudarili, da se strinjajo s stališči Izvršnega sveta, da je za kulturne potrebe obeh narodnostnih skupnosti potrebno združevati sredstva iz različnih virov, da pa bi poleg virov iz zveznega in republiškega proračuna bila potrebna večja sredstva še iz lokalnih virov — občin in okrajev.

Odbor se tudi strinja s stališči Izvršnega sveta, da naj se obe narodnostni komisiji pri okrajnih odborih Socialistične zveze delovnega ljudstva v Mariboru in v Kopru lotita oblikovanja dolgoročnega programa razvoja kulturnega življenja teh narodnostnih skupnosti.

Člani odbora so podprli stališče Izvršnega sveta glede sodelovanja Socialistične republike Slovenije s SR Hrvatsko pri reševanju problematike narodnostnih skupnosti, povezave njihovih kulturnih dejavnosti z matično kulturo in s kulturo naših narodov. Prav tako so podprli stališča Izvršnega sveta do problema koprskе knjižnice in študijske knjižnice v Murski Soboti, do kulturnega življenja madžarske narodnostne skupnosti in do njene povezave z enako skup-

nostjo v Vojvodini. Vsa ta stališča so obrazložena v ugotovitvah in zaključkih informacije, in jih zato poročilo odbora podrobneje ne navaja.

Na razpravi v odboru so poslanci še poudarili, da je bilo kljub nekaterim odprtim vprašanjem veliko storjenega za razvoj kulturnega življenja italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji, da pa je potrebno tistim nalogam, ki so dolgoročneje narave in o katerih govorijo informacija in stališča Izvršnega sveta, v prihodnje posvečati še večjo in bolj načrtno pozornost.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanca Iveta Šubica.

Št.: 018-1

Ljubljana, 17. 2. 1964

Predsednik:

Boris Mikoš l. r.

PREDLOG ZAKONA

o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih

I. Splošne določbe

1. člen

Da se omogoči pravočasna izdelava statotov šol ter drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodov, se s tem zakonom urejuje vprašanje organov upravljanja v teh zavodih za čas, dokler ne bo to vprašanje urejeno v skladu z ustavo z zakoni za posamezne vrste šol oziroma drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodov.

Določbe tega zakona se uporabljajo za varstveno-vzgojne zavode, osnovne šole, posebne šole, gimnazije, šole za izobraževanje učnega in vzgojnega osebja, tehniške in tehniškim šolam ustrezne strokovne šole za gospodarstvo in družbene službe, vajenske, industrijske in druge šole s praktičnim poukom oziroma poklicne šole, šole za izobraževanje odraslih, šolske centre ter za domove učencev teh zavodov (v nadaljnjem besedilu: šole).

2. člen

Člani delovne skupnosti uresničujejo samoupravljanje v šolah neposredno in s tem, da v skladu z ustavo, tem zakonom in statutom poverjajo določene funkcije upravljanja organom šol.

V zadevah, določenih s tem zakonom in na način, ki ga določa ta zakon, sodelujejo pri upravljanju določenih zadev v šolah tudi zainteresirani občani, predstavniki zainteresiranih organizacij, družbeno-političnih skupnosti in skupnosti učencev (v nadaljnjem besedilu: predstavniki javnosti).

3. člen

Organi upravljanja šol so: svet šole koš delavski svet, upravni odbor in direktor.

S statutom šole se lahko ustanovijo organi upravljanja tudi v podružnicah, dislociranih oddelkih in večjih organizacijskih enotah šole ter v šolah, ki so v sestavu šolskega centra.

4. člen

Razen organov iz 3. člena tega zakona so v šolah tudi strokovni organi, ki jih določa ta zakon, s statutom šole pa se lahko ustanovijo tudi drugi strokovni organi.

5. člen

S statutom šole se v skladu s tem zakonom določijo organi šole, sestava teh organov ter njihovo delovno področje.

6. člen

Člani sveta šole se volijo za dve leti. Vsako leto se izvoli polovica članov na novo. Pri prvih volitvah sveta šole po sprejemu novega statuta oziroma po ustanovitvi šole se voli polovica članov za eno leto.

Člani upravnega odbora se volijo vsako leto.

7. člen

Nihče ne more biti dvakrat zaporedoma izvoljen za člana sveta šole in ne več kot dvakrat zaporedoma za člana upravnega odbora.

8. člen

Volitve razpiše svet šole.

II. Svet šole

9. člen

Svet šole odloča o splošnih vprašanih dela, zlasti:

1. skrbi za celotno življenje in delo šole, obravnava delovne uspehe in stanje v šoli ter daje smernice za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela;
2. v skladu s predpisi oblikuje in dopolnjuje predmetnike in učne načrte, določa vpisne pogoje, organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa ter postopek in vsebino zaključnega izpita;
3. skrbi za povezavo šole z okoljem;
4. določa dopolnilne vzgojno-izobraževalne dejavnosti šole;
5. sprejme letne in dolgoročne delovne programe in skrbi za izvrševanje teh programov;
6. sprejme statut in ga predloži v potrditev pristojni skupščini družbeno-politične skupnosti;
7. sprejema finančni načrt in zaključni račun;
8. sprejema pravilnik o oblikovanju in delitvi dohodka;
9. sprejema pravilnik o delitvi osebnih dohodkov;
10. sprejema poslovnik o delu sveta šole;
11. sprejema druge splošne samoupravne akte (poslovnike, pravilnike, navodila);
12. določa sistemizacijo delovnih mest;
13. sprejema učne in druge strokovne delavce šole na podlagi razpisa;
14. imenuje direktorja šole;

15. upravlja družbena sredstva šole in odloča o uporabi sredstev skladov, če ni po statutu šole razpolaganje z določenimi sredstvi skladov prepuščeno posameznim organizacijskim enotam šole.

10. člen

Svet šole sestavljajo člani, ki jih izvoli delovna skupnost izmed sebe, in predstavniki javnosti (drugi odstavek 2. člena).

Delovna skupnost izvoli v svet šole več kakor polovico vseh članov sveta.

S statutom šole se določi, kateri organi in organizacije imenujejo oziroma izvolijo svoje predstavnike v svet šole.

11. člen

V zadevah iz 2., 3., 4., 5., 6., 10. in 14. točke 9. člena tega zakona sodelujejo in odločajo v svetu šole predstavniki javnosti enakopravno s člani, ki jih je izvolila delovna skupnost; v vseh drugih zadevah, določenih v 6. členu tega zakona, odločajo samo izvoljeni člani delovne skupnosti.

12. člen

V šolah, ki imajo manj kakor 20 članov delovne skupnosti, opravlja delovna skupnost neposredno zadeve iz pristojnosti sveta šole.

Če opravlja delovna skupnost zadeve iz 11. člena tega zakona, sodelujejo in odločajo predstavniki javnosti na zboru delovne skupnosti.

V šolah, ki imajo manj kakor 10 članov delovne skupnosti, opravlja delovna skupnost neposredno tudi zadeve iz pristojnosti upravnega odbora.

13. člen

Svet šole izvoli na prvi seji s tajnim glasovanjem predsednika izmed tistih članov sveta, ki jih je izvolila delovna skupnost. Kandidate za predsednika lahko predlaga vsak član sveta šole.

Če upravlja delovna skupnost zadeve sveta šole oziroma upravnega odbora neposredno, izvoli izmed sebe predsednika delovne skupnosti.

14. člen

S statutom šole se lahko določi, da predstavniki javnosti ne sodelujejo pri upravljanju določenih zadev v svetu šole, ampak na drug način, ki ga določi statut.

III. Upravni odbor

15. člen

Upravni odbor določa o poslovanju šole, zlasti:

1. skrbi za izvrševanje sklepov sveta šole;
2. spremlja delo šole in predlaga ustrezne ukrepe za izboljšanje dela šole;
3. pripravlja gradivo in predloge o vprašanjih, ki jih rešuje svet šole;
4. opravlja druge zadeve, ki jih določata zakon in statut.

16. člen

Člane upravnega odbora izvoli svet šole izmed članov delovne skupnosti, če ni s statutom določeno, da jih voli delovna skupnost neposredno. Pri volitvah članov upravnega odbora predstavniki javnosti ne sodelujejo.

17. člen

Člani upravnega odbora izvolijo izmed sebe predsednika.

IV. Direktor

18. člen

Za direktorja šole je lahko imenovan, kdor izpolnjuje pogoje glede strokovne in pedagoške usposobljenosti, prakse ter druge pogoje, določene s posebnimi predpisi in statutom šole.

19. člen

Direktor vodi poslovanje šole v skladu s splošnimi predpisi, statutom ter s sklepi sveta šole in upravnega odbora.

Direktor je pedagoški in upravni vodja šole. V šoli organizira in vodi delo ter zastopa šolo.

Direktor ne more biti član sveta šole ali upravnega odbora, ima pa pravico in dolžnost udeleževati se njunih sej in sodelovati v obravnavi.

20. člen

Direktor se imenuje na podlagi javnega razpisa.

Direktorja imenuje svet šole na predlog razpisne komisije po postopku, ki je določen s tem zakonom.

Direktor se imenuje za štiri leta. Po preteku te dobe je lahko ponovno imenovan.

21. člen

Delovno mesto direktorja razpiše razpisna komisija.

Polovico članov razpisne komisije imenuje svet šole, drugo polovico pa občinska skupščina oziroma organ, ki ga ona določi. Če šole ni ustanovila občinska skupščina, imenuje le-ta samo četrtino članov razpisne komisije, četrtino članov pa imenuje ustanovitelj.

22. člen

Po preteku razpisnega roka predlaga razpisna komisija svetu šole enega ali več kandidatov, ki izpolnjujejo pogoje za direktorja.

Razpisna komisija odloča z večino glasov svojih članov.

23. člen

O predlogu razpisne komisije odloči svet šole.

Imenovan je kandidat, ki je dobil večino glasov vseh članov sveta šole.

Če ni bil izvoljen noben kandidat, se delovno mesto direktorja ponovno razpiše.

24. člen

Določbe 18. in 23. člena tega zakona glede imenovanja in pristojnosti direktorja se primerno uporabljajo tudi za predstojnike šol v sestavu šolskih centrov.

V. Strokovni organi

25. člen

Vsaka šola ima učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor. Učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor sestavljajo vsi učni oziroma vzgojni delavci šole.

S statutom se glede na vrsto šole lahko ustanovijo tudi razredni učiteljski zbori, učiteljski zbori podružnic ali dislociranih oddelkov, učiteljski zbori odsekov, oddelkov, delavnic, delovišč, vodje podružnic ali dislociranih oddelkov, vodje odsekov, oddelkov, delavnic ali delovišč, razredniki in drugi strokovni organi.

Strokovni organi ne morejo opravljati zadev, ki spadajo po tem zakonu in statutu v delovno področje sveta šole, upravnega odbora in direktorja.

VI. Potrditev statuta

26. člen

Statut šole potrdi skupščina občine, v kateri je sedež šole; če je ustanovitelj šole okraj oziroma republika, potrdi statut šole okrajna skupščina oziroma Skupščina SR Slovenije.

27. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, prenehajo veljati tiste določbe zakona o osnovni šoli (Uradni list LRS, št. 32-165/59), ki se nanašajo na organe upravljanja in njihovo delovno področje.

Ta zakon začne veljati osmi dan od dneva objave v »Uradnem listu SR Slovenije«.

O B R A Z L O Ž I T E V

V zvezi z razpravami v odborih zborov Skupščine, ki so do sedaj obravnavali predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih, je Izvršni svet Skupščine SR Slovenije določil prečiščeno besedilo predloga zakona, v katerega so sprejeti amandmaji in predlogi, s katerimi se Izvršni svet strinja. V prečiščeno besedilo so sprejete tele važnejše vsebinske spremembe:

1. Tudi zakon o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih naj bi veljal začasno, dokler ne bodo vprašanja organov upravljanja v šolah urejena v skladu z ustavo z zakoni za posamezne vrste šol. Zato je v prečiščenem besedilu določen nov prvi odstavek 1. člena, ki smiselno

prevzema določbo 1. odstavka 1. člena predloga zakona o organih upravljanja v zavodih.

2. V 14. členu predloga zakona je dana šolam možnost, da s statutom šole določijo tudi druge oblike sodelovanja predstavnikov javnosti in ne samo sodelovanje v svetu zavoda, kot je bilo določeno do sedaj.

3. V skladu s 3. odst. 81. člena splošnega zakona o šolstvu (Ur. l. SFRJ, št. 4-47/64) predlog zakona precizira v 26. členu, da potrjuje statute šol na splošno občinska skupščina; šole, katerih ustanovitelj je okraj oziroma republika, pa potrdi okrajna skupščina oziroma Skupščina SR Slovenije.

4. V predlog prečiščenega besedila so sprejete manj važne večinoma stilistične spremembe in dopolnitve, ki so jih predlagali odbori zborov Skupščine, ki so do sedaj obravnavali predlog zakona. Črtana sta 20. in 23. člen dosejanjega predloga zakona, ker obsegata določbe, ki spadajo v statut šole.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijsko-politična
vprašanja

POROČILO

**k predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih
vzgojnih in izobraževalnih zavodih**

Predhodno je odbor za organizacijsko-politična vprašanja na skupni seji s komisijo za usklajevanje republiških predpisov z ustavo ter z zakonodajno-pravno komisijo dne 13. 2. 1964 obravnaval prvi predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil Izvršni svet.

Na omenjeni seji je odbor najprej načelno obravnaval dvoje vprašanj.

Prvo je izhajalo iz dejstva, da se istočasno obravnava zakon o organih upravljanja v zavodih, ki na splošno ureja upravljanje v zavodih, zaradi česar bi bilo preizkusiti možnost, če se lahko tudi materija tega zakona vključi vanj in bi tako sprejeli za upravljanje v zavodih en sam zakon. Sprejeto je bilo mnenje, da je glede na specifičnost problematike in glede na to, da se v zvezi s pripravo statotov šolskih in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodov tak zakon pričakuje, predlog zakona umesten.

Drugo vprašanje se je nanašalo na to, ali je prav, da se z zakonom podrobneje določijo zadeve, ki spadajo v delovno področje sveta šole in upravnega odbora. Odbor je sprejel obrazložitev, da predlog zakona v bistvu vnaprej ureja del materije, ki bo predmet bodočih šolskih zakonov, kakor tudi, da bo s tem dana večja pomoč šolskim zavodom pri sestavi statotov.

V podrobni obravnavi posameznih členov zakonskega predloga je odbor sprejel predloge za spremembe besedila v 2., 5., 6., 7., 8., 11., 12., 13., 15., 19., 20., 21., 22., 23. in 24. členu.

Glede na te spremembe je bilo nato sestavljeno prečiščeno besedilo predloga zakona z dne 17. 2. 1964.

Prečiščeno besedilo zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih je nato 20. 2. 1964 obravnaval odbor za organizacijsko-politična vprašanja na skupni seji z zakonodajno-pravno komisijo Skupščine SR Slovenije.

Odbor je pri tem upošteval spremembe in dopolnitve k prečiščenemu besedilu, ki so bile sprejete na skupni seji odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora in odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora dne 17. 2. 1964, katere je nato sprejel na svoji seji dne 18. 2. 1964 tudi Prosvetno-kulturni zbor.

Navedene spremembe je na seji navedenih odborov sprejel tudi predstavnik Izvršnega sveta, strinja pa se z njimi tudi odbor za organizacijsko-politična vprašanja tako, da je zakonski predlog spremenjen v naslednjem:

V 8. členu: Besedilo tega člena se dopolni, tako da se glasi:

»volitve članov sveta šole in upravnega odbora razpiše svet šole.«

V 9. členu: V prvi vrsti se besedilo »...o splošnih vprašanjih dela...« nadomesti z: »...o splošnih vprašanjih šole...«, ker gre za tiskovno napako.

V 2. točki se črta besedilo: »...organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa...«

5. točka se dopolni, tako da se glasi:

»5. sprejema letne in dolgoročne delovne programe, odloča o pogodbah za izvršitev teh programov in skrbi za njihovo izvrševanje;«

V 11. točki se črta besedilo v oklepaju.

Pri 15. točki se začetek besedila spremeni, tako da se glasi:

»15. odloča o rabi družbenih sredstev šole in o uporabi sredstev skladov, ...«

V 11. členu: V prvi vrsti se besedilo dopolni s tem, da se vstavi še 1. točka 9. člena.

V 12. členu: V prvem odstavku se beseda »pristojnosti« nadomesti z »delovnega področja«; doda se še stavek, ki se glasi:

»S statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost zadeve iz delovnega področja sveta šole neposredno tudi, če šteje od 20 do 30 članov.«

Besedilo 3. odstavka se v celoti črta in nadomesti z naslednjim besedilom:

»S statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost z manjšim številom članov neposredno tudi zadeve iz delovnega področja upravnega odbora.«

V 13. členu: V prvem odstavku se črtajo besede »na prvi seji«.

V 19. členu: Prvi odstavek se dopolni tako, da se v drugi vrsti namesto besede »in« postavi vejica, stavek pa se dopolni z besedami:

»in drugih organov šole.«

V 21. členu: V prvem odstavku se črta beseda »Delovno«.

V 23. členu: V tretjem odstavku se črta beseda »delovno«.

V 25. členu: Doda se nov drugi odstavek, ki se glasi:

»Učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor skrbi za organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa in samostojno odloča o strokovnih vprašanjih v zvezi z vzgojanjem in izobraževanjem.«

Dosedanji drugi in tretji odstavek postaneta tretji oziroma četrti.

Na seji Prosvetno-kulturnega zbora je bil poleg tega sprejet še amandma, da se v zakonskem besedilu na vseh ustreznih mestih beseda »direktor« nadomesti z besedo »ravnatelj«.

Odbor soglasno z zakonodajno-pravno komisijo ob tem opozarja, da je izraz »direktor« v terminologiji nove ustave mišljen kot funkcija, zato mora ta izraz ostati v zakonskem besedilu. To pa ne ovira, da bi se funkcionar, ki opravlja to funkcijo v posamezni šoli ali drugem vzgojnem oz. izobraževalnem zavodu, ne imenoval tako, kot to najbolj ustreza posamezni organizaciji, na primer »ravnatelj«. Zato odbor predlaga, da se v 3. členu za besedo »direktor« črta pika in vstavi v oklepaju besedilo »ravnatelj«, s čimer je vsebina amandmaja Prosvetno-kulturnega zbora sprejeta, hkrati pa izražena na način, ki ustreza terminologiji ustave.

Predstavnik Izvršnega sveta je na seji ta predlog sprejel, s takšno redakcijo zakonskega predloga pa se je strinjal tudi predsednik Prosvetno-kulturnega zbora.

Odbor se tudi strinja s predlogom zakonodajno-pravne komisije glede dveh redakcijskih sprememb, izraženih v njenem poročilu z dne 18. 2. 1964.

Odbor je na seji obravnaval tudi predloge Zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije, ki je predlagala spremembe 2. odstavka 1. člena, 6. točke 9. člena, 26. člena in 2. odstavka 10. člena zakonskega predloga. Soglasno z zakonodajno-pravno komisijo je odbor ugotovil, da besedilo zakonskega predloga v navedenih členih ustreza ter spreminjevalnih predlogov ni sprejel.

Glede na to odbor predlaga Republiškemu zboru Skupščine SR Slovenije, da predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih v prečiščenem besedilu sprejme obenem s spremembami, ki so podane v tem poročilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil Mitjo Stupana.

Št.: 022-9/64

Ljubljana, 20. 2. 1964

Predsednik:

Niko Belopavlovič l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih

Odboru za proučevanje zakonskih in drugih predlogov je bil predložen predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih po hitrem postopku. Zaradi tega daje odbor poročilo o tem zakonskem predlogu šele neposredno na seji zbora. Odbor je razpravljal o predlogu zakona na dveh sejah in predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da zakon sprejme na podlagi amandmajev, s katerimi se je predstavnik Izvršnega

sveta na seji odbora strinjal in ki jih bom v imenu odbora naštel na koncu tega poročila.

Odbor je v toku razprave o zakonskem predlogu prišel do zaključka, da predlagani osnutek zakona predstavlja zakonsko urejanje stališč in teženj, ki so bila izražena na zadnji seji Prosvetno-kulturnega zbora ob razpravi o statutih delovnih organizacij področja šolstva ter vzgojnih in izobraževalnih dejavnosti. Prosvetno-kulturni zbor se je takrat zavzel za to, da se s posebnim republiškim predpisom uredijo vprašanja s področja upravljanja v šolah ter drugih izobraževalnih zavodih in tako omogočijo delovnim kolektivom s tega področja dokončno ureditev statutarne materije.

Odbor je na prvotni osnutek zakonskega predloga dal določene pripombe, ki jih je nato Izvršni svet osvojil in predložil na podlagi drugih pripomb prečiščeno besedilo, ki je pred vami. Odbor je najprej razpravljal o potrebi, da se vprašanja s področja organov upravljanja v teh ustanovah uredi z zakonom ali pa je mogoče urediti to vprašanje tudi s kakšnim drugim predpisom ali v drugi obliki. Odbor je ponovno ugotovil, da je po sprejetju ustave položaj glede organov upravljanja in organizacije samouprave na splošno pri zavodih in drugih organizacijah na področju družbenih služb precej drugačen, kakor je bil pred sprejemom ustave, ker daje ustava na novo važne pristojnosti organom delovne skupnosti in uvaja s tem pomembne novosti v primerjavi z dosedanjim stanjem. Ponovno je bilo ugotovljeno, da zavodi pri sprejemanju svojih statotov v smislu zakona o uresničenju ustave ne morejo neposredno upoštevati novih ustavnih določb o samoupravljanju in da je treba zaradi tega sprejeti poseben zakon, ki naj na temelju ustavnih določil uredi ta vprašanja.

V 90. členu zvezne ustave je namreč izrecno predvideno, da bo v organih upravljanja v delovnih organizacijah ter o sodelovanju predstavnikov javnosti v organih upravljanja delovnih organizacij izdan poseben zakon. Na osnovi take utemeljitve in iz teh razlogov je bil odbor mnenja, da je odločitev, da se ta materija o organih upravljanja uredi z zakonom.

Ko je odbor ugotovil, da je to materijo treba urediti z zakonom, je najprej obravnaval namen zakona. Odbor je bil mnenja, da objektivne težave, ki jih imajo delovni kolektivi s področja šolstva pri sestavljanju statotov z dosedanjimi oblikami pomoči, niso bile odstranjene in da te oblike niso zadoščale. Novelirani zvezni zakon o šolstvu daje možnost, da se s posebnim republiškim zakonom dokončneje uredi upravljanje v šolah in drugih podobnih zavodih. Čeprav je predložen zakon v bistvu začasen zakon, je bil odbor mnenja, da zaradi dopolnitev, ki jih je že doslej doživel, zakonom, ki bodo definitivno urejali tudi ta vprašanja, ne bo treba vnašati v statute bistvenih sprememb.

Odbor se strinja z ugotovitvijo, da predložen zakon krepi vlogo delovnih kolektivov, veča njihovo samostojnost v odločanju ter odgovornost v delu. Z dopolnilom v 14. členu zakona so omogočene tudi druge poleg osnovnih oblik samoupravljanja na teh zavodih, ki so s tem zakonom predvidene. Ker tudi sicer v pogledu sestave sveta šole in upravnega odbora daje ta zakon široke možnosti, je bil odbor mnenja, da zakon tak kot je sedaj predlagan, daje delovnim kolektivom dovolj možnosti, da uredi upravljanje na zavodu tako kot najboljše ustreza potrebam za uspešno delo zavoda.

Na temelju predloga zakona šola sama določi s statutom, kateri del javnosti in kako je javnost zastopana v delu šole, kolektiv voli nad polovico svojih

članov sveta šole in predsednik sveta je član kolektiva. Soodločanje predstavnikov javnosti je omejeno na potrebno mero, direktorja šole voli svet šole, učiteljski zbor odloča o strokovnih vprašanjih v zvezi z vzgajanjem in izobraževanjem itd. Na osnovi vsega tega je bil odbor mnenja, da predloži Prosvetno-kulturnemu zboru predloženi zakonski osnutek in predlaga, da ga Prosvetno-kulturni zbor osvoji skupno z amandmaji.

V podrobni obravnavi prečiščenega zakonskega predloga je odbor soglasno sprejel naslednje spremembe in dopolnitve:

K 8. členu: Besedilo tega člena se dopolni, tako da se glasi:

»Volitve članov sveta šole in upravnega odbora razpiše svet šole.«

Odbor je bil mnenja, da predlagano besedilo 8. člena ni bilo dovolj jasno glede tega, za katere volitve gre.

K 9. členu: V prvi vrsti se besedilo »...o splošni vprašanjih dela...« nadomesti z: »...o splošnih vprašanjih šole...«, ker gre za tiskovno napako.

K 2. točki se črta besedilo: »...organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa...«

Po mnenju odbora spada organizacija vzgojno-izobraževalnega procesa v delovno področje učiteljskega oziroma vzgojiteljskega zbora kot strokovnega organa; poleg tega pa ni primerno, da isti organ — svet šole — daje smernice za izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela, obenem pa določa tudi organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa.

5. točka se dopolni, tako da se glasi:

»5. sprejema letne in dolgoročne delovne programe, odloča o pogodbah za izvršitev teh programov in skrbi za njihovo izvrševanje;«.

Odbor je smatral, da je pri programiranju dejavnosti in pri izvrševanju programov potrebno podčrtati pogodbeni odnos med šolo in ustanoviteljem oziroma financerjem šolske dejavnosti.

V 11. točki se črta besedilo v oklepaju.

Pri 15. točki se začetek besedila spremeni, tako da se glasi:

»15. odloča o rabi družbenih sredstev šole in o uporabi sredstev skladov, ...«
Besedilo je spremenjeno zaradi prilagoditve ustanovnemu tekstu.

K 11. členu: V prvi vrsti se besedilo dopolni s tem, da se vstavi še 1. točka 9. člena.

Odbor je smatral, da sodi vsebina 1. točke 9. člena po svoji splošni vsebini v delovno območje sveta šole, kjer predstavniki javnosti sodelujejo in odločajo enakopravno s člani, ki jih je izvolila delovna skupnost.

K 12. členu: V prvem odstavku se beseda »pristojnosti« nadomesti z »delovnega področja«; doda se še stavek, ki se glasi:

»S statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost zadeve iz delovnega področja sveta šole neposredno tudi, če šteje od 20 do 30 članov.«

Odbor je smatral za primerno, da se podobno ureditvi tega vprašanja v predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih tudi delovnim skupnostim šol omogoči priložnost pri ureditvi samoupravljanja.

Besedilo 3. odstavka se v celoti črta in nadomesti z naslednjim besedilom:

»S statutom šole se lahko določi, da opravlja delovna skupnost z manjšim številom članov neposredno tudi zadeve iz delovnega področja upravnega odbora.«

Odbor se je za to spremembo odločil iz istih razlogov kot pri dopolnitvi prvega odstavka.

K 13. členu: V prvem odstavku se črtajo besede »na prvi seji«.

K 19. členu: Prvi odstavek se dopolni tako, da se v drugi vrsti namesto besede »in« postavi vejica, stavek pa se dopolni z besedami:

»in drugih organov šole.«

Po mnenju odbora je prvotno besedilo preozko, ker ne obsega tudi sklepov učiteljskega oziroma vzgojiteljskega zbora in ne prevzema določila 14. člena o sodelovanju javnosti pri upravljanju določenih zadev v svetu šole na drug način.

K 21. členu: V prvem odstavku se črta beseda »Delovno«.

K 23. členu: V tretjem odstavku se črta beseda »delovno«.

K 25. členu: Dodaja se nov drugi odstavek, ki se glasi:

»Učiteljski oziroma vzgojiteljski zbor skrbi za organizacijo vzgojno-izobraževalnega procesa in samostojno odloča o strokovnih vprašanjih v zvezi z vzgajanjem in izobraževanjem.«

Dosedanji drugi in tretji odstavek postaneta tretji oziroma četrti.

Dopolnitev je potrebna glede na spremembo besedila 2. točke 9. člena.

Z vsemi sprejetimi amandmaji se je strinjal tudi predstavnik Izvršnega sveta in so s tem postali sestavni del predloga zakona.

Odbor predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da predlog prečiščenega besedila zakona v celoti sprejme.

Za svojega poročevalca je odbor določil Borisa Mikoša.

Št.: 022-9/64

Ljubljana, 18. 2. 1964

Predsednik:

Boris Mikoš l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih

Zakonodajno-pravna komisija je na svoji seji dne 18. 2. 1964 obravnavala prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih skupno z amandmaji odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora. Ker je predstavnik Izvršnega sveta amandmaje omenjenega odbora sprejel, so amandmaji postali sestavni del zakonskega predloga.

Zakonodajno-pravna komisija meni, da je prečiščeno besedilo zakonskega predloga v skladu z ustavo in s pravnim sistemom, ima pa naslednji redakcijski spremembi:

K 9. členu: toč. 15.: beseda »rabi« se nadomesti z besedo »uporabi«, tako da se 15. točka začne: »Odloča o uporabi družbenih sredstev šole...«

Sprememba je potrebna zaradi uskladitve z besedilom 4. točke 1. odstavka 16. člena ustave SR Slovenije.

K 11. členu: V 4. vrsti naj se številka »6.« nadomesti s številko »9.«, ker se 11. člen sklicuje na 9. člen tega zakona.

Zakonodajno-pravna komisija predlaga, da pristojna zbor Skupščine SR Slovenije sprejmeta zakonski predlog z zgoraj navedenimi redakcijskimi spremembami.

Št.: 022-9

Ljubljana, 18. 2. 1964

Predsednik:

dr. Josip Globevnik l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

**k predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih
vzgojnih in izobraževalnih zavodih**

Zakonodajno-pravna komisija je na skupni seji z odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora dne 20. 2. 1964 obravnavala prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih, skupno z amandmaji odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora.

Komisija ponavlja svoj predlog glede dveh redakcijskih sprememb, ki jih je izrazila v svojem poročilu z dne 18. 2. 1964.

K spremembam besedila zakonskega predloga, ki jih je sprejel Prosvetno-kulturni zbor Skupščine SR Slovenije na svoji seji dne 19. 2. 1964, Komisija nima pripomb, z izjemo glede amandmaja, ki je bil dan v smeri, da se izraz »direktor« nadomesti z izrazom »ravnatelj«.

Zakonodajno-pravna komisija opozarja na to, da je izraz »direktor« v terminologiji nove ustave mišljen kot funkcija, zato ta izraz v zakonskem besedilu mora ostati. To pa ne ovira, da bi se funkcionar, ki to funkcijo opravlja v posamezni šoli ali drugem vzgojnem oziroma izobraževalnem zavodu, ne imenoval tako kot to najbolj ustreza posamezni organizaciji, npr. ravnatelj. Zato Zakonodajno-pravna komisija predlaga, da se v 3. členu za besedo »direktor« črta pika in vstavi v oklepaju besedilo »ravnatelj«, s čimer je vsebina amandmaja Prosvetno-kulturnega zbora sprejeta, hkrati pa izražena na način, ki ustreza terminologiji ustave.

Predstavniki Izvršnega sveta je ta predlog sprejel. Tudi predsednik Prosvetno-kulturnega zbora se s takšno redakcijo zakonskega predloga strinja.

Zakonodajno-pravna komisija meni, da je prečiščeno besedilo zakonskega predloga s sprejetimi amandmaji in redakcijskimi spremembami v skladu z ustavo in s pravnim sistemom.

Št.: 022-9/64

Ljubljana, 20. 2. 1964

Predsednik:

dr. Josip Globevnik l. r.

PREDLOG ZAKONA **o organih upravljanja v zavodih**

Splošne določbe

1. člen

Da se omogoči pravočasna izdelava statotov zavodov, se s tem zakonom urejuje vprašanje organov upravljanja zavodov za čas, dokler ne bo to vprašanje urejeno v skladu z ustavo z zakoni za posamezna področja družbenih služb.

Ta zakon ne velja za zavode s področja šolstva, razen visokega šolstva; prav tako ne velja za zavode s področja filma, radia in televizije, za časopisne in založniške zavode ter za zavode socialnega zavarovanja.

2. člen

Organi upravljanja v zavodih so delavski svet, upravni odbor in direktor oziroma drugi ustrezni organi upravljanja.

S statutom zavoda se lahko določijo tudi organi upravljanja posameznih notranjih organizacijskih in delovnih enot zavoda in določijo samoupravne pravice teh organov.

Delavski svet in upravni odbor

3. člen

Število članov delavskega sveta in upravnega odbora določi statut zavoda.

4. člen

Delavski svet zavoda volijo neposredno člani delovne skupnosti.

V zavodih, kjer je manj kot 30 članov delovne skupnosti, opravlja funkcije delavskega sveta celotna delovna skupnost.

V zavodih, kjer šteje delovna skupnost od 30 do 50 članov, se lahko s statutom zavoda določi, da opravlja funkcije delavskega sveta neposredno celotna delovna skupnost.

5. člen

Člani delavskega sveta se volijo za dve leti. Vsako leto se izvoli polovica članov na novo. Pri prvih volitvah delavskega sveta po sprejemu novega statuta oziroma po ustanovitvi zavoda se voli polovica članov za eno leto.

Člani upravnega odbora se volijo vsako leto.

6. člen

Nihče ne more biti dvakrat zaporedoma izvoljen za člana delavskega sveta in ne več kot dvakrat zaporedoma za člana upravnega odbora.

7. člen

Upravni odbor zavoda volijo člani delavskega sveta, če ni s statutom določeno, da ga voli celotna delovna skupnost.

S statutom zavoda se lahko določi:

— da opravlja delovna skupnost z manjšim številom članov neposredno funkcije upravnega odbora;

— najmanjše število članov upravnega odbora, ki morajo biti izvoljeni izmed tistih članov delovne skupnosti, ki delajo v osnovni dejavnosti zavoda ali ki delajo v določenih delovnih enotah.

8. člen

Volitve članov delavskega sveta in upravnega odbora razpiše delavski svet. Redne volitve se opravijo vsako leto najpozneje do konca aprila.

Predstavniki zainteresiranih občanov in organizacij ter družbene skupnosti

9. člen

V zavodih, za katere je določeno z obstoječimi predpisi ali z ustanovitvenim aktom, da sodelujejo pri upravljanju zavoda zainteresirani občani, predstavniki zainteresiranih organizacij oziroma predstavniki družbeno-političnih skupnosti (v nadaljnjem besedilu: predstavniki javnosti), sodelujejo predstavniki javnosti pri upravljanju določenih zadev v zavodu še naprej, dokler ne bo v skladu z ustavo urejeno vprašanje upravljanja v zavodih z zakoni o ureditvi posameznih področij družbenih služb.

Ustanovitelj zavoda, pri katerem ni po zakonu obvezna udeležba predstavnikov javnosti pri upravljanju, lahko na predlog zavoda odloči, da za naprej predstavniki javnosti ne sodelujejo več v upravljanju zavoda.

10. člen

Predstavniki javnosti lahko sodelujejo pri upravljanju določenih zadev zavoda, kolikor ta zakon ne določa drugače (13. člen) v tehle oblikah:

1. kot člani delavskega sveta;
2. kot člani posebnega organa, ki ga sestavljajo samo predstavniki javnosti;
3. kot člani posebnega organa, ki ga sestavljajo izvoljeni predstavniki delovne skupnosti in predstavniki javnosti.

Oblika sodelovanja predstavnikov javnosti se v skladu z določbami prejšnjega odstavka določi s statutom zavoda. S statutom zavoda se v skladu z obstoječimi predpisi in akti o ustanovitvi tudi določi, kdo imenuje oziroma izvoli predstavnike javnosti. V organu zavoda iz 1. in 3. točke prejšnjega odstavka število predstavnikov javnosti ne more biti večje od polovice vseh članov tega organa.

11. člen

Predstavniki javnosti lahko sodelujejo pri odločanju samo o tistih vprašanjih, za katere je to določeno z zakonom ali z ustanovitvenim aktom.

Če z zakonom ali ustanovitvenim aktom ni izrečno določeno, o katerih vprašanjih sodelujejo pri odločanju, sodelujejo predstavniki javnosti pri odločanju o tistih vprašanjih, ki neposredno zadevajo družbeni interes, razen o vprašanjih iz tretjega in četrtega odstavka tega člena.

Ne glede na določbe zakona ali ustanovitvenega akta predstavniki javnosti ne morejo sodelovati pri odločanju o vprašanjih, ki se tičejo organizacije dela,

delitve dohodka, razpolaganja z delovnimi sredstvi ter o delovnih razmerjih v zavodu.

Predstavniki javnosti ne morejo sodelovati pri volitvah upravnega odbora zavoda.

V skladu z določbami tega člena se določi s statutom zavoda, o katerih vprašanjih sodelujejo predstavniki javnosti pri odločanju.

12. člen

V primerih iz 1. in 3. točke 10. člena tega zakona sodelujejo predstavniki javnosti enakopravno z drugimi člani kot enotno telo.

Če sestavljajo posebni organ samo predstavniki javnosti (2. točka 10. člena tega zakona), odloča ta organ samostojno. Sklepi o vprašanjih, o katerih soodločajo predstavniki javnosti in drug organ zavoda, so sprejeti samo, če je bil sklep izglasovan v obeh organih.

13. člen

V znanstvenih zavodih je poleg organov iz prvega odstavka 2. člena tega zakona svet znanstvenega zavoda. V svetu sodelujejo izvoljeni predstavniki delovne skupnosti in predstavniki javnosti v skladu z obstoječimi predpisi.

Sestava in število članov sveta zavoda se določi s statutom zavoda v skladu z obstoječimi predpisi in ustanovitvenimi akti.

Svet zavoda opravlja zadeve, za katere je pristojen po obstoječih predpisih, razen zadev, ki se tičejo organizacije dela, delitve dohodka, razpolaganja z delovnimi sredstvi ter o delovnih razmerjih v zavodu. Te zadeve opravlja delavski svet oziroma delovna skupnost (4. člen).

Upravni odbor znanstvenega zavoda odloča o poslovanju zavoda. Zadeve, ki so z obstoječimi predpisi dane v pristojnost upravnega odbora, pa glede na določbe ustave ne bi spadale v njegovo delovno področje, se s statutom zavoda dajo v pristojnost delavskega sveta oziroma delovne skupnosti.

Direktor

14. člen

Kolikor ni s posebnim zakonom določen drugačen način imenovanja direktorja zavoda, imenuje direktorja zavoda na podlagi javnega razpisa delavski svet na predlog razpisne komisije po postopku, ki je določen s tem zakonom.

Pri zavodih, za katere so do uveljavitve ustave veljale določbe temeljne uredbe o finančno samostojnih zavodih, se imenuje direktor po postopku, ki ga določa ta zakon. Določbe o imenovanju direktorja v aktih o ustanovitvi teh zavodov prenehajo veljati z uveljavitvijo tega zakona.

15. člen

Direktor zavoda se imenuje za štiri leta, kolikor ni s posebnim zakonom določen krajši rok, in je lahko po preteku te dobe ponovno imenovan.

S statutom zavoda se lahko določijo tudi druge funkcije v zavodu, za katere se imenujejo oziroma volijo funkcionarji za določen čas; po preteku tega roka so lahko ponovno imenovani oziroma izvoljeni.

16. člen

Za direktorja je lahko imenovan samo, kdor izpolnjuje pogoje glede strokovne usposobljenosti in prakse ter druge pogoje, ki so določeni s posebnimi predpisi in s statutom zavoda.

17. člen

Mesto direktorja razpiše razpisna komisija.

Razpisno komisijo sestavlja šest članov. Tri člane imenuje delavski svet izmed članov delovne skupnosti, tri člane pa občinska skupščina oziroma organ, ki ga ona določi. Če je zavod ustanovil okraj ali republika, imenuje občinska skupščina enega člana, dva člana pa ustanovitelj.

18. člen

Po preteku razpisnega roka predlaga razpisna komisija delavskemu svetu za imenovanje enega ali več kandidatov, ki izpolnjujejo pogoje za imenovanje direktorja.

Razpisna komisija odloča z večino glasov svojih članov.

19. člen

O predlogu razpisne komisije odloči delavski svet.

Imenovan je kandidat, ki je dobil večino glasov vseh članov delavskega sveta.

Če ni izvoljen noben kandidat, se mesto direktorja ponovno razpiše.

Drugi organi

20. člen

Poleg organov iz 2. člena tega odloka so v zavodu tudi posebni nadzorni, strokovni in drugi organi, ki so obvezni po obstoječih predpisih. Takšni organi se lahko ustanovijo tudi s statutom zavoda.

Organi iz prejšnjega odstavka ne morejo opravljati zadev, ki po ustavi in zakonu spadajo v delovno področje organov iz 2. člena tega zakona.

Končna določba

21. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan od dneva objave v »Uradnem listu SR Slovenije«.

OBRAZLOŽITEV

V zvezi z razpravami v odborih zborov Skupščine, ki so do sedaj obravnavali predlog zakona o organih upravljanja v zavodih, je Izvršni svet Skupščine SR Slovenije določil prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v zavodih, v katerega so sprejeti amandmaji in predlogi, s katerimi se Izvršni svet strinja. V prečiščeno besedilo so sprejete tele važnejše vsebinske spremembe:

1. Socialni in zdravstveni zavodi se izločijo iz skupine zavodov glede katerih velja, da morajo imeti predstavnika javnosti samo v svetu zavoda, kot posebnem organu, v katerem sodelujejo predstavniki javnosti skupno s predstavniki delovne skupnosti. Ta ožji režim velja po prečiščenem besedilu samo še za znanstvene zavode, za katere bi taka sprostitev nasprotovala zveznemu zakonu o organizaciji znanstvenega dela. Zaradi te spremembe so črtani nadpisi nad 9., 10. in 12. členom; izjemna določba dosedanjega 10. in 11. člena, ki naj bi veljala le še za znanstvene zavode, pa je v enem samem členu prenesena v novi 13. člen.

2. Zaradi večje samostojnosti predstavnikov delovne skupnosti v organih upravljanja zavodov oziroma organov zavoda, kjer so samo predstavniki delovne skupnosti, je črtano iz predloga zakona soglasje na akte delavskega sveta o delitvi čistega dohodka. To soglasje po prejšnjem predlogu bi morali dajati predstavniki javnosti oziroma organi, v katerih sodelujejo predstavniki javnosti.

3. V predlog prečiščenega besedila so sprejete manj važne — večinoma stilistične spremembe in dopolnitve, ki so jih predlagali odbori zborov Skupščine, ki so do sedaj obravnavali predlog zakona.

PREDLOG SKLEPA

o mnenju Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih

Na podlagi 160. člena in v zvezi s 151. členom ustave SR Slovenije ter na podlagi 5. člena začasnega poslovnika Prosvetno-kulturnega zbora je Prosvetno-kulturni zbor Skupščine SR Slovenije na seji dne 18. februarja 1964 obravnaval predlog zakona o organih upravljanja v zavodih in sprejel

sklep

o mnenju Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih.

Prosvetno-kulturni zbor Skupščine SR Slovenije ugotavlja, da se s predlogom zakona o organih upravljanja v zavodih v celoti strinja.

Na zboru je bilo postavljeno vprašanje, zakaj ne bi bilo mogoče urediti položaja v 1. členu zakonskega predloga izvzetih zavodov enako, kot je v zakonskem predlogu urejen položaj znanstvenih zavodov, za katere velja, podobno kot za izvzete zavode, tudi zvezna zakonodaja.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijsko-politična
vprašanja

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih

Predhodno je odbor v pripravljanju zakonskega predloga na seji dne 10. 2. 1964 obravnaval »Teze za odlok o organih upravljanja v zavodih in drugih organizacijah družbenih služb«. Teze sta obravnavala tudi odbor za zdravstvo in socialno politiko ter odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora. Njuna stališča in pripombe je odbor za organizacijsko-politična vprašanja v celoti upošteval.

Na seji dne 10. 2. 1964 se je odbor s predloženimi tezami v načelu strinjal, k posameznim točkam pa je skladno z zakonodajno-pravno komisijo sprejel več predlogov za spremembe in dopolnitve.

Ko je odbor dne 13. 2. 1964 obravnaval prvi predlog zakona o organih upravljanja v zavodih, je uvodoma ocenil, da so bile pripombe k tezam skoraj v celoti upoštevane in da ta zakonski predlog bistveno odstopa od predhodnih tez predvsem v tem, da več ne ureja družbeno upravljanje v zavodih v splošnih, širokih oblikah, ampak specificirano za socialne, zdravstvene in znanstvene zavode, medtem ko je področje vzgojnih ter izobraževalnih zavodov, z izjemo visokega šolstva, izločeno v samostojen zakon, izvzeti pa so zavodi s področja filma, radia in televizije, časopisni in založniški zavodi ter zavodi socialnega zavarovanja.

Odbor je imel pred očmi začasni značaj zakona in ob tem ugotovil, da je zakon o organih upravljanja v zavodih potreben zato, da se omogoči pravočasna izdelava statotov zavodov na področju družbenih služb, kjer se je ob statutarnem oblikovanju samoupravnih organov pojavilo največ problemov. Na tem področju je s sprejetjem ustave prišlo tudi do največjih sprememb in pomembnih novosti v primerjavi z dosedanjim stanjem.

V podrobni obravnavi besedila posameznih členov zakonskega predloga je odbor sprejel predloge za spremembe besedila v 1., 2., 5., 8., 9., 10., 13., 14., 15., 19. in 21. členu. Glede na te predloge in pripombe odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora je bilo nato sestavljeno prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v zavodih z dne 17. 2. 1964.

V prečiščeno besedilo so bile vnesene vse spremembe, predlagane na seji odbora dne 13. 2. 1964 — glede na ostale pripombe pa še dve važnejši vsebinski spremembi:

1. Socialni in zdravstveni zavodi se izločijo iz skupine zavodov, glede katerih velja, da morajo imeti predstavnika javnosti samo v svetu zavoda, kot posebnem organu, v katerem sodelujejo predstavniki javnosti skupno s predstavniki delovne skupnosti. Ta ožji režim velja po prečiščenem besedilu samo še za znanstvene zavode, za katere bi taka sprostitev nasprotovala zveznemu zakonu o organizaciji znanstvenega dela in je v enem samem členu prenesen v novi 13. člen.

2. Zaradi večje samostojnosti predstavnikov delovne skupnosti v organih upravljanja zavodov oziroma organov zavoda, kjer so samo predstavniki delovne skupnosti, je črtano iz predloga zakona soglasje na akte delavskega sveta o delitvi čistega dohodka. To soglasje po prejšnjem predlogu bi morali dajati predstavniki javnosti oziroma organi, v katerih sodelujejo predstavniki javnosti.

Prečiščeno besedilo zakonskega predloga sta v Republiškem zboru obravnavala tudi odbor za zdravstvo in socialno politiko ter odbor za prosveto in kulturo. Oba sta po načelni in podrobni obravnavi zakonski predlog soglasno in brez sprememb sprejela.

Odbor za organizacijsko-politična vprašanja je nato 20. 2. 1964 na skupni seji z zakonodajno-pravno komisijo obravnaval prečiščeno besedilo zakona o organih upravljanja v zavodih ter ga po načelni in podrobni obravnavi v predlaganem besedilu v celoti sprejel.

Pri tem je odbor obravnaval tudi sklep Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije, ki je na svoji seji 18. 2. 1964 postavil vprašanje, zakaj ne bi bilo mogoče urediti položaja v 1. členu zakonskega predloga izvzetih zavodov enako kot je v zakonskem predlogu (13. člen) urejen položaj znanstvenih zavodov, za katere velja, podobno kot za omenjene izvzete zavode, tudi zvezna zakonodaja.

Odbor je ugotovil, da na področju filma, radia in televizije, časopisne in založniške dejavnosti ter socialnega zavarovanja obstoje samo zvezni zakoni, in sicer kot temeljni zakoni; republiških zakonov na tem področju ni. O znanstvenih zavodih pa obstoje tudi republiški predpisi, zaradi česar je bilo treba te zavode v predlogu zakona posebej obravnavati.

Glede na to odbor predlaga Republiškem zboru Skupščine SR Slovenije, da predlog zakona o organih upravljanja v zavodih v prečiščenem besedilu z dne 17. 2. 1964 v celoti sprejme.

Za svojega poročevalca je odbor določil Mitjo Stupana.

Št.: 022-10/64

Ljubljana, 20. 2. 1964

Predsednik:

Niko Belopavlovič l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih

Na začetku obravnave tega zakonskega predloga je odbor najprej obdelal vprašanje ali ni mogoče vprašanj s področja upravljanja v zavodih urediti hkrati s predlogom zakona o organih upravljanja v šolah. Na temelju mnenja zakonodajno-pravne komisije, da je problematika na področju šolstva tako

specifična, da bi jo bilo treba urediti s posebnim zakonom, je odbor to mnenje sprejel in obravnaval zakonski predlog.

Odbor je pri tem obravnaval vprašanje ali je za ureditev teh vprašanj potreben zakon in čemu naj služi začasni zakon, ki ima dejansko izključno le vlogo sproščanja dosedanjih predpisov na tem področju. Odbor se je na tem vprašanju dolgo zadržal, ker je predvsem skušal ugotoviti, ali ni mogoče urejati vprašanje upravljanja na zavodih na drug bolj primeren način, kakor pa je to začasni zakon. Odbor je sprejel pojasnilo, da je namen predloženega zakona izključno sprostiti nekatera določila glede upravljanja, ki na zavodih še veljajo na temelju zakonov sprejetih pred novo ustavo. Zaradi raznovrstnih zavodov, ki jih predloženi zakonskih predlog obravnava, ni mogoče pravočasno z ustreznimi zakoni dokončno urediti tudi vprašanje upravljanja (gledališki zakon, zakon o muzejih, zakon o knjižnicah itd.). S predloženim zakonom se torej urejajo samo in izključno tista vprašanja v organih upravljanja zavodov, ki bi jih bilo treba najnujnejše razčistiti, da se pospeši in omogoči pravočasna izdelava statutih na zavodih.

Odbor je z večino glasov sprejel sklep, da predlaga Prosvetno-kulturnemu zboru, da k predloženemu predlogu zakona da svoje soglasje. Pri tej svoji odločitvi je odbor izhajal iz ugotovitev:

— da je zakon treba sprejeti, ker sicer velja glede upravljanja na zavodih staro stanje,

— da je zaradi kratkega roka do zaključka dela na statutih treba sprejeti en sam okvirni zakon za vse zavode, čeprav začasen, ker ni mogoče tega vprašanja urediti z ustreznimi potrebnimi zakoni, razen če se za določene vrste zavodov določi nov daljši rok za sestavo statutih,

— da predloženi zakon kljub številnim omejitvam vendarle sprošča vrsto prejšnjih zakonitih določb,

— da daje kljub temu, da dokončno ne ureja teh vprašanj, vendarle delovnim kolektivom teh zavodov znatno večje pravice in omogoča postopno uveljavljanje ustave. V tem smislu omogoča, da se na mesto dosedanjega upravnega odbora in družbenega organa vpeljejo vse oblike popolne samouprave ter ustrezno ureja sodelovanje javnosti,

— da med drugim izključuje vmešavanje javnosti v odločanje o:

— delitvi dohodka,

— organizaciji delovnega procesa,

— delovnih razmerjih v zavodih,

— razpolaganju z delovnimi sredstvi zavoda,

— da omogoča ponovno revizijo odnosov med zavodi in njih ustanovitelji.

Odbor je bil mnenja, da bo zakon tudi tak kot je predložen vendarle bistveno prispeval h krepitvi samostojnosti delovnih kolektivov in jim omogočil pravočasno izdelavo statutih, ki sedaj zaostaja zaradi iskanja rešitev, da bi ob starih predpisih vendarle uveljavili duh ustave in njena konkretna določila. Kljub temu zakonu pa bo naknadno treba marsikje na podlagi tega zakona sestavljene statute ponovno dopolniti in popraviti, ko bodo sprejeti ustrezni zakoni.

Po vsem tem predlaga odbor, da se Prosvetno-kulturni zbor izjasni glede predloženega zakona v pozitivnem smislu in izjavi, da predlagani zakon sprejme

v prečiščenem besedilu, ker ustreza potrebam delovnih organizacij in jim omogoča, da sestavijo svoje statute pravočasno in da se v njih v največji trenutno možni meri že takoj odrazijo osnovne intencije ustave.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanca Borisa Mikoša.

Št.: 022-10/64

Ljubljana, 18. 2. 1964

Predsednik:

Boris Mikoš l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
ORGANIZACIJSKO-POLITIČNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije je na 15. seji, ki je bila dne 7. 2. 1964, obravnaval in sklepal o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih.

Predlog zakona o organih upravljanja v zavodih je odbor v načelu sprejel. Odbor je ugotovil, da je zakon potreben zaradi tega, da odstrani nejasnosti, ki se pojavljajo pri izdelavi statotov, pri čemer sestavilci statotov zadevajo na ovire, temelječe bodisi na neustreznih pravnih predpisih, bodisi na njih pomanjkanju. Dosedanje razprave so namreč pokazale, da imajo delovni kolektivi s področja družbenih služb pri sestavljanju statotov objektivne težave, ki kljub posameznim stališčem še niso povsem odstranjene. Predlagani zakon utrjuje vlogo in pomen delovnih kolektivov, veča njihovo samostojnost in odgovornost pri njihovem delu. Ustava namreč daje organom delovnih skupnosti, zavodov in drugih organizacij s področja družbenih služb nove važne pristojnosti, kar pomeni novost v primerjavi z dosedanjim stanjem. Odbor meni, da je treba dati posebni poudarek ureditvi sodelovanja javnosti v organih upravljanja v zavodih in je brez pomislekov sprejel stališče, da je treba možnost sodelovanja javnosti obdržati in še dalje krepiti v tistih oblikah in na področjih, kjer je že uvedeno, sicer pa je treba pustiti posameznim organizacijam, da to vprašanje uredijo na način, ki je najboljši in najučinkovitejši za določeno organizacijo. Zaradi tega je odbor mnenja, da sta vloga in pomen javnosti v predlogu zakona izražena v skladu s sistemom samoupravljanja in da daje predlagani zakon delovnim kolektivom vse možnosti, da uredijo upravljanje v zavodu tako, kot njim najbolj ustreza.

V razpravi o podrobnostih predloga pa je odbor mnenja, da bi bilo treba vlogo direktorja jasneje določiti, posebno obseg njegovega dela in pooblastila. Odbor je podrobno proučil tudi ostala posamezna določila predlaganega zakona in se z njimi strinja, kot tudi s spremembami, ki sta jih predlagali zakonodajno-pravna komisija in komisija za usklajevanje republiških predpisov z ustavo.

Odbor predlaga Organizacijsko-političnemu zboru, da predlog zakona v celoti sprejme.

Za svojega poročevalca je odbor določil podpredsednika odbora Vlada Černeta.

Št.: 022-10/64

Ljubljana, 21. 2. 1964

Predsednik:
Marija Aljančič l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih

Zakonodajno-pravna komisija je na skupni seji z Odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora dne 20. 2. 1964 obravnavala prečiščeno besedilo predloga zakona o organih upravljanja v zavodih.

Komisija je posebej obravnavala sklep Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije, ki je na svoji seji 18. 2. 1964 postavil vprašanje, zakaj ne bi bilo mogoče urediti položaja v 1. členu zakonskega predloga izvzetih zavodov enako kot je v zakonskem predlogu (13. člen) urejen položaj znanstvenih zavodov, za katere velja, podobno kot za omenjene izvzete zavode, tudi zvezna zakonodaja.

Komisija je ugotovila, da na področju filma, radia in televizije, časopisne in založniške dejavnosti ter socialnega zavarovanja obstoje samo zvezni zakoni, in sicer kot temeljni zakoni; republiških zakonov na tem področju ni. O znanstvenih zavodih pa obstoje tudi republiški predpisi, zaradi česar je bilo treba te zavode v predlogu zakona posebej obravnavati.

Zakonodajno-pravna komisija meni, da je prečiščeno besedilo zakonskega predloga v skladu z ustavo in s pravnim sistemom.

Št.: 022-10/64

Ljubljana, 20. 2. 1964

Predsednik:
dr. Josip Globevnik l. r.

PREDLOG STALIŠČ

Republiškega in Gospodarskega zbora k problematiki razvoja turizma v SR Sloveniji

I.

Doseženi razvoj v našem gospodarstvu, geografski položaj in prirodni pogoji omogočajo, da postane turizem v naši republiki pomemben gospodarski činitelj v razvoju gospodarstva.

V dosedanjem razvoju je bil v zadnjih letih na tem področju sicer dosežen določen napredek; vendar pa možnosti za razvoj turizma niso bile zadosti izkoriščene.

Razvoj turizma so zavirali predvsem splošni pogoji našega gospodarskega razvoja, ki za turizem niso bili ugodni; zlasti pa ni ustrezala ekonomska, organizacijska in kadrovska usposobljenost organizacij, ki delujejo v turizmu.

Področja in panoge, ki prvenstveno sodelujejo v turizmu, so bila v gospodarskem razvoju zapostavljena. Vrsta organizacij s teh področij pa ni imela niti enakopravnega položaja v gospodarstvu, kar je zlasti veljalo za mnoge terciarne dejavnosti, ki smo jih obravnavali samo kot del komunalnega gospodarstva.

Zaradi takega stanja in razmer na trgu je bila akumulativnost organizacij na področju turizma zelo nizka, kar je tem organizacijam onemogočalo formiranje sredstev, potrebnih za normalno poslovanje in razvoj.

Zlasti pa je nizka akumulativnost tistih organizacij, ki sodelujejo v inozemskem turističnem prometu, ker jim ni priznana udeležba na devizah in premijah.

Na nizko akumulativnost gostinskih organizacij vplivata tudi neustrezna višina in način obračunavanja prometnega davka.

Vse to pa je imelo za posledico, da se organizacije na področju turizma niso mogle enakopravno vključiti v sistem investiranja, niti niso mogle razviti ustrezne poslovnosti in samoupravljanja. Delovni kolektivi so zato morali pogosto prevzeti v upravljanje objekte, na katerih racionalnost niso mogli vnaprej vplivati ali pa so morali vlagati v investicije, ki niso bile rezultat njihove ekonomske odločitve.

Iz vseh teh razlogov se v turizmu niso mogle razviti take organizacije, ki bi po svojem obsegu in načinu poslovanja lahko postale odločilni činitelj hitrejšega turističnega razvoja.

Zaostajanje na področju turizma pa je posledica tudi zapostavljanja zasebnega sektorja. Zasebni sektor v gostinstvu, ne samo, da ni bil deležen podpore, ki bi mu bila potrebna z ozirom na vlogo, ki mu v turizmu pripada, ampak se ga je z neustrezno davčno politiko in drugimi ukrepi celo zaviralo.

II.

Za bodoči razvoj turizma lahko ugotovimo naslednje osnovne pogoje:

- predvideni splošni gospodarski razvoj bo omogočil delovnim ljudem pomemben dvig življenjske ravni in več prostega časa za oddih in rekreacijo;
- razmere na mednarodnem turističnem tržišču odpirajo velike perspektive za povečanje dotoka tujih turistov;

— splošna razvitost našega gospodarstva že omogoča takšne razmere, v katerih se turizem lahko razvija; odpravljanje nesorazmerij v našem gospodarstvu, zlasti pa pospešeni razvoj tistih gospodarskih dejavnosti, ki so do sedaj zaostajale, predvsem terciarnih, ustvarja ugodne pogoje za razvoj tistih dejavnosti, ki so za turizem posebnega pomena;

— nadaljnje izpopolnjevanje gospodarskega sistema in krepitev poslovnosti našega gospodarstva bo omogočilo, da se tudi na področju turizma in gostinstva odpravijo vzroki za neenakopraven in ekonomsko neustrezen položaj organizacij na tem področju.

S tem bodo ustvarjeni tisti temeljni pogoji, na katerih lahko temeljimo nadaljnji razvoj turizma.

III.

Bodoča politika na področju turizma mora izhajati iz naslednjih osnov:

— turizem mora postati v naslednjem sedemletnem obdobju ena izmed zelo pomembnih gospodarskih dejavnosti, ki bo bistveno prispevala k hitrejšemu splošnemu gospodarskemu razvoju; priliv deviznih sredstev iz turizma mora postati eden najmočnejših virov v strukturi deviznega pritoka;

— turizem je obravnavati kot kompleks številnih gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, pri čemer je treba doseči njihovo medsebojno usklajenost in funkcionalno povezanost v smeri enotno začrtanega programa;

— razvoj turizma mora temeljiti na programiranju. Treba je izdelati kompleksen program razvoja turizma v SR Sloveniji; s tem programom je treba uskladiti programe razvoja posameznih območij in ožjih turističnih centrov ter gospodarskih dejavnosti;

— razvoj turizma naj sloni na vzporednem razvoju vseh tistih organizacij, ki neposredno sodelujejo v njegovem razvoju, zlasti na močnem sodobnem hotelirstvu, ki prerašča v hotelsko industrijo, na sodobno organiziranih potovalnih agencijah in turistično propagandnih organizacijah. Ob tem pa je razviti široko mrežo srednjih in manjših podjetij ter gostišč. Na tem področju je treba dopustiti enakopravno udeležbo zasebnega sektorja;

— pri investicijah v turistične objekte je treba zagotoviti kompleksno izgradnjo vseh tistih objektov v posameznih centrih, od katerih celotnosti je odvisna rentabilnost tako posameznega objekta, kakor tudi celotnih investicij. Takšen način investiranja naj omogoči tudi večjo dnevno potrošnjo;

— vsem organizacijam, ki so udeležene v turističnem prometu, je treba zagotoviti enak položaj v našem gospodarskem sistemu. Pri tem pa je treba turističnim organizacijam omogočiti investicijske kredite pod pogoji, ki so običajni v turističnem gospodarstvu.

IV.

Da bi se takoj pričelo z izvajanjem tako začrtane politike, pa je treba že neposredno podvzeti zlasti naslednje ukrepe:

— da se vsem organizacijam, ki sodelujejo v inozemskem turističnem prometu, prizna udeležba na devizah in premijah;

— dograditi je treba tista obstoječa turistična središča, ki bodo zagotovila čim hitrejše aktiviranje že vloženi sredstev;

— predvideni razvoj turizma je podpreti z ustrezno propagando in z nadaljnimi poenostavitvami mejnih in carinskih formalnosti;

— s predpisi urediti status zasebnega gostinstva, z davčno politiko pa mu zagotoviti načelo nagrajevanja po delu in možnost vzdrževanja obrata v skladu s sodobnimi potrebami.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za trgovino, gostinstvo
in turizem

POROČILO

**o obravnavi gradiva za sestavo sedemletnega programa razvoja turizma
v SR Sloveniji 1964—1970**

Odbor za trgovino, gostinstvo in turizem Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji, ki je bila dne 4., 7. in 10. februarja 1964, obravnaval monografije »Material za sestavo sedemletnega plana razvoja turizma v SR Sloveniji (1964—1970)«, »Osnova za sestavo sedemletnega razvoja gostinstva v SR Sloveniji (1964—1970)« in »Turizam kao faktor u ekonomskom razvoju (uloga i značaj medjunarodnog turizma)«, ki jih je Skupščini dostavil Zavod za gospodarsko planiranje SR Slovenije ter po razpravi o predloženem gradivu zaključil naslednje:

Mesto turizma v gospodarstvu — Odbor je v svoji razpravi posebej poudaril dejstvo, da lahko turizem direktno in aktivno posega v naše družbeno in gospodarsko življenje, zlasti ker

— v ekonomski proces dodatno vključuje naravne dobrine, ki jih druge gospodarske dejavnosti ne morejo izkoristiti v enaki meri ali na enak način;

— dviga produkt dejavnosti, preko katerih se odvija in s tem vpliva na dvig celotnega družbenega produkta in narodnega dohodka;

— predstavlja važen vir deviznega priliva;

— rekreativno vpliva na človekove fizične in umske sposobnosti in s tem na njegovo sposobnost za večjo delovno storilnost;

— postaja eden od instrumentov za posredovanje našega družbenega, gospodarskega in kulturnega vpliva na druge dežele.

Glede na to smatra odbor, da je razvoj in pospeševanje turizma izredno pomembna postavka v našem družbenoekonomskem razvoju v naslednjem obdobju.

Domači turizem — Prizadevanja družbe, da razvija in izpopolni vse komponente življenjskega standarda, odpirajo domačemu turizmu vedno širša področja. Poleg splošno priznanih zdravstvenih in kulturno-vzgojnih funkcij, ki jih domači turizem nedvomno opravlja, pa lahko postane tudi pomemben činitelj v gospodarstvu.

Domači turizem tudi sicer predstavlja praviloma v vsaki še tako razviti turistični deželi osnovo turističnega gospodarstva.

Naš perspektivni razvoj bo omogočil nadaljnje povečanje kupne moči prebivalstva in s tem nadaljnjo spremembo strukture potrošnje v prid turizma. Z večjo motorizacijo in z večjim fondom prostega časa se bo tudi pri nas še bolj razvil stacionarni turizem, prav posebno pa še izletniški turizem, ki bo v vedno večji meri vključeval v turistični promet tudi manjše turistične kraje okoli industrijskih in turističnih središč. Odbor meni, da je ta dejstva nujno imeti pred očmi, da bi pravočasno podvzeli potrebne organizacijske in investicijske ukrepe.

Osnovo nastanitvenih in prehrabnenih zmogljivosti stacionarnega domačega turizma predstavljajo počitniški domovi. Z ozirom na njihovo pomembnost in dosedanje izkušnje bi bilo potrebno tako obliko penziona za domače goste poleg hotelov, zasebnih sob, kampingov in ostalih oblik še nadalje razvijati, istočasno pa odpraviti dosedanje pomanjkljivosti, zlasti glede sorazmerno slabe izkoriščenosti obstoječih domov. Zato bi bilo potrebno določiti počitniškim domovom ustrezen status, v okviru katerega naj določijo ekonomsko ceno oskrbnega dne in s poslovnim povezovanjem počitniških domov omogočijo vsem zaposlenim državljanom uporabo kateregakoli doma po njegovi izbiri. S tem bi omogočili delovnim ljudem menjavo kraja letnega oddiha, domovom pa daljše izkoriščanje zmogljivosti, ne da bi pri tem kakorkoli okrnili pravice ustanoviteljev.

Nekateri podatki kažejo, da le 17% vseh zaposlenih koristi dopust izven kraja svojega stalnega bivališča, kar gotovo ni prav. Samo s podvojenim izkoriščanjem počitniških domov od sedanjih 55 dni na približno 100 dni izkoriščanja bi lahko znatno izboljšali situacije. Poleg že nakazanih ukrepov v zvezi s počitniškimi domovi bi bilo treba proučiti dosedanje administrativne okvire regresiranja dela stroškov za letni oddih in omogočiti, da delovna organizacija samostojneje o tem odloča.

Odbor tudi smatra, da se je preživel sedanji način dodajanja regresa direktno počitniškemu domu, ter bi ga bilo treba zamenjati z regresom, ki ga dobi koristnik — član delovne organizacije v roko. Vendar odbor meni, da še niso dozorele razmere za neposredno pretvarjanje regresa v del osebnega dohodka, temveč da ga je v interesu potrebne rekreacije še dalje vezati na dejansko koriščenje dopusta.

Za uspešen razvoj izletniškega turizma pa je potrebno pospešeno razvijati mrežo manjših gostišč družbenega in zasebnega sektorja skladno z obsegom turističnega prometa, ki ga je v perspektivi možno doseči na posameznih izletiščih glede na dnevno in tedensko rekreacijo.

Ko je odbor razpravljal o perspektivah mladinskega turizma, je prišel do sledečih zaključkov: v Sloveniji imamo dovolj organizacij, ki se ukvarjajo s pospeševanjem mladinskega turizma. Toda le-te so preveč prepuščene same sebi, posebno glede materialnih virov, kar že danes povzroča občutno zaostajanje te zvrsti turizma v Sloveniji, celo v primerjavi z razmerami v drugih republikah. Tako naši večji centri, kot je Ljubljana, Maribor in drugi, sploh nimajo sprejemnih domov, ki jih v drugih večjih krajih Jugoslavije že imajo. Odbor smatra, da bi večje delovne organizacije, komune, okraji in republika morali skrbeti za večjo materialno pomoč tem organizacijam. Na drugi strani pa tudi te organizacije ne izkoriščajo vseh možnosti, ki bi jih dala boljša povezanost z drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo z domačim turizmom.

Tej vrsti turizma moramo posvetiti tudi dovolj pozornosti v okviru urbanističnih načrtov v mestih in turističnih krajih.

Inozemski turizem — Inozemski turizem kot vir deviznega priliva, je bil zaradi svoje važnosti za naše narodno gospodarstvo v odboru še posebno skrbno obravnavan. V strukturni plačilni bilanci naše republike so devize iz naslova turizma zavzele že peto mesto, po čistem efektu pa jih lahko uvrstimo na drugo mesto. Poleg tega je 99 % teh deviz konvertibilnega izvora. Odbor meni, da je realno pričakovati, da bo po preteku sedemletnega odbora priliv iz inozemskega turizma dosegel 50 milijonov dolarjev letno in s tem zavzel prvo mesto v strukturi plačilne bilance naše republike.

Inozemski turisti, ki potujejo na oddih v Jugoslavijo, predstavljajo v strukturi turistov posamezne dežele, ki so potovali v inozemstvo, sorazmerno zelo majhen odstotek. (Tako na primer Anglija 0,9 %, Nemčija 1,8 %, ZDA 0,5 %, Nizozemska 1,1 % in celo iz sosednje Avstrije samo 26,7 %.) Od vseh inozemskih prenočitev v Evropi v letu 1963 je Jugoslavija udeležena le s približno 3,2 %, kar vse kaže na velike neizkoriščene možnosti, posebno še, če upoštevamo, da se v teh državah iz leta v leto večja število turistov.

Gradivo za sedemletni plan sicer predvideva, da se bo v strukturi gostov v Sloveniji spremenil odnos med inozemskimi in domačimi gosti v škodo domačih tako, da bi inozemski turisti predstavljali 57,5 % nasproti 42,5 % domačih, odbor v zvezi s tem meni, da bodo v praksi še vedno prevladovali domači turisti, ker je treba nujno računati z močnim porastom izletniškega turizma, kar je tudi v redu in prav.

Struktura inozemskih gostov po narodnostih je za sedaj takšna, da so v njej do 60 % zastopani gostje iz sosednjih držav: Avstrije, Italije in Nemčije. Ta odnos najbrž tudi v bodoče ne bo mogoče bistveno spremeniti v korist drugih dežel, vendar odbor meni, da je nujno podvzeti vse ukrepe, da vsaj takšen odnos zadržimo tudi v prihodnosti na višjem nivoju. To pa pomeni, da moramo znatno več delati na akviziciji gostov iz bolj oddaljenih dežel — Skandinavije, Beneluxa, Francije, Anglije in prekomorskih držav. Ne smemo zanemariti tudi možnosti dotoka turistov iz vzhodno-evropskih držav.

Odbor meni, da bo za tako predvideno povečanje inozemskega turizma treba zgraditi nove zmogljivosti, hkrati pa bo treba znatno bolj izkoriščati obstoječe zmogljivosti. Iz tega sledi, da moramo znatno bolj razširiti sezono, v večji meri razviti inozemski zdraviliški turizem ter prav tako bolj pritegniti goste, ki pridejo samo na nedeljski in praznični oddih.

Za tak dotok tujih turistov pa bo treba bistveno poenostaviti postopek pri prehodu meje in pri carinjenju, vse do ukinitve viz, kjerkoli bo to mogoče.

Rezultatov inozemskega turističnega prometa ne moremo vrednotiti samo po številu gostov, ki prenočujejo pri nas, temveč moramo glede na zemljepisno lego Slovenije upoštevati tudi vlogo tranzitnega in izletniškega turizma, posebno pa še obmejnega prometa z Avstrijo in Italijo.

Zimski turizem — Do sedaj je udeležba zimskega turizma v celotnem turističnem prometu Slovenije znašala le 11—14 %, inozemski turizem pa je znašal ca. 1,5 % od celotnega inozemskega turističnega prometa. To pomeni, da temelji kontinentalni turizem v Sloveniji pretežno na letnem turizmu, tako kot v obmorskih krajih.

Kljub temu pa je bila zasedenost turističnih prenočitvenih zmogljivosti v gorskih krajih za 11 % višja od obmorskih, kar kaže, da so na boljše zasedenost

vplivali predvsem tisti gorski kraji, ki imajo organizirano zimsko sezono poleg letne.

Ker troši zimski turist v primerjavi z letnim vsaj 20—30 % več (za prevoze na žičnicah, smučarsko šolo, izposojeno opremo, za nakupe in razvedrilo ter podobno), imajo turistični kraji z razvitim zimskim in letnim turizmom znatne ekonomske prednosti. Zato moramo v naši bodoči turistični politiki to dejstvo upoštevati in pospešeno razvijati pogoje tudi za zimsko turizem.

V razpravi je odbor menil, da se je treba za razvoj zimskega turizma osredotočiti na izgradnjo le nekaj (3—4) že odprtih srednjegorskih centrov; zimski center je privlačen le tedaj, če ima razmeroma veliko število športnih naprav: žičnic, sankališč, drsališč in podobno ter ustrezne objekte za razvedrilo gostov: kavarne, bare, družabne prostore, dvorane za prireditve itd. Vse te naprave pa dosežejo svojo rentabilnost le, če jih izrablja veliko število ljudi.

Ob taki politiki pa je potrebno pustiti prosto pot razvoja tudi manjšim zimsko športnim središčem v skladu s krajevnimi potrebami in lastno ekonomsko močjo.

Odbor je dalje ugotovil, da Slovenija s svojim zimskim turizmom, ki se uveljavlja v do sedaj zasnovanih zimsko športnih središčih, ki so vsi srednjegorskega karakterja z relativno nestalnimi snežnimi razmerami, ne more enakopravno in konkurenčno nastopati nasproti znanim alpskim visokogorskim zimskim centrom v Evropi. Odbor meni, da je dozorel čas, da se v prvem obdobju sedemletnega plana do kraja proučijo pogoji za visokogorski zimsko športni center v triglavskem pogorju in da v drugi polovici pričnemo z njegovo izgradnjo. Meni namreč, da je takšen center, kombiniran s srednjegorskimi, šele pogoj za resen razvoj zimskega turizma, zlasti inozemskega.

Zdraviliški turizem — Zdraviliški turizem ima v Sloveniji z oziroma na število naravnih zdravilišč in tradicijo še velike neizkoriščene potencialne možnosti. Ker so zdravilišča v vsem povojnem obdobju služila kot osnova za zdravljenje bolnikov socialnega zavarovanja in ker so bile cene oskrbnega dne pod njegovim vplivom neekonomske, niso ustvarjala sredstev niti za enostavno reprodukcijo. Šele v preteklem letu so bila vložena prva sredstva za izboljšanje in razširitev zdraviliških zmogljivosti. V zadnjem obdobju pa so se zdravilišča usmerila tudi na inozemski turizem in dosegla v tem lepe uspehe.

Zdraviliški turizem ima vrsto prednosti:

— visoko povprečno dobo bivanja, ki znaša pri inozemskih turistih 9,5 dni, pri domačih gostih pa celo 13,2 dni;

— nima sezonskih nihanj in se poslovanje približuje rednemu letošnjemu obratovanju, zasedenost prenočitvenih kapacitet v zdraviliških krajih je v letu 1963 znašala nad 200 dni;

— možnost zdravljenja tujih gostov daje povsem drugačen devizni učinek kot pri običajnem inozemskem turistu.

Neustrezen razvoj turizma v zdraviliščih v preteklem obdobju koreni po mnenju odbora tudi v slabi medsebojni prilagojenosti obeh funkcij zdravilišč, tj. zdravstveni in turistični; pravilno usklajenostjo obeh namreč ne bi škodovali njihovi osnovni zdravstveni funkciji.

Iz navedenega sledi, upoštevajoč močno povpraševanje zlasti inozemcev, da je treba posvetiti več pozornosti rekonstrukciji že obstoječih in izgradnjo novih zdraviliških zmogljivosti.

Pogostoma pa ne poznamo dejanskih zmogljivosti vrelecev, ker ni zaključenih geoloških raziskav. Zato je potrebno zagotoviti sredstva za geološko kaptiranje naših naravnih zdraviliških, kakor tudi drugih turistično zanimivih termalnih in mineralnih vrelecev.

Ob tem odbor naglašaja, da Balneološki inštitut, katerega sedež je v Rogaški Slatini, zaradi nezadostnih materialnih sredstev nima perspektive nadaljnega razvoja. Zato bi mu bilo potrebno zagotoviti večja finančna sredstva, ker je od njegovega obstoja in napredka predvsem odvisna mednarodna afirmacija našega zdraviliškega turizma.

Lov in ribolov — Lov in ribolov predstavlja kvalitetno dopolnilo in popestritev našega turističnega prometa, zlasti inozemskega; v tem pogledu smo v zadnjih letih dosegli dobre rezultate tudi v ekonomskem efektu.

Do sedaj nismo izkoristili vseh možnosti, ki jih imamo na tem področju. Potrebno je vložiti ustrezna sredstva za umetno vzrejo in povečanje staleža divjadi in rib, v skladu s krajevnimi pogoji, da bi obogatili naša lovišča in vode. V sedemletnem načrtu predvidena realizacija lovnega turizma pa se zdi odboru preveč optimistično postavljena.

Prireditve — Odbor je v razpravi menil, da se tudi prireditvam v turističnih krajih posveča premalo pozornosti. Prireditve so v sodobnem turističnem življenju zelo upoštevane in poleg tega, da skrbijo za razvedrilo v kraju bivačjih turistov, privlačujejo s svojo atraktivnostjo nove turiste in vplivajo na večjo turistično potrošnjo. To je tudi zelo uspešna propaganda za posamezen turistični kraj, širše turistično območje in celo za državo. Zaradi tega naj bi se v bodoče organizirale kvalitetne prireditve vseh vrst od promenadnih koncertov, raznih krajevnih kulturnih in športnih prireditev do festivalov in mednarodnih atrakcij vseh vrst, ki se celo snemajo in jih prenaša Evrovizija.

Menimo, da je za organizacijo prireditev ob sredstvih, ki jih prispevajo zainteresirane gospodarske organizacije in družba, treba prvenstveno koristiti turistično takso, ki jo turist za to plačuje.

Prireditveni koledar je pri nas vedno v zaostanku, je nepopoln in največkrat sploh ni usklajen. Tako mnoge prireditve ne povrnejo vloženega truda in sredstev, namesto da bi bile propagandno in gospodarsko donosne.

Ekonomski položaj gostinstva — Slab ekonomski položaj gostinstva ilustrirata med drugim podatka: v zadnjih sedmih letih je bila lastna udeležba gostinstva v investicijah le 18%, medtem ko osebni dohodki gostinskih delavcev, kljub višji povprečni kvalifikacijski strukturi že nekaj let stalno zaostajajo za povprečjem v gospodarstvu za približno 11%.

Na takšen ekonomski položaj gostinstva vplivajo notranji problemi gospodarskih organizacij, pogoji gospodarjenja, ki jih narekuje tržišče in pogoji za formiranje in delitev dohodka med gospodarsko organizacijo v gostinstvu in družbo.

Najbolj pogosti notranji problemi so: slaba organizacija dela, pomanjkljiva kontrola poslovanja in premalo dognan sistem delitve sredstev za osebne dohodke. Ti problemi so posledica slabe kadrovske zasedbe na vodilnih in zahtevnih delovnih mestih. Izboljšanje kadrovske strukture pa ovirajo nizki povprečni osebni dohodki, slabi delovni pogoji in pomanjkanje stanovanj.

Poleg teh pa vpliva na slabšanje ekonomskega položaja gostinstva predvsem znatno naraščanje cen kmetijskim proizvodom, zviševanje cen tujim sto-

ritvam in komunalnim uslugam ter visoka stopnja davka na promet z alkoholnimi pijačami.

Pri formiranju prodajne cene je nasproti domačemu tržišču potrebno upoštevati raven osebnih dohodkov naših delovnih ljudi, pri cenah za tuje tržišče pa konkurenco sosednjih turističnih dežel in vsakokratni turistični devizni tečaj. Zato prodajne cene storitev ni mogoče uskladiti s stvarno ekonomsko ceno.

Zaradi takšne situacije gostinstvo v preteklem obdobju ni moglo ustvariti tolikšnih dohodkov, da bi formiralo potrebne sklade. Prav tako ni obračunavalo niti dovoljene stopnje amortizacije, saj znaša povprečna stopnja obračunane amortizacije v letu 1962 le nekaj nad 3 %. Položaj je toliko slabši pri tistih gospodarskih organizacijah, ki so obremenjene z neugodnimi investicijskimi krediti, saj je znašala še v letu 1963 povprečna odplačilna doba 13,5 let.

V posebno težkem položaju so sezonska podjetja, ker morajo formirati cene skoraj eno leto prej kot opravijo storitev. Le-ta pa nosijo glavno breme inozemskega turizma. Njihovo strukturo cene tudi močno bremenijo fiksni stroški zaradi kratke dobe obratovanja. V povsem nevzdržnem položaju pa so tista sezonska podjetja, ki so obremenjena z anuitetami.

Za izboljšanje ekonomskega položaja gostinstva bi bilo potrebno:

1. poglobiti delavsko samoupravljanje, izboljšati organizacijo dela in sistem kontrole materialnega in finančnega poslovanja v podjetjih;
2. pospešeno izgrajevati takšen sistem delitve osebnih dohodkov, v katerem bo nagrajevanje po delu prišlo kar najbolj do izraza;
3. izboljšati kadrovsko strukturo z zaposlitvijo ekonomistov, pravnikov in drugih visoko kvalificiranih kadrov na vseh tistih mestih, ki rabijo takšno izobrazbo;
4. določen napredek bi lahko dosegli tudi z ekonomsko upravičeno integracijo, ki jo gospodarski razvoj zahteva. Takšno integracijo bi morali podpirati tudi s smotno investicijsko politiko. Pri tem pa odbor opozarja, da razne prisiljene združitve vseh vrst gostinskih in drugih obratov celo v okviru ene komune ne morejo prispevati k izboljšanju položaja.

Rešitev teh notranjih in organizacijskih problemov pa lahko samo delno vpliva na izboljšanje ekonomskega položaja, ker je tudi njihova izvedba odvisna od splošnih materialnih pogojev.

Predvsem je potrebno, da se gostinskim in turističnim gospodarskim organizacijam pri obračunu deviznega iztržka priznajo v dohodek enake premije kot ostalim izvoznikom.

Ker pa ni mogoče ves devizni priliv iz naslova turizma statistično zajeti pri posameznih delovnih organizacijah, naj se preostali del enako premira, dinarska sredstva pa uporabijo za proporcionalno udeležbo pri turističnih investicijah tistih gospodarskih organizacij ali področij, ki so sodelovala pri ustvarjanju deviz.

Dalje naj se doseže sprememba osnove za obračun prometnega davka na alkoholne pijače, tako da se obračuna od količine in ne od prodajne cene. Tako bi se spremenila materialna vrednost pijače, ne pa tudi način in kvaliteta storitve.

Izvedba omenjenih organizacijskih ukrepov in sprememba pogojev za formiranje in delitev dohodka bo pripomogla, da se bo ekonomski položaj gostinstva bistveno izboljšal. Povprečni osebni dohodki se lahko izravnajo s poprečnimi osebnimi dohodki v gospodarstvu, kar bo omogočilo večji priliv delovne

sile, okrepili se bodo tudi skladi gospodarskih organizacij, tako da bi panoga sama sodelovala pri pospešeni izgradnji novih kapacitet in vlagala tudi ustrezna sredstva v obnovo in vzdrževanje obstoječih objektov ter delno za izgradnjo stanovanj za svoje delavce.

Zasebno gostinstvo — Na področjih, kjer to narekujejo krajevne potrebe ali možnosti za razvoj domačega in inozemskega izletniškega turizma, je potrebno razširiti in kvalitetno izboljšati mrežo zasebnih gostišč.

Nujno potrebno je, da status zasebnih gostišč uredimo s predpisi enako kot smo to storili za privatno obrt.

S primerno davčno politiko naj se podpira nakazani razvoj zasebnih gostišč, ker so nam potrebna predvsem za popestritev turističnega življenja, za razbremenitev družbenega sektorja v konicah sezone in pa zaradi disperzije turističnega prometa na nova območja, kjer ni pogojev za rentabilno poslovanje družbenega sektorja. To pa seveda ne pomeni, da bi z nastankom teh pogojev ne mogla vzporedno delovati oba sektorja.

Odbor meni, da je treba proučiti možnost, da se zasebnikom, ki izpolnjujejo pogoje, omogoči opravljanje penzijskih storitev.

Odbor se strinja, da se povečanje nastanitvenih kapacitet doseže tudi z znatnim povečanjem privatnih sob, ker meni, da na ta način bistveno znižujemo povprečno ceno nastanitvenih zmogljivosti, posebno z ozirom na kratkotrajne sezonske konice, ki jih ni umestno pokrivati z relativno dragimi družbenimi kapacitetami.

Trgovina in obrt — Ko je odbor obravnaval vlogo trgovine v turizmu, je izhajal iz stališča, da je njena vloga zelo pomembna, ne samo zaradi oskrbovanja turističnih podjetij in pokrivanja osebnih potreb turistov, temveč tudi zaradi vpliva, ki ga ima na večjo dnevno potrošnjo turistov, zlasti inozemskih, kar pomeni dodatni dotok deviz.

Da bi trgovina takšno vlogo dobro opravila, pa je potrebno:

— da se trgovina, posebno tista, ki oskrbuje turistična podjetja s prehrambenimi artikli, sodobno tehnično opremi, da bi bila kos potrebam, ki jih bo pred njo postavljala povečan turistični promet tako glede takojšnje dobave in kakovosti;

— postopno že danes odpraviti kritično pomanjkanje maloprodajnih zmogljivosti v času glavne turistične sezone, ko prebivalstvo turističnega centra nekajkrat naraste, upošteva je pri tem letni porast turistov;

— za potrebe občasnih prireditev, ko se zbere veliko število turistov, za oskrbovanje kampingov in manjših turističnih naselij, organizirati zadostno število sodobno opremljenih prevoznih trgovin;

— bolj prilagoditi sortiment, zaloge, obratovalni čas, oblike trgovanja turistovim navadam, okusu in zahtevam, da bi se s svojim prometom znatno bolj angažirala v turističnem prometu.

Podobni problemi, ki se s časom zaostrujejo, nastopajo tudi v pogledu storitvene obrti in njej podobnih dejavnosti. Tudi te zmogljivosti so večinoma prilagojene le potrebam stalnega prebivalstva ali jih pa sploh ni. Velik pritok turistov v te kraje pa narekuje izgradnjo in prilagoditev že obstoječih zmogljivosti povečanemu povpraševanju.

Odbor meni, da pri nas nezadostno koristimo prodajo spominkov, ki predstavljajo v razvitih turističnih deželah pomemben vir dohodkov. Zato je potrebno

z najrazličnejšimi ukrepi stimulirati raznovrstno proizvodnjo spominkov v industriji, obrti in domači obrti.

Posebno aktualno pa je, da se ti spominki dvignejo glede kvalitete, estetskega videza in kulturne vsebine na višjo raven.

K delni ublažitvi nekaterih omenjenih slabosti v trgovini in obrti lahko prispevajo turistične gostinske organizacije s tem, da v okviru svojih prostorov in za svoje goste uredijo prodajalne drobnih trgovskih artiklov za osebno rabo, kakor tudi najrazličnejše obrtne servise.

V programih razvoja gospodarstva je nujno predvideti ustrezen razvoj prehrambene industrije, v skladu z naraščajočimi turističnimi potrebami. Le-ta naj svojo proizvodnjo razvije na višjo stopnjo, v smeri polpripravljenih in konzerviranih jedil, kar bo omogočilo hitrejšo in enostavnejšo pripravo jedil gostinjskim kuhinjam.

Promet — Prometne zmogljivosti so eden najpomembnejših faktorjev za razvoj turističnega prometa. Pri tem pa se težišče prometa vsebolj spreminja od ustaljene oblike turističnega potovanja z železnico k sodobnim oblikam motorizma. Zlasti je to opazno pri inozemskem turističnem prometu, kjer prihaja v našo državo z motornimi vozili nad 65 % turistov, istočasno pa se večja tudi število domačih motoriziranih turistov. Pričakuje pa se lahko, da se bo delež motoriziranih inozemskih turistov že v naslednjih letih dvignil čez 70 % vseh prispelih inozemcev. Računa se, da se bo število tujih gostov povečalo v letu 1970 na 5 milijonov, od česar jih bo na mejne prehode v Sloveniji odpadlo približno 95 %. Če upoštevamo, da bo okoli 70 % teh turistov prišlo z motornimi vozili, bi znašalo število motornih vozil, ki bi prišla v Jugoslavijo preko Slovenije, nad 1 100 000, kar pomeni 312 % več, kot v letu 1962. Poleg tega pa se bo še znatno povečal inozemski motorizirani turizem, ki se sedaj razvija v okviru obmejnega prometa oziroma izletniškega turizma. Prav tako se predvideva tudi znaten porast v domačem motoriziranem turizmu in sicer približno za dvakrat v primerjavi s sedanjim številom. Zato je potrebno usposobiti cestno omrežje, zlasti pa slovenski cestni križ Šentilj—Reka z odcepi proti Trstu, Kopru in Gorici in Podkoren—Bregana ustrezno zahtevam sodobnega tranzitnega turističnega prometa ter ga opremiti kot popoln turistični agregat, to je s črpalkami za gorivo, servisnimi delavnicami, opozorili ob cestah, bifeji in trgovinami, parkirnimi prostori itd. Vzporedno s tem je treba skrbeti tudi za izgradnjo ustreznih turističnih cest, ki vodijo od magistral k turističnim zanimivostim oziroma skozi turistično zanimive predele. Za nadaljnji razvoj motorizma naj bi se uredila taksi služba kot tudi izposojanje avtomobilov.

Še vedno in tudi v bodoče se bo precej turistov posluževalo potovanja po železnici (v inozemskem turizmu do 25 % ali v absolutnih številkah leta 1970 1 200 000 turistov). Zato je nujno potrebno omogočiti modernizacijo železniškega prevoza ter ga prilagoditi potrebam in zahtevam turističnega prometa, zlasti v času glavne sezone, ker se bo omenjenemu številu inozemskih turistov na železnici pridružilo tudi dokajšnje število domačih turistov.

Z izgradnjo letališča Brniki se je tudi Slovenija vključila v mednarodni letalski promet, kar bo zlasti pomembno za prihod oddaljenejših inozemskih turistov (iz Skandinavije, Anglije, ZDA). Ob tem pa je treba podpirati tudi športno letalstvo.

Prav tako predstavlja pomorski promet važen člen v verigi turističnega gospodarstva in ga je treba še naprej razvijati.

Na področju PTT zvez bo potrebno v naslednjem planskem obdobju prilagoditi poslovanje potrebam turistov v pogledu obratovalnega časa ter zlasti modernizirati telegrafsko in telefonsko službo.

Kadri v turizmu — Nove investicijske naložbe v gostinske in druge turistične objekte, sedanje stanje kadrov, kakor tudi naloge, ki jih predvidevamo s sedemletnim perspektivnim razvojem, narekujejo povečanje primernih strokovnih kadrov v Sloveniji.

Da bi poskrbeli za načrtno vzgojo potrebnih kadrov, moramo podvzeti predvsem naslednje:

— odpraviti konservativno kadrovsko politiko in omogočiti zaposlitev z visokošolsko izobrazbo vsepovsod tam, kjer to narekuje narava dela;

— proučiti, izpopolniti in prilagoditi sistem izobraževanja konkretnim in perspektivnim potrebam gostinstva in turizma. Izpopolniti mrežo šolskih ustanov ali pa zamašiti vrzeli v sodelovanju z drugimi institucijami v državi ali inozemstvu;

— boljše organizirati izobraževanje na delovnem mestu;

— pospešiti vlaganja v urejanje življenjskih in delovnih pogojev turističnih in gostinskih delavcev ter nadalje izgrajevati sistem notranje delitve dohodka in osebnih dohodkov.

Sodelovanje prebivalstva v turističnem prometu — Dosedanja vloga turističnih družbenih organizacij je bila pri razvijanju in pospeševanju turizma v Sloveniji izredno pomembna. Zato morajo turistične družbene organizacije v bodoče postati še močnejši pobudnik za razvoj in usklajevanje dela vseh gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, ki jih terja turistično gospodarstvo. Še bolj se morajo povezati z raznimi organizacijami v komuni in pritegniti v turistično dejavnost najširše plasti prebivalstva, predvsem pa mladino, pri tem pa dati poseben poudarek turistični vzgoji. Dajejo naj iniciativo za vsestransko razvijanje turistične gospodarske dejavnosti ali pa to delo opravijo same, zlasti tam, kjer ni pogojev za obstoj gospodarskih organizacij, ki bi to delo opravljale. Pomembno vlogo morajo opraviti pri nadaljnjem povečanju prenočitvenih zmogljivosti v zasebnih turističnih sobah.

Usklajevati morajo propagandno dejavnost v svojem območju. Biti morajo pobudnik za propagandne akcije in tudi same sodelovati pri izvajanju propagande, organiziranju prireditev in informacijske službe.

Glede na pomembne funkcije in naloge turističnih družbenih organizacij jim je treba zagotoviti potrebna sredstva za normalno delovanje.

Turistična propaganda — Da bi dvignili turistični promet, dosegli kar najhitrejšo aktivizacijo vloženi sredstev v nove turistične objekte, boljše izkoriščenost obstoječih naprav, zmanjšali sezonska nihanja, dosegli večji dotok in boljšo strukturo inozemskih turistov, je potrebno izboljšati turistično propagando.

V ta namen je potrebno zlasti:

1. predvideti in omogočiti povečanje sredstev za propagando v skladu s potrebami in v odnosu z doseženimi rezultati v turističnem prometu, posebno glede na inozemski turizem:

a) iz sredstev federacije, republike in občine, ker so vse direktno zainteresirane na povečanju domačega in inozemskega turističnega prometa in ker veliki del turistične propagande ni racionalno locirati v neposredno korist konkretne gospodarske organizacije ali panoge;

b) iz sredstev neposredno zainteresiranih gospodarskih organizacij tako, da jih lahko trošijo v breme materialnih stroškov;

2. omogočiti uspešno obliko upravljanja s tistimi sredstvi, ki se trošijo za propagando izven gospodarskih organizacij od strani vseh, ki so jih pripevali;

3. razširiti in izboljšati kvantiteto in kvaliteto turistične propagande doma in v svetu, na tradicionalnih in drugih novih tržiščih, upoštevajoč vedno večjo mednarodno konkurenco.

Poleg prospektov, letakov, kart in cenikov je v znatno večji meri vključiti film, radio in televizijo, kulturne, športne in zabavne prireditve, strokovno-znanstvena predavanja in razprave ter druge primerne propagandne prijeme, da bi dosegli večjo učinkovitost vloženih sredstev.

Komunalna ureditev turističnih centrov in krajev — Pokrajina z nepopracenimi ter skladno urejenimi krajinskimi vrednotami je z urejenimi gostinskimi, rekreacijskimi in prometnimi napravami gospodarska osnova sodobnega turizma. Valorizacija celotne Slovenije s stališča pogojev za razvoj turizma naj bo sestavni del urbanističnega načrtovanja. Za turistična območja bi bilo potrebno zagotoviti zavarovanje pokrajinskih značilnosti, da se ohranijo pogledi in razgledi, ki dopolnjujejo posamezna turistična doživetja. Zavarovanje naj zajame tudi vodotoke tako, da bi bilo ohranjeno v turističnih območjih njihovo prirodno stanje.

Urbanistična dokumentacija turističnih krajev ni zadovoljiva. Za noben turistično pomemben kraj še ni sprejeta in potrjena dokumentacija po zakonu o urbanističnih načrtih. Za potrebe dolgoročnega in prostorskega planiranja bi morali pospešiti izdelavo in potrjevanje popolne urbanistične dokumentacije in v ta namen izboljšati sodelovanje med turističnimi faktorji, občinskimi skupščinami ter projektantskimi organizacijami.

Nepopolni urbanistični načrti, ki ne zajemajo ureditve prometnih poti, komunalne mreže, elektrifikacije, spremljajočih objektov, parkirnih prostorov in podobno, ustvarjajo neskladje s škodljivimi posledicami tudi za obstoječe turistične objekte. Izgradnja komunalnih naprav in objektov praviloma zaostaja za investicijami v turistične objekte, zato bi jih morali v investicijah vedno upoštevati.

Investicijska politika v turizmu — Zmogljivosti za turizem je treba izgrajevati na vseh tistih turističnih področjih in panogah, ki sodelujejo v turističnem prometu in to bolj sinhronizirano, ker je to pogoj za čimvečjo izkoriščenost vseh turističnih kapacitet in komercialno izkoriščanja naravnih dobrin.

Še nadalje je treba dati prednost tisti izgradnji, ki omogoča povečanje inozemskega turističnega prometa.

Bolj kot doslej naj se koncentrira izgradnja novih zmogljivosti v obstoječih centrih, na katere naj se naslanjajo ostala okoliška turistična območja.

Raznoterost geografsko turističnih pogojev Sloveniji terja v naslednjem obdobju bolj vzporedno izgradnjo materialnih pogojev vseh vrst turizma, tako obmorskega, gorskega in zdraviliškega.

Ob tem pa je treba zagotoviti tudi potrebno izgradnjo objektov za potrebe tranzitnega, obmejnega in izletniškega turizma.

Poleg nastanitvenih zmogljivosti in komunalne ureditve je treba graditi in opremiti potrebne objekte za šport in zabavo s posebnim poudarkom na takšnih objektih, ki delajo za dve sezoni oziroma omogočajo njeno podaljšanje.

Najracionalnejše se bodo nalagala sredstva, če jih bodo vlagale gospodarske organizacije same ali vsaj z večjim delom svojih sredstev sodelovale pri vlaganju, za kar je treba izboljšati njihov ekonomski položaj in jih izenačiti s položajem organizacij v ostalih gospodarskih dejavnostih.

Zasebne sobe so izredno cenen vir povečanja kapacitet, zato moramo znatno dvigniti njih število in jih še bolj kot doslej uporabiti za premagovanje sezónskih konic, katerim ne moremo prilagajati dragih hotelskih objektov.

Št.: 30-13/64

Ljubljana, 14. 2. 1964

Predsednik:
Jože Tramšek l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za splošna gospodarska vprašanja

POROČILO

o obravnavi gradiva za sestavo sedemletnega programa razvoja turizma v SR Sloveniji 1964—1970

Odbor za splošna gospodarska vprašanja Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 5. 2. 1964 razpravljal o splošnih pogojih gospodarjenja v gostinstvu in turizmu, zlasti v hotelirstvu in o politiki občin na tem področju.

Za proučevanje tega problema je odbor sestavil dve skupini poslancev, ki so se v dneh 27. do 29. januarja ter 3. in 4. februarja 1964 v pogovoru s predstavniki omenjenih organizacij v Ljubljani, Portorožu, Piranu, Bohinju, Bledu, Radovljici, Kranjski gori in Jesenicah podrobneje seznanili z njihovo problematiko.

Odbor ugotavlja, da so sedanji splošni pogoji gospodarjenja in iz tega izvirajoči materialni položaj delovnih organizacij na področju turizma in gostinstva osrednji problem te panoge, ki je v celoti zaostala v razvoju in v sedanjem stanju ne bo sposobna ustvariti rezultatov, katerih pričakujemo od nje, zlasti v pogledu nekajkrat povečanega deviznega priliva od turizma, če ne bodo najhitreje rešena določena vprašanja, ki to preprečujejo. To pogojuje tudi realnost predvidevanj 7-letnega plana razvoja turizma in gostinstva v SR Sloveniji kljub ugodnim objektivnim pogojem za doseg predvidenih in še boljših rezultatov.

Odbor sodi, da bi bilo treba izhajati pri reševanju problemov te panoge in zlasti delovnih organizacij iz naslednjih osnov:

1. Prenehati bi bilo treba z dosedanjimi pogledi in ocenami dejavnosti kot negospodarske, tretjerazredne, slabo akumulativne, uslužnostne in strokovno ekonomsko malo zahtevne panoge. Tretirati jo je treba do vseh konsekvenc kot gospodarsko panogo, ki je izrednega pomena za doseg končnih rezultatov v razvoju slovenskega in jugoslovanskega gospodarstva. Sedanji tretman vpliva nespodbudno, zlasti na delovne kolektive in njihovo delo.

2. Razen pri novih objektih je značilna za vso panogo izrazita zastarelost in dezinvestiranost objektov, opreme, naprav in kadrov ter so zato nujno potrebna večja vlaganja v obstoječe kapacitete in v izgradnjo novih. Tej panogi bi bilo treba zagotoviti ustrezno mesto v naši splošni investicijski politiki in take kreditne pogoje, ki ustrezajo ekonomskim posebnostim v turizmu in gostinstvu.

3. V dosedanji politiki olajšav, privilegijev, negospodarskega forsiranja tako v pogledu gospodarskih instrumentov kot v pogledu investicijskih vlaganj ni iskati trajnih rešitev. Gospodarski instrumenti morajo omogočati normalno akumulativnost podjetjem, zlasti tistim, ki dobro in uspešno poslujejo. Sedanji gospodarski instrumenti npr. ne upoštevajo dejstva, da pogoji domačega in tujega tržišča zlasti pa omejena kupna moč domačega prebivalstva onemogočajo ekonomsko formiranje cen in dohodka v tej panogi. Negativne posledice nosijo izključno delovne organizacije.

4. Materialna baza gostinskih podjetij, zlasti hotelov, je izrazito slaba. Ta podjetja so že praviloma kreditno nesposobna, nekatera celo ne zmorejo anuitet, vsa pa nimajo lastne udeležbe pri najetih kreditih. Zato se je zavzemati samo za take rešitve, ki bistveno popravljajo materialni in zlasti finančni položaj podjetij te panoge.

5. Zaradi tako slabe ekonomske moči je tudi veljava in vpliv gostinskih podjetij, zlasti hotelov nezadostna in neustrezna. To prihaja do izraza v gospodarskem življenju ožjega turističnega centra, v občini in širših turističnih podjetjih. Zaradi istih vzrokov prihaja tudi do določenih deformacij v odnosih med gospodarskimi organizacijami in občino ter med občino in višjimi politično teritorialnimi enotami.

6. Produktivnost dela in izkoriščenost kapacitet ni na ustrezni višini, zlasti v podjetjih s sezonskim ali polsezonskim poslovanjem. Vzroki za to so objektivni in subjektivni. Zato bi se bilo treba zavzemati za vse ukrepe, ki lahko k temu privedejo. Podaljšanje turistične sezone in uvedba zimske sezone bi lahko popravila položaj vsaj v določenih področjih. Bistvene rezultate v pogledu produktivnosti se pa lahko doseže po enaki poti kot to velja za ostale gospodarske panoge.

7. Kadrovski problem je v gostinstvu in turizmu res pereč, vendar se ne rešuje iz ekonomskih osnov in ne dolgoročno. Podjetja v svoji zastareli organizaciji poslovanja nimajo mesta za visoko kvalificirane kadre — ekonomiste, pravnike itd., bolj se vidi problem direktorjev, ne pa nujna potrebnost posebnih služb in delovnih mest, ki naj omogočijo moderno poslovanje. Višje in visoko kvalificirani strokovni kadri so slabo plačani, nižje kvalificirani in pomožni kader pa nima urejenih delovnih in življenjskih pogojev. Mnogokrat bi sama podjetja lahko izboljšala te pogoje, če bi organi delavskega samoupravljanja bili bolj energični pri določevanju proporcij pri delitvi osebnih dohodkov in ocenjevanju delovnih mest. Nujna je tudi sprememba predpisa statusa sezonskega delavca, kateremu naj bi se priznaval celotni delovni čas v delovno dobo, s tem pa bi se nedvomno zmanjšala velika fluktuacija in dvignilo zanimanje za delo v sezonskem turizmu, ki sedaj predstavlja velik problem. Tudi strokovno šolstvo za to panogo ni sodobno organizirano in opremljeno. Zlasti ni urejeno financiranje tega šolstva.

Osnovni instrumenti delitve v turizmu in gostinstvu so isti kot pri drugih gospodarskih dejavnostih, čestokrat jih federacija, republika ali občina odreja

celo v minimalnih odnosih, ki pa ne rešuje problema akumulativnosti v zadostni meri. Dejstvo olajšav je premajhno, da bi se ustvarila normalna situacija, da bi delitev dohodka v gospodarski organizaciji omogočila njen nadaljnji razvoj.

V vseh sedanjih predlogih se navaja kot edini učinkoviti ukrep udeležba gospodarske organizacije od ustvarjenega deviznega iztržka v obliki premij. Po veljavnih instrumentih so gostinska podjetja udeležena na promet z devizami s tem, da imajo pravico do nakupa deviznih dinarjev v višini 7% od fakturiranega deviznega prometa in v enaki meri z občino do 30-letnega kredita v višini 175 din od enega dolarja prometa. Vendar je bil pri tem uvoz iz retencijske kvote prepovedan, obračun kreditnih sredstev pa nerealen, možnost izkoriščanja teh kreditov pa ozka. Pri oceni prodajne cene penzijskih uslug za inozemske turiste pa moramo upoštevati, da predstavlja prodaja gostinskih uslug inozemskim turistom izvoz uslug in proizvodov, ki jih v rednem izvozu ne moremo plasirati na tuja tržišča ali pa po večkrat nižji ceni. Zato bi bilo toliko bolj upravičeno, da se tudi turističnemu gostinstvu pri obračunu deviznega iztržka priznajo enaki pogoji in enake pravice kot se priznavajo ostalim izvoznikom, ki se jim iz družbenih sredstev priznava razlika med doseženo ceno na tujih tržiščih in dejansko proizvodno ceno. Premija na devizni iztržek v turističnem gostinstvu bi predstavljala na eni strani ustrezno in upravičeno nadomestilo za posredno diktirano ceno uslug, katerih mejo določajo cene proizvodov in uslug na domačem in tujem trgu, zlasti pa kupna moč domačega prebivalstva, na drugi strani pa stimulacijo za povečanje deviznega priliva in ukrep povečanja akumulativnosti gospodarskih organizacij v turizmu in gostinstvu. Ta ukrep bi zagotavljal zlasti hotelom normalno ekonomsko osnovo za poslovanje in razvoj.

Z registriranim deviznim prometom pri hotelih in turističnih gostiščih bi se zajela približno le polovica vseh deviznih sredstev, katera bi kot dohodek prejela neposredno gostinska podjetja, dočim naj bi se ostala polovica tudi v bodoče usmerila preko republiških poslovnih bank za kreditiranje objektov turizma in gostinstva s prednostjo za inozemski turizem. Vendar smatra odbor, da bi morala obdržati občina manjši del premije, ki naj pripada gospodarski organizaciji, kot stimulacija za nadaljnji razvoj turističnih centrov in zlasti ostalih panog, ki so v neposredni povezavi s turizmom — trgovina, obrt, promet, komunala, šport itd. Prav tako bi morala biti retencijska kvota prosta in na razpolago posameznim gostinskim podjetjem za uvoz najnujnejše opreme in za pokrivanje drugih potreb.

Kritiko so doživeli še ostali gospodarski instrumenti — prometni davek od prodaje alkoholnih pijač, prispevek od dohodka in postrežnina.

Po veljavnih zveznih predpisih obračunavajo in plačajo gostinska podjetja prometni davek od prodaje alkoholnih pijač od končne prodaje cene, v katero je všteti tudi davek. Dejstvo, da postrežba s pijačo vključuje poleg običajnih stroškov prodaje še mnoge elemente in stroške, ki so nujni, da se doseže končna usluga — postrežba, ustvarja neenak položaj in neenake obveznosti med posameznimi vrstami gostinskih obratov in povzročajo oviro pri nadaljnjem izboljšanju kakovosti same pijače in postrežbe. Obstoj predlog spremembe predpisov v tem smislu, da se kot osnova za obračun prometnega davka določi količina prodanih alkoholnih pijač. Z določitvijo fiksne višine prometnega davka na prodajo alkoholnih pijač bi odpadle negativne posledice in razlike med posameznimi vrstami gostinskih obratov.

Prispevek iz dohodka se plačuje v višini od 0 do 15% in pripada občini, vendar so občine zavzemale različna stališča o razporejanju teh sredstev — deloma so jih vračale podjetjem v namenske sklade ali pa so jih koncentrirale v občini. O perspektivi tega prispevka sta dana dva predloga — da se prispevek vrača v celoti v namenske sklade ali pa da se prispevek v celoti zbira pri občinah kot sklad za nadaljnji razvoj turizma in gostinstva.

Postrežnina, ki je bila uvedena z namenom, da bi stimulirala gostinskega delavca in odpravila napitnino, ni dosegla svojega namena, predvsem zato, ker je vračunana v celotni dohodek podjetja in ji s tem pripadajo vse predpisane davkatve — pomenila je samo povišanje cene. Enoten predlog je, da mora biti postrežnina v čisti dohodek podjetja, s tem bi se deloma izboljšalo finančno stanje gostinskih obratov, dana pa jim bi bila tudi osnova za nagrajevanje po učinku.

Osnovni rentabilitetni račun investicij bi moral vsebovati poleg pokazateljev rentabilnosti še vse ostale koristi, ki jih daje ta investicija, predvsem pa na sektorju deviznega priliva — sestavljen je pa na istih normativih kot ostale investicije, kar mu zmanjšuje vrednost. Prav tako bi morale predvidevati investicije potrebna sredstva za vzgojo kadrov in zlasti za izgradnjo stanovanj. Odbor smatra, da bi moralo v bodoče potekati celotno financiranje v turizmu in gostinstvo prek bank v okviru splošne investicijske politike. Med samimi bankami bi se morale odrediti kompetence v pogledu financiranja investicij, predvsem pa je treba dati komunalnim bankam večjo vlogo in samostojnost pri investiranju v turizem in gostinstvo.

Dosedanji sistem financiranja investicij jemlje pobudo gospodarskim organizacijam v pogledu ekonomičnosti in pretirano povečava vlogo teritorialnih enot — občin v urejanju in usmerjevanju nadaljnega razvoja. Vpliv občin je za upravljalca destimulativen, ker se sredstva niso dodelila po ekonomskih principih, temveč kampanjsko in brez večjega ozira na rentabilitetni račun. Politične investicije naj v bodoče nadomestijo načela ekonomskih pokazateljev, pri tem pa naj usmerjevalna vloga družbenega plana zamenja administrativno dirigiranje investicij. Dolgo in kratkoročno programiranje mora potekati na potrebah gospodarskih organizacij, zlasti pa v smeri razvoja turističnih centrov in za večjo izkoriščenost obstoječih hotelskih kapacitet.

Odprava gospodarskih vzrokov zaostajanja bo postavila bazo razvoja na ekonomsko močno gospodarsko organizacijo, občina pa bi imela kontrolno vlogo glede izvrševanja plana razvoja turizma in gostinstva ter programirala in usmerjala razvoj dejavnosti, ki posredno vplivajo na razvoj turizma.

Št.: 30-13/64

Ljubljana, 17. 2. 1964

Predsednik:

Mirko Zlatnar l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**o obravnavi gradiva za sestavo sedemletnega programa razvoja turizma
v SR Sloveniji 1964—1970**

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 19. februarja 1964 obravnaval problematiko razvoja turizma in gostinstva, na podlagi gradiva, ki ga je Skupščini predložil Zavod za gospodarsko planiranje SR Slovenije.

V razpravi so člani odbora ugotovili, da je turistični promet v SR Sloveniji nedvomno napredoval od leta 1957, zlasti pa še v zadnjih letih, ko so nočitve tujih gostov skoraj štirikratno presegle število nočitev iz leta 1955. Z izjemo zadnjih let, od leta 1960 dalje, smo obravnavali turizem predvsem z družbenega vidika, to je z vidika rekreacije delovnega človeka. Ta vidik je še vedno pomemben za domači turizem, treba pa je težiti, da ga približamo ekonomskim načelom. Prav zato je odbor obširno razpravljal o načinu regresiranja delovnega človeka pri letnem odmoru in o počitniških domovih. Odbor se je strinjal s stališči, da se je preživel sedanji način dajanja regresa direktno počitniškim domovom in je bil mnenja, da ga je treba izplačevati direktno koristnikom. Pri tem bo v prvem obdobju treba določiti vsaj zgornjo mejo tega regresa, s perspektivo, da bodo v prihodnje o višini regresa povsem samostojno odločali delovni kolektivi sami. Počitniški domovi pa naj v večji meri dajo svoje kapacitete na razpolago tudi drugim interesentom, s tem, da imajo v določenem roku prioriteto pravico člani ustanovitelja; po tem roku pa naj bi dom sam razpolagal s preostalimi kapacitetami. Na ta način, z boljšo izrabo kapacitet, se bo tudi poslovanje teh domov bolj približalo ekonomičnemu in komercialnemu poslovanju. Domovi naj se na posameznih področjih med seboj povezujejo, zaradi boljšega izkoriščanja svojih kapacitet in za skupno opravljanje storitev (pralnice, dobava hrane, servisna služba, razvedrila itd.). Na tem področju se v vedno večji meri čuti potreba po izdaji novih predpisov, ki bi v skladu s potrebami in možnostmi uredili ta vprašanja, kajti dosedanji so že povsem zastareli in ne ustrezajo več. Zaradi boljše izrabe kapacitet v turizmu naj bi se tudi proučilo vprašanje šolskih počitnic, tako zimskih kot poletnih. Te se namreč v vsej državi začno in končajo istočasno. Člani odbora so bili mnenja, da naj bi podobno kot v nekaterih drugih državah, na posameznih področjih počitnice različno terminirali, s čimer bi dosegili razširitev sezone in enako-mernejše koriščenje kapacitet.

Inozemski turizem ima v celoti gospodarsko vlogo. Tu moramo težiti za ustanavljanjem močnih turističnih centrov, ki bi postali temelj te vrste turizma. Inozemski turizem je važen vir deviznega priliva in je treba obravnavati gospodarske organizacije, ki se z njim pečajo v tem pogledu enako kot druge gospodarske organizacije — izvoznike. Pomembno gospodarsko vlogo ima tudi maloobmejni promet. Tudi tu je treba poiskati ustrežnejše načine stimuliranja

večjega deviznega prometa pri vseh tistih, ki nudijo gostom iz sosednjih držav usluge.

V razpravi je odbor sprejel tele zaključke:

1. Že dosežena stopnja turističnega prometa v naši republici in perspektive nadaljnjega naraščanja tega prometa nujno terjajo, da se pripravi enoten program razvoja turizma, ki bo kompleksno zajemal tudi druge panoge, ki služijo turizmu, to je gostinstvo, promet, obrt in trgovina. Takšen program naj regionalno obravnava posamezna področja Slovenije in planira smotrno usmerjanje sredstev, od krajevnih do zveznih, za graditev turističnih centrov ter potrebnih temeljnih in dodatnih objektov. Na ta način bi pospešili združevanje sredstev, ki bi edino omogočilo izvedbo nalog na tem področju.

2. Razvoj turizma mora temeljiti na velikih turističnih, gostinskih in prometnih organizacijah, potovalnih agencijah in podobno. Poslovanje velikih in močnih organizacij naj dopolnjuje mreža srednjih in majhnih obratov, gostiln, bifejev, penzionov, servisov ipd. Enako kot pri opravljanju obrtnih uslug naj se tudi pri majhnih obratih zlasti, penzionih, točilnicah in bifejih dovoli opravljanje teh uslug zasebnikom. Do teh zasebnikov je treba spremeniti odnos in njihovo dejavnost upoštevati kot koristno dopolnitev gospodarske dejavnosti. Proučiti je treba pogoje, pod katerimi bi lahko dobili koristna sredstva za ureditev in izboljšanje svojih obratov ter sanitarnih in drugih pogojev. Zagotoviti pa je treba tudi strokovno opravljanje uslug in možnost zaposlovanja družinskih članov.

3. Vsem delovnim kolektivom, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo, je treba zagotoviti ekonomske pogoje za njihovo delo. Upoštevati je treba, da smo glede na kvaliteto turističnih storitev že dosegli svetovne cene in da jih ne moremo več dvigniti, ne da bi ogrozili dotok tujcev. Izdatek tujca v hotelu naj bo le del vseh njegovih izdatkov; del njegove potrošnje pa je treba usmeriti v dopolnilne dejavnosti. Zato je treba dati gostinstvu in tem dejavnostim razne olajšave in kredite pod ugodnejšimi pogoji. Delovni kolektivi v turizmu morajo participirati na deviznem prilivu pod enakimi pogoji kot kolektivi drugih panog. Z izboljšanimi ekonomskimi pogoji poslovanja ter organizacij bo treba izboljšati tudi ekonomski položaj članov teh delovnih kolektivov.

4. Da pospešimo razvoj turizma, se je treba v mnogo večji meri z njim strokovno ukvarjati in ga proučevati. Danes leži glavno breme tega dela na turističnih društvih in Turistični zvezi, lani pa je bil ustanovljen republiški sekretariat za turizem. Začeti bi bilo treba s pripravami za ustanovitev centra, ki bi analitično spremljal dogajanja na tem področju, pripravljaj analize in elaborate ter nudil operativnim organom, sekretariatu in turističnim društvom potrebne izdatke in pomoč. Prav s tem se bosta vloga in delo turističnih društev še okrepila.

Št.: 30-13

Ljubljana, 19. 2. 1964

Predsednik:

Milan Špolar l. r.

PREDLOG ZAKONA

o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov

1. člen

Občani smejo opravljati javni prevoz z motornimi vozili v cestnem prometu v primerih in ob pogojih, določenih s tem zakonom.

2. člen

Občani lahko z osebnim delom in s svojimi motornimi vozili za pridobivanje dohodka opravljajo javni prevoz v notranjem cestnem prometu (v nadaljnjem besedilu: »prevoz«) samo na podlagi dovoljenja pristojnega organa.

Dovoljenje se lahko izda, če potreb po prevozu ne morejo zadovoljiti gospodarske organizacije, ki jim je opravljanje prevoza glavna ali postranska dejavnost.

Dovoljenje izda za promet pristojni upravni organ občine, v kateri ima občan svoje stalno prebivališče, na podlagi poprejšnjega mnenja okrajne gospodarske zbornice.

3. člen

Občanu se lahko izda samo eno dovoljenje.

Dovoljenje se lahko izda samo za prevoz blaga ali samo za prevoz oseb z avtotaksijem.

4. člen

Dovoljenje za prevoz oseb z avtotaksijem se izda za dobo 3 let, dovoljenje za prevoz blaga pa za dobo 1 leta in se po poteku te dobe na prošnjo imetnika dovoljenja ob pogojih iz 2. odstavka 2. člena lahko za enako dobo podaljša.

5. člen

Dovoljenje za prevoz velja za prevoz v območju občine, v kateri prosilec prebiva, in v območju sosednjih občin zunaj tega območja pa samo, če se prevoz začne ali konča v tem območju. Dovoljenje, ki se izda občanu, ki stalno prebiva v območju mesta, razdeljenega na občine, velja za prevoz v območju celotnega mesta in v območju sosednjih občin, zunaj tega območja pa samo, če se prevoz začne ali konča v tem območju.

V a r i a n t a: Dovoljenje za prevoz velja za območje Socialistične republike Slovenije, zunaj tega območja pa, če se prevoz začne ali konča na območju Slovenije.

6. člen

Občan, ki mu je izdano dovoljenje za opravljanje prevoza, lahko sklene z gospodarsko organizacijo, občino, krajevno skupnostjo ali drugo družbeno pravno osebo pogodbo o dolgoročnem ali priložnostnem poslovnem sodelovanju ali o opravljanju prevoza za določene potrebe.

Prevoz iz prejšnjega odstavka lahko opravlja občan tudi izven območja, določenega v dovoljenju.

7. člen

Dovoljenje za opravljanje prevoza mora vsebovati podatke:

1. o vrsti prevoza, ki se lahko opravlja, in o vrsti motornega vozila (osebni avtomobil, kamion);

2. o trajanju dovoljenja;
3. o območju, v katerem se lahko opravlja prevoz.

Varianta: Če se sprejme varianta k 5. členu, 3. točka odpade.

8. člen

Občan lahko opravlja prevoz samo kot svoj glavni poklic.

Občan lahko pri opravljanju prevoza blaga uporablja samo dopolnilno delo enega delavca, ki je z njim v rednem delovnem razmerju s polnim delovnim časom.

9. člen

Tovorno vozilo, s katerim opravlja občan prevoz, mora biti vedno označeno z njegovo firmo (ime, priimek, kraj bivanja), avtotaksi pa mora imeti označbo »taksi«.

10. člen

Občan, ki mu je izdano dovoljenje za opravljanje prevoza, mora zavarovati motorno vozilo, s katerim opravlja prevoz, pred odgovornostjo, ki izvira iz posesti vozila.

11. člen

Če ni s temeljnim zakonom o organizaciji prevoza z motornimi vozili v cestnem prometu, tem zakonom in na njuni podlagi izdanimi predpisi drugače določeno, se za opravljanje prevoza po občanih smiselno uporabljajo določbe zakona o obrtnih delavnicah samostojnih obrtnikov (Uradni list SRS, št. 5-28/64) o pogojih za ustanovitev obrtne delavnice (točka 1, 2, 3 in 5 21. člena), o firmi (1. odstavek 15. člena), registraciji (29. člen), vodstvu (31. in 32. člen) in prenehanju (33. člen, točke 1 do 4 prvega odstavka in drugi odstavek 34. člena in točke 1 do 7 35. člena), obrtne delavnice, o vodstvu obrtne delavnice po smrti samostojnega obrtnika (36. in 37. člen) ter določbe o poslovnem sodelovanju z gospodarskimi organizacijami in opravljanju obrti za določene potrebe (49. člen, 51. člen in drugi odstavek 52. člena).

Dovoljenje za opravljanje prevoza se lahko izda samo občanu, ki ima po klicno vozniško dovoljenje za motorno vozilo, s katerim bo opravljal prevoz.

12. člen

Občan in drug imetnik motornega vozila za lastne potrebe, ki sicer ni upravičen opravljati javnega prevoza, lahko opravlja javni prevoz, če se ob posebnih priložnostih (sezonski prevozi kmetijskih pridelkov, prevozi sezonskega blaga, javne manifestacije in podobno) izredno povečajo potrebe po takem prevozu, dokler trajajo tako povečane potrebe.

Splošno dovoljenje za prevoze iz prejšnjega odstavka izda na zahtevo prireditelja oziroma organizacije, ki je zainteresirana na takih prevozi, upravni organ za promet občine, v kateri nastane potreba po takih prevozi. V dovoljenju se določi, v kateri kraj oziroma iz katerega kraja se lahko opravlja tak prevoz ter rok trajanja dovoljenja; lahko pa se določijo tudi drugi pogoji prevoza.

Prevoze po prvem odstavku lahko opravlja vsak imetnik motornega vozila na podlagi dogovora s prirediteljem oziroma organizacijo, ki mu izda o tem pismeno potrdilo v skladu z dovoljenjem iz prejšnjega odstavka.

13. člen

Z denarno kaznijo do 20 000 dinarjev se kaznuje za prekršek občan, ki:

1. opravi prevoz brez dovoljenja (2. člen);
2. opravi vrsto prevoza, za katero nima dovoljenja (drugi odstavek 3. člena);
3. opravi prevoz zunaj območja, za katero velja dovoljenje (5. člen);
4. opravlja kot postranski poklic prevoz, ki mu je dovoljen (prvi odstavek 8. člena);
5. uporablja pri upravljanju prevoza, ki mu je dovoljen, dopolnilno delo drugih v nasprotju z določbami drugega odstavka 8. člena;
6. ne označi vozila za prevoz tako kot je predpisano (9. člen);
7. ne priglasi registrskemu organu v predpisanem roku sprememb, ki so nastale glede podatkov, vpisanih v registru (11. člen);
8. opravi kot imetnik motornega vozila za lastne potrebe prevoz v nasprotju z določbami 12. člena.

Kdor stori prekršek iz 1. do 6. in 8. točke prejšnjega odstavka zaradi materialne koristi, se kaznuje z denarno kaznijo do 300 000 dinarjev.

V a r i a n t a : Če se sprejme varianta k 5. členu, odpade 3. točka 13. člena, točke 4 do 8 pa postanejo točke 3 do 7.

14. člen

Z denarno kaznijo od 30 000 do 300 000 dinarjev se kaznuje za prekršek gospodarska organizacija ali druga pravna oseba, če kot imetnik motornega vozila za lastne potrebe opravi prevoz proti določbam 12. člena tega zakona.

Za dejanje iz prejšnjega odstavka se kaznuje z denarno kaznijo od 5000 do 50 000 dinarjev tudi odgovorna oseba.

15. člen

Premoženjska korist, ki jo doseže občan s prevozom v primerih iz 1. do 5. in 8. točke prvega odstavka 13. člena, se odvzame.

Sklep o odvzemu premoženjske koristi po prejšnjem odstavku izda v nepravdnem postopku občinsko sodišče, na katerega območju je stalno prebivališče osebe, ki je opravila prevoz, in sicer na zahtevo občinskega upravnega organa za promet.

V a r i a n t a : Če odpade v 13. členu 3. točka, se citat v 1. odstavku spremeni tako: »v primerih iz 1. do 4. in 7. točke«.

16. člen

Plačane denarne kazni za prekrške iz 13. in 14. člena in premoženjska korist, odvzeta na podlagi 15. člena, so sredstva, ki jih družbeno-politične skupnosti uporabljajo za vzdrževanje, rekonstrukcijo in graditev javnih cest v smislu 26. in 28. člena zakona o cestnih podjetjih.

17. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan od dneva objave v »Uradnem listu SRS«.

OBRAZLOŽITEV

1.

Temeljni zakon o organizaciji prevoza z motornimi vozili v cestnem prometu, Ur. l. FLRJ, št. 53/62, ki je bil sprejet konec leta 1962, določa, da nehalo veljati vsa dovoljenja za javni prevoz, izdana po dosedanjih predpisih posameznikom, po preteku 1 leta od njegove uveljavitve, to je dne 8. 1. 1964. Temeljni zakon pa pooblašča republike, da lahko določijo s svojimi predpisi, v katerih primerih in ob katerih pogojih smejo posamezniki opravljati javni prevoz tudi po preteku navedenega roka.

Da bi se uredili odnosi, ki jih temeljni zakon ne ureja, ki bi jih bilo pa potrebno urediti, je bil sredi leta 1963 pripravljen osnutek zakona o cestnih prevozih, v katerem so bile tudi določbe o nadaljnjem obstoju privatnega sektorja na področju cestnih prevozov. Ta predlog je bil poslan v široko diskusijo. Nadaljnji postopek v zvezi s pripravo tega zakona je bil pa odložen do uskladitve zveznega zakona z ustavo, kar bo predvidoma izvršeno šele konec l. 1964.

Nujno potrebno pa je, da se uredi vprašanje nadaljnjega javnega prevoza z motornimi vozili po zasebnem sektorju, ker je po izvršenih analizah njegovo sodelovanje v javnem cestnem prevozu še potrebno in bi likvidacija privatnega sektorja na tem področju v današnjih razmerah lahko povzročila občutno gospodarsko škodo. Po zveznem zakonu so namreč z 8. januarjem 1964 že prenehala veljati vsa dovoljenja za opravljanje javnih prevozov v cestnem prometu, ki so bila izdana pred uveljavitvijo temeljnega zakona.

Zato se namesto zakona o cestnih prevozih, ki naj bi kompleksno urejal odnose na tem področju, predlaga samo zakon o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v listi zasebnikov.

Po 3. odstavku 2. člena temeljnega zakona o organizaciji prevoza z motornimi vozili v cestnem prometu (Ur. list FLRJ, št. 53-726/62) so republike pooblaščene, da lahko predpišejo, da smejo opravljati imetniki motornih vozil za lastne potrebe (zasebniki) javni prevoz na območju ene ali več sosednjih občin, če potreb javnega prevoza na tem območju ne morejo zadovoljiti gospodarske organizacije, ki jim je opravljanje javnih prevozov glavna ali postranska dejavnost, kakor tudi če so ob določenih priložnostih (sezonski prevozi kmetijskih pridelkov ali sezonske blaga, javne manifestacije idr.) izredno povečajo potrebe po takem prevozu.

2.

Analiza je ugotovila, da je imelo sredi l. 1963 v SRS 397 občanov dovoljenje za opravljanje prevoza blaga z motornimi vozili. Ti občani so razpolagali s 412 kamioni s skupno nosilnostjo 1268 ton, kar predstavlja 12 % skupne tonaže vozil, ki jih izkoriščajo podjetja, ki jim je glavna dejavnost javni prevoz z motornimi vozili v cestnem prometu. Dovoljenje za prevoz oseb z avtotaksiji je imelo 94 občanov, ki so razpolagali s 94 vozili, kar predstavlja približno 86 % vseh vozil za prevoz oseb z avtotaksiji.

Občani, ki so doslej opravljali javni prevoz blaga s kamioni, so razpolagali v veliki večini le s po 1 vozilom manjše tonaže (povprečna nosilnost je 3 tone). Prevoze blaga so opravljali večji del na krajše razdalje in v manjših količinah, s čimer so zadovoljevali potrebe, ki jim prevozniki družbenega sektorja ne po-

svečajo potrebne pažnje in ki bi sicer ostale nezadovoljene. Zasebni prevozniki so zlasti opravljali prevoze za gradbena, cestna in druga podjetja za visoke in nizke gradnje, npr. pri rekonstrukciji ljubljanskega prometnega vozlišča, letališča na Brniku, pri gradnjah, rekonstrukcijah in modernizacijah cest in podobno.

V prevozu oseb z avtotaksiji je privatni sektor prevladujoč. Družbeni sektor ima samo 15 osebnih avtotaksi vozil, ki jih izkorišča »Kompas« Ljubljana. Zasebni prevozniki tako tudi na področju avto-taksi prevozov dopolnjujejo zadovoljevanje potreb, ki jih družbeni sektor ne zadovoljuje v celoti. Pomanjkanje kapacitet avto-taksijev je občutno posebno zaradi naglo se razvijajočega turizma.

Zasebni prevozniki poslujejo ob ugodnejših pogojih kot prevozniki družbenega sektorja, ker plačujejo samo dohodnino in prometni davek, imajo razmeroma majhne režijske stroške, če opravljajo prevoze osebno brez dopolnilne delovne sile, in poslujejo z gotovino. To seveda po drugi strani omogoča razne davčne utaje, ker je kontrola nad njihovim poslovanjem otežkočena.

Da bi se po eni strani zagotovilo zadovoljevanje potreb po krajših in manjših prevozih za organizacije in občane, na katerih gospodarske organizacije niso zainteresirane, po drugi strani pa omogočila občinskimi organom lažja kontrola nad dohodki zasebnih prevoznikov, so potrebne glede zasebnih prevoznikov določene omejitve, zlasti:

— da se usmerijo na prevoze na krajše razdalje, kot so lokalni dovoz in razvoz blaga, priložnostni prevozi za potrebe posameznih občanov in podobno. Potrebe po teh prevozih s kapacitetami družbenega sektorja niso v celoti zadovoljene, ker povzročajo prevozi na krajše razdalje relativno večje stroške kot prevozi na daljše razdalje in so zato za družbeni sektor nerentabilni. Zasebni prevozniki pa lahko prevoze na krajše razdalje opravljajo rentabilno zaradi drugačnih pogojev poslovanja;

— da se usmerijo zlasti na prevoze za potrebe gradbenih in drugih podjetij in drugih družbenih pravnih oseb. Izkazalo se je, da tudi te prevoze privatniki opravljajo bolj ekonomično od prevoznikiških podjetij, ker gre v glavnem za prevoze na krajše razdalje. S tem je dana možnost, da podjetja ali druge družbene pravne osebe sklepajo pogodbe s privatnimi prevozniki, kadar bi bilo formiranje lastnega režijskega prevoznega parka neekonomično;

— da se omogoči učinkovitejše nadzorstvo nad zasebnimi prevozniki glede njihovega dohodka, načina poslovanja in podobno. To je mogoče doseči s tem, da je delovanje zasebnih prevoznikov krajevno omejeno oziroma z evidenco preko organizacij, za katere opravljajo prevoze.

Večina občin je mnenja, da je privatni prevoznikiški sektor še potreben.

Po dosedanjih predpisih sta se prevoz blaga z motornimi vozili in prevoz z avtotaksiji štela za gospodarsko dejavnost, ki je podobna obrti; zanje je bilo potrebno dovoljenje, ki ga je posamezniku po prostem preudarku lahko izdal za obrt pristojni občinski upravni organ. Zaposlovanje tuje delovne sile ni bilo dovoljeno, razen v izjemnih primerih na podlagi dovoljenja tega organa; tujih delavcev je lahko imel zasebni prevoznik največ tri. Opravljanje prevoza potnikov z avtobusi posameznikom ni bilo dovoljeno. Za obrti podobne dejavnosti so v splošnem veljali isti predpisi kot za obrt, razen predpisov o strokovni izobrazbi.

3.

Po predlogu zakona naj bi se uredila nakazana problematika privatnega prevoznitva z motornimi vozili v smislu razloženih stališč takole:

Občan mora imeti za opravljanje prevoza dovoljenje, ki ga izda upravni organ za promet občine, v kateri ima občan prebivališče. Dovoljenje se lahko izda samo, če potreb po prevozu ne zadovoljujejo podjetja, ki opravljajo prevoz kot glavno ali postransko dejavnost in če občan izpolnjuje analogne pogoje, kot so predpisani za samostojne obrtnike. Občan lahko dobi samo eno dovoljenje, in sicer ali za prevoz blaga ali za prevoz oseb z avtotaksijem. Prevozne kapacitete se v predlogu ne omejujejo, ker bi bilo to lahko gospodarsko škodljivo; posredno pa so omejene z omejitvami glede dopolnilnega dela drugih (2. in 8. člen).

Dovoljenje za prevoz blaga velja samo 1 leto, za prevoz oseb z avtotaksijem pa 3 leta in se lahko za isto dobo podaljša ob pogoju, da družbeni prevozniki sektor še ne zadovoljuje potreb. Razlikovanje dobe veljavnosti med dovoljenji za prevoz blaga in oseb z avtotaksiji je utemeljeno glede na ugotovitev, da so potrebe po avto-taksi prevozih zadovoljene v manjši meri kot po prevozih blaga. Pri podaljševanju veljavnosti dovoljenj bodo pristojni občinski organi morali postopati liberalno, ker se sicer občani ne bodo hoteli ukvarjati poklicno s prevozniško dejavnostjo glede na to, da jim kratka doba veljavnosti dovoljenja ne zagotavlja potrebne stalnosti pridobivanja dohodka (4. člen).

Dovoljenje velja samo za prevoz na območju občine, kjer ima prevoznik prebivališče, iz sosednih občin, zunaj tega območja pa samo, če se prevoz začne ali konča v tem območju. Mesto, ki je razdeljeno na občine, se pa šteje kot celota, za katero velja dovoljenje (5. člen).

Ker je bilo izraženo mnenje, da bi bilo treba ne glede na že omenjeno določbo 2. člena temeljnega zakona pri današnjem stanju prometa sodelovanje zasebnih prevoznikov v javnem prometu krajevno bolj sprostiti, kot je predvideno v temeljnem zakonu, je k 5. členu dodana varianta, po kateri bi veljalo dovoljenje za opravljanje javnega prevoza z zasebnimi motornimi vozili za celotno območje Slovenije, če se prevoz začne ali konča v Sloveniji, pa tudi zunaj Slovenije.

Če bi se sprejela varianta k 5. členu, bi bilo treba črtati 3. točko 7. člena in 3. točko 13. člena, kar je predvideno v variantah k 7. in 13. členu.

Občanu, ki ima dovoljenje za prevoz, je omogočeno, da na osnovi pogodbe z gospodarskimi organizacijami z njimi poslovno sodeluje, analogno kot je predpisano za samostojne obrtnike. V tem primeru pravica prevoznika opravljati prevoz ni omejena na določeno območje kot sicer, ker se občan s poslovnim sodelovanjem vključuje v tehnološki proces gospodarske organizacije in opravlja prevoz izključno za potrebe organizacije. Možno je tudi pogodbeno povezovanje prevoznika z drugimi družbenimi pravnimi osebami za dolgoročno ali priložnostno opravljanje prevoza za te pravne osebe ali za določene druge potrošnike. Tako bo možno povezovanje z občinami in krajevnimi skupnostmi za prevoz gramozna na ceste, ki jih upravlja občina, z bolnicami in šolami za prevoz kuriva, živil in drugega blaga in podobno (6. člen).

Občan lahko opravlja javni prevoz samo kot glavni poklic, ker ni potrebe, da bi opravljal prevoz kot postranski poklic. Prevoz oseb z avtotaksijem sme občan opravljati samo osebno. Prevoznik blaga pa lahko uporablja dopolnilno

delo enega delavca, ker je to potrebno zaradi narave prevoza blaga (pomoč pri nakladanju in razkladanju blaga, nadomestovanje prevoznika pri vožnji v primeru, ko mora ta opravljati druge posle v zvezi s prevozom itd.). Delavec pa mora biti s prevoznikom v stalnem delovnem razmerju s polnim delovnim časom, da se prepreči zaposlovanje delavcev, ki so že drugje v stalnem delovnem razmerju (8. člen).

Zaradi uspešnejšega nadzorstva nad občani-prevozniki in v interesu uporabnikov njihovih storitev morajo prevozniki blaga svoja vozila označiti s svojo firmo, avtotaksije pa z napisom »taksi« (9. člen).

Posamezne določbe predpisov o obrtnih delavnicah samostojnih obrtnikov se smiselno uporabljajo tudi za prevoze občanov — prevoznikov, če ni s temeljnim zakonom, predloženim zakonom in na njuni podlagi izdanimi predpisi določeno drugače (11. člen).

Prevoznik mora vozilo za prevoz zavarovati pred odgovornostjo, ki izvira iz posesti vozila (obvezno jamstveno zavarovanje), analogno kot je to predpisano za gospodarske organizacije (10. člen).

Vprašanje zagotovitve prevozov ob določenih priložnostih (sezonski prevozi blaga, manifestacije ipd. je urejeno v 12. členu zelo sproščeno. Take prevoze lahko opravlja vsak imetnik motornega vozila na podlagi potrdila, ki mu ga izda organizator takih prevozov, manifestacij ipd.; ta pa lahko organizira izredne prevoze, če dobi za to dovoljenje upravnega organa občine, v katero ali iz katere se organizirajo taki prevozi.

Za težje prekršitve zakona so določene denarne kazni. Za določene prekršitve je predviden obvezen odvzem premoženjske koristi, ki jo občan doseže pri tem, analogno kot to urejajo predpisi o samostojnih obrtnikih. Plačane denarne kazni in odvzeta premoženjska korist se uporabljajo za vzdrževanje, gradnjo in rekonstrukcijo javnih cest (13. do 16. člen).

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za industrijo in promet

POROCILO

**o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili
v lasti zasebnikov**

Odbor za industrijo in promet Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije je na seji dne 11. februarja t. l. skupno z odborom za splošne gospodarske zadeve Republiškega zbora obravnaval predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov, ki ga je predložil Izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

Oba odbora sta v načelni razpravi poudarila predvsem naslednje:

Ureditev pravnega statusa zasebnega prevoznništva je nujna ne samo s stališča, da se odpravi praznina, ki je nastala po preteku roka za prenehanje dovoljenj za javni prevoz posameznikom, temveč tudi s stališča nadaljnje per-

spektive te vrste zasebne dejavnosti, ki je v naših pogojih še vsestransko utemeljena in potrebna. Zato odbora odobravata odločitev za izdajo posebnega zakona, ne da bi čakali na kompleksno pravno ureditev odnosov, ki jih bo rešil republiški zakon o cestnih prevozih šele po uskladitvi zveznega zakona z ustavo.

V zvezi s tem odbora ugotavljata, da so nekatera določila predlaganega zakona neustrezna, ker so omejena z deloma že zastarelim temeljnim zakonom, ki ne upošteva v celoti dejanskega stanja potreb na tem področju. Z njimi se namreč omejuje orientacija po uveljavitvi sproščenih ekonomskih načel, kot jih je Skupščina SR Slovenije že sprejela npr. v stališčih za razvoj obrtne dejavnosti.

Ker vloga te vrste zasebne dejavnosti v javnem interesu vendarle zahteva določeno posebno ureditev in ob upoštevanju posebnih pogojev, ki so itak predpisani za promet z motornimi vozili, odbora akceptirata določila predloga zakona, ki uvajajo omejitve glede območja, izdaje dovoljenj na podlagi presoje razpoložljivih kapacitet, kakor tudi glede uporabe dopolnilnega dela drugih. Vse druge omejitve pa se urejajo po smiselni uporabi določb zakona o obrtnih delavnicah samostojnih obrtnikov, kot to določa 11. člen tega zakonskega predloga.

V podrobni obravnavi sta odbora razpravljala tudi o spremembah in dopolnitvah zakonodajno-pravne komisije in odbora za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije, ki so že postale sestavni del predloga zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

Odbor za industrijo in promet in odbor za splošne gospodarske zadeve sta sprejela k predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov naslednje spremembe in dopolnitve:

V 2. členu se v 2. vrsti tretjega odstavka izza besede »prebivališče« postavi pika, nadaljnje besedilo pa v celoti črta. Odbor meni, da mnenje okrajne gospodarske zbornice ni potrebno.

V 3. členu se tekst 1. in 2. odstavka spremeni in se novi tekst glasi takole: »Občanu se lahko izda dovoljenje samo za eno vozilo za prevoz blaga ali za prevoz oseb z avtotaksijem, oziroma za oboje, če ima za to prilagojeno osebno vozilo.«

Odbora sta upoštevala sugestijo odbora za organizacijsko-politična vprašanja, da bi bilo primerneje, če se omogoči tudi prevoz blaga in oseb v primeru, če ima zasebni prevoznik kombinirano vozilo, ki je usposobljeno za obe vrsti prevoza.

V 4. členu se dosedanji tekst v celoti spremeni in se novo besedilo glasi takole: »Dovoljenje za prevoz je trajno.« V zvezi z opozorilom odbora za organizacijsko-politična vprašanja glede roka veljavnosti dovoljenja za prevoz blaga odbora smatrata, da dovoljenja za prevoz sploh ne bi kazalo omejevat z določenimi roki, temveč se praviloma zagotovi njegova trajna veljavnost.

V 6. členu se v 2. odstavku črta del besedila, ki se glasi: »če ima potrdilo gospodarske organizacije, občine, krajevne skupnosti oziroma druge družbenopravne osebe, da opravlja zanj prevoz na podlagi pogodbe iz 1. odstavka tega člena.«

Odbora smatrata, da sklenjena pogodba sama po sebi lahko nadomešča potrdilo, ki ga predlaga zakonodajno-pravna komisija glede na določbo 2. člena zveznega zakona in zato predlagata črtanje tega dela besedila.

V 7. členu se besedilo 2. točke v celoti črta, sedanja točka 3 pa postane točka 2 tega člena.

V 11. členu se v 11. vrsti v oklepaju izza številke »36.« doda besedilo »in 79. člen«.

V 12. členu se začetne besede »Občan in drug« črtajo, beseda »imetnik« pa se prične z veliko začetnico.

V 14. členu se črta celotno besedilo, sedanji 15., 16. in 17. člen pa postanejo 14., 15. oziroma 16. člen.

V 16. členu, ki postane nov 15. člen, se v 1. vrsti črta besedilo »in 14.«.

Predstavniki Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije je predlagane spremembe in dopolnitve sprejel ter so tako postale sestavni del zakonskega predloga.

Uskladitev spremembe in dopolnitev je bila izvršena tudi z zakonodajno-pravno komisijo in odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije in se oba s predlaganimi amandmaji strinjata.

Odbor za industrijo in promet zato predlaga Republiškemuzboru Skupščine SR Slovenije, da predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov sprejme s spremembami in dopolnitvami, ki so navedena v gornjem poročilu.

Št.: 34-13

Ljubljana, 14. 2. 1964

Predsednik:

Stane Dolenc l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za industrijo in promet

POROČILO

**o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili
v lasti zasebnikov**

Odbor za industrijo in promet je na skupni seji z zakonodajno-pravno komisijo Skupščine SR Slovenije dne 20. 2. 1964 obravnaval amandma poslanca Republiškega zbora ing. Viktorja Kranjščka k 3. členu zakonskega predloga o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

Ta amandma se glasi:

V 3. členu predloga zakona naj se doda 2. odstavek z naslednjim besedilom: »Izjemoma se lahko izda istemu občanu dovoljenje za eno vozilo za prevoz blaga in za eno vozilo za prevoz oseb z avtotaksijem.«

Odbor za industrijo in promet je v razpravi ugotovil, da predlagani amandma ustreza dejanskim potrebam na posameznih lokalnih območjih. Taka dovoljenja se bodo izdajala itak samo izjemoma, upoštevajoč pri tem obstoječe potrebe. Važno pri tem je tudi dejstvo, da po predlogu zakona občani lahko opravljajo javni prevoz samo z osebnim delom kot to določa 2. in 8. člen

predlaganega zakona, pri čemer smejo pri prevozu blaga uporabljati dopolnilno delo samo enega delavca.

V zvezi s predlaganim amandmajem, ki ga je odbor za industrijo in promet sprejel, predlaga odbor, da se zaradi uskladitve z novo formulacijo 3. člena v 2. točki 1. odstavka 13. člena besedilo v oklepaju spremeni tako, da se glasi: »(3. člen)«.

Predstavniki Izvršnega sveta je predlog amandmaja sprejel. Zakonodajno-pravna komisija je ugotovila, da je predlagana sprememba v skladu z ustavo in s pravnim sistemom.

Št.: 34-13/64

Ljubljana, 20. 2. 1964

Predsednik:

Stane Dolenc l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili
v lasti zasebnikov**

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije je na svoji seji dne 11. in 19. 2. 1964 obravnaval predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

V razpravi je odbor zavzel tale stališča:

Temeljni zakon o organizaciji prevoza z motornimi vozili je z določbo o prenehanju veljavnosti voznških dovoljenj povzročil, da je status privatnika na področju prometa neurejen. Pravilno je, da se je pristopilo k reševanju tega vprašanja, še preden smo uspeli odnose v prometu kompleksno urediti z zakonom o cestnih prevozih.

Trenutna situacija na področju prometa opozarja, da le-ta zaostaja za razvojem ostalih panog gospodarstva. Nesorazmerje med proizvodnjo in prometnimi kapacitetami je zadostni razlog, da privatnega sektorja, ki je bil dosedaj nosilec prevozov, ki za prometne organizacije niso bili interesantni in rentabilni, še ne izključimo iz prometne dejavnosti.

Izdajanje novih voznških dovoljenj privatnikom, ki opravljajo javni promet z motornimi vozili, je zadosten instrument, ki bo služil družbeno-političnim skupnostim za omejevanje zasebnega prometa, če se bo stanje na tem področju tako spremenilo, da privatni sektor ne bo več potreben.

Omejitev prevozov v lasti zasebnikov na osebno delo, brez možnosti zaposlitve tuje delovne sile ter primerna kontrola onemogočata vsako izkoriščanje človeka po človeku, zato je sodelovanje privatnika na tem področju koristno in pozitivno.

Da bi privatniki lahko uspešno sodelovali v prometni dejavnosti in dopolnjevali prevoz tam, kjer družbeni sektor zaradi drugačne strukture stroškov in delitve dohodka ni rentabilen, mora biti privatniku jasna perspektiva in sigurnost v izvajanju posla. Odbor je mnenja, da prvotna formulacija predloga zakona ni zagotavljala takšne perspektive, zato je sprejel tele spremembe in dopolnitve:

2. člen se v drugi vrsti 3. odstavka za besedo »prebivališče« stavi pika, nadaljnje besedilo pa v celoti črta.

3. člen se tekst prvega in drugega odstavka spremeni in nov tekst glasi takole:

»Občanu se lahko izda dovoljenje samo za eno vozilo za prevoz blaga ali za prevoz oseb z avtotaksijem, oziroma za oboje, če ima za to prilagojeno osebno vozilo.«

4. člen: Dosedanji tekst se v celoti spremeni in na novo glasi takole:

»Dovoljenje za prevoz je trajno«.

6. člen ostane isto besedilo kot je bilo prvotno predloženo.

7. člen se besedilo 2. točke v celoti črta, sedanja točka 3. pa postane 2. točka tega člena.

11. člen se v 11. vrsti v oklepaju izza številke 36. besedilo pravilno glasi »in 79. člen«.

12. člen se začetne besede »občan in drug« črtajo, beseda »imetnik« pa se prične z veliko začetnico.

14. člen se črta celotno besedilo, sedanji 15., 16. in 17. člen postanejo 14., 15. oziroma 16. člen. V prvotnem 16. členu, ki postane nov 15. člen, se v 1. vrsti črta besedilo »in 14.«.

Razen tega je odbor sprejel še predloge k 2., 8., 10., 13. in 15. členu, ki jih je predložila zakonodajno-pravna komisija.

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov predlaga Gospodarskemu zboru, da sprejme predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov z navedenimi spremembami in dopolnitvami.

Za poročevalca je odbor določil poslanca inž. Franca Tesovnika.

Št.: 34-13/64

Ljubljana, 19. 2. 1964

Poročevalec:

Franc Tesovnik

Predsednik:

Milan Špolar l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

**o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili
v lasti zasebnikov**

Zakonodajno-pravna komisija Skupščine SR Slovenije je na skupni seji z odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora dne 10. 2. 1964 obravnavala predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov.

Komisija smatra, da je koncept zakona v skladu z ustavo in našim pravnim sistemom, čeprav je predlog zakona le provizorična ureditev z ozirom na tozadevni zakon o organizaciji prevoza z motornimi vozili v cestnem prometu. Družbeni smotri narekujejo še vedno obstoj opravljanja javnega prevoza, ki je družbena funkcija, po zasebnikih.

Na vprašanje, ali je zakon dovolj širok, da odgovori na potrebe, ki v našem gospodarskem življenju še obstoje v pogledu prevozov z motornimi vozili, smatra Komisija, da naj se to vprašanje obravnava pred pristojnimi odbori zborov Skupščine.

Čeprav zakon ureja opravljanje javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov, v 12. členu pa tudi prevoz z motornimi vozili določenih drugih imetnikov motornih vozil, meni komisija, da naslov zakona ustreza, ker se glavni del materije nanaša na prevoz po zasebnikih.

Komisija je sprejela v predlogu zakona naslednje predloge za spremembe: V 2. členu se besedilo 1. odstavka začne takole: »Zaradi pridobivanja dohodka občani lahko z osebnim delom in s svojimi motornimi vozili opravljajo javni prevoz v notranjem cestnem prometu...«. Sprememba je redakcijskega značaja.

V 3. odstavku se namesto besed »na podlagi« vstavi besedilo »potem ko dobi«. Upravni organ zahteva mnenje po službeni dolžnosti; mnenje zanj ni obvezno.

V 4. členu se za besedo »lahko« vstavi še beseda »vsakokrat«, ker se dovoljenje lahko večkrat podaljša za navedeno dobo.

V 5. členu se v drugi vrsti za besedo »občina« postavi vejica.

Zvezni zakon v določbi 2. člena ne dovoljuje uveljavitev variante k temu členu predloga zakona, ker se dovoljenje lahko izda le za eno ali več sosednih občin. Tekst tega člena omogoča v praksi široko uporabo, tako da se po mnenju Komisije lahko rešijo vsi problemi, ki nastanejo v tej zvezi, ne da bi republiški zakon prišel v nasprotje z zveznim zakonom.

V 6. členu se na koncu 2. odstavka postavi vejica, in tekst dopolni z besedilom: »če ima potrdilo gospodarske organizacije, občine, krajevne skupnosti oziroma druge družbeno-pravne osebe, da opravlja zanjo prevoz na podlagi pogodbe iz 1. odstavka tega člena.«

Komisija meni, da je glede na določbo 2. člena zveznega zakona potrebno poleg dovoljenja organa, ki je pristojen glede na kraj prebivališča imetnika vozila, še potrdilo ustrezne organizacije oziroma druge družbene osebe.

V 7. členu: Varianta spričo že navedene določbe zveznega zakona ni možna.

V 8. členu: Komisija je opozorila predstavnika Izvršnega sveta, da glede prevoza z avtotaksijem besedilo predloga zakona ni v skladu z obrazložitvijo, ki izključuje dopolnilno delo drugih oseb. Glede na to je predstavnik Izvršnega sveta predlagal, da se v drugem odstavku namesto pike postavi podpičje in doda naslednje besedilo »pri opravljanju prevoza oseb z avtotaksijem ni dovoljeno uporabljati dopolnilnega dela drugih oseb.«

V 9. členu se beseda »taksi« piše z veliko začetnico.

V 10. členu se za besedo »prevoza« v 1. vrsti vstavi besedilo: »lahko opravlja prevoz, če ima zavarovano«, črtajo pa se besede »mora zavarovati«.

Na koncu stavka se črta pika in stavek nadaljuje »ter prevoza blaga in oseb.«

Sprememba je potrebna, ker glede na obstoječo zvezno zakonodajo republika ne more predpisati obveznega zavarovanja.

V 11. členu se v osmi vrsti številka »4« nadomesti s številko »3«, v 11. vrsti pa se črta besedilo »in 37«. Sprememba je potrebna zaradi uskladitve s sprejetim besedilom zakona o obrtnih delavnicah samostojnih obrtnikov.

V 13. členu se v točki 4 besede »kot postranski poklic« postavijo na koncu stavka. Sprememba je redakcijskega značaja.

Vstavi se nova 7. točka, ki se glasi: »opravlja prevoz v nasprotju z določbo 10. člena.« Dostavek je potreben, ker bi sicer kršitev določbe 10. člena ostala nekaznovana.

Sedanja 7. točka postane nova 8. točka, 8. točka pa nova 9. točka.

V zadnjem odstavku se številka »8« spremeni v »9«.

Varianta pri tem členu glede na prednjo obrazložitev odpade.

V 14. členu se na koncu drugega odstavka črta pika in se doda besedilo: »v gospodarski organizaciji ali drugi pravni osebi.«

Dopolnitev je redakcijskega značaja.

V 15. členu se besedilo prvega odstavka spremeni tako, da se glasi: »V primerih iz 1. do 5., 7. in 9. točke prvega odstavka 13. člena se izreče varstveni ukrep odvzema premoženjske koristi, ki jo doseže občan s prevozom.«

2. odstavek tega člena se črta, ker republika za takšno ureditev ni pristojna. Prav tako se glede na že navedeno obrazložitev črta varianta.

Predstavnik Izvršnega sveta je predlagane spremembe in dopolnitve sprejel ter so tako postale sestavni del zakonskega predloga.

Ker je s sprejetimi spremembami predlog zakona v skladu z ustavo in s pravnim sistemom, predlaga komisija, da ga pristojna zborna Skupščina SR Slovenije sprejmeta.

Št.: 34-13

Ljubljana, 10. 2. 1964

Predsednik:

dr. Josip Globevnik l. r.

PREDLOG ZAKONA

o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

1. člen

Od stanovanjskega prispevka se vplačuje v letu 1964 v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, 50 %.

Ostalih 50 % stanovanjskega prispevka se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno prebivališče.

2. člen

Ta zakon začne veljati z dnem objave v »Uradnem listu SRS«, uporablja pa se od 1. januarja 1964.

OBRAZLOŽITEV

Ljudska skupščina LR Slovenije je na podlagi pooblastil v zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o stanovanjskem prispevku (Uradni list FLRJ, št. 9/61, 52/61 in 53/62) sprejela v letu 1963 zakon, s katerim se obračunani stanovanjski prispevek plačuje v višini 50 % po kraju, kjer je sedež izplačevalca osebnega dohodka, 50 % pa po stalnem prebivališču delavcev in uslužbencev. S tem naj bi zagotovili večja sredstva predvsem mestnim in industrijskim središčem in tako omogočili hitrejšo stanovanjsko graditev v neposredni bližini obstoječih industrijskih in drugih objektov.

Prvotni način vplačevanja stanovanjskega prispevka, ki je baziral 100 % po kraju, kjer je sedež izplačevalca osebnega dohodka, se je v letu 1962 spremenil. S tem so nastali določeni premiki pri glavnem viru namenskih sredstev za stanovanjsko graditev, ker se je stanovanjski prispevek od leta 1962 delil tudi na vplačevanje po stalnem prebivališču delavcev in uslužbencev.

V ilustracijo navajamo ocenjene negativne in pozitivne razlike pri sredstvih 14 občinskih stanovanjskih skladov, ki zajemajo s svojo finančno močjo okoli 60 % vseh sredstev za stanovanjsko graditev v Sloveniji.

V 000 din

Občinski stanovanjski sklad	Razlika pri vplačilu 50 %—50 %	Razlika pri vplačilu 100 % po prebivališču delavcev
Celje	— 30 000	— 60 000
Koper	— 13 000	— 26 000
Kranj	— 34 000	— 68 000
Jesenice	— 22 500	— 45 000
Ljubljana-Center	— 300 000	— 600 000
Ljubljana-Bežigrad	+ 6 500	+ 13 000
Ljubljana-Moste-Polje	+ 70 000	+ 140 000
Ljubljana-Šiška	—	—
Ljubljana-Vič-Rudnik	+ 62 000	+ 124 000
Trbovlje	— 16 300	— 32 600
Maribor-Center	—	—
Maribor-Tabor	— 4 000	— 8 000
Maribor-Tezno	— 14 000	— 28 000
Ptuj	+ 9 000	+ 18 000
Skupaj	— 286 300	— 572 600

Iz pregleda je razvidno, da gre za kraje, ki so glavna gospodarska središča v republiki, kjer je vpliv urbanizacije največji. Pritisk deagrariziranega prebivalstva na kraje še ni ponehal. Razdelitev stanovanjskega prispevka v višini 50 % po kraju izplačila osebnega dohodka in v višini 50 % po stalnem prebivališču delavcev in uslužbencev je povzročila, da so se stanovanjski skladi v osmih občinah zmanjšali za 433,8 milijona dinarjev, sredstva skladov v štirih občinah pa povečala za 147,5 milijona dinarjev. V tako imenovana podeželska območja se je potemtakem prelilo 286,3 milijona dinarjev. Če bi se pa sredstva stanovanjskih skladov v celoti odvajala v občine, kjer imajo delavci prebivališča, bi se prelilo v tako imenovane podeželske občine okoli 572 milijonov dinarjev.

Zato narekujejo navedeni razlogi, da se za leto 1964 sprejme enak predpis, kar je omogočeno s pooblastilom v zveznem zakonu o dopolnitvi zakona o stanovanjskem prispevku (Uradni list SFRJ, št. 52/63). Na ta način bo omogočeno, da se tudi v letu 1964 vsaj 50 % stanovanjskega prispevka preliva v tiste kraje, kjer je vpliv urbanizacije največji.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za urbanizem, stanovanjsko
izgradnjo in komunalne zadeve

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Odbor za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve je na svoji 6. redni seji dne 18. februarja 1964 obravnaval predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Predlog zakona predvideva, da se v letu 1964 vplačuje 50 % stanovanjskega prispevka v tiste občinske sklade za zidanje stanovanjskih hiš, na območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka, ostalih 50 % pa se plačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno prebivališče.

Hkrati je odbor obravnaval amandma poslanca Republiškega zbora, tovariša inž. Viktorja Klanjščka, ki ga je predložil k prvemu odstavku 1. člena zakonskega predloga. Z amandmajem naj bi se prvi odstavek 1. člena spremenil tako, da se 50 % stanovanjskega prispevka v letu 1964 vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, v kateri se vplačuje proračunski prispevek iz osebnega dohodka.

Odbor je proučil amandma in ugotovil, da dejansko pomeni predlog 100 % odvajanje stanovanjskega prispevka v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima prejemnik osebnih dohodkov svoje stalno prebivališče, ker se proračunski prispevek iz osebnega dohodka vplačuje po kraju stalnega bivališča.

Odbor je v razpravi ugotavljal možnosti o odvajanju dela stanovanjskega prispevka v tiste občinske sklade za zidanje stanovanjskih hiš, na območju katerih so delavci zaposleni v stalnih obratih in poslovnih enotah, ne glede na sedež izplačevalca osebnega dohodka. Ugotovil je, da določila zveznih predpisov to omogočajo samo za podjetja in za poslovne enote in obrate s samostojnim obračunom.

Ker bi vsak drug predlog ne bil v skladu z zveznimi predpisi, odbor predloženega amandmaja ni mogel sprejeti. Predlagatelj amandmaja, poslanec Republiškega zbora, tovariš inž. Viktor Klanjšček, ki je prisostval seji, je izjavil, da amandma umika. Odbor je o razpravi in sklepu odbora obvestil predsednika Republiškega zbora tovariša Tineta Remškarja.

Odbor za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve predlaga Republiškemu zboru, da predlog zakona sprejme v predlaganem besedilu.

Št.: 402-8/64

Ljubljana, 19. 2. 1964

Predsednik:

Vladko Majhen l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov je na svoji seji dne 19. 2. 1964 razpravljal o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Odbor je v razpravi sprejel naslednja stališča:

Velik dotok delovne sile iz nerazvitih področij v najbolj razvite in perspektivne centre povzroča neskladnost med ponudbo in povpraševanjem po stanovanjskih površinah. Oblikovanje stanovanjskih skladov izključno v občinah, kjer delavec stanuje, bi lahko povzročilo nesmotrno uporabo finančnih sredstev, kar bi oviralo hitrejšo stanovanjsko graditev na perspektivnih področjih.

Ustrezna rešitev stanovanjskega problema zahteva v razdeljevanju sredstev v stanovanjski sklad nek kompromis med potrebami občine, kjer je delavec zaposlen in med občino, kjer delavec stanuje.

Odbor se je s predlogom zakona strinjal v celoti in ga je na svoji seji tudi sprejel. Mnenja pa je, da je delitveno razmerje 50 : 50 zaradi administrativnega značaja lahko le začasno.

Bodoča načela financiranja gradnje stanovanj in delitvena razmerja morajo temeljiti na objektivnih potrebah posameznega področja. Treba bi bilo najti

ustrezen kompromis med individualnim interesom in interesom družbe, ki bo v skladu s koncepcijo razvoja in potrebami določenega področja.

Občine bi morale zlasti v mestih kljub različnim predpisom doseči primerno sodelovanje v sekundarni delitvi sredstev stanovanjskih skladov za urejanje skupnih stanovanjskih potreb.

Bodoča rešitev financiranja bo morala temeljiti na vsestransko proučenih urbanističnih programih ter komunalnih in prometnih potrebah. Način financiranja naj omogoča le gradnje, ki jih razvoj modernega urbanizma dopušča in opravičuje.

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov predlaga Gospodarskemu zboru, da predlog zakona sprejme.

Za poročevalca je odbor določil poslanca inž. Miloša Kobeta.

Št.: 402-8/64

Ljubljana, 19. 2. 1964

Poročevalec:

inž. Miloš Kobe

Predsednik:

Milan Špolar l. r

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

k predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka

Zakonodajno-pravna komisija je na svoji seji dne 13. 2. 1964 obravnavala predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka.

Po mnenju komisije je predlog zakona v skladu z ustavo in s pravnim sistemom.

Št.: 420-8

Ljubljana, 13. 2. 1964

Predsednik:

dr. Josip Globevnik l. r.

PREDLOG ZAKONA

o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji

1. člen

S pečati republiških, okrajnih in občinskih organov ter s pečati mestnih organov v mestih, ki so razdeljena na občine, se potrjuje avtentičnost njihovih odločb, dopisov in drugih aktov.

2. člen

Vsak pečat ima ime in sedež organa ter ime ustrezne družbeno-politične skupnosti, če to ni obseženo že v imenu organa. V sredi pečata je grb Socialistične republike Slovenije. Pečat je okrogel.

Pečati okrajnih, občinskih in mestnih organov imajo v zunanjem krogu tudi ime Socialistične republike Slovenije.

Za narodnostno mešana območja občin se uporabljajo občinski pečati, na katerih je ime organa tudi v jeziku druge narodnosti. Če je sedež občinskega organa na narodnostno mešanem območju, je v pečatu tega organa tudi njegov sedež v obeh jezikih.

3. člen

Grb Socialistične republike Slovenije imajo samo republiški, okrajni in občinski organi ter organi mest, ki so razdeljena na občine, od delovnih in drugih organizacij pa samo tiste, za katere je to z zakonom določeno.

4. člen

Pečate po tem zakonu lahko izdelujejo samo izdelovalnice pečatov, ki imajo za to posebno dovoljenje Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo.

Izdelovalnica pečatov mora matrico izdelanega pečata izročiti organu, ki je pečat naročil. V dovoljenju iz prvega odstavka se lahko predpišejo tudi drugi pogoji v zvezi z izdelavo pečatov.

5. člen

Vsak organ mora matrice izdelanih pečatov hraniti pri sebi ali pa jih komisijsko uničiti.

6. člen

Republiški sekretar za proračun in občo upravo izda natančnejše predpise o velikosti pečatov in žigov, o besedilu na pečatih in žigih, o vsebini malih pečatov, o čuvanju in rabi pečatov ter predpise o šampiljkah.

Republiški sekretar za proračun in občo upravo izda natančnejše predpise glede uporabe dvojezičnih pečatov (tretji odstavek 2. člena), potem ko dobi mnenje Urada Izvršnega sveta za narodnosti.

7. člen

Republiški, okrajni in občinski organi ter organi mest morajo v skladu z določbami tega zakona in na njegovi podlagi izdanih predpisov spremeniti svoje pečate do 9. aprila 1964.

8. člen

Z dnem, ko začne veljati ta zakon, nehajo veljati zakon o pečatih, šampiljkah in žigih državnih organov Ljudske republike Slovenije (Uradni list LRS, št. 52-321/47), zakon o nazivih, pečatih in šampiljkah ljudskih odborov v Ljudski republiki Sloveniji (Uradni list LRS, št. 52-322/47) ter predpisi, ki so bili izdani na njuni podlagi.

9. člen

Ta zakon začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SR Slovenije«.

OBRAZLOŽITEV

Po 33. členu zakona o izvedbi ustave SR Slovenije morajo državni organi v SR Sloveniji spremeniti pečate, štampljke in žige najpozneje do 9. aprila 1964.

Do zdaj je bilo urejeno vprašanje pečatov v dveh zakonih, posebej glede pečatov republiških organov in posebej glede pečatov ljudskih odborov (Uradni list LRS, št. 52-321/47 in št. 52-322/47). Ta dva zakona, ki sta poleg pečatov urejala tudi druga vprašanja (nazive, štampljke), bi bilo treba uskladiti z ustavo. Namesto formalne uskladitve z ustavo se predlaga en sam zakon o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov, ki ureja tudi vprašanje pečatov organov mest, ki so razdeljena na občine.

Po predlogu naj bi obsegal zakon samo osnovne določbe o namenu, obliki in vsebini pečata, medtem ko bi podrobnejše tehnične predpise izdal republiški sekretar za proračun in občo upravo.

Bistvene razlike glede vsebine pečatov po že uzakonjeni zvezni ureditvi (zakon o državnem pečatu in o pečatih zveznih organov — Uradni list SFRJ, št. 49-670/63) in po predlagani republiški ureditvi za pečate republiških, okrajnih, občinskih in mestnih organov so naslednje:

Po zveznem zakonu ima federacija poseben državni pečat, s katerim se potrjuje avtentičnost izvornikov zveznih zakonov, mednarodnih pogodb in določenih drugih aktov. Od leta 1953 do sprejema nove ustave SR Slovenije je imela tudi republika poseben republiški pečat, s katerim se je potrjevala avtentičnost zakonov, ki sta jih z ukazom razglasila in sopolpisala predsednik Skupščine in predsednik Izvršnega sveta. Ker podpisuje po novi ustavi vse akte Skupščine samo predsednik Skupščine, je potreba po posebnem republiškem pečatu odpadla.

Po zveznem zakonu obsega pečat zveznih organov samo ime in sedež organa v jezikih narodov Jugoslavije ter grb Jugoslavije. Pečati republiških, okrajnih, občinskih in mestnih organov naj bi, poleg imena in sedeža organa ter grba Slovenije, obsegali tudi ime ustrezne družbeno-politične skupnosti, pečati okrajnih, občinskih in mestnih organov pa tudi ime SR Slovenije. Ta razlika je potrebna zato, da bo že iz samega pečata razviden položaj organa. Federacija je samo ena; zato ime in sedež zveznega organa, npr. »Zvezni sekretariat za finance — Beograd« zadostno in nedvoumno opredeljujeta položaj tega organa. Nasprotno pa samo ime in sedež republiških, okrajnih, občinskih in mestnih organov, npr. »Republiški sekretariat za finance — Ljubljana« ne bi zadoščala, ker je republik šest, okrajev in občin pa še mnogo več, ker so v istem kraju večkrat organi raznih družbeno-političnih skupnosti in ker je v državi mnogo okrajev z enakim imenom.

V predlogu zakona je predvideno, da se za narodnostno mešana območja uporabljajo dvojezični občinski pečati, vendar s to omejitvijo, da je v obeh jezikih obvezno samo ime organa, ime kraja pa samo takrat, kadar je sedež organa na narodnostno mešanem območju. Potrebno je, da pripadniki druge narodnosti tudi že iz samega pečata vidijo, kateri organ je izdal akt. Če je sedež organa na narodnostno mešanem območju, je umestno, da je tudi sedež organa v obeh jezikih, ker uporabljajo normalno narodnosti za take kraje svoja imena. Prevajanje drugih imen krajev, kjer je sedež organa, v tuj jezik, bi ne bilo umestno. Prav tako bi tudi ne bilo umestno, da bi bilo v obeh jezikih ime republike, zlasti zato, ker bi bilo besedilo v pečatu prenatrpano in nepregledno.

V predlogu zakona je določba, da smejo delovne in druge organizacije uporabljati republiški grb samo takrat, kadar jim je dana ta pravica z zakonom. Zvezni zakon o pečatih te določbe nima, ker je to določeno že v ustavnem zakonu o izvedbi zvezne ustave (29. člen). Ustavni zakon o izvedbi republiške ustave take določbe nima. V praksi se je pokazala potreba po taki določbi, ker se pogosto postavlja vprašanje, ali lahko organizacije, ki niso državni organi, uporabljajo republiški grb.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
REPUBLIŠKI ZBOR

Odbor za organizacijsko-politična
vprašanja

POROČILO

**k predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov
v Socialistični republiki Sloveniji**

Odbor za organizacijsko-politična vprašanja je na skupni seji s komisijo za usklajevanje republiških predpisov z ustavo ter z zakonodajno-pravno komisijo dne 13. 2. 1964 obravnaval predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji, ki ga je Skupščini SR Slovenije predložil Izvršni svet.

Odbor je v načelni obravnavi ugotovil, da je zakon potreben glede na 33. člen zakona o izvedbi ustave SR Slovenije, po katerem morajo državni organi v SR Sloveniji spremeniti pečate, stampiljke in žige najpozneje do 9. aprila 1964. Odbor se tudi strinja z rešitvijo, da se namesto formalne uskladitve z ustavo prejšnjih dveh zakonov, sprejme en sam zakon o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov, ki ureja tudi vprašanje pečatov organov mest, ki so razdeljena na občine.

V podrobni obravnavi posameznih členov je odbor sprejel predlog zakonodajno-pravne komisije, da se besedilo 5. člena vključi kot tretji odstavek v 4. člen, členi: 6., 7., 8. in 9. pa postanejo 5., 6., 7. oziroma 8. člen zakona.

Ker je tudi predlagatelj zakonskega predloga na seji ta predlog sprejel, je tako postal sestavni del predlaganega zakona.

Glede na to odbor predlaga Republiškem zboru Skupščine SR Slovenije, da predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji sprejme obenem s spremembo, ki je podana v tem poročilu.

Za svojega poročevalca je odbor določil Ano Rozman.

Št.: 032-12/64

Ljubljana, 15. 2. 1964

Predsednik:

Niko Belopavlovič l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
ORGANIZACIJSKO-POLITIČNI ZBOR

Odbor za proučevanje zakonskih
in drugih predlogov

POROČILO

**k predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov
v Socialistični republiki Sloveniji**

Odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije je na 15. seji, ki je bila 7. 2. 1964, obravnaval in sklepal o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov.

Predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov je odbor sprejel tako v načelu, kot tudi v podrobnostih. Glede na to, da je zvezni zakon o pečatih že izšel, je odbor ugotovil, da je predlagani zakon potreben, ker urejuje materijo, ki je specifična za republiške razmere.

Odbor zaradi tega predlaga Organizacijsko-političnemu zboru, da predlog zakona v celoti sprejme skupaj s spremembami, ki sta jih predlagali zakonodajno-pravna komisija in komisija za usklajevanje republiških predpisov z ustavo.

Za svojega poročevalca je odbor določil poslanko Vero Maselj.

Št.: 032-12/64
Ljubljana, 7. 2. 1964

Predsednik:
Marija Aljančič l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
Zakonodajno-pravna komisija

POROČILO

**k predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov
v Socialistični republiki Sloveniji**

Zakonodajno-pravna komisija je na skupni seji s komisijo za usklajevanje republiških predpisov z ustavo in odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora dne 13. 2. 1964 obravnavala predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji.

Komisija je predlagala redakcijsko spremembo, da se besedilo 5. člena vključi kot tretji odstavek v 4. členu, členu 6., 7., 8. in 9. pa postanejo 5., 6., 7. oziroma 8. člen zakona.

Predstavnik Izvršnega sveta je predlagano spremembo sprejel.

Po mnenju komisije je predlog zakona v skladu z ustavo in s pravnim sistemom.

Št.: 032-12/64
Ljubljana, 13. 2. 1964.

Predsednik:
dr. Josip Globevnik l. r.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Komisija za usklajevanje republiških
predpisov z ustavo

POROČILO

**k predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov
v Socialistični republiki Sloveniji**

Komisija za usklajevanje republiških predpisov z ustavo je na skupni seji z zakonodajno-pravno komisijo in odborom za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora dne 13. 2. 1964 obravnavala predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji.

Komisija je predlagala redakcijsko spremembo, da se besedilo 5. člena vključi kot tretji odstavek v 4. člen, členi: 6., 7., 8. in 9. pa postanejo 5., 6., 7. oziroma 8. člen zakona.

Predstavnik Izvršnega sveta je predlagano spremembo sprejel.

Komisija predlaga, da pristojna zbora Skupščine predlog zakona sprejmeta.

Št.: 032-12/64

Ljubljana, 13. 2. 1964.

Predsednik:

Mitja Ribičič l. r.

POROČILO

h gradivu o problematiki inšpekcijskih služb*

Začasni odbor za proučevanje samouprave, delitve dohodka, organizacije in delovanja upravnih organov Organizacijsko-političnega zbora je ob razpravi o poročilu Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo predlagal, da je zaradi celovitosti in pomembnosti inšpekcijskih služb potrebno, da o njih razpravljajo tudi odbori Republiškega zbora, tako odbor za kmetijstvo in gozdarstvo, odbor za trgovino, gostinstvo in turizem, odbor za industrijo in promet, odbor za organizacijsko-politična vprašanja, odbor za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, odbor za zdravstvo in socialno politiko, kakor tudi odbor za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora. Odbor je tudi ugotavljal stanje inšpekcijskih služb v občinah in okrajih tako, da je po skupinah poslancev obiskal več občin in okrajev. K poročilu pa so dali svoje mnenje in predlagali nekatere ukrepe, ki jih je potrebno podvzeti na področju inšpekcijskih služb tudi Vrhovno sodišče SR Slovenije, Javno tožilstvo SR Slovenije, Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije, Republiški sekretariat za pravosodno upravo SR Slovenije, skupščina okraja Celje in Ljubljana; okrajni senati za prekrške Ljubljana, Maribor, Koper in drugi.

Vprašanje vloge in organizacije inšpekcijskih služb je že dalj časa v razpravi pri posameznih organih, tako v republiki, kakor tudi v federaciji. Celotni problem inšpekcijskih služb je zahteval in še zahteva proučevanje ne samo s stališča usklajevanja obstoječih predpisov o inšpekcijah z ustavo, temveč

* Temeljno gradivo: Republiški sekretariat za proračun in občo upravo — »Poročilo o problematiki inšpekcijskih služb«.

tudi zaradi določitve položaja, delovnega področja, odnosov in organizacije inšpekcijskih služb, ki ga ima v sistemu celotnega družbenega nadzora.

Družbeni nadzor kot celota prispeva k zagotovitvi enotnosti sistema in razvoja naše družbene skupnosti. Kljub temu, da je nadzor le drugotno sredstvo, ima v našem družbeno-političnem sistemu še vedno pomembno vlogo in deluje kot pospeševalni faktor v razvoju družbenoekonomskih odnosov. Inšpekcijske službe kot del tega nadzora bodo v ustrezni organizacijski obliki, v okviru svojih pristojnosti uspešno delovale in to ne samo v končnih represivnih ukrepih, temveč tudi v preprečevanju deformacij. Pri takih nalogah pa je potrebno delo inšpekcij ustrezno prilagoditi zahtevam, jih izpopolniti ter jim priznati vlogo, ki jo imajo v družbenem nadzorstvu.

Povečane zahteve do inšpekcijskih služb so glede na ugotovljeno stanje v nesorazmerju z njihovo sedanjo organizacijo, številom in kvalifikacijsko strukturo kadrov ter tehnično opremljenostjo. Te pomanjkljivosti so najbolj očitne v občinah, ki so kot temeljne družbeno-politične skupnosti dolžne varovati zakonitost na svojih območjih. Ta skrb pa se izraža tudi v upravnem nadzorstvu, ki ga opravljajo prav inšpekcijske službe. Zato morajo organizirati učinkovito inšpekcijsko službo, medtem ko so naloge okraja v tem, da pomaga občinam pri njihovi organizaciji in usposabljanju. Večina inšpekcijskih služb je sedaj organiziranih v občini, le izjemoma ostanejo v pristojnosti okrajev oziroma republike samo tiste inšpekcijske službe, za katere se to določi s posebnimi predpisi.

Ugotovitve v posameznih občinah so pokazale, da so inšpekcije zelo različno organizirane. V večini občin delujejo v okviru pristojnega resornega organa. Številni so primeri, kjer ni samostojnih inšpektorjev, temveč referenti opravljajo poleg svojega rednega dela še inšpekcijski nadzor (tako je na primer referent za trgovino tržni inšpektor oziroma obratno). V nekaterih občinah in v vseh okrajih pa so inšpekcijske službe združene v posebnem oddelku. Z organizacijo enotne inšpekcijske službe, v skupnem upravnem organu, je po zatrjevanju tako samih inšpekcijskih služb, kakor tudi ostalih zainteresiranih činiteljev, doseženo kvalitetnejše opravljanje inšpekcijskega nadzora, ker inšpektorji opravljajo samo svoje naloge.

Dosežen je tudi večji učinek, zlasti pri skupnih nalogah več inšpekcij, ker so te sedaj hitreje izvedene in strokovno popolnejše. Povezava med inšpektorji je boljša, samo poslovanje pa je možno za daljše obdobje programirati, inšpekcijski nadzor pa medsebojno koordinirati. Odpravljeni so dvojni ali pa celo večkratni inšpekcijski pregledi, ki so bili prej opravljeni zaradi sovpadanja pristojnosti večjih inšpekcij in nekoordiniranega dela. Enotno vodenje pregledov, statistike in dokumentacije inšpekcijskega nadzora pomeni večjo razbremenitev inšpektorjev administrativnega dela. Enotna organizacijska oblika omogoča racionalno uporabo finančnih sredstev pri nabavi strokovnih pripomočkov, zlasti tehnične opreme, racionalno izkoriščanje prevoznih sredstev itd. Zatrjujejo tudi, da taka organizacija, ki je ni vzeti za dokončno, omogoča poleg specializacije znotraj inšpekcijskih služb še utrjevanje neposredne odgovornosti posameznega inšpektorja.

Poleg teh oblik pa so nastale tudi posebne organizacijske enote, tako imenovane medobčinske inšpekcijske službe, ki opravljajo inšpekcijska opravila za več občin. Tudi za te službe se ugotavlja, da so inšpekcijska opravila strokovnejša, kvalitetnejša ter da je inšpekcijski postopek doslednejši. To se zlasti

ugotavlja pri medobčinskih inšpekcijskih službah, kjer je združitev temeljila na težnji po izboljšanju inšpekcijskih služb. Tega pa ni mogoče vedno trditi za tiste medobčinske inšpekcijske službe, ki so nastajale zaradi tega, ker v nekaterih občinah sploh ni bilo inšpektorjev ali pa ti niso imeli ustrezne strokovne izobrazbe. Ustanavljanju medobčinskih inšpekcijskih služb nasprotujejo posamezniki, ki menijo, da se s tako organizacijsko obliko krhajo pristojnosti občin in da ni v vseh občinah zagotovljena ustrežna učinkovitost teh služb.

V razpravah o tem, zakaj inšpekcijske službe niso dosegle zadovoljivih rezultatov v svojem poslovanju, se je ugotovilo, da so te službe v številnih občinah in tudi v okrajih, nezasedene ali pa zasedene z neustreznimi kadri. Malo inšpektorjev je, ki bi v skladu z zahtevami poznali kompleksno strokovno problematiko svojega ožjega strokovnega področja, ker nimajo izkušenj. Opaža se tudi znatna fluktuacija v inšpekcijskih službah. Posamezne občine, ki so proučevale vzroke za tako stanje, so ugotovile, da se strokovno sposobni kadri usmerjajo predvsem v gospodarstvo in druge strokovne organizacije; da v upravnih službah, to je tudi inšpekcijskih, ni možnosti za nadaljnje poklicno usposabljanje (zdravnik, veterinar, inženir); da je delo v inšpekcijskih službah po svojem značaju težavno, marsikdaj nevhvaležno ter povezano s terenskim delom in da je kljub sproščenim oblikam nagrajevanja v zadnjih letih še vedno neurejeno. Ne upoštevajo se dovolj posebna strokovnost, delovne izkušnje, narava dela in velika odgovornost, in večkrat tudi nevarnost za zdravje.

Ugotovljeno je tudi, da inšpekcijam povzročajo precejšnje težave neustrezni že zastareli predpisi, za nekatera področja pa jih sploh ni. Izvajanje zastarelih predpisov lahko škoduje razvoju gospodarskih in drugih dejavnosti, ali pa povzroča zaplete in intervencije. Poseben problem predstavlja tudi vmešavanje posameznikov v delo inšpekcijskih služb, zlasti z določenimi pritiski na inšpektorje, bodisi za umik konkretnega akta inšpektorja oziroma ublažitev ukrepa ali pa celo preprečitev izvršitve nujnega ukrepa. Taka dejanja kvarno vplivajo na avtoriteto inšpektorjev, zmanjšujejo učinkovitost in omejujejo samostojnost njihovega delovanja.

Odbori Republiškega in Socialno-zdravstvenega zbora so se v razpravah o problematiki inšpekcijskih služb v načelu strinjali z ugotovitvami poročila Republiškega sekretariata za proračun in občo upravo. V svojih poročilih so kritično analizirali stanje na področjih posameznih inšpekcijskih služb ter zavzeli ustrezna stališča, ki so v glavnem zajeta v tem poročilu.

Odbor meni, da je za izboljšanje učinkovitosti dela inšpekcijskih služb zlasti potrebno:

1. Predstavniška telesa in njihovi politično-izvršilni organi naj posvetijo delu inšpekcijskih služb večjo pozornost. Inšpekcijske službe pa morajo te organe sistematično in pravočasno obveščati o svojem delu; jih seznanjati o pomembnejših družbenih problemih in negativnih pojavih in predlagati ustrezne ukrepe.

2. V delovnih organizacijah je treba okrepiti notranjo kontrolo. Zato naj se inšpekcijske službe bolj kot doslej usmerijo v dajanje pomoči notranji kontroli in preventivnemu delovanju. Organi samoupravljanja morajo razpravljati o ugotovitvah posameznih inšpekcij ter podvzematii ustrezne ukrepe.

3. Organizacijsko vprašanje, dasi zelo važno, vendarle ni najvažnejše; kaže celo, da se iščejo in uvajajo nove organizacijske oblike kot nek izhod prav zaradi neurejenih kadrovskih in drugih pogojev. Zato taka ali drugačna oblika orga-

nizacije lahko le začasno pripomore k izboljšanju — trajnejšo in zanesljivejšo pot je treba iskati predvsem v reševanju kadrovskih vprašanj, strokovnosti v odločanju, tehnični opremljenosti itd.

Medobčinsko sodelovanje ob ohranjeni samostojni vlogi vsake občine se tudi na tem področju kot na drugih lahko normalno razvija zaradi uspešnosti, smotrnosti, ekonomičnosti in podobno.

Občinam ni mogoče predpisovati ali vsiljevati take ali drugačne organizacijske oblike posameznih služb — ampak se lahko v tej smeri le pomaga z nasveti, posredovanjem izkušenj in podobno. Nekatere razprave o problematiki inšpekcijskih služb so se zavemale za izločitev inšpekcij iz uprave oziroma za posebno organiziran samostojen organ. Z izločitvijo inšpekcij iz uprave bi se porušilo načelo enotnosti uprave. Dosedanje izkušnje kažejo, da je povezanost v republiški upravi nujna. Tu imamo še vedno resorno ureditev in ustreznost organizacija inšpekcijskih služb je nujno dopolnilo takega dela. Nekoliko spremenjeni pogoji in zahteve pa so v okrajni in občinski upravi, ki je enotna in ki kot celota opravlja svoje naloge. Tu lahko pride do izločitve inšpekcij iz posameznih referatov, odsekov v skupno službo. Taka organizacijska oblika ne ruši enotnega sistema uprave, njen vertikalni odnos ostane neprizadet, znatneje pa se utrdi horizontalni odnos. Kakršnekoli drugačne oblike organizacije oziroma združevanja inšpekcij z ostalimi družbenimi službami, zavodi oziroma centri pa zahtevajo vsestransko pomoč.

4. Občinske skupščine naj poskrbe, da se kar najhitreje zasedejo vsa odprta delovna mesta z osebami, ki izpolnjujejo zahtevane pogoje. Stremeti je za tem, da imajo inšpektorji večletno prakso iz ustreznega delovnega področja, kakor tudi upravno prakso. Zaposlovanje strokovno neustreznega kadra povečuje neučinkovitost inšpekcijskih služb. Opravljanje inšpekcijskih poslov po referentih se je pokazalo za zelo slabo. Ti uslužbenci so morali in še opravljajo posle rednega in kampanjskega značaja, pri tem pa se je zanemarjala inšpekcijska služba, katera v taki obliki tudi ni imela potrebne neodvisnosti. Načela, ki se postavljajo v delu inšpekcijskih služb, to je vzgoja — preventiva, stalnost, sistematičnost itd., ne morejo priti do izraza pri takem odnosu do položaja in vloge inšpekcijskih služb. Ugovor takemu samostojnemu delovnemu mestu, češ da v občinah ni potreb, da bi nekatere inšpekcije samostojno poslovale, pa je ovrгла že praksa. Prav v teh primerih se je že pokazala primerna medobčinska inšpekcijska služba, ki je bila organizirana na podlagi analize o možnosti opravljanja inšpekcijskih opravil za več občin. V občinah, kjer niso inšpekcijske službe organizirane v posebnem oddelku in ni pogojev za organizacijo medobčinskih inšpekcijskih služb, je treba ločiti inšpekcijska opravila od upravnih in drugih opravil, ki niso v neposredni zvezi z inšpekcijskimi službami.

5. Vprašanje dohodkov oziroma materialne stimulacije inšpektorjev je treba reševati povezano s strukturo prejemkov v celotni upravi, pri tem pa nujno upoštevati vlogo in pomen inšpekcijskih služb. Nepravilno vrednotenje se je pokazalo v neustreznem nagrajevanju inšpektorjev. Nujno je upoštevati izobrazbo, delovne izkušnje, naravo dela, ki jo spremlja odioznost in terensko delo, nevarnost za zdravje itd. Stimulativnejše nagrajevanje po delu bo pomagalo odpraviti nepremostljive ovire za vključevanje večjega števila strokovnih kadrov ob izenačenih, če že ne boljših pogojih, ki za te kadre obstoje v gospodarstvu in drugih dejavnostih. Upoštevati je potrebno, da se učinkovitost

inšpekcijskih služb lahko materializira v velikih prihrankih družbenih sredstev, v preprečitvi materialnih izgub, kakor tudi v varnosti življenja in zdravja.

6. Inšpekcijske službe je treba opremljati s sodobnimi tehničnimi pripomočki in drugimi sredstvi, ki so potrebna za redno, pravilno in učinkovito delo (laboratoriji, aparati, strokovna literatura, prevozna sredstva itd.). Na posameznih področjih, zlasti, kjer to zahteva narava poslovanja v panogi, je treba zagotoviti opravljanje inšpekcijskih služb tudi izven rednega delovnega časa.

Ustrezni republiški upravni organi in inšpektorati naj proučijo vprašanje, kako organizirati uspešno izvrševanje inšpekcijskih nalog iz občinske oziroma okrajne pristojnosti, ki zahtevajo po svoji naravi visoko kvalificiranega strokovnjaka-specialista, po svojem obsegu pa ne bi naloge polno zaposlile takega inšpektorja v okviru občine oziroma okrajev.

Ali naj se opravila, ki zahtevajo posebno strokovno usposobljenost, opravljajo po okrajnih in republiških inšpektorjih ali naj bi bili ti strokovnjaki dislocirani na centre. Prouči naj se tudi vprašanje sodelovanja znanstvenih zavodov, zdravstvenih centrov in stalnih izvedencev, ki se jih vabi ob potrebah.

7. Načelo javnosti se mora odraziti tudi v delu inšpekcijskih služb. O ugotovitvah in ukrepih posameznih inšpekcij, zlasti, kadar gre za pomembnejše zadeve, naj se preko tiska in drugih informacijskih sredstev obvesti javnost, kar lahko pripomore k odpravljanju nepravilnosti. Informiranje javnosti pa zahteva, da se primeri vsestransko razčistijo in da se objavijo pod odgovornostjo inšpektorja. Neodgovorno objavljanje lahko povzroči nepopravljivo škodo delovnim organizacijam in posameznikom.

8. Inšpekcijske službe, zlasti republiški inšpektorati in ustrezni upravni organi naj sproti ugotavljajo neskladnost obstoječih pozitivnih predpisov in predlagajo uskladitev. Pristojne predstavniške oziroma izvršilne organe je treba sproti obveščati o neustreznih in zastarelih predpisih. Takoj je potrebno predlagati izdajo predpisov za ureditev področij, kjer jih ni (na primer ugotavlja se, da se delovni stroji ne opremljajo z varnostnimi napravami že v proizvodnji in da ni to področje urejeno s predpisi), ali da se takoj izdajo izvršilni predpisi, ki se v posameznih zakonih predvidevajo, pa ti niso izdani. Na številnih področjih ni potrebnih predpisov o tehničnih normah. Ob priliki usklajevanja posameznih predpisov z ustavo je potrebno to upoštevati, da z veljavnimi predpisi ni dosledno izpeljano načelo, da je tudi v inšpekcijskih nalogah občinska pristojnost temeljna in da so posamezne zadeve le s posebnimi predpisi izvzete ter dane okrajnim, republiškim ali zveznim organom.

9. Organizacijsko-politični zbor Skupščine SR Slovenije bo o problematiki v službah družbenega knjigovodstva in inšpekcije Skupnosti železniških podjetij in Skupnosti za PTT promet obvestil Organizacijsko-politični zbor Zvezne skupščine, ker je treba ta vprašanja urediti z zveznimi predpisi.

PROGRAM DELA
Republiškega zbora za prvo polletje 1964

Februar

- Turizem in gostinstvo
- Poročilo zavarovalne skupnosti za SR Slovenijo

*

- Zakon o opravljanju javnih prevozov z motornimi vozili po občinah (nov predpis)
- Zakon o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov (uskladitev z ustavo)
- Analiza o zdravstvenem varstvu matere in otroka
- Analiza periodičnih obračunov v prvih devetih mesecih leta 1963
- Informacija o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji
- Stanje in problemi telesne kulture v SR Sloveniji
- Ekonomski položaj podjetja za predvajanje filmov

Marec

- Produktivnost dela, zaposlenost in kadri
- Poročilo Gospodarske banke SR Slovenije, poročilo združenja komunalnih bank SR Slovenije
- Poročilo Gospodarske zbornice SR Slovenije

*

- Zakon o hišnikih (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o delovnih razmerjih gospodinjskih pomočnic in postrežnic (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o delovnih razmerjih kmetijskih delavcev v zasebnih kmetijskih gospodarstvih (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o delu na domu (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o urbanistični inšpekciji
- Zakon o območjih okrajev in občin (spremembe k zakonu v obliki prečiščenega besedila zakona)
- Kmetijstvo in gozdarstvo
- Zakon o upravljanju in gospodarjenju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o skladi SR Slovenije za pospeševanje kmetijstva (uskladitev z ustavo)
- Zakon o prispevku za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini (odprava zakona)
- Zakon o gozdovih (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)
- Zakon o skladi LR Slovenije za pospeševanje kmetijstva (Ur. list LRS, št. 38/56, 31/63 — sprememba zakona in uskladiitev z ustavnimi načeli)
- Zakon o državljanstvu SR Slovenije

— Zakon o skladu SR Slovenije za pospeševanje kulturne dejavnosti (uskladitev z ustavo)

— Zakon o skladu SR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanja filmov (uskladitev z ustavo)

April

— Poročilo Izvršnega sveta
 — Analiza zaključnih računov republiških skladov za leto 1963
 — Razprava o osnovnih smernicah 7-letnega razvoja SR Slovenije
 — Zakon o skladu SR Slovenije za negospodarske investicije (uskladitev z ustavo)

— Zakon o Prešernovem skladu (uskladitev z ustavo)

— Zakon o skladu Borisa Kidriča (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Zakon o ustanovitvi sklada LR Slovenije za šolstvo (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Zakon o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (nov zakon namesto sedanjega)

— Zakon o znanstvenih zavodih (teze)

— Zakon o izvajanju vzgojnih ukrepov (nov predpis)

— Odlok o voznih olajšavah na avtobusih, za katere se daje regres iz republiških sredstev (uskladitev z ustavnim zakonom)

— Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in naravnih zdraviliščih (uskladitev z ustavo in stvarne spremembe)

— Zakon za preprečevanje in zatiranje otroške paralize (uskladitev z ustavo in stvarne spremembe)

— Zakon o zasebni zdravniški praksi (uskladitev z ustavo in stvarne spremembe)

— Zakon o plačevanju stroškov zdravstveno nezavarovanih oseb (nov predpis)

— Odlok o izplačilu enkratnega dodatka na preživnine babicam

— Teze za zakon o preventivnih zdravstvenih dejavnostih (nov predpis, s katerim bo urejeno tudi vprašanje obveznega zdravniškega pregleda nosečnic, kar je urejeno sedaj z uredbo)

— Zakon o zaključnem računu za leto 1963

Maj

— Poročilo o izvrševanju družbenega plana SR Slovenije v prvih treh mesecih leta 1964

— Šolstvo, raziskovalno delo, problemi kadrov

— Osnovna koncepcija družbenega razvoja SR Slovenije 1964—1970

*

— Zakon o osnovnem šolstvu (kompleksna revizija zaradi uskladitve z ustavo in splošnim zakonom o šolstvu)

— Zakon o posebnem šolstvu (uskladitev z ustavo in druge spremembe)

— Zakon o visokem šolstvu v SR Sloveniji (uskladitev z ustavo in novimi zveznimi zakoni o šolstvu in financiranju šolstva)

— Zakon o višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani (uskladitev z ustavo, splošnim zakonom o šolstvu in z novim republiškim zakonom o visokem šolstvu)

— Zakon o višji stomatološki šoli v Mariboru (uskladitev z ustavo, s splošnim zakonom o šolstvu in z novim republiškim zakonom o visokem šolstvu)

(Zakon o visokem šolstvu v SR Sloveniji, zakon o višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani in zakon o višji stomatološki šoli v Mariboru bodo predloženi, če bodo zvezni zakoni izdani v ustreznem času)

— Zakon o lovu (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Zdravstvo

— Poročilo Republiškega zavoda za socialno zavarovanje

*

— Zakon o zdravstvenem varstvu in organizacija zdravstvene službe (Ur. list LRS, št. 9/61, 33/63, sprememba in dopolnitev zakona po predhodni uskladitvi zveznega splošnega zakona o organizaciji zdravstvene službe)

— Odlok o dodelitvi preživnine babicam in odlok o posebnem dodatku na preživnine babicam (uskladitev z ustavnim zakonom — oba odloka v istem zakonu)

— Poročilo o stanju in problemih družbenih služb

— Zakon o zaključnem računu sklada SR Slovenije za šolstvo za leto 1963

Junij

— Osebni dohodki in osebna potrošnja

*

— Odlok o taksah na proizvodjalne priprave in predmete v državljanski lastnini (nov predpis)

— Zakon o omejitvi predelave lesa iglavcev (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Zakon o veterinarski službi v LR Sloveniji (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Zakon o prosvetno-pedagoški službi (kompletna revizija zaradi uskladitve z ustavo in splošnim zakonom o šolstvu)

— Zakon o dvojezičnih šolah z učnim jezikom narodnostnih manjšin (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

— Teze za zakon o strokovnem izobraževanju (nov predpis)

— Zakon o socialnih zavodih (uskladitev z ustavo in druge spremembe)

— Zakon o javnih cestah (uskladitev z ustavo in vsebinske spremembe)

Naslednja gradiva bodo predložena v juniju v obravnavo, kolikor bodo pravočasno sprejeti ustrezni zvezni predpisi:

— Zakon o ustanovitvi splošne gospodarske banke SR Slovenije (uskladitev z ustavo in s spremembo zakona o bankah)

— Odlok o določitvi stopnje prispevka v družbeni investicijski sklad (uskladitev z zveznim zakonom o prispevku v družbene investicijske sklade)

— Zakon o amnestiji in pomilostitvi (uskladitev z novim zveznim zakonom)

— Zakon o sodiščih (nov predpis)

— Zakon o odvetništvu (nov predpis)

- Zakon o javnem pravobranilstvu (nov predpis)
- Zakon o knjižnicah (uskladitev z ustavo)
- Zakon o muzejih (uskladitev z ustavo)
- Zakon o poklicnih gledališčih (uskladitev z ustavo)
- Zakon o varstvu kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti (izdan bo nov zakon o varstvu narave)
- Zakon o upravnih organih v SR Sloveniji (nov zakon namesto sedanjega).

PROGRAM DELA

Gospodarskega zbora za prvo polletje 1964

Februar

- Problematika turizma in gostinstva
- Poročilo Skupnosti zavarovalnih podjetij Slovenije
- Problemi prometa v sklopu gospodarske problematike
- Statuti delovnih organizacij s področja gospodarstva
- Problematika in stanje v nekaterih kmetijskih in gozdarskih delovnih organizacijah
- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o načinu gospodarjenja in razpolaganja s skupnimi rezervami gospodarskih organizacij
- Zakon o ustanovitvi Splošne gospodarske banke (uskladitev z ustavo)
- Predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili

Marec

- Produktivnost dela, zaposlenost, raziskovalno delo in kadri
- Problemi v zvezi s prehodom na skrajšanje delovnega časa
- Problemi gradbeništva in stanovanjske graditve
- Poročilo Gospodarske zbornice SR Slovenije, Splošne gospodarske banke SR Slovenije in Zveze komunalnih bank SR Slovenije
- Poročila republiških sekretariatov s področja gospodarstva
- Predlog odloka o potrditvi zaključnega računa republiškega investicijskega sklada za leto 1963
- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o gozdovih
- Predlog zakona o prispevku za pospeševanje gozdov v državljanski lastnini
- Teze za spremembe zakona o urbanistični inšpekciji
- Predlog zakona o urbanistični inšpekciji
- Zakon o hišnikih — uskladitev z ustavo
- Zakon o delovnih razmerjih gospodinjskih pomočnic in postrežnic — uskladitev z ustavo
- Zakon o delovnih razmerjih kmetijskih delavcev v zasebnih kmetijskih gospodarstvih — uskladitev z ustavo
- Zakon o delu na domu — uskladitev z ustavo
- Zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev — uskladitev z ustavo

April

- Osebni dohodek in osebna potrošnja
- Poročilo Izvršnega sveta
- Razprava o osnovnih smernicah sedemletnega razvoja SR Slovenije
- Položaj in problematika notranje trgovine in preskrbe industrijskih središč
- Poslovno sodelovanje delovnih organizacij in vloga poslovnih združenj
- Združevanje v gospodarstvu in analiza gospodarskih instrumentov, ki preprečujejo oziroma zavirajo združevanje gospodarskih organizacij
- Analiza zaključnih računov 1963
- Zakon o skladu SR Slovenije za pospeševanje kmetijstva — uskladitev z ustavo
- Zakon o upravljanju in gospodarjenju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti — uskladitev z ustavo
- Predlog zakona o prevozu z motornimi vozili v cestnem prometu
- Stališča in teze o položaju in vlogi družbenih materialnih rezerv
- Zakon o skladu LR Slovenije za negospodarske investicije — uskladitev z ustavo

Maj

- Poročilo Izvršnega sveta o izvrševanju družbenega plana SR Slovenije v I. četrtletju 1964
- Poročilo Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije
- Zakon o lovu — uskladitev z ustavo

Junij

- Kmetijstvo in gozdarstvo
- Zakon o omejitvi predelave lesa iglavcev — uskladitev z ustavo
- Zakon o veterinarski službi — uskladitev z ustavo
- Zakon o javnih cestah — uskladitev z ustavo

PROGRAM DELA

Prosvetno-kulturnega zbora za prvo polletje 1964

Februar

Prva seja:

1. Poročilo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogi za bodočo ureditev financiranja
2. Obravnava tez za odlok o organih upravljanja v zavodih in drugih organizacijah družbenih služb

Druga seja:

1. Razprava o telesni kulturi
2. Razprava o prosvetni in kulturni problematiki italijanske in madžarske narodnosti

Marec

Tretja seja:

1. Razprava o poklicnem šolstvu
2. Razprava o izidu javne razprave o reformi tehniških in njim ustreznih strokovnih šol

Četrta seja:

1. Razprava o izobraževanju delavcev oziroma odraslih
2. Položaj učencev šol II. stopnje in slušateljev visokih ter višjih šol
3. Poklicno usmerjanje

April

Peta seja:

1. Razprava o filmu
2. Teze za zakon o skladu SR Slovenije za pospeševanje proizvodnje in predvajanje filma
3. Razprava o gledališčih
4. Predlog zakona o poklicnih gledališčih
5. Razprava o radioteleviziji

Šesta seja:

1. Razprava o analizi reforme v osnovnem šolstvu
2. Predlog zakona o osnovni šoli
3. Problematika prosvetno-pedagoške službe
4. Predlog zakona o prosvetno-pedagoški službi

Maj

Sedma seja:

1. Razprava o raziskovalnem delu v Sloveniji
2. Predlog zakona o skladu Borisa Kidriča
3. Predlog zakona o Slovenski akademiji znanosti in umetnosti
4. Predlog zakona o znanstvenih zavodih

Osma seja:

1. Razprava o visokem šolstvu
2. Predlog zakona o visokem šolstvu v SR Sloveniji
3. Predlog zakona o skladu SR Slovenije za šolstvo
4. Predlog zakona o Višji šoli za zdravstvene delavce v Ljubljani
5. Predlog zakona o Višji stomatološki šoli v Mariboru

Junij

Deveta seja:

1. Razprava o posebnem šolstvu
2. Predlog zakona o posebnem šolstvu
3. Problematika vzgojnih in varstvenih ustanov

Deseta seja:

1. Financiranje kulturnih dejavnosti
2. Predlog zakona o Frešernovem skladu
3. Predlog zakona o skladu za pospeševanje kulturnih dejavnosti
4. Materialni in kadrovske problemi osrednjih kulturnih ustanov

PROGRAM DELA
Socialno-zdravstvenega zbora za prvo polletje 1964

Februar

- Statuti delovnih organizacij s socialno-zdravstvenega področja
- Zdravstveni centri in centri za socialno delo
- Predlog odloka o izplačilu enkratnega dodatka na preživnino babicam

Marec

- Gereontologija in geriatrično varstvo
- Zdravstveno varstvo matere in otroka
- Poročila republiških sekretariatov — zdravstvo — socialno varstvo
- delo
 - Zakon o zdravstvenem zavarovanju kmetijskih proizvajalcev — uskladitev

April

- Poročilo Izvršnega sveta
- Razprava o osnovnih smernicah sedemletnega razvoja SR Slovenije (s tem v zvezi Informacija o konceptu razvoja bolnišnične službe na območju koprskega okraja in Analiza stanja posameznih profilov zdravstvenih delavcev, ki ju bo sestavil Republiški sekretariat za zdravstvo ter Analiza o poslovanju in razmerah v domovih za starostnike, ki jo bo sestavil Republiški sekretariat za socialno varstvo)
- Zakon o naravnih zdravilnih sredstvih in o naravnih zdraviliščih — uskladitev z ustavo
- Zakon o zasebni zdravstveni praksi — uskladitev z ustavo
- Zakon o skladu za preprečevanje in zatiranje otroške paralize — uskladitev z ustavo
- Predlog zakona o izvajanju vzgojnih ukrepov
- Teze za zakon o preventivnih zdravstvenih dejavnostih
- Predlog zakona o plačevanju stroškov zdravstveno nezavarovanih oseb

Maj

- Rehabilitacija invalidov (odraslih in otrok) (v zvezi s tem Poročilo o poteku kategorizacije otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, ki ga je dostavil Republiški sekretariat za socialno varstvo)
- Predlog zakona o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe
- Predlog odloka o dodelitvi preživnine in o posebnem dodatku na preživnine babicam

Junij

- Poročilo Republiške skupnosti socialnega zavarovanja (o skladih) in poročilo Republiškega zavoda za socialno zavarovanje za leto 1963 (v zvezi s tem Analiza delovanja instrumenta po 122. členu zakona o organizaciji in

financiranju zavarovanja, ki jo je sestavil Republiški sekretariat za delo in Informacija o sklepanju pogodb med zdravstvenimi zavodi in komunalnimi zavodi za socialno zavarovanje, ki jo bo sestavil Republiški sekretariat za zdravstvo)

— Varstvo otrok z zdravstvenega in socialnega vidika (obenem s Prosvetno-kulturnim zborom) (v zvezi s tem Analiza dela komunalnih zavodov za socialno zavarovanje v letu 1963 na področju izvajanja poklicne in socialne rehabilitacije, ki jo je sestavil Republiški sekretariat za delo in Analiza o rezultatih izvajanja resolucije o nalogah komune in stanovanjskih skupnosti pri stroškem varstvu in resolucije o nalogah komune na področju socialnega varstva, ki jo bo sestavil Republiški sekretariat za socialno varstvo)

— Zakon o socialnih zavodih — uskláđitev z ustavo

PROGRAM DELA

Organizacijsko-političnega zbora za prvo polletje 1964

Februar

Prva seja:

1. Razprava o nekaterih vprašanih občinskih statutov
2. Obravnava in sklepanje o tezah zakona o mestih, ki so razdeljena na občine
3. Obravnava in sklepanje o predlogu o začetku uporabljanja določil kazenskega zakonika o oddaji v disciplinski center
4. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o prenehanju veljavnosti zakona o občinskih ljudskih odborih in zakona o okrajnih ljudskih odborih
5. Obravnava o bodočem delu zbora in sklepanje o ustanovitvi, sestavi in nalogah ustreznih začasnih odborov Organizacijsko-političnega zbora

Druga seja:

1. Razprava o problematiki inšpekcijskih služb v SR Sloveniji
2. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških in okrajnih organov
3. Obravnavanje in sklepanje o predlogu odloka o organih upravljanja v zavodih in drugih organizacijah družbenih služb

Marec

Tretja seja:

1. Razprava o problemih pravne pomoči in odvetništva
2. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o mestih, ki so razdeljena na občine
3. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o območjih okrajev in občin

Četrta seja:

1. Razprava o problemih samoupravljanja in delitve dohodka v državnih organih
2. Obravnavanje in sklepanje o tezah za zakon o upravnih organih v SR Sloveniji

April

Peta seja:

1. Obravnavanje in sklepanje o predlogu sklepnega računa o izvršitvi republiškega proračuna za leto 1963
2. Razprava o informacijah Republiškega sekretariata za finance
 - o izvedeni razmejitvi proračunskih sredstev za leto 1964 med okraji in občinami,
 - o poteku del na izračun novega katastrskega dohodka,
 - o poteku del za uvedbo novega proračunskega zakona v SFRJ

Šesta seja:

1. Razprava o problematiki krajevnih skupnosti
2. Analiza delovanja poravnalnih svetov

Maj

Sedma seja:

1. Razprava o osnovnih smernicah 7-letnega družbenega razvoja SR Slovenije
2. Poročilo o delu Izvršnega sveta
3. Razprava o tezah za zakon o sodiščih

Osma seja:

1. Razprava o nekaterih problemih medkomunalnega sodelovanja
2. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o državljanstvu SR Slovenije

Junij

Deveta seja:

1. Načelo javnosti in problemi obveščanja občanov o delu predstavniških teles, njihovih organov in organov družbenega samoupravljanja

Deseta seja:

1. Obravnavanje in sklepanje o predlogu zakona o sodiščih
2. Razprava o poročilu o mladinskem prestopništvu in o problematiki izvajanja vzgojno-poboljševalnih ukrepov

PREDLOG SKLEPA**o ustanovitvi in sestavi začasnih odborov Gospodarskega zbora**

Na podlagi 173. člena ustave SR Slovenije in 8. člena začasnega poslovnika Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije je Gospodarski zbor na seji dne 20. februarja 1964 sprejel

s k l e p

o ustanovitvi in sestavi začasnih odborov Gospodarskega zbora

I.

Ustanovijo sečasni odbori Gospodarskega zbora Skupščine SR Slovenije:

1. za produktivnost,
2. za kmetijstvo in gozdarstvo,

- 3. za gradbeništvo,
- 4. za trgovino,
- 5. za zavarovanje.

II.

V začasne odbore se izvolijo:

1. v začasni odbor za produktivnost

za predsednika	Andrej Lah
za člane	Anton Beravs inž. Danilo Dougan inž. Silvo Rozman

2. v začasni odbor za kmetijstvo in gozdarstvo

za predsednika	inž. Milóvan Zidar
za člane	Dane Melavc Štefan Karba Ernest Kerec Franc Ciglar

3. v začasni odbor za gradbeništvo

za predsednika	inž. Jože Valentincič
za člane	inž. Saša Skulj inž. Franc Filipčič Teodor Okrožnik Tinka Muhar

4. v začasni odbor za trgovino

za predsednika	Riko Rižnar
za člane	Stane Zupančič Danica Vilčnik Ema Kruhar Mimica Alt inž. Jelka Kajzersberger

5. v začasni odbor za proučitev poročil Zavarovalne skupnosti SRS, Gospodarske zbornice SRS, Gospodarske banke SRS in Zveze komunalnih bank SRS

za predsednika	Franc Zaviršek
za člane	Ivan Heller Rado Jamnik Zora Šoba Milan Medvešček Uroš Ruprecht

PREDLOG SKLEPA**o ustanovitvi začasnih odborov Socialno-zdravstvenega zbora**

Na podlagi 173. člena ustave SR Slovenije in 8. člena začasnega poslovnika Socialno-zdravstvenega zbora Skupščine SR Slovenije je Socialno-zdravstveni zbor Skupščine SR Slovenije na seji dne 14. februarja 1964 sprejel

s k l e p

I.

o ustanovitvi začasnih odborov Socialno-zdravstvenega zbora:

1. za proučevanje varstva starostnikov in geriatrije;
2. za proučevanje zdravstvenega varstva matere in otroka;
3. za proučitev poročila Republiškega sekretariata za zdravstvo;
4. za proučitev poročila Republiškega sekretariata za socialno varstvo;
5. za proučitev poročila Republiškega sekretariata za delo;
6. za proučevanje rehabilitacije invalidov.

II.

V začasne odbore se izvolijo:

1. *v začasni odbor za proučevanje varstva starostnikov in geriatrije*

za predsednika:	dr. Saša Cvahte
za člane:	dr. Mirko Birsa Majda Mlinarič Lidunka Krajnc Fani Štravs

2. *v začasni odbor za proučevanje zdravstvenega varstva matere in otroka*

za predsednika:	dr. Zorko Ščuka
za člane:	Stanislava Butkovič Antonija Markelj Franc Bradač Jožica Suhadolnik Martina Čop

3. *v začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za zdravstvo*

za predsednika:	dr. Milica Gajšek-Zima
za člane:	dr. Bojan Pirc Marija Miloradovič Jože Kosmač Gojko Jug dr. Anica Gregorc-Kastelic

4. v *začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za socialno varstvo*

za predsednika: Mara Lukanc
 za člane: dr. Marko Petrič
 Minka Kovač
 Miro Steržaj
 Jože Šilc
 Minka Sterlekar

5. v *začasni odbor za proučitev poročila Republiškega sekretariata za delo*

za predsednika: Anton Zakrajšek
 za člane: Stane Ocvirk
 Vinko Ileršič
 Stane Drobnič
 Ivan Cerkovnik
 Herman Bizjak

6. v *začasni odbor za proučevanje rehabilitacije invalidov*

za predsednika: Miro Vesel
 za člane: Jožica Semerl
 Zdravko Gruden
 Rajko Ješovnik
 Andrej Strniša
 dr. Martin Benedik

PREDLOG SKLEPA

o ustanovitvi in sestavi *začasnih odborov Prosvetno-kulturnega zbora*

Na podlagi 173. člena ustave SR Slovenije in 8. člena *začasnega poslovnika Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije* je Prosvetno-kulturni zbor Skupščine SR Slovenije na seji dne 18. februarja 1964 sprejel

sklep

o ustanovitvi in sestavi *začasnih odborov Prosvetno-kulturnega zbora*

- Ustanovita se: I.
 1. *začasni odbor za osnovno šolstvo*,
 2. *začasni odbor za izobraževanje odraslih*.

V *začasna odbora* se izvolijo: II.
 v *začasni odbor za osnovno šolstvo*

za predsednika: Veljko Troha
 za člane: Milena Borovac
 Mija Božič
 Marjan Debeljak

Stojan Fakin
Janez Langerholc
Ivo Orešnik
Jovita Podgornik
Darinka Šušteršič

v začasni odbor za izobraževanje odraslih

za predsednika:	Stojan Požar
za člane:	Ludvik Gorčan
	Franc Lesnik
	Tilka Sašek
	Alojz Smerdel
	Avgust Vižintin
	Sonja Sardoč

PREDLOG SKLEPA

o razrešitvi sodnikov

Na podlagi 78. člena zakona o sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 30/54) ter 59. člena zakona o gospodarskih sodiščih (Uradni list FLRJ, št. 31/54) so bili na seji Republiškega zbora Skupščine Socialistične republike Slovenije

razrešeni:

1. dr. Anton Vidic kot sodnik Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije v Ljubljani,
2. Drago Hercog kot sodnik okrožnega sodišča v Celju,
3. Roman Keržan kot sodnik okrožnega sodišča v Novem mestu in
4. Milan Abrahamsberg kot sodnik okrožnega sodišča v Kopru.

OBRAZLOŽITEV

Dr. Anton Vidic, sodnik Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije in Drago Hercog, sodnik okrožnega sodišča v Celju prosita za razrešitev, ker sta predvidena kot strokovna sodelavca pri Ustavnem sodišču SR Slovenije. Roman Keržan, sodnik okrožnega sodišča v Novem mestu prosi za razrešitev, ker je predviden za zaposlitev pri Skupščini SR Slovenije, Milan Abrahamsberg, sodnik okrožnega sodišča v Kopru pa iz razloga, ker je bil na seji okrajne skupščine Koper dne 20. 12. 1963 imenovan za načelnika inšpekcijskih služb okrajne skupščine Koper.

Za razrešitev imenovanih so podani zakoniti pogoji po 78. členu zakona o sodiščih (Ur. l. FLRJ, št. 30/54) ter po 59. členu zakona o gospodarskih sodiščih (Ur. l. FLRJ, št. 31/54).

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Komisija za volitve in imenovanja

POROČILO
komisije za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije

Na podlagi 140. člena začasnega poslovnika Republiškega zbora Skupščine SR Slovenije je komisija za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije na svoji seji dne 19. 2. 1964 razpravljala o predlogu Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije, da se na lastno željo razrešijo:

— sodnik Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije v Ljubljani dr. Anton Vidic;

— sodnik Okrožnega sodišča v Celju Drago Hercog;

— sodnik Okrožnega sodišča v Novem mestu Roman Keržan in

— sodnik Okrožnega sodišča v Kopru Milan Abrahamsberg.

Komisija za volitve in imenovanja je sprejela predlog Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in predlaga, da Republiški zbor Skupščine SR Slovenije razreši:

— sodnika Višjega gospodarskega sodišča SR Slovenije dr. Antona Vidica;

— sodnika Okrožnega sodišča v Celju Dragota Hercoga;

— sodnika Okrožnega sodišča v Novem mestu Romana Keržana in

— sodnika Okrožnega sodišča v Kopru Milana Abrahamsberga.

Št.: 1110-39/64

Ljubljana, 19. 2. 1964

Predsednik:

Adolf Arigler l. r.

PREDLOG SKLEPA

o razrešitvi in izvolitvi predsednika in podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije

Na podlagi 173. in 174. člena ustave SR Slovenije in v zvezi z 9., 12. in 98. členom začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora je Organizacijsko-politični zbor Skupščine SR Slovenije na seji dne 28. 2. 1964 sprejel

sklep

o razrešitvi in izvolitvi predsednika in podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije.

I.

Razrešita se:

Marija Aljančič, funkcije predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov in

Vlado Černe, funkcije podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora.

II.

Izvolijo se:

Vlado Černe, za predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora;

Vlado Črešnik, dosedaj član odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov za podpredsednika tega odbora in

Marija Aljančič, za člana odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora.

SKUPŠČINA
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Komisija za volitve in imenovanja

POROČILO

komisije za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije

Na podlagi 174. člena ustave SR Slovenije in 57. člena začasnega poslovnika Skupščine SR Slovenije v zvezi s 96. in 97. členom začasnega poslovnika Organizacijsko-političnega zbora Skupščine SR Slovenije je komisija za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije na seji dne 19. februarja 1964 razpravljala

— da se na lastno prošnjo razreši funkcije predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Marija Aljančič;

— da se izvoli za predsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora dosedanji podpredsednik tega odbora Vlado Černe;

— da se za podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora izvoli član tega odbora Vlado Črešnik.

Komisija za volitve in imenovanja je sprejela prošnjo Marije Aljančič za razrešitev kot upravičeno. Zato predlaga, da Organizacijsko-politični zbor:

1. Marijo Aljančič razreši funkcije predsednika zbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora s tem, da ostane član tega odbora;

2. Vlada Černeta razreši funkcije podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora in ga izvoli za predsednika tega odbora;

3. Vlada Črešnika izvoli za podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora.

Ljubljana, 19. 2. 1964

Poročevalec:
inž. Jože Legan

Predsednik:
Adolf Arigler l. r.

SKUPŠČINA SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:

Ivan Maček

Podpredsednika:

Dr. Marijan Brecelj

Dragica Rome

Tajnik:

Peter Zorko

ODBORI IN KOMISIJE

ODBOR ZA DRUŽBENO NADZORSTVO

inž. Karmelo Budihna, predsednik

Magda Kočar, podpredsednik

Valentin Hren

Jože Greben

Janez Sukič

Frančiška Hribar

Ivo Ščavnikar

Andrej Lah

Mara Lukanc

KOMISIJA ZA VOLITVE IN IMENOVANJA

Adolf Arigler, predsednik

inž. Jože Legan, podpredsednik

Miro Benedejčič

inž. Stanislav Potrč

Milica Opresnik

Franc Simonič

Lojze Fortuna

Marjan Lenarčič

Janez Zemljarič

ZAKONODAJNO-PRAVNA KOMISIJA

dr. Josip Globevnik, predsednik

Savo Šifrer, podpredsednik

Anica Rajič

Borut Bohte

Bojan Černjavič

inž. Franc Filipčič

Marjan Šenk

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA SSRS

Savo Šifrer, predsednik

Borut Bohte, tajnik

Ivan Bertoncej

inž. Bogdan Jesenko

Franc Leskovec

Mara Lukanc

Srečko Rihtar

KOMISIJA ZA PRIPRAVO IN IZDELAVO PREDLOGOV ZA USKLADITEV
OBSTOJEČIH REPUBLIŠKIH ZAKONOV IN DRUGIH REPUBLIŠKIH
PREDPISOV Z NOVO USTAVO SRS

Mitja Ribičič, predsednik
dr. Josip Globevnik, podpredsednik

Ivo Janžekovič
Ivan Lužovec
inž. Silvo Rozman
Francka Strmole-Hlastec

Mitja Stupan
Savo Šifrer
Milan Žnidaršič

REPUBLIŠKI ZBOR

Predsednik:
Tine Remškar

Podpredsednik:
Cveta Žorž

ODBORI IN KOMISIJE

ODBOR ZA DRUŽBENI PLAN IN FINANCE

Miran Košmelj, predsednik
Ludvik Golob, podpredsednik

Zmaga Bajc
Franc Klobučar
inž. Franc Kumše

Ivan Lužovec
Franc Virk

ODBOR ZA SPLOŠNA GOSPODARSKA VPRAŠANJA

Mirko Zlatnar, predsednik
inž. Bogdan Jesenko, podpredsednik

Štefan Antalič
Rafael Baraga
Jožica Tepey

Vida Vajd
Janez Žnidar

ODBOR ZA PRORAČUN

Tone Fajfar, predsednik
Miroslava Lavrenčič, podpredsednik

Angelca Kržan
Anton Rovtar

Anton Truden

ODBOR ZA INDUSTRIJO IN PROMET

Stane Dolenc, predsednik
Tone Preložnik, podpredsednik

Vera Čavnik
inž. Miran Guzelj
inž. Ivica Kavčič

Ludvik Križman
Hinko Wimmer

ODBOR ZA KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Franc Lubej, predsednik
Katica Kozel, podpredsednik

Jože Kolarič
inž. Slavko Korbar
inž. Lucijan Krivec

Jože Ogorevc
Sida Podlesek

ODBOR ZA TRGOVINO, GOSTINSTVO IN TURIZEM

Jože Tramšek, predsednik
Viktor Zupančič, podpredsednik

Davorin Ferligoj
Ivan Gorenc
Ivica Jeršič

Slavko Štrukelj
Dominik Tomažin

ODBOR ZA ORGANIZACIJSKO-POLITIČNA VPRAŠANJA

Niko Belopavlovič, predsednik
Mitja Stupan, podpredsednik

Mirko Draksler
Zoran Pirc
Ana Rozman

Francka Strmole-Hlastec
Janko Ževart

ODBOR Z URBANIZEM, STANOVANJSKO IZGRADNJO
IN KOMUNALNE ZADEVE

Vlado Majhen, predsednik
inž. Jože Mušič, podpredsednik

Alojzija Doltar
Milko Grgič

Jože Laznik

ODBOR ZA PROSVETO IN KULTURO

Drago Seliger, predsednik
Kristina Lovrenčič, podpredsednik

dr. Milica Bergant	inž. Ivo Pignar
inž. Viktor Klanjšček	Mitja Vošnjak
Jože Klinger	

ODBOR ZA ZDRAVSTVO IN SOCIALNO POLITIKO

dr. Jože Benigar, predsednik
dr. Meta Škarja-Skerget, podpredsednik

Rado Dolgan	Branko Zadavec
Bogo Verdev	Ignac Zagorc
Stane Volk	

ODBOR ZA DELO IN SOCIALNO ZAVAROVANJE

Janez Japelj, predsednik
Franc Leben, podpredsednik

Marja Cerkovnik	Miroslav Trunkelj
Andrej Jermol	Rudolf Vrčkovnik
Ivo Janžekovič	

ADMINISTRATIVNA KOMISIJA

Adolf Arigler, predsednik
Jakob Žen, podpredsednik

Rudi Burgar	Tone Preložnik
Franc Leskovec	

MANDATNO-IMUNITETNA KOMISIJA

Marja Cerkovnik, predsednik
Ludvik Jerebic, podpredsednik

Bruno Giachin	Franc Zadavec
Marija Plavec	

KOMISIJA ZA PROŠNJE IN PRITOŽBE

Julij Beltram, predsednik
Anica Rajič, podpredsednik

Ernest Eory	Stanko Robnik
Jelka Firbas	

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA ZBOŔA

Savo Šifrer, predsednik
Franc Leskovec, tajnik

dr. Milica Bergant
Jelka Firbas
inž. Miran Guzelj

inž. Bogdan Jesenko
Franc Lubej

GOSPODARSKI ZBOR

Predsednik:
Leopold Krese

Podpredsednik:
Tatjana Menna

ODBORI IN KOMISIJE

ODBOR ZA PROUČEVANJE ZAKONSKIH IN DRUGIH PREDLOGOV

Milan Špolar, predsednik
Tomaž Tomažič, podpredsednik

Milan Bric
Elka Grilc
inž. Miloš Kobe

inž. Franc Tesovnik
inž. Ciril Žmahar

MANDATNO-IMUNITETNA KOMISIJA

inž. Silvo Rozman, predsednik
Tončka Rebek, podpredsednik

Ignac Karničnik
Jože Naraks

Ivanka Šulgaj

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA ZBORA

Srečko Rihtar, predsednik
Andrej Lah, tajnik

Helena Peček
Riko Rižnar
Ivanka Šulgaj

inž. Jože Valentinčič
Stane Zupančič

PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Predsednik:
Ivo Tavčar

Podpredsednik:
inž. Dora Jelenko

ODBORI IN KOMISIJE**ODBOR ZA PROUČEVANJE ZAKONSKIH IN DRUGIH PREDLOGOV**

Boris Mikoš, predsednik
Truda Žoher-Durjava, podpredsednik

Branko Babič
Ivan Bertoncelj
Magda Malovrh

Ive Šubic
inž. Dane Tovornik

MANDATNO-IMUNITETNA KOMISIJA

Sonja Sardoč, predsednik
Dane Debič, podpredsednik

Milena Borovac
Ludvik Gorčan

Bernarda Perc

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA ZBORA

Ivan Bertoncelj, predsednik
Sonja Sardoč, tajnik
Marjeta Pal
Ela Peroci

inž. Dane Tovornik
Ivan Tušek
Avgust Vižintin

SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

Predsednik:
dr. Ruža Šegedin

Podpredsednik:
Miro Vesel

ODBORI IN KOMISIJE**ODBOR ZA PROUČEVANJE ZAKONSKIH IN DRUGIH PREDLOGOV**

dr. Adolf Drolc, predsednik
Minka Kovač, podpredsednik

dr. Saša Cvahte
dr. Polde Hladnik
Vinko Kastelic

Maks Klemenčič
Janez Varl

MANDATNO-IMUNITETNA KOMISIJA

Lidunka Kranjc, predsednik
dr. Mirko Birsa, podpredsednik

Stane Drobnič
Andrej Strniša

Fani Štravs

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA ZBORA

Mara Lukanc, predsednik
Marjan Šenk, tajnik

dr. Martin Benedik
dr. Mirko Birska
dr. Milica Gajšek-Zima

Vinko Kastelic
Lidunka Kranjc

ORGANIZACIJSKO-POLITIČNI ZBOR

Predsednik:
Janez Hočevar

Podpredsednik:
Jože Eržen

ODBORI IN KOMISIJE

ODBOR ZA PROUČEVANJE ZAKONSKIH IN DRUGIH PREDLOGOV

Vlado Černe, predsednik
Vlado Črešnik, podpredsednik

Marija Aljančič
Mirko Čepič
Vera Maselj

Franjo Turk
Joško Saksida

MANDATNO-IMUNITETNA KOMISIJA

Mirko Hegler, predsednik
Danica Vogrinec, podpredsednik

Martin Košir
Joško Lojen

Miha Ravnik

KOMISIJA ZA PRIPRAVO PREDLOGA STALNEGA POSLOVNIKA ZBORA

Borut Bohte, predsednik
Milan Žnidaršič, tajnik

Štefan Brumec
Vlado Črešnik
Jože Dernovšek

Joško Saksida
Mileva Veren

POSLANCI
SKUPŠČINE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

REPUBLIŠKI ZBOR

Antalič Štefan	-Jerebic Ludvik	Podobnik Zorka
Arigler Adolf	Jerman Riko	Popit Franc
Avbelj Viktor	Jermol Andrej	Preložnik Tone
Bajc Zmaga	Jersič Ivica	Rajič Anica
Baraga Rafael	Jesenko inž. Bogdan	Remškar Tine
Belopavlovič Niko	Kadunec Vladimir	Ribičič Mitja
Beltram Julij	Kavčič inž. Ivica	Robnik Stanko
Benigar dr. Jože	Klanjšček inž. Viktor	Rovtar Anton
Bergant dr. Milica	Klinger Jože	Rozman Ana
Bokša-Bac inž. Milena	Klobučar Franc	Seliger Drago
Brecelj dr. Marijan	Kocijančič Boris	Simonič Franc
Brilej dr. Jože	Kočar Magda	Smole Janko
Budihna inž. Karmelo	Kolarič Jože	Strmole-Hlastec Francka
Burgar Rudi	Korbar inž. Slavko	Stupan Mitja
Butara Mihael	Košmelj Miran	Sukič Janez
Cerkovnik Marja	Kotnik inž. Viktor	Šifrer Savo
Čačinovič Rudi	Kozel Katica	Škarja-Skerget dr. Meta
Čavnik Vera	Krivec inž. Lucijan	Štrukelj Slavko
Dolenc Stane	Križman Ludvik	Tepey Jožica
Dolgan Rado	Križnik inž. Veljko	Tomažin Dominik
Doltar Alojzija	Kržan Angelca	Tomšič Vida
Draksler Mirko	Kumše inž. Franc	Tramšek Jože
Eory Ernest	Lavrenčič Miroslava	Truden Anton
Fajfar Tone	Laznik Jože	Trunkelj Miroslav
Fende Jože	Leben Franc	Vajd Vida
Ferligoj Davorin	Leskovec Franc	Verdev Bogo
Firbas Jelka	Lončarič Jože	Virk Franc
Furlan Slavko	Lovrenčič Kristina	Volk Stane
Gabrovšek Ludvik	Lubej Franc	Vošnjak Mitja
Gaspari Majda	Lužovec Ivan	Vrčkovnik Rudolf
Giachin Bruno	Maček Ivan	Wimmer Hinko
Globevnik dr. Josip	Majnen Vlado	Zadravec Branko
Golob Ludvik	Maležič Matija	Zadravec Franc
Gorenc Ivan	Marinko Miha	Zagorc Ignac
Greben Jože	Mušič inž. Jože	Zlatnar Mirko
Grgič Milko	Ogorevc Jože	Zupančič Viktor
Guzelj dr. Miran	Pignar inž. Ivo	Žen Jakob
Hren Valentin	Pirc Zoran	Ževart Janko
Janžekovič Ivo	Plavec Marija	Žnidar Janez
Japelj Janez	Podlesek Sida	Zorž Cveta

GOSPODARSKI ZBOR

Alt Mimica	Kos Justa	Sila Robert
Benedejčič Miro	Krebs Franc	Siter Ivan
Beravs Anton	Krese Leopold	Sivec Jože
Borovinšek Jerica	Kruhar Ema	Skulj inž. Saša
Bric Milan	Lah Andrej	Stanonik Jože
Ciglar Franc	Medvešček Milan	Škerlak Franc
Čop Franc	Melavc Dane	Šnajder Jože
Dolgan inž. Danilo	Menna Tatjana	Šoba Zora
Dušej Jože	Mihelič inž. Franc	Špolar Milan
Filipčič inž. Franc	Muhar Tinka	Šulgaj Ivanka
Fistrovič Ljuba	Naraks Jože	Šuštar Janez
Gerk Danilo	Okrožnik Teodor	Tesovnik inž. Franc
Gradišnik inž. Milan	Palčič Romana	Tomažič Tomaž
Grile Elka	Peček Helena	Tomše inž. Bogo
Heller Ivan	Perenič Ivan	Umnik Ivan
Ivančič Ivanka	Peršak Ivo	Uršič Ciril
Jamnik Rado	Plos Anton	Valentinčič inž. Jože
Jeram Milan	Rebek Tončka	Vilčnik Danica
Kajzersberger inž. Jelka	Rebernik Leopold	Zaviršek Franc
Karba Štefan	Rihtar Srečko	Zidar inž. Milovan
Karničnik Ignac	Rižnar Riko	Zupančič Stane
Kerec Ernest	Rome Dragica	Zmahar inž. Ciril
Kobe inž. Miloš	Rozman inž. Silvo	
Komočar Edvard	Ruprecht Uroš	

PROSVETNO-KULTURNI ZBOR

Babič Branko	Jelenko inž. Dora	Perc Bernarda
Batič Stojan	Jelovšek Ciril	Peroci Ela
Bertoncelj Ivan	Kambič Janez	Pevc Alojz
Borovac Milena	Keber Štefan	Podgornik Jovita
Božič Mija	Kežman Anica	Pohar Vojko
Bukovec Vilma	Kobilca Vinko	Potrč inž. Stanislav
Cvetko Ciril	Kovič Kajetan	Požar Stojan
Černjavič Bojan	Langerholc Janez	Sardoč Sonja
Debeljak Marjan	Lesnik Franc	Sašek Tilka
Debič Dane	Makovec Jože	Smerdel Alojz
Fakin Stojan	Malovrh Magda	Stopar Rudi
Fusilli Leo	Mavsar Ivan	Ščavničar Ivo
Gombač Branko	Mikoš Boris	Šemrl Zora
Gorčan Ludvik	Mole Ivan	Šinigoj Dušan
Gorjanc inž. Ferdo	Oremuž vlado	Šneberger Peter
Grčar Anton	Orešnik Ivo	Štiglic France
Horvat Anton	Pal Marjeta	Šturm Jože
Janžekovič Viktorija	Pavšič Vladimir-Bor	Šubic Ive

Šušteršič Darinka	Troha Veljko	Vrhovec Stane
Švajncar Janez	Tušek Ivan	Zavadlav Danilo
Tavčar Ivo	Valenčič Mija	Zupančič Beno
Tiran Jože	Vidmar Gojmir	Žoher-Durjava Truda
Tkavc inž. Ladislav	Vidovič Francka	
Tovornik inž. Dane	Vižintin Avgust	

SOCIALNO-ZDRAVSTVENI ZBOR

Aranjoš Andrej	Ješovnik Rajko	Pukl Mirko
Benedik dr. Martin	Jug Gojko	Robida Božo
Birsa dr. Mirko	Kanalec Ivan	Semerl Jožica
Bizjak Herman	Kastelic Vinko	Senčur Polonca
Bradač Franc	Keršič Mišo	Simonič Ludvik
Bratkovič Ludvik	Klemenčič Maks	Sterlekar Minka
Butkovič Stanislava	Koritnik Jože	Steržaj Miro
Cerkovnik Ivan	Kosmač Jože	Strniša Andrej
Cvahte dr. Saša	Kovač Minka	Suhadolnik Jožica
Čepar Silva	Kranjc Lidunka	Šabjan Štefan
Čop Martina	Langus Karmen	Šali Milica
Drobnič Stane	Lukanc Mara	Ščuka dr. Zorko
Drolc dr. Adolf	Markelj Antonija	Šegedin dr. Ruža
Gajšek-Zima dr. Milica	Miloradovič Marija	Šenk Marjan
Globočnik Rok	Mlinarič Majda	Šilc Jože
Gradišar Vida	Mugerli Stane	Štelcl Jože
Gradišnik Milan	Ocvirk Stane	Štraser Oto
Grahek mr. ph. Branko	Opresnik Milica	Štravs Fani
Gregorc-Kastelic dr. Anica	Pavlica Zlatko	Šuc Fanika
Gruđen Zdravko	Petrič dr. Marko	Varl Janez
Hladnik dr. Polde	Petrovčič Marjan	Vesel Mirko
Ileršič Vinko	Pirc dr. Bojan	Zakrajšek Anton
Jarc Franc	Planinc Vlado	
Javoršek Tihomil	Prelog Dragica	

ORGANIZACIJSKO-POLITIČNI ZBOR

Aljančič Marija	Dernovšek Jože	Hočevar Janez
Bizjak Stane	Divjak Stane	Holec Ivan
Bizjak Vladimir	Djurič Tončka	Hribar Franciška
Bohte Borut	Eržen Jože	Jagodič Vinko
Brumec Štefan	Ferš Štefan	Kambič Ciril
Budna Stane	Florjančič Tone	Kikec Alojz
Cerjak Silva	Gregorič Anton	Klanšek Maks
Čepič Mirko	Gyerek Elizabeta	Kočevar Franc
Cerne Vlado	Hegler Mirko	Kolmančič Jože
Črešnik Vlado	Hočevar inž. Branko	Korber inž. Branko

Kos Jolanda	Mravljak Peter	Tovornik Marjana
Košir Martin	Plut Kristina	Turk Franjo
Kotar Alojz	Ravnik Miha	Vahčič Adam
Kranjc Nada	Rode inž. Vitja	Vasa Branko
Kržišnik inž. Marko	Rozman Danica*	Veren Mileva
Kukovec Milan	Saksida Joško	Vogrincec Danica
Lanšček Janez	Smolič Alojzija	Volčanšek Franc
Legan inž. Jože	Sukič Terezija	Ziccardi Aleksander
Levstek Vili	Šeme Jože	Zupančič-Vičar inž. Marija
Lojen Joško	Šmid Ernest	Žagar Anton
Mahnič Lado	Štaman Branko	Železnik Marjana
Maselj Vera	Švab Viktor	Žnidaršič Milan
Masten Danilo	Tepina inž. Marjan	
Mirt Jože	Tomažič Franc	

* Odpovedala se mandatu po 109. členu poslovnika.

POSLANCI IZVOLJENI V ZVEZNI ZBOR SKUPŠČINE SFRJ

za štiriletno mandatno dobo:

dr. Jože Brilej	Mitja Ribičič
Miha Marinko	Vida Tomšič
Franc Popit	

za dvoletno mandatno dobo:

inž. Milena Bokša-Bac	Jože Lončarič
Jože Fende	Matija Maležič
inž. Veljko Križnik	

IZVRŠNI SVET SKUPŠČINE SRS

Predsednik:

Viktor Avbelj

Podpredsednika:

Janko Smole

Beno Zupančič

Člani:

Rudi Čačinovič	Riko Jerman
Slavko Furlan	Vladimir Kadunec
Ludvik Gabrovšek	Boris Kocijančič
Majda Gaspari	inž. Viktor Kotnik

USTAVNO SODIŠČE
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:
Vladimir Krivic

Člani:

Milan Apih, Jože Borštnar, dr. Darko Černež, Milko Goršič, Jože Pavličič,
dr. Miha Potočnik, Mira Svetina, inž. Pavle Žaucer

VRHOVNO SODIŠČE
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:
Lojze Piškur

Člani:

dr. Vilko Androjna, Stanislava Brezar, Jože Černe, Albin Dobrajc, Matej Dolničar, Alojz Hartman, Stanko Hribar, Karel Kirn, Jože Kobal, Karel Košenina, Henrik Kužnik, Karel Mejak, dr. Franjo Omladič, Alojz Peric, Niko Pogačar, Marko Simčič, Franc Sok, dr. Jakob Svet, Jože Šegedin, Alojz Šmid, Albin Torelli, Martin Žalik

VIŠJE GOSPODARSKO SODIŠČE
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Predsednik:
Jože Pernuš

Člani:

dr. Ivan Dougan, Dušan Jaklič, dr. Ciril Jurca, Stane Kovač, dr. Marjan Mehle,
Franc Špendal, dr. Anton Vidic

SEZNAM GOVORNIKOV

Republiški zbor

Arigler Adolf: 94	Perovšek inž. Janez: 4
Baraga Rafael: 45	Potočnik Janko: 5, 74
Čop Franc: 52	Preložnik Tone: 72
Dolgan dr. Danilo: 26	Rebek Tončka: 59
Dolgan Rado: 67	Rižnar Riko: 19
Ferligoj Davorin: 20	Rovtar Anton: 94, 95
Gabrovšek Ludvik: 87	Ruprecht Uroš: 32
Gorenc Ivan: 54	Stanonik Jože: 70
Klanjšček inž. Viktor: 36	Stupan Mitja: 90
Kocijančič Boris: 88	Tomažič Tomaž: 63
Kržan Angelca: 95	Tomažin Dominik: 40
Kržičnik Ermin: 78	Tramšek Jože: 15
Laznik Jože: 80	Vajd Vida: 64
Leskovec Franc: 61	Varl Janez: 30
Lipušič Boris: 80	Verdev Bogo: 50
Lovrenčič Kristina: 83	Vošnjak Mitja: 41
Lubej Franc: 95	Zupančič Viktor: 57
Okrožnik Teodor: 38	Žokalj Alojz: 77

Gospodarski zbor

Benedejčič Miro: 104, 138	Prezelj inž. Marjan: 163
Dolgan inž. Danilo: 152	Rižnar Riko: 111
Dušej Jože: 145	Rome Dragica: 97, 132
Grilc Elka: 116, 159	Sila Robert: 125
Hribar Zvone: 109	Smole Janko: 122
Karničnik Ignac: 140	Špolar Milan: 159, 165
Kobe inž. Miloš: 164	Šubic inž. Stojan: 161
Kolarič Janko: 117	Šulgaj Ivanka: 136
Komočar Edo: 132, 159	Švab Mitja: 148
Krese Leopold: 154, 164	Tesovnik Franc: 162
Lipušič Boris: 156	Umnik Ivan: 112
Mejak inž. Miran: 114	Žokalj Alojz: 128
Podbregar Erna: 143	

Prosvetno-kulturni zbor

Babič Branko: 193	Kambič Janez: 202
Batič Stojan: 246	Langerholc Janez: 177
Bertoncelj Ivan: 180	Lipušič Boris: 168, 197
Božič Mija: 244	Makovec Jože: 191, 226
Cvetko Ciril: 246	Malovrh Magda: 171
Čahuk Geza: 244	Mavsar Ivan: 221
Černjavič Bojan: 184, 239	Menna Tatjana: 171
Debič Dane: 180	Mikoš Boris: 234, 236, 242, 245
Fusilli Leo: 212	Orešnik Ivo: 227
Gabrovšek Ludvik: 230, 243, 245	Pal Marjeta: 219
Globevnik dr. Josip: 235, 236	Poljanšek Miloš: 208, 228
Gorčan Ludvik: 189	Požar Stojan: 195
Gorjanc inž. Ferdo: 182, 244	Rojc Emil: 240
Gostenčnik Lojzka: 193	Smerdel Alojz: 177
Jelenko inž. Dora: 200	Šemrl Zora: 176
Jelovšek Ciril: 187	Šinigoj Dušan: 188

Šubic Ive: 212, 243	Vošnjak Mitja: 222
Švajncer Janez: 175	Vrhovec Stane: 174, 226, 235, 240, 244, 245
Tavčar Ivo: 203, 229	Zavadlav Danilo: 190
Tovornik inž. Dane: 246	Žoher Truda: 245
Troha Veljko: 246	

Socialno-zdravstveni zbor

Aranjoš Andrej: 265	Kastelic Vinko: 248
Benigar dr. Jože: 266	Kovač Minka: 281
Cvahte dr. Saša: 253, 269, 294	Pirc dr. Bojan: 264
Drobnič Stane: 283	Senčur Polonca: 254, 287
Drolc dr. Adolf: 269, 290	Sterlekar Minka: 264, 281
Gajšek dr. Milica: 252, 276	Šali Milica: 282
Globočnik Rok: 250	Šegedin dr. Ruža: 259
Gruden Zdravko: 276	Šelih Stane: 261
Hladnik dr. Polde: 261, 273	Šenk Marjan: 261
Majcen Nada: 278	Vesel Miro: 258
Ješovnik Rajko: 256, 285	

Organizacijsko-politični zbor

Aljančič Marija: 328	Korber inž. Branko: 306
Bizjak Stane: 309, 351, 352	Kos Jolanda: 322
Čepič Mirko: 347	Legan inž. Jože: 317
Černe Vlado: 346	Lojen Joško: 331
Črešnik Vlado: 326	Maselj Vera: 350
Dernovšek Jože: 312	Mravljak Peter: 339
Divjak Stane: 329	Premrou dr. Branko: 348
Gregorič Anton: 315	Rozman dr. Pavle: 296
Hegler Mirko: 320, 351, 352	Saksida Joško: 301
Hočevar inž. Branko: 313	Tomažič Franc: 333
Hočevar Janez: 341	Tramte Ludvik: 307
Kocijančič Boris: 303, 342, 343	Vahčič Adam: 337
Kolmančič Jože: 321	

VSEBINA

Republiški zbor

7. seja — 20. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	3
2. Določitev dnevnega reda	3

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 6. seje Republiškega zbora	3
2. Vprašanja poslancev	4

Govornik:

Inž. Janez Perovšek	4

3. Obravnavanje osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji (skupno z Gospodarskim zborom)	5

Govorniki:

Janko Potočnik	5,	74
Jože Tramšek		15
Riko Rižnar		19
Davorin Ferligoj		20
Dr. Danilo Dolgan		26
Janez Varl		30
Uroš Ruprecht		32
Inž. Viktor Klanjšček		36
Teodor Okrožnik		38
Dominik Tomažin		40
Mitja Vošnjak		41
Rafael Baraga		45
Bogo Verdev		50
Franc Čop		52
Ivan Gorenc		54
Viktor Zupančič		57
Tončka Rebek		59
Franc Leskovec		61
Tomaz Tomažič		63
Vida Vajd		64
Rado Dolgan		67
Jože Stanonik		70
Tone Preložnik		72

4. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov	77
Govornik:	
Alojz Žokalj	77
5. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka	78
Govornika:	
Ermin Kržičnik	78
Jože Laznik	80
6. Razprava o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov	80
Govornika:	
Boris Lipužič	80
Kristina Lovrenčič	83
7. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih	87
Govornik:	
Ludvik Gabrovšek	87
8. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih	88
Govornika:	
Boris Kocijančič	88
Mitja Stupan	90
9. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov	93
10. Razrešitve sodnikov	94
Govornik:	
Adolf Arigler	94
11. Program dela Republiškega zbora za razdobje februar—julij 1964	94
Govorniki:	
Anton Rovtar	94, 95
Angelca Kržan	95
Franc Lubej	95

Gospodarski zbor

6. seja — 14. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	96
2. Določitev dnevnega reda	96

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 5. seje Gospodarskega zbora	96
2. Vprašanja poslancev	96
3. Obravnava osnovnih problemov prometa v SR Sloveniji	96

Govorniki:

Dragica Rome	97,	132
Miro Benedejčič		104
Zvone Hribar		109
Riko Rižnar		111
Ivan Umnik		112
Inž. Miran Mejak		114
Elka Grilc		116
Janko Kolarič		117
Janko Smole		122
Robert Sila		125
Alojz Žokalj		128

4. Razprava o statutih delovnih organizacij s področja gospodarstva	132

Govorniki:

Edo Komočar	132
Ivanka Šulgaj	136
Miro Benedejčič	138
Ignac Karničnik	140
Erna Podbregar	143
Jože Dušej	145
Mitja Švab	148
Inž. Danilo Dolgan	152
Leopold Krese	154

5. Obravnava poročila o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v 1963. letu in predlogi za bodočo ureditev financiranja teh ustanov	156

Govorniki:

Boris Lipužič	156
Elka Grilc	159
Edo Komočar	159

6. Okvirni program dela Gospodarskega zbora v prvem polletju 1964 in sklepanje o ustanovitvi ustreznih začasnih odborov Gospodarskega zbora	159

Govornik:

Milan Špolar	159

7. seja — 20. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev 161
2. Določitev dnevnega reda 161

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 6. seje Gospodarskega zbora 164
2. Obravnava osnovnih problemov turizma in gostinstva v SR Sloveniji (skupno z Republiškim zborom) 161
3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o opravljanju javnega prometa z motornimi vozili v lasti zasebnikov 161

Govornika:

- Inž. Stojan Šubič 161
Franc Tesovnik 162

4. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka 163

Govornika:

- Inž. Marjan Prezelj 163
Inž. Miloš Kobe 164

5. Formiranje nekaterih začasnih odborov 164

Govornika:

- Leopold Krese 164
Milan Špolar 165

Prosvetno-kulturni zbor

6. seja — 18. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev 167
2. Določitev dnevnega reda 167
3. Sporočila pred prehodom na dnevni red 167

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 5. seje Prosvetno-kulturnega zbora 168
2. Obravnava poročila o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov v letu 1963 in predlogu za bodočo ureditev financiranja 168

Govorniki:

Boris Lipužič	168,	197
Tatjana Menna		171
Tatjana Menna		171
Stane Vrhovec		174
Janez Švajncer		175
Zora Šemerl		176
Alojz Smerdel		177
Janez Langerholc		177
Dane Debič		180
Ivan Bertoncej		180
Inž. Ferdo Gorjanc		182
Bojan Černjavič		184
Ciril Jelovšek		187
Dušan Šinigoj		188
Ludvik Gorčan		189
Danilo Zavadlav		190
Jože Makovec		191
Branko Babič		193
Lojzka Gostenčnik		193
Stojan Požar		195
Inž. Dora Jelenko		200
Janez Kambič		202
Ivo Tavčar		203

3. Obravnava informacije o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji 208

Govorniki:

Miloš Poljanšek	208,	228
Ive ubic		212
Leo Fusilli		212
Marjeta Pal		219
Ivan Mavsar		221
Mitja Vošnjak		222
Stane Vrhovec		226
Jože Makovec		226
Ivo Orešnik		227
Ivo Tavčar		229

4. Obravnava predloga zakona o organih upravljanja v zavodih 230

Govorniki:

Ludvik Gabrovšek		230
Boris Mikoš		234
Stane Vrhovec		235
Dr. Josip Globevnik	235,	236

5. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih 236

Govorniki:

Boris Mikuš	236,	245
Bojan Černjavič		239
Stane Vrhovec	240,	245

Emil Rojc	240
Ive Šubic	243
Ludvik Gabrovšek	243, 245
Mija Božič	244
Geza Čahuk	244
Inž. Ferdo Gorjanc	244
Truda Zoher-Durjava	245
6. Razprava o delovnem načrtu in o ustanovitvi odborov 246	
Govorniki:	
Inž. Dane Tovornik	246
Ciril Cvetko	246
Stojan Batič	246
Veljko Troha	246

Socialno-zdravstveni zbor

4. seja — 14. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	248
2. Določitev dnevnega reda	248

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 3. seje Socialno-zdravstvenega zbora	248
2. Razprava o problemih statutov zavodov s socialno-zdravstvenega področja	248

Govorniki:

Vinko Kastelic	248
Rok Globočnik	250
Dr. Milica Gajšek	252
Dr. Saša Cvahte	253
Polonca Senčur	254
Rajko Ješovnik	256
Miro Vesel	258
Dr. Ruža Šegedin	259

3. Obravnava informacije o zdravstvenih centrih	260
---	-----

Govorniki:

Stane Šelih	261
Dr. Polde Hladnik	261
Marjan Šenk	261
Minka Sterlekar	264
Dr. Bojan Pirc	264
Andrej Aranjoš	265
Dr. Jože Benigar	266

Dr. Saša Cvahte	269
Dr. Adolf Drolc	269
Dr. Polde Hladnik	273
Dr. Milica Gajšek	276
Zdravko Gruden	276
 4. Obravnava informacije o centrih za socialno delo	 278
Govorniki:	
Nada Majcen	278
Minka Kovač	281
Minka Strlekar	281
Milica Šali	282
Stane Drobnič	283
Rajko Ješovnik	285
Polonca Senčur	287
 5. Obravnava o okvirnem programu dela Socialno-zdravstvenega zbora	290
Govornika:	
Dr. Adolf Drolc	290
Dr. Saša Cvahte	294

Organizacijsko-politični zbor

7. seja — 28. februarja 1964

Pred dnevnim redom:

1. Odsotnost poslancev	295
2. Sporočila pred določitvijo dnevnega reda	295
3. Določitev dnevnega reda	295

Dnevni red:

1. Odobritev zapisnika 6. seje Organizacijsko-političnega zbora	296
2. Razprava o problematiki inšpekcijskih služb v SR Sloveniji	296

Govorniki:

Dr. Pavle Rozman	296
Joško Saksida	301
Boris Kocijančič	303, 342
Inž. Branko Korber	306
Ludvik Tramte	307
Stane Bizjak	309
Jože Dernovšek	312
Inž. Branko Hočevar	313
Anton Gregorič	315
Inž. Jože Legan	317
Mirko Hegler	320
Jože Kolmančič	321
Jolanda Kos	322
Vlado Črešnik	326
Marija Aljančič	328

Stane Divjak	329
Joško Lojen	331
Franc Tomažič	333
Adam Vahčič	337
Peter Mravljak	339
Janez Hočevar	341
3. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih	342
Govorniki:	
Boris Kocijančič	343
Vlado Černe	346
Mirko Čepič	347
4. Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov	348
Govornika:	
Dr. Branko Premrou	348
Vera Maselj	350
5. Poročilo mandatno-imunitetne komisije	351
Govornik:	
Mirko Hegler	351
6. Obravnava in sklepanje o predlogu komisije za volitve in imenovanja Skupščine SR Slovenije	351
Govornika:	
Stane Bizjak	351, 352
Mirko Hegler	352

PRILOGE

1. Pismena vprašanja poslancev	353
Vprašanje inž. Slavka Korberja, poslanca Republiškega zbora	353
2. Osnovni problemi prometa	355
3. Poročilo o financiranju vzgojno-izobraževalnih ustanov odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora	360
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora	362
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora	366
4. Informacija komisije za proučevanje statotov o problemih statotov zavodov s socialno zdravstvenega področja	369
5. Predlog priporočila za delo zdravstvenih centrov	377
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora	379
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	380

6. Predlog priporočila o ustanavljanju in delu centrov za socialno delo	380
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Socialno-zdravstvenega zbora	382
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	383
7. Poročilo k informaciji o kulturnem življenju italijanske in madžarske skupnosti v SR Sloveniji	383
8. Predlog zakona o organih upravljanja v šolah in drugih vzgojnih in izobraževalnih zavodih	385
Obrazložitev	389
Poročilo zbora za Organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora	390
Poročilo zbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora	392
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	395, 396
9. Predlog zakona o organih upravljanja v zavodih	397
Obrazložitev	400
Predlog sklepa o mnenju Prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SR Slovenije k predlogu zakona o organih upravljanja v zavodih	401
Poročilo odbora za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora	402
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Prosvetno-kulturnega zbora	403
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora	405
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	406
10. Predlog stališč Republiškega in Gospodarskega zbora k problematiki razvoja turizma v SR Sloveniji	407
Poročilo odbora za trgovino, gostinstvo in turizem Republiškega zbora	409
Poročilo odbora za splošna gospodarska vprašanja Republiškega zbora	419
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora	423
11. Predlog zakona o opravljanju javnega prevoza z motornimi vozili v lasti zasebnikov	425
Obrazložitev	428
Poročilo odbora za industrijo in promet Republiškega zbora	431, 433
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora	434
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	436
12. Predlog zakona o določitvi dela stanovanjskega prispevka, ki se vplačuje v sklad za zidanje stanovanjskih hiš tiste občine, na katere območju ima sedež izplačevalec delavčevega osebnega dohodka	438
Obrazložitev	438
Poročilo odbora za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve Republiškega zbora	439
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Gospodarskega zbora	440
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	441
13. Predlog zakona o pečatih republiških, okrajnih in občinskih organov v Socialistični republiki Sloveniji	441
Obrazložitev	443
Poročilo odbora za organizacijsko-politična vprašanja Republiškega zbora	444
Poročilo odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko-političnega zbora	445
Poročilo zakonodajno-pravne komisije	445
Poročilo komisije za usklajevanje republiških predpisov z ustavo	446
14. Poročilo h gradivu o problematiki inšpekcijskih služb	446
15. Program dela Republiškega zbora za prvo polletje 1964	451
16. Program dela Gospodarskega zbora za prvo polletje 1964	454
17. Program dela Prosvetno-kulturnega zbora za prvo polletje 1964	455

18. Program dela Socialno-zdravstvenega zbora za prvo polletje 1964 . . .	457
19. Program dela Organizacijsko-političnega zbora za prvo polletje 1964 . .	458
20. Predlog sklepa o ustanovitvi in sestavi začasnih odborov Gospodarskega zbora	459
21. Predlog sklepa o ustanovitvi začasnih odborov Socialno-zdravstvenega zbora	461
22. Predlog sklepa o ustanovitvi in sestavi začasnih odborov Prosvetno- kulturnega zbora	462
23. Predlog sklepa o razrešitvi sodnikov	463
Obrazložitev	463
Poročilo komisije za volitve in imenovanja	464
24. Predlog sklepa o razrešitvi in izvolitvi predsednika in podpredsednika odbora za proučevanje zakonskih in drugih predlogov Organizacijsko- političnega zbora	464
Poročilo komisije za volitve in imenovanja	465
25. Skupščina SR Slovenije	466
Odbori in komisije	466
26. Republiški zbor	467
Odbori in komisije	467
27. Gospodarski zbor	470
Odbori in komisije	470
28. Prosvetno-kulturni zbor	470
Odbori in komisije	471
29. Socialno-zdravstveni zbor	471
Odbori in komisije	471
30. Organizacijsko-politični zbor	472
Odbori in komisije	472
31. Poslanci Skupščine SR Slovenije	473
Poslanci, izvoljeni v Zvezni zbor Skupščine SFRJ	476
32. Izvršni svet Skupščine SR Slovenije	476
33. Ustavno sodišče SR Slovenije	477
34. Vrhovno sodišče SR Slovenije	477
35. Višje gospodarsko sodišče SR Slovenije	477
36. Seznam govornikov	478

Izdala in založila
Skupščina SR Slovenije

Urednik
Milan Megušar-Borut

Natisnila
Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani

avgusta 1964

v 700 izvodih

Obseg 492 strani

SKUPŠČINA SRŠ
DOKUMENTACIJA

St-S: 17/51